Jerome Clark

ENCICLOPEDIA FENOMENELOR INEXPLICABILE

Coperta de DONE STAN

Editura SAECULUM I.O.
ISBN 973-9399-19-3
Editura VESTALA
ISBN 973-9200-97-4

© 1993 by Jerome Clark.
Titlul original: *Unexplained! 347 Strange Sightings, Incredible Occurrences, and Puzzling Physical Phenomena*,
Published by Visible Ink Press, a division of Gale Research Inc., 835 Penobscot Bldg., Detroit, MI 48226–4094, USA.

© Toate drepturile pentru versiunea românească sunt rezervate Editurii SAECULUM I.O.

JEROME CLARK

ENCICLOPEDIA FENOMENELOR INEXPLICABILE

Apariții stranii, întâmplări incredibile și fenomene fizice anormale care uluiesc

O perspectivă critică

Traducere de
AGOP BEZERIAN

Editura SAECULUM I.O.
Editura VESTALA
București, 1999

Date despre autor

Jerome Clark este de aproape trei decenii un cercetător al faptelor şi întâmplărilor anormale. El este vicepreşedinte al Centrului J. Allen Hynek de Studii pentru O.Z.N.-uri şi editor al revistei *Reporter Internaţional pentru O.Z.N.* Această organizaţie - una din cele mai proeminente dintre acelea care se ocupă de O.Z.N.-ologie, a fost fondată în 1973 de Sherman J. Lasson şi de astronomul Hynek de la Universitatea de Nord-Vest. Hynek a fost, de asemenea, consilier-şef ştiinţific timp de 20 de ani pentru probleme de O.Z.N. - Proiectul Cartea Albastră a Forţelor Aeriene ale S. U. A.

Anterior, Clark a editat revista *Fate*, o publicaţie ştiinţifică populară dedicată fenomenelor anormale şi paranormale.

Clark a fost de la început sprijinitor al ideii de a da explicaţii psihologice şi sociale evenimentelor extraordinare. În prima sa carte, *Fenomene neidentificate*, publicată în 1975, redactată împreună cu Loren Coleman, el pleda în favoarea ideii că întâlnirile cu făpturi extraordinare sunt generate, mai posibil din interior, decât din exterior. Deşi ideile sale au fost îmbrăţişate de mulţi cercetători de fenomene anormale, Clark a renunţat la propria sa poziţie, considerând că „asemenea teorii nu se armonizează cu dovezile empirice". El a recomandat în schimb o abordare prudentă bazată pe dovezi care pot fi documentate - aşa cum procedează în *Enciclopedia fenomenelor inexplicabile* - dublată de conştiinţa impusă de modestia intelectuală că resursele umane sunt limitate.

Jerome Clark s-a născut la 27 noiembrie, 1946, în oraşul Canby din statul Minnesota şi a studiat la Universitatea de Stat South Dakota şi la Universitatea de Stat Moorhead. El a scris şi alte volume, printre care *O.Z.N.-urile în deceniul al nouălea; Evoluţia unui fenomen: O.Z.N.-urile de la începuturi şi până în 1959; Întâlniri cu O.Z.N.-uri: dispariţii, vizitatori şi investigaţii*; precum şi *Enciclopedia Era Nouă*, concepută împreună cu J. Gordon Melton şi Aidan A. Kelly.

Clark a făcut lucrări de consultanţă pentru serialul *Misterele fenomenelor inexplicabile*, publicat în revista *Time-Life* şi a colaborat la revistele *Omni* şi *Criptozoologia*.

INTRODUCERE

Înlăturarea inexplicabilului

Trei sunt cuvintele cele mai dificile de rostit pentru fiecare ființă omenească: *„Eu nu știu"*. Noi pretindem o explicație pentru orice afirmație făcută sau întâmplare petrecută, iar dacă nu o căpătăm, cineva o va inventa spre folosul nostru.

Un bărbat din New Hampshire, binecunoscut pentru pasiunea sa de a cutreiera în aer liber și considerat a fi persoană cumpănită, relatează că s-a întâlnit – ziua-n amiaza mare – cu o ființă cu aspect de antropoid, înaltă de nouă picioare[1]. Un pădurar susține – fără a fi intreprins cercetări și fără o motivație temeinică – că a fost un elan. Sau, o ceată de motocicliști pe drumurile din statul Texas relatează în decurs de mai multe ore, independent unul de altul, că au zărit din imediată apropiere un obiect de formă ovoidală, lung de 200 de picioare, care strălucea cu putere. Personalul Forțelor Aeriene intreprinde o succintă investigație, apoi identifică fenomenul cu un fulger globular. Însă obiectul descris de martori nu avea nici o asemănare cu acest fenomen natural rar, iar furtuna electrică pe care ar fi putut-o provoca – după cum susțineau cei de la Forțele Aeriene – nu avusese loc.

În ambele cazuri relatate mai sus explicațiile propuse sunt atât de șubrede încât te întrebi dacă nu era mai simplu să se fi afirmat că aceia care susțineau că au fost martori la fenomenele respective mințeau cu nerușinare, punându-se punct discuțiilor. Ori să-i fi taxat drept nebuni periculoși ale căror halucinații intense impuneau internarea și tratarea lor în spital.

Desigur, dacă ele ar fi fost episoade izolate – soiul acela de povești rareori debitate sau auzite de obicei de ființe emotive și slabe de înger – atunci am putea, probabil, să ne spunem: „Da, presupun că este posibil ca – o dată la un secol – cineva să vadă un elan și să-l confunde cu un antropoid biped înalt de nouă picioare; sau ca o persoană să zărească în imediata apropiere sfera unui fulger globular – care, de regulă, are dimensiunea unei mingi

1. un picior = 30,5 cm. (*n. tr.*).

de baschet sau este chiar mai mic – și să i se pară că avea diametrul de 200 de picioare." La urma urmelor, ținând seama de natura firii omenești, orice întâmplare este posibil să se fi petrecut vreodată.

Doar că breșa colosală de genul acesta, provocată în domeniul percepției senzoriale – ca, de pildă, întâlnirile cu uriașii păroși din pădurile din New England – contravine experienței majorității oamenilor. Să presupunem că o persoană din New Hampshire a zărit altceva, un evadat aflat în urmărire, și că l-ar fi înștiințat pe șerif. Putem fi încredințați, fără teamă de a greși, că șeriful nu ar fi afirmat – cel puțin nu fără a cerceta sau fără un motiv temeinic – că martorul confundase un elan cu un om. Mai degrabă, șeriful și adjuncții săi ar fi alergat la locul indicat, anticipând o arestare certă.

Totuși, dacă ne îngăduim să credem (în absența dovezilor temeinice) că uneori, chiar și în condiții de vizibilitate bună, un elan poate fi luat drept o maimuță-gigant, atunci noi vom eșua dacă vom încerca să folosim modul acesta de identificare în multiplele zone din Statele Unite unde au fost semnalați astfel de „antropoizi", însă unde nu există elani și – în majoritatea cazurilor – nici mamifere mai mari decât o căprioară. Nu ne vor fi de folos nici acuzațiile de necinste lansate fără discernământ împotriva oricărui martor – fie el din New Hampshire sau Indiana, Pennsylvania, Dakota de sus, Texas, Columbia Britanică, Newfoundland sau din oricare alt stat sau provincie a S. U. A. – și nici speculațiile cu privire la starea precară de percepție a subiectului, care ar sugera deficiența mentală a acestuia. La un moment dat vom fi siliți să ținem seama de ceea ce ne relatează martorii.

Baba Hârca

Să luăm în considerație cazul Babei Hârca.

Victima se trezește dar nu e în stare să se miște. Pe când zace neputincioasă, aude zgomot de pași și zărește o siluetă înspăimântătoare. O forță invizibilă apasă pe piept victima care are senzația că se va sufoca. În cele din urmă ea izbutește să-și învingă paralizia, iar sinistra stare care o stăpânise ia sfârșit.

Este posibil ca nu toată lumea să fi auzit despre o asemenea întâmplare; doar dacă nu cumva chiar dumneavoastră ați pățit așa ceva. Dacă totuși ați parcurs o astfel de experiență, să știți că nu sunteți singurul. Există motive să credem că un american din șase a pățit așa ceva; totuși, cultura noastră pomenește atât de rar despre ea, încât nu i s-a dat nici măcar un nume.

În alte culturi însă asemenea întâmplări constituie subiectul unor bogate tradiții folclorice. Locuitorii din Newfoundland, de pildă, o numesc Baba Hârca sau Baba Cloanța, ori Vrăjitoarea. Prin Baba Hârca – atunci când numele a fost folosit pentru prima

oară în legătură cu o întâmplare de genul celei menționate - lumea subînțelege o „vrăjitoare", iar victima se crede că este bântuită de „babă" sau că se află în puterea „vrăjitoarei". De fapt cuvântul folosit în modul cel mai obișnuit în limba engleză pentru a numi o astfel de întâmplare este similar cu „a bântui" sau „a domina". Interesant de menționat că denumirea originală este un cuvânt familiar tuturor: coșmar. Coșmarul - care pentru noi înseamnă doar „un vis urât" odinioară avea o definiție mult mai specifică: ea se referea la diavolul - mascul sau femelă - care apărea în timpul somnului și apăsa pieptul victimei cu o forță zdrobitoare.

Relatările de prima mână sunt întemeiate?

Într-o remarcabilă lucrare - *Spaimele nopții* - (publicată în 1982 de University of Pennsylvania) folcloristul, cercetătorul-behaviorist și omul de știință David J. Hufford a folosit „Baba Hârca" pentru a pune o întrebare importantă: persoanele care descriu fenomenele anormale sau paranormale din experiența proprie, nemijlocită, își dau seama, oare, „ce vorbesc?"

Bunul simț demonstrează că asemenea experimente sunt rezultatul erorilor de percepție, al memoriei înșelătoare, al minciunilor, al crizelor psihice sau al halucinațiilor alimentate de ideile care circulă mediul cultural al subiectului. Hufford a folosit „experimentul Baba Hârca" pentru a verifica această ipoteză, care - exceptând cazul când există convingerea că este vorba de o minciună vehiculată în mod deliberat - poate fi formulată ca teoria care glăsuiește că „a crede înseamnă a vedea". Potrivit acestei noțiuni, o persoană crede că a văzut ceva extraordinar deoarece societatea i-a oferit imaginile care i-au incitat fantezia.

După ce a analizat temeinic relatările despre Baba Hârca din culturile în care această credință este larg răspândită, precum și din alte culturi (ca de pildă a noastră) în care această credință este aproape necunoscută, Hufford a conchis că descrierile făcute de aceia care au parcurs o asemenea experiență sunt surprinzător de logice. Asemenea evenimente nu sunt determinate cultural. Hufford a scris: „Atacuri de mare complexitate, recunoscute ca fiind declanșate de Baba Hârca, pot și chiar se petrec în absența unor modele explicite."

Apoi, el a analizat eforturile psihologilor de a lămuri fenomenele, considerându-le drept confuze la culme. Referindu-se la un celebru studiu de psihanaliză Hufford afirma că „experimentele în sine nu pot fi deosebite de interpretările lor. Lipsa de precizie științifică atribuită interpretărilor populare este camuflată aici sub învelișul considerațiilor academice." Refuzul neabătut al psihologilor și al altor specialiști de a-i asculta pe aceia care avuseseră parte de

astfel de experienţe i-a determinat să se lanseze în speculaţii searbede, lipsite de fundament empiric. Hufford observa că „subiectul întâmplării supranaturale determină, în mare măsură, să se uite ceea ce constituie adevărata ştiinţă".

„Această atitudine de respingere a observaţiilor făcute de persoane considerate profane a constituit cauza care a determinat întârzierea timp atât de îndelungat a descoperirii «ştiinţifice» a calmarului gigant, a gorilelor şi meteoriţilor, precum şi a multor altor sălbăticiuni şi lucruri minunate (aparent de necrezut) din lumea noastră". În cazurile respective au fost formulate *post hoc* judecăţi ştiinţifice pentru a explica cum a fost posibil ca oamenii să creadă asemenea lucruri. S-a pretins că pescari cu experienţă au zărit plutind un buştean cu rădăcini stufoase şi au crezut – în mod eronat – că ambarcaţiunea lor este atacată de un animal uriaş; s-a susţinut că fermierii nu au acordat atenţie unei stânci cu conţinut de fier, rătăcită pe pământurile lor, până în clipa când trăsnetul le-a revelat existenţa; iar în cazul acesta [al experienţei cu Baba Hârca] „copiii şi sălbaticii" nu şi-au dat seama dacă dormeau sau erau treji, deşi victimele – oameni de toate vârstele, cu nivele de educaţie şi de cultură diferite – au afirmat că erau deplin conştiente când au auzit sau văzut lucruri stranii.

Hufford susţine că trebuie să privim „cu seriozitate o experienţă care este larg răspândită, dramatică, realistă şi bizară" şi care „a fost semnalată în repetate rânduri de un mare număr de concetăţeni".

Hufford nu a şovăit să ia în consideraţie implicaţiile cercetărilor sale cu privire la Baba Hârca asupra altor întâmplări bizare care au fost dezvăluite. „Eu consider că studiul actual a demonstrat din plin că măcar unele credinţe – aparent fantastice – sunt de fapt întemeiate din punct de vedere empiric", scria el, subliniind că majoritatea savanţilor s-au arătat interesaţi să situeze „în afara existenţei fireşti" unele întâmplări tulburătoare, care le erau semnalate, decât să le investigheze. Şi, pe măsură ce se îndepărtează de amănunte (cuprinse în relatările acelora care au parcurs experimentul) teoriile lor devin tot mai exotice, mai inconsistente, mai nerelevante. Hufford a calificat, fără menajamente, aceste practici drept „o gândire neglijentă aplicată retroactiv, fără respect faţă de fapte".

O abordare empirică, „întemeiată pe experienţă", ca aceea folosită de Hufford, va arăta – susţinea el – că lumea crede în asemenea întâmplări, cum este şi Baba Hârca, pentru că ele se petrec în realitate; ele nu sunt doar rezultatul imaginaţiei unor oameni proşti sau nebuni, ori care sunt atât de creduli încât nu pot deosebi o superstiţie populară de o experienţă personală. Cercetătorii se vor deprinde să nu confunde „explicaţia populară" – de pildă, credinţa că vrăjitoarele sunt acelea care provoacă atacurile Babei Hârca – cu „experienţa populară", care – aşa cum a demonstrat Hufford – poate fi corectă, solidă şi valoroasă din punct de vedere ştiinţific.

Argumentele lui Hufford conţin implicaţii revoluţionare prin

afirmațiile sale, conform cărora persoanele raționale relatează corect experiențele lor, care - cel puțin în aparență - sunt extraordinare, iar aceia care au încercat să le minimalizeze prin explicații facile nu și-au îndeplinit menirea, ori nici măcar nu au priceput ceea ce încercau să le explice. Drept urmare, savanții nu au izbutit să lămurească o parte însemnată a experienței umane.

Este, oare, cu putință ca experimentul cu Baba Hârca să fie explicat în termeni care să excludă paranormalul? Bizuindu-se pe descoperirile realizate cu prilejul cercetărilor efectuate în timpul somnului, între 1960 și 1975, Hufford conchide că „starea în care această experiență se desfășoară poate fi descrisă cel mai bine ca o paralizie în somn cu un soi deosebit de halucinații hipnotice". Cu alte cuvinte, știința poate explica de ce este posibil ca cineva să se trezească din somn fără a se putea mișca, parcurgând o experiență înfricoșătoare. Dar nu se poate explica faptul că efectele sunt aceleași indiferent de subiect sau de mediul cultural în care experiența are loc.

Crezi în ceea ce vezi

Când e vorba de bipezi păroși, O.Z.N.-uri, ori alte entități sau obiecte anormale nu este nevoie ca cineva să creadă în ele sau să le fi văzut, ba chiar nici să fi auzit de ele. Bunăoară, unii locuitori din Newfoundland nu au auzit niciodată de „Sasquatch" sau „Bigfoot"[1] - apelative care au devenit curente de-abia târziu, în secolul nostru - în cealaltă parte a continentului; totuși ei au relatat despre ființe cu aspect uman pe care le-au întâlnit și pe care le-au numit „indieni". Puțini locuitori din Newfoundland cunoșteau cum arată un indian adevărat, totuși așa au numit creaturile întâlnite pe care ceilalți nord-americani, care nu auziseră niciodată de „Bigfoot" sau „Sasquatch", le numeau „oameni sălbatici" sau „gorile".

În vremurile noastre, când asemenea fenemone constituie tema principală a culturii populare, este cu putință să găsești persoane care nu au auzit niciodată - de exemplu - de O.Z.N.-uri; cu toate acestea ele relatează despre experiențe trăite cu obiecte care pot fi categorisite de la „aeroplane secrete" până la „demoni". Pe lângă aceste interpretări ele descriu viziuni sau fapte care corespund întru totul cu relatările despre experiențele pe care le-au trăit subiecții mai sofisticați cultural. Uneori martorii la evenimente spun: „N-aș fi crezut dacă n-aș fi văzut cu ochii mei", o declarație plină de înțelesuri. Există persoane care cred în ceva nu pentru că sunt needucați, creduli sau nebuni, ci pentru că ei, ori alte persoane în care au încredere, le-au văzut, cu adevărat. Crezi în ceea ce vezi.

Uneori oamenii sunt martorii unor întâmplări pentru care

1. „Picior mare" (*n. tr.*).

străbunii lor aveau denumiri speciale, astăzi uitate. Un tânăr din Wisconsin, ce mergea în miez de noapte pe un drum de țară, întâlnește un grup de oameni chei, în veșminte ciudate, care mărșăluiau înșirați unul după altul și care – murmurând cuvinte nedeslușite – au trecut pe lângă tânărul nostru fără să-i acorde atenție. Băiatul și-a dat seama repede că se petrecea ceva straniu pe care mintea sa nu o poate cuprinde, deși memoria întâmplării avea să-l însoțească tot restul vieții. Dacă evenimentul s-ar fi întâmplat cu o sută de ani în urmă pe când pășea pe o cărăruie din vestul Irlandei, el nu ar fi fost mai puțin speriat, însă ar fi știut că procesiunea întâlnită era ceata gnomilor.

La fel, un alt tânăr – din Midwest – întâlnește pe drum un câine care se face nevăzut în fața ochilor săi, eveniment pe care nu îl uită zeci de ani și pe care îl socotește ca fiind cea mai stranie întâmplare din viața sa. El nu auzise și nici nu avea să audă despre „câinii negri", canidele supranaturale care constituie subiectul multor tradiții folclorice, precum și al unor năluciri despre care există relatări.

Chiar și atunci când fenomenul e cunoscut în linii generale, ca subiect central al multor vedenii, martorii de obicei nu cunosc aspectele lui mai subtile. De pildă, cunoștințele populare despre urmele de pași lăsate de bipezi păroși sunt influențate de întipăriturile în sol ale unor pași puși pe seama lui Bigfoot/Sasquatch din nord-vestul Pacificului. Aceste urme sunt, ori par a fi, lăsate de un primat uriaș, care – ca toate primatele – are cinci degete la picioare. În mod practic – cu excepția persoanelor de specialitate interesate în asemenea anomalii – puțină lume știe că urmele puse pe seama bipezilor păroși, zăriți dincolo de nord-vestul Pacificului, sunt absurde din punct de vedere zoologic, deoarece ele prezintă doar trei degete la picior, dar și acestea groase și supradimensionate.

La fel, cercetătorii fenomenului de răpiri efectuate de O.Z.N.-uri găsesc asemănări frapante nu doar în trăsăturile lui exterioare caracteristice (cum ar fi fost de așteptat, ținând seama de vasta publicitate stârnită de fenomen în ultimii ani), ci chiar și în detaliile lui subtile și obscure, unele încă nepublicate.

Cultura noastră oferă un imens număr de modele de care se prevalează aceia care au avut parte de întâmplări aberante, chiar dacă ele sunt total imaginare. Totuși evenimentele anormale și nălucirile se încadrează într-un număr distinct de imagini și motive. Persoane, aparent sănătoase și de bună-credință, care povestesc despre întâlniri de gradul trei, descriu ființele pe care le-au contactat ca pe niște umanoide și nu ca pe niște entități extraterestre – cefalopode multitentaculare sau arahnide. Ele semnalează prezența unor canguri în statele din Midwest, dar nu și ornitoringi. Ele afirmă existența unor pantere negre, dar nu și de mamuți păroși. Chiar și atunci când experiențele prezentate de aceștia sunt din cele mai extravagante, relatările lor se referă la zâne, ba chiar la tritoni și vârcolaci, dar nu și la unicorni sau vampiri.

Valoarea scepticismului

Pe de altă parte sunt multe lucruri de spus despre scepticism. Scepticismul nu trebuie asemuit cu fobia față de anormal și nu ne cere să constituim comitete de demitizare sau să lansăm cruciade emoționale împotriva credințelor eretice și a experiementelor de neacceptat. Însă un scepticism rațional, echilibrat, - care nu este nici apologetic față de necesitatea unor dovezi convingătoare și nici atât de timorat încât să nu recunoască limitele cunoștințelor noastre actuale - este de preferat unei credulități iraționale. Iar când e vorba de evenimente extraordinare, acestea impun o bună doză de scepticism.

După cum am mai arătat, chiar și cei mai hotărâți adversari au devenit prudenți și nu mai etichetează fără discriminare drept înșelători persoanele ce le relatează despre întâlnirea directă cu entități sau fenomene necunoscute. Totuși au loc falsuri. Majoritatea lor sunt grosolane, dar sunt și unele concepute cu șiretenie diabolică, deosebit de greu de demascat.

Falsul cel mai remarcabil în istoria O.Z.N.-ologiei a fost - de exemplu - documentul presupus a fi sinteza pregătită pentru președintele Eisenhower, document intitulat „Majestic-12", ori „Mj. 12". Mj. 12 se presupune că se compunea din vreo zece oficialități guvernamentale de rang înalt, precum și din ofițeri militari, care mânuiau cele mai importante secrete în materie de O.Z.N., inclusiv dovezi fizice. Falsificatorii împănaseră documentul cu informații obscure, greu de verificat, pe care ulterior investigatorii au izbutit totuși să le verifice, deși cu mare dificultate, prin cercetarea arhivelor de la Washington.

În cele din urmă, după dezbateri îndelungate și aprinse, scepticii au avut câștig de cauză: ei au dovedit că un document guvernamental, de sinteză oficială, cum era acesta, nu ar fi putut cuprinde fixarea datelor și nici menționarea rangurilor. Totuși există încă în zilele noastre încăpățânați care nu renunță la Mj.12. Motivele înșelăciunii și identitatea falsificatorului au rămas necunoscute până azi. Știm însă că dintre toate falsurile acesta a făcut obiectul unor cărți.

Fotografii măsluite

În mod istoric, fotografiile prilejuite de întâmplări extraordinare și anormale sunt - mai mult decât probabil - falsuri. Cercetătorii serioși ai fenomenului Bigfoot/Sasquatch resping aproape toate fotografiile și filmele care se pretinde că prezintă creatura respectivă. Probabil că 95 la sută din fotografiile de O.Z.N.-uri sunt de proveniență dubioasă; iar unele din secvențele cele mai spectaculoase din filmul care prezintă monstrul de la Loch Ness se știe sau se suspectează că sunt trucate. Controversa în legătură cu dovezile

fotografice ale unor fenomene de felul acesta se întemeiază pe un număr surprinzător de mic de imagini înregistrate.

Uneori criticii acționează ca și când cantitatea infimă de fotografii îndoielnice ar constitui dovezi împotriva acestui soi de anomalii; dar această obiecție devine inconsistentă dacă se are în vedere că (1) majoritatea oamenilor nu se plimbă cu aparatul de fotografiat la îndemână; (2) aproape toate întâlnirile anormale se iscă brusc și provoacă emoții al căror grad variază între un șoc profund și groază adevărată; și (3) durata majorității evenimentelor de genul acesta se măsoară în secunde. Aceste condiții nu favorizează realizarea unor teancuri de fotografii. Iată de ce sunt atât de puține imagini valabile despre fulgerele globulare, un fenomen natural ciudat a cărui existență nu mai e contestată de majoritatea fizicienilor și meteorologilor.

O ciudățenie a cercetării evenimentelor anormale este faptul că, cu cât mai neclare sau difuze sunt imaginile, cu atâta crește probabilitatea că ele reprezintă ceva real și, posibil, aceleași circumstanțe care determină raritatea fotografiilor constituie cauza neclarității lor. Fotografiile făcute în grabă de persoane cu mâna tremurătoare nu sunt bine focalizate, iar impostorii, care profită de lucrul acesta, știu - totuși - că nu au șanse. Fotografiile difuze sunt o categorie neconvingătoare de dovezi, iar aceia care trâmbițează că le posedă nu vor izbuti decât să devină și mai ridicoli.

Pseudomistere: dispariții, „Triunghiul Bermudelor" și mutilarea de vite

Unele povești colportate ca „adevărate mistere" au avut - la început - mai puțin aspectul de înșelătorie, luând alura unor glume de literatură științifico-fantastică; cu alte cuvinte, deși poveștile au fost lansate nu cu intenția de a fi luate în serios, totuși ele au prins viață și de-a lungul deceniilor s-au materializat în tipărituri ce relatau evenimente pe care - se presupunea - cineva, cândva le-a trăit și le-a validat. Două din cele mai misterioase cazuri de dispariție au fost acelea ale căror victime sunt identificate, de obicei, în persoana lui David Lang, în primul caz și Oliver Lerch în cel de al doilea. Așa cum se întâmplă cu folclorul adevărat, conținutul relatărilor uneori a diferit. Originile protagoniștilor sunt fie obscure (Lang), fie necunoscute (Lerch); dar este cert că nici unul din ei nu a trăit și, cu atât mai puțin, nu a părăsit pământul în modul neobișnuit în care se pretinde.

Alte „mistere" rezultă din interpretarea cu multă imaginație a unor evenimente, care, deși neobișnuite, nu sunt atât de bizare pe cât se încearcă să se acrediteze. Triunghiul Bermudelor și mutilarea de vite, două legende moderne, s-au risipit curând după ce

cercetători competenți și-au îndreptat atenția asupra lor. Însă între timp cele două noțiuni înspăimântaseră și captivaseră mii de persoane slabe de înger.

Pseudomisterele de genul acesta înfloresc, în parte, desigur, datorită faptului că oamenii sunt atrași de noutățile exotice și simt plăcere când tihna și securitatea le sunt tulburate. Puțini sunt posesorii de cunoștințe de specialitate care să le permită să demaște prostia debitată de colportorii de povești misterioase. A fost nevoie de cercetări intense întreprinse în arhivele Marinei, Pazei de Coastă și ale altor unități navale pentru a dezvălui evenimentele prozaice care se află la temelia legendei Triunghiului; și numai patologii veterinari se pot pronunța cu competență asupra cauzelor care au determinat moartea vitelor, eveniment ce a incitat zvonurile de „mutilări" sinistre. Istoricii și arheologii au demolat cu ușurință dovezile pe care Erick Von Däniken și alți scriitori le-au adus în sprijinul unor vizite timpurii efectuate de extratereștri; dar în rândurile unei păturl - numeroase, din păcate - ale populației teoriile lui Däniken li s-au părut perfect coerente.

Dincolo de înșelăciuni și legende se află reale greșeli de percepție, precum și erori sincere. Nici un cercetător conștient nu purcede să trudească fără a lua în considerație aceste posibilități de care va ține seama neabătut. (Totuși, nici un cercetător nu va căuta să le impună dacă ele în mod evident nu se potrivesc). Unii martori - deși nu atât de numeroși pe cât s-ar crede - sunt dezechilibrați mental.

Credințe prudente

Un motiv mai profund de scepticism îl constituie natura fantastică a afirmațiilor. Multe relatări se referă la ființe, creaturi și fapte care - dacă se stabilește că sunt reale - ar zdruncina comunitatea științifică. Unele ar zgudui temelia realității convenite. Pe scurt, nimic din ceea ce susținem aici nu trebuie să fie acceptat cu ușurință. Implicațiile sunt enorme.

Miza fiind atât de mare este bine să fim precauți. Foarte precauți. La urma urmei, nu vom redefini lumea pe temeiul afirmațiilor - oricât de sincere ar fi ele - făcute de mateloți și de locuitorii de pe malul mării care susțin că au văzut sirene și tritoni. Nici un principiu biologic, ori un principiu biologic imaginabil, nu ne permite să credem în ființe jumătate pește și jumătate om, ori chiar și în făpturi care ar putea părea jumătate pește și jumătate om. (Nepotrivirea explicațiilor cele mai naturaliste este tratată la începutul capitolului care se referă la „Sirene și tritoni"). Nu este surprinzător că sirenele și tritonii nu mai au susținători în zilele noastre, chiar și printre aceia care cred în anomalii.

Nici zânele sau alte asemenea entități nu se mai bucură de

sprijin, deși relatările făcute de numeroase persoane, care le-ar fi întâlnit nemijlocit, datează de secole. Într-un anumit număr de cazuri aceste relatări apar în depoziții sub prestare de jurământ făcute de unii membri ai clerului, reputați și – presupun – echilibrați mental. Nimeni – cu excepția folcloriștilor – nu mai colecționează povești de soiul acesta. Folcloriștii sunt interesați pentru că ele sunt rămășițe ale vechilor credințe tradiționale; cât privește veracitatea relatărilor despre asemenea evenimente, folcloriștii ridică din umeri, spunând că aceasta este o problemă care i-ar putea interesa pe parapsihologi. La rândul lor, parapsihologii afirmă că poveștile cu zâne îi pot interesa numai pe folcloriști.

Cine i-ar putea blama? Simpla menționare a problemei zânelor, gnomilor etc. (și a creaturilor marine fantastice) îi face pe mulți să înalțe sprâncenele. Din multe motive nici o persoană cu judecată sănătoasă nu va crede în existența zânelor; iar descrierea tărâmurilor minunate și a vieții pe aceste meleaguri, așa cum sunt ele prezentate în povestirile tradiționale, sunt evident fantasme nu doar pentru că vin în contradicție flagrantă cu realitatea încât și celui mai convins cercetător de fenomene supranaturale îi va fi foarte dificil să traseze o hartă a țării minunilor, bizuindu-se pe asemenea povești. Dar este, oare, posibil ca elementele supranaturale din experiențele percepute senzorial – ca în cazul atacurilor efectuate de Baba Hârca – să fie atribuite unor false cauze populare ca, de pildă, unei agresiuni a vrăjitoarelor împotriva subiecților?

Întrebarea merită să fie pusă, dar răspunsul ridică multe probleme. Pentru început experimentul cu Baba Hârca poate fi explicat, măcar în parte, prin mecanismele fiziologice cunoscute al căror grad de ciudățenie poate fi mai degrabă aparent, decât real. Acestea sunt, fără excepție, evenimente în care este implicată o singură persoană. Dacă te-ai găsi într-un dormitor împreună cu cineva care este supus unui atac din partea Babei Hârca, nu vei zări vedenia apropiindu-se; nu vei vedea la fel ca victima care zace inertă, cu niște priviri ce exprimă groaza.

Pe de altă parte, nălucirile legate de ființe fabuloase de pe alte tărâmuri sau din mediul marin se petrec – după cum se susține – în condiții care nu implică năluciri iscate în timpul somnului paralizant. Subiecții sunt, de regulă, persoane considerate în toate mințile și, prin urmare, nu sunt susceptibile să fie influențate de înșelăciuni dramatice. („În societatea noastră – scrie Graham Reed în *Psihologia experimentelor anormale* [1988] – halucinațiile se iscă de obicei din frica și zbuciumul de care suferă persoanele cu mintea tulbure sau se datorează delirului rezultat din pricina sănătății trupești precare"). Totuși, unele halucinații se petrec în prezența mai multor martori.

În felul acesta pot fi rezumate situații care implică anomalii din cele mai stranii: persoane – care inspiră încredere – relatează lucruri incredibile, deși sinceritatea lor nu poate fi pusă la îndoială. Pe scurt, nu aceasta este materia care va provoca revoluția științifică.

Totodată aceasta nu trebuie să constituie prilejul pentru a umple în grabă vidul cu explicații naive și simpliste ce califică drept nedăunătoare evenimente anormale, explicându-le prin cauze „naturale" scoase din pălărie, ca scamatorii. La fel de neînțeleaptă ar fi încercarea de a umple vidul de explicații cu „teorii" științifice lipsite de noimă sau vădit supranaturale, întemeiate pe un mănunchi de ipoteze neverificabile despre natura realității.

Ar trebui să fie clar că literatura despre fenomenele anormale (scrisă fie de partizani sau adversari) ne dezvăluie că ele pot fi orice, dar că *noi nu știm* de ce persoane oneste, pretutindeni și în toate timpurile, pretind că au văzut lucruri pe care dovezile și logica ne arată că ele nu există și nu pot exista. Aproape toată lumea care acordă atenție unor astfel de mărturii anormale se implică într-un impas intelectual și emoțional. Natura umană însă detestă neputința de a explica; de aceea, dezbaterile retorice - care s-au desfășurat într-o formă sau alta de-a lungul secolelor - au transformat o entitate sau o ființă fie într-un obiect sau animal convențional cu care nu au nici o asemănare, fie într-un intrus apărut din vreo dimensiune magică.

Dacă nici o explicație nu pare să fie folositoare în mod deosebit, aceasta se datorează faptului că întrebarea a fost greșit formulată. Întrebarea nu ar trebui să fie (deși mai totdeauna este formulată așa): „Există, oare, animale și entități bizare?" Nu este posibil să fie dat un răspuns rațional, atotcuprinzător și este inutil să se pretindă altfel. Întrebarea ar trebui să fie: „Este posibil să ți se întâmple să întâlnești animale și entități bizare?", iar răspunsul va fi „da".

A răspunde afirmativ înseamnă doar să recunoști cu modestie ceea ce este evident; iar lucrul evident este - așa cum exprima folcloristul Bill Ellis - că „se petrec lucruri nefirești". Noi însă nu vom recunoaște nimic din ceea ce *înseamnă* toate aceste lucruri stranii. Putem să admitem că sunt oameni care „văd" zâne, nimfe, elfi sau creaturi fabuloase marine, fără a crede măcar o clipă că ele există „cu adevărat". Noi doar recunoaștem că este cu putință ca o persoană să aibă asemenea vedenii, deși dinamica de fapt a experienței ne rămâne - deocamdată - necunoscută. De aceea, știința actuală ne oferă prea puțin pentru a fi în stare să elucidăm, iar ocultismul nu face decât să încurce lucrurile. Nu înseamnă neapărat că natura acestor experiențe va rămâne neexplicată pentru totdeauna. Acumularea tot mai accelerată de cunoștințe în toate domeniile ne îngăduie să presupunem că, mai devreme sau mai târziu, vom așeza aceste experimente într-o perspectivă rațională, fie ele anomalii nebănuite până în prezent din punct de vedere senzorial, fie străfulgerări ale unei realități mai ample, nedetectate. Fie că soluția provine din partea macro (subiectivă), ori micro (obiectivă) a registrului esențial, este sigur că ea ne va revela ceva nou.

Până atunci, aceste evenimente trebuie privite ca niște pure curiozități ce reprezintă aspecte mai ciudate și nedefinite ale

experienței umane, despre care e dificil să se spună mai mult. Cu alte cuvinte, ele nu trebuie considerate ca temelie a vreunei noi științe sau a unei noi religii; și nici nu trebuie ca ele să amenințe pe acela care nu crede, în mod necesar, tot ceea ce știința acestui sfârșit de secol al XX-lea a dezvăluit în legătură cu toate fenomenele interesante ale minții și firii.

Fenomene mai puțin ciudate: caracatițe uriașe și lumini fantomatice

Nu toate și nici chiar majoritatea relatărilor despre întâmplări anormale nu se încadrează în categoriile extreme. La partea inferioară a gradului de ciudățenie se situează fulgerul globular. puma de răsărit, luminile fantomatice, caracatițele gigantice, cascadele de gheață, lupii marsupiali - care încă ar supraviețui - și alte asemenea lucruri constituie mistere de netăgăduit ce intrigă și constituie subiecte care zdruncină lumea. Fizicienii, meteorologii, specialiștii naturaliști și biologii marini vor rezolva cândva, în viitorul apropiat, aceste necunoscute. Presa, televiziunea și radioul se vor preocupa de ele câteva zile, apoi fenomenele se vor estompa din atenția populară pentru a fi reluate din când în când de televiziunea prin cablu, în documentarele sale omniprezente. Dacă însă criptozoologii ar scoate la iveală un Bigfoot sau un mokele-mbembe (un dinozaur sauropod care se zice că ar supraviețui în regiunile periferice ale Congo-ului), consecințele pentru antropologie, paleontologie și teoria evoluționistă ar fi imense; nu fiindcă existența lor (care nu poate fi respinsă *a priori*) ar fi atât de neașteptată nu doar pentru oamenii de știință, ci și pentru toată lumea. Este greu de crezut că va exista un om care să nu fie surescitat. Pe de altă parte, o dată începute cercetări serioase - asupra fiziologiei, mijloacelor de hrană și comportamentului - interesul poporului ar scădea și, cu timpul, Bigfoot și mokele-mbembe ar constitui subiecte pentru documentare privitoare la natură. Același lucru se poate spune despre monștrii lacurilor și alte asemenea ciudățenii.

O.Z.N.-urile: un mister neexplicat sau credulitate în masă?

Fără îndoială că descoperirea pe pământ a unei prezențe extraterestre ar avea consecințe cu mult mai profunde. Pentru unii, obiectele zburătoare neidentificate constituie misterul științific prin-

cipal al secolului, iar pentru alţii o manifestare plictisitor de persistentă de credulitate în masă a veacului nostru. O.Z.N.-urile sunt cea mai extraordinară provocare a acelora care desfid realitatea consimţită. Exceptând o minoritate de astronomi, aparţinând şcolii care susţine că „noi suntem singuri" şi respinge total conceptul inteligenţei extraterestre, (E. T. I.) majoritatea savanţilor cosmologi consideră posibil - cel puţin în teorie - prezenţa pe Terra a vizitatorilor din alte sisteme solare. Unii partizani ai fenomenului E. T. I. au susţinut că distanţa imensă dintre stele va pune piedici unei călătorii între aştri, dar această părere îşi pierde adepţii deoarece alţi teoreticieni au demonstrat existenţa mecanismelor care fac posibile călătoriile interstelare în perioade de timp valabile.

Astfel disputele serioase în legătură cu O.Z.N.-urile (majoritatea cărora numai serioase nu au fost) s-au concentrat asupra a două probleme: (1) calitatea dovezilor şi (2) natura probabilă, înfăţişarea şi comportamentul vizitatorilor extratereştri.

Prima din aceste dezbateri a fost consemnată de Edward J. Ruppelt, fost şef al Proiectului Cartea Albastră, în remarcabila lucrare *Raportul despre Obiectele Zburătoare Neidentificate (1956)*, prin memorabilele cuvinte: „Ce constituie o dovadă? Este nevoie, oare, ca un O.Z.N. să aterizeze la River Entrance de la Pentagon, lângă birourile Statului Major Unificat? Ori dovadă este atunci când o staţie de radar terestră detectează un O.Z.N.; când un avion turbojet este trimis să-l intercepteze, iar pilotul îl vede şi stabileşte cu radarul existenţa lui, dar O.Z.N.-ul dispare cu o viteză fenomenală?" În calitatea sa oficială Ruppelt a investigat un număr de cazuri din ultima categorie, iar din 1950 au fost înregistrate multe alte situaţii asemănătoare. Multe din ele însă nu au putut fi explicate nici după studierea lor temeinică.

Cazuri de genul acesta (precum şi altele care implică urme fizice asociate cu întâlniri de grade diferite) vor pune capăt în cele din urmă problemei O.Z.N.-urilor, de vreme ce este evident că indiferent de numărul martorilor oculari (care a crescut şi a atins cifre uluitoare) nu se va izbuti a-i convinge pe cercetătorii în măsură să ofere o judecată care să fie susţinută de toţi oamenii de ştiinţă. Va mai fi nevoie, probabil, de încă o generaţie de savanţi de elită care - neavând angajată reputaţia în mod concret, va izbuti nu numai să abordeze altfel problema, dar şi să întreprindă paşi vitali în vederea stabilirii, în cele din urmă, a temeliei solicitată de adevărata ştiinţă în domeniul cercetărilor privind O.Z.N.-urile.

Întâlnire de gradul trei

Din motive lesne de înţeles depoziţiile făcute de martorii oculari au captat totdeauna atenţia populară. Este greu să combaţi poveştile despre umanoizi grotesti, cu piele cenuşie, care îi răpesc pe oameni şi care fac experienţe ciudate pe trupurile acestora, în

interiorul O.Z.N.-urilor. Această caracterizare a lor nu este menită să ia în derâdere astfel de declarații - dintre care unele sunt cu adevărat incitante - și nici traumele suferite de unele persoane răpite. Însă relatările despre răpiri, ca și alte povești extrem de stranii, conțin cele mai extraordinare soiuri de informații în sprijinul cărora însă nu se aduc decât dovezi neesențiale. Asemenea dovezi, care nu depășesc niciodată nivelul ipotezelor, se extind de la semnele inexplicabile lăsate pe trupurile celor răpiți, până la fapte pe care nici întâmplarea și nici contaminarea culturală nu le pot explica. Puțini cercetători competenți - O.Z.N.-ologi sau specialiști în boli mentale - vor nega că dovezile produse până în prezent sunt suficiente la altceva, decât să mențină problema în evidență.

Răpirile sunt doar o categorie din clasa relatărilor pe care acela care a fost astronomul și O.Z.N.-ologul J. Allen Hynek le-a numit „întâlniri de gradul trei". Asemenea relatări au apărut mai întâi în presă, la începuturile erei moderne a O.Z.N.-urilor, în vara anului 1947, și în cele din urmă s-au impus unor cercetători șovăitori care agreau ipoteza unor oaspeți extratereștri, dar nu se simțeau în largul lor din pricina caracterului fantastic, ba chiar absurd al poveștilor. La vremea potrivită a devenit evident că martorii care întâlniseră umanoizi nu se deosebeau, în cea mai mare parte, de martorii care zăriseră lumini în depărtare, în timpul nopții, ori discuri, în timpul zilei. Dar în afară de relatările incidentale, nu au existat motive *prima facie* pentru a lua în serios cazurile din prima categorie și nici acelea din ultima categorie.

Mai mult, mii de martori - de la șoferi de autobuze și până la savanți atomiști - susțineau că „farfuriile zburătoare" pe care ei le văzuseră păreau a fi aeronave (vehicule construite de cineva); că performanțele acestor aeronave demonstrau o tehnologie avansată ce depășea tot ce se cunoștea pe pământ; și că aceste vehicule erau prevăzute cu ferestre, probabil pentru a le permite celor din interior să privească afară. Pe scurt, ținându-se seama de aspectul exterior acestea erau aeronave extraterestre, cu echipaj.

Dar ocupanții acestor aeronave? În relatările despre întâlniri, pe care investigatorii le-au socotit demne de crezare, se menționa - practic fără nici o excepție demnă de reținut - că aceștia aveau înfățișare de umanoizi inteligenți, așa cum ar trebui să fie aproape cu siguranță extratereștrii posesori ai unei tehnologii atât de perfecționate. Această concluzie este împărtășită deopotrivă de oamenii de știință care susțin sau combat O.Z.N.-urile. De exemplu, scepticul John L. Casti scrie (în *Paradigmele pierdute: Dezbateri asupra misterelor neelucidate ale științei moderne* - 1989) că: „bilateralismul și prezența marilor ganglioni de nervi în apropiere de partea anterioară a trupului și alături de organele primordiale ale simțurilor sunt caracteristici esențiale ale ființelor inteligente, în schema convergentă a evoluției lucrurilor..." Se recurge la exemplul unui E. T. I. a cărui înfățișare fizică ar fi în mod remarcabil umanoidă; de fapt, remarcabil asemănătoare cu tipurile pe care le-au descris

aceia care au fost răpiți de echipajele din O.Z.N.-uri. Iar Michael D. Swords, partizanul O.Z.N.-urilor, aduce un argument similar, dar expus în mod mult mai detaliat, și conchide că în lumina cunoștințelor astronomice actuale și a teoriei evoluționiste, ipoteza extraterestră a O.Z.N.-ologiei, inclusiv mărturiile despre umanoizi, „poate fi perfect susținută și este respectabilă din punct de vedere științific". (Pledoaria doctorului Swords este prezentată pe larg în studiul „Știința și ipoteza extraterestră în O.Z.N.-ologie", publicat de *Revista de Studii O.Z.N.-ologice* - 1989, precum și în articolul „Are E. T. I.-ul vreo logică?" - apărut în *Reporter O.Z.N. International*, septembrie-octombrie, 1992.

O.Z.N.-ologia ca știință

Privit din acest unghi se pare că știința se poate preocupa de fenomenul O.Z.N. Chiar și aceia care susțin că depozițiile martorilor oculari nu sunt suficiente pentru a acredita o poveste atât de fantastică cum este vizitarea pământului de către extratereștri, se întreabă de ce - având în vedere bogăția folclorică ce le putea oferi sugestii - ei au descris neabătut entități credibile din punct de vedere exobiologic. În afară de aceste relatări sugestive există și alte dovezi puternice care intrigă (depistări radar, mostre de sol din locurile unde s-au petrecut aterizările, fotografii și filme) și care converg în favoarea ipotezei vizitatorilor veniți din spațiu, extratereștrii călătorind la bordul unor aeronave ieșite din comun, perfecționate din punct de vedere tehnologic. Nu trebuie să fii trăsnit ca să consideri măcar posibil că cineva de la mare depărtare ne-ar putea vizita. Lucrul acesta pare destul de rațional, dar el nu este totul. Unele fenomene care au contingență cu O.Z.N.-urile ne poartă dincolo de limitele realității, într-un spațiu de iraționalitate și suprarealism. Oameni în negru - tipul acela de agenți nu întru totul umani și coerenți care, chipurile, i-ar amenința pe unii martori sau investigatori ai întâmplărilor cu O.Z.N.-uri sau în orice caz, le bolborosesc ceva și care circulă în peisajul zonei crepusculare în Cadillac-uri negre, sclipitoare - par mai degrabă de domeniul demonologiei, decât al O.Z.N.-ologiei, în care nu poți crede așa cum nu poți crede în legendele cu zâne, gnomi, sirene sau tritoni.

Mai este și ceea ce O.Z.N.-ologul Jenny Randles a numit „factorul Oz", înregistrat într-un număr surprinzător de mare de relatări despre întâlniri cu O.Z.N.-uri. Randles afirmă că este vorba de „o senzație de izolare, ori de transportare din lumea reală într-un mediu ambiant... unde realitatea este sensibil diferită". De exemplu, cineva observă apariția spectaculoasă a unui O.Z.N. pe o autostradă foarte frecventată în orele de trafic intens și își dă seama de totala lipsă de circulație pe artera respectivă. În cel puțin un caz de interes deosebit, deoarece persoana implicată era ea însăși cadru academic, folclorist (care ulterior a relatat întâmplarea

în *Revista americană de folclor*, semnând cu pseudonism și prezentând pe altcineva drept eroul întâmplării), un om în negru a apărut în fața unui student aflat într-o bibliotecă, a șoptit un scurt mesaj despre farfurii zburătoare, apoi a dispărut în chip misterios. Studentul era uluit pentru că, în mod inexplicabil, biblioteca devenise pustie.

Monstrul din Loch Ness, bipezii părоși și alte curiozități criptozoologice

La fel, criptozoologii se ocupă de probleme care par destul de clare, dar devin complicate din pricina implicării unor manifestări nedorite, de foarte mare ciudățenie. Cei mai mulți cercetători care se interesează de monstrul din Loch Ness, de exemplu, își concentrează atenția asupra numeroaselor relatări despre ființe care ar putea fi animale reale, deși despre unele din ele se crede că au dispărut demult, cum ar fi plesiozaurii și zeuglodonii. Oamenii de știință acordă atenție cât mai redusă posibil relatărilor despre ființele întâlnite (deși nu exclusiv pe sol) care arată ca niște cămile acvatice, crocodili gigantici, hipopotami transformați, salamandre uriașe și – într-un caz – o broască imensă. Confruntați cu asemenea relatări făcute, în majoritatea cazurilor, de persoane izolate, care nu par mai puțin credibile și sincere decât acelea care au întâlnit specimene mai puțin exotice, dar ale căror relatări sunt respinse de partizanii fenomenului de la Loch Ness, criptizoologii recurg la aceleași raționamente extreme, care se plâng că sunt folosite de critici împotriva lor. Chiar și Roy P. Mackal, cunoscut ca o persoană echilibrată, a respins o asemenea relatare despre o ființă bizară întâlnită pe pământ, considerând că fusese vorba de „un specimen de vite deformate congenital, care trăiesc în munți și sunt comune în zona respectivă".

Oamenii de știință partizani ai entității Bigfoot/Sasquatch din statele nordice, rareori discută sau măcar recunosc existența relatărilor despre bipezi părоși în statele din est sau din Midwest, precum și din provincie. Existența unor astfel de ființe în acele locuri nu poate fi susținută pe temeiuri biologice sau logice. Mai rău, unele aspecte oferite de înfățișarea lor frizează nălucirea și puține sunt cazurile când ele sunt asociate cu O.Z.N.-urile. Un număr tot mai mare de biologi-naturaliști cred, nu fără temei, că puma – a cărei specie părea că dispăruse pretutindeni la est de fluviul Mississippi, cu excepția zonelor mlăștinoase din Florida – a reapărut în ținuturile sălbatice din nord-est. Ei nu știu cum să procedeze cu sutele, poate cu miile, de relatări despre existența „panterei negre" și a altor feline neobișnuite (inclusiv leul african cu coamă) de-a latul întregului continent.

Acceptarea ambiguităților

Cu alte cuvinte, nu este neobișnuit ca un singur fenomen anormal să fie constituit din două fenomene, unul doar fantastic, altul de-a dreptul incredibil. Unul pare potențial explicabil, mai mult sau mai puțin, cu ajutorul științei actuale sau din viitorul apropiat; al doilea e absurd sau inexplicabil, ori amândouă. Această dualitate ciudată poate fi depistată chiar și în relatări relativ serioase despre manifestări din natură, cum este fulgerul globular. Mici sfere luminoase, care în alt context ar fi etichetate drept fulgere globulare, demonstrează - conform depozițiilor a numeroși martori oculari - discernământ și inteligență uluitoare. În lucrarea sa *Știința care deviază* (1984), James McClenon, specialist în sociologia științei, a redat o discuție cu o persoană, care a afirmat - sub prestare de jurământ, că o mică sferă luminoasă a pătruns în dormitorul său, după ce fereastra se deschisese singură, în mod miraculos. După ce a colindat prin casă, sfera a ieșit prin ușa din față, care cu docilitate s-a deschis în fața ei.

E imposibil să spui ce înseamnă toate acestea; dar este cert că această măruntă considerație nu îi va împiedica pe adversarii înrăiți sau pe sprijinitorii devotați să le răspândească, totuși. Este dificil să te împotrivești tentației de a explica folosindu-te de clișee relativizante (martorul ocular a visat) ori apelând la ocultism (a fost o creatură paranormală venită de pe alte tărâmuri). Iarăși, firea omenească respinge vidul de explicație. Pe de altă parte, pătrunderea realității necesită modestie intelectuală și răbdare, ca să nu mai vorbim de o uriașă toleranță (sau ambiguitate). Cât privește afirmațiile cele mai extravagante (exceptând, bineînțeles, acelea care se pot demonstra că sunt falsuri sau cazuri suspecte) nouă nu ni se impune nici să le credem, nici să nu le credem și absolut nimic nu ne silește să acceptăm explicații ce desfid rațiunea și experiența.

Decența și bunul-simț ne obligă să fim politicoși față de martorii oculari. La urma urmelor ei se aflau acolo, noi nu. Dacă suntem în stare să oferim o explicație rațională lipsită de elemente extraordinare pentru ceea ce ei au văzut, atunci e foarte bine. Dacă nu, e inutil să-i insultăm, reconsiderând ceea ce ei susțin că au văzut de o manieră care să-i prezinte drept niște ignoranți care au interpretat cu totul greșit unele fenomene obișnuite. Nu trebuie să-i ridiculizăm, nici să-i etichetăm drept mincinoși, fără a dispune de o dovadă palpabilă. Cu toate acestea, cea mai sinceră mărturie în legătură cu evenimentul cel mai bizar, chiar dacă este redat corect, nu este suficient ca să reconstituim lumea, dacă nu avem și alte dovezi, mai convingătoare. În legătură cu relatările despre ființele fabuloase extraterestre (zâne, priculici, etc.) și marine (sirene și tritoni) și altele ca bipezii păroși, cămilele acvatice,

omul-molie, pasărea furtunii tot ceea ce putem spune este că ele conţin o fărâmă din experienţa populară despre lume.

Ştiinţa explică atâta cât îi stă în putinţă şi pe măsură ce va afla mai multe va fi în stare să dezvăluie mai mult. Dacă există fiinţe gigantice, necatalogate, în oceanele şi lacurile de pe glob, dacă gigantopitecul trăieşte încă în ţinuturile sălbatice din nord-vest, dacă vizitatorii extratereştri străbat spaţiul aerian al pământului, ori dacă sauropozii şi lupii marsupiali nu au dispărut cu adevărat, toate acestea le vom afla îndată ce vom concentra atenţia şi eforturile în mod serios pentru a da un răspuns tuturor întrebărilor. Se poate presupune că răspunsul va consta din specimene de fapt.

Însă când este vorba de relatări despre lucruri anormale dintre cele mai ciudate, probabil că indiferent de noile dezvăluiri şi de creşterea specializării nu se va izbuti decât să se provoace încă şi mai multe cercetări despre asemenea ciudăţenii. Descoperirile vor permite analizarea puţinelor (uneori literalmente) fire, de dovezi fizice (peri ai bipezilor păroşi, de exemplu) cu rezultate care fie vor dezamăgi (a fost păr provenit de la câini), fie vor ridica piedici invizibile, materiale sau spirituale (un soi de păr de canide care ar putea fi şi păr uman, dar nu prea e nici unul, nici altul). Psihologii care participă la investigaţii vor schiţa profilul psihologic al martorilor oculari şi vor ajunge la concluzia că subiecţii lor nu se deosebesc în mod esenţial de aceia care nu au fost martori oculari. Cu alte cuvinte: oameni obişnuiţi povestesc întâmplări extraordinare pe care le-au trăit, ceva binecunoscut deja de noi. Adică: sfârşitul cercetărilor ne va duce înapoi la începuturile lor. Cunoştinţele actuale nu ne ajută să ne orientăm prin hăţişul experimentelor anormale.

Ceea ce, desigur, nu diminează caracterul interesant al acestor experimente. Dimpotrivă. Fie că le socotim drept poveşti stranii, minunate, care contribuie la făurirea unei viitoare ştiinţe, fie că le considerăm semnele dimensiunilor camuflate ale materiei şi spiritului, aceste relatări ne dezvăluie, cel puţin, că posibilităţile experienţelor sunt mult mai diverse decât am fi înclinaţi să bănuim. Nici o judecată, oricât de alambicată, nu va putea modifica simplul adevăr că - indiferent de natura ei - orice întâmplare oricât de incredibilă şi de stranie ar părea, se poate petrece. Iar faptul acesta ar trebui cel puţin să ne prevină de pericolul prostiei şi ridicolului. La urma urmelor, dacă Joe Smith - persoană sănătoasă la cap şi sinceră la inimă - poate da peste ceva straniu, este de presupus că acelaşi lucru ni se poate întâmpla şi nouă - mie şi ţie. (Poate că tu ai întâmpinat deja o asemenea situaţie). Dacă ni s-ar fi întâmplat nouă aşa ceva, noi ne-am aştepta să fim întâmpinaţi cu politeţe şi am fi foarte indignaţi dacă am fi trataţi altfel.

„Se petrec lucruri stranii"

În cartea aceasta despre fapte stranii care li se întâmplă unora, noi îi ascultăm cu bunăvoință, până la capăt, pe martorii oculari. Și de ce nu? Orice altă abordare s-ar dovedi inutilă și nu ar face nimic altceva decât să ascundă, inabil, ignoranța noastră. De aceea tot ce ne stă la îndemână este să folosim o abordare radical obiectivă care să respecte depozițiile ce merită respect, chiar atunci când ele se referă la ceva incredibil. Aceste depoziții ne pot revela sau nu adevăruri extraordinare despre lume; totuși ele ne dezvăluie ceva despre lucruri ciudate pe care oamenii le întâlnesc în lume.

Investigațiile și dezbaterile ar trebui să se focalizeze în cele din urmă asupra cauzelor și nu a efectelor. Pare inutil deja să susținem că toate întâmplările care ies din normalitate trebuie să fie generate de cauze convenționale; totodată, ar fi neînțelept să extrapolăm exagerat asemenea întâmplări - care s-ar putea să nu însemne deloc ceea ce par să sugereze - inventând (fără altă susținere decât relatarea unui singur martor ocular) un context fenomenologic extraordinar în care fenomenul relatat, zice-se, ar avea noimă. Ceea ce noi percepem drept ceva anormal s-ar putea să nu „existe", în sensul propriu în care este folosit îndeobște verbul respectiv.

Anomalii din cele mai stranii sălășluiesc într-o zonă crepusculară a ambiguității. Dacă afirmi că tu „ai văzut" o astfel de anomalie nu înseamnă că implicit susții că ea continuă să existe în lume, chiar și atunci când ea nu îți ocupă imaginația și înlătură lumina adevărului din fața ta. Putem avea experiența unor lucruri de necrezut, dar s-ar putea ca ea să nu ne dezvăluie nimic despre natura lucrurilor, decât că ele pot fi experimentate. Poți „vedea" o sirenă sau un vârcolac, dar oricât de impresionantă ar fi pentru tine această experiență, s-ar putea ca pe noi, ceilalți, să nu ne convingă că sirenele și vârcolacii există „în realitate". De fapt, putem fi siguri că nu există. Iată singura noastră certitudine, deoarece tot ce am făcut în cazul acesta a fost să înlăturăm o explicație (anume, că sirenele și vârcolacii există în lumea noastră) fără a izbuti să punem altceva în loc.

Aici, la limitele rațiunii și experienței, nu putem decât să ne minunăm cât de puțin pricepem unele aspecte din experiența umană. În cazul când, în cele din urmă, cauzele lor - dacă ajungem să le pătrundem înțelesurile - se dovedesc a fi profunde sau obișnuite, aceste experiențe sunt - fără doar și poate - stranii. Ceea ce ne reamintește, tot fără doar și poate, cât de tainică este lumea noastră și că, la rândul nostru și noi suntem plini de mistere.

JEROME CLARK

Minnesota
ianuarie, 1993

Cuvânt de mulțumire

Doresc să mulțumesc următoarelor persoane care prin amabilitatea și sprijinul lor au făcut posibilă apariția acestei cărți: Henry H. Bauer, Janet Bord, William R. Corliss, George M. Eberhart, Lucius Farish, J. Richard Greenwell, Roy P. Mackal, Mark Rodeghier, Don Schmitt, Gordon Stein și Marcello Truzzi. Mulțumiri speciale lui J. Gordon Melton, care mi-a sugerat ideea și m-a ajutat să pun în practică proiectul; lui Dennis Stacy, care a redactat introducerea la capitolul spațiile circulare din lanuri; Rebeccăi Nelson, editorul meu, care și-a păstrat cumpătul tot timpul; precum și soției mele Nancy, pentru tot felul de motive.

AERONAVE NEIDENTIFICATE

Din câte se cunoaște, prima referire tipărită despre o „aeronavă" misterioasă a apărut la 29 martie 1888, în săptămânalul *Santa Fe Weekly New Mexican.* Ziarul relata că târziu, în seara zilei de 26, locuitorii satului Galisteo Junction observaseră trecerea unui „balon mare" și auziseră chiotele de veselie ale pasagerilor. Din navă au picat un pahar „de o măiestrie cu totul deosebită" și o „minunată floare cu o foaie de hârtie asemănătoare mătasei celei mai fine, pe care se vedeau niște caractere care semănau cu cele japoneze, de pe lăzile de ceai." Seara următoare, un vizitator chinez-american a afirmat că a recunoscut hârtia care conține un mesaj din partea prietenei sale, care – după cum a afirmat – călătorea cu nava la New York City.

Ca multe alte povești despre aeronave, publicate către finele secolului al XIX-lea de presa americană, și aceasta a fost – aproape cu certitudine – o ficțiune; dar în anii următori aveau să apară știri mai credibile în Statele Unite și în alte țări. Deși mai ales ziarele americane înclinau să socotească asemenea apariții drept glume – ele însele fiind autorii multor înșelătorii – nu există îndoiala că astfel de „aeronave", dacă ar fi fost zărite în ultimele decenii ale secolului al XX-lea, ar fi fost categorisite drept obiecte zburătoare neidentificate. De fapt, aparițiile unor obiecte cu aspect de aeronavă – obiecte în formă de trabuc, cu lumini multicolore

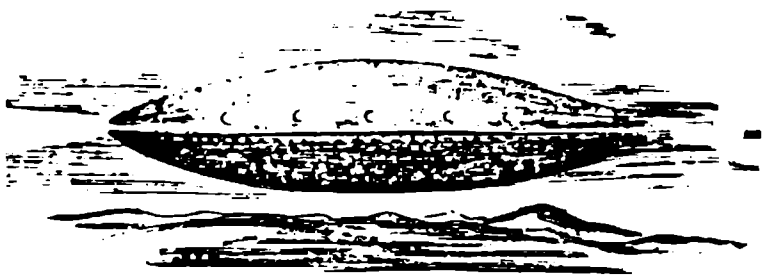

Majoritatea martorilor oculari au descris aeronavele ca niște construcții în formă de trabuc, cu lumini de orientare și reflectoare sau cu ambele tipuri de lumini.

în părți și reflectoare ce revarsă fâșii de lumină – continuă până astăzi.

Un noian de știri a apărut, la începutul anului 1892, la granița dintre Polonia rusească și Germania. Așa cum se va întâmpla și în cazul știrilor ulterioare despre aeronave s-a bănuit că germanii au făurit un tip perfecționat care putea zbura împotriva vântului (spre deosebire de baloane) și pluti în atmosferă timp îndelungat.

Începând de la jumătatea lunii noiembrie numeroși martori oculari din zonele urbane și rurale ale Statelor Unite au semnalat aparițiile unor lumini nocturne staționare sau care evoluau cu repeziciune, presupuse a fi ale unor aeronave. Aparatele semnalate în timpul zilei erau de regulă „asemănătoare, oarecum, cu un balon care naviga cu coada în față, prevăzut cu ceea ce păreau a fi niște aripi, atât în față, cât și în spatele luminii (din partea de jos)", conform relatării făcute de *San Francisco Call* din 22 noiembrie; ori aveau forma unui „trabuc mare cu o coadă ca de pește... lung de cel puțin 100 de picioare, cu un corp care părea făurit din aluminiu", așa cum a descris *Oakland Tribune* din 1 decembrie. În unele cazuri martorii oculari au afirmat că au văzut și o elice.

O bună bucată de vreme atenția presei s-a concentrat asupra afirmației făcută de George D. Collins, avocat din San Francisco, care a susținut „pe cuvânt de onoare" (deși ulterior a negat că s-a jurat) că el nu doar îl reprezenta pe inventatorul aeronavei și că el văzuse cu ochii săi minunata invenție. S-a zvonit că inventatorul era un oarecare E. H. Benjamin, un denstist din statul Maine, cunoscut ca politician de cafenea. Benjamin a declarat reporterilor de la ziarul *Call* că invențiile sale „aveau legătură cu dentistica". Tracasat de aceia care bănuiau că nu a dezvăluit tot adevărul, el s-a ascuns. Reporterii au pătruns prin efracție în atelierul său, dar nu au găsit nimic, decât doar plombele dentare de aramă.

La 24 noiembrie, conform unui articol din *Oakland Tribune*, W. H. H. Hart, procuror general al statului California, își asumase rolul de reprezentant legal al inventatorului. Collins fusese exclus pentru că vorbise prea mult, dar Hart nu era mai puțin limbut. El a spus că existau două aeronave – a doua fiind construită într-un stat de la răsărit – și că treaba sa era de „a consolida ambele interese". Aeronavele urmau să bombardeze fortul spaniol din Havana, Cuba. Ulterior Hart, ca și Collins înaintea lui, a retractat și curând a admis că personal nu văzuse invenția, dar că întâlnise pe cineva care pretindea că el este inventatorul.

Vâlva stârnită în jurul aeronavei din California s-a stins. Însă luna următoare, în februarie, 1897, presa din Nebraska a început să publice relatări primite din districtele rurale despre lumini care survolau „cu o viteză remarcabilă". În ziua de 4, martori oculari din Inavale au avut prilejul să vadă de aproape un obiect care avea lumini. Obiectul avea „forma conică, era lung de 30–40 de picioare și avea două seturi de aripi într-o parte și o cârmă mare

în evantai" (*Omaha Daily Bee*, 6 februarie). În următoarele săptămâni un val de apariții s-a abătut asupra Nebraskăi, apoi asupra statului vecin, Kansas. La începutul lunii aprilie aeronavele se îndreptau spre est, nord și sud, iar toate ziarele vor fi pline de știri despre apariții, zvonuri și de pălăvrăgeli.

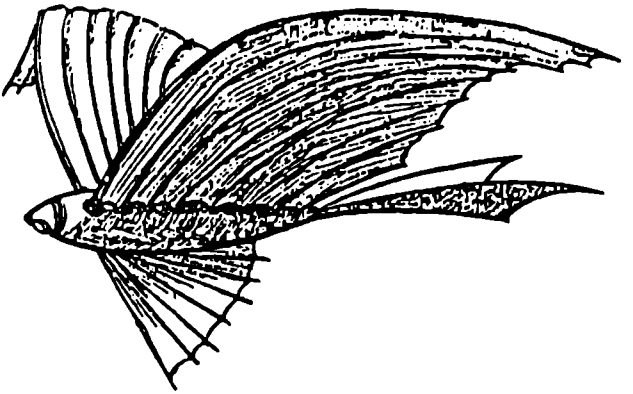

O aeronavă semnalată în Texas și schițată în ziarul Dallas Morning News, *la 16 aprilie 1987.*

Multe din poveștile dubioase s-au concentrat, așa cum se întâmplase în California, asupra unor presupuse invenții secrete. Unele relatări de presă au pretins că aeronavele au aterizat și că cei din interiorul lor, americani de baștină, au dezvăluit identitatea și planurile lor unor martori oculari. „Conversațiile" cu aeronauții au fost redate cuvânt cu cuvânt în relatările de presă care susțineau – deși nu totdeauna – că știrile sunt demne de crezare, dar ele erau inventate de la început și până la sfârșit.

Alte falsuri reflectau un curent subteran de speculații despre vizitatori extratereștri. A Le Roy, fermier din Kansas, a depus mărturie sub prestare de jurământ că el, fiul său și omul angajat cu ziua la muncă au văzut niște ființe cu înfățișare ciudată într-o aeronavă și că acestea au prins cu lasoul și au furat un vițel din țarcul aflat lângă locuința sa. Povestea a produs senzație și s-a bucurat de multă publicitate (fiind redescoperită și din nou republicată pe larg în literatura despre O.Z.N.-uri apărută în anii '60), dar s-a dovedit a fi o farsă pusă la cale de fermier și de colegii săi, membrii clubului local al mincinoșilor. La Aurora, în Texasul de nord, o aeronavă s-a zdrobit de sol și singurul ocupant, un marțian, a fost îngropat în cimitirul local; cam așa a relatat cotidianul *Dallas Morning News*, din 19 aprilie. Această poveste inventată de un locuitor din Aurora, a fost redescoperită în anii '60 și '70, atrăgând cercetători înarmați cu cazmale în sătucul prăfuit și uitat de lume.

Printre numeroasele falsuri s-au aflat, totuși, unele relatări aparent autentice despre apariții în formă de trabuc, cu sau fără aripi, precum și apariții de lumini nocturne descrise în mod diferit, având forma de pară, de ou, de minge sau de litera V, ceea ce sugera că - pe lângă noianul de prostii și baliverne - se profila marele val modern de O.Z.N.-uri, cu întreaga varietate de tipuri de obiecte zburătoare neidentificate. Deși spre sfârșitul lunii mai valul se potolise, aparițiile au continuat să fie semnalate de-a lungul întregului secol care a urmat. De exemplu, în vara anului 1900, doi tineri din Reedsburg, statul Wisconsin, au zărit o aeronavă în formă de dirijabil care plutea în văzduh, în timpul nopții. Când aparatul a trecut deasupra unui pâlc de copaci, aceștia au început să se clatine ca bătuți de un vânt puternic, deși noaptea era calmă. Ediția din 15 martie 1901, a ziarului *Silver City Enterprise*, din statul New Mexico, a relatat chiar că un medic local a izbutit să facă o fotografie clară a aeronavei. Din păcate fotografia nu s-a păstrat.

În 1909, un val de apariții de aeronave a străbătut lumea, din Anglia, S. U. A., până în Noua Zeelandă și Australia. În Anglia, aparițiile, care au început în martie - se refereau în cea mai mare parte la aeronave în formă de torpilă, care evoluau „cu viteză uriașă", și erau prevăzute cu lumini sclipitoare și cu reflectoare; ele au reanimat temerile exprimate deja cincisprezece ani mai devreme în Europa de est (fără a fi confirmate) despre germanii care spionau zburând la mare altitudine. În America erau bănuiți inventatorii secreți; majoritatea speculațiilor se îndreptau către un locuitor din Worcester, statul Massachusetts, Wallace E. Tillinghast pe nume, deși nu existau - și nu există nici acum - motive obiective care să indice că avea vreo legătură cu aparatele pe care locuitorii din New England le văzuseră evoluând pe cer. În Noua Zeelanda valul s-a declanșat în iulie, la capătul sudic al insulei de sud, apoi a avansat spre nord. Ca și în cazul aparițiilor anterioare de aeronave, martorii oculari au pretins că au zărit siluete umane în aparatele care treceau zburând. Cu un prilej, petrecut la 3 august, un locuitor din Waipawa a susținut că unul din membrii aeronavei ar fi strigat la el ceva într-o limbă necunoscută, iar cu un alt prilej s-a afirmat că din aeronavă fuseseră lansate „rachete", care au căzut în apă. Martorul ocular se afla într-o barcă și a presupus că el era ținta atacului. Un număr de apariții de aeronave au avut loc și în spațiul aerian al Australiei.

Un alt val de aeronave a izbucnit în toamna anului 1912, știrile cu privire la acest eveniment răspândindu-se în toată Europa. Obiectele au fost descrise, ca de obicei, drept aparate mari în formă de trabuc, prevăzute cu reflectoare puternice. Puține relatări menționau existența aripilor. Ca și în cazurile anterioare, s-a afirmat că ele erau în stare să se deplaseze în zbor planat cu mare viteză, chiar și împotriva vântului. Valul cedase în aprilie, dar aparițiile au continuat să fie semnalate periodic în Europa și în alte zone.

De exemplu, la 10 octombrie, 1914, un lucrător din Manchester, Anglia, a afirmat că văzuse „un obiect în formă de fus, complet negru", care a evoluat prin fața discului solar. Un obiect în formă de trabuc, lung de cel puțin 100 de picioare, a zburat deasupra localității Rich Field, Waco, din Texas, într-o seară la începutul anului 1918, umplându-i pe martorii oculari - așa cum s-a exprimat unul din ei - „de o senzație stranie, acută, cum nu simțisem niciodată în viața noastră". În vara anului 1927 a fost zărită zburând deasupra ținutului Wolfe, din statul Kentucky, o aeronavă, pe care un martor ocular a descris-o (așa cum mai făcuse în 1896 și 1897) ca având „forma perfectă a unui pește, cu aripioare lungi, întinse spre exterior, la partea anterioară și cu alte aripioare - mici și scurte - în apropierea cozii".

După 1920, obiectele zburătoare necunoscute în formă de trabuc rareori au mai fost numite „aeronave", deși ele au continuat să fie semnalate. La 9 octombrie, 1946, martori oculari din San Diego, statul California, au zărit un obiect cu aspect de aeronavă pe care l-au comparat cu un „uriaș liliac cu aripi". În februarie următor, un obiect asemănător a fost zărit în Cuba, deasupra capitalei Havana. Un muzician din Pittsburg, statul Kansas, care se îndrepta spre locul său de muncă - postul de radio - în dimineața zilei de 25 august, la ora șase fără zece, a relatat că a dat peste un obiect lung de 25 de picioare, prevăzut cu ferestre, prin care a zărit o siluetă umană. De-a lungul limitelor exterioare ale O.Z.N.-ului - conform cercetătorilor din cadrul „Proiectului Cartea Albastră" al Forțelor Aeriene - „se aflau numeroase elice cu diametrul aproximativ între 6 și 8 inci[1], fixate la distanțe mici între ele". În timp ce călătorea cu mașina între Deming și Las Cruces, în statul New Mexico, în dimineața zilei de 6 februarie, 1967, Ruth Ford a zărit „două aparate ca niște trabuce imense", care se deplasau zburând cu mare viteză; fiecare aparat era prevăzut cu câte două elice și un șir de ferestre. Ea nu a zărit pe nimeni în interiorul lor.

BIBLIOGRAFIE

Bullard, Thomas E. Ed. *The Airship File: A Collection of Texts Conceming Phantom Airships and Other UFOs, Gathered from Newspapers and Periodicals Mostly During the Hundred Years Prior to Kenneth Arnold's Sighting.* Bloomington, IN: The Author, 1982.

Clariton, .Wallace O. *The Great Texas Airship Mystery.* Plano, TX: Wordware Publishing, 1991.

Clark, Jerome. *The Emergence of a Phenomenon: UFOs from the Beginning Through 1959 - The UFO Encyclopedia, Volume 2.* Detroit, MI: Omnigraphics, 1992.

1. un inci este egal cu 2,54 cm. (*n. tr.*).

Cohen, Daniel. *The Great Airship Mystery: A UFO of the 1890s.* New York: Dodd, Mead and Company, 1981.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Gross, Laren E. *The UFO Wave of 1896.* Fremont, CA: The Author, 1974.

*** *Charles Fort, the Fortean Society, and Unidentified Flying Objests.* Fremont, CA: The Author, 1976.

Lore, Gordon I. R., Jr. and Harold H. Deneault, Jr. *Mysteries of the Skies: UFOs in Perspective.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, 1968.

Menzel, Donald H. *Flying Saucers.* Cambridge, MA: Harvard University Press, 1953.

Shoemaker, Michael T. *UFO Saboteurs. Fate* 38, 12 (December 1985): 59–64.

Watson, Nigel. *Phantom Airships Over Britain in 1909, and Their Impact on Society. Common Ground* 3 (November 1981): 18–23.

Watson, Nigel, Granville Oldroyd, and David Clarke. *The 1912–1913 British Plantom Airship Scare.* Althorpe, South Humberside, England: The Authors, n. d.

Welsch, Roger L. *This Mysterious Light Called an Airship. Nebraska 'Saucer' Sightings, 1897. Nebraska History* 60, 1 (Spring 1979): 92–113.

Whalen, Dwight. *Phantom Fliers. Fate* 36, 9 (September 1983): 89–93.

ALIGATORI ÎN CANALIZARE

O legendă modernă populară în mediul urban american se referă la aligatorii care ar sălășlui în sistemul de canalizare al New York-ului. Se spune că aceștia au ajuns acolo când puii de aligatori, achiziționați de iubitorii de animale exotice, au crescut și au tulburat tihna stăpânilor, care atunci i-ar fi slobozit prin scurgerea de la toaletă. Animalele ar fi supraviețuit în subteranele orașului și ar fi crescut atât de mult, încât amenință viața lucrătorilor de la canalizare. Totuși, oficialitățile orașului New York neagă existența acestor ființe.

Zvonurile au circulat cu intensitate prin anii '60, dar originea lor rezidă într-o serie de întâmplări ciudate petrecute prin anii '30. Prima dintre ele a avut loc la 28 iunie, 1932, când, în fluviul Bronx au fost depistate „mișunând" mulțime de aligatori. Un exemplar lung de trei picioare a fost descoperit mort la mal. În martie 1935 și iunie 1937 au fost găsiți aligatori și vii și morți. Incidentul cel mai remarcabil a fost consemnat în ediția din 10 februarie 1935 a ziarului *New York Times*. Mai mulți adolescenți aruncau cu lopețile zăpada într-o gură de canal din apropierea râului Harlem, când au observat ceva mișcându-se în apa înghețată, la zece picioare mai jos. Privind cu atenție, au văzut că era vorba de un aligator. Băieții au făcut rost de o funie, au făurit un laț și au scos la suprafață animalul. Dar când unul din ei a încercat să scoată juvățul din jurul grumazului acestuia, aligatorul l-a plesnit cu coada. Drept răspuns, tinerii l-au lovit cu lopețile până l-au omorât. Apoi l-au târât până la un atelier de reparat automobile unde au constatat că animalul cântărea 125 pounds[1] și avea lungimea de șapte picioare și jumătate. Ulterior, a fost informată poliția și lucrători de la serviciul sanitar al orașului au ridicat animalul ucis, pentru a-l incinera.

Cam în aceeași perioadă Teddy May, șeful serviciului de canalizare din New York, primea plângeri în legătură cu aligatorii. La început a crezut că plângerile erau rezultatul consumului de alcool în timpul serviciului și chiar a angajat investigatori care să

1. un pound are 453,6 gr. (*n. tr.*).

verifice dacă nu cumva salariaţii obişnuiau să bea în timpul slujbei. Când rezultatul investigaţiilor a fost negativ, May în persoană a coborât în canalizare, înarmat cu o lampă electrică şi foarte curând a constatat prezenţa aligatorilor. Zguduit, May a organizat stârpirea acestora prin otrăvire sau împuşcare.

Nu se ştie cum au ajuns aligatorii acolo, deşi se presupune (conform versiunii populare), că ar fi fost crescuţi acasă de unii iubitori de animale exotice, care apoi le-au abandonat sau le-au scăpat. Este adevărat şi faptul că aligatorii şi crocodilii apar în cele mai neaşteptate locuri. Conform celor afirmate de Loren Coleman, cercetător al fenomenelor anormale, între 1843 şi 1983 au fost zărite sau recuperate - vii sau moarte - pe întregul teritoriu al Statelor Unite şi Canadei nu mai puţin de 84 de asemenea animale. Coleman scrie: „Explicaţia cu fuga acestor animale favorite nu poate justifica relatările despre existenţa aligatorilor în apele de nord, ştiindu-se prea bine că de regulă caimanii [o specie de crocodili din America centrală şi de sud, asemănători aligatorilor] sunt vânduţi iubitorilor de asemenea animale".

BIBLIOGRAFIE

Aligator Found in Uptown Sewen. New York Times (February 10, 1935).

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1983.

*** *Erratic Crocodilians and Other Things. INFO Journal* 3, 4 (February 1974): 12-18.

*** *Aligators-in-the-Sewers: A Journalistic Origin. Journal of American Folklore* 92, 365 (July/September 1979): 335-38.

Corllis, William R., ed. *Strange Life: A Sourcebook on the Mysteries of Organic Nature, Volume B-1.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1976.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Living Wonders: Mysteries and Curiosities of the Animal World.* London: Thames and Hudson, 1982.

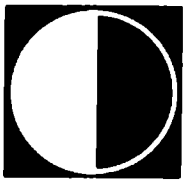

ALMAS

În limba mongolă „almas" înseamnă om sălbatic. Aceste ființe bizare, jumătate om, jumătate maimuță antropoidă, se afirmă că trăiesc în munții Altai din Mongolia de vest și în munții Tian Șan din provincia învecinată Sinkiang, a Republicii Populare Chineze. Despre oamenii sălbatici la care se referă tradiția euroasiatică, susținând că aceștia sălășluiesc în munții Caucaz, între Marea Neagră și Marea Caspică, ne vom ocupa în altă secțiune a acestei cărți.

Cea mai veche mențiune tipărită, care se referă la un almas, o găsim în jurnalul de călătorie al nobilului bavarez Hans Schiltberger, care – prin 1420 – a străbătut lanțul de munți Tian Șan, ca prizonier al mongolilor. El a scris: „În creierii munților trăiește o populație care nu are nimic comun cu alte ființe omenești. Trupul acestor făpturi este acoperit în întregime de blană și numai mâinile și fața le sunt libere. Aceștia hălăduiesc prin munți ca animalele, mănâncă frunze, iarbă și ce mai pot găsi". Schiltberger a văzut cu ochii săi două asemenea ființe – un bărbat și o femeie – pe care le capturase o căpetenie locală și le dăruise acelora care îl prinseseră pe bavarez.

Un manuscris mongol de istorie naturală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea conține desenat un om sălbatic. Explicația scrisă în limba tibetană, chineză și mongolă menționează că desenul reprezenta „un om-animal". Toate celelalte ilustrații din carte sunt, fără îndoială, ale unor animale și arată că almas nu era considerat drept o ființă supranaturală. De altfel, almas nu constituie un element aparținând folclorului mongol, ci el este considerat ca fiind o ființă obișnuită, din carne și sânge.

Profesorul Tsyben Zhamtsarano a întreprins primele cercetări științifice sistematice despre almas, colectând relatări mai ales de la nomazi și alte populații din ținuturile îndepărtate unde se spunea că trăiesc aceste făpturi, adulți și copii laolaltă. El a întocmit hărți ale locurilor vizitate și a fost însoțit de un artist, care a participat la investigațiile sale pe teren, pentru a-i chestiona pe martorii oculari. Din nefericire, Zhamtsarano, care prin 1930 trăia la Leningrad, a căzut victimă terorii staliniste (el a fost etichetat drept „naționalist burghez" datorită interesului său față de folclorul mongol) și a murit în închisoare, prin 1940. Studiile sale despre almas s-au pierdut.

Însă unul din colaboratorii săi, Dordji Meiren, a depus mărturie că informaţiile culese de ei indicau faptul că, spre sfârşitul secolului al XIX-lea, apariţiile de almas s-au împuţinat simţitor la număr. Se pare că almasii au dispărut aproape cu totul din sudul Mongoliei Exterioare şi din Mongolia Interioară (la sud de Mongolia Exterioară), probabil datorită faptului că ei migrau spre apus pentru a se salva de civilizaţia care îi năpădea. Un alt cercetător, anatomistul V. A. Khakhlov, a prezentat descoperirile sale în legătură cu almas, cuprinse în studii, Academiei Imperiale de Ştiinţe a Rusiei, în 1913. Se pare că nici acestea nu mai există.

În 1936, M. K. Rosenfeld include aceste făpturi în intriga romanului său intitulat *Răpa almasilor*, care altminteri era un roman obişnuit de aventuri. Rosenfeld auzise despre aceste fiinţe cu prilejul unei călătorii în Mongolia, întreprinsă prin 1920. Între timp, un alt savant mongol - Y. Rinchen - a efectuat cercetări proprii şi, în 1950, în momentul când se reanima interesul faţă de yeti din Himalaia („abominabilul om al zăpezilor"), Academia Sovietică de Ştiinţe a înfiinţat „Comisia pentru studierea problemei omului zăpezilor". Principala personalitate a comisiei, Boris Porschnev, (care ulterior a scris o carte ce trata, în parte, chestiunea almasilor), l-a încurajat pe Rinchen să publice unele din materialele sale. Rinchen a conchis, ca şi predecesorii săi, că populaţia almasă se micşora şi se retrăgea. De atunci, alţi savanţi ruşi şi mongoli au publicat materiale despre almasi, întemeiate pe relatările martorilor oculari şi pe surse literare.

Meiren, colaboratorul lui Zhamtsarano, a susţinut că a văzut pielea unui almas folosită drept covor ritual într-o mănăstire budistă, în sudul regiunii Gobi din Mongolia. Făptura fusese jupuită după ce se făcuse o tăietură dreaptă, de-a lungul şirei spinării, astfel încât trăsăturile principale se păstraseră. Trupul era acoperit cu păr creţ, roşcat, pe cap se afla păr lung, dar faţa - cu excepţia sprâncenelor - era lipsită de păr. Unghiile de la mâini şi picioare erau - cu precădere - umane.

Din diferite descrieri reiese că almasii sunt înalţi de cinci picioare, poate ceva mai mult; că sunt păroşi, sfioşi, cu sprâncene groase, cu bărbia trasă înapoi şi maxilarele proeminente, ieşite în afară. Se hrănesc cu mamifere mici şi plante sălbatice şi folosesc unelte simple, dar nu au o limbă vorbită. Antropologul britanic Myra Shackley afirmă că „modul de viaţă foarte simplu şi înfăţişarea lor sugerează cu tărie că almasii ar putea reprezenta rămăşiţele unui mod de viaţă preistoric şi poate chiar o formă timpurie a omului, al cărui cel mai bun reprezentant este, desigur, omul de Neanderthal".

Această concluzie este combătută de un alt antropolog britanic, Chris Stringer, care - totuşi - priveşte cu bunăvoinţă problema existenţei almasilor. El se referă la relatările care menţionează

„genunchii îndoiți, mersul neobișnuit, labele picioarelor îndreptate spre interior (cu șase degete, într-un caz), brațul, antebrațul, mâinile și degetele lungi, nasul mic și turtit, pometii obrajilor ca la mongoli, precum și lipsa limbii, culturii, a obiceiului de a se hrăni cu carne și de a face focul. Nimic din toate acestea nu se potrivește cu ideea acceptată despre înfățișarea omului de Neanderthal".

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet, and Colin Bord. *The Evidence for Bigfoot and Other Man-Beasts.* Wellingborough, Northamptoshire, England: The Aquarian Press, 1984.

Heaney, Michael. *The Mongolian Almas: A Historical Reevaluation of the Sighting by Baradiin. Cryptozoology* 2 (1983): 40–52.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Snowmen: Legend Come to Life.* Philadelphia, PA: Chilton Book Company, 1961.

Shackley, Myra. *Still Living?: Yeti, Sasquatch and the Neanderthal Enigma.* New York: Thames and London, 1983

Stringer, Cris. *Wanted: One Wildman, Dead or Alive. New Scientist* (August 11, 1983): 422.

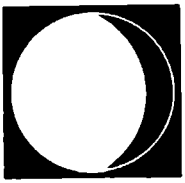

ANIMALE ÎNGROPATE

Un corespondent al revistei *Scientific American* scria, în 1890: „Au fost înregistrate destule relatări bine întemeiate ca autenticitate despre broaște sau broscoi râioși care au fost descoperiți vii, încastrați în interiorul unor stânci solide". Douăzeci de ani mai târziu, editorul revistei *Nature* combătea, spunând: „Nici nu merită să le spunem celor care susțin astfel de bazaconii că un asemenea lucru e absolut imposibil, căci a crede așa ceva ar însemna că întreaga știință a geologiei (ca să nu vorbim de biologie) este o sumă de nonsensuri".

Ambii au dreptate. Lucrul este absolut imposibil, în privința aceasta existând multe relatări autentificate. Dar William R. Corliss, probabil cea mai de seamă autoritate în materie de fenomene anormale ale naturii, căuta să împace aceste realități contradictorii, spunând: „Dacă se petrec miracole, atunci broaște vii pot fi descoperite în stâncă solidă. Poate că natura acționează în modul acesta, violând legile «logice» pe care încercăm să le impunem cu oarecare frecvență moderată, după modelul «tranziției interzise» din fizica cuantelor".

Datorită caracterului excesiv, fenomenul broscoilor, broaștelor râioase și al altor animale îngropate a fost rareori discutat în mediile literaturii științifice din vremurile noastre, dar a apărut adesea în revistele de specialitate din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Unul din primele exemple în această privință este povestea relatată de o personalitate din secolul al XVI-lea, Ambroise Paré, chirurgul-șef al lui Henric al III-lea, regele Franței, și retipărită în ediția din 1761 a *Registrului Anual*:

> *„Mă aflam în apropierea locuinței mele din satul Meudon și priveam la pietrarul pe care tocmai îl tocmisem să spargă niște bucăți de stâncă mare și dură. În mijlocul uneia din roci am descoperit un broscoi uriaș, plin de viață, fără nici un orificiu în stânca solidă pe unde ar fi putut pătrunde acolo... Muncitorul mi-a spus că nu era pentru prima oară când găsea un broscoi sau o altă ființă asemănătoare în interiorul unor mari blocuri de piatră".*

La 7 aprilie, 1865, la Hartlepool, în Anglia, muncitorii care făceau lucrări de excavații au descoperit, la 25 de picioare sub pământ, un bloc de calciu și magneziu. Spărgându-l, blocul s-a despicat lăsând vederii o cavitate în care, spre uimirea lor, au găsit un broscoi viu. „Cavitatea nu era mai mare decât trupul

animalului pe care aparent roca se mulase", relata *Hartlepool Free Press*, la 15 aprilie. Ochii broscoiului sclipeau cu strălucire puternică, iar animalul s-a dovedit a fi plin de vioiciune când a fost „eliberat din temnița în care zăcuse". La început se părea că are dificultăți de respirație, probabil din cauză că gura îi era închisă, ca pecetluită. Mai întâi a scos un sunet pe nări, ca un „lătrat". Curând însă a încetat și nu mai scotea sunetul acela ca un lătrat icnit decât atunci când era atins. Când a fost descoperit avea o culoare pală și se confunda cu roca în care fusese captiv, dar în scurt timp culoarea s-a închis până a devenit oliv-brun. Ziarul menționa: „Ghearele labelor din față erau sucite către interior, iar cele de la spate erau extraordinar de lungi, iar broasca nu semăna cu cele actuale din Anglia."

S. Horner, președintele Societății de Istorie Naturală, a luat în primire broscoiul. Revista *The Zoologist* a relatat că animalul a fost examinat de un prelat local, reverendul Robert Taylor, care era și zoolog. Acesta a confirmat circumstanțele stranii în care a fost descoperit broscoiul. Revista *The Free Press* a adăugat următorul comentariu la articolul original:

„Lumea are acum o nouă poveste despre un broscoi surprins într-un orificiu... Relatări în legătură cu pasiunea broaștelor pentru orificii abundă în cronicile din presa locală și găsim numeroase exemple în paginile ei.

În ultima sută de ani am citit despre descoperirea de broaște vii în tot felul de situații posibile și imposibile: într-un bloc solid dintr-o carieră de piatră de la Barnard Castle, într-un bolovan de calcar oolitic la Blyth, într-o bucată de piatră de var la Sacham și la Ryhope și într-un strat de cărbune din adâncurile unei mine.

Un exemplar din aceeași speță a profitat de reparațiile în curs și a ieșit la iveală, în 1828, din întăritura de piatră a podului de la Flambard și a dat naștere la tot soiul de speculații în legătură cu vârsta sa. Un mesteacăn de la Shawdon și un stejar american de la Blyth au fost doborâți de securile tăietorilor de copaci, scoțând la iveală – fiecare în parte – «broscoi vii», care au abandonat viața din scorbură în schimbul publicității în Sykes ori Latimer".

Așa cum indică aceste relatări, animalele au fost găsite încastrate nu numai în rocă solidă, dar și în trunchiul copacilor. În 1719, Academia Franceză de Științe relata în *Memorii* că „în trunchiul unui ulm de grosimea trupului unui om corpolent, la trei-patru picioare de la rădăcină în sus și exact în centrul trunchiului a fost găsită o broască râioasă vie, slabă, de dimensiune mijlocie, umplând întreaga cavitate". După cum comunica *Uitenhage Times*, (un cotidian sudafrican) din 10 septembrie, 1976, în toamna aceluiași an, muncitorii care transformau în cherestea copacii doborâți, tocmai înlăturaseră scoarța și tăiaseră prima blană dintr-un buștean lung de 16 picioare când au dat peste o cavitate de mărimea unui pahar de vin unde se aflau 68 de mormoloci, fiecare de mărimea încheieturii superioare de la degetul mic al mâinii omului. Aceștia erau de culoare deschisă, aproape galben, perfect sănătoși, țopăind

de parcă nimic nu se întâmplase. Fuseseră îngropaţi în lemn solid, galben şi nu exista nici un indiciu care să lămurească modul cum ajunseseră în acea captivitate, de cât timp se aflau acolo şi cum au putut supravieţui fără hrană, apă şi aer.

După broscoiul bubos, broasca obişnuită este subiectul cel mai frecvent al poveştilor cu animalele încrustate în medii solide. Un asemenea caz i-a fost comunicat lui Sir Julian Huxley, eminentul biolog şi filozof al secolului al XX-lea, într-o scrisoare trimisă de către Eric G. MacKley, un lucrător de la compania engleză de gaze, în care spunea:

„În urmă cu câţiva ani s-a ivit necesitatea de a lărgi drumul de la Barnstaple la Ilfracombe, tăind o fâşie de-a lungul curţilor din faţa unui şir de vilişoare, care aveau gazometrele aşezate chiar în interiorul porţilor principale. Aceste gazometre trebuiau mutate mai spre interiorul curţii pe linia noului zid. Lăcaşurile gazometrelor erau căptuşite cu cărămizi şi aveau pardoseală solidă de ciment, care a trebuit să fie spartă pentru a se putea ajunge la ţevile ce urmau să fie prelungite.

Tovarăşul meu lucra cu un baros pe care l-a scăpat din mână şi l-am auzit exclamând: «Parcă e piciorul unei broaşte!» Ne-am aplecat şi am zărit broasca.... Am lăsat barosul şi am spart cu grijă restul pardoselii. Am pus în libertate 23 de broscuţe mărunte, dar perfect constituite, care au pornit ţopăind spre grădina de flori."

În 1821, revista *Tilloch's Philosophical Magazine* publica următoarea poveste despre o şopârlă încastrată:

„Cu puţin timp în urmă David Virtue, pietrar din satul Auchtertool, aflat la 4 mile de Kirkaldy, în Scoţia, cioplea o piatră de măcinat ovăz dintr-un bloc mare de stâncă. După ce a înlăturat o parte din bloc a găsit o şopârlă închisă în rocă. Era lungă de un inci şi un sfert, de culoare brună-gălbuie, cu capul rotund şi ochii bulbucaţi, scânteietori. Părea moartă, dar după vreo cinci minute a dat semne de viaţă.

Unul din muncitori i-a pus în ochi, cu multă cruzime, scrum de ţigară ceea ce, aparent, i-a provocat mari chinuri animalului. Curând a început să alerge cu vioiciune încoace şi încolo, iar după o jumătate de oră a fost aruncată de pe piatră şi ucisă. Cavitatea în care a fost descoperită purta imprimată cu fidelitate forma trupului ei. Firește, piatra era cam umedă şi cam o jumătate de inci în jurul şopârlei era nisip moale, de aceeaşi culoare cu animalul. Stânca se afla la 14 picioare sub pământ, iar blocul în care a fost găsită şopârla vie se afla la şapte sau opt picioare în interiorul stâncii, astfel că adâncimea totală la care se aflase animalul în stâncă era de 21 sau 22 de picioare. Stânca nu avea fisuri, era destul de dură şi era una din cele mai bune furnizată de carierele de la Cullaloe, socotite - poate - printre cele mai bune din Scoţia."

Încercări de a explica

Pentru fiinţele umane misterele pot fi incitante, dar şi respingătoare. De aceea, în mod inevitabil, relatările despre animale vii îngropate în medii solide au provocat - alături de alte fenomene

tainice – deopotrivă neîncredere și batjocură, alături de uimire și emoție. Dar, nefiind în stare să nege existența acestor fenomene, criticii au inventat „soluții" total neadecvate, mergând până la acuzații directe de înșelătorie, ca alternativă plauzibilă.

Același autor, care susținuse – în revista *Nature* – că poveștile despre animale vii îngropate în medii solide este ceva de domeniul imposibilului total, scria: „Lucrurile s-au petrecut cam așa: o broască obișnuită sau buboasă sare în timp ce un bloc de piatră era spart, iar observatorul, lipsit de spirit științific, imediat trage concluzia că animalul a țâșnit chiar din roca spartă".

Nu există nici o cale de a folosi asemenea „explicație" la majoritatea relatărilor (luați, de pildă, întâmplarea povestită de Mackley). Pe lângă comoda presupunere implicită că aceia care au povestit lumii întâmplări de genul acesta se bucură de o inteligență ce nu o depășește pe a cimpanzeului, se omite constanta trăsătură caracteristică fenomenului: prezența în rocă, ciment sau lemn a cavității „netede" sau „polisate" ale cărei dimensiuni de-abia dacă o depășesc infim pe aceea a trupului ființei încastrate și care, de cele mai multe ori, este descoperită numai când se ajunge la spațiul respectiv, punând-o în libertate sau permițându-i să se elibereze din cavitatea în care se aflase captivă. Mai este și faptul că în multe cazuri existența unei broaște este în mod hotărât neobișnuită, aspectul general sugerând că ea a fost cu adevărat captivă undeva, o perioadă de timp.

Nu e greu să-ți imaginezi cum poate fi îngropat un animal în ciment. O imaginație mai vioaie poate concepe căi de încastrare și în trunchiul unui copac. Însă rocile reprezintă cu totul altceva. Și supraviețuirea ființei pare inexplicabilă. Cum a putut respira, cu ce s-a hrănit ea? Animalele amfibii – victimele cele mai frecvent îngropate – au în cel mai bun caz și în condițiile cele mai favorabile o durată de viață de trei decenii. Ce vârstă au animalele încastrate?

În rare cazuri avem răspunsul la această întrebare. În august 1975, muncitorii constructori din Forth Worth, statul Texas, în timp ce spărgeau un planșeu de beton turnat cu un an în urmă au rămas surprinși dând peste o broască țestoasă verde, vie, într-o cavitate care păstra perfect vizibil forma corpului ei. Din păcate eliberarea din captivitate nu i-a folosit, broasca țestoasă murind după 96 de ore.

Când avem de a face cu o stâncă, chestiunea capătă un aspect care frizează miraculosul, după cum se exprimă Corliss. Din când în când unii au presupus că animalele au izbutit să se mențină în viață bând apa care se strecura prin crăpăturile rocii. Chiar dacă am ține seama de mărturiile care neagă cu hotărâre existența crăpăturilor, rămâne fără răspuns monumentala întrebare: cum au ajuns animalele în locurile respective? Se poate deduce însă, fără putință de tăgadă, că ele se aflau acolo de mult timp.

Nimic în legătură cu acest fenomen nu are nici o logică. El pare să desfidă nu numai explicația naturală, dar chiar și una paranormală, în măsura în care se poate imagina. Nu ne rămâne decât să recunoaștem că, deși este pe de-a-ntregul imposibil, fenomenul totuși are loc.

BIBLIOGRAFIE

Corliss, Willian R., ed. *The Unexplained: A Sourcebook of Strange Phenomena.* New York: Bantam Books, 1976.

***. *Unknown Earth: A Handbook of Geological Enigmas.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1980.

Daniels, C. *Toods in a Tree. Zoologist* 2, 11 (1876): 4805.

Embeddings. Fortean Times 36 (Winter 1982): 17–19.

Hricenak, David. *The Mystery of Entombed Animals. INFO Journal* 8, 1 (May/June 1979): 5–6.

Michell, John, and Robert M. *Phenomena: a Book of Wonders.* New York: Pantheon Books, 1977.

***. *Living Wonders: Mysteries and Curiosities of the Animal World.* New York: Thames and Hudson, 1982.

Rickard Bob. *Embeddings. Fortean Times* 40 (Summer 1983): 17–18.

Sanderson, Sabina W. *Entombed Toads. Pursuit* 6, 3 (July 1973): 60–64.

Screeton, Paul. *The Enigma of Entombed Toads. Fortean Times* 39 (spring 1983): 36–39.

Splitter, Henry Winfred. *The Impossible Fossils. Fate* 7, 1 (January 1966): 65–72.

Thorn, Marjorie. *Fossils That Came Alive. Fate* 19, 3 (March 1966): 71–72.

Toads and Frogs in Stones. Nature 83 (1910): 406–07.

Toads in Rocks. Scientific American 63 (1890): 180.

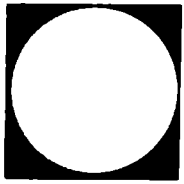

ANOMALII SELENARE ȘI VESTIGII PREISTORICE DE CULTURĂ MATERIALĂ

Ele sunt numite „fenomene lunare întâmplătoare", F. L. I. pe scurt. F. L. I.-urile sunt apariții de scurtă durată pe suprafața lunii, de regulă observate de astronomii profesioniști sau amatori, cu telescoapele și - mai rar - cu ochiul liber. Ele pot cuprinde pete întunecate, lumini sau corpuri care se mișcă. Primele sunt explicate uneori ca efecte optice, de exemplu, umbrele unor forme de reliefuri lunare aflate în apropiere. Unele lumini pot fi doar reflecțiile soarelui, iar corpurile mișcătoare au fost simplu calificate drept erori de percepție, datorate unor obiecte terestre, ca păsări, semințe, resturi materiale proiectate din greșeală în spațiu. Alte asemenea corpuri pot fi meteoriții care se deplasează între lună și pământ.

Dar majoritatea astronomilor consideră că nu toate F. L. I. -urile pot fi ignorate cu ușurință. Analizând peste 900 de relatări făcute între anii 1549 și 1970, Winifred S. Cameron a tras concluzia: „Unele fapte arată că uneori luminozitățile se datorează efectelor atmosferice, instrumentale și geografice; totuși rămân încă neelucidate multe aspecte ciudate". Alte anomalii selenare se referă la pete roșiatice, manifestări cețoase și străfulgerări.

Extratereștrii pe lună

Nu se cunoaște dacă vreun astronom din epoca modernă s-a gândit că unele F. L. I.-uri ar putea fi rezultatul activității inteligente pe lună; dacă cineva, totuși, s-a gândit la această posibilitate, el nu și-a dezvăluit gândurile. O asemenea teorie nu a fost formulată și nici inclusă în literatura științifică. Însă F. L. I.-urile au alimentat multe speculații populare și chiar au inspirat câteva cărți despre existența unor baze ale extratereștrilor pe lună.

Cel mai de seamă adept al vieții inteligente pe lună a fost marele astronom englez William Herschel (1738-1822). Deși este cunoscut îndeosebi ca descoperitor al planetei Uranus, Herschel

declara în cadrul unei conferințe ținută la Societatea Regală: „Cunoștințele despre constituția Lunii ne îndreaptă pe nesimțite să tragem câteva concluzii... ca, de pildă, marea probabilitate, ca să nu spunem certitudinea absolută, că ea e locuită". Observațiile sale asupra F. L. I. și asupra reliefului lunar obișnuit l-au făcut să creadă, măcar cu titlu provizoriu, că văzuse cetăți, orașe, drumuri, canale, păduri și chiar circuri. Probabil că solida reputație a lui Herschel a rămas intactă, căci el s-a ferit să dea publicității observațiile care au fost consemnate doar în reviste particulare și nu au fost redescoperite decât recent.

Între 25 și 31 august, 1835, *The New York Sun* a publicat o serie de relatări atribuite lui Sir John Herschel, fiul lui William Herschel, cu mențiunea că – pe lângă alte minuni – el observase pe lună viețuitoare înalte de „patru picioare în medie... acoperite de păr arămiu scurt și lucios – cu excepția feței, – cu aripi constituite dintr-o membrană subțire, fără păr, strânse pe spinare de la capul umerilor până la călcâie. Fața lor, cu tentă gălbuie, prezenta o ușoară ameliorare în comparație cu a urangutanului, prin expresia deschisă și inteligentă și fruntea mai largă". Sir John și asociații săi au observat de asemenea și „specii mai evoluate de oameni-liliac, de o frumusețe deosebită... cu aproape nimic mai prejos decât îngerii prezentați de cea mai imaginativă școală de pictură".

Ulterior, Richard Adams Locke – reporter al ziarului *The New York Sun* – a recunoscut că el scrisese articolul pe care ziarul pretinsese că l-a preluat din revista (inexistentă) *Edinburgh Journal of Science*. Episodul acesta numit „înșelătoria pe lună" a păcălit mii de cititori, printre care și mai ales – după cum a relatat Edgar Allan Poe – lumea educată. Poe nota: „Nici o persoană din zece nu a respins-o [povestea]; lucrul cel mai ciudat l-a reprezentat faptul că aceia care nu au crezut, nu au putut motiva de ce aveau îndoieli deși nu erau, în general, oameni ignoranți, care nu aveau cunoștințe de astronomie; ele nu credeau pentru că totul era atât de inedit". Michael J. Crowe, istoric și om de știință, combate motivele obișnuite avansate de Locke, anume că „el era un simplu farsor și consideră că țelurile acestuia au fost satirice. El a intenționat să se amuze pe seama credinței populare în existența altor lumi. În loc de a provoca râsul cu poveștile sale, Locke a avut surpriza să constate că e luat în serios", cititorii privindu-le ca niște povești biblice.

F.L.I., E.T. și O.Z.N.

Charles Fort, ale cărui patru cărți – devenite clasice – despre fenomene anormale, publicate între 1919 și 1932, era înzestrat cu un ascuțit spirit satiric, dar totdată era ferm convins de realitatea vizitatorilor sosiți din spațiul extraterestru. Cititor credincios al revistelor științifice, el a cules multe povestiri despre lumini

neobişnuite şi alte ciudăţenii observate pe şi în apropiere de Lună. El a făcut legătura între acestea şi relatările despre obiecte anormale detectate în atmosfera terestră, afirmând că fiinţe din alte lumi supravegheau pământul.

O mică armată de cercetători entuziaşti ai fenomenelor anormale, care s-au autointitulat „adepţi forteeni", au preluat şi au lărgit cercetările în anii de după dispariţia fizică a lui Fort, care s-a petrecut în 1932. Când în vara anului 1947 a avut loc valul de apariţii de „farfurii zburătoare", „forteenii" au fost singurii care nu au manifestat surprindere; membrii Societăţii Forteene şi cei aflaţi sub influenţa lor (bunăoară, colaboratorii la revista de povestiri ştiinţifico-fantastice *Amazing Stories*, care a publicat un serial cu dovezi despre vizitatorii din spaţiul extraterestru) erau pregătiţi sufleteşte pentru astfel de evenimente.

În numărul său din iulie, 1951, *Fate* - o fiţuică preocupată de „mistere adevărate", printre fondatorii căreia se număra şi Ray Palmer, editorul revistei *Amazing Stories* - „Prof." George Adamski, de la Grădinile Botanice din Palomar, statul California, a povestit succesele pe care le obţinuse făcând fotografii ale spaţiului extraterestru prin telescopul său cu obiectiv de şase inci diametrul. Adamski a scris: „Am făcut toate fotografiile în timpul nopţii, deoarece am observat că un număr însemnat de nave, pe care le-am văzut evoluând în spaţiu, se îndreptau în aparenţă spre lună. Unele păreau că aselenizează în apropierea marginii, altele depăşeau marginea şi dispăreau în spatele ei... Cred că este logic să ne închipuim că navele extraterestre folosesc luna ca bază pentru călătoriile lor interplanetare". La 20 noiembrie, 1952, Adamski a relatat că întâlnise pilotul unei farfurii zburătoare în deşertul din California de sud, un locuitor al planetei Venus. Apoi, Adamski a făcut o carieră colorată de „contactat", precum şi ca discipol al Confreriei Spaţiale din Venus, Marte şi Saturn. În august, 1954, o aeronavă venusiană de cercetare l-ar fi plimbat pe Adamski în jurul lunii, arătându-i oraşe extraterestre, hangare, precum şi păduri, lacuri şi râuri.

Majoritatea, inclusiv O.Z.N.-ologii, care au citit cartea lui Adamski *În interiorul navei extraterestre* (1955), au considerat-o drept un prost roman ştiinţifico-fantastic, ceea ce şi era; în schimb, adepţii înfocaţi ai autorului au intervenit combătându-i pe denigratori, iar unii au venit în sprijin chiar cu argumentele formulate de Adamski. Unul din discipolii cei mai devotaţi ai acestuia, Fred Steckling, preşedintele Fundaţiei George Adamski, a publicat chiar un volum intitulat *Am descoperit baze ale extratereştrilor pe lună* (1981), care se referea atât la extratereştri, cât şi la atmosfera de pe lună. Drept dovadă, Steckling propunea interpretările sale cu privire la fotografiile realizate de N. A. S. A. pe lună. Astronomul Francis G. Graham a făcut o critică nimicitoare, spunând: „Domnul Steckling ne prezintă 150 de fotografii şi schiţe. Una singură e credibilă: propria-i fotografie".

Inspirându-se din exemplul lui Adamski, alte persoane „contactate" în anii '50 și '60, au povestit despre bazele și ființele de pe lună. Unul din aceștia, Howard Menger, chiar a făcut o fotografie pe lună. Cartea sa *Din spațiul extraterestru, pentru dumneavoastră* (1959), conține o fotografie a cărei explicație ne informează că „prezintă o navă spațială aselenizând lângă o clădire în formă de cupolă". Buck Nelson, fermier din Ozark, a afirmat că a aselenizat într-o memorabilă zi din luna aprilie a anului 1955, însoțit de Little Bucky din Venus și câinele acestuia, Big Bo, precum și de propriul său câine, Teddy. Nelson povestește: „Mi s-a permis să cobor din navă și să arunc o privire în împrejurimi... Am luat drept reper o clădire, ca să nu mă rătăcesc, aflându-mă pe un teritoriu străin, dar Big Bo a plecat cu Teddy iar eu... Copiii se jucau cu câini de dimensiuni diferite. Ei l-au călărit pe Big Bo ca pe un căluț, iar câinele se juca împreună cu copiii." Apoi grupul a plecat spre Venus.

Chiar și O.Z.N.-ologii conservatori au fost tentați să facă speculații despre existența extratereștrilor pe lună. Deși respingea mărturiile în această chestiune făcute de persoane așa-zis contactate, Donald E. Keyhoe, maior în retragere din corpul de aviație și adept de frunte al fenomenului O.Z.N. din anii '50, s-a referit îndelung la observațiile făcute de doi astronomi amatori, în 1953, despre ceea ce ei considerau a fi un pod natural mare, care ar fi apărut pe neașteptate în craterul Mare Crisium. Keyhoe a scris că această apariție bruscă excludea o explicație naturală. Luând în considerație observațiile făcute de-a lungul a două secole despre luminile anormale de pe lună, el a declarat că „pare de netăgăduit existența vreunei rase inteligente pe lună". Ulterior, astronomii au stabilit că „podul" era o iluzie optică.

Alt scriitor din aceeași perioadă, M. K. Jessup, a propus o ipoteză și mai fantastică. În cartea sa *Evoluția situației O.Z.N.-urilor* avansează ideea că luna reprezintă cheia dezlegării misterului. Cu zeci de mii de ani în urmă (a scris Jessup) rasa pigmeilor, mult mai veche decât alte rase umane, a izbutit să construiască o navă spațială antigravitațională, cu ajutorul căreia s-au refugiat pe lună atunci când cataclismele nimiceau alte civilizații avansate, cum au fost cele din Atlantida și Mu. Pigmeii continuă să ne urmărească din sălașul lor actual, iar aceasta constituie explicația O.Z.N.-urilor și a „Omuleților" care călătoresc cu ele.

Între 1969 și 1972 fotografii foarte bune, făcute cu ocazia explorărilor lunii, au fost puse la dispoziția publicului larg. De lucrul acesta au profitat câțiva înfocați cercetători ai spațiului, printre aceștia cei mai de seamă fiind George H. Leonard (*Cineva se află pe lună*, 1976) și Don Wilson (*Misterioasa noastră navă spațială – luna*, 1975), au pretins că descifrează activitatea extratereștrilor pe satelitul pământului și au acuzat N. A. S. A. că ascunde cea mai fantastică descoperire a secolului. Wilson nu a pretins doar că nave spațiale există pe lună, ci că luna însăși e

o aeronavă extraterestră: un imens fals satelit cosmic găunos, construit cu mii de ani în urmă de o rasă extraterestră.

Ca răspuns la poveștile acestea populare, care prindeau teren, Francis Graham, de la Societatea Selenologică Pennsylvania, a realizat o examinare critică a tuturor afirmațiilor. Graham nu nega problema generală a O.Z.N.-urilor, dar susținea că „nu avem nici o dovadă concludentă despre existența de baze ale extratereștrilor pe lună. Fotografiile furnizate de Steckling și Leonard se împart în patru categorii: 1. fotografii care arată ceva ce este interpretat în grabă ca forme naturale de relief de către cineva care este familiarizat cu morfologia lunii; 2. fotografii care sunt neclare din cauza developării sau datorită lărgirii lor peste măsură; 3. fotografii care prezintă ceva interesant, poate de natură artificială, dar care nu rezistă când sunt comparate cu alte fotografii făcute pe aceeași suprafață; și 4. fotografii care prezintă ciudățenii geologice ce nu sunt în mod evident artificiale."

Extratereștrii de pe Apollo

O poveste publicată mai întâi într-o gazetă-pistol *National Bulletin* în decembrie, 1969, continuă să circule în literatura de frontieră și a devenit deja baza folclorului în Epoca Spațială. Povestea spune că astronauții de pe Apollo 11, care au aselenizat primii la 16 iulie, 1969, ar fi văzut nave spațiale. N. A. S. A. ar fi izbutit să cenzureze transmisiile radio, astfel că mass-media și prin urmare și noi, am rămas ignoranți; dar cineva a strecurat banda cu transmisiunea - ce semnala apariția a două O.Z.N.-uri la baza unui crater - revistei *National Bulletin*.

Patru ani mai târziu, Stuart Nixon, de la Comitetul Național de Investigații a Fenomenelor Aeriene, a cercetat și a aflat - ceea ce nu a constituit o surpriză - că povestea lansată de *National Bulletin* nu conține nici o fărâmă de adevăr. Transcrierea presupusului dialog dintre astronauți (Neil Armstrong, Edwin Aldrin și Michael Collins) și Misiunea de Control conține unele erori faptice termenologice și de altă natură. În orice caz, un asemenea schimb de fraze nu putea constitui obiectul cenzurării în timpul transmisiei; întreruperea comunicării, chiar și pentru scurt timp, ar fi fost observată imediat. Somat să aducă dovezi în sprijinul afirmațiilor făcute, *National Bulletin* nu a fost în stare să prezinte nimic în plus; mai mult, nu a reușit nici măcar să-l prezinte pe presupusul reporter original, pe care se pretindea că îl chema Sam Pepper.

Deși pare evident că articolul fusese fabricat în redacția revistei *National Bulletin*, episodul va fi preluat, reciclat și prelucrat, apoi inclus în diferite volume ca - de pildă - în *Strămoșii noștri au venit din spațiul extraterestru* (1978) de Maurice Chatelain și *Incidentul Roswell* (1980) de Charles Berlitz și William L. Moore. Chatelain a pretins că afirmațiile sale se bazau pe o sursă din

interiorul N. A. S. A., pe când Berlitz şi Moore s-au referit în mod vag la „confirmări suplimentare obţinute... de la o sursă asociată în aparenţă cu Anglia T. V. din Londra. Potrivit acestei surse, N. A. S. A. a fost silită să schimbe locul iniţial al aselenizării pentru modulul Eagle deoarece s-a descoperit că „era ocupat, probabil de utilajele spaţiale ale cuiva". Ca urmare, colonelul Aldrin i-a dat în judecată pe Berlitz şi Moore, acuzându-i că au făcut relatări false despre el.

BIBLIOGRAFIE

Adamski, George. *Inside the Space Ships.* New York: Abelard-Schuman, 1955.

***. *I Photographed Space Ships. Fate 4, 5* (July 1951): 64-74.

Berlitz, Charles, and William L. Moore. *The Roswell Incident.* New York: Grosset and Dunlap, 1980.

Cameron, Winifred S. *Comparative Analyses of Observations of Lunar Transient Phenomena. Icarus 16* (1972): 339-87.

Chatelain, Maurice. *Our Ancestors Came from Outer Space: A NASA Expert Confirms Mankind's Extraterrestrial Origins.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1978.

Corliss, William R., ed. *Mysterious Universe: A Handbook of Astronomical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1979.

***. *Strange Universe: A Sourcebook of Curious Astronomical Observations.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1975.

***. *The Sun and Solar System Debris: A Catalog of Astronomical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1986.

Crowe, Michael J. *The Extraterrestrial Life Debate 1950-1900: The Idea of a Plurality of Worlds from Kant to Lowell.* New York: Cambridge University Press, 1986.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Graham, Francis G. *There Are No Alien Bases on the Moon.* Burbank, CA: William L. Moore Publications and Research, 1984.

Jessup, M. K. *The Expanding Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1957.

Keyhoe, Donald E. *The Flying Saucer Conspiracy* New York: Henry Holt and Company, 1955.

Leonard, George H. *Somebody Else Is on the Moon.* New York: David McKay Company, 1976.

Meneger, Howard. *From Outer Space to You.* Clarksburg, WV: Saucerian Books, 1959.

Nelson, Buck. *My Trip to Mars, the Moon, and Venus.* Mountain View, AR: The Author, 1956.

Nixon, Stuart. *UFO Base on the Moon: Fact or Fiction? UFO Quarterly Review* 1, 3 (July/September 1973): 13-20

Oberg, James E. *Myths and Mysteries of the Moon. Fate* 33, 9 (September 1980): 38-46.

Steckling, Fred. *We Discovered Alien Bases on the Moon.* Vista, CA: George Adamski Foundation, 1981.

Wilson, Don. *Our Mysterious Spaceship Moon.* New York: Dell, 1975.

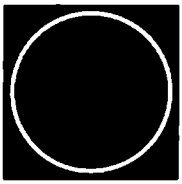

APARIȚII DE PTEROZAURI

Reptile zburătoare – pterozaurii, pterodactilii și verișoarele lor, pteronodonii – au viețuit din jurasicul inferior până la finele cretacicului, adică aproximativ de la 160 de milioane până la 60 de milioane de ani în urmă.

După vreo 60 de milioane de ani, la 11 ianuarie, 1976, doi muncitori zilieri la o mare fermă de vite în apropiere de Poteet, la sud de San Antonio, Texas, au zărit o ființă cu aspect de pasăre, înaltă de cinci picioare, care stătea în picioare într-un spațiu de acumulare de apă. Jessie Garcia a relatat: „A pornit să zboare, dar nu l-am văzut să bată din aripi. Nu scotea nici un sunet."

Cam în aceeași perioadă, două surori – Libby și Deany Ford – au zărit „o pasăre mare, neagră" lângă un iaz la nord-est de Brownsville, oraș situat la frontiera dintre Texas și Mexic. „Era mare cât mine – a spus Libby – iar la față semăna cu un liliac". Ulterior, cele două fete au căutat într-o carte, străduindu-se să identifice făptura și au aflat ce era.

În dimineața zilei de 24 februarie, trei profesori de școală elementară călătoreau pe un drum izolat, la sud de San Antonio, Texas, când – deodată – o umbră a acoperit tot drumul. Viețuitoarea care cauzase imensa umbră zbura la mică înălțime deasupra lor și arăta ca o pasăre cu anvengura aripilor de 15–20 de picioare. „Am putut distinge scheletul acestei păsări profilându-se negru pe cenușiul pielii sau a penelor, ori a învelișului de orice natură ar fi fost el", a declarat Patricia Bryant, una din martore. Iar David Rendon a povestit: „Pasărea nu zbura, ci plutea, la înălțimea stâlpilor de telefon. Avea pieptul uriaș, picioarele deosebite și aripi foarte mari; dar aripile arătau foarte ciudat, cu structuri osoase, știți, ca la liliac atunci când îl ții atârnat de vârful aripilor; ca și liliacul avea structuri osoase colțuroase".

Cei trei martori nu văzuseră niciodată ceva asemănător, așa că îndată ce au ajuns la școală au apelat la enciclopedie din care au aflat că – totuși – animalul pe care îl văzuseră nu era necunoscut.

În ziua de 14 septembrie, 1982, la ora 3.55 dimineața, James Thompson se afla la volanul ambulanței pe autostrada 100, la patru mile est de Los Fresnos, Texas, la jumătatea drumului între Harlingen și Brownsville, pe drumul de înapoiere de la o inspecție

efectuată la insula South Padre. Deodată a observat „ceva mare cu aspect de pasăre" care zbura la joasă înălțime deasupra autostrăzii, la 150 de iarzi în față. Coada stranie a pasării aproape că l-a obligat să se oprească. El a tras mașina pe margine, a frânat și s-a dat jos, scrutând cu privirile obiectul, care - la început - nu îi venea să creadă că era ființă vie.

„Mă așteptam să aterizeze ca un planor - a povestit Thompson - dar a dat o dată din aripi și a ajuns deasupra pajiștii... Avea o structură nedefinită, de culoare neagră sau cenușiu-închis. Nu avea pene, sunt sigur că avea un înveliș care semăna cu pielea. Trupul subțire, care se termina cu un soi de „aripioară", era lung de peste opt picioare; anvergura aripilor era de cinci-șase picioare. La spatele capului avea o umflătură precum cocoașa taurului lui Brahma. Aproape că nu avea deloc gât".

Ulterior el a consultat cărți ca să identifice „pasărea". Ca și în cazul surorilor Ford și a învățătorilor de la San Antonio în urmă cu șase ani, nu a întâmpinat dificultăți la identificarea ființei pe care o zărise. Necazul era, după cum dovedeau cărțile consultate, că el întâlnise un pterozaur.

În Africa

La începutul secolului al XX-lea, un călător și scriitor pe care îl chema Frank Melland, lucra pentru Serviciul Colonial Britanic din Rhodezia (astăzi Zambia). Pe când se afla acolo, a auzit despre o făptură zburătoare, care trăia în zona unor fluvii. Această făptură era numită *kongamato* („nimicitorul de luntri") și era socotită a fi foarte periculoasă. Indigenii au descris-o ca pe o „șopârlă cu aripi din membrane ca ale liliacului". În cartea sa *Africa vrăjită*, publicată în 1923, Melland scria:

> *„Cercetările întreprinse au relevat că anvergura aripilor se întindea de la 4 la 7 picioare și că în general era de culoare roșie. Se crede că nu are pene, ci piele pe trup și, la fel, se crede că pliscul e prevăzut cu dinți. Aceste două amănunte nu pot fi confirmate cu certitudine, deoarece nimeni nu a văzut kongamato din apropiere. Am adus acasă două cărți care conțin desenați pterodactili și când le-am arătat indigenilor, aceștia le-au identificat ca fiind kongamato. Printre aceștia se afla un șef (Kanyinga) chiar din regiunea unde kongamato se spune că este activ.*
>
> *Indigenii susțin că această reptilă zburătoare există; dacă este sau nu adevărat, este în orice caz evident că existența ei a dăinuit în memoria oamenilor până în zilele noastre. Dar eu nu am cunoștințele necesare ca să decid dacă din punct de vedere științific este posibil ca o reptilă care a trăit în era mezozoică poate supraviețui în condițiile climatice actuale".*

În 1942, colonelul R. S. Pitman și-a publicat memoriile legate de vremea petrecută în Africa, într-un volum intitulat *Amintirile unui custode al vânatului*, în care spune:

Pterodactilii, care se presupune că au pierit încă din epoca reptilelor, au fost semnalaţi în apariţii din epoca modernă (prin bunăvoinţa lui Loren Coleman).

„Pe când mă aflam în Rhodezia de nord am auzit vorbindu-se despre o fiinţă mitică, cu atribute funeste, care mi-a incitat curiozitatea. Se spune că bântuie – şi poate că încă sălăşluia – într-o regiune dens împădurită şi mlăştinoasă în vecinătatea frontierei dintre Angola şi Congo. Chiar şi o singură privire asupra ei atrăgea moartea. Dar cea mai uluitoare caracteristică a acestei misterioase fiare constituia înfăţişarea asemănătoare unei combinaţii gigantice de liliac şi pasăre, care în mod ciudat sugerează preistoricul pterodactil. De unde naiba africanii primitivi au căpătat o idee atât de năstruşnică?"

Vrăjitorie şi magie în Africa, o carte publicată în 1947 de Frederick K. Kaigh, semnalează „o zonă mlăştinoasă, nesănătoasă la frontiera dintre Rhodezia şi Congo, unde localnicii susţin că sălăşluiesc pterodactilii care posedă puteri spirituale malefice".

Şerpi zburători şi alte fiare terorizante

Către finele anilor '30, J. L. B. Smith, un chimist sudafrican, pasionat de ihtiologie şi colaboratoarea sa Marjorie Courtenay-Latimer au intrat în istoria zoologiei ca părtaşi la descoperirea coelacanthului, un peşte heretofor de mari dimensiuni, cunoscut

numai din fosile, care se presupunea că dispăruse de vreo 60 de milioane de ani.

Smith era puternic atras și de relatările privind animalele despre care se presupunea – în general – că erau demult dispărute. La un moment dat, el a purtat corespondență (care între timp s-a pierdut, dar despre care amintește în volumul de memorii privind episodul coelacanthului, intitulat *Străvechiul patruped* (1956), cu membrii unei familii de misionari germani. Aceștia i-au relatat că, pe când locuiau în apropiere de muntele Kilimanjaro (în nord-estul Tanzaniei, la frontiera cu Kenya) un membru al misiunii a avut prilejul să vadă de aproape un „dragon zburător". Despre acest soi de dragon auziseră încă de mai înainte din numeroasele povestiri ale indigenilor care îl văzuseră.

Și Courtenay-Latimer la rândul ei făcuse cercetări în Namibia de sud (care pe atunci se numea Africa de sud-vest) pe baza unor informații despre niște ființe asemănătoare. La un moment dat păstorii indigeni au părăsit munca nemulțumiți că stăpânul, proprietar al unei întinse ferme, nu lua în seamă avertismentul lor despre șerpii zburători uriași, care sălășluiau pe muntele din apropiere. Nemaiavând pe altcineva, fermierul l-a trimis pe fiul său, în vârstă de 16 ani, să aibă grijă de turme. A fost descoperit leșinat.

Chiar și după ce și-a revenit, tânărul nu a putut vorbi timp de trei zile, din pricina – după cum a explicat medicul – șocului suferit. Când a putut vorbi, tânărul a povestit că, în timp ce se odihnea sub un copac, a auzit un sunet ca urletul unui uragan. Uluit, băiatul a privit în sus și a văzut „un șarpe uriaș" care se desprindea de pe o creastă și cobora în zbor. Pe măsură ce se apropia urletul vântului (provocat de aripi) creștea. În jur, oile fugeau, împrăștiindu-se. Ființa a aterizat însoțită de un nor de praf. Băiatul a simțit o puternică duhoare de alamă încinsă. În clipa aceasta el a leșinat.

Courtenay-Latimer a sosit la fața locului nu mult după aceea. Ea a discutat cu martorii oculari, inclusiv fermierii din împrejurimi și poliția locală. De asemenea, a examinat urmele lăsate pe sol – după cum i s-a spus – de misterioasa ființă. Ea a fost informată că o patrulă de poliție a zărit-o dispărând într-o crăpătură a muntelui. Atunci, în crăpătura respectivă au fost îndesate snopuri de batoane de dinamită, cărora li s-au dat foc. După explozie s-a auzit un fel de geamăt înăbușit, apoi s-a așternut tăcerea. Ființa nu a mai fost revăzută.

Mulți ani mai târziu, criptozoologul Roy P. Mackal a purtat corespondență cu Courtenay-Latimer asupra acestui episod, despre care – ulterior – el a scris: „Un șarpe, chiar și de dimensiuni enorme care ar cădea sau s-ar arunca de pe creasta muntelui nu va putea provoca o tulburare atmosferică asemănătoare cu aceea descrisă." De fapt, un asemenea curent atmosferic nu ar putea provoca o ființă, oricât de mare ar fi ea, care coboară planând,

ci sugerează mai degrabă acțiunea unor aripi puternice. Mackal se întreabă „Oare mai supraviețuiește o specie de pterodactil, cu trup alungit și coadă?"

Pe baza unei corespondențe primită din Columbia, statul Carolina de sud, *New York Times* din 30 mai, 1888, informa că, în urmă cu trei seri, în amurg, trei femei care se plimbau prin pădurea de la Darlington „au rămas uluite la apariția unui șarpe care zbura prin văzduh deasupra lor. Șarpele se afla la distanță de vreo trei stânjeni când l-au zărit; plutea în aer cu iuțeala șoimului sau a vulturului, dar fără nici un mijloc vizibil de propulsie. Mișcările lui în timpul zborului erau ca ale șarpelui; avea un aspect formidabil și măsura, probabil, vreo 15 picioare în lungime... Șarpele zburător a fost zărit și în alte părți ale ținutului, în după-amiaza aceleiași zile, iar acești martori oculari au afirmat că zborul era însoțit de un șuierat ascuțit pe care l-au auzit cu regularitate".

Conform afirmațiilor făcute de Carl Pleijel, de la Muzeul Suedez de Istorie Naturală, o ființă asemănătoare pterodactilului a fost zărită în 1974, în Kenia, martorii oculari la acest eveniment fiind membrii unei expediții britanice. Pleijel a discutat cu jurnalistul Jan-Ove Sundberg, indicând drept sursă a informației obținute o persoană pe care nu a nominalizat-o, dar pe care o considera de încredere. Sundberg a discutat cu „un curator al muzeului... al cărui nume nu doresc să-l menționez", de la care a aflat despre o expediție americană în regiunile de mlaștină ale Namibiei, spre sfârșitul anului 1978. Alte detalii despre această expediție nu s-au mai auzit.

Zvonurile din Suedia sunt vagi și lipsite de documentație însă rapoartele primite din Namibia sunt mai consistente. În vara anului 1988, Mackal a călătorit în țara menționată, împreună cu un mic grup de colaboratori. El a spus că există o zonă deșertică, ai cărei proprietari erau namibieni de origine germană, de unde fuseseră semnalați în repetate rânduri „șerpi zburători". Martorii oculari au declarat că într-adevăr ființele acestea aveau aripi - care măsurau nu mai puțin de 30 de picioare - dar nu aveau pene. Se pare că ființele trăiesc în peșterile sau crăpăturile unor *kopjes* (mici dealuri acoperite de iarbă) care sunt parte obișnuită a peisajului local. Membrii expediției au descoperit oase de struț în locuri aproape inaccesibile pe vârfuri de *skopjes*, ceea ce determină concluzia că păsările ucise fuseseră transportate acolo prin văzduh. Un membru al expediției, care a rămas la fața locului după ce Mackal s-a înapoiat în S. U. A., a comunicat că zărise un șarpe zburător la distanță de vreo 1000 de picioare. Era, după cum a descris, negru cu pete albe și avea aripi enorme cu ajutorul cărora plutea în văzduh.

Ideea că pterozaurii au supraviețuit zeci de milioane de ani după ce era lor apusese, pare fantastică și incredibilă, dar nu pe

de-a întregul imposibilă. Orice ar fi ele, apariţiile chiar şi sporadice ale unor reptile înaripate, confirmate de persoane aparent zdravene la minte şi echilibrate, oferă criptozoologilor unul din misterele cele mai incitante.

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge.* New York: Warner Books, 1987.

Coleman, Loren. *Curious Encounters: Phantom Trains, Spooky Spots, and Other Mysterious Wonders.* Boston, MA: Faber and Faber, 1985.

A Flying Serpent. New York Times (May 30, 1888).

Heuvelmans, Bernanrd. *On the Track of Unknown Animals.* New Yotk: Hill and Wang, 1958.

***. *Of Lingering Pterodactyls. Strange Magazine* 6 (1990): 8-11, 58-60.

Highlights of Galveston Meeting. The ISC Newsletter 10, 2 (Summer 1991): 4-6.

Lloyd, Loma. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 7, 4 (Winter 1988): 11.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1980.

News & Notes. The ISC Newsletter 2, 4 (Winter 1983): 8-9.

Smith, J. L. B. Old Fourlegs: *The Story of the Coelacanth.* London: Longmans, Green and Company, 1956.

Sundberg, Jan-Ove. *The Monster of Sraheens Loght. INFO Journal* 5, 6 (March 1977): 2-9.

Sutherly, Curt. *Pterodactyls and T-Birdas. Pursuit* 9, 2 (April 1976): 35-36.

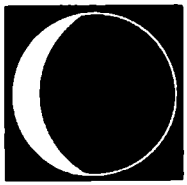

ARCA LUI NOE

Cartea Creațiunii povestește cum Noe și familia sa s-au salvat pe Marele Potop pe o arcă cu tot felul de animale. La încheierea a 40 de zile și 40 de nopți arca s-a oprit „pe creasta muntelui Ararat". Tradiția și *Biblia* consideră că evenimentul a avut loc cu 2345 ani înaintea erei noastre, („Creațiunea" a fost scrisă cam cu 1500 de ani mai târziu) însă geologii și arheologii invocă lipsa dovezilor științifice și se îndoiesc că un potop de dimensiuni atât de masive a avut loc vreodată.

Dacă potopul nu s-a petrecut, înseamnă că Noe nu a existat, iar *Biblia* nu este infailibilă. Majoritatea savanților consideră că legenda trebuie luată în considerație în contextul multiplelor istorii care circulă în lumea întreagă despre un potop uriaș și cei aleși să-i supraviețuiască. Totuși, aceste istorii nu constituie dovada unui potop universal; se pare că ele sunt rezultatul inundațiilor locale cu efect devastator, care, dacă nu au cuprins lumea întreagă, au afectat spațiul în care trăiau victimele.

Asemenea interpretare nu e acceptabilă pentru fundamentaliști și astfel, vreme îndelungată cercetătorii optimiști au căutat rămășițele arcăi lui Noe pe muntele Ararat.

În fapt *există* un munte Ararat și, mai precis, există doi munți cu același nume: Marele Ararat (16.900 de picioare înălțime) și Micul Ararat (12.900 de picioare înălțime), legați de o șea muntoasă înaltă de 7000-8000 de picioare. Acești munți se întind la extremitatea estică a Turciei, de-a lungul frontierelor cu Armenia și Iran.

De fapt Ararat este străvechiul nume al Armeniei, care ulterior a fost dat unui mic district din nordul acestei țări. Numele nu a fost legat de acest munte până prin secolul al XI-lea. Oricum sunt și surse ce indică alte puncte drept loc de oprire a arcăi. *Coranul* menționează muntele Judi pe care îl situează la sudul Araratului. Istoricul Flavius Josefus, care a trăit în secolul întâi, consideră că epava arcăi trebuie căutată la Haran, localitate turcească în apropiere de granița cu Siria. Alți cronicari menționează alte puncte unde arca ar fi abordat, majoritatea situate în Turcia, dar și în Armenia, Iran și Grecia.

Cercetări la fața locului

Pe scurt, istoria despre o arcă eșuată pe muntele Ararat e șubredă. Cu toate acestea, creștinii și evreii care s-au ocupat de acest subiect sunt încredințați că ceea ce a rămas din arcă trebuie să se găsească încă pe Ararat. Sir John Mandeville, care a scris cărți de călătorie pe care le-a semnat cu pseudonime, susține pe față că în zilele noastre, când cerul e limpede, epava arcăi poate fi văzută cu ochiul liber, de la mare depărtare. În jurul anilor 1670, un olandez pe care îl chema Jan Struys, a fost capturat și ținut în robie de tâlhari armeni. El a întâlnit un ermit (cel puțin așa pretindea ulterior) pe Ararat. Struys, pe care aceia care îl înrobiseră credeau că are puterea miraculoasă de a vindeca bolile, l-a îngrijit și l-a însănătoșit pe bătrânul ermit, care drept mulțumire i-a înmânat „o bucată de lemn negru și tare" și o piatră scânteietoare pe care „mi-a spus că le luase de sub arcă".

În secolul al XIX-lea un număr de cercetători au escaladat muntele, dar nu au găsit nimic, până în 1876 când James Bryce, de la Universitatea Oxford, a dat peste un lemn lung de patru picioare în apropiere de vârful Marelui Ararat, despre care a afirmat că era o parte din arcă. La 10 august, 1883, cotidianul *Chicago Tribune* a publicat următoarea relatare foarte colorată, dar - după cum reiese - pe de-a întregul de domeniul ficțiunii:

„Un ziar din Constantinopol vestește că a fost descoperită arca lui Noe. Reiese că autoritățile turcești au dispus ca o comisie să cerceteze avalanșele care au avut loc pe muntele Ararat. Întâmplător, grupul de cercetători a dat peste o uriașă structură de lemn foarte întunecat, care se ivea din ghețar. Cercetătorii au investigat populația locală și au aflat că oamenii descoperiseră scheletul de lemn în urmă cu șase ani, dar se temeau să se apropie de epavă deoarece un duh cu înfățișare înfiorătoare li se arăta la una din ferestrele de sus de fiecare dată. Însă cercetătorii turci sunt îndrăzneți și nu se lasă impresionați de astfel de povești și sunt hotărâți să ajungă la ea.

Aflată pe un povârniș al muntelui Ararat, structura relevă o construcție de dificultate enormă, iar cercetătorii au izbutit să se apropie de ea numai după ce au depășit mari dificultăți. Arca se afla în stare bună de conservare... Ei au recunoscut-o imediat.

Printre cercetători se afla un vorbitor de limbă engleză, cunoscător al Bibliei. *Acesta a afirmat că arca era construită din lemn de gofru, lemnul biblic obținut de la arborele care, după cum se știe prea bine, crește numai în regiunea fluviului Eufrat. Ei au pătruns în interiorul structurii de culoare brună și au găsit răspuns la întrebarea amiralității, constatând că interiorul era împărțit în compartimente de 15 picioare înălțime, ceea ce permitea transportul de cai.*

Ei au putut pătrunde doar în trei compartimente deoarece restul era năpădit de gheață; de aceea nu sunt în stare să precizeze cât de adânc se extinde arca în gheață. Totuși, dacă se dovedește că e lung de 300 de coți [lungimea menționată în «Creațiunea»] lucrul acesta îi va afecta grav pe aceia care nu vor să creadă".

În 1892, John Joseph Nouri, arhidiaconul bisericii caldeene, a afirmat că descoperise arca și chiar pătrunsese în ea. În timp ce se afla în interiorul ei a profitat de prilej pentru a face măsurători și a aflat - ceea ce nu e deloc surprinzător - că arca măsura 300 de coți în lungime.

În deceniile care au urmat au fost organizate mai multe expediții. Cele mai multe s-au încheiat cu rezultate dezamăgitoare, câteva au revenit pretinzând că zăriseră ceva. În 1952, expediția inițiată de magnatul francez, industriașul Fernand Navarra, s-a întors aducând eșantioane de lemn, care când au fost supuse testelor prima oară, au fost datate cu o vechime de 5000 de ani. Apoi, însă un test mai amănunțit s-a încheiat cu rezultate dezamăgitoare: lemnul era din anul 800 e. n., probabil o parte din sanctuarul vreunui schimnic construit în partea aceea a muntelui. În 1960, o fotografie publicată de revista *Life* ce prezenta o depresiune de forma unei corăbii, a determinat trimiterea unei expediții pentru a investiga la fața locului. Dar s-a dovedit că era o formațiune naturală creată de alunecări de teren.

De atunci au fost organizate și alte expediții, dar nici una nu a obținut rezultate demne de reținut. Cea mai mare parte a fondurilor și a persoanelor menite să ducă la bun sfârșit aceste eforturi au fost oferite de surse fundamentaliste, care nădăjduiau că dovedind acuratețea relatării cuprinse în „Creațiunea" despre arca lui Noe, lucrul acesta va întări credibilitatea și în restul faptelor cuprinse în cartea respectivă. Din nefericire, declarațiile umflate ale „arheologilor" - cum sunt numiți - s-au dovedit a nu fi nici corecte, nici credibile.

Criticii nu au întâmpinat dificultăți în a scoate în relief multiplele lacune în gândirea arheologică. Oamenii de știință Charles J. Cazeau și Stuart D. Scott jr. observau: „Dacă arca s-a oprit pe creasta muntelui Ararat acum 5.000 de ani, este foarte probabil că în decursul veacurilor ea a fost antrenată la vale de ghețari. Astfel, într-o anumită măsură arca s-ar fi dezintegrat, lemnul ar fi fost târât pe povârnișurile inferioare ale muntelui, care erau accesibile chiar și oamenilor obișnuiți să se cațere pe munți".

Charles Fort, marele colecționar de fenomene anormale și totodată o persoană cu spirit caustic, spune cu sarcasm următoarele despre relatările arhidiaconului Nouri, observații valabile și pentru alții:

„Sunt de acord că orice persoană, care e convinsă de existența relicvelor arcăi lui Noe, nu are decât să urce pe muntele Ararat unde poate găsi ceva despre care poate pretinde că este o parte din arca lui Noe, poate pietrificată. Iar cine crede că s-a comis o eroare și că muntele este cu adevărat ceea ce se susține a fi, nu are decât să urce creasta lui și va dovedi că pământul cel mai virtuos care a existat vreodată a fost Pământul Sfânt".

BIBLIOGRAFIE

Balsiger, Dave, and Charles Sellier, Jr. *In Search of Noah's Ark.* Los Angeles: Sunn Classic Books, 1976.

Cazeau, Charles J., and Stuart D. Scott, Jr. *Exploring the Unknown: Great Mysteries Reexamined.* New York: Plenum Press. 1979.

Fasold, David. *The Books covery of Noah's Ark.* London: Sidgwick and Jackson, 1990.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Hitching, Francis. *The Mysterious World: An Atlas of the Unexplained.* New York: Holt, Rinehart and Winston, 1978.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Phenomena: A Book of Wonders.* New York: Pantheon Books, 1977.

More on 'Noah's Ark'. INFO Journal 2, 2 (Spring 1970): 32.

Stein, Gordon. *Noah's Ark: Where Is IT? Fate* 47, 2 (February 1988): 40–46.

Wilkins, Harold T. *Is Noah's Ark on Arafat? Fate* 3, 7 (November 1950): 60–66.

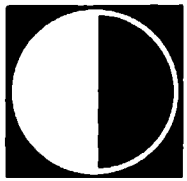

BIG BIRD[1]

La 1 ianuarie, 1976, Tracey Lawson, în vârstă de 11 ani și verișoara sa Jackie Davies, de 14 ani, se jucau în curtea din spatele casei lui Tracey, situată la cinci mile sud de Harlingen, în valea Rio Grande din Texas. Pe când priveau un câmp arat din vecinătatea curții, copiii au zărit la vreo sută de iarzi un obiect neobișnuit care stătea nemișcat alături de un puț din apropierea canalului de irigații. Tracey s-a dus în casă și a revenit repede cu un binoclu, cu ajutorul căruia a putut distinge că „obiectul" era o pasăre neagră „cu aspect îngrozitor", de dimensiuni extraordinare: era înaltă de peste cinci picioare, ținea aripile strânse pe trup și privea la fetițe cu ochii mari, stacojii, pe fața-i cenușie „ca de gorilă". Capul pleșuv era prevăzut cu un cioc lung de cel puțin șase inci; pasărea scotea un sunet percutant, un fel de „iiii".

Pasărea, ori ce o fi fost, a pierit timp de câteva secunde din câmpul vizual al copiilor, dar a reapărut în colțul de nord-est al proprietății, capul ei înălțându-se deasupra unui pâlc de copaci. Fetițele au fugit în casă și au spus tatălui și mamei lui Tracey ceea ce văzuseră, dar aceștia nu le-au crezut.

Însă a doua zi Tom Waldon, tatăl vitreg al lui Jackie, a descoperit niște urme stranii: trei degete, opt inci în lățime, pătrate la capete, întipărite la adâncime de un inci și jumătate în pământul bătătorit. Tatăl lui Tracey, un bărbat cântărind 170 de pounds, a constatat că nu izbutea să lase în sol urmele picioarelor, oricât de tare apăsa. De asemenea, el a observat comportamentul ciudat al câinelui lor din bătătură: a rămas ziua întreagă pitit în cotețul pe care nu l-a părăsit decât doar seara ca să mănânce în casă, de unde a trebuit să fie scos cu sila. În noaptea aceea lui Lawson i s-a părut că aude fâlfâind niște aripi mari la fereastra de la dormitor, dar a doua zi nu a găsit nici un fel de urme.

O întâlnire cu aceeași ființă a avut loc, după cum a reieșit din relatări, în seara zilei de 7 ianuarie, în orașul Brownsville din apropiere, când Alverico Guajardo a auzit ceva lovind remorca sa din curte. Furios, s-a dus cu mașina către capătul de sud unde luminile farurilor de la automobil au surprins „ceva de pe altă planetă". Era o pasăre uriașă, înaltă de patru picioare, cu pene negre, cioc lung și aripi ca de liliac. Pasărea ședea chircită la pământ când conurile de lumină au învăluit-o, dar s-a ridicat

1. „Pasărea mare" (*n. tr.*).

imediat în picioare. Ochii roșii, de mărimea unui dolar de argint, aruncau parcă scântei când l-au ţintuit pe Guajardo. Omul a încremenit de spaimă şi preţ de două, trei minute a rămas ca paralizat. Făptura scotea în tot timpul acesta „un sunet oribil". În cele din urmă ea s-a retras şi s-a pierdut în întuneric.

Exact după o săptămână şi două ore, în oraşul Raymondville de vale, Armando Grimaldo fuma şezând în pragul casei soacrei sale, când - deodată - a auzit în curtea din spate - după cum a relatat - „un sunet ca fâlfâitul aripilor unui liliac", precum „şi un şuierat ciudat". Când s-a ridicat în picioare ca să cerceteze ce se petrece „am simţit că ceva mă înşfacă, ceva cu gheare mari. Am privit în urmă şi am văzut-o". Ceea ce văzuse era o făptură cu faţa de maimuţă şi pielea lucioasă, care avea ochi mari roşii, strălucitori, dar nu şi cioc. Grimaldo s-a adăpostit sub un copac şi atunci a constatat că pantalonii, haina şi cămaşa îi fuseseră sfâşiate. Fiinţa, răsuflând greu, s-a făcut nevăzută în noapte.

Această apariţie, pe care presa a numit-o - cu umor - Big Bird (după unul din eroii popularului serial pentru copii intitulat „Sesame Street") a fost semnalată şi în alte locuri din valea Raymondville, astfel că de ele a început să se preocupe chiar şi presa naţională. Totuşi, încă din noiembrie anterior circulaseră zvonuri în oraşul Rio Grande despre prezenţa unui „om-pasăre", înalt de patru picioare, cu trup de pasăre şi cap de om. Populaţia din orăşelul de vale San Benito, constituită aproape în totalitate din americani de origine mexicană, credea de multă vreme în existenţa unei păsări mari, piază rea. După cum relata unul din locuitori, fiinţa apărea noaptea scoţând „un sunet ciudat, însoţit de şuierat foarte puternic... O doamnă din împrejurimi a fost bătută de pasăre. O altă doamnă, care a murit între timp, a văzut-o adesea la fereastra ei. O altă femeie a spus că fiinţa are o faţă de pisică, rotundă, cu diametrul de un picior; o ceafă groasă şi gâtul de un picior, precum şi ochi mari". O femeie a susţinut că fusese atacată din spate de o fiinţă cu aripi enorme, pene negre, dar fără cioc.

Teoreticienii care s-au străduit să găsească explicaţii plauzibile acestui fenomen au relevat existenţa unor specimene uriaşe de bâtlani şi pelicani, susţinând că asemenea păsări puteau să fie cauzele care au provocat spaime locuitorilor. Ei au subliniat că unele relatări păreau să se refere tocmai la astfel de păsări familiare. Dacă totuşi martorii oculari au fost sinceri, spunând adevărul şi - mai ales - descriind cu acurateţe ceea ce văzuseră, atunci Pasărea Mare rămâne un adevărat mister.

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge*. New York: Warner Books, 1978.

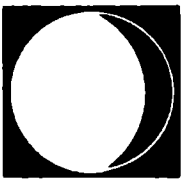

BIGFOOT

Fără îndoială că Bigfoot este misterul criptozoologic cel mai mare din America de nord. Dacă existența sa va fi dovedită vreodată – dar oamenii de știință nu vor fi satisfăcuți decât dacă li se va prezenta un specimen – atunci lucrul acesta va oferi cel puțin o perspectivă revoluționară asupra evoluției umane... Dacă Bigfoot există, el este, aproape cu certitudine, o rudă de a noastră. Partizanii lui Bigfoot însă au păreri diferite în problema dacă el este un antropoid sau un tip de ființă omenească timpurie.

În cele ce urmează ne vom referi la Bigfoot (ori Sasquatch, cum i se spune de obicei în Canada) ca la un antropoid uriaș a cărui prezență a fost semnalată în nord-vestul Statelor Unite (California de nord, Oregon, Washington și Idaho) și în Vestul îndepărtat canadian (Columbia Britanică și Alberta). Ideea că un antropoid extraordinar ar putea supraviețui în această vastă regiune cu munți împăduriți, neatestat ci doar întâlnit incidental de rarii martori oculari uluiți, nu este imposibilă, deși pare incredibilă. Cu alte cuvinte ne putem imagina existența unor ființe ca acestea în lumea naturii.

Este nevoie să fie relevat lucrul acesta, deoarece apariția unor ființe cu aspect aproximativ asemănător a fost semnalată aproape în toate statele și provinciile de pe continent. Ele nu ni se par firești într-o lume naturală imaginabilă; și cu adevărat multe relatări – care frizau paranormalul sau, în cel mai bun caz, păreau nonsensuri zoologice (de exemplu, urmele pe sol ale unor labe cu trei degete) – sugerează fenomene care nu provin din lumea naturală ci, mai degrabă, aparțin universului lui Gobelin. Deși uneori a fost numit Bigfoot, lucrul acesta nu ne interesează; soiul acesta de paraantropoizi va constitui subiectul introducerii la capitolul despre bipezii păroși.

Conform principalului cronicar al fenomenului – jurnalistul și cercetătorul canadian John Green – Bigfoot măsoară – potrivit depozițiilor făcute de sute de martori oculari – șapte picioare și jumătate în înălțime. Ei par predispuși la singurătate, rareori fiind văzuți mai mulți împreună. Părul le acoperă aproape în întregime trupul, membrele sunt proporționate ca la oameni și nu ca la antropoizi, însă umerii lați, gâtul absent, fața și nasul turtit, fruntea teșită, arcul sprâncenelor și capul conic sunt caracteristice animalelor și nu oamenilor.

Primatologul John Napier, unul din relativ puținii oameni de știință care au acordat atenție serioasă fenomenului Bigfoot, nota că în conformitate cu unele relatări mai credibile „Sasquatch are trupul acoperit cu păr roșcat-cafeniu, sau roșcat-castaniu. Această ultimă culoare e menționată de regulă, dar începe să fie semnalat mai des și părul negru, precum și crem, alb sau alb-argintiu... Dimensiunile urmelor picioarelor variază între 12 și 26 inci. Șaizeci și șase la sută din cei 33 de martori oculari au susținut că urmele măsurau între 14 și 18 inci, cu o medie de 16 inci... Însă dimensiunea menționată cel mai frecvent a fost de 7 inci."

Istoric

Bigfoot este un animal, ori un protouman real. Este inutil să menționăm că el nu este un rezident de dată recentă al regiunilor sălbatice din nord-est. Aceia care au studiat creatura s-au străduit să descopere dovezi ale existenței sale înainte de secolul al XX-lea, dar rezultatele obținute au fost ambigue.

În efortul lor de a făuri fenomenului Bigfoot o istorie îndelungată partizanii lui se referă adesea la tradiția indienilor americani cu privire la bipezii supradimensionați care ar trăi în adâncul pădurilor; însă de obicei aceste credințe sunt scoase din context și prezentate selectiv. Candidatul proto-Bigfoot cel mai popular este Witiko (sau Wendigo), cunoscut indienilor algonkieni din pădurile de la nord. Witikosii erau uriași canibali, cu puteri supranaturale, care îi puteau stăpâni și transforma pe oameni în Witikosi. Nu este surprinzător că multe din speculațiile antropologice, în opoziție cu cercetătorii amatori ai fenomenului Bigfoot, atribuie izvorul acestei credințe unor tulburări psihiatrice. Monștrii asemănători pot fi întâlniți din plin în mitologiile unor indieni din America de nord, ființe supranaturale care îi previn pe membrii comunității de primejdia încălcării tabu-urilor și care dețin și alte funcții mai complexe în societatea tribală.

Dacă Bigfoot bântuie pe aici, prezența sa este destul de bine camuflată, deși diverse amănunte răzlețe în unele narații - de altfel - nerelevante (îndeosebi despre Sasquatch, care nu poate fi asemuit decât în linii generale cu corespondentul său modern) totuși intrigă. Dar în majoritatea cazurilor uriașii din păduri se desprind de Bigfoot, fie pentru că sunt prea agresivi și (adesea) canibali, fie - dimpotrivă - pentru că sunt prea civilizați și inteligenți.

Încercarea de a obține o fărâmă de adevăr din vasta țesătură mitologică se dovedește zadarnică. Este mai productiv să ne îndreptăm atenția spre primele relatări publicate, care la început probabil, iar apoi cu certitudine, se refereau la Bigfoot. În 1870, un corespondent al ziarului *The Antooch Ledger* din California, transmitea că în urmă cu un an văzuse „o gorilă sau un om

sălbatic, ori ce o fi fost el" în tufișuri. El scria că ființa respectivă „avea capul așezat direct pe umeri, fără intermediul gâtului", detaliu menționat ulterior de aproape toți martorii oculari. Pe de altă parte, corespondentul releva un detaliu anatomic evident neobișnuit și anume „picioarele foarte scurte" ale ființei. Dacă acest animal nu era o creație a imaginației gazetarului, atunci este posibil că el zărise o gorilă în libertate, care putea fi și un cimpanzeu.

Următoarea relatare cunoscută a apărut în *Colonist*, un ziar din orașul Victoria, Columbia Britanică. În ea se povestea întâmplarea la care fusese martor Mike King, un tăietor de copaci, care lucra în insula Vancouver, în apropiere de râul Campbell. Mike King era singur, fiindcă indienii care îl ajutau refuzaseră să-l însoțească de teama „omului-maimuță", care se spunea că trăiește în pădure. Târziu, în după-amiaza acelei zile, el a văzut „un om-fiară" care spăla niște rădăcini în apa râului. Observându-l pe King, făptura a scos un țipăt și a fugit urcând dealul. La un moment dat s-a oprit și l-a privit peste umăr pe King. Martorul ocular era convins că făptura întâlnită „era acoperită de păr brun-roșcat, avea brațe deosebit de lungi pe care le folosea când se cățăra pe pantă și când fugea printre tufișuri; urmele picioarelor se asemănau cu ale unui om, dar cu degete extrem de lungi și răschirate".

La 14 decembrie, 1904, ziarul *Colonist* relata întâmplarea petrecută în fața a „patru martori demni de încredere". Aceștia zăriseră o ființă care semăna cu Bigfoot, pe insula Vancouver; iar în 1907 scria despre părăsirea unui sat indian doarece locuitorii erau înspăimântați de „un sălbatic asemănător maimuței, care se ivea noaptea pe malul apei [lângă Bishop's Cove de pe coasta Columbiei Britanice], scoțând urlete nepământești".

În primele decenii ale secolului, locuitorii din Canada apuseană aveau cunoștiință de giganții părоși pe care îi numeau Sasquatch. Denumirea folclorică Sasquatch – cuvânt din vocabularul indienilor Salish, preluat și anglicizat – s-a răspândit în lume prin scrierile lui J. W. Burns, învățător în rezervația indienilor Chehalis, din apropiere de Harrison Hot Springs din Columbia Britanică. Sasquatch – descris de Burns – personaj mitic despre care aflase de la indienii localnici – nu era un antropoid, ci mai degrabă un superman fabulos, un „uriaș indian" hărăzit cu puteri supranaturale. Puțini însă erau aceia care îl socoteau altceva decât un personaj imaginar.

Spre deosebire de sceptici există unele persoane singulare care afirmă că au văzut cu ochii lor uriașii părоși. Unul din cei mai vestiți martori oculari a fost Albert Ostman, un locuitor din Columbia Britanică, care în 1957 a povestit un incident petrecut în 1924. Potrivit afirmației sale el se afla într-o misiune de prospecțiuni în golfulețul Toba, de partea opusă insulei Vancouver, când – într-o noapte după ce se culcase în sacul său de dormit – deodată s-a simțit săltat și cărat. După mai multe mile a fost

azvârlit la pământ şi atunci a descoperit că era prizonierul unei familii – o pereche adultă şi una tânără – de fiinţe asemănătoare unor antropoide uriaşe. Deşi se arătau prietenoase era evident că nu vroiau să-l lase să plece. Totuşi el a izbutit să se salveze, profitând de faptul că fiinţa mai vârstnică se înecase cu tutunul său de mestecat. Fusese plecat şase zile. John Green şi Ivan T. Sanderson care, printre alţii, l-au intervievat, nu au pus câtuşi de puţin la îndoială sinceritatea şi starea sănătăţii mentale a lui Ostman. La rândul său Napier, analizând din unghi profesional, a remarcat „povestea convingătoare... fără nici o notă falsă".

O altă poveste ciudată se referă la atacul efectuat de fiinţe asemănătoare lui Bigfoot împotriva unui grup de mineri din zona muntelui St. Helen – râul Lewis, de la sud-vest de Washington. Episodul a început într-o seară de iulie a anului 1924, când doi mineri – enervaţi deja de nişte şuierături şi bubuituri stranii, care se auzeau în spatele unor creste din apropiere – au dat peste o fiinţă înaltă de şapte picioare, care semăna cu un antropoid, şi au tras asupra lui. Apoi s-au refugiat în colibă şi au înfruntat atacul care a durat toată noaptea, în cursul căreia mai multe făpturi i-au bombardat cu stânci şi bolovani şi au încercat să spargă uşa. Reporterii gazetei *Portland Oregonian*, care ulterior s-au dus la faţa locului, au descoperit urme uriaşe de paşi. Locul unde s-a petrecut episodul a căpătat numele de Ape Canion („canionul maimuţei") pe care îl poartă şi în prezent. În 1967, unul din participanţi – Fred Beck – a publicat împreună cu fiul său o cărticică intitulată: *M-am bătut cu oamenii-maimuţă de la muntele St. Helen*, în care povestea evenimentul.

În 1982, un reporter al unui ziar din Vancouver l-a intervievat pe Rant Mullens, în vârstă de 86 de ani, care a pretins că el este răspunzător de acest episod. Pe drumul de înapoiere de la o partidă de pescuit – a povestit acesta – el şi unchiul său „am rostogolit în glumă nişte bolovani în jos de pe creastă, apoi ne-am îndepărtat repede de la locul faptei". Aceasta a fost – a afirmat el – originea „poveştii cu maimuţele păroase". Totuşi e mai bine să presupui că Beck şi tovarăşii săi au inventat totul, de la cap la coadă, decât să crezi că simplul fapt povestit de acesta a precipitat seria complexă de evenimente care au inclus şi incidentul relatat. Între aceste evenimente s-au numărat apariţiile unor fiinţe ca Bigfoot, uneori la distanţă doar de câţiva paşi. Când Mullens făcea declaraţia sa, Beck murise deja. Dar fiul acestuia, Ronald Beck a respins calificând ca „imposibilă" pretenţia acestuia că „incidentul a fost provocat de o înşelătorie obişnuită sau chiar neobişnuită". Cât priveşte cinstea părintelui său, Ronald Beck a spus: „Am fost foarte apropiat de tata şi vă rog să mă credeţi că relatarea sa este corectă şi adevărată. Odată l-am auzit discutând cu un alt bărbat [unul din ceilalţi mineri] despre întâmplarea din 1924 la care amândoi fuseseră martori oculari".

Sasquatch a continuat să apară din când în când, evenimentul fiind relatat mai ales de presa canadiană. Prin anii '20, denumirea de „Bigfoot" a fost inclusă în vocabularul unor ziare locale, care s-au inspirat de la dimensiunea urmelor de paşi întipărite în sol, pe care le-au descoperit în ţinuturi îndepărtate. Numele de Bigfoot a intrat în conştiinţa tuturor americanilor în 1958, când muncitorii care mânuiau maşini şi utilaje grele în apropiere de Willow Creek – în nord-estul Californiei – au descoperit un mare număr de urme lăsate de o fiinţă bipedă, aparent uriaşă, care se învârtise în jurul unui buldozer mare pentru defrişat terenuri, lăsat afară peste noapte. După ce urmele au apărut şi cu alte prilejuri, au fost făcute mulaje, rezultatul fiind atragerea atenţiei ziarelor. Câteva săptămâni mai târziu, două persoane care călătoreau cu maşina străbăteau un ţinut sălbatic, când – deodată – a apărut pe drum, în calea lor, o fiinţă uriaşă, bipedă şi păroasă, care a traversat şoseaua şi s-a pierdut printre copaci, lăsând în sol urmele paşilor. Cam în acelaşi timp un reporter fotograf, care se luase după un şir de urme de picioare, a dat peste un morman de materii fecale. Era, a povestit el ulterior lui Ivan Sanderson, „de proporţii monumentale".

Filmul lui Patterson

Prin 1960 Bigfoot, care uneori era numit „abominabilul om al zăpezilor", ocupa un colţişor stabil în imaginaţia populaţiei. Deşi oamenii de ştiinţă nu acceptau nici măcar să ia în consideraţie posibilitatea ca martorii să fi întâlnit cu adevărat ceea ce afirmau că văzuseră (scepticii calificând toate cazurile drept falsuri sau întâlniri cu urşii), mai mulţi cercetători neprofesionişti, precum Green, Rene Dahinden şi Jim McClarin au căutat martori oculari şi s-au aventurat pe teren, nădăjduind să întâlnească unul din specimenele căutate sau să descopere noi amănunte, şi au scris articole şi cărţi despre descoperirile făcute. Cartea lui Sanderson *Legenda abominabilului om al zăpezilor prinde viaţă* (1960), a fost prima lucrare care tratează de manieră extensivă problema Bigfoot/Sasquatch, legând-o cu tradiţia mondială despre „oamenii sălbatici", Almas şi Yeti.

Printre aceia care au purces la căutarea lui Bigfoot în ţinuturile sălbatice s-a numărat şi Roger Patterson, cândva participant la *rodeo*[1], autor-amator al unei cărţi intitulată *Există, oare, cu adevărat abominabilii oameni ai zăpezilor în America?*, pe care a publicat-o pe cheltuiala sa (1966). Potrivit spuselor lui Green, Patterson „trăia de azi pe mâine din expediente sau făcând pe inventatorul". În 1959, revista *True* a făcut public interesul acestuia faţă de Bigfoot

1. Întreceri foarte populare în America în cadrul cărora cowboy-ii demonstrează măiestria la călărie şi la îngrijirea vitelor. (*n. tr.*).

și de atunci, când avea timp, cutreiera pădurile din nord-vest, vecine cu Pacificul, nădăjduind să dea ochii cu ființa pe care o căuta. La vremea potrivită, împletind curiozitatea sa nativă cu spiritul afacerist, el a schițat planul realizării unui documentar cu privire la acest mister și, în acest scop, a făcut rost de o cameră de filmat pe care a luat-o cu el în timpul peregrinărilor și cu ajutorul căreia a înregistrat pe peliculă anumite imagini ce aveau să-i folosească la întocmirea filmului documentar.

Puțin după ora 13.15, în după-amiaza zilei de 20 octombrie, 1967, el și însoțitorul său, Bob Gimlin, călătoreau călare spre nord prin albia lată de 100 de iarzi[1] pe jumătate secată a pârâului Bluff, care curge prin Six Rivers National Forest[2] din nordul Californiei. (Această regiune a înregistrat atât de des prezența cât și urmele lăsate de Bigfoot, încât a devenit un soi de atracție turistică și este locul predilect de petrecere a sfârșitului de săptămână de către turiști). La un moment dat o stivă mare de bușteni în mijlocul albiei râului le-a tăiat calea silindu-i să o ocolească pe la capătul de la răsărit. După ce au depășit-o și au cotit pentru a relua drumul normal, au zărit - cel puțin așa au pretins - ceva care avea să-i angajeze într-o dispută care nici după aproape trei decenii încă nu s-a încheiat.

O femelă-Bigfoot, care stătea pe vine în apa pârâului, s-a ridicat și s-a îndepărtat repede, pierzându-se printre copaci, bălăbănindu-și brațele pe când mergea. În timpul acesta cei trei cai (al treilea purta bagajele și aparatura luate de Patterson și Gimlin) s-au speriat. Calul lui Patterson s-a ridicat în două picioare și a căzut într-o parte, prinzând sub el piciorul drept al călărețului. După ce calul se ridicase în picioare, clătinându-se, Patterson a bâjbâit după camera de 16 mm., care se afla în desaga atârnată de oblâncul șelei. Apoi a pornit să urmărească în grabă ființa care fugea. Numai 28 de picioare de film mai rămâseseră în aparat, iar Patterson le-a folosit în întregime spre a înregistra, din trei poziții diferite, femela-Bigfoot.

Patterson a murit în 1972 și s-a jurat tot timpul că atât întâlnirea, cât și fimul erau reale. Gimlin, care încă trăiește, susține povestea. Primul cercetător care s-a deplasat la fața locului, Bob Titmus, a descoperit pe teren un șir de urme care se îndreptau exact în direcția în care se deplasase ființa surprinsă pe peliculă; apoi a făcut mulaje după zece din urmele întipărite în sol. De asemenea, el a aflat că ființa urcase panta dealului, se așezase puțin și îi privise pe cei doi oameni care, abandonând urmărirea, porniseră să recupereze caii.

De bună seamă filmul nu a dat răspuns la spinoasa întrebare dacă în America există cu adevărat un „abominabil om al zăpezilor".

1. un iard este egal cu 91,10 cm. (*n. tr.*).

2. Pădurea Națională a celor Șase Râuri (*n. tr.*).

Cunoscutul cercetător al fenomenului Sasquatch, John Green (stânga) cu doi tovarăși și mulajele labelor lui Bigfoot.

Controversele în jurul acestui punct sunt multe. În primul rând este problema simplă, dar crucială, a vitezei care a fost imprimată derulării filmului. Patterson a spus că nu își amintea dacă filmul se derulase cu 24 sau 16 imagini pe secundă. Luând în considerație a doua alternativă, analistul britanic D. W. Grieve, specialist în biomecanică, scria: „Ciclul timpului și ritmul scurgerii lui se împletesc într-o combinație tipic umană, durata e mult mai lungă decât ne-am fi așteptat la umblet și la modul de mișcare a membrelor", ceea ce vrea să însemne că dacă aceasta a fost viteza derulării filmului, sistemul neuromuscular era foarte diferit de cel al omului." Cu alte cuvinte, silueta nu era a unui om în veșmânt de antropoid, iar „posibilitatea unei înșelătorii este exclusă". Însă la viteza de 24 imagini pe secundă ființa „prezintă un mod de a umbla foarte asemănător cu acela al omului care merge repede."

Au fost depuse eforturi considerabile la fața locului pentru a se reconstitui înălțimea siluetei din film și s-a aflat că ea trebuie că era puțin sub șase picioare și șase inci[1], față de estimația de șapte picioare și patru inci[2] făcută de Patterson. Dar John Napier

1. Aproape doi metri.
2. Circa doi metri și 25 cm.

considera ambele dimensiuni necorespunzătoare cu dimensiunea urmelor lăsate în sol. Potrivit aprecierii sale, „numai un animal înalt de aproximativ opt picioare[1] putea întipări în sol urma unui picior de 14 inci[2]. În continuare el conchidea, spunând: " Un pas (distanța între o urmă de picior până la cealaltă) măsoară 41 inci[3]. O ființă înaltă de 6 picioare și 5 inci face un pas care măsoară 45 inci[4], îndeosebi așa cum este prezentată în film că pășește; de fapt, ținând seama de umbletul exagerat, pasul trebuie să fie mai lung decât cel normal, să zicem circa 50 inci[5]. Concluzia inevitabilă: fie urmele pașilor, fie imaginile din film sunt false".

În pofida tuturor problemelor care se puneau, inclusiv uluitoarea îmbinare a trăsăturilor umanoide și antropoide, Napier a dat înapoi puțin de la concluzia sa „inevitabilă", consimțind că „dacă aceasta nu era" o înșelătorie înfăptuită cu strălucire, „atunci este" primul film despre un nou tip umanoid necunoscut științei, pentru care Roger Patterson merita să stea alături de Dubois, acela care a descoperit *Pitecantropus erectus* sau omul din Java, ori de Raymond Dart din Johannesburg, savantul care a prezentat lumii întregi strămoșul imediat premergător omului - *Australopitecus Africanus*.

Green, care considera filmul ca fiind real, nu este de acord cu afirmația că modul de a umbla al ființei se aseamănă cu acela al omului. Analizând filmul cadru cu cadru el a ajuns la concluzia că „umbletul este de fapt mult mai lin decât acela al omului, deoarece genunchii sunt îndoiți din cauza poverii trupului care cade pe ei. Când un om pășește, el are un mers ușor săltat, în sus și în jos, deoarece corpul depășește centrul de greutate al picioarelor. Sasquatch-ul din film pășește lin și egal, iar ținuta corpului este mult mai dreaptă când întinde pasul, decât atunci când ea susține întreaga greutate a trupului".

După ce a vizionat filmul cu Bigfoot, în 1973, cercetătorul Peter Byrne, tehnician-șef la studiourile Disney, a declarat: „Singurul loc din lume unde se putea înfăptui o simulare de această calitate este aici, la studiourile Disney, dar metrajul acesta nu a fost lucrat la noi".

Deoarece toți observatorii au fost de acord că filmul, dacă e un fals, a fost înfăptuit cu măiestrie, în mod inevitabil speculațiile s-au concentrat asupra celor doi protagoniști. Unii critici, printre care și Napier (care, totuși, îl considera pe Patterson „foarte atrăgător și sincer"), au relevat interesul evident pecuniar care l-a

1. Circa 2,45 m.
2. Circa 0,45 m.
3. Circa 1,05 m.
4. Circa 1,17 m.
5. Circa 1,28 m.

determinat pe Patterson să înfăptuiască scurt-metrajul despre Bigfoot; și - într-adevăr - el și Gimlin nu au irosit timpul pentru a profita de avantajele bănești care le oferea dreptul de proprietate asupra peliculei.

Totuși existau și alte probleme dincolo de aceste considerații. Minuscula comunitate a acelora care cercetau fenomenul Bigfoot, îndeobște dezbinată în multe privințe, de data aceasta a fost în unanimitate de acord asupra unui punct: pur și simplu Patterson și Gimlin nu erau atât de isteți ca să înfăptuiască o înșelătorie de asemenea dimensiuni. În plus, existau motive financiare și de altă natură: nici unul din ei nu poseda resursele necesare pentru a plăti croirea unui veșmânt, care - după cum s-a exprimat Byrne - „continuă să intrige pe toți aceia care voiau să descopere unde se afla fermoarul". Numai două companii din Statele Unite erau capabile să confecționeze un astfel de veșmânt însă ambele au negat că l-au realizat. Omul care a îmbrăcat veșmântul - dacă exista un asemenea om - a păstrat totala mutenie timp mult mai îndelungat decât ar fi impus prudența. De fapt, mărturia publicată eventual într-o revistă sau într-un ziar-pistol de mare circulație, i-ar fi permis aceluia care ar fi depus mărturia o recompensă impresionantă.

Controversa cu privire la filmul lui Patterson va continua, probabil, până când „omul din veșmânt" va ieși la iveală sau până când cineva va aduce dovada palpabilă a unui specimen de Bigfoot, pentru a-l compara cu silueta din peliculă. Însă toată lumea e de acord că filmul lui Patterson merită să fie luat în considerație spre deosebire de alte filme ai căror autori pretind că în ele a fost înregistrată imaginea unui Bigfoot, dar care sunt falsuri evidente.

Riduri ale pielii

O altă dispută majoră cu privire la pretinse dovezi despre Bigfoot a izbucnit în 1982. Deși inițial părea că va da rezultate din cele mai promițătoare, finalul ei a fost dezamăgitor.

Episodul a început cu o întâmplare povestită de Paul Freeman, muncitor sezonier la Serviciul Pădurilor Statelor Unite. În dimineața zilei de 10 iunie - a povestit el - se deplasa cu mașina prin Munții Albaștri, din districtul Walla Walla Ranger, parte din Pădurea Națională Umatilla, care se întinde la nord-estul statelor Washington și Oregon. La un moment dat el a zărit niște elani și, oprind autocamionul, s-a luat pe jos după animale, nădăjduind să prindă vreun ied. A depășit o cotitură și a simțit un „miros ascuțit", iar la capătul celălalt al cotului a zărit ceva care a ieșit din desiș și a început să coboare panta. Freeman a înghețat văzând „o făptură enormă" - un Bigfoot înalt de opt picioare și jumătate[1]

1. circa 2,60 m. (*n. tr.*).

– care s-a oprit și el, țintuindu-l cu privirea. Cei doi s-au privit câteva clipe de la distanța de 150–200 iarzi, apoi au rupt-o la fugă, în direcții opuse.

Freeman, șocat puternic, și-a informat imediat superiorii de la Walla Walla, Washington și două ore mai târziu un grup din Serviciul Pădurilor a sosit la locul întâmplării, situat în statul Oregon, la frontiera cu statul Washington. Cercetătorii au descoperit 21 de urme ale unor picioare, măsurând 14 inci în lungime și 7 inci în lățime. Ei au întocmit trei mulaje și au fotografiat urmele întipărite în sol.

La 14 iunie, stațiunea Walla Walla a dat un anunț care cuprindea detalii în legătură cu apariția întâlnită de Freeman, subliniindu-se că „nu se putea face nici o precizare" cu privire la ființa pe care acesta pretindea că o văzuse. Serviciul Pădurilor afirma, totodată, că nu intenționa să continue cercetările. Însă patru zile mai târziu, Serviciul informa că în ziua de 16, Freeman și Bill Epoch, membrul unei patrule, au descoperit vreo patruzeci de urme noi în cumpăna apei pârâului Mill Creek, în partea din Washington a frontierei. În ziua de 17, Joel Hardin – expert din patrula de frontieră pentru descifrarea urmelor (un sceptic față de fenomenul Bigfoot) a examinat urmele întipărite în sol și le-a catalogat ca fiind false. Pe lângă alte elemente îndoielnice el a spus că pe tălpi se observau riduri pe care animalele nu le au. Totuși, el a omis să menționeze că primatele dezvoltate – maimuțele, antropoizii și ființele omenești – au riduri la degetele de la mâini și picioare („amprente digitale").

A doua zi după ce Freeman zărise apariția, șeriful din Umatilla (Oregon) a trimis un grup de cinci voluntari în zona Tiger Creek. Echipa nu urmărea depistarea vreunui Bigfoot, ci căuta trupul unui băiat dispărut în toamna precedentă. Ei au fost atrași către locul acela, alertați de faptul că Freeman sesizase un „miros urât", care putea proveni de la un trup aflat în putrefacție. Echipa nu a găsit nici locul cu mirosul și nici trupul, dar a făcut o altă descoperire.

Potrivit afirmațiilor făcute de Art Snow, un negustor care conducea cercetările, echipa descoperise un alt șir de urme, altele decât cele 21 descoperite anterior de către personalul Serviciului Forestier. Snow a susținut că urmele erau vizibile pe o distanță de trei sferturi de milă[1]. Echipa a efectuat mulajul uneia din urmele mai pregnante. „Nu ar fi fost cu putință să se falsifice urmele fără ajutorul unui elicopter. Am presupus că Freeman spusese adevărul și nu am găsit nici o dovadă care să infirme convingerea noastră", a spus Snow.

În iulie, Freeman a abandonat munca la Serviciul Pădurilor, datorită – după cum a susținut el – stresului provocat de pățania sa și de publicitatea care i s-a făcut.

1. o milă terestră măsoară 1609 m. (*n. tr.*).

Curând după aceea Grover Krantz, antropolog, profesor la Universitatea Statului Washington, un savant partizan al fenomenului Bigfoot, a primit patru mulaje întocmite în regiunile de la Tiger Creek și Mill Creek Watershead. Krantz a obținut și mulajul pe care Snow îl făcuse după ce Freeman informase despre întâlnirea avută.

Câteva săptămâni mai târziu Krantz a publicat un prim sumar al concluziilor sale trase în urma cercetărilor întreprinse. El a scris că mulajele aparțineau „la doi indivizi". Primul din aceștia, reprezentat de două mulaje, unul pentru fiecare picior, avea degetul mare de la picior mai voluminos decât media urmelor lăsate de Bigfoot. Al doilea specimen avea un al doilea deget mare răschirat.

Cu excepția acestor detalii mai deosebite, în rest urmele întipărite în sol se asemănau foarte mult și erau tipice urmelor descrise în relatările despre Bigfoot. Distanța dintre ele sugera faptul că acela care lăsase amprentele avea *pasul mare*. De asemenea, Krantz a relevat că urmele erau foarte adânc întipărite în pământ, fapt ce sugera o forță de apăsare de cel puțin 600 de pounds; dar, după cum remarca el, în zonă nu se găseau utilaje mecanice cu o asemenea putere pentru a le folosi la falsificare.

Krantz a fost atras în mod deosebit de ridurile din pielea tălpii care erau foarte vizibile – a presupus el – din cauza clarității nemaiîntâlnite până atunci a imprimării urmelor în sol. Ridurile dermale erau niște linii fine, cam la o jumătate de milimetru una de alta, în pielea tălpilor. Krantz a expus observațiile sale lui Benny D. Kling, expert legist la Academia pentru Promovarea Legii din orașul Douglas, statul Wyoming. După ce le-a examinat, Kling a tras concluzia că judecând după modul în care erau dispuse ridurile dermale, era vorba de un primat superior, dar că formele piciorului și ale degetelor de la picioare se deosebeau de cele ale unei ființe umane sau antropoide. Unele riduri se tociseră, a spus Kling, întocmai cum te-ai aștepta să apară pe talpa cuiva care a umblat desculț vreme îndelungată.

Dacă povestea s-ar fi încheiat aici, ea ar fi adus o contribuție însemnată la lămurirea cazului privitor la Bigfoot. Dar ea nu s-a oprit aici.

Krantz era convins atât de autenticitatea urmelor, cât și de sinceritatea lui Freeman, dar alți cercetători au ridicat obiecții serioase. Înainte de toate, urmele erau prea perfecte. Pașii nu variau și nu se observa nici o alunecare în susul și josul pantei dealului. Urmele găsite pe teren noroios nu se imprimaseră atât de adânc pe cât te-ai fi așteptat de la un animal care cântărea, probabil, între 800 și 1.000 de pounds; de fapt, ele erau chiar mai puțin adânci decât urmele imprimate de cizmele cercetătorilor. Mai mult, potrivit observațiilor făcute de biologul-naturalist Rodney L. Johnson, „în câteva cazuri părea că piciorul fusese apăsat dintr-o parte în alta pentru a imprima mai bine talpa." Într-un anumit

loc unde găsiseră urme de paşi – a spus el – „se pare că gunoaiele fine de pădure (ace de conifere, etc.) fuseseră îndepărtate din calea urmelor de o manieră nefirească".

Îndoieli existau şi în legătură cu onestitatea lui Freeman. Acesta avea să pretindă că a fost martor ocular şi la alte apariţii, ba chiar a fotografiat un pretins Bigfoot. Bob Titmus, vechi cercetător al fenomenului Bigfoot, a povestit o întâmplare dubioasă petrecută cu Freeman. Cei doi se aflau în pădure, când Titmus a spus că are presimţirea că în zonă se găsesc fiinţele căutate. Imediat Freeman a plecat cu maşina sa şi a revenit după douăzeci de minute, anunţând că a descoperit într-adevăr nişte urme. Titmus le-a examinat şi a depistat imediat riduri dermale. Dar el a remarcat lipsa altor dovezi care să ateste prezenţa făpturii care, în mod foarte convenabil, îşi lăsase urmele paşilor pe singurul loc potrivit ca să se imprime bine. În cadrul unui interviu televizat, Freeman a recunoscut că, în trecut, a falsificat urme de Bigfoot.

Unii experţi au relevat că nu este greu şi nici costisitor ca să se confecţioneze un picior de ghips cu riduri în talpă şi au opinat că falsificatorul a folosit drept model specimenul unui picior mare uman.

Alte dovezi

Urmele descoperite de Freeman pot fi de origine dubioasă, dar alte urme rezistă în faţa explicaţiilor convenţionale. Eforturile de a le explica se izbesc adesea de simpla negare întemeiată uneori pe presupunerea – susţinută explicit – că virtuala imposibilitate a existenţei unui Bigfoot anulează asemenea dovezi. Pe de altă parte, specialiştii care le-au examinat (sau au examinat mulajele făcute) sunt aproape unanim de acord că ele constituie dovezi reale ale existenţei unui antropoid necunoscut.

În legătură cu posibilitatea ca toate urmele să fie falsuri, Napier scria:

> *„Trebuie să fim gata să acceptăm existenţa unor ramificaţii de tip mafiot, cu celule practic în toate oraşele, de la San Francisco la Vancouver. Dar chiar dacă acceptăm ipoteza conspiraţiei, mai există o piedică de depăşit. Cum a fost posibilă confecţionarea unor urme de paşi de un asemenea realism şi de consistenţă funcţională? Tipare din latex, ataşate la cizme sau ghete ar putea constitui o explicaţie, dar problemele mecanice vor fi imense, mai ales dacă ţinem seama că falsificatorul ar fi trebuit să parcurgă o distanţă considerabilă pe un teren dificil, purtând o invenţie atât de incomodă. O problemă ridică şi faptul că urmele au fost găsite pe un teren unde greutatea unui om este insuficientă pentru a întipări vreo urmă pe sol. Totuşi, nu este imposibil ca unele urme să fi fost realizate în modul acesta".*

Napier a fost în mod deosebit impresionat de urmele descoperite lângă Bossburg, statul Washington, în octombrie 1969. Potrivit

relatării făcute de Dahinden, ele erau în număr de 1.089 și măsurau 17 și jumătate inci. Cele mai interesante însă s-au dovedit urmele piciorului drept care indicau că ființa respectivă avea un defect la acel picior ce se datora - conform analizei efectuate de Napier - unei răni căpătate în copilărie. Napier a declarat: „Este foarte greu să-ți imaginezi un falsificator atât de subtil, cu atâtea cunoștințe - și atât de bolnav - care ar putea plăsmui în mod deliberat urme de pași de genul acesta... Cred că e posibil, dar e atât de puțin probabil, încât sunt gata să nu țin seama de lucrul acesta".

Și faptul că urmele au fost depistate în zone îndepărtate, rareori călcate de piciorul omului, pledează împotriva ipotezei falsificării lor. James A. Hewkin de la Departamentul de Vânătoare și Pescuit din statul Oregon, a raportat găsirea unor urme lăsate de Bigfoot (precum și alte dovezi indirecte, totuși relevante) în regiuni îndepărtate, aproape inaccesibile, din Munții Cascadelor. Pe baza observațiilor proprii, Hewkin, biolog, a tras concluzia că „există o specie de primat biped uriaș, care cântărește până la 800 de pounds și este înalt de circa opt picioare. Probabil că acesta este omnivor, hrănindu-se ca ursii (cu rădăcini, larve, etc.). El umblă după rozătoare, căutându-le prin scorburile copacilor și crăpăturile stâncilor. Este posibil ca să păstreze carne pentru a se hrăni în timpul iernii".

Alte dovezi conferă fecalele sau perii, împreună fie cu apariții, fie cu alte semne ce indică trecerea prin zonă a vreunui Bigfoot. Unele din aceste dovezi au fost identificate ca fiind legate de ființe omenești sau de animale cunoscute. În câteva cazuri asemenea semne găsite nu au corespuns standardelor de identificare. Au existat și înregistrări de sunete care se pretindea că sunt țipete scoase de Bigfoot. Un exemplu remarcabil în acest sens este înregistrarea realizată la 21 octombrie, 1972, la altitudinea de 8.500 de picioare[1], în High Sierras din California de nord, unde au fost semnalate un număr de apariții. În noaptea aceea cercetătorii au înregistrat gemete, scâncete, mârâituri, grohăituri și șuierături. Doi specialiști în electronică - unul de la Universitatea Statului Wyoming, al doilea de la Rockwell International, au efectuat analize extensive, concluzia fiind că „sunetele au fost emanate nu doar de o singură entitate, dintre care una sau mai multe sunt de dimensiuni fizice mai mari decât un mascul uman mediu. Frecvența modulațiilor sunt în mod clar inferioare celor de la om, iar distribuția lor nu indică faptul că ele ar fi produsul vocalizării umane sau că ar proveni din alterarea vitezei magnetofonului".

Apoi, desigur, sunt numeroasele apariții al căror număr a ajuns la câteva mii, la care au fost martori categorii diferite de oameni. Aceste apariții par incredibile; însă și afirmația că toți martorii oculari, fără excepție, au mințit sau au fost induși în eroare nu

1. aproape 2600 m. (*n. tr.*).

este mai puţin credibilă. Singurul animal care ar putea înşela o persoană cu facultăţi mentale sau de percepţii medii este ursul. Ursul este şi biped, dar el se menţine în poziţie verticală doar scurt timp. Şi nici un observator cât de cât cunoscător nu va confunda urmele labelor unui urs cu cele ale unui Bigfoot.

Dar ideea că asemenea fiinţe – fie că sunt relicve umanoide sau antropoide gigantice – sălăşluiesc cu noi pe continentul Americii de nord este într-adevăr fantastică. Nu trebuie să fii un dogmatic rigid, inflexibil, şi să o respingi total doar pentru că nu ţi se prezintă un exemplar viu sau mort. Una este scepticismul defensiv şi cu totul altceva respingerea dogmatică. În acelaşi timp nu este hazardat să afirmăm că dacă pădurile din nord-vest adăpostesc asemenea animale extraordinare, ele nu vor putea rămâne pe vecie ascunse de noi.

BIBLIOGRAFIE

Beck, Fred, and R. A. Beck. *I Fought the Apemen of Mt. St. Helens.* Kelso, WA: The Authors, 1967.

Beck, Ronald A. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 1, 3 (Autumn 1982): 10.

Bord, Janet, and Colin Bord. *The Bigfood Casebook.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1982.

Byrne, Peter. *The Search for Big Foot: Monster, Myth or Man?* Washington, DC: Acropolis Books, 1976.

Coleman, Loren E., and Mark A. Hall. *Some Bigfoot Traditions of the North American Tribes.* In Jacques Bergier and the editors of INFO, eds. *Extraterrestrial Intervention: The Evidence*, 73-83. Chicago: Henry Regnery Company, 1974.

Dahinden, Rene, and Grover S. Krantz. *Comments and Responses. Cryptozoology* 3 (1984): 128-34.

Dennett, Michael R. *Evidence for Bigfoot?: An Investigation of the Mill Creek 'Sasquatch Prints'. Skeptical Inquirer* 13 (Spring 1989): 264-72.

Freeland, Dehborah J., and Walter F. Rowe. *Alleged Pore Structure in Sasquatch (Bigfoot) Prints. Skeptical Inquirer* 13 (Spring 1989): 273-76.

Green, John. *On the Track of the Sasquatch.* New York: Ballantine Books, 1973.

Greenwell, J. Richard. *Inverview: Does the Sasquatch Exist and What Can Be Done About It? In a Wide-Ranging Interview, John Green Addresses the Problem. The ISC Newsletter* 8, 2 (Summer 1989): 1-7.

Greenwell, J. Richard, and James E. King. *Attitudes of Physical Anthropologists Toward Reports of Bigfoot and Nessie. Current Anthropology* 22, 1 (February 1981): 79-80.

Halpin, Marjorie, and Michael M. Ames, eds. *Manlike Monsters on Trial: Early Records and Modern Evidence.* Vancouver, British Columbia: University of British Columbia Press, 1980.

Hewkin, James A. *Investigating Sasquatch Evidence in the Pacific Northwest. Cryptozoology* 5 (1986): 27-37.

*** *Observations of Two Lines of Sasquatch Tracks in Oregon. Crypozoology* 6 (1987): 78-84.

Hoax Claimed of Ape Canyon Incident. *The ISC Newsletter* 1, 1 (Spring 1982): 7-8.

Hunter, Don, with Rene Dahinden. *Sasquatch*. Toronto, Ontario: McClelland and Stewart, 1973.

Krantz, Grover S. *A Reconstruction of the Skull of Gigantopithecus Blacki and Its Comparison with a Living Form. Cryptozoology* 6 (1987): 24–39.

Mannetje, Martien, and Grover S. Krantz. *Cryptolelters. The ISC Newsletter* 8, 2 (Summer 1989): 10–11.

Markotic, Vladimir, ed. Grover Krantz, associated ed. *The Sasquatch and Other Unknown Hominoids*. Calgary, Alberta: Western Publishers, 1984.

Napier, John. *Bigfoot: The Yeti and Sasquatch in Myth and Reality*. New York: E. P. Dutton and Company, 1973.

Penhale, Ed. *The Day Bob Gimlin Saw 'the Creature'. Seattle Post–Intelligencer* (December 2, 1985).

Pullman Symposium Reviews Sasquatch Evidence. The ISC Newsletter 8, 4 (Winter 1989): 1–5.

Riley, Sam G. *A Search for the Cultural Bigfoot. Journal of Popular Culture* 10, 2 (Fall 1979): 377–87.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Sonwmen: Legend Come to Life*. Philadelphia, PA: Chilton Book Company, 1961.

Sasquatch in Washington State: New Reports Involve Footprints. The ISC Newsletter 1, 2 (Summer 1982): 7–9.

Shoemaker, Michael T. *Searching for the Historical Bigfoot. Strange Magazine* 5 (1990): 18–23, 57–62.

Somer, Lonnie. *New Signs of Sasquatch Activity in the Blue Mountains of Washington State. Cryptozoology* 6 (1987): 65–70.

Sprague, Roderick, and Grover S. Krantz, eds. *The Scientist Looks at the Sasquatch*. Moscow, ID: University Press of Idaho, 1977.

*** *The Scientist Looks at the Sasquatch (II)*. Moscow, ID: University Press of Idaho, 1979.

Walla Walla Casts Show Dermal Ridges. The ISC Newsletter 1, 3 (Autumn 1982): 1–4.

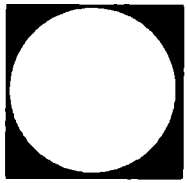

BIPEZI PĂROȘI

Într-o noapte din luna ianuarie a anului 1992, doi oameni călătoreau cu mașina pe un drum întunecos de țară, când – deodată – lumina farurilor a surprins două siluete: cea mai mare era înaltă de șapte-opt picioare și cântărea cam 500 de pounds, cea mică măsura cam cinci picioare și putea să cântărească 300 de pounds. Ființele veneau drept spre mașină. Speriat, șoferul a redus viteza, fără a le pierde din fășiile de lumină ale farurilor, până a găsit locul prielnic pentru a le ocoli. Privind peste umeri în timp ce le depășeau, cei doi bărbați din mașină au văzut că ființa mai voinică avansa în direcția mașinii.

Această poveste s-ar părea că provine din nord-vestul Pacificului, din regiunea care se presupune că îl adăpostește pe Bigfoot (cunoscut și sub numele de Sasquatch), giganticul umanoid pe care adepții îl consideră un om-maimuță, ori o maimuță-umanoidă și care a izbutit, oarecum, să scape de cercetătorii științifici. Privită dintr-un anumit unghi, existența lui pare improbabilă, totuși nici chiar cei mai sceptici nu o consideră total imposibilă. Regiunea sălbatică ce cuprinde porțiuni din California de nord, Oregon, Washington și Columbia Britanică, este foarte vastă și este puțin de presupus că o mică populație de asemenea ființe – mai ales dacă posedă un anumit grad de inteligență – ar putea supraviețui și să fie văzută din când în când.

Informația relatată mai sus provine din ținutul Tuscola, din estul statului Michigan. Ea este, după cum afirmă Wayne King – adept al existenței monstrului – a treizeci și opta știre primită din ținut despre bipezi părosi, începând din 1977. De fapt, informații similare au fost primite din aproape fiecare stat și provincie a Statelor Unite și Canadei. Nimeni nu neagă în mod serios că un număr mare, ori poate un număr redus, de animale asemănătoare unei specii necunoscute de primate ar putea exista cel puțin în sens biologic convențional în regiunile de centru-apus, răsărit sau sud, ori poate chiar în California de sud, de unde au fost primite relatări dintre cele mai extraordinare.

În pofida unor similitudini aparente între relatările despre Bigfoot și bipezii părosi – (B. P.) cum îi vom numi de acum în colo, totuși între aceștia există unele deosebiri fundamentale. Oricare ar fi natura aparițiilor și a dovezilor fizice însoțitoare (în principal urme de pași), ele nu contravin nici chiar celor mai șubrede precepte ale realității consimțite; cu alte cuvinte, conform indiciilor

existente, fenomenele acționează ca și când ar corespunde legilor zoologiei. Și, de fapt, mai mulți antropologi cu faimă (cei mai de seamă fiind Grover Krantz și John Napier) au scris pe larg despre locul pe care ar putea fi clasată această ființă, în ordinea naturală. Însă în ce privește B. P., aproape totul se potrivește. Părăsind regiunea Pacificului de nord și de vest - presupusul sălaș al lui Bigfoot - și mergând spre est și sud, pătrundem în universul demonilor urâcioși și răutăcioși.

Înainte de Bigfoot

Spre sfârșitul deceniului al șaselea, Bigfoot-Sasquatch a depășit limita folclorului național și a pătruns în conștiința internațională. La fel ca B. P., dovada prezenței sale înainte de secolul al XX-lea este oarecum ambiguă, cu toate că susținătorii lui Bigfoot ar putea pretinde că făptura nu a fost descoperită deoarece zona în care hălăduia era sălbatică și vastă și în mare parte neexplorată, ceea ce îi permitea să rămână ascunsă. Însă același argument nu poate fi invocat pentru regiunile unde oamenii s-au stabilit de multă vreme, defrișând (dacă era cazul) și înlăturând cu multe decenii în urmă caracterul sălbatic al peisajului. Oricum, deși în nici unul din cazuri dovezile nu sunt categorice, cele anterioare anului 1900 despre Bigfoot sunt mai relevante.

Ziarele americane din secolul al XIX-lea au publicat un număr de relatări despre „oameni sălbatici", care sunt invocate uneori ca dovezi timpurii ale existenței bipezilor păroși; dar studierea atentă a surselor primare, de către Michael T. Shoemaker, au dezvăluit că - poate cu una sau două excepții posibile - toate relatările au fost înșelătorii, ori s-au datorat unor cauze prozaice, de regulă cazuri răzlețe de oameni nu prea întregi la minte, care trăiau ca animalele în pădure. Până vor apărea indicii contrare, vom presupune că - din motive necunoscute - B. P. sunt făpturi ale secolului al XIX-lea.

Oricare ar fi pricina, cert este că nu folclorul despre Bigfoot a furnizat materialul necesar halucinațiilor care au modelat un monstru imaginar. Americanii povesteau despre B. P. înainte ca să fi auzit de Bigfoot. De exemplu, în 1946, revista *Hoosier Folklore* relata o întâmplare petrecută în 1941 pe muntele Vernon, statul Illinois. Reverendul Lepton Harpole se căznea să prindă niște veverițe, lângă un pârâu, când - deodată - un „animal mare, care semăna cu un babuin" a sărit dintr-un copac și s-a apropiat de el mergând pe două picioare. Reverendul a luat arma și a tras vreo două focuri în aer, iar animalul a fugit. În cursul lunilor care au urmat, vânătorii și locuitorii de la țară au auzit răcnete înfiorătoare și au descoperit niște urme misterioase de pași. Au avut loc și alte apariții, unele la 40-50 de mile depărtare de muntele Vermont.

O scrisoare publicată la 2 august, 1972, în revista ilustrată

Decatur Review din Illinois, sugera existența unei tradiții îndelungate în legătură cu astfel de făpturi în sudul-central al statului Illinois. O femeie - Beulah Schroat - a scris:

> *„Am 76 de ani. Locuiam la sud de Effingham [150 de mile nord de muntele Vermont]. Cei doi frați ai mei au văzut făptura când încă erau copii. Acum ambii sunt decedați.*
>
> *Ele sunt păroase, stau în picioare, au ochi mari și sunt cam cât un om de statură potrivită, poate ceva mai scunde. Sunt nevătămătoare, căci fug chiar și din fața copiilor. Merg, nu țopăie.*
>
> *Ființele acestea au fost zărite la pârâul de lângă o fermă. Copiii se duceau în fiecare zi la pârâu ca să pescuiască și să înoate și uneori veneau în fugă acasă, speriați, povestind ce au văzut. Asta s-a întâmplat în urmă cu șaizeci de ani, poate mai puțin".*

Washington Post din 26 iulie, 1929, informa că o zi mai înainte fusese văzută „o gorilă uriașă" ce rătăcea în împrejurimile orașului Elizabeth, din statul Illinois.

În revista *Wild Talents* (1932), Charles Fort consemna știrile de presă despre acțiunea pornită în căutarea unei făpturi, un soi de „animal ca o maimuță antropoidă, măsurând vreo patru picioare înălțime"; precum și dezmințirile reprezentantului circului local care a arătat că nici o maimuță antropoidă nu lipsea din menajerie. În timpul alarmei, care a durat vreo trei săptămâni, în iunie și iulie, 1931, au avut loc apariții de „gorile", investigații polițienești și au fost depistate urme care păreau a fi ale unor „picioare de la spate". În luna ianuarie a anului următor, într-o zonă rurală la nord de orașul Downington, din statul Pennsylvania, John MacCandless a auzit niște gemete venind dintr-un tufiș. El a povestit unui reporter că acela care emitea gemetele era „ceva hidos, jumătate om, jumătate fiară, în patru labe, păros și murdar". Curând și alte persoane au povestit că s-au întâlnit cu ființa care a izbutit să scape de cetele organizate ulterior pentru a o captura.

În primele decenii ale secolului, reporterii diferitelor ziare din Ontario informau despre apariția lui „creștet galben", o ființă asemănătoare unui antropoid, cu o coamă de culoare deschisă. După cum relata Elliot Merrick în revista *True North* (1933), în iarna dintre anii 1913 și 1914, în apropiere de Golful Gâștelor din Labrador, a fost zărită o ființă asemănătoare unei maimuțe antropoide, înaltă de vreo șapte picioare, cu un soi de coamă albă pe creștet, care a izbutit să scape de urmărirea vânătorilor, lăsând urmele pașilor în noroi, nisip și zăpadă. La începutul anului 1970, pe când funcționa ca profesor la Universitatea Memorială din Newfoundland, folcloristul David J. Hufford a dat - întâmplător - peste o carte din care se putea deduce că această tradiție data dinainte de 1913. În carte se povestea despre apriții „gorilei Traverspine", botezată astfel după numele așezării în apropierea căreia fusese zărită de mai multe ori; de asemenea, Hufford a

cules o poveste dintr-o insulă de lângă Newfoundland. După cum relata un bătrân - care susținea că a fost martor la întâmplarea petrecută la începutul acestui secol - un grup de oameni s-a dus să pescuiască în golful Trinity. Pescarii au instalat tabăra, pe care în fiecare seară, la înapoierea de la pescuit, o găseau răvășită. Ei au pus aceasta pe seama „indienilor", deși indienii dispăruseră de peste un secol din insulă; Hufford considera „foarte puțin probabil ca vreunul din oameni să fi văzut vreodată un indian". În cele din urmă, pescarii au surprins doi „indieni" șezând pe un buștean, au deschis focul și l-au omorât pe unul din ei.

Hufford a scris: „Oamenii l-au descris pe «indianul» ucis că era înalt de șapte picioare, trupul îl avea acoperit cu o blăniță cu păr scurt, roșcat-brun; nu avea veșminte pe el. În barcă nefiind spațiu suficient, cadavrul a fost legat cu o funie și remorcat. După ce au sosit acasă, întreaga comunitate a văzut cadavrul, după care a fost îngropat. Ca urmare, locul unde s-a petrecut întâmplarea poartă numele de «punctul indianului roșu»".

Alte relatări contemporane despre bipezi părоși au apărut între 1920 și 1950, în New Jersey, Maryland, Missouri, Indiana, Michigan, Alabama și alte state.

Ulterior, în perioada de recrudescență a relatărilor despre Bigfoot (de la finele deceniului al șaselea până în prezent) au apărut numeroase persoane care au afirmat că au fost martori oculari la asemenea apariții petrecute la începutul secolului. O femeie i-a scris lui Ivan T. Sanderson, biolog, primul care a făcut publicitate lui Bigfoot, povestindu-i un incident petrecut în 1911, pe când locuia în extremul nord al statului Minnesota. Acolo - scria ea - doi vânători au dat peste un „om uriaș, cu brațe lungi, acoperit de păr scurt de culoare deschisă", care a lăsat urme ciudate de pași. Un bărbat își amintea că în 1942, când se dusese la pădure, în New Hampshire, ca să taie niște brazi, a fost urmărit vreo 20 de minute de o ființă care „semăna cu o gorilă". În 1914, un băiat a văzut o făptură asemănătoare gorilei, care ședea pe un buștean în curtea din spate a locuinței din Churchville, statul Maryland. Acest episod a fost relatat în 1975.

Epoca bipezilor părоși

Din 1950 și până în prezent (deși au apărut semnele unui ușor declin în ultimii ani), B. P. au fost semnalați într-un număr de cazuri surprinzător de mare. Iată câteva dintre ele:

Monroe, Michigan, 11 august, 1965. Christine van Acker, în vârstă de 17 ani, și mama ei călătoreau cu mașina printr-o zonă împădurită. Tocmai depășiseră o curbă când în calea lor a apărut un uriaș păros. Cuprinsă de panică, Christine a apăsat pe frână,

în loc să accelereze. În timp ce se chinuia cu disperare să pornească maşina, făptura – înaltă de şapte picioare şi care duhnea – a vârât mâna pe geamul deschis şi a înşfăcat-o de creştetul capului. Probabil că ţipetele Christinei şi ale mamei sale, precum şi vacarmul provocat de claxon l-au determinat pe B. P. să fugă înapoi în pădure. Nişte muncitori din apropiere au sosit la faţa locului unde le-au găsit pe cele două femei înfricoşate, vorbind incoerent. În timpul desfăşurării incidentului – nu se ştie cum – Christine s-a ales cu ochiul învineţit. Acestei întâmplări i s-a făcut publicitate naţională, fotografia Christinei, cu ochiul învineţit, apărând în sute de ziare de pe cuprinsul ţării.

Rising Sun, Indiana, 9 mai, 1969. La ora 19.30, George Kaiser traversa ograda fermei ca să se ducă la tractor. Deodată a zărit o siluetă stranie la depărtare de vreo 25 de picioare. El a povestit: „L-am privit vreo două minute, până m-a observat. Se ţinea destul de drept, puţin adus de spate, avea braţe de lungime normală, ca ale unei fiinţe omeneşti. Aş zice că măsura vreo cinci picioare şi opt inci, şi avea o structură robustă, musculoasă. Capul îl avea lipit direct de umeri, iar faţa era neagră, cu părul care i se revărsa de pe cap pe umeri. Avea ochii apropiaţi, fruntea foarte îngustă, iar părul îi acoperea tot trupul, cu excepţia dosului mâinilor şi a feţei. Mâinile arătau ca nişte mâini normale, nu gheare". Fiinţa a scos un sunet cum e mormăitul, s-a întors, a sărit peste un şanţ şi a pornit să fugă pe drum în jos, în mare viteză. Tiparele urmelor, turnate în ghips, au relevat trei degete, plus un deget mare.

Ţinutul Putnam, Indiana, august, 1977. Randy şi Lou Rogers, o tânără pereche ce locuia dincolo de micul orăşel Roachdale (950 de locuitori), la 50 de mile vest de Indianapolis, au început să fie vizitaţi cu regularitate, noaptea târziu, de către o fiinţă nedesluşită. Din câte şi-au dat seama tinerii, vizitatorul părea a fi o „gorilă" mare, păroasă. Cea mai mare parte a timpului stătea în două picioare, dar alerga în patru labe. Doamna Rogers a povestit: „Nu am găsit niciodată urme de paşi, nici când alerga pe teren noroios. Fugea şi sărea, dar parcă nu atingea pământul. Când alerga printre bălării nu auzeai foşnete. Uneori, când îl priveai, parcă vedeai prin el." Un fermier din aceeaşi zonă, Carter Burdine, a afirmat că făptura aceea pur şi simplu i-a nimicit păsările, din 200 de găini nelăsându-i decât vreo 30. Burdine, împreună cu tatăl şi unchiul său l-au surprins pe făptaş în incinta păsărilor şi l-au izgonit în hambar; iar când a fugit de aici, unchiul a deschis focul asupra acestuia. „Am tras de patru ori asupra lui", a spus unchiul, iar tânărul Burdine a adăugat: „Fiinţa se afla la vreo sută de picioare când am început să trag asupra lui. Cred că l-am lovit; la distanţa asta am împuşcat o grămadă de iepuri". Totuşi, B. P. nu pare să fi fost atins, căci cel puţin încă 40 de persoane au

afirmat că l-au zărit, până când - spre sfârșitul lunii - aparițiile au încetat.

Noxie, Oklahoma, septembrie, 1975. Fermierul Kenneth Tosh și vecinii săi au afirmat că au zărit cel puțin doi B. P. Mai târziu a fost zărit, la începutul lunii, la vreo 20 de picioare depărtare de locuința lui Tosh: stătea în picioare, era înalt de șase sau șapte picioare și tot trupul era acoperit de păr, cu excepția ochilor și nasului. Tosh a spus: „Ochii aruncau sclipiri roșii-rozulii în întuneric și luceau fără să fie luminați". În zilele următoare, Marion Parret a tras de trei ori asupra ființei cu o armă de vânătoare. Ea era convinsă că a lovit-o de fiecare dată, dar numai o singură dată a agitat brațele, bătând aerul cu mâinile. Bipedul păros „puțea ca ouăle clocite sau ca sulful". Urmele lăsate pe sol relevau trei degete (toate primatele au cinci degete). Către finele episodului, Tosh și cumnatul său s-au găsit între doi B. P., pe când porniseră la drum, ca să se întâlnească. Tosh a povestit: „Unul avea ochii roșii, celălalt avea unul din ochi galben. Ei se aflau cam la 300 de iarzi unul de altul... Acela care avea ochii roșii scotea niște țipete ca o femeie... Celălalt scâncea ca un copil. Acela cu ochi galbeni avea trupul de culoare mai cenușie decât celălalt. Și era mai scund cu vreo jumătate de picior. Probabil că cei doi bipezi păroși cântăreau între 300 și 500 pounds."

Nebraska de sud-est, august, 1976. În amurg, o femeie ședea în pragul casei de la fermă, la sud de Lincoln, când, deodată, a sesizat liniștea care cuprinsese brusc animalele din ogradă. Trei sute de iarzi mai departe se profila, pe fondul cerului, o siluetă uriașă, păroasă. Silueta a înaintat repede pe pajiște spre ea, speriind câinii care au lovit-o și au doborât-o, când s-au îmbulzit să fugă în casă. B. P. a dărâmat gardul de sârmă și ajunsese la 30 de iarzi când, deodată, s-a făcut nevăzut din fața ochilor femeii. Dar strigoiul acesta criptologic și-a lăsat perii pe gard. Martora a luat perii și s-a prezentat la Comisia de Vânătoare și Parcuri, însă aceasta a refuzat să examineze eșantionul.

Vaughn, statul Montana, 26 decembrie, 1975. Târziu, după-amiaza, două adolescente s-au dus să vadă ce se întâmplă cu caii, care dădeau semne de agitație. La 200 de iarzi de un desiș, fetele au zărit o siluetă uriașă, înaltă de 7 picioare și jumătate și de două ori mai spătoasă decât un om obișnuit. Una din fete a tras un foc de armă ca să o sperie, dar văzând că nu are nici un efect a mai tras o dată. Atunci ființa s-a lăsat pe patru labe și a fugit puțin, apoi și-a reluat poziția verticală, pe două picioare. Fetele au rupt-o la fugă. Una din ele a privit peste umăr și a văzut încă trei sau patru făpturi asemănătoare cu prima, toate alergând spre desiș. Când le-au povestit polițiștilor, fetele au fost supuse testului poligrafic pe care l-au trecut cu succes. La mijlocul

Desenul realizat de Larry Hanna a bipedului păros pe care a afirmat că l-a văzut la 30 iunie, 1972, lângă Troy, Missouri. La dreapta, sus, se vede urma piciorului cu trei degete.

deceniului al optulea, în Montana au fost consemnate și alte apariții de B. P.

Salisbury, New Hampshire, octombrie, 1987. Două sau trei zile după ce un vânător îi povestise că a întâlnit două fiare ciudate pe câmpul de lângă Mill Brook, Walter Bowers Sr., care vâna în aceeași zonă, a simțit că era pândit. Între două șiruri de copaci a zărit „ceva înalt de cel puțin nouă picioare, poate mai mult sau mai puțin". El a spus: „Trupul îi era în întregime acoperit cu păr, un soi de păr cenușiu". Deoarece soarele îi bătea drept în ochi nu a izbutit să deslușească fața ființei, dar a observat că „mâinile erau ca ale tale și ale mele, doar că erau de trei ori mai mari și aveau pernițe la membrele din față, ca la câine... Picioare lungi, brațe lungi. Era exact... ca o gorilă." B. P. a fugit în zona mlăștinoasă, iar Bowers a urcat repede în mașină și a plecat. Un reporter l-a caracterizat pe Bowers drept „un om cu mintea întreagă și cu spirit cumpănit".

Obiecte îmblănite și obiecte zburătoare

Într-o noapte de august a anului 1972, un obiect luminos a plutit scurt timp deasupra unui lan de grâu din zona rurală Roachdale, din statul Indiana, apoi „a părut că explodează", a declarat un martor ocular. O oră și jumătate mai târziu B. P. din Roachdale (despre care am relatat mai înainte) și-a făcut cunoscută prezența - după cum s-a spus - unei femei tinere, Lou Rogers, care locuia la celălalt capăt al ogorului.

Luat singur, acest incident ne spune prea puțin, poate nimic. La urma urmelor, martorul ocular se putea înșela asupra distanței dintre obiect și lanul de grâu. Era posibil ca obiectul să se fi aflat la altitudine mult mai mare în atmosferă, părând a fi mai aproape, iluzie optică obișnuită în cazul aparițiilor de meteoriți. Poate că a fost un bolid - un meteorit care explodase.

Dar poate că nu a fost așa ceva. Se cunosc câteva cazuri care fac legătura între B. P. și O.Z.N. în mod direct, iar mai mulți cercetători, îndeosebi Stan Gordon și Don Worley, au susținut că B. P. sunt o varietate de ocupanți ai O.Z.N.-urilor. Acesta este însă un fir prea subțire, prin însăși natura nerelevantă a dovezilor despre B. P., iar majoritatea cazurilor la care se referă Gordon și Worley sunt slab documentate; mai mult, presupusa legătură este foarte indirectă, de obicei este vorba de vreun O.Z.N. care și-a făcut apariția în vecinătatea generală a ariei în care a fost semnalat bipedul păros. Totuși, există unele cazuri incitante, printre care și acesta pe care îl vom relata în continuare.

Uniontown, Pennsylvania, 25 octombrie, 1973. Un tânăr de 22 de ani și doi băieți în vârstă de 10 ani au observat o lumină roșie plutind peste câmpul de la marginea orașului. Curioși, tinerii au alergat la fața locului cu un autocamion. Aici au constatat că lumina era un O.Z.N. în formă de cupolă; lumina pe care o emana a devenit albă și O.Z.N.-ul s-a lăsat la sol, făcând un zgomot „ca o mașină de tuns iarba". Din apropiere se auzeau niște sunete „ca niște țipete". Două făpturi solide, cu aspect de antropoid, cu ochi verzi, strălucitori, mergeau de-a lungul unui gard. Bipedul păros mai înalt, care măsura vreo opt picioare, alerga cu mâna stângă întinsă deasupra gardului, pe când mâna cealaltă aproape se târa pe sol; în spatele acestuia, al doilea B. P., mai scund, care avea vreo șapte picioare, se căznea să țină pasul cu primul. Ambii emiteau un sunet ca un scâncet ce părea să constituie mijlocul de comunicație dintre ei. Martorul ocular, cel vârstnic, avea o pușcă la el și a tras trei focuri în B. P. cel mare; acesta a reacționat gemând și sprijinindu-se de tovarășul său. În momentul acela O.Z.N.-ul s-a făcut nevăzut, iar cele două ființe s-au pierdut

printre copaci. Un polițist, care a fost chemat și a venit la fața locului, a constatat că o arie de 150 de picioare - acolo unde se aflase O.Z.N.-ul - emana lumină. De asemenea, a auzit venind din pădure zgomote de ramuri frânte care - în aparență - erau făcute de cineva sau de ceva voluminos și greu. În stadiul acesta de evoluție a evenimentelor, tânărul martor în vârstă de 22 de ani a suferit un șoc emoțional.

Mari ciudățenii

La 28 martie, 1987, ora 23.45, Dan Masias, de la Cascadele Muntelui Verde, privea întâmplător pe fereastră, când „am văzut făpturile acelea... alergând pe șoseaua din fața casei, drum care pe o anumită porțiune se întindea la nici 30 de picioare în fața ferestrei mele. Șoseaua era acoperită de un strat subțire de zăpadă proaspătă. Alergau bălăbănindu-și brațele care atârnau în jos. La prima vedere am avut impresia că ființele erau acoperite de păr. A fost o priveliște de necrezut".

Întâmplarea la care Masias fusese martor ocular a fost redată de presă, după care și alți locuitori din zona de lângă Pădurea Națională Pike au dezvăluit că văzuseră asemenea apariții, dar tăcuseră de teamă că lumea îi va ridiculiza. Aparițiile au continuat, la fel și urletele sau mârâiturile nepământești, iar persoanele care s-au luat după urmele lăsate pe zăpadă au jurat că B. P. întâlniți se făceau nevăzuți din mijlocul drumului.

Simpla prezență a unor astfel de creaturi în Colorado, Oklahoma, Indiana, New Hampshire și în orice altă parte a Americii este considerată o absurditate biologică, iar B. P. atestă că *sunt* absurdități biologice. Când lasă urme de pași, ceea ce (cum am arătat deja) nu se întâmplă totdeauna, atunci ele ne dezvăluie picioare cu două, trei, patru, cinci, ba chiar cu șase degete. În câteva cazuri ni se relatează că B. P. au fost împușcați și uciși; dar mai adesea martorii oculari ne spun că gloanțele fie nu au afectat ființa, fie - pur și simplu - le-au provocat semne ușoare de disconfort. Făpturi care se spune că pot dispărea instantaneu, ca duhurile (sau ca halucinațiile), dar care - așa cum se afirmă - lasă în urma lor smocuri de păr, când trec peste un gard.

Mai rău, expresia „biped păros" este cam generală. Ea nu denotă totdeauna o versiune paranormală a lui Bigfoot. În unele cazuri, puține - e drept, s-au semnalat ființe cu colți și vagi trăsături faciale de lup (vârcolaci, pentru superstițioși). La începutul anilor '70, în timpul unui val de apariții, care au avut loc în Pennsylvania de vest, au fost semnalate cinci tipuri de B. P. În primăvara anului 1973, în timpul unei puzderii de apariții în zona Enfield, din Illinois, mai mulți martori oculari au susținut că au văzut niște ființe cu caractere antropoide; alții, de exemplu, un

fermier care a afirmat că și el a văzut o astfel de ființă la distanță de numai câteva picioare și pe care a descris-o cu trei picioare, „trup scund, brațe scurte prinse direct de piept și cu ochi roz, mari, cât o lampă electrică". (El a jurat că nu era un cangur. Șuiera ca o pisică sălbatică și din trei pași a străbătut 75 de picioare).

Unii martori oculari din regiuni îndepărtate între ele, cum sunt California de sud și Dakota de sud, au semnalat chiar și B. P. invizibili. În 1977, în timpul unui val de apariții într-o rezervație indiană din Dakota de sud, a fost zărită - cu intermitență - o ființă, în după-amiaza și până în seara zilei de 3 noiembrie, timp în care localnicii și autoritățile polițienești străbătuseră aria în toate direcțiile. Lyle Maxon, un fermier, a povestit: „Mergeam prin întuneric și auzeam pe cineva care respira sacadat și greu, ca după o alergătură. Îl auzeam foarte clar și am îndreptat lumina lămpii electrice acolo de unde venea gâfâitul, dar nu am văzut nimic. Mă întrebam dacă ființa aceasta se putea face nevăzută când lucrurile se complicau pentru ea?" B. Ann Slate și Alan Berry au publicat volumul *Bigfoot* (1976) în care relatează unele cazuri asemănătoare în care sunt implicați bipezi păroși.

Sunt și câteva cazuri de pure înșelătorii, povești spuse de oameni nesinceri sau care ei înșiși au fost păcăliți de farsori deghizați și cu măști. Alți B. P. (de exemplu, o siluetă observată de unii locuitori din Lawton, Oklahoma, în februarie 1971) erau persoane cu părul vâlvoi, bărboase, nu prea sănătoase la minte, dar întru totul ființe omenești, asemănătoare „oamenilor sălbatici", subiectul atâtor povești care au circulat în secolul al XIX-lea. În unele cazuri, B. P. erau probabil urși.

Din păcate, asemenea explicații au o utilitate limitată. Dacă se resping în totalitate mărturiile, a căror cantitate a devenit considerabilă, dacă se dă alt sens descrierilor făcute de martorii oculari, pentru ca apoi „să se explice" lucrurile inventate, nu putem să apreciem decât cu modestie ceea ce cunoaștem și ceea ce nu cunoaștem. Calamburul e unul familiar: oameni credibili relatează lucruri incredibile și astfel nici o teorie - banală sau extraordinară - nu dă răspuns convingător nici unei întrebări interesante.

Totuși, nu încape îndoială că dovezile sunt modeste: destul ca să mențină problema deschisă, dar nici pe departe suficiente pentru a incita o revoluție științifică. Trebuie să precizăm că lucrul acesta nu are nici o legătură cu chestiunea dacă bipezii antropoizi din Midwest, cu trei degete și ochi scăpărători, sunt văzuți sau există într-un sens anumit; dar are legătură cu acea categorie de dovezi de care știința are nevoie pentru a lua în considerație acel soi de dovadă, suficientă - în ultima instanță - pentru a face problema să pară rezolvabilă. În ceea ce privește B. P. implicațiile sunt șocante; însă dovada, atâta cât există, e insuficientă pentru a o folosi ca nuia de pus la punct savanții conservatori, spre a-i

determina să admită că harta realităţilor acestui sfârşit de secol a ignorat unele din trăsăturile cele mai interesante ale peisajului.

Dar savanţii ar putea face mai mult examinând dovezile adunate de alţii şi nu de ei. Apare ruşinos faptul că autorităţile competente nu au arătat interes faţă de eşantioanele de păr de B. P. pe care le-a colectat şi le-a prezentat femeia aceea din Nebraska. Pe de altă parte, dacă analiza dovedea că perii proveneau dintr-o sursă cu adevărat anormală, ce ar fi putut face mai departe oamenii de ştiinţă? Experienţa dobândită de aceştia în cercetările lor privitoare la Bigfoot oferă o slabă încurajare în această chestiune. Eşantioanele de peri culese de la B. P. abundă, dar lucrul acesta nu a determinat nici modul de gândire şi nici nu a lansat o provocare serioasă atitudinilor de scepticism ortodox.

Poate că oamenii de ştiinţă ar trebui să se abţină şi să nu facă afirmaţii care au la bază ignoranţa, dar de fapt ei asta fac. Răspunsul propriu-zis, care poate fi dat la întrebarea dacă B. P. sunt o realitate sau dacă relatările martorilor oculari au vreo valoare, nu poate fi acela că toţi martorii mint sau că oamenii sunt atât de proşti şi de labili încât nu pot deosebi un biped monstruos de un cerb care fuge (explicaţie propusă de un om al ştiinţei pentru episodul de la Salisburg, din New Hampshire, pe care l-am descris mai înainte). Nici una din sugestii nu are la bază o dovadă sau o logică temeinică.

Pe de altă parte, la fel de nejustificată este atitudinea entuziastă a acelora care acordă fără discernământ girul unor ipoteze din cele mai extraordinare. A susţine, cum fac unii, că B. P. provin dintr-o altă realitate sau dimensiune e ca şi cum nu am spune nimic. Nu pretindem că nimic din toate acestea nu e adevărat, ci doar că în actualul stadiu de cunoştinţe nu avem motive să credem că este adevărat. A declara că B. P. sunt vizitatori care provin din Cxkoikjlkfyl sau din orice alt loc fantezist este echivalentul intelectual al „explicaţiei".

Răspunsul corect la problema B. P. este: nu ştim! Şi probabil că nu îl vom cunoaşte vreme îndelungată.

BIBLIOGRAFIE

Bipedal Humanoids in Nebraska: A Chronology of Events. Journal of the Fortean Research Center 2, 1 (April 1987): 4–6.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

***. *The Bigfoot Casebook.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1982.

***. *The Evidence for Bigfoot and Other Man-Beasts.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1984.

Brandon, Craig. *Bigfoot!!! Apeman Stalks Woods Near Us, Book Claims. Albany* [New York] *Times Union* (February 16, 1992).

Chorvinsky, Mark, and Mark Opsasnick. *A Field Guide to the Monsters and Mystery Animals of Maryland. Strange Magazine* 5 (1990): 41–46.

Clark, Jerome. *On the Trail of Unidentified Furry Objects. Fate* 26, 8 (august 1973): 56–64.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge.* New York: Warner Books, 1978.

Donovan, Roberta, and Keith Wolverton. *Mystery Stalks the Prairie.* Raynesford, MT: T. H. A. R. Institute, 1976.

Drier, Mary: *Bigfoot' Returns, Area Men Maintan. Bay City* [Michigan] *Times* (March 24, 1992).

French, Scot. *The Man Who Spied Bigfoot Comes Forward. Concord* [New Hampshire] *Monitor* (November 13, 1987).

Gordon, Stan. *UFOs, in Relation to Creature Sightings in Pennsylvania.* In Walter H. Andrus, Jr., ed. *MUFON 1974 UFO Symposium Proceedings*, 132–54. Seguin, TX: Mutual UFO Network, 1974.

Harris, Jesse W. *Myths and Legends from Southern Illinois. Hoosier Folklore* 5 (March 1946): 14–20.

Hufford, David J. *Humanoids and Anomalous Lights: Taxonomic and Epistemological Problems. Fabula* 18.3/4 (1977): 234–41.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space.* Greenwich, CT: Fawcett, 1970.

Lake, Bonnie. *Bigfoot on the Butles: The Invasion of Little Eagle. UFO Report* 5, 6 (June 1078): 28–31, 67, 69, 71–72, 74.

MacDougall, Curtis D. *Hoaxes.* New York: Dover Publications, 1958.

Opsasnick, Mark. *The Maryland Bigfoot Reference Guide.* Greenbelt, MD: The Author, 1987.

Osborne, Augusta Knapp. *Counties (Duchess): The Green Fly Monster. New York Folklore Quarterly* 11, 3 (Autumn 1955): 213–16.

Robbins, David L. *Colorado Bigfoot. Fate* 41, 11 (November 1988): 70–77.

Roberts, Leonard. *Notes and Queries: Curious Legend of the Kentucky Mountains. Western Folklore* 16, 1 (January 1957): 48–51.

Sanderson, Ivan T. *Things.* New York: Pyramid Books, 1967.

Schwarz, Berthold Eric. *Berserk: A UFO–Creature Encounter. Flying Saucer Review* 10, 1 (July 1974): 3–11.

Shoemaker, Michael T. *Searching for the Historical Bigfoot. Strange Magazine* 5 (1990): 18–23, 57–62.

Slate, B. Ann, and Alan Berry. *Bigfoot.* New York: Bantam Books, 1976.

Worley, Don. *The UFO–Related Anthropoids – An Important New Opportunity for Investigator–Researchers with Courage.* In *Proceedings of the 1976 CUFOS Conference*, 287–94. Evanston, IL: Center for UFO Studies, 1976.

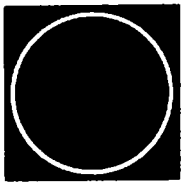

CANGURI RĂTĂCITORI

Un eveniment ciudat și comic în același timp s-a petrecut la ora 3.30, în dimineața zilei de 18 octombrie, 1974, în zona de nord-vest a orașului Chicago. Doi ofițeri de poliție au primit și au ascultat sceptici apelul telefonic al unui cetățean, care îi informa că a zărit un cangur în pragul casei sale; dar mare le-a fost mirarea când au zărit animalul la capătul unei alei întunecoase. Neștiind ce să facă, unul din polițiști - Michael Byrne - după cum a relatat chiar el - a vrut să-i pună cătușele dar animalul a început să țipe strident și a devenit violent. A urmat o învălmășeală în cursul căreia cangurul i-a tras câteva lovituri zdravene în șoldul politistului Leonard Ciagi. Polițiștii au chemat ajutoare și, în timp ce așteptau sosirea lor, cangurul a luat-o la fugă în josul străzii cu o viteză apreciată la 20 de mile pe oră.

În următoarele două sau trei săptămâni apariții de canguri au fost semnalate nu numai la Chicago, dar și la Plano, care se află la 50 de mile, în Illinois. În seara zilei de 2 noiembrie, două grupuri diferite de martori oculari au anunțat că au văzut un cangur aproape la aceeași oră în ambele locuri. Evenimentele au luat o turnură grotescă în următoarele două săptămâni, când apariții de canguri au fost semnalate la Lansing, în Illinois și la Rensselaer și Carmel, în Indiana. În ziua de 8 noiembrie, la ora 8 dimineața, un cangur a fost găsit din nou la Chicago, pe un teren viran. Martorul ocular a spus că animalul măsura cinci picioare în înălțime și era negru, „burta și fața fiindu-i de culoare cafenie". Ultima apariție cunoscută a avut loc la 25 noiembrie. La această dată, fermierul Donald Johnson din Sheridan, statul Indiana, a zărit un cangur pe o stradă pustie. „Alerga în patru labe, în josul străzii." Când l-a observat pe fermier, cangurul a sărit peste un gard de sârmă ghimpată și a dispărut pe câmp.

Cangurul, ori cangurii, nu au fost nici prinși și nici uciși, iar apariția lor nu a fost explicată niciodată. Oricât de ciudat s-ar părea, episodul nu a fost nici primul și nici ultimul de genul acesta. Cangurii vagabonzi au făcut parte din peisajul american timp de aproape un secol.

Canguri în America

În timpul unei furtuni puternice, care s-a desfășurat în cursul zilei de 12 noiembrie, 1899, o femeie din New Richmond, statul

Lance Nero a făcut aceste mulaje după urmele lăsate de doi canguri pe care i-a surprins traversând terenul proprietății sale din ținutul Woukrsha, Wisconsin, în dimineața zilei de 28 aprilie, 1973. Judecând după aparențe, acestea au fost „explicate" ca fiind „urme lăsate de vaci". (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

Wisconsin, a zărit un cangur trecând prin curtea vecinului. La vremea respectivă un circ poposise în oraș și s-a presupus că animalul fugise din menajerie. Dar, de fapt, circul nu poseda nici un cangur.

Anul următor, lângă Mays Landing, în New Jersey – în plin teritoriu al „diavolului din Jersey" – o familie de fermieri a auzit niște țipete venind din apropierea hambarului. Sursa țipetelor era, potrivit declarației unuia din martori, „o ființă care semăna cu un cangur. Animalul nu era prea mare – cât un vițel mai mic – și cântărea, poate, 150 de pounds. Ceea ce ne-a speriat au fost țipetele, parcă ar fi țipat o femeie cuprinsă de chinuri." Ulterior, familia de fermieri a depistat adesea urmele pașilor animalului, care se îndreptau spre o pădurice de cedri, din spatele fermei. Între un pas și altul era o distanță de 10 picioare.

Nu s-a putut stabili cu limpezime dacă ființa – care în ianuarie, 1934, a băgat spaima în zona rurală a statului Tennessee – aparținea poveștilor cu canguri. Tot ce se cunoaște provine din relatările martorilor oculari. Unul din aceștia spunea că animalul „alerga ca fulgerul și arăta ca un cangur care fugea în salturi pe câmp". Dar presupușii martori au afirmat că acesta ataca și ucidea câini, gâște și rațe. Cangurii însă nu sunt agresivi și sunt vegetarieni.

Aceste povești, răspândite de presa din întreaga țară, au stârnit un val masiv de ridicol, dar martorii oculari au rămas pe poziții, iar cotidianul *Chattanooga Daily Times* le-a luat apărarea. „Nu există nici o îndoială (se susținea în editorial) că o fiară ce seamănă cu un cangur a umblat prin ținut, omorând câinii de pretutindeni.

Doi oameni au văzut și au fotografiat acest cangur uriaș, în aprilie, 1978, în timp ce – în mod inexplicabil – alerga prin tufișurile de-a lungul șoselei Wisconsin. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

Asta-i tot!" Deoarece de atunci încoace nu au mai fost semnalați „canguri ucigași", ești tentat să presupui că totul a fost o farsă.

Într-o noapte de ianuarie a anului 1949, farurile autobuzului Greyhound au surprins o siluetă stranie traversând autostrada de lângă Grove City, din statul Ohio. „Măsura vreo cinci picioare și jumătate înălțime și era acoperit de păr cafeniu (a declarat șoferul Louis Staub). Semăna cu un cangur, dar sărea pe toate cele patru labe. Avea capul lung, țuguiat; a sărit peste un gard de sârmă ghimpată și a dispărut. Sunt sigur că nu era o căprioară."

Din 1957 și până în 1967, locuitorii din Coon Rapids, o suburbie a orașului Minneapolis, au văzut canguri, uneori o pereche, care – după toate aparențele – trăiau într-o zonă împădurită din apropierea parcului de distracții din ținutul Anoka. În 1958, au fost semnalați canguri în orașe din Nebraska, situate la 100 de mile unul de altul. Unul din martorii oculari, Charles Wetzel, proprietarul unei fabrici de băuturi spirtoase, a dat numele de „Wetzel Kangaroo Beer" unuia din produsele sale.

Prin anii '70 și '80, cangurii au apărut în statele Illinois, Wisconsin, Colorado, Delaware, California, Utah, Oklahoma și Carolina de nord, precum și în provinciile canadiene Ontario și New Brunswick.

La 24 aprilie, 1978, doi oameni din Menomonee Falls, din Wisconsin, au fotografiat cu un aparat Polaroid un cangur uriaș în tufișurile de-a lungul unei șosele. Loren Coleman, o somitate americană în materie de apariții de canguri, le-a analizat, s-a oprit la fotografia care era mai clară și a conchis: „Arată ea un animal de culoare cafenie, cu labele din față de culoare brun-deschis și labele posterioare de aceeași culoare, cu pete cafenii sau negre în jurul ochilor și în interiorul urechilor ascuțite, precum și - probabil - în jurul nasului și a părții superioare a botului. Animalul poate fi comparat bine cu cangurul pitic (sau de tufișuri) descoperit de Bennett, animal originar din Tasmania, care poate fi întâlnit pe piscurile înzăpezite și în văi."

Luând în considerație situația civilă și sinceritatea martorilor oculari - dintre care nu puțini sunt polițiști - pare neîndoios că într-adevăr cangurii apar și sunt zăriți, din când în când, în ținuturile foarte îndepărtate de țara lor de baștină. Cum au ajuns aici este încă o întrebare rămasă fără răspuns.

BIBLIOGRAFIE

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1083.
Quinn, Ron. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 1, 1 (Spring 1982): 10.
Shoemaker, Michael T. *Killer Kangaroo. Fate* 38, 9 (September 1985): 60–61.

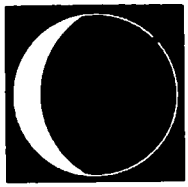

CARACATIȚĂ GIGANTICĂ

Cu prilejul unei călătorii cu bicicleta spre sudul insulei Anastasia, din Florida, în seara zilei de 30 noiembrie, 1895, doi tineri din Saint Augustine, Herbert Coles și Duham Coretter, au făcut o descoperire care avea să declanșeze unul din episoadele cele mai regretabile din istoria biologiei marine. Un eveniment cu potențial zoologic enorm va fi negat, ignorat, ridiculizat și, în general, împins pe făgașul uitării.

Obiectul care a provocat tulburarea era imensa carcasă a unui animal, care - din cauza greutății sale enorme - se scufundase în nisip, când Coretter și Coles, zărind-o, au oprit bicicletele. Ei nu au măsurat-o, dar și-au dat seama că era mai mare decât orice ființă cunoscută vreodată.

A doua zi, De Witt Webb, fizician, fondator al Societății de Istorie a Institutului de Știință din St. Augustine, s-a dus la fața locului însoțit de mai mulți colegi. Grupul a conchis că făptura părea că fusese împinsă pe plajă doar cu câteva zile în urmă și că ea cântărea probabil vreo cinci tone. Partea vizibilă măsura 23 de picioare în lungime, 4 picioare înălțime și 18 picioare la parte cea mai lată a spatelui. Pielea rozalie, aproape albă, avea reflexe argintii. Webb a tras concluzia că era o caracatiță, una cu dimensiuni nemaiîntâlnite până atunci.

El și celelalte persoane au revenit pe plajă de-abia peste câteva zile, când programul și vremea le-a permis, făcând fotografii (care între timp s-au pierdut) ale resturilor mutilate și descompuse. Unul din asistenți, care s-a deplasat singur la fața locului, ar fi făcut săpături în vecinătatea carcasei, descoperind fragmente de brațe. Potrivit unei relatări publicate în numărul din aprilie, 1897, al revistei *American Naturalist* „un braț se întindea la apus și era lung de 23 de picioare, o bucată de braț, tot la apus, măsura 4 picioare; alte trei brațe se întindeau spre sud, cel mai lung măsurând 32 de picioare, celelalte brațe fiind mai scurte cu 3 până la 5 picioare. În mod evident animalul fusese atacat și dezmembrat parțial, înainte ca valurile să-l arunce la mal."

Curând după aceea, o furtună violentă a măturat carcasa care - purtată de valuri - a apărut două mile mai la sud, fără brațele pe care - după cum se pare - nu le-a văzut decât asistentul.

Webb a început să corespondeze cu savanții care puteau fi interesați. Una din scrisorile sale, care purta data de 8 decembrie, 1896, a ajuns în mâinile lui A. E. Verrill, zoolog, profesor la

Universitatea Yale, cunoscut pentru cercetările sale de pionierat asupra - cândva legendarei, azi acceptatei - sepii gigantice, cunoscută în folclorul scandinav sub numele de kraken. Verrill a respins părerea lui Webb că ar fi fost carcasa unei caracatițe deoarece - susținea el - bunul-simț demonstrează că exemplarele cele mai mari nu depășesc 25 de picioare. În cadrul unei scurte știri apărute în revista *American Journal of Science*, din ianuarie, 1897, el anunța descoperirea resturilor unei sepii uriașe în golful Anastasia. Însă, după ce a primit informații suplimentare, el a acceptat ideea caracatiței gigant. Comparând dimensiunile fragmentelor de brațe descoperite cu domensiunile unor caracatițe cunoscute, el a formulat o apreciere fantastică: lungimea totală a brațului acestei ființe trebuie că atingea cel puțin 75 de picioare, ceea ce însemna că era un adevărat monstru, deoarece se presupunea că de la capătul unui braț la capătul brațului opus ar fi măsurat 200 de picioare! Deși toată treaba o făcuse Webb, Verrill a dat numele său animalului nou descoperit: *Octopus Giganteus Verrill.*

Între timp, vremea furtunoasă a deplasat încă o dată carcasa; când și-a găsit locul pentru a treia oară, părți și mai mari din trup lipseau. Rămășițele erau încă atât de grele încât orice efort uman de a le mișca sau ridica s-a dovedit inutil. Totuși, într-o scrisoare cu data de 17 ianuarie, 1897, adresată lui W. H. Dall, custode al secției moluștelor de la Muzeul Național din Washington, Webb îl informa despre succesul său:

„Ieri am luat patru cai, șase oameni, trei scripeți și o cantitate mare de cherestea ca să coordonez toată treaba; astfel am izbutit să scoatem animalul nevertebrat din groapa sa, să-l săltăm și să-l plasăm pe scânduri, la vreo 40 de picioare deasupra nisipului plajei; el se află acum pe podiumul de lemn... Am constatat că măsura 21 de picioare și nu 18... O bună parte a învelișului sau a capului e atașată de partea mai îngustă a trupului... Apoi am disecat trupul pe toată lungimea de 21 de picioare. Partea îngustă a trupului nu conținea nici un fel de organe interne. Iar organele din restul trupului nu erau mari și animalul nu părea mort de mult timp... Învelișul muscular, care părea intact, era acela al unui nevertebrat și era gros de 2 până la 6 inci. Fibrele învelișului extern erau longitudinale, cele interne erau transversale; nu se vedea nici o aripioară codală și nici altceva, dacă o fi avut... nu avea nici cioc, nici cap și nici ochi; nu rămăsese nimic... nu s-a găsit pana; nici urmă de vreo structură osoasă".

„Pana" la care făcea aluzie Webb este cartilajul în formă de pană de scris cu care sunt dotate sepiile. Lipsa oaselor ar fi trebuit să elimine - dar nu a eliminat, după cum vom vedea - orice speculație care să pună la îndoială că resturile ar fi fost ale unei balene.

Webb i-a poftit să vină la fața locului, însă nici Dall și nici Verrill nu au binevoit să se deplaseze pentru a cerceta ei înșiși carcasa. Ei l-au tratat pe Webb ca pe o slugă, îndemnându-l să continue eforturile, ținându-i la curent cu constatările sale. Curând

însă a devenit evident că ei ignoră datele ce le erau comunicate, socotindu-le nerelevante pentru niște oameni de știință eminenți, cum se considerau. Dall se referea întruna la făptură, numind-o *Cuttlefish*[1] *(un cefalopod – moluscă înrudit cu sepia și caracatița, dar cu zece brațe și un soi de crustă calcificată).*

La 23 februarie, chiar în aceeași zi când primise eșantioane din carcasă, Verrill a trimis scrisori la *Scienece* și *New York Herald Tribune* prin care retracta poziția sa anterioară. „Carcasa – a declarat el acum – era probabil capul și nasul unui cașalot". Profesorul Frederic Augustus Lucas, de la Muzeul Național, a examinat celălalt eșantion, declarând – în concluzie – că era doar „grăsime de balenă, atât și nimic altceva"; apoi a criticat „imaginația bogată a observatorului mediocru și necalificat". Webb a protestat cu vigoare prin scrisori, care au rămas fără răspuns. Webb și-a exprimat calm neîncrederea în explicațiile neverosimile ale acestora; la fel și-au manifestat scepticismul și alți zoologi specialiști în cefalopode, dar nu au făcut publică atitudinea lor.

Între timp, rămășițele acelui *Octopus Giganteus Verrill* au putrezit și scurta controversă a fost dată uitării timp de șase decenii.

Monstrul revine

În 1957, Forrest G. Wood Jr., custode al laboratorului de cercetări de la Marineland, statul Florida, a dat peste o tăietură de ziar îngălbenită de trecerea timpului, ce relata despre problemă. Deși Wood era specialist în materie, el nu auzise niciodată despre aceasta.

Intrigat, a inițiat investigații care au relevat că Institutul Smithsonian era încă în posesia eșantioanelor. Acestea au fost analizate de Joseph F. Gennaro, specialist în caracatițe al Universității Florida, care a tras concluzia că: „Dovezile confirmă, fără umbră de îndoială, că monstrul de la St. Augustine era în fapt o caracatiță".

Wood și Gennaro au expus constatările lor în trei articole apărute simultan în numărul din martie 1971 al revistei *Natural History*; dar editorii le-au împănat cu comentarii bizare și fanteziste care induceau pe cititor să creadă că totul era înșelătorie. Un articol publicat în *Wall Street Journal*, ca răspuns, dezvăluie că intervenția editorilor nu a fost întâmplătoare. Mânios, Wood a trimis o scrisoare de protest editorilor revistei pe care aceștia au refuzat să o publice. O nouă insultă a fost adăugată precedentelor de către revista *Ocean Citation Journal Index* care, într-un rezumat, sugera că Wood și Gennaro susțin în mod incorect, dacă nu chiar intenționat, că animalul era o sepie uriașă.

La mijlocul anilor '80, Roy P. Mackal, profesor de biologie la Universitatea Chicago, a efectuat noi analize, afirmând în

1. Sepia officinalis.

concluzie că „țesuturile se compuneau, în esență, din proteine colagenoase"[1] și nu din „grăsime de cașalot". Eu consider aceste rezultate conforme cu părerile lui Webb și Verrill care au identificat carcasa descoperită cu resturile unui cefalopod gigantic, probabil al unei caracatițe a cărei specie nu e cunoscută.

Taina „globster"-ului

În august, 1960, a fost descoperită pe o plajă din nord-vestul pustiu al insulei Tasmania o carcasă care putea fi a unui animal asemănător aceluia din Florida. Aici însă cercetările au fost efectuate mai defectuos decât cele de la St. Augustine. Nici un om de știință calificat nu a examinat resturile, la fața locului; iar aceia care totuși le-au cercetat s-au contrazis unii pe alții și nu au izbutit să ajungă la o concluzie comună, astfel că înainte ca deosebirile să fi fost rezolvate, ori măcar dezbătute, chestiunea „globster"-ului din Tasmania (așa cum l-a botezat Ivan T. Sanderson, specialist în anomalii zoologice) a fost abandonată.

Vestea despre descoperirea pe care o făcuseră un fermier și doi angajați ai săi nu a ajuns la Hobart, capitala acestei provincii insulare din sudul Australiei, decât după multe luni de zile. G. C. Cramp, om de afaceri și naturalist amator, a finanțat o investigație aeriană care a stabilit locul unde se găsea carcasa. După ce a fost realizat punctul acesta, o echipă compusă din patru oameni de știință, în frunte cu Bruce Mollison, zoolog la Organizația de Cercetare Științifică a Commonwealth-ului (O. C. S. C.) s-a deplasat la fața locului la începutul lunii martie, 1962. Ulterior, Mollison a raportat: „Încerci să pui totul cap la cap, căutând să găsești o explicație, dar aici lucrurile nu se îmbină". Carcasa era cu adevărat ciudată. Nu avea ochi, nici cap vizibil sau oase. Pielea avea culoarea „crem" și consistența „cauciucului" la pipăit, de asemenea, „era păroasă".

În următoarea săptămână și jumătate „globster"-ul a deținut capul de afiș în presa mondială, iar guvernul australian a fost asaltat cu întrebări. Subiectul a fost discutat chiar și în parlament. Supus presiunilor, guvernul a trimis pe calea aerului o echipă de zoologi de la Hobart ca să întreprindă - așa cum s-a spus - cercetări intense. Totuși, grupul s-a înapoiat chiar a doua zi.

Raportul oficial redactat imediat după aceea afirma că datorită timpului îndelungat care se scursese de la descoperire și până la examinare „nu este posibil să se identifice în mod specific, pe baza investigațiilor noastre. Totuși, cercetările făcute ne determină să credem că așa-zisul monstru este o porțiune în stare de descompunere dintr-un animal marin voluminos. Este asemănătoare cu grăsimea de cașalot". Chiar în aceeași zi când a primit raportul,

1. Cartilaginoase, gelatinoase (*n. tr.*).

senatorul John Gorten, ministru al Commonwealth-ului pentru Australia, nu a irosit timpul și a informat presa că „monstrul dumneavoastră este o bucată mare de grăsime de cașalot aflată în putrefacție, probabil ruptă din trupul unei balene".

Mollison a combătut această concluzie; împotriva ei s-a pronunțat și Jack Boote, unul din cei doi angajați la fermă, care descoperise „globster"-ul. Acesta din urmă a zis: „Ei au fost nevoiți să spună că nu era nimic nou ca să nu-și recunoască ignoranța... Ei au sosit prea târziu și au acționat prea lent. Când au ajuns acolo, lucrul acela putrezise. Ceea ce am văzut eu nu era o balenă sau o parte a unei balene." Mollison făcea observația că eșantioanele pe care le relevase și le analizase „nu au putut fi identificate", iar zoologul A. M. Clark, de la Universitatea Tasmania, care socotea că animalul ar putea fi o specie de „calcan uriaș", a declarat: „În mod clar nu era balenă".

Din păcate nici o analiză de laborator, fie din partea acelora care sprijineau ipoteza balenei, fie din partea acelora care o respingeau, nu a fost niciodată publicată. Controversa s-a încheiat fără rezultat, în ambiguitate.

Poate că problema s-ar fi rezolvat în 1970, când un alt „globster" a fost aruncat de valuri pe o plajă din aceeași zonă a nord-vestului Tasmaniei. În mod ironic, cel care l-a descoperit a fost tot Ben Fenton, fermierul care găsise și prima carcasă. Fenton, care încă nu uitase batjocura aprigă la care fusese supus cu zece ani în urmă, nu era deloc încântat de descoperirea făcută. El i-a recomandat reporterului ziarului local: „Fii atent, să nu scrii că aș fi pomenit ceva despre vreun monstru. Nu știu ce este și n-am să mă hazardez, după cele ce am pățit deja".

De data aceasta, nici un om de știință nu s-a grăbit (nici nu s-a gândit) să cerceteze la fața locului.

În martie, 1965, un „globster" a apărut în golful Muriwai, pe malul de est al insulei din nordul Noii Zeelande. Avea lungimea de 30 de picioare, înălțimea de 8 picioare și era „păros", după cum au relatat ziarele. Profesorul de zoologie J. E. Morton de la Universitatea Auckland, a spus: „Nu găsesc nici un exemplu de comparație". Nu au fost publicate amănunte nici în presa populară și nici în cea științifică. Un alt „globster" a fost aruncat pe o plajă dintr-un golf din Bermude, în mai, 1988. Au fost relevate eșantioane, dar rezultatele analizelor nu au fost publicate nici până în ziua de azi.

Trecând în revistă cazurile cunoscute, J. Richard Greenwell de la Societatea Internațională de Criptozoologie, trăgea următoarele concluzii: „Toate descoperirile - și fotografiile - sunt asemănătoare în toate cazurile. După cum s-a relatat, toate carcasele erau dure și greu de disecat, deobicei nu emanau miros și erau foarte «fibroase», din care pricină adesea par «păroase». Și, ceea ce e curios, toate nu au putut fi identificate de experți."

De aceea, până se vor dobândi noi date, nu se poate afirma cu certitudine că „globsterii" și fiara de la Sf. Augustine reprezintă același soi de animal, ori că animalul acesta este o caracatiță gigantică. Este totuși o posibilitate.

Apariții

În cazul când caracatițele gigantice constituie o realitate, ele nu vor fi întâlnite prea des pentru simplul motiv că sunt animale care sălășluiesc în adâncuri. Totuși, se întâmplă - deși nu frecvent - să apară, ori cel puțin unii pretind că le-au văzut. Pescarii din Bahamas povestesc despre apariția unor „animale gigantice", iar Forrest Wood, specialist în cefalopode, socotește credibile relatările pescarilor.

Către sfârșitul lunii decembrie a anului 1989, presa a relatat o întâmplare înspăimântătoare care s-a petrecut în largul portului Manticao, din sudul Filipinelor, în ajunul Crăciunului. După cum s-a relatat, un grup transporta cu barca trupul unui copil ce urma să fie înmormântat într-o insulă din vecinătate. Deodată au zărit tentaculul unei caracatițe întinzându-se peste marginea bărcii. Proprietarul bărcii, Eleuterio Sarino, a povestit: „Partea cea mai groasă era cât bicepsul musculos al unui bărbat solid. Avea ventuze de-a lungul tentaculului și una din ele s-a prins de marginea bărcii". Jerry Alverez, unul din pasageri, a adăugat: „Am zărit sub apă celelalte tentacule uriașe. Și deși era pe jumătate întuneric, la lumina lămpii electrice sunt convins că i-am văzut capul cu niște ochi mari". El susținea că tentaculul era lung de 8 picioare. Barca a început să se clatine și s-a răsturnat, dar toți cei din ea au izbutit să ajungă cu bine, înotând spre malul care se afla cam la 200 de iarzi.

În ultimii ani, biologii marini și-au îndreptat atenția spre fauna extraordinară, necunoscută în cea mai mare parte, din adâncul oceanelor. Poate că va fi lămurit în cele din urmă și misterul caracatițelor gigantice.

BIBLIOGRAFIE

Bermuda Blob Remains Unidentified. The ISC Newsletter 7, 3 (Autumn 1988): 1-6.

Breland, Osmond P. *Devils of the Deep. Science Digest* 32, 4 (October 1952): 31-33.

Gennaro, Joseph F., Jr. *The Creature Revealed. Natural History* 80, 3 (March 1971): 24, 84.

Lucas, Frederic Augustus. *The Florida Monster. Science* 5, 116 (March 19, 1897): 467.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1980.

***. *Biochemical Analyses of Preserved Octopus giganteus Tissue. Cryptozoology* 5 (1986): 55–62.

Mangiacopra, Gary S. *Octopus Giganteus Verrill: A New Species of Cephalopod. Of Sea and Shore* (Spring 1975): 3–10.

***. *Octopus Giganteus Verrill. Pursuit* 8, 4 (October 1975): 95–101.

***. *Monster on the Florida Beach. INFO Journal* Pt. I. 5, 1 (May 1976): 2–6; Pt. II. 5, 2 (July 1976): 2–6.

Moffitt, Donald. *A 200 Foot Octopus Washes up in Florida. Two Scientists Claim. Wall Street Journal* (April 8, 1971).

Sanderson, Ivan T. *Things*. New York: Pyramid Books, 1967.

Smith, Malcolm, Martien't Mannetje, and Gerald L. Wood. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 9, 1 (Spring 1990): 9–10.

Terrors from the Deep. Fortean Times 56 (Winter 1990): 14.

Verrill, A. E. *The Florida Sea-Monster. American Naturalist* 31 (April 1897): 304–07.

***. *The Supposed Great Octopus of Florida: Certainly Not a Cephalopod. American Journal of Science* 4, 3 (1897): 355–56.

What Is This Creature? New York Herald (March 7, 1897).

Wood, F. G. *In Which Bahamian Fishermen Recount Their Adventures with the Beast. Natural History* 80, 3 (March 1971): 84, 86–87.

***. *Stupefying Colossus of the Deep. Natural History* 80, 3 (March 1971): 14, 16, 18, 20–24.

Yoon, Carol Kaesuk. *In Dark Seas, biologists Sight a Riot of Life. New York Times* (June 2, 1992).

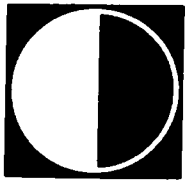

CĂDERI DE GHEAȚĂ DIN VĂZDUH

Dominick Bacigalupo s-a ridicat de pe scaunul pe care ședea în bucătărie și a făcut vreo doi pași, când - deodată - tavanul i s-a prăbușit în cap. Când și-a recăpătat cunoștința și-a dat seama ce se întâmplase, dar parcă nu îi venea să creadă: un bolovan de gheață de vreo 70 de pounds pătrunsese prin acoperiș, străbătuse podul și acum zăcea - în trei bucăți - pe podeaua bucătăriei.

În seara zilei de 2 septembrie, 1958, când a avut loc această întâmplare în orașul Madison, din statul New Jersey, nu bântuia furtuna. Fiul lui Bacigalupo, Richard, în vârstă de 14 ani, a spus că două avioane de transport trecuseră în zbor deasupra locuinței lor, chiar înainte ca blocul să fi căzut, dar oficialitățile de la aeroport au negat că avioanele ar fi transportat gheață. Departamentul meteorologiei de la Universitatea Rutgers a afirmat că, de fapt, condițiile atmosferice existente nu puteau genera o bucată de gheață de asemenea dimensiune și greutate.

Căderile de gheață din văzduh constituie unul din marile mistere ale meteorologiei, dar meteorologii s-au preocupat cu reținere de acest fenomen, de obicei numai atunci când erau solicitați. Cel mai adesea căderile sunt „explicate" de acumularea gheții pe avioane. Dar această explicație nu e plauzibilă din mai multe motive. Primul îl constituie faptul că sistemele moderne de încălzire cu care sunt dotate majoritatea avioanelor în zilele noastre nu îngăduie formarea gheții pe aripi sau pe alte suprafețe ale aeronavelor. În plus, chiar și la avioanele de tip vechi, neprevăzute cu sisteme de încălzire, viteza și forma aparatului „nu permit" să se acumuleze o asemenea cantitate de gheață. Agenția Federală de Aviație, care făcea această apreciere, se referea în mod concret la un bloc de zece pounds, adăugând că și un asemenea caz „este extrem de rar". În sfârșit, orice avion care s-ar acoperi, fie și în timp scurt, de gheață de asemenea proporții enorme, s-ar afla în fața primejdiei iminente de a se prăbuși.

Dar blocuri de gheață mari au plouat din văzduh cu mult înainte ca avionul să fi fost inventat. Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, de exemplu, un bloc „mare cât un elefant" se spune că ar fi căzut în orașul Seringapatam din India, iar topirea lui completă a durat trei zile. Cazul acesta, cu documentație slabă,

nu este cu totul incredibil, deoarece ulterior nu de puține ori au fost semnalate căderi de blocuri de gheață supradimensionate. În 1849, revista *Edinburgh New Philosophical Journal* relata următorul eveniment petrecut în Scoția, în vara acelui an:

„Lunea trecută, în cursul serii, s-a petrecut un fenomen curios la ferma de la Balvullich din Ord, a domnului Moffat. Îndată după dezlănțuirea unui tunet din cele mai asurzitoare care au fost vreodată auzite acolo, o masă mare de gheață, de formă neregulată, a căzut lângă casa familiei respective. S-a apreciat că blocul avea circumferința de aproape 20 de picioare și o grosime corespunzătoare. Avea un frumos aspect cristalin, cu excepția unei mici părți constituită din granule de grindină, de dimensiuni neobișnuite, prinse împreună. Această parte se compunea din cubulețe minuscule, diamantiforme, mari de 1 până la 3 inci, bine congelate împreună. Greutatea acestui bloc mare de gheață nu a putut să fie apreciată; dar a fost un mare noroc că nu a căzut pe casă, căci, fără îndoială, ar fi dărâmat-o și poate chiar ar fi cauzat moartea cuiva. În districtele din împrejurime nu s-a semnalat grindină sau zăpadă".

La 26 decembrie, 1950, un scoțian călătorea cu mașina. Ajunsese în apropiere de Dumbarton, când o masă de gheață a picat din văzduh și s-a zdrobit pe șosea, aproape lovindu-l. Poliția a sosit la fața locului și, cântărindu-l, a consatat că blocul avea 112 pounds. Acesta e doar unul din numeroasele cazuri de căderi de gheață care au avut loc în Marea Britanie în răstimp de două luni, între noiembrie 1950 și ianuarie 1951. Tot în 1951, la Kempten, în Germania de vest, un bloc de gheață lung de șase picioare și gros de șase inci a căzut pe acoperișul unei clădiri, omorând un muncitor care lucra. În februarie, 1965, o masă de gheață de 50 de pounds a pătruns prin acoperișul uzinei Philips Petroleum de la Woods Cross, din Utah.

Cele mai mari granule de grindină cunoscute măsurau ceva mai mult de cinci inci în diametru și cântăreau puțin peste doi pounds. Desigur, grindina este abătută de curenți verticali, pe când căderile de gheață au loc, aproape totdeauna, din cer senin.

Oamenii de știință investighează

Meteorologul englez R. F. Griffiths avea să fie martor ocular la unul din cele mai bine documentate cazuri. La 2 aprilie, 1973, în timp ce aștepta la o încrucișare de drumuri, un obiect voluminos a căzut la stânga sa, zdrobindu-se în bucăți. A luat bucata cea mai mare, care cântărea trei pounds și jumătate și a alergat acasă,

punând-o în congelatorul frigiderului. Ulterior, el a scris: „Eșantionul de gheață prezenta o sumă de caracteristici surprinzătoare. E limpede că ea se constituise din vaporii norilor, dar nu există nici o dovadă concludentă care să demonstreze cu precizie modul cum s-a format... În unele privințe ea se aseamănă cu grindina, în altele nu". S-a constatat că în momentul defășurării evenimentului nici un avion nu se afla în văzduh, în zonă.

Căderea a avut loc la nouă minute după o altă ciudățenie meteorologică cu care nu se știe dacă a avut sau nu vreo legătură. În timp ce mergea pe stradă, Griffith a văzut „un fulger izolat, fapt observat și de alții", după cum a afirmat el, adăugând: „Fenomenul a fost remarcat datorită intensității lui, cât și pentru că nu s-a mai văzut un alt fulger".

În ziua respectivă, în Anglia erau „condiții meteorologice ciudate", a aflat Griffith, printre care „vânturi puternice și ploi torențiale." Dimineața ninsese la Manchester, dar zăpada se topise până după-amiaza, în momentul căderii blocului de gheață. Puțin după ce aceasta căzuse, a urmat lapoviță și viscol, dar vântul era slab și nu i s-a putut determina direcția. Concluzia formulată în articolul său publicat în *Meteorological Magazine* (1975) era: „Fulgerul a fost provocat de un avion care zbura prin furtună [avionul se afla la est, deasupra orașului Liverpool]. Nu s-a putut stabili cum a putut acea bucată de gheață să ajungă acolo, dar s-a constatat că ea se formase din apă de nori".

Un caz determinat mai puțin bine, dar în multe privințe și mai ciudat, s-a petrecut în Pennsylvania, în 1957 și a fost cercetat de meteorologii locali. În seara zilei de 30 iulie, fermierul Edwin Groff, din Bernville, a auzit un „șuierat puternic". Privind în sus a văzut căzând dinspre sud un obiect mare, alb și rotund. După ce s-a zdrobit și s-a împrăștiat pe sol, la câțiva iarzi de el, un alt obiect asemănător a căzut pe un strat de flori, lângă el și soția sa. Ambele erau bucăți de gheață, prima cântărind 50 de pounds, a doua cam jumătate din dimensiunea și greutatea primei. Soții l-au informat imediat pe meteorologul Mathew Peacock din Reading, un oraș din apropiere. Peacock avea un coleg, Malcolm J. Reider, și împreună au examinat în amănunțime obiectele picate din cer. Acestea erau albe, cețoase, parcă fuseseră congelate cu repeziciune; erau îmbâcsite cu sedimente - praf, fibre, alge - și erau strânse ghem „ca o sferă de floricele de porumb". Cu alte cuvinte, erau constituite din o mulțime de granule de grindină mari de câte un inci, prinse într-o singură masă compactă. Analiza chimică a relevat că aceste bucăți nu cuprindeau materiile care de regulă sunt depistate în gheața obișnuită sau în grindină. Potrivit unei relatări „fierul și nitrații lipseau cu desăvârșire, ceea ce nu se întâmplă niciodată la «apa terestră» obișnuită și nici la gheața formată prin congelarea rapidă a acestei ape; în schimb ele conțineau

sare şi alte minerale în cantităţi care ar fi făcut apa nepotabilă. Iar gheaţa era *alcalină*."

Nedumerit, Reider a apelat la un alt specialist, Paul Sutton, şeful staţiei meteorologice americane de la Harrisburg, care - după ce a examinat eşantioanele - a declarat că „gheaţa nu s-a format printr-un proces natural cunoscut meteorologiei".

Teorii

Charles Fort, marele colecţionar de fenomene anormale, a fost primul care a întrunit laolaltă - dintr-o mare varietate de reviste ştiinţifice - o mulţime de cazuri extraordinare de căderi de gheaţă din văzduh. El a arătat că acestea nu erau întâmplări izolate, ci manifestări ale unui fenomen mai amplu, care se petrece frecvent şi care continuă. Fort, în mod caracteristic, nu s-a putut abţine să nu facă nişte speculaţii extravagante cu privire la cauzele care le provoacă: „Va trebui să accept faptul că în înaltul atmosferei acestui pământ plutesc câmpuri de gheaţă la fel de extinse ca în Oceanul Arctic". În timpul furtunilor unele bucăţi sunt dislocate şi proiectate pe pământ.

Epoca O.Z.N.-urilor a furnizat şi alte soiuri de „explicaţii" acestui mister:

„Pare firesc ca o maşinărie spaţială, dacă e făurită din metal şi provine din zone reci [a scris O.Z.N.-ologul M. K. Jessup], va fi curând acoperită cu un înveliş de gheaţă. La fel de firesc pare că gheaţa se va desprinde de la sine sau din pricina sistemului de decongelare, ori poate se va topi când aeronava spaţială se încălzeşte prin frecare cu aerul sau când staţionează sub razele soarelui. Dacă aceste maşinării absorb energia din mediul înconjurător printr-un proces endotermic, aparatul aerospaţial se va răci tot mai mult şi pe măsura răcirii va avea nevoie de energie în cantitate sporită; atunci va creşte şi tendinţa de a se depune gheaţă pe aparat, la fel ca la serpentina unui frigider."

De fapt, puţine precipitaţii de gheaţă sunt asociate O.Z.N.-urilor. Fort a notat o excepţie rară - şi îndoielnică - consemnată într-un număr din 1887 al revistei *Monthly Weather Review*. În ziua de 19 martie al anului menţionat, la ora 17, corabia olandeză J. P. A. a fost surprinsă de o puternică furtună în Atlanticul de nord. Căpitanul C. D. Swart a notat

„... un meteorit în formă de dublă minge, una foarte neagră, cealaltă luminoasă. Sfera luminoasă avea o formă prelungă şi părea că va cădea în mijlocul punţii. Într-o singură clipă a devenit neagră ca noaptea de afară, însă jos, la bord şi împrejurul corăbiei totul părea o mare de flăcări. Sfera a căzut în apă, foarte aproape de corabie, cu un urlet, provocând valuri imense care au măturat puntea. Atmosfera a devenit sufocantă, transpiraţia a început să se prelingă pe feţele tuturor şi toţi au alergat să

poată respira o boare de aer proaspăt. Imediat după aceasta au început să cadă bucăți de gheață pe punte și totul în jur s-a acoperit cu gheață, deși termometrul arăta 19 grade centigrad. În același timp barometrul a început să oscileze atât de tare încât era imposibil să-l citești corect. Am verificat și am constatat că nava nu suferise avarii. Dar în partea unde căzuse meteoritul în apă, carena se înnegrise toată, iar învelișul de aramă l-am găsit bășicat. După ce a avut loc acest fenomen, vântul s-a transformat în uragan."

Dacă descrierea căpitanului e corectă măcar în linii mari, atunci obiectul nu putea fi un „meteorit". E posibil să fi fost manifestarea deosebit de extraordinară a unui fulger globular. De asemenea, e cu putință să fi fost un adevărat obiect zburător neidentificat. Orice ar fi fost, un asemenea incident nu a mai fost semnalat niciodată și de aceea el nu lămurește mai nimic despre cauza sau natura căderilor de gheață.

Precipitațiile de gheață sunt, aproape cu certitudine, o varietate ciudată a fenomenelor naturale. William R. Corliss a sugerat că „un mecanism necunoscut în furtunile cu grindină permite aglomerarea bruscă a mulțimii particulelor de gheață". Unii teoreticieni – cândva ridiculizați – astăzi priviți cu mai mult seriozitate (dar cu scepticism, totuși), au sugerat că bucățile de gheață ar fi meteoriți reali. Ronald J. Willis observa în mod critic că, din păcate, „sunt puține indicii că el intră în atmosferă cu viteza la care ne-am aștepta de la orice meteorit, indiferent de originea sa". Eșantionul studiat de Griffiths arăta că gheața provenea din „apă de nori", ceea ce sugerează o origine atmosferică.

Este posibil ca aceste căderi să aibă origini diferite. Ele cuprind o varietate suficientă care să vină în sprijinul acestei interpretări. Între timp precipitațiile continuă, iar cei care ar trebui să le explice continuă să fie nedumeriți.

BIBLIOGRAFIE

Corliss, William R., ed. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

***. *Tornados, Dark Days, Anomalous Precipitation, and Related Weather Phenomena: A catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1983.

Falls. The News 3 (March 1974): 8–10.

Falls. The News 13 (December 1975): 7–11.

Foght, Paul. *Ice-Falls Continueth. Fate* 13, 2 (February 1960): 27–31.

Fort, Charles. *The Books of Cjarles Fort.* New Yotk: Henry Holt and Company, 1941.

Hitching, Francis. *The Mysterious World: An Atlas of the Unexplained.* New York: Holt, Rinehart and Winston, 1978.

Ice Cold in Portsmouth. Fortean Times (Autumn 1984): 18–19.

Ice Falls. Fortean Times 43 (Spring 1985): 20–21.

Ice Falls. Fortean Times 45 (Winter 1985): 16.
Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.
Laprade, Armand, ed. *Shapes in the Sky.* Marshall, AR: Would-You-Believe Publications, 1985.
Lorenzen, Coral E. *The Shadow of the Unknown.* New York: Signet, 1970.
Martin, M. W. *Are There Iceberg in the Sky? Fate* 23, 9 (September 1970): 54–58.
Rickard, Bob. *Falls. Fortean Times* 39 (Spring 1983): 22–23.
***. *Falls. Fortean Times* 40 (Summer 1983): 31–33.
***. *Falls. Fortean Times* 27 (Autumn 1978): 3–5.
***. *Falls. Fortean Times* 36 (Winter 1982): 26–27, 41.
Wilkins, Harold T. *Mystery of the Falling Ice. Fate* 4, 4 (May/June 1951): 22–27.
Willis, Ronald J. *Ice Falls. INFO Journal* 1, 3 (Spring 1968): 12–23.

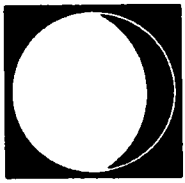

CÂINII NEGRI

Pe când se apropia de o răspântie, într-o noapte a anului 1984, un cetățean din Devonshire, Anglia, a zărit „iscându-se în fața meą o matahală neagră... Am apăsat pe frână și la lumina farurilor am văzut-o apropiindu-se încet, drept spre mașină. I-am văzut ochii ca la lumina zilei, verzi și sticloși, așa erau, și m-a privit țintă, drept în ochi... Era uite-așa de mare, apoi a plecat!... A dispărut ca lumina când o stingi. Și nu am mai putut-o zări. Nu era un câine ca toți câinii. Am simțit că mi se făcea părul măciucă în cap!"

Povestea i-a fost relatată lui Trevor Beer, un naturalist din localitate care tocmai întreprindea cercetări în legătură cu veștile despre felinele uriașe din regiune care ucideau vitele (a se vedea *Fiara din Exmoor*). Se pare că Beer nu a găsit motive ca să pună la îndoială povestea, chiar dacă întâmplarea se petrecuse la 31 octombrie (ajunul Zilei Tuturor Sfinților). După toate aparențele ea a fost ticluită deliberat pe temeiul folclorului răspândit în toată lumea, din West-Country, în Anglia și până în sudul Americii, despre câinii negri supranaturali, care provin din lumea cealaltă.

La începutul secolului al XX-lea populația neagră din zona rurală a Mississippi-ului i-a povestit folcloristului N. N. Puckett despre niște câini negri uriași, „cu ochii mari și roșii scânteind ca tăciunii". Prin 1930, Robert Johnson, marele chitarist și cântăreț folk și de blues-uri, originar din Mississippi, nu a dezmințit zvonurile răspândite atât de adversari, cât și de admiratori, potrivit cărora el ar fi dobândit talentul său excepțional în urma unui târg încheiat la miez de noapte cu un bărbat în negru (diavolul), cu care s-ar fi întâlnit la răspântie de drumuri; ba chiar el a făcut aluzie la pactul încheiat, lansând - în 1936 - înregistrarea melodiei intitulată „Cross Roads Blues"[1]. Anul următor el a dezvăluit în versurile altui blues consecința pactului său:

„Trebuie să merg întruna...
Dulăii iadului se țin după mine!"

Theo Brown, specialist de renume în basmele despre câinii negri, a scris: „Tradiția orală este uneori izvorul legendei, dar aceasta a fost inventată, probabil, pentru a legitima existența

1. „Blues-ul de la răspândie de drumuri". (*n. tr.*).

duhurilor". Cu alte cuvinte, câinii negri există nu doar în poveștile transmise din gură în gură, ci și în relatări de prima mână, unele din ele fiind făcute de persoane care merită credibilitate mai mare decât informatorul lui Beer. Brown adaugă: „Dacă socotim câinii negri drept simple simboluri, aceștia trebuie că sunt paznicii universali ai pragului către alte tărâmuri, personificate în diferite culturi."

Câinii negri sunt subiectul unui vast și complex folclor. „Câine negru" este - într-un anumit sens - un termen generic ce desemnează un câine supranatural. În majoritatea poveștilor și relatărilor aceștia sunt descriși ca niște animale de culoare neagră, dar există cazuri când ei sunt prezentați drept „câini negri" albi, cenușii și galbeni. Brown crede că legenda își are rădăcinile în preistorie, dar recunoaște că ideea sa e doar o speculație. În vremurile de demult, mai ales în Anglia unde mitul are o largă răspândire, câinii negri care întâlneau un călător pe un drum întunecos, fie îl scoteau la liman nevătămat, fie îl amenințau; sau apariția lor era premoniția morții. De asemenea, se putea întâmpla ca ei să se atașeze unei familii. Sir Arthur Conan Doyle s-a inspirat din acest folclor când a conceput cel mai popular roman al său - *Câinele din Baskerville* - din seria aventurilor lui Sherlock Holmes.

Câinii negri au - după cum se spune - ochii scăpărători; adesea ei se fac nevăzuți, așa cum s-a întâmplat cu acel câine din Devonshire, în ajun de Halloween, care a dispărut într-o clipă. Uneori, mai ales în perioada medievală și postmedievală, manifestările câinilor negri erau - așa cum se menționează în cronicile vremii - asociate cu vrăjitoriile, ei putând să-și schimbe înfățișarea, dezvăluind - în anumite cazuri - adevărata identitate: aceea a diavolului.

Apariții

Credințele tradiționale reprezintă un aspect; însă faptele (reale sau închipuite) sunt cu totul altceva. Despre acestea din urmă ne vom ocupa în continuare.

Prima apariție cunoscută este aceea menționată într-un manuscris francez - *Annales Franorum Regnun* (856 e. n.) unde cronicarul a consemnat cele întâmplate după ce bezna cuprinsese brusc o biserică din provincie, la jumătatea Liturghiei. Un câine uriaș, negru, cu ochii roșii înspăimântători, a țâșnit brusc, părând să caute ceva, și a dispărut la fel de brusc. La 4 august, 1577, în Bongay, la zece mile nord de Norwich, Anglia, un câine negru a apărut în interiorul unei biserici, în timpul unei furtuni violente, a pătruns în nava laterală a lăcașului unde a omorât doi credincioși și l-a rănit pe un al treilea, provocându-i arsuri grave. În aceeași

zi, un atac similar s-a petrecut în interiorul unei biserici din Blibery, oraș situat la șapte mile mai departe; cel puțin așa a scris Abraham Fleming pe o foaie volantă tipărită și publicată nu mult după aceea, sub titlul *O stranie întâmplare la Bongay*. Fleming pretindea că fusese în interiorul bisericii din Bongay când evenimentul avusese loc. Relatarea sa - recunoștea el - „unora li se va părea absurdă".

Istorisirile din secolul al XX-lea despre câinii negri nu au caracterul excesiv de extravagant al poveștilor mai vechi. Multe par niște basme cu fantome. Tipică este povestea istorisită prin 1950 de Theodore Ebert din Portsville, Pennsylvania, folcloristului George Korson: „Într-o noapte, când încă eram copil, mergeam împreună cu mai mulți prieteni pe Drumul celor Șapte Stele, când - deodată - un câine negru a apărut de nicăieri, așezându-se între mine și unul din prietenii mei. Am vrut să-l mângâi pe cap, dar câinele a dispărut în noapte. Pur și simplu parcă se topise în întuneric".

Nici în timpurile moderne nu se constată o penurie de apariții de câini negri, cel puțin în primele decenii ale secolului al XX-lea. Ethel H. Rudkin a colecționat de la concetățenii din orașul său natal, Lincolnshire, o serie de relatări pe care le-a publicat în revista *Folklore*, care apărea în 1938. Ea a scris: „Până acum nu mi s-a întâmplat ca o poveste despre câini negri să-mi fie istorisită de o persoană slabă la minte sau la trup. Eu însumi am văzut Câinele Negru, de aceea l-am crezut pe povestitor când a afirmat că și el l-a văzut; tocmai datorită acestui fapt, probabil, am izbutit să ascult mărturii de prima mână". Din păcate Rudkin nu a furnizat amănunte în legătură cu propria sa aventură, care - spre deosebire de alte ocazii petrecute în alte locuri - s-a nimerit să aibă ca erou un câine blând. După cum susține ea:

> *„La început, cel în cauză poate tresări speriat sau poate simți plictiseală, văzând că alături de el pășește o namilă, dar nu și teamă îndată ce și-a dat seama că este vorba de un câine. Acesta este totodeauna înalt «cât masa», ba uneori se zice că este mare «cât un viței», astfel că devii nedumerit, neștiind dacă e vorba de un viței sau de un câine. În poveste câinele este adesea pus alături de o femeie. Indiferent cât de adânc e întunericul câinele poate fi zărit pentru că e mult mai negru decât noaptea. Se pare că el apare cu predilecție în partea stângă a celui în cauză, traversează drumul de la stânga la dreapta și este considerat un spirit absolut protector... Adesea el scoate zgomote ca - de exemplu - atunci când dispare într-un tufiș frunzele se aud foșnind cu putere... Într-o altă relatare se menționează că blana lui e sârmoasă «ca perii zbârliți la porci»... Într-o altă relatare el este descris «înalt și mlădios», cu gâtul lung și bot ascuțit»!"*

Mai recent, se povestește că ceva care părea „un câine danez mare", a apărut în fața unui autoturism pe șoseaua de la Exeter, din Okehampton, Anglia, în ziua de 25 octombrie, 1969. Mașina nu a putut opri, a trecut peste animal, care apoi a dispărut. În

aprilie 1972, un membru al pazei de coastă britanice a zărit „un patruped negru și mare, asemănător unui câine de vânătoare, pe plajă", la Great Yarmouth. La 27 aprilie, 1972, el declara ziarului *London Evening News*: „Câinele se afla cam la un sfert de milă de mine. Ceea ce mi-a atras atenția a fost faptul că el alerga, apoi se oprea, căutând parcă pe cineva. În timp ce îl priveam, câinele a dispărut brusc din fața ochilor mei".

Martorii oculari menționează adesea ochii roșii, scăpărători ai ființei. De fapt ei văd doar niște ochi și, dintr-un motiv sau altul, trag concluzia că ei aparțin unui câine-fantomă. Prin 1920, tânărul Delmer Clark din La Crosse, statul Wisconsin, a văzut „ceva care privea cu niște ochi ce aruncau flăcări și avea un cap ca de câine"; în întuneric i s-a părut că distinge vag „un trup negru". O săptămână mai târziu, în același loc din apropierea locuinței sale, el a zărit din nou ființa misterioasă și a vrut să o lovească cu piciorul, dar a nimerit în gura ei pe care o căscase, anticipând parcă acțiunea. Speriat, băiatul a țipat, iar ființa a dispărut. În 1976, Clark a repovestit această amintire fiului său (autorul cărții de față), spunându-i: „Parcă îl văd aievea și acum în timp ce-ți vorbesc. A fost cea mai stranie întâmplare din viața mea."

Câinii negri, ori ființele asemănătoare acestora, uneori sunt semnalați cu prilejul apariției unor pisici misterioase. În primăvara anului 1974, mai mulți locuitori din ținuturile engleze Hampshire și Cheshire au rezolvat neînțelegerea, cedând fiecare câte puțin. Ei au spus că ființa arăta „jumătate pisică, jumătate câine".

În mod curios (sau inevitabil) categoriile de fenomene anormale, care par diferențiate, depășesc limitele și se întrepătrund. Literatura despre O.Z.N.-uri, de pildă, cuprinde un număr de relatări despre câinii negri, care sunt legate - direct sau indirect - de farfuriile zburătoare. Trebuie remarcat, totuși, că nici unul din cazuri nu se impune categoric și nici nu posedă o documentare deosebită, dar ele ne relevă persistența imaginii câinilor negri.

Între cazurile cu legătură întâmplătoare s-a relatat despre unul petrecut în Africa de sud, în 1963. Doi oameni, care călătoreau noaptea de la Potchefstroom la Vereeniging, au observat un animal mare, asemănător câinelui, care le-a tăiat calea, traversând șoseaua prin fața mașinii. Câteva clipe după aceea, a apărut un O.Z.N., care s-a rotit, bâzâind, deasupra lor, determinându-i să o ia la goană cu viteză nebunească. Probabil că a fost vorba de un câine obișnuit pe care numai întâmplarea l-a scos în cale, în momentul apariției O.Z.N.-ului. Însă un deceniu mai târziu mai mulți adolescenți din statul Georgia au relevat o apropiere mai directă între cele două situații. Ei au susținut că au văzut „zece câini negri imenși", care au coborât dintr-un O.Z.N. aterizat și care au traversat în fugă cimitirul din Savannah.

Ca și alte manifestări supranaturale, fenomenul câinilor negri trebuie să-l vezi ca să-l crezi. Iar aceia care nu l-au văzut și

vor să justifice scepticismul lor pot replica, chiar dacă nu cu deplină acuratețe, că trebuie să crezi în existența câinilor negri pentru a-i și vedea.

BIBLIOGRAFIE

Beer, Trevor. *The Beast of Exmoor: Fact or Legend?* Barnstaple, Devonshire, England: Countryside Productions, 1985.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals*. Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Brown, Theo. *The Blak Dog in English Folklore*. In J. R. Porter and W. M. S. Russel, eds. *Animals in Folklore*, 45–58. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1978.

Bunn, Ivan. *Black Dogs and Water. The News* 17 (August 1979): 12–13.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge*. New York: Warner Books, 1978.

Gordon, Stan. *UFOs, in Relation to Creature Sightings in Pennsylvania*. In Walter H. Andrus, Jr., ed. *MUFON 1974 UFO Symposium Proceedings*, 132–54. Quincy, IL: Mutual UFO Network, 1974.

Gurdon, Lady Eveline Camilla, ed. *County Folklore: Suffolk*. Ipswich, England: D. Nutt, 1893.

Johnson, Robert. *The Complete Recordings*. Columbia Records, 1990.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space*. Greenwich, CT: Fawcett Gold Medal, 1970.

Karson, George. *Black Rock: Mining Folklore of the Pennsylvania Dutch*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press, 1960.

Rudkin, Ethel H. *The Black Dog. Folklore* 49 (June 1938): 111–31.

Stein, Gordon. *Black Dogs: Fact or Fancy? Fate* 43, 6 (June 1990): 65–73.

Tebbult, L. F. *A Buckinghamshire Black Dog. Folklore* 56 (March 1945): 222.

W. C. B. *Black Dogs: Gabriel Hounds. Notes and Queries* 11, 5 (March 9, 1912): 185–86.

Watson, Nigel. *Notes on Lincolnshire Ghost Phenomena –1. The News* 1, 6 (September 1974): 18–19.

Webb, David, with Mimi Hynek, ed. 1973 – *Year of the Humanoids: An Analysis of the Fall 1973 UFO/Humanoid Wave*. Evanston, IL: Center for UFO Studies, 1976.

Woods, Barbara Allen. *The Devil in Dog From. Westerm Folklore* 13, 4 (Octomber 1954): 229–35.

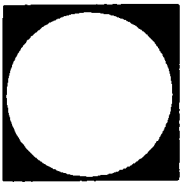

CHAMP

Champ este, cel puțin după cum susțin unii, versiunea din lacul Champlain a monstrului de la Loch Ness: un animal mare, cu gâtul lung, care – în linii mari – se aseamănă cu un plesiozaur, o reptilă acvatică considerată că a dispărut în urmă cu 65 de milioane de ani.

De fapt, relatările „martorilor oculari" oferă un tablou mai complex. După cum afirma Joseph Zarzynski, care a întreprins cercetări și a scris despre monstru, există peste 300 de apariții semnalate.

Lacul Champlain – lung de 109 mile, cu apă rece și adâncă – s-a format cu vreo 10.000 de ani în urmă, din topirea unor ghețari. El se întinde la nord de Whitehall, New York, la frontiera dintre statele New York și Vermont, pătrunzând câteva mile în Quebec, unde se și termină. Acolo, la Sorel, el se scurge în râul St. Lawrence, care – la rândul lui – se varsă în nordul Oceanului Atlantic, în locul unde Marea Champlin fusese cândva estuarul râului. Acesta este cel mai mare corp de apă, în afară de Marile Lacuri, care găzduiește vreo 80 de specii de pește, mai mult decât suficient ca să hrănească o întreagă familie de monștri, dacă așa ceva există.

Potrivit credinței populare (despre care Marjorie L. Porter, – acum decedată – publica un articol în revista *Vermont Life*, în vara anului 1970) primul alb care a văzut monstrul a fost Samuel de Champlain, numele căruia îl poartă și lacul. Se presupune că Champlain a pomenit despre ființa pe care o văzuse într-o cronică din 1609 referitoare la explorările întreprinse pe văile fluviului St. Lawrence și ale râurilor tributare. Însă această sursă – pe care se pare că au consultat-o direct puțini cercetători – menționează că el a văzut un pește mare, care, potrivit descrierii sale, a fost identificat ca fiind zarganul, pește a cărui existență în lac este atestată până în zilele noastre.

(Când folosim singularul „Champ" sau „monstru" nu trebuie să se înțeleagă că e implicată o singură ființă. Evident, dacă Champ este un animal real, el face parte dintr-o specie care se înmulțește. Lucrul acesta este valabil, deoarece mai multe relatări se refereau la două sau mai multe entități. Prin urmare „Champ" și „monstru" sunt cuvinte folosite în sens general spre a desemna fenomenul în totalitatea lui).

Epopeea Champ începe aproximativ prin 1873. Aceasta are

lrgătură cu un fapt curios, pe care - ulterior - mulți adepți îl vor ocoli, anume că monstrul din prima epocă și versiunea sa modernă nu par a fi unul și același animal. Primul, în mod invariabil descris ca un șarpe, nu era plesiozaur.

Întâia relatare în presă despre monstrul din lacul Champlain (*Whitehall* [New York] *Times* din 9 iulie 1873) conținea povestea aventurilor unor echipe de feroviari, care - pe când construiau o linie ferată în apropierea lacului, lângă Dresden (New York) - au zărit „capul unui șarpe enorm, ivindu-se din apă și apropiindu-se dinspre malul opus". Înlemniți de spaimă, la început, muncitorii au rămas ca paralizați câteva momente, apoi s-au împrăștiat. Atunci, monstrul a dispărut, înotând spre larg. Ziarul menționat scria:

„În timp ce se îndepărta înotând cu repeziciune, porțiuni din trupul său - care păreau acoperite cu solzi sclipitori, argintii - străluceau la soare, ca metalul polizat. Din nări, țâșneau, uneori, șuvoaie de apă de vreo 20 de picioare deasupra capului. Capul era rotund și turtit, cu un fel de glugă ce se ivea din partea inferioară, ca la șepcile de cauciuc pe care adesea marinarii le folosesc pentru a nu permite ploii să li se prelingă pe ceafă. Avea ochi mici, pătrunzători, iar în gură i se distingeau două șiruri de dinți. În timp ce se îndepărta cu o viteză de vreo 10 mile pe oră, porțiuni din trup apăreau la suprafața apei; de asemenea, adesea scotea și coada, care semăna cu cea a unui pește. Capul său măsura, după cum s-a afirmat, vreo 20 de inci în diametru. Când a ajuns la vreun sfert de milă în largul lacului s-a făcut nevăzut, brusc, în apă".

Cu excepția ultimului detaliu, cel al scufundării în apă, această poveste se aseamănă prea puțin cu relatările din secolul al XX-lea. Bunăoară, nu se menționează nimic despre cocoașă sau cocoașe, amănunt pe care - mult mai târziu - l-au observat martorii oculari; iar „solzii" constituie un detaliu discordant, care - totuși - a apărut în relatările ulterioare. (Astfel, mai mulți cetățeni din Vermont au declarat că „era acoperit de solzi, care sclipeau ca metalele prețioase la soare", conform informației din ziarul local *Newport Express and Standard,* din 24 februarie).

La câteva zile după incidentul de la Dresden, fermierii au început să se plângă că le dispăreau vitele. Urmele de pași și celelalte semne descoperite pe teren indicau că ceva târâse vitele în lac. Localnicii au afirmat că uneori zăriseră „în grotele de la malul apei, niște ochi înfricoșători ce sclipeau în întunericul nopții". Câteva zile mai târziu, un tânăr fermier a văzut, în mlaștinile de la marginea lacului, șarpele, ținând în gură ceva asemănător cu o broască țestoasă. A tras cu pușca, iar fiara a dispărut în apă.

Au avut loc și alte apariții ale fiarei, precum și dispariții de vite, ceea ce a determinat organizarea de grupuri cetățenești, care au început să patruleze pe malul lacului și în jurul fermelor din împrejurimi. La începutul lunii august, un vaporaș - *W. B. Eddy* - s-a ciocnit cu șarpele și era cât pe-aci să se răstoarne. Capul

şi gâtul fiarei s-au ivit din apă la vreo sută de picioare depărtare. La 9 august, echipajul navei *Molyneaux* a avut impresia că monstrul fusese prins în hăţişurile ierburilor încâlcite din golful Axehelve. Deşi nimeni nu l-a putut zări, s-a hotărât să se deschidă focul asupra locului respectiv, apoi să se aştepte rezultatul. *Whitehall Times*, din 13 august, a relatat:

„La primul semnal au fost trase trei focuri. Ţevile puştilor au fumegat în timp ce gloanţele se înfigeau în desişul ierburilor. Alte trei împuşcături şi-au lansat ecoul zgomotos în văile şi piscurile Dresden-ului. Îndată nişte pârâituri şi şuierături teribile s-au făcut auzite urechilor noastre. Zgomotul semăna cu larma pe care o face un motor puternic când elimină aburii, atunci când pistonul pătrunde în lăcaşul cu vapori. La început s-a auzit un şuierat profund, înăbuşit, ca al trombonului de alamă; apoi, treptat a crescut în intesitate şi ton, până când urechile noastre au fost asurzite de un sunet total nepământesc... Căpitanul Belden a ordonat să se bată în retragere, în timp ce capul uriaşului se ivea prin desişul de liane şi ierburi. Gluga cenuşie de pe capul său se clătina înainte şi înapoi, ca urechile imense ale unui elefant când e pedepsit de îngrijitor. Apa a început să se încreţească şi valuri argintii s-au stârnit, unduindu-se şi sclipind la razele strălucitoare ale soarelui, ca suprafaţa bine polizată a coifului războinicilor. Coada, în formă de evantai, a oribilului monstru, flutura în aer la şase picioare deasupra apei. Ochii semănau cu doi tăciuni care azvârleau scântei pe măsură ce furia sa creştea; şirurile de dinţi lungi, albi ca perlele, formidabili şi ameninţători ne provocau un fior de spaimă de nedescris, pe care nu o vom uita niciodată. Trupul părea să măsoare 18-20 de inci în partea lui cea mai groasă şi 36-40 de picioare în lungime; el se îngusta şi se ascuţea treptat la ambele capete... Nava noastră a început să înainteze în josul apei. Au fost slobozite focuri de armă spre masa aceea argintie, care se zbătea. Două şuvoaie de apă s-au înălţat mult deasupra capului monstrului, iar apa pulverizată de vânt ne-a împroşcat pe toţi cei de pe vas... Membrii grupului nostru au tras asupra monstrului, care a început să bată apa cu coada sa de peşte şi să se zbată spasmodic cu capul său mare, ceea ce ne-a convins că loviturile îşi atinseseră ţinta... Doar 25 de picioare ne despărţeau de şarpele furios. Onorabilul Charles Hughes şi generalul Barrett au descărcat armele, când au zărit ivindu-se din nou capul monstrului. Trupul imens a început să se înconvoaie... Şuvoaie de sânge roşu au ţâşnit din capul lui. În cele din urmă toţi oamenii, cuprinşi de emoţie, au observat cum şarpele s-a zbătut încă o dată, în toată lungimea lui; a dus capul spre coadă, formând un fel de colac; apoi uriaşul şarpe, care provocase atâta tulburare în împrejurimi, a dispărut pentru totdeauna sub marea de sânge roşu".

Încercările de a recupera trupul s-au dovedit zadarnice, în pofida premiului de 50.000 de dolari oferit de P. T. Barnum, care a telegrafiat ziarului *Whitehall*, exprimându-şi interesul de a dobândi „pielea marelui şarpe de la Champlain pentru a o prezenta la uriaşa mea Expoziţie Mondială a Târgurilor".

Aceste evenimente (ori pretinse evenimente) s-au petrecut în zona Dresden, la limita de sud a lacului. Când monstrul (ori o rudă a lui) a revenit, după câţiva ani, el se deplasase spre nord,

în apropiere de Plattsburgh, la malul de nord-vest a lacului Champlain.

La 31 iulie, 1883, ziarul *Plattsburgh Telegraph* publica ştirea că Nathan H. Mooney, şeriful ţinutului Clinton, „a văzut un şarpe de apă enorm... lung de 25 până la 35 de picioare". Începând din vara anului 1886, aparițiile au fost semnalate aproape zilnic, mai în toate zonele lacului. Un om, care pescuia în apropiere de Plattsburgh, a povestit că i s-a prins în undiță - după cum a crezut la început - un peşte uriaş. Dar când a tras firul şi peştele a scos capul din apă, pescarul şi încă trei martori oculari au văzut că era „o ființă oribilă". Dar firul s-a rupt şi nedorita pradă a dispărut în adâncul apei.

Cam în aceeaşi vreme, un cetăţean din Saint Albans, statul Vermont, ieşise la vânătoare de raţe, undeva la marginea râului Mississquoi, un râu care izvorăşte din lac. Vânătorul a povestit că a dat peste „un şarpe uriaş, care dormea încolăcit pe malul mlăştinos... Şarpele era gros cât coapsa unui om." Când vânătorul s-a dus să-şi ia arma, ființa aceea a auzit zgomotul făcut de om şi s-a îndepărtat prin lăstăriş „făcând tot atâta zgomot.. cât un dulău."

Aparițiile au continuat anul următor. De exemplu, în mai 1887, la ora 2 dimineaţa, un băiat de la o fermă a auzit nişte zgomote neobişnuite şi a ieşit afară ca să vadă ce se întâmplă. La aproximativ o milă, în apă, un şarpe mare „făcea zgomot ca un vapor". În mai multe cazuri martorii au afirmat că ființa s-a manifestat agresiv, înotând ameninţător spre ei, ceea ce i-a determinat pe aceştia să bată în retragere în mare grabă. Cea mai spectaculoasă apariție s-a petrecut într-o zi de la începutul lunii iulie, în faţa unui grup de cetăţeni din oraşul Charlotte, Vermont, care ieşiseră la picnic lângă lac. Un şarpe lung de 75 de picioare, de grosimea unui butoi, s-a năpustit spre grup până ce femeile au ţipat, iar ființa s-a înapoiat în apă şi s-a îndepărtat înotând. Curând după aceea *Plattsburgh Morning Telegraph* scria:

> *„Şarpele de mare.. a părăsit lacul şi îşi croieşte drum pe pământ, spre lacul George (New York). El a fost zărit după-amiaza trecută de un fermier care transporta cu maşina nişte fân ca să-l depoziteze în hambar. Privind întâmplător înapoi... el a zărit... la mică distanţă... în spatele maşinii sale, o ființă care se târa ca şarpele, cu capul ridicat cam patru picioare deasupra solului... un monstru imens care putea măsura 25 până la 75 de picioare în lungime, cu dungi cenuşii şi negre trupul acoperit de solzi."*

În septembrie 1889, un grup de pescari a zărit pe lac şi a urmărit o ființă din al cărui trup au putut vedea circa 15 picioare. Din descrierea pe care ulterior au făcut-o nu reieşea că ființa ar fi fost un şarpe. Avea, au spus ei, „multe aripioare mari", (*Essex County Republican*, din septembrie 26). În vara anului 1899, un martor ocular, care şi-a tăinuit identitatea spunând doar că este

„un bogătaș newyorkez", a relatat că a văzut un șarpe lung de 35 de picioare, cu spinarea arcuită și capul „ca o tavă răsturnată" (ce o fi vrând să însemne?), precum și o coadă lată, plată, înălțată cam cinci picioare deasupra apei (*Plattsburgh Republican*, 5 august). Acest ultim detaliu indică – presupunând că relatarea nu este o înșelătorie – că era vorba de un mamifer și nu de o reptilă. Poate că era vorba – așa cum consideră unii – de un zeuglodon, un soi de balenă cu aspect de șarpe, care se presupune că a dispărut în urmă cu 20 de milioane de ani.

Monstrul secolului al XX-lea

În secolul nostru confuzia despre identitatea lui Champ a crescut. Champ, cel cu aspect de plesiozaur, va deveni monstru clasic de-abia prin anii '70. După câte cunoaștem, în nici o apariție consemnată la vremea respectivă nu se menționa un animal cu gât lung, atașat unui trup voluminos. Cele câteva relatări din prima perioadă, cu privire la un animal de felul acesta – colectate și puse pe hârtie la mulți ani după ce evenimentul avusese loc – se bazează pe declarațiile martorilor oculari, ca – de pildă – povestea istorisită după cel puțin patru decenii de o bătrână. Aceasta susținea că prin anii 1920–1930, ea și fratele ei au văzut ieșind brusc la suprafața apei o creatură cu trei cocoașe ca de cămilă și un cap ca de boa constrictor. Scepticii vor argumenta, desigur pe drept cuvânt, că după trecerea unei perioade de timp atât de îndelungată memoria se lasă influențată de imaginea monștrilor inventați mai recent.

De fapt, multe din relatările dinainte de 1970 sunt atât de lipsite de detalii, încât e greu să înțelegi ce credeau martorii oculari că au văzut. În relatările care conțineau descrieri cât de cât coerente se afirma că animalul arăta ca un șarpe uriaș din poveștile din secolul al XIX-lea. Unii menționează solzii, pe care însă șerpii nu îi au. Alte apariții semnalate se referă la pești gigantici, probabil sturioni, iar în câteva ocazii martorii oculari au asemuit animalul văzut cu o balenă sau o anghilă (nepreistorice).

Una din rarele apariții pe sol, care a avut loc în secolul al XX-lea, s-a petrecut în primăvara anului 1961. Din mașina cu care călătorea, Thomas E. Morse a zărit, conform relatării sale, ceea ce „părea a fi un țipar monstruos, cu dinți albi, aduși spre interiorul gurii". Vietatea stătea pe malul golfului de nord-vest al râului Champlain din Westport, statul New York.

O apariție care a avut loc în vara anului 1970 prezintă interes din două motive: în primul rând, în acest incident au fost implicați mai mulți martori oculari, dar independent unul de celălalt; și, în al doilea rând, evenimentul ne lămurește într-o oarecare măsură cum imaginația unora poate transforma o vietate cu aspect de

şarpe într-un plesiozaur, în genul celui de la Loch Ness. La 9 august, 1970, *Plattsburgh Valley News* publica două relatări puse pe hârtie de către aceia care îl văzuseră pe Champ, dar care au tăinuit timp de opt ani întâmplarea. Unul din martorii oculari, Richard Spear, povesteşte că el şi fiica sa Susanne, de 13 ani, se găseau pe puntea ferryboat-ului, la jumătatea drumului pe lac, îndreptându-se spre Essex, statul New York.

Spear scrie că fiinţa, care se afla la vreo 90 de iarzi de mal, „era de culoare cafenie-măslinie" şi „avea dimensiunea şi forma unui butoi în secţiunea sa centrală". Când au văzut-o prima oară, au observat la ea două „umflături" care se înălţau cam trei picioare deasupra apei şi aveau lungimea aproximativă de patru picioare, distanţa între ele fiind cam tot atâta. Fata, căreia tatăl îi dăduse un binoclu, a afirmat că a văzut capul lighioanei care arăta ca al unui cal. Când Spear şi-a îndreptat din nou ochii spre locul respectiv, fiinţa dispărusse în adâncul apei.

Un teoretician entuziast poate, fără dificultăţi, să pună semnul egal între „umflături" şi „cocoaşe", făcând şi observaţia - corectă - că mulţi martori oculari au semnalat că şi capul monstrului de la Loch Ness seamănă cu acela al unui cal. Dar un alt martor ocular de pe vas, doamna Happy Marsh, a cărei declaraţie a fost publicată în acelaşi număr al ziarului (care afirma că a văzut o vietate asemănătoare în 1965 sau 1966) a spus: „Era o fiinţă mare ce semăna cu un şarpe; înota ţinând capul deasupra apei, aşa cum obişnuiesc şerpii; nu pot judeca lungimea, dar zic că măsura între 18 şi 20 de picioare. Era negru şi înota încet. Capul măsura vreo trei picioare şi era zbârcit ca o stafidă; avea o creastă mică de-a lungul şirei spinării; avea trup de şarpe şi era cafeniu-negru".

Această descriere mai detaliată nu a rezolvat problema. Animalul pe care l-a văzut doamna Marsh prezenta caracteristicile pe care le au, în general, un şarpe uriaş, anghila sau zeuglodonul, fără a fi una din aceste fiinţe în mod deosebit.

Henry H. Bauer, o somitate academică şi autoritate în fenomenul Ness, a recenzat cartea lui Zarzynski - *Champ-dincolo de legendă* (1984). Criticând lucrarea, Bauer a spus că eforturile autorului de a face o legătură între cele două fenomene conţin „prea puţine elemente specifice justificative. Apariţiile consemnate cuprind şi un număr însemnat de descrieri care menţionează forma ca de şarpe, ceea ce nu s-a spus niciodată despre Nessie; s-a precizat că Champ are pielea netedă pe când pielea lui Nessie e aspră, scorţoasă; ochii bulbucaţi sunt pomeniţi în mai multe rânduri, ca şi aripioarele şi coama, amănunte specifice care lipsesc aproape cu desăvârşire din descrierile făcute monstrului de la Loch Ness."

Totuşi există unele relatări clare şi specifice despre un animal asemănător lui Nessie. De exemplu, schiţa făcută de Orville Wells „monstrului preistoric", pe care pretindea că l-a văzut în 1976 în golful Treadwell din lacul Champlain, putea fi inspirată cu uşurinţă

din experienţa de la Loch Ness. Mai mulţi martori oculari au precizat că ceea ce văzuseră semăna cu un dinozaur. Poate că aceste cazuri puteau fi explicate sau contracarate prin logică, dacă nu ar fi apărut fotografia lui Mansi - dovada cea mai substanţială a existenţei lui Champ, un animal extraordinar.

Fotografia lui Mansi

La începutul anului 1977, un cuplu din Connecticut - Anthony şi Sandra Mansi - îşi petreceau vacanţa în statul Vermont. Tocmai depăşiseră golful Saint Alban şi se aflau undeva în apropierea frontierei canadiene (nu au izbutit niciodată să precizeze exact locul), când s-au hotărât să poposească pentru ca cei doi copii ai Sandrei (probabil dintr-o căsătorie anterioară) să se poată zbengui în apele lacului Champlain.

Ei au parcat maşina, apoi au străbătut pe jos vreo sută sau două sute de picioare, peste un câmp, apoi au coborât vreo şase picioare pe mal, până la linia apei. Pe când copiii se bălăceau în apă, Mansi s-a înapoiat la maşină ca să-şi ia un aparat de fotografiat.

Câteva clipe mai târziu, doamna Mansi a observat băşici în apă, cam la 150 de picioare depărtare. Imediat după aceea a apărut la suprafaţă un animal uriaş, cu cap mic şi gât lung, a cărui spinare cocoşată se vedea deasupra apei. Animalul îşi pendula capul la stânga şi la dreapta, iar doamnei Mansi i s-a părut că are în faţă o fiinţă din epoca preistorică.

Între timp, soţul s-a înapoiat şi a zărit şi el fiinţa din lac. Alarmaţi, cei doi au chemat copiii (care nedându-şi seama ce se petrecea în spatele lor nu observaseră fiinţa fabuloasă). Anthony i-a dat soţiei aparatul, îndemând-o să facă o fotografie, iar femeia a izbutit să înregistreze o imagine pe peliculă, înainte ca animalul să se scufunde brusc în apă. Apariţia durase între două şi patru minute.

Temându-se că lumea va râde de ei, domnul şi doamna Mansi nu au istorisit nimănui păţania, iar fotografia - care era foarte reuşită - au aşezat-o în albumul de familie. Negativul a fost pierdut. În cele din urmă doamna Mansi a arătat fotografia prietenelor de la locul de muncă. Prin 1980, zvonurile au ajuns la urechile lui Zarzynski, profesor de studii sociale la Wilton, New York. Zarzynski a câştigat încrederea soţilor Mansi şi a început să cerceteze.

El a arătat fotografia unui număr de experţi, printre care George Zug, de la Departamentul de Zoologie a Vertebratelor de la Muzeul Naţional de Istorie Naturală de pe lângă Institutul Smithsonian. Zug a spus că nu găsise nici o asemănare cu vreun animal cunoscut din lac sau din altă parte. Roy Mackal, biolog,

vicepreşedinte al Societăţii Internaţionale de Criptozoologie (S. I. C.) a examinat şi el fotografia. Curând după aceea, B. Roy Frieden de la Centrul de Ştiinţe Optice al Universităţii din Arizona, a întreprins o analiză amănunţită.

El a determinat că fotografia nu era un montaj. Cu alte cuvinte nu fusese măsluită, lipindu-se de către cineva imaginea lui Champ pe fotografia lacului. Direcţia valurilor din jurul obiectului presupus a fi Champ sugera tulburarea apei pe verticală şi nu pe orizontală, ceea ce indica faptul că „obiectul" ieşise din străfunduri şi nu venise înotând la suprafaţă, aşa cum s-ar fi întâmplat dacă ar fi fost un lucru artificial remorcat cu o funie.

Frieden nu a putut determina dimensiunea lui, fiindcă fotografia nu conţinea puncte de sprijin. De exemplu, nu se vedea cu precizie linia malului, amănunt care ar fi permis determinarea dimensiunii obiectului şi distanţa la care se afla de martorii oculari. Dar oceanograful Paul LeBlond, de la Universitatea din Columbia Britanică, a găsit o metodă de determinare aproximativă a dimensiunii, măsurând lungimea valurilor din jurul obiectivului. LeBlond a folosit o formulă ce punea în raport direct viteza vântului cu distanţa în largul apei deasupra căreia vântul sufla destul de puternic pentru a produce valuri şi a calculat că valurile măsurau între 16 şi 39 de picioare în lungime. Apoi a comparat „obiectul necunoscut" cu valurile din vecinătate şi a determinat că obiectul ocupa lungimea unui val şi jumătate, până la două valuri. Prin urmare el a conchis că partea de la suprafaţa apei a obiectului măsura minumum 24 de picioare şi maximum 78. Pe scurt, dimensiunea obiectului era enormă.

Dacă aceasta este o farsă, atunci cu adevărat e una extraordinară şi foarte costisitoare în acelaşi timp. În caz afirmativ, se pune întrebarea de ce doamna Mansi a lăsat să treacă mai bine de trei ani înainte de a dezvălui în public păţania lor? Şi, ca să fim mai direct la subiect, de ce a făcut o singură fotografie? După scurgerea unui deceniu, ipoteza falsului încă trebuie dovedită. Până atunci „fotografia Mansi" rămâne un adevărat mister şi un obstacol serios în calea eforturilor de a reduce Champ la nivelul unui fenomen datorat unor cauze banale.

De asemenea, ea acordă credit şi presupusei legături (de altminteri îndoielnică) dintre Champ şi Nessie. J. Richard Greenwell, secretarul Societăţii Internaţionale de Criptozoologie, semnala asemănarea izbitoare dintre faimoasa fotografie făcută de un chirurg (în aprilie, 1934, la Loch) şi fotografia făcută de Mansi. Când se compară trăsăturile celor două profile, proporţiile relative gât/cap „sunt foarte asemănătoare", cele câteva deosebiri fiind, probabil, datorate „diferenţei în unghiul de expunere" şi nu din cauza „deosebirilor taxonomice".

Continuarea cercetărilor

Prin anii '70, Zarzynski a fondat Societatea de Investigare a Fenomenului din Lacul Champlain. S. I. F. L. C. a stat de vorbă cu martorii oculari și a întreprins cercetări în arhive pentru a descoperi eventuale referiri istorice la Champ. De asemenea, ea a efectuat anchete minuțioase - vizuale și electronice - la lac, cu rezultate minime până în prezent. Datele la zi obținute din investigații sunt publicate cu regularitate în revistele *Newsletter* și *Cryptozoology* ale S. I. F. L. C. S-ar putea ca Champ să nu existe. Totuși, dacă el este cumva un produs al imaginației influențată de falsuri sau de percepții eronate - ceea ce, judecând după dovezile existente este o posibilitate - atunci el poate fi un simplu nume generic pentru diferite animale, unele cunoscute dar inexistente la locul respectiv, altele convenționale chiar dacă sunt obișnuite, iar una sau două ființe cu adevărat necunoscute. Lacul Champlain fiind legat de mare e cu putință ca asemenea vietăți să pătrundă sau să iasă din lac. Dar până nu vom obține dovezi palpabile, tot ceea ce vom spune despre monstrul fabulos din Champlain va fi numai de domeniul speculației.

BIBLIOGRAFIE

Bauer, Henry H. Review of Zarzynski's *Champ - Beyond the Legend.* Zetetic Scholar 12/13 (1987): 176-77.

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston: Faber and Faber, 1983.

Greenwell, J. Richard. *Comments and Responses: Tracing Monsters. Cryptozoology* 6 (1987): 137-40.

Hall, Robert F., ed. *The Natural History of the Lake Champlain Monster.* Supplement to Elizabethown [New York] Valley News (August 10, 1978).

Lake Champlain Monster Draws Worldwide Attention. The ISC Newsletter 1, 2 (Summer 1982): 1-4.

LeBlond, Paul H. *An Estimate of the Dimensions of the Lake Champlain Monster from the Length of Adjacent Wind Waves in the Mansi Photograph. Cryptozoology* 1 (1982): 54-61.

Smith, Richard D. *Testing an Underwater Video System at Lake Champlain. Cryptozoology* 3 (1984): 89-93.

*** *Investigations and Systems Tests in the Lake Chaplain Basin, 1986. Cryptozoology* 5 (1986): 85-88.

Smith, Richard D., and William L. Konrad. *Investigations and Sonar Testing at Lake Champlain, 1987. Cryptozoology* 6 (1987): 85-87.

Update on Sightings. Champ Channels 4, 3 (1986): 1-3.

Zarzynski, Joseph W. *Champ: Beyond the Legend.* Port Henry, NY: Bannister Publications, 1984.

*** *LCPI Work at Lake Chalplain, 1984. Cryptozoology* 3 (1984): 80-83.

*** *LCPI Work at Lake Champlain, 1986. Cryptozoology* 5 (1986): 77-80.

*** *LCPI Work at Lake Champlain, 1987. Cryptozoology* 6 (1987): 71-77.

*** *Lake Champlain's Monster Fossil. Strange Magazine* 5 (1990): 30-31.

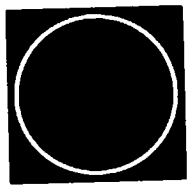

COMBUSTIE SPONTANĂ UMANĂ

Combustia spontană umană (C. S. U.) este un presupus fenomen care acționează prin mijlocirea unei flăcări generată intern și care mistuie brusc și carnea și oasele trupului victimei. Dacă este adevărat ceea ce se susține a fi, atunci fenomenul este una din cele mai extraordinare taine ale naturii, pe care știința modernă nu este în stare să o explice.

Cazul cel mai bine documentat de C. S. U. s-a petrecut în 1951, la St. Petersburg, în statul Florida, când o femeie - Mary Reeser, în vârstă de 67 de ani - a pierit în condiții neobișnuite. Trupul ei a fost descoperit de proprietăreasă în dimineața zilei de 2 iulie, la ora 8, când a vrut să pătrundă în micul ei apartament spre a-i transmite un mesaj. Când a simțit că mânerul ușii era atât de fierbinte încât nu îl putea atinge, proprietăreasa a apelat la ajutorul a doi zugravi de peste drum. Aceștia au forțat ușa și, în mijlocul unui nor de fum, au descoperit resturile carbonizate, reduse la cenușă, ale trupului doamnei Reeser, cu excepția unui picior și a ceea ce ulterior s-a afirmat că era „craniul micșorat" (fapt care nu a fost confirmat în raportul oficial; craniul expus la căldură mare mai degrabă explodează și nu se contractă). Fotoliul masiv în care șezuse victima fusese transformat în cenușă și nu rămăseseră din el decât câteva arcuri deformate.

Incidentul acesta, care a reținut atenția națională la momentul respectiv, a fost citat în repetate rânduri în literatura despre C. S. U. Dar credința în asemenea decese și controverse pe tema lor au fost consemnate cu secole în urmă și figurează în discuțiile medicale din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. În 1833, în cadrul unei conferințe ținută la Academia Franceză de Științe Medicale, M. J. Fontelle a trecut în revistă un număr de cazuri și a subliniat că victimele erau femei bătrâne cărora le plăceau băuturile tari și că focul care mistuise trupurile nu se extinsese la materiile inflamabile de pe trup sau din jur. Acest amănunt caracteristic, care a fost subliniat în multe din relatările ulterioare despre C. S. U., figurează de fapt în relativ puține cazuri. De exemplu, împreună cu trupul doamnei Reeser au fost carbonizate cămașa de noapte și fotoliul în care șezuse.

O examinare obiectivă a „dovezilor" conduce la concluzia că fie că este o anomalie reală care suferă din pricina lipsei de

documentație adecvată, fie este pur și simplu un mister generat de interpretarea plină de imaginație a unor decese cauzate de foc, care pot părea neobișnuite, dar în realitate se datorau unor motive care nu ieșeau din comun. Cu toată vâlva se pare că moartea doamnei Reeser a fost o tragedie comună. Fiul ei, medic, o vizitase cu o seară înainte și aflase că mama sa luase două somnifere. Concluzia oficială potrivit căreia femeia adormise în timp ce fuma, cămașa ei inflamabilă luând foc, este perfect logică. Trupul gros - doamna Reese era supraponderală - a alimentat focul.

O teorie despre C. S. U. care a circulat înainte de secolul al XX-lea susținea că băutorii împătimiți sunt cei mai expuși la acest accident, deoarece alcoolul din trup alimentează combustia. (Victima literară cea mai celebră a C. S. U., doamna Krook, din *Casa pustie* de Charles Dikens, era beată în momentul extraordinarei sale morți). Această ipoteză nu are temei științific deși ea a fost susținută cu ardoare de propovăduitorii cumpătării. Există totuși o legătură între beție și moartea prin foc. „Persoanele amețite de băutură - scrie Joe Nickell și John F. Fischer - sunt mai neglijente cu focul și de aceea sunt mai puțin capabile să se apere împotriva lui."

În mai multe articole critice la adresa susținătorilor C. S. U., Nickell și Fischer relevau circumstanțele elocvente în care erau descoperite victimele: „O lampă cu petrol spartă pe podea, pipa victimei, o lumânare lângă rămășițe. În plus, adesea sub victimă se găseau o grămadă de materii inflamabile care au accentuat efectul nimicitor al focului - așternutul, de exemplu, ori umplutura fotoliului - chiar și podeaua de lemn îmbibată cu vopsea sau ulei. Este interesant de reținut că în unele cazuri și grăsimea umană a întreținut și a sporit efectul distructiv al focului".

C. S. U., ca și Triunghiul Bermudelor, s-a dovedit a fi mai degrabă un mister fabricat, decât o enigmă autentică. Totuși, el a inspirat un șir nesfârșit de teorii, dintre care unele pretind că explică „științific" fenomenul (de pildă, una din aceste speculații pseudoștiințifice își însoțea „teoria" pe hărți indicând „fluctuațiile geomagnetice"), iar altele explică nemijlocit prin cauze oculte („interiorizarea impulsurilor distructive psihokinetice"). Principalul promotor al teoriei C. S. U. este un cetățean din Pennsylvania, simpatizant al „Erei Noi", Larry E. Arnold, care pune în legătură asemenea accidente cu fenomene paranormale. Altminteri C. S. U. nu se mai bucură de sprijin nici în rândurile falșilor oameni de știință. Este încă nevoie să apară un caz care să fie bine documentat pentru a ne convinge de veracitatea fenomenului C. S. U.

BIBLIOGRAFIE

Arnold, Larry E. *The Flaming Fate of Dr. Bentley. Fate* 30, 4 (April 1977): 66–72.

***. *The Man Who Survived Spontaneaus Combustian. Fate* 35, 9 (September 1982): 60–65.

Christie, Peter. *The Grace Pett SHC: A Reexamination. Fortean Times* 35 (Summer 1981): 6–9.

Eckert, Allan W. *The Baffling Burning Death. True* (May 1964): 33, 104–12.

Farish, Lucius, ed. *Omega.* Worcester, MA: Controversial Phenomena Bulletin, 1954.

Gadds, Vincent H. *Mysterious Fires and Lights.* New York: David McKay Company, 1967.

Harrison, Michael. *Fire from Heaven: A Study of Spontaneous Combustion in Human Beings.* London: Sidgwick and Jackson, 1976.

Hough, Peter A., and Jenny Randles. *The Creation of a Myth?: Postmortem on the Jacqueline Fitzsimon 'SHC' Inquest.* Fortean Times 47 (Autumn 1986): 60–64.

Nickell, Joe, with John F. Fischer. *Secrets of the Supernatural: Investigating the World's Occult Mysteries.* Buffalo, NY: Prometheus Books, 1988.

Nickell, Joe, and John F. Fischer. *Spontaneous Human Combustion. Fire and Arson Investigator* Pt. I. 34, 3 (March 1984): 4–11; Pt. II. 34, 4 (June 1984): 3–8.

***. *Reeser's Spontaneous Human Combustion Reconsidered. Fate* 38, 4 (April 1985): 64–68.

***. *Did Jack Angel Survive Spontaneous Combustion? Fate* 42, 5 (May 1989): 80–84.

Wolf, R. Martin. *Another Case of SHC? Pursuit* 9, 1 (January 1976): 16–17.

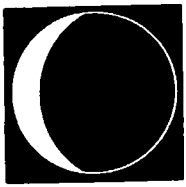

COPIII VERZI

Povestea cu copiii verzi datează încă din secolul al XII-lea. Fie pe vremea regelui Stephen, fie pe vremea succesorului său, regele Henry II, potrivit cronicarilor medievali, au fost găsiți - în comitatul Suffolk, din Anglia - doi copii verzi care rătăceau pe câmpie, plângând cu deznădejde. Secerătorii au prins copiii și i-au dus în satul cel mai apropiat, Woolpit. Aici, au fost ținuți captivi în casa lui Sir Richard de Calne, unde norodul venea și se holba la ciudații copii.

Potrivit lui William de Newburgh, ei erau îmbrăcați în „straie de culoare ciudată, confecționate dintr-un material necunoscut". Nu vorbeau englezește și au refuzat mâncarea ce le-a fost oferită. Câteva zile mai târziu, când erau amenințați să moară de foame, le-au fost aduse „păstăi de fasole, cu vrej cu tot", după cum scria starețul Ralph de la Coggeshall, care susținea că aflase lucrul acesta de la Calne în persoană. „Copiii au rupt vrejul în loc să desfacă păstăile, socotind că boabele se găseau în golul din vrej. Negăsindu-le în interiorul vrejului, au început să plângă; dar oamenii din jur au desfăcut păstăile și le-au arătat boabele pe care copiii le-au mâncat cu mare plăcere. Dar de altă mâncare nici măcar nu s-au atins".

Copiii au fost botezați. La scurt timp după aceea, băiatul a slăbit și a murit. Fata s-a obișnuit să mănânce și alte alimente, iar pielea a dobândit culoarea normală. Apoi a învățat să vorbească englezește și s-a angajat în serviciu la familia unui nobil. Ralph de la Coggeshall a scris despre ea: „Era cam slobodă și ușuratică la purtare".

Întrebată despre țara ei de baștină, ea a spus că „toți locuitorii și tot ce se găsea pe tărâmul acela erau de culoare verde; că nu vedeau niciodată soarele, aveau parte de oarecare lumină, ca în amurg. Fiind întrebată cum a ajuns în ținutul acela împreună cu băiatul despre care s-a amintit, ea a răspuns că pătrunseseră cu turma într-o peșteră și au mers până la gura ei. Dar când au ieșit afară au leșinat din pricina luminii puternice a soarelui și a temperaturii aerului cu care nu erau obișnuiți. Așa au zăcut mult timp până când larma stârnită de oamenii care îi găsiseră i-a făcut să-și recapete simțurile. Speriați, au vrut să fugă, dar nu au mai găsit intrarea de la peșteră și au fost prinși".

După cum povestește William de Newburgh, copiii ar fi spus

că ţara lor se numea Pământul Sfântului Martin şi că locuitorii ei erau creştini. Acolo soarele nu se arăta, dar dincolo de un râu larg se găsea un ţinut care strălucea puternic. În cele din urmă fata s-a măritat şi a trăit mulţi ani la Lenna, în Suffolk.

Newburgh făcea următoarele comentarii: „Deşi întâmplarea este susţinută de mulţi, pe mine mă muncesc îndoielile de multă vreme în legătură cu această chestiune. Mi se pare ridicol să cred în ceva care nu se întemeiază pe un fundament raţional, ori măcar pe unul cu caracter misterios. Până la urmă însă mărturiile depuse de atâţia oameni competenţi m-au copleşit şi am fost nevoit să cred şi să mă minunez în privinţa acestei chestiuni pe care nu o înţeleg, iar puterea intelectului meu nu e în stare să o cuprindă." O scriitoare contemporană, folclorista Katharine Briggs, spune: „Aceasta este una din povestirile miraculoase care - în mod curios - te conving prin realismul lor; ele pot fi întâlnite uneori în cronicile medievale".

Un alt cronicar contemporan considera că acei doi copii nu erau extratereştri sosiţi de pe alte tărâmuri, ci erau doar nişte copii subnutriţi, care se rătăciseră într-o carieră de cremene din vecinătatea codrului de la Thetford, de lângă satul Fordham St. Martin. El scria: „Probabil că datorită luminii estompate, crepusculare, din ţinutul cu păduri foarte dese, copiii vedeau un ţinut neîmpădurit, deci mai luminos, care se întindea dincolo de râul Lark." Probabil că ei vorbeau un dialect englez „necunoscut fermierilor insulari din secolul al XII-lea, de la Woolpit".

BIBLIOGRAFIE

Briggs, Katharine. *British Folktales.* New York: Dorset Press, 1977.

Briggs, Katharine. *An Encyclopedia of Fairies: Habgoblins, Brownies, Bogies, and Other Supernatural Creatures.* New York: Pantheon Books, 1976.

Harris, Paul. *The Green Children of Woolpit. Fortean Times* 57 (Spring 1991): 39, 41.

Keightley, Thomas. *The Fairy Mythology.* London: G. Bell, 1878.

Wilkins, Harold T. *Strange Mysteries of Time and Space.* New York: The Citadel Press, 1958.

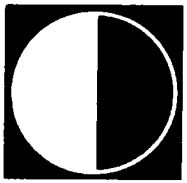

COȘCIUGE CARE SE MIȘCĂ

Barbados, insula cea mai răsărită din Indiile de vest, este sursa unei povești stranii pe care unii scriitori o consideră una din cele mai mari taine ale secolului al XIX-lea. Se spune că misterioasele evenimente au avut loc în cavoul familiei Chase, la Christchurch, localitate care domină golful Oistin, și s-au desfășurat în 1812 și 1819 sau 1820, implicând niște coșciuge care și-au schimbat locul și poziția.

Prima relatare a fost publicată de Sir J. E. Alexander în cartea sa *Schițe transatlantice* (1833) în care scria:

> *„De fiecare dată când cavoul era deschis, sicriile erau plasate în ordinea lor obișnuită, adică trei puse pe sol unul lângă altul iar trei deasupra lor. Apoi cavoul a fost închis bine; poarta (un bloc masiv de piatră pe care pentru a-l urni era nevoie de 6 sau 7 oameni) a fost cimentată de zidari; și deși solul era acoperit de nisip nu existau urme de pași sau apă. Ultima oară cavoul a fost deschis în 1819, când era prezent și lordul Combermere, guvernatorul coloniei. Sicriele au fost găsite împrăștiate în dezordine prin cavou, unele răsturnate. Ce fenomen a putut provoca lucrul acesta? Așa ceva nu s-a întâmplat în nici un alt cavou de pe insulă".*

În decursul timpului au fost vehiculate mai multe versiuni. Unul din presupușii martori oculari, reverendul Thomas H. Orderson, parohul localității Christchurch, a făcut declarații contradictorii în fața investigatorilor. Alte relatări au fost publicate în 1844 (*Istoria insulei Barbados* de Sir Robert Schomburgk) și în 1860 (*Faptele morților* de doamna D. H. Cussons). În revista *Folk-Lore*, din decembrie, 1907, binecunoscutul folclorist englez Andrew Lang a recapitulat întregul episod, bizuindu-se nu doar pe sursele tipărite existente, ci și pe cercetările întreprinse în Barbados de cumnatul său, Forster M. Alleyne. Acesta a examinat arhiva legată de cavou, dar nu a găsit nimic care să vină în sprijinul celor povestite; iar ziarele locale din perioada respectivă nu menționau nimic cu privire la acest subiect. Totuși, el a dat peste o descriere nepublicată de Nathan Lucas, care a fost prezent la ultima înhumare în cavou, în aprilie, 1820. Tatăl lui Alleyne, care în 1820 se afla pe insulă, a făcut referire la tulburările cu sicrie în corespondența sa ce s-a păstrat până în prezent.

Interesul lui Lang a fost alimentat și de puternica sa atracție

pentru cercetările psihologice. El a relevat un raport în legătură cu întâmplări asemănătoare petrecute într-un cimitir luteran din insula Oesel, din marea Baltică în anul 1844. Dovada despre această întâmplare - recunoaşte el, se baza în întregime pe o poveste istorisită de diplomatul american Robert Dale Owen (preluată în *Paşi la graniţa cu cealaltă lume*, 1860); nu au existat dovezi scrise şi nici nu se cunoaşte să se fi aflat vreuna de atunci şi până acum. Lang socotea posibil ca aceia care îl informaseră pe Owen să fi „plagiat" istoria din Barbados, adăugându-i nişte înfloriturii proprii (de pildă, amănuntul cu mâna sinucigaşei care se ivea din unul din coşciuge.

S-a aflat şi despre un alt episod cu sicrie mişcătoare, care însă nu putea să se fi inspirat din episodul de la Barbados pentru simplul fapt că acest caz a fost cunoscut înainte ca să fi avut loc evenimentele din Barbados. Revista *The European Magazine* din septembrie, 1815, informa despre „cazul ciudat petrecut la cavoul Stanton din Suffolk" unde coşciugele „au fost deplasate" de mai multe ori în condiţii misterioase. Nathan Lucas, presupusul martor al ultimei înhumări care a avut loc în 1820 la cavoul Chase, menţionează cazul petrecut în Anglia, citând articolul pe care el însuşi îl scrisese în 1824.

O ultimă poveste e istorisită de F. A. Paley şi redată în *Însemnări şi îndoieli*, din 9 noiembrie, 1867, despre „cazul care după cunoştinţa şi amintirea mea s-a petrecut (în urmă cu vreo 20 de ani) în parohia Gretford, lângă Stanford (Anglia), al cărui paroh era tatăl meu. De două ori, dacă nu chiar de trei ori, când a fost deschis cavoul sicriele au fost găsite împrăştiate, în dezordine. Chestiunea a stârnit emoţie şi interes în sat la vremea respectivă şi - bineînţeles - a fost o temă fertilă de alimentare a superstiţiilor populare; cred însă că s-a impus tăcere cu privire la cele întâmplate din respect pentru familia căreia îi aparţinea cavoul". Paley cita declaraţiile unei femei care pretindea că îşi aminteşte incidentul.

O farsă masonică?

Aceste patru cazuri petrecute în secolul al XIX-lea, pentru care există documente, nu au un echivalent în secolul care a urmat, dar ele au reţinut atenţia unor scriitori de seamă, precum Lang, Rupert T. Gould şi Joe Nickell, care au efectuat şi cercetările cele mai aprofundate din zilele noastre.

Dintre aceştia numai Nickell trage o concluzie fermă. El susţine că nici unul din incidentele menţionate nu s-a petrecut în lumea reală. Singurul caz, pentru care există multe informaţii - episodul de la Barbados - este îmbâcsit de simboluri şi fraze ce vor fi recunoscute de francmasonerie. Nickell, care anterior examinase un alt fals masonic - o legendă despre o comoară îngropată -

relevă că „povestea din Barbados a fost însăilată în jurul alegoriei masonice despre «cavoul tainic» ce, - potrivit unui text masonic - este simbol al morții în cadrul misterelor străvechi unde doar «adevărul divin» va fi descoperit. În mod semnificativ, noi vorbim despre locul inițierii ca fiind cavoul secret unde domnesc tăcerea, taina și întunericul. În sensul acesta, al pătrunderii prin mormânt în viața veșnică marele maestru consideră simbolismul obscur, dar minunat, al cavoului secret. Ca toate celelalte mituri și alegorii ale masoneriei, relația istorică poate fi adevărată sau falsă; ea poate fi găsită în fapt sau poate fi inventată prin imaginație, lecția rămâne, iar simbolismul învață fără a ține seama de istorie".

Alături de alte dovezi evidente Nickell citează cuvintele lui Lucas: „Am examinat pereții, arcul bolții și fiecare parte a cavoului și am constatat că toată construcția era veche și asemănătoare. Un zidar[1] a cercetat cu ciocanul fiecare părticică din podea și de asemeni a constatat că toul era solid". Nickell comentează: „În gradul masonic numit «Arcul regal» - la care cuvântul «arc» menționat mai sus, se referea în mod criptic (la fel cum cuvântul «cavou» sugerează «cavoul tainic» care - după cum se spune - în masonerie se precizează că «este arcuit în mod ciudat») - se face referire și la «sunetul unui ciocan». Potrivit lucrării *Istoria ilustrată și enciclopedică a francmasoneriei* de Macoy, «lovitura de ciocan a maestrului poruncește hărnicie, tăcere sau încheierea muncii, iar fiecare frate respectă și onorează sunetul lui»". El continuă citând din decretul Arcului Regal („Am examinat Cavoul Secret") și subliniază prin ciocănitul pietrelor - pentru a-i determina trăinicia, - „cavoul tainic este căutat și în cele din urmă stabilit". În acest context e interesant și folosirea de către Lucas a cuvântului „mason".

Prin investigațiile sale Nickell a stabilit că oamenii care se presupune că au participat la evenimente erau francmasoni, ca - de pildă - Robert Dale Owen, cronicarul așa-numitului episod de la Oesel. De asemenea, se presupune că francmasonii proeminenți aveau cunoștință despre înșelătorie. Sir Arthur Conan Doyle a fost acela care, abordând cazul sicrielor din Barbados într-un articol din 1 decembrie, 1919, publicat în revista *The Strand*, folosea cuvântul „effluvia" a cărei semnificație era cunoscută numai de masoni. Potrivit afirmațiilor lui Nickell „cuvântul este bine cunoscut masonilor deoarece el apare la gradul «Maestrului masonic»... nu doar ca atare, ci face referință și la mormânt".

Cu toate că se întemeiază pe dovezi cu totul întâmplătoare, speculațiile făcute de Nickell incită „căci sunt bine argumentate, deși nici până în zilele noastre nu au fost dovedite. În orice caz nu există nici un motiv să credem că «sicriele mișcătoare» sunt întâmplări care ar face parte din realitatea vieții."

1. În limba engleză - „mason" (*n. tr.*).

BIBLIOGRAFIE

Gould, Rupert T. *Oddities: A Book of Unexplained Facts.* New Hyde Park, NY: University Books, 1965.

Lang, A. *'Death's Deeds': A Bi-Located Story. Folk-Lore* 18, 4 (December 1907): 376-90.

Nickell, Joe, with John F. Fischer. *Secrets of the Supernatural: Investigating the World's Occult Mysteries.* Buffalo, NY: Prometheus Books. 1988.

Ouitanon, Frederick J. *The Ahrensburg Mystery. Fate* 4, 4 (August 1950): 33-36.

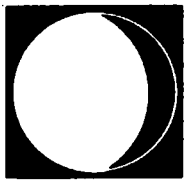

DEMONUL DIN DOVER

Vâlva a izbucnit la ora 22 și 30 de minute în seara zilei de 21 aprilie, 1977, pe când trei băieți, în vârstă de 17 ani, mergeau cu mașina spre nord, prin Dover, Massachusetts, cea mai populată suburbie a orașului Boston. Lui Bill Bartlett, unul din băieți, i s-a părut că zărește ceva strecurându-se pe lângă un zid jos, de piatră, la stânga drumului. Când silueta a întors capul, fixându-și privirile în reflectoarele automobilului, Bartlett a văzut - după cum a spus - doi ochi sticloși, rotunzi și mari, fără pleoape, care sclipeau ca niște „bile portocalii". Capul, sprijinit pe un gât subțire, avea forma unui pepene verde și era tot atât de mare cât restul trupului. Cu excepția capului supradimensionat, ființa era subțire, cu brațe și picioare lungi, fusiforme, cu palmele mâinilor și labele picioarelor mari. Pielea, de culoarea piersicii, era lipsită de păr și părea aspră ca glaspapirul. Ființa, înaltă de cel mult patru picioare, tocmai înainta cu șovăiala de-a lungul peretelui, cu degetele sale lungi apucând pietrele, când a fost surprinsă în lumina mașinii.

Ceilalți doi băieți aveau atenția fixată în altă direcție și de aceea nu au observat ființa, care - dealtfel - a fost vizibilă doar câteva secunde. Ulterior însă, ei au afirmat că prietenul lor părea cu adevărat tulburat. Când Bartlett a ajuns acasă, tatăl a observat emoția fiului, care a istorisit întâmplarea și a schițat ființa pe care o văzuse.

În jurul orei 0,30 dimineața, John Baxter, un băiat de 15 ani care se înapoia de la locuința prietenei sale, a văzut - după cum a relatat - o siluetă scundă care se apropia de el. Crezând că era unul din prietenii săi mărunt de statură, Baxter l-a chemat pe nume, dar nu a primit răspuns. Silueta s-a apropiat și s-a oprit determinându-l pe Baxter să se oprească și el. Dorind însă să vadă mai bine, el a făcut un pas înainte, iar silueta s-a îndepărtat repede spre stânga, în josul văii, pe traseul unui pârâu pe care l-a trecut și s-a făcut nevăzut de partea cealaltă.

Baxter l-a urmărit de pe pantă, oprindu-se la albia pârâului. Silueta, care nu semăna cu nimic din ceea ce văzuse sau auzise vreodată, se profila cam la vreo 30 de picioare, cu degetele picioarelor încleștate de un bolovan, la mică distanță de copacul de care se sprijinea cu degetele mâinilor încolăcite în jurul

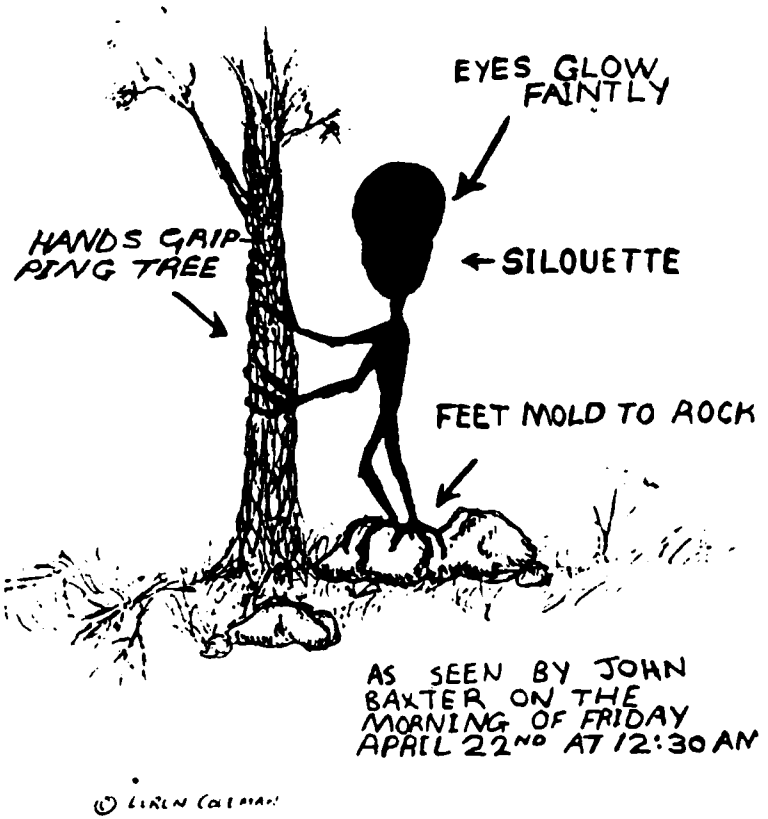
EYES GLOW FAINTLY
HANDS GRIPPING TREE
SILOUETTE
FEET MOLD TO ROCK
AS SEEN BY JOHN BAXTER ON THE MORNING OF FRIDAY APRIL 22ND AT 12:30 AM

Schițe făcute de Baxter, reprezentând „demonul din Dover" (prin amabilitatea lui Loren Coleman).

trunchiului. Baxter a afirmat că nu a avut cunoștință de pățania lui Bartlett, dar descrierea pe care a făcut-o ființei misterioase se potrivește exact. Baxter s-a retras ușurel și a urcat panta, părăsind scena întâmplării.

A doua zi, Bartlett i-a povestit bunului său prieten Will Taintor, în vârstă de 18 ani, ceea ce i se întâmplase. În aceeași seară, Taintor o conducea acasă pe Abbi Brabham, de 15 ani. Brabham a spus că a surprins „ceva care se profila în lumina farurilor". În partea stângă a drumului se afla o ființă lipsită de păr, cu trupul subțire ca al unei maimuțe, cu capul mare, lunguieț, lipsit de nas, urechi și gură. Suprafața facială, în zona ochilor, era de culoare mai deschisă, iar ochii verzi scăpărau. Brabham a insistat asupra

acestui detaliu chiar și atunci când cercetătorii i-au spus că Bartlett afirmase că ochii erau portocalii. Taintor a spus că el a zărit ființa doar o clipă, fugitiv.

Loren Coleman, cercetător al fenomenelor anormale, care întâmplător se afla prin împrejurimi, a auzit despre cele relatate de Bartlett, prin intermediul unui prieten care îl cunoștea pe adolescent. Ulterior acesta, împreună cu O.Z.N.- ologii Walter N. Webb și Ed Fogg, i-au chestionat pe Bartlett și pe ceilalți martori oculari, în prezența părinților, cadrelor didactice și a polițiștilor, dar nu au izbutit să găsească vreo dovadă de înșelăciune; dimpotrivă, cei care îi cunoșteau pe adolescenți i-au calificat ca fiind demni de a fi crezuți. Un ziar local a dat ființei numele de „monstrul de la Dover".

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome. *The Dover Humanoid. Fate* 31, 3 (March 1978): 50–55.
Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1983.
The Dover Demon. Real Paper [Cambridge, MA] (May 21, 1977).

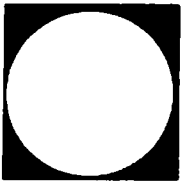

DIAVOLUL DIN JERSEY

Originile „diavolului din Jersey" nu sunt clare. Versiunea cea mai populară ne dezvăluie că el s-a născut la Leeds Point, statul New Jersey, în anul 1735. Se spune că a venit pe lume când o doamnă Leeds, aflând că e însărcinată a treisprezecea oară, ar fi exclamat că „odrasla viitoare n-are decât să fie și dracul", ceea ce s-a și întâmplat. Ea a născut o făptură grotescă, cu aripi de liliac, cap de cal, copite cu gheare și coadă. Ființa a zburat într-o pădure de pini din Jersey de sud, unde a trăit de atunci, dovadă fiind vitele ucise în mod misterios, urmele enigmatice de pași, țipetele stranii auzite în timpul nopții și, rareori, aparițiile sale. Inițial a fost numit diavolul de la Leeds, dar în secolul al XIX-lea fiara a fost rebotezată „diavolul din Jersey".

Poveștile despre „diavolul din Jersey" par mai degrabă o glumă populară, nefiind menite să fie crezute, deși aceasta poate fi o impresie înșelătoare creată de tonul invariabil ironic folosit de jurnaliști, ba chiar și de folcloriști, atunci când relatează legenda. În mod inevitabil „diavolul din Jersey" este mai puțin credibil decât alte făpturi stranii consemnate în cartea de față și pentru că acestea din urmă pot pretinde - în ce le privește - că există martori oculari cunoscuți, precum și rapoarte despre ele, redactate de cercetători. Am inclus aici „diavolul din Jersey" doar pentru că doi folcloriști au declarat - dacă dăm crezare relatărilor de presă - că 100 de persoane din 30 de orașe diferite au susținut că au văzut bestia hălăduind prin Pennsylvania de est și New Jersey de sud.

Prima apariție ar fi avut loc la ora 2 dimineața, în ziua de duminică, 17 ianuarie, 1909, când E. W. Minister, poștașul din Bristol, Pennsylvania, a văzut un monstru de o strălucire incandescentă zburând peste fluviul Delaware. El a descris ființa ca un monstru cu cap de berbec, cu coarne încovoiate, care zbura cu ajutorul unor aripi subțiri. Avea picioare scurte - cele din spate mai lungi decât picioarele din față - și scotea niște țipete, un fel de chițăit ascuțit îmbinat cu un șuierat. Această făptură a fost văzută și de alte două persoane, dintre care una - un polițist - a tras cu arma în ea.

În ziua de 18, un polițist din Burlington, New Jersey, a observat o făptură în văzduh, care avea ochi scânteietori; curând după aceea, locuitorii din orașele învecinate au găsit niște urme misterioase în zăpadă. A doua zi dimineața, la ora 6, a fost zărită

umblând pe un drum din Burlington. Martorul ocular, doamna Michael Ryan, a descris-o ca o făptură cu picioare lungi de pasăre, cap de cal și aripi scurte. O zi sau două mai târziu, doamna Davis A. White a afirmat că văzuse aceeași făptură, pe la ora 16.00, plimbându-se prin curtea casei sale din Philadelphia. De data aceasta monstrul avea piele de aligator și scotea flăcări pe gură. Țipetele femeii l-au alertat pe soț, care a alergat și a gonit „diavolul"; acesta s-a refugiat în Strada 16 unde cât pe-aci era să fie lovit de un troleibuz. În aceeași seară, la Salem, un polițist a zărit „pasărea-diavol", cu un picior de cal și celălalt de catâr; avea cap de cal, coadă de struț și măsura 11 picioare.

Un pescar din Moorestown l-ar fi întâlnit în seara următoare. Acum monstrul măsura doar trei picioare în înălțime și – în afară de fața ca de câine și de picioarele paricopitale ca ale satanei – avea aspect de maimuță. Un șofer din Burlington a văzut ceva care semăna a cangur înaripat. În ziua de 21, la ora 2.00 dimineața, Nelson Evans din Gloucester City, a auzit un zgomot pe acoperișul hambarului din curte. Cercetând, a văzut (potrivit publicației *Philadelphia Public Leadger* din 22 ianuarie) următoarele:

„Măsura trei picioare și jumătate înălțime, avea cap de câine din rasa collie și fața de cal. Avea gât lung, aripi de vreo două picioare lungime fiecare, iar picioarele din spate erau ca ale cocostârcului, cu copite de cal. Umbla pe picioarele din spate, ținând ridicate picioarele din față, care erau prevăzute cu labe. Cât timp l-am privit nu a folosit picioarele din față. Vă rog să mă credeți că atât eu, cât și soția mea eram tare speriați, dar am deschis fereastra și am țipat la el. Monstrul s-a întors către mine, a scos un lătrat și și-a luat zborul."

Câteva ore mai târziu, Daniel Flynn din Leiperville, Pennsylvania, a zărit „diavolul" alergând prin Chester Pike spre Chester. Era înalt de șase picioare și avea piele de aligator, a spus el. A doua zi dimineața, Mary Sorbinsky a alergat precipitat afară, auzind câinele care schelălăia. O ființă uriașă s-a înălțat în văzduh, după ce smulsese o bucată din cățelul ei favorit, a spus doamna Sorbinsky.

Isteria în permanentă creștere a determinat închiderea prăvăliilor și a școlilor. Dar spaima a atins apogeul în seara zilei de 21 ianuarie, când pompierii l-au împroșcat cu apă pe „diavolul" cocoțat pe acoperișul unei clădiri din West Collingswood. Înfuriată, ființa s-a năpustit asupra oamenilor, care s-au împrăștiat ca potârnichile. Apoi „diavolul" s-a îndepărtat zburând și nu s-a mai auzit de el până la 24 februarie. În această zi, fermierul Leslie Garrison, din ținutul Salem, a înștiințat că a văzut o pasăre înaltă de șase picioare care plutea deasupra proprietății sale. El a pretins că pasărea avea picioare ca ale omului.

În timpul acestei spaime de scurtă durată, ziarele și grădinile zoologice au făgăduit premii aceluia care va captura „diavolul", deși e de presupus că știau că nu îl vor acorda niciodată.

În anii următori au fost consemnate periodic și alte apariții.

Astfel, doi băieți de 10 ani ar fi văzut un „leu zburător"; alte apariții de monștri diferiți au fost semnalate în 1930 și 1932.

Numai evenimentele din 1909 ne dau motive să considerăm „diavolul din Jersey" ca fiind ceva mai mult decât o legendă sau o farsă; dar chiar și în cazul acesta dovezile nu sunt concludente. După câțiva zeci de ani încă nu suntem în stare să determinăm ce s-a petrecut în acea săptămână de ianuarie. Totuși, spaima dezlănțuită nu a fost provocată doar de o presă care promova senzaționalul. În 1974, Jeremiah J. Sullivan scria în revista *New York Folklore Quarterly*: „În sudul statului New Jersey trăiesc încă destui oameni care își amintesc de vâlva din 1909, stârnită de diavolul". Dincolo de aceasta nu putem decât presupune ce au văzut, ori au crezut că văd martorii oculari. Declarațiile lor ar fi fost mai convingătoare dacă ar fi prezentat același lucru și nu o varietate de apariții ciudate și absurde. Sullivan a caracterizat episodul ca „unul din puținele incidente nelămurite provocate de isteria în masă stârnită de folclorul din istoria Americii".

„Diavolul din Jersey", cel mai faimos monstru din New Jersey (Prin bunăvoința lui Loren Coleman).

BIBLIOGRAFIE

Beck, Henry Charlton. *The Jersey Devil and Other Legends of the Jersey Shore. New York Folklore Quarterly* 3, 1 (Spring 1947): 102–06.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

MacDougall, Curtis D. *Hoaxes.* New York: Dover Publications, 1058.

Martin, Douglas. *Is Jersey Devil Hunt, Still a Spirited Affair, a Wild Ghost Chase? Wall Street Journal* (October 31, 1979).

Sullivan, Jeremiah J., with James F. McCloy. *The Jersey Devil's Finest Hour. New York Folklore Quarterly* 30, 3 (September 1974): 233–39.

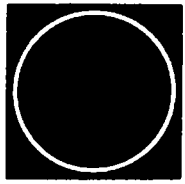

DINOZAURII VII

Oare mai există dinozauri? Întrebarea ar putea să pară absurdă. Bunul-simț ne spune că aceste reptile gigantice au pierit în urmă cu 65 milioane de ani. Totuși, știri care parvin câteodată din regiuni îndepărtate ale lumii mențin problema vie, chiar dacă despre ea se arată interesați doar cititorii ziarelor de senzație, câțiva oameni de știință și scriitori-naturaliști, precum și unii aventurieri care se străduiesc să discearnă o logică în relatările despre acest subiect și - atunci când e posibil - să cerceteze realitatea.

Multe cercetări s-au concentrat asupra legendarei făpturi cunoscute în general sub denumirea de mokele-mbembe, descrisă ca un animal din specia asemănătoare sauropodelor, cu gât lung, cap mic, trup voluminos și coadă. Prima mențiune tipărită despre uriașele urme în formă de tavă puse pe seama acestor fiare a apărut într-o istorie publicată în 1776 de misionarii francezi în Africa de centru-vest. În următoarele două secole misionarii, autoritățile coloniale, vânătorii, exploratorii și populația indigenă au furnizat descrieri, care semănau surprinzător între ele, despre animalele ce se presupunea că lăsaseră urmele pe sol. În legătură cu aparițiile monstrului, în ultimii ani au existat relatări care le limitau la îndepărtata regiune mlăștinoasă Likouala din Congo.

În 1980 și 1981, biologul Roy P. Mackal de la Universitatea Chicago a condus două expediții în regiunea respectivă. Din prima expediție a făcut parte și herpetologul James H. Powell Jr., care auzise poveștile ce circulau despre mokele-mbembe pe când efectua cercetări asupra crocodililor în Africa de centru-vest. Nici una din expediții nu a putut înregistra o apariție, deși Mackal și însoțitorii săi au stat de vorbă cu un număr de așa-ziși martori oculari. Se spunea că monstrul - de care lumea se temea foarte tare - trăia în regiunea mlăștinoasă a râurilor. Se spunea că o ceată de pigmei ar fi ucis o fiară la lacul Tele, în jurul anului 1959.

Expedițiile lui Mackal nu au izbutit să ajungă la lacul Tele, regiune aproape inaccesibilă, însă un grup rival, avându-l în frunte pe inginerul american Herman Regusters, a efectuat cu succes călătoria. El și soția sa Kia Van Dusen au susținut că în cursul a două-trei săptămâni văzuseră - în mai multe rânduri - niște animale cu gât enorm de lung, atât în apă, cât și în zona mlăștinoasă din jurul lacului. Marcelin Agagna, biolog al guvernului congolez, care luase parte la a doua expediție a lui Mackal, a sosit la fața locului în primăvara anului 1982 și a raportat o singură apariție.

Atât soţii Regusters, cât şi Agagna au pretins că defecţiunile ivite la aparate i-au împiedicat să obţină dovezi fotografice în legătură cu aceste apariţii fantastice. Următoarele trei expediţii organizate, două de englezi şi una de japonezi, nu au înregistrat nici o apariţie.

Dacă există ceva viu asemănător dinozaurilor, atunci acesta este mokele-mbembe. Alte pretinse candidaturi la statutul acesta nu şi-au putut susţine convingător cauza. Ceea ce nu constituie o dovadă *a priori* că dinozaurii nu ar fi putut supravieţui în bazinul fluviului Congo unde clima şi geografia nu s-au modificat din epoca reptilelor. Fauna din această zonă include animale din erele străvechi, cum este crocodilul, care a convieţuit cu dinozaurii şi a cărui formă a rămas neschimbată de-a lungul a zeci de milioane de ani. Desigur, în lipsa cărnii, pielii şi a oaselor, existenţa acestui mokele-mbembe rămâne nedovedită, el putând, totuşi, constitui o posibilitate în cel mai bun caz, ori o legendă umflată peste măsură, în cel mai rău caz.

Enigma siruşilor

În jurul anilor 600 î. de Chr., pe vremea domniei regelui Nabucodonosor, un artist babilonian a cioplit nişte basoreliefuri pe cărămizile folosite la făurirea uriaşului arc ce împodobeşte Poarta lui Iştar, precum şi zidurile înalte de pe drumul ce duce la ea. Basoreliefurile reprezintă trei animale, fiecare şir de cărămizi expunând numeroase imagini ale unuia din ele. Şirurile alternează, unul cuprinzând imagini de lei, al doilea de rimi (cum le numeau babilonienii), iar al treilea siruşi (dragoni).

Rimi a fost un animal real, care deşi dispăruse ca specie din Mesopotamia, existenţa lui a fost cunoscută sau păstrată în memoria populaţiei prin exemplarele aduse din Eurasia unde aceşti boi sălbatici (cunoscuţi sub numele de uruşi sau auroci) au trăit până în 1627. Dragonul, bineînţeles, era un animal creat de imaginaţie. Dar, oare, chiar a fost o născocire a închipuirii?

Willy Ley a descris siruşii ca „o enigmă zoologică de dimensiuni fantastice":

> *„... un trup zvelt acoperit de solzi, o coadă lungă şi mlădioasă de asemenea cu solzi, un gât lung, subţire şi solzos care purta un cap de şarpe. Deşi gura e închisă, o limbă lungă şi bifurcată se iveşte din ea. În spatele capului sunt ataşate aripi de piele, iar capul e împodobit [şi înarmat] cu un corn..."*

Cartea apocrifă a lui Bel şi a dragonului conţine o poveste curioasă. În timpul lui Bel, Stăpânul Lumii şi zeul preferat al lui Nabucodonosor, preoţii îngrijeau „un dragon mare sau un şarpe pe care cei din Babilon îl proslăveau". Regele l-a sfidat pe Daniel, profetul evreilor - care dispreţuia zeii neînsufleţiţi de bronz - să-l înfrunte pe zeul care „trăia, mânca şi bea, că nu puteai spune că

e un zeu neînsufleţit; de aceea să i te închini". Pentru a ieşi din încurcătură Daniel a otrăvit animalul.

Capitolul al XI-lea din cartea lui Job din *Vechiul Testament* – deşi a fost scris cândva între 100 şi 1300 de ani înainte de construirea Porţii lui Ştar – este posibil că se referă la sirupi, sub altă denumire:

> *„Iată, priveşte-l acum pe Behemoth... mănâncă iarbă ca boii. Ia te uită cum toată puterea lui i s-a adunat în mădulare, iar forţa lui e în buricul de pe pântec. El îşi mişcă coada ca un cedru crengile sale; vinele puternice ale testiculelor se împletesc între ele. Oasele sale sunt tari ca bucăţile de bronz, oasele sale sunt ca nişte drugi de fier. El stă întins la umbra copacilor, la adăpostul trestiilor din mlaştină. Coroanele copacilor îl învăluie cu umbra lor, păraiele îl înconjoară... Nasul străpunge printre colţi".*

Identitatea lui Behemoth i-a pus în încurcătură, multă vreme, pe savanţii care interpretau Biblia şi care nu se îndoiau că Job se referea la un animal real, chiar dacă nu putea fi încadrat în mod satisfăcător printre cele existente. Iată interpretarea lui Mackal: „Coada lui Behemoth e asemuită cu cedrul, ceea ce sugerează un sauropod. Această identificare este întărită şi de alţi factori. Nu numai aspectul fizic al lui Behemoth, dar şi deprinderile lui alimentare sunt compatibile cu ideea unui sauropod. Amândouă trăiesc în zone mlăştinoase, cu copaci, stufăriş ci cu ierburi specifice".

Descoperitorul Porţii lui Ştar, arheologul german Robert Koldeway, a luat în consideraţie – cu multă seriozitate – posibilitatea ca sirupii să fi fost nişte animale reale. Spre deosebire de alte făpturi fantastice din arta babiloniană, imaginile sirupilor au rămas nemodificate de-a lungul secolelor. Ceea ce l-a frapat pe el în reprezentarea sirupilor a fost „uniformitatea reprezentării fiziologice [a sirupilor]".

Sirupul – a spus el – seamănă cu un saurian mai mult decât orice alt animal. Asemenea făpturi nu puteau conviefui cu fiinţele omeneşti. Babilonienii, nefiind paleontologi, nu puteau reconstitui un saurian din rămăşiţele fosile ale acestuia; totuşi, *Vechiul Testament* arată în mod explicit că sirupul a existat în fapt. Ţinând seama de toate aceste considerente, el a fost tentat să facă speculaţia că preoţii babilonieni ţineau „nişte reptile" în întunericul templului, făcându-i pe oamenii naivi să creadă că acolo se afla un sirup.

Se ştie că babilonienii au pătruns în Africa Ecuatorială, care este sălaşul lui mokele-mbembe. Ley, Bernard Heuvelmans şi Mackal presupun că în cursul călătoriilor aceştia au auzit despre asemenea fiinţe, poate că le-au şi văzut sau chiar au luat acasă cu ei un exemplar. Aceasta este o ipoteză care nu e lipsită de logică dacă acceptăm existenţa lui mokele-mbembe.

Pe de altă parte, unii savanţi moderni ca – de pildă – Adrienne Mayor, combat ipoteza că lumea antică nu cunoştea sau nu se interesa de animalele preistorice. Mayor a scris: „Surse de încredere

din antichitate dezvăluie că atunci când erau descoperite fosile, ele erau transportate cu mare grijă, identificate, păstrate și uneori negociate." Modele reconstituite sau rămășițe ale unor specii necunoscute erau expuse în Grecia sau la Roma. Ea arăta că străvechile cronici par să indice că „unele reprezentări și descrieri de criptoanimale în antichitate se întemeiau pe reconstituirea unor animale existente sau care pieriseră". Totuși, dacă acesta e cazul sirușilor, trebuie că rămășițele lor fosilizate au fost aduse din alte locuri. În Mesopotamia nu au existat fosile de dinozauri.

Alți dinozauri din Africa

Pe când se aflau la lacul Tele, Herman Regusters și însoțitorii săi au auzit o poveste ciudată. Câteva luni înainte, în februarie 1981, populația locală descoperise plutind pe apă stârvurile a trei elefanți adulți. Cauza morții lor părea să fie două răni adânci în abdomenul fiecăruia. Rănile nu erau provocate de gloanțe, iar elefanții posedau colți, ceea ce indica faptul că aceștia nu fuseseră uciși de braconieri. Indigenii considerau că elefanții fuseseră uciși de un animal misterios cu coarne, care trăia în pădurea din apropiere.

Această ființă e numită emela-ntouka („ucigașul elefanților"). Diferitele relatări au descris-o în mod consecvent ca un animal de dimensiunea unui elefant, cu picioare puternice pe care se sprijină trupul masiv (nu ca la crocodil, care are picioarele în părțile laterale), precum și o coadă lungă și groasă. Capul are, în general, aspectul unui rinocer, cu un singur corn pe frunte. Este semiacvatic, mănâncă ierburi și frunze și omoară elefanți și bivoli cu cornul său mare și ascuțit.

În cartea sa *Dinozauri în viață?* (1987), Mackal sugerează că asemenea animale, dacă există, sunt - probabil - un soi de rinoceri preistorici sau de dinozauri cu corn, din specia triceratopsilor. Dacă face parte din specia menționată la început, atunci trebuie că este mamifer.

De asemenea, Mackal a adunat laolaltă o sumă de relatări despre mbielu mbielu mbielu, „un animal pe spinarea căruia cresc niște plăci", asemănător stegozaurului. Mai fascinantă a fost apariția așa-numitului nguma monene, o reptilă gigantică asemănătoare șarpelui, cu o creastă zimțată - ca de fierăstrău - de-a lungul spinării, cu picioare în părțile laterale. Între martorii oculari s-a numărat și misionarul Joseph Ellis, care a afirmat că în noiembrie 1971 a văzut ieșind din râul Mataba o astfel de făptură, care s-a făcut nevăzută în iarba înaltă. Deși a urmărit timp de aproape două minute, de la distanță doar de vreo 200 de picioare, el nu a putut avea o perspectivă bună a trupului animalului înainte de

a dispărea. Nu i-a văzut nici capul și nici gâtul însă judecând după poziția trupului în apă trebuie că măsura peste 30 de picioare în lungime.

Fiind bine familiarizat cu fauna din Congo, el era sigur că animalul pe care îl zărise nu era un crocodil. Ținând seama de relatările unor indigeni, care în descrierile lor au pomenit despre capul și coada lui lungă, Mackal presupune că „avem de a face cu un animal intermediar între șopârlă și șarpe", poate „un tip de șopârlă... derivată dintr-un grup semiacvatic cunoscut sub numele de dolicozaur".

În 1932, biologul Ivan T. Sanderson și colecționarul de animale W. M. (Gerald) Russell au fost martorii unei întâmplări bizare și înspăimântătoare, pe când se aflau pe iazul Mamfe, parte a râului Mainyu, din Camerunul de vest. Cei doi bărbați se aflau în bărci diferite și erau însoțiți de călăuze; tocmai treceau pe lângă malurile ca niște creste, punctate de gurile unor peșteri adânci, când - deodată - au auzit izbucnind niște urlete asurzitoare „ca și când niște fiare uriașe s-ar fi încăierat într-una din grote". Curentul i-a tras pe amândoi la gura grotei. În clipa aceea - își amintește Sanderson - „s-a auzit încă un urlet gâlgâit, de o mare intensitate, iar din apă a țâșnit ceva gigantic ce s-a zvârcolit în spuma vișinie și a dispărut sub apă, urlând în continuare. Acest «ceva» era negru și strălucitor, avea capul asemănător unei foci, dar turtit de sus în jos. Era de dimensiunea unui hipopotam adult, capul vreau să spun."

Sanderson și Russell au preferat să nu întârzie pe acolo ca să vadă ce se petrecea. În susul râului au descoperit urme de pași, care nu puteau fi de hipopotam, pentru că aceste animale nu existau în zona respectivă. După cum susțineau indigenii, hipopotamii dispăruseră fiind uciși de o ființă necunoscută, deși fiara nu era carnivoră și se hrănea cu fructele care creșteau din belșug de-a lungul râului. Indigenii numeau aceste ființe (în transcripția fonetică a lui Sanderson) „m'kuoo m'bemboo".

Dacă partea pe care o zărise în apă era cu adevărat capul lui, atunci animalul nu putea fi un „mokele mbembe" de tipul sauropodelor, căci prin definiție sauropodele au capul mic. Cincizeci de ani mai târziu, cu prilejul unei expediții personale, Mackal a constatat că unii indigeni foloseau „mokele mbembe" ca denumire generică pentru orice animal mare și periculos - inclusiv cele descrise mai înainte - care trăiau în râuri, lacuri sau mlaștini.

Dinozaurii din lumea dispărută

În romanul său din 1912 - *Lumea dispărută* - Sir Arthur Conan Doyle a imaginat descoperirea de către o echipă de

exploratori englezi îndrăzneți a unui platou în bazinul Amazonului unde monștrii preistorici trăiau de milioane de ani după dispariția speciei. Dar în pofida popularității neștirbite a acestei povestiri romantice, pe care unul din biografii săi o consideră „poate cea mai bună lucrare de ficțiune a sa", este surprinzător faptul că în realitate puține sunt rămășițele de dinozauri descoperite în America de sud.

O asemenea relatare a apărut la 11 ianuarie, 1911, în *New York Herald*. Autorul ei, un german - Franz Herrmann Schmidt - despre care se cunosc prea puține detalii, pretindea că într-o zi de octombrie, 1907, el și însoțitorul său - căpitanul Rudolf Pfleng - împreună cu mai multe călăuze indigene au pătruns într-o vale cu mlaștini și lacuri, aflată într-o regiune îndepărtată din Peru. Aici, ei au descoperit niște urme uriașe, stranii, care indicau existența nu doar a unui singur animal necunoscut în zonă, precum și arbori doborâți și vegetație zdrobită.

Deși călăuzele erau vizibil speriate, echipa a poposit în vale peste noapte. De asemenea, ei au observat „ciudata" absență a aligatorilor, iguanelor și a șerpilor de apă. Dimineața următoare membrii expediției au pornit cu bărcile în căutarea animalelor. În jurul amiezei au descoperit urme proaspete de-a lungul malului. Pfleng a declarat că era hotărât să le urmărească oricât de primejdioasă ar fi fost îndrăzneala sa. Însă chiar atunci au auzit țipetele disperate ale turmei de maimuțe care culegeau fructele arborilor din apropiere. Schmidt povestește:

„Ceva negru, uriaș, ascuns pe jumătate de frunzișul arborilor, s-a năpustit printre maimuțe, provocând mare panică. Unul din băștinașii speriați a început să lopăteze de zor ca să ne îndepărtăm de mal și - înainte de a-l putea opri - ne aflam deja la 100 de picioare depărtare. Acum nu se mai vedea nimic, iar localnicii au refuzat cu îndărătnicie să se apropie din nou. Dar nici Pfleng și nici eu nu am abandonat armele ca să ludm vâslele. Frunzele și plantele se agitau foarte tare și în același timp se auzea un plescăit puternic făcut parcă de o vâslă uriașă; toate aceste sunete se împleteau cu țipetele maimuțelor care fugeau, îndepărtându-se de lac... Apoi, zece minute a domnit liniștea, după care vegetația abundentă a început să se agite din nou cu putere și, apropiindu-ne, am zărit monstrul înspăimântător pe care am să vi-l descriu. Capul, care se înălța zece picioare deasupra vegetației, avea mărimea unei halbe de bere și semăna cu capul unui tapir. Avea botul parcă făcut ca să apuce sau să tragă ceva. Ochii lui erau mici și tulburi, ca ai aligatorului. În pofida noroiului pe jumătate uscat am observat gâtul - care avea aspectul de șarpe, doar că era mai gros. Pielea sa era aspră și punctată ca părțile laterale ale aligatorului și nu ca spatele acestuia.

De bună seamă că animalului nu i s-a părut ciudată prezența noastră (dacă ne văzuse) și s-a apropiat până a ajuns cam la 150 de picioare de noi. Am reușit să vedem o parte a trupului, care putea să aibă - după aprecierea mea - opt sau nouă picioare lățime la umeri, dacă mă pot exprima așa, de vreme ce nu avea picioare în față, ci doar niște înotătoare

mari şi puternice, prevăzute cu gheare. Pielea era asemănătoare cu cea a gâtului.

În ceea ce mă priveşte, eu aş fi dorit să mai aştept, dar Pfleng a ridicat arma şi a îndreptat-o spre capul monstrului, care - sunt sigur - a fost lovit între ochi. Dar gloanţele trebuie că au nimerit ceva osos, cornos sau altceva foarte dur, căci au ricoşat, rupând rămurelele unui copac situat mai sus şi mai departe. Pfleng a tras din nou şi odată cu el am tras şi eu, ţintind la baza gâtului.

Până acum animalul rămăsese complet nemişcat. Acum şi-a aplecat botul către locul unde ţintisem şi a părut că muşca ceva, dar nu se vedea sânge şi nici semn de rană. Am descărcat cu repeziciune arma încă de vreo şapte ori şi cred că toate gloanţele şi-au atins ţinta, ceea ce - aparent - l-a tulburat fără a-i provoca răni. Deodată, animalul s-a aruncat cu stângăcie în faţă. Indigenii aproape au răsturnat piroga când au început să lopăteze cu disperare, iar animalul s-a făcut nevăzut, scufundându-se în apă. Ţineam foarte mult să-i văd picioarele dindărăt. Am privit şi am surprins - când tocmai părăsea pământul - o coadă groasă, masivă, cu plăci aspre, cornoase. Capul i se vedea încă, dar trupul era acoperit de spuma apei împroşcate. Scurtul prilej pe care l-am avut de a-l privi mă face să apreciez că fiinţa era lungă de vreo 35 de picioare, dintre care cel puţin 12 reprezentau capul şi gâtul.

În trei secunde nu se mai vedea nimic, doar undele de apă noroioasă iscate şi agitaţia plantelor acvatice, precum şi o maimuţă care, cu posteriorul distrus, se chinuia să urce în vârful unui copac. În timp ce indigenii vâsleau nebuneşte, am împuşcat maimuţa ca să o scutesc de chinuri. De-abia ne îndepărtasem vreo sută de iarzi când Pfleng mi-a atras atenţia, arătând spre dreapta. La vreo optime de milă depărtare apăruseră deasupra apei capul şi gâtul monstrului. Probabil că ajunsese acolo înotând pe sub noi. După ce ne-a privit câteva secunde, fiara a început să înoate spre noi. Şi cum gloanţele nu păreau să aibă nici un efect asupra lui, am luat-o la sănătoasa. Am pierdut-o din ochi în spatele unei insuliţe şi nu am mai revăzut-o. Dar nici nu regretam."

Această întâmplare, altminteri narată de o manieră care inspiră credibilitate, s-a petrecut cu prilejul unei expediţii pe râul Solimes. Câteva luni mai târziu, la 4 martie, 1908, Schmidt a scris că Pfleng, însoţitorul său, a murit din pricina frigurilor, astfel că povestea nu mai putea fi verificată. În legătură cu această relatare, Mackal face următoarele remarci: „Detaliile par să fie adevărate şi probabil reflectă experienţa unei expediţii. De aici nu se poate trage neapărat concluzia că întâlnirea cu presupusa făptură chiar a avut loc. S-ar putea ca povestea să nu fie altceva decât o abilă adăugare la o expediţie altminteri autentică."

Totuşi, Schmidt nu este singurul care face referire la un monstru uriaş ce sălăşluieşte în zonele mlăştinoase ale lacurilor din America de sud. La începutul secolului al XX-lea, locotenent-colonelul Percy H. Fawcett a întreprins studii şi explorări în junglă pentru Royal Geographical Society din Anglia. Cercetător atent şi corect, Fawcett a reţinut cele ce i-au fost relatate de

băştinaşi despre „urmele lăsate la sol de un animal uriaş", zărite în mlaştinile de-a lungul râului Acre, în apropiere de locul unde se intersectează frontierele Peru-ului, Boliviei şi Braziliei (cam la 500-600 de mile de punctul unde Schmidt şi Pfleng au întâlnit ei înşişi monstrul). Băştinaşii au spus că de fapt ei nu au văzut niciodată făptura care a lăsat urmele.

Mai la sud - relata tot Fawcett - de-a lungul frontierei dintre Peru şi Bolivia, „o fiară gigantică, misterioară, a fost adesea tulburată în mlaştini, posibil un monstru rămas din erele terestre cele mai străvechi, ca acelea care au fost menţionate în alte părţi ale continentului. În mod cert, au fost găsite urme care nu aparţin nici unui animal cunoscut - urme uriaşe, mult mai mari decât ar fi putut lăsa orice specie cunoscută".

De atunci, puţine au fost zvonurile sau relatările despre dinozaurii din America de sud, care şi-au făcut loc în presă. În două articole publicate de revista *Pursuit*, între 1977 şi 1980, Silvano Lorenzoni sugerează că munţii abrupţi, cu vârfuri plate, din masivul Guayana - care au rămas neschimbaţi din punct de vedere geologic şi ecologic de zeci de milioane de ani - ar putea adăposti dinozaurii care au supravieţuit. În favoarea ideii sale incitante Lorenzoni nu aduce decât o dovadă firavă: relatarea unui neguţător care ar fi zărit trei „fiinţe ce semănau cu plesiozaurii" în lacul de pe platoul Auyantepui, în sud-estul Venezuelei, unde îşi are originea Cascada Îngerilor. De asemenea, el a reţinut relatările despre reptile foarte mari, asemănătoare şopârlelor, din văile munţilor din apropierea coastei venezueliene.

Dinozaurii din zona crepusculară

Existenţa dinozaurilor în viaţă poate fi concepută - măcar ca ipoteză marginală - în Africa şi America de sud; dar prezenţa acestor creaturi în Statele Unite şi Europa - e inutil să o spunem - e categoric imposibilă, cel puţin de partea aceasta a zonei crepusculare. Totuşi, poate că nu e surprinzător că aceste condiţii nu au împiedicat apariţia câtorva relatări pe care le redăm ca o curiozitate, precum şi pentru valoarea lor de amuzament.

În scrisoarea publicată la 22 august, 1982, în suplimentul de duminică al revistei *Empire Magazine*, Myrtle Snow din Pagosa Springs, statul Colorado, scria că în anul 1935, când avea trei ani, a văzut trei pui de dinozaur în apropierea oraşului ei natal. Câteva luni mai târziu, un fermier a împuşcat unul din ei, după ce i-au fost răpite mai multe oi. „A doua zi dimineaţa, bunicul ne-a dus şi l-am văzut - povesteşte ea. Era înalt de vreo şapte picioare, de culoare cenuşie, cu capul ca al unui şarpe. Picioarele

din față erau scurte, cu gheare ce semănau cu picioarele găinilor. Picioarele din spate erau mari și puternice și avea o coadă lungă".

Dar acesta nu a fost singurul prilej; ea s-a mai întâlnit de două ori: (1) „Am văzut un altul într-o peșteră, în 1937, dar avea culoarea verde închis"; și (2) „La 23 octombrie, 1978, mă înapoiam cu mașina de la Chama, New Mexico, în jurul orei 19, pe o ploaie torențială, când am văzut un altul care străbătea câmpul, îndreptându-se spre locul unde îl văzusem pe primul în 1937".

În 1934, un fermier din South Dakota a susținut că întâlnise o reptilă uriașă, care l-a silit să părăsească drumul pe care se afla cu tractorul, după care monstrul s-a dus și a dispărut în apele lacului Campbell din apropiere. Au fost întreprinse cercetări și s-au descoperit urme pe mal. Anterior acestei apariții din zonă dispăruseră misterios oi și alte animale mici.

Un italian a anunțat că fusese atacat de o reptilă „lungă de 15 picioare, ca un dinozaur", la Forli, în decembrie, 1970. La cincizeci de mile de locul acesta, în iunie, 1975, un monstru a apărut pe câmpul cultivat cu tomate, în apropiere de Goro, înspăimântându-l pe fermierul Maurizio Tombini, care - după cum a scris presa - „avea reputația de om serios". Știrii i s-a făcut mare publicitate, dar nu și în presa italiană, astfel nu s-a putut realiza o descriere completă și coerentă a făpturii care fusese văzută. Descifrând cu mai multă atenție relatările se poate deduce că monstrul avea lungimea de vreo zece picioare și opt inci grosime și era dotat cu patru picioare, care lăsaseră urme adânci pe sol. Tombini l-a asemuit cu „o șopârlă gigantică" și a respins ideea că putea fi un crocodil. Poliția a înregistrat și alte asemenea apariții, iar oamenii care fuseseră martori oculari au susținut că fiara urla ca un lup.

Cercetătorul german Ulrich Magin, specializat în fenomene anormale, se întreabă, pe jumătate serios: „Oare a fost cea mai sudică apariție a 'tatzelwurm-ului austriac?". Tatzelwurm-ul (viermele cu gheare) este un animal ciudat, uneori primejdios, care - deși nu e recunoscut de zoologie - figurează într-un număr de relatări ce semnalau apariția lui în Alpi, precum și într-o fotografie dubioasă. Unii teoreticieni presupun că e vorba de o specie necunoscută de șopârlă uriașă.

BIBLIOGRAFIE

Doyle, Sir Arthur Conan. *The Lost World.* London: Hodder and Stoughton, 1912.

Fulahn [William Hichens]. *On the Trail of the Brontosaurus: Encounters with Africa's Mystery Animals. Chambers's Journal* 7, 17 (1927): 692-95.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wang, 1958.

Higham, Charles. *The Adventures of Conan Doyle: The Life of the Creator of Sherlock Holmes.* New York: W. W. Norton and Company, 1976.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space.* Greenwich, CT: Fawcett Gold Medal, 1970.

Ley, Willy, *Exotic Zoology.* New York: Viking Press. 1959.

Lorenzoni, Silvano. *Extant Dinosaurs: A Distinct Possibility. Pursuit* 10, 2 (Spring 1977): 60–61.

***. *More on Extant Dinosaurs. Pursuit* 12, 3 (Summer 1979): 105–09.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1980.

***. *A living Dinosaur?: In Searcj of Mokele-Mbembe.* New York: E. J. Brill, 1987.

Magin, Ulrich. *A Brief Survey of Lake Monsters of Continental Europe. Fortean Times* 46 (spring 1986): 52–59.

Mayor, Adrienne. *Paleocryptozoology: A Call for Collaboration Between Classicists and Cryptozoologists. Crypyozoology* 8 (1989): 12–26.

Personal Glimpses: To Bring Home a Dinosaur Dead or Alive. *The Literary Digest* 64, 9 (February 28, 1920): 76–77, 80.

Powell, James. *Some Field Notes on African Neodinosaurs. Pursuit* 9, 1 (January 1976): 8.

Rickard, Bob. *A Reprise for 'Living Wonders'. Fortean Time* 40 (Summer 1983): 4–15.

Russo, Edoardo. *Meanwhile in Italy – The Goro Monster. Pursuit* 9, 3 (Summer 1976): 62.

Sanderson, Ivan T. *More* Things. New York: Pyramid Books, 1969.

***. *There Could Be Dinosaurs. Saturday Evening Post* 220 (January 3, 1948): 17, 53–56.

Schmidt, Franz Hermann. *Prehistoric Monsters in Jungles of the Amazon. New York Herald* (Juanary 11, 1911).

Unidentifieds: On Land. The News 15 (april 1976): 9–11, 5.

DISPARIȚIA LUI DAVID LANG

În după-amiaza zilei de 23 septembrie, 1880, David Lang din ținutul Sumner, statul Tennessee, traversa un câmp din apropierea locuinței sale. Soția îl privea din prag, pe când copiii - George și Sarah - se jucau în curtea din fața casei. Un avocat din Gallatin, „judecătorul" August Peck și cumnatul său se apropiau în docarul lor. Deodată doamna Lang a scos un țipăt, iar cei doi vizitatori au încremenit, nevenindu-le să-și creadă ochilor: David Lang pur și simplu se făcuse nevăzut în timp ce-l priveau.

Au fost întreprinse cercetări intense fără a se da de urma lui. Însă locul de unde dispăruse a rămas marcat, mulți ani după aceea, de un cerc neregulat, cu diametrul de 15 picioare. Nici o plantă nu a mai crescut pe locul acela pe care chiar și insectele l-au evitat. Odată, copiii s-au aventurat în interiorul cercului și au auzit glasul chinuit al tatălui lor venind dintr-o altă dimensiune.

Aceasta e substanța legendei unui „mister adevărat", care a căpătat cea mai largă popularizare între 1950 și 1960, datorită în mare măsură relatării publicată de revista *Fate*, din iulie, 1953. Articolul: *Cum s-a pierdut tatăl meu?*, se presupune că se întemeia pe o relatare de prima mână a evenimentului, de către Sarah Lang care se baza pe un interviu din 1931, acordat scriitorului Stuart Palmer. În acest material se susținea că în aprilie, 1929, Sarah primise un mesaj prin intermediul unei mașini de scris automate. Mesajul, cu scrisul de mână al părintelui ei, glăsuia: „De-acum suntem împreună. De-acum suntem împreună pe veșnicie... după mulți ani... Dumnezeu să vă binecuvânteze". Pentru Sarah aceste cuvinte însemnau: „Tata și mama sunt de-acum împreună în Lumea de Dincolo, după îndelungatul coșmar al despărțirii".

Hershel G. Payne, bibliotecar în Nashville, a cheltuit mulți ani pentru a cerceta povestea, dar nu a găsit nici o dovadă în arhive că vreo familie Lang sau Peck ar fi trăit vreodată în regiune. În cele din urmă el a tras concluzia că povestea a fost generată de o păcăleală jurnalistică pusă la cale de un comis-voiajor, Joseph M. Mulholland, care - pe la finele secolului al XIX-lea - a furnizat povești gogonate mai multor ziare, sub pseudonimul Orange Blossom[1]. Payne este de părere că Mulholland s-a inspirat, probabil,

1. Flori de Portocal (*n. tr.*).

dintr-o povestire științifico-fantastică - *Dificultatea de a traversa un câmp* - de Ambrose Bierce. Ulterior, un alt cronicar, Jay Robert Nash, a sporit confuzia, susținând că povestea lui Bierce (plasată în 1854, în orașul Selma, din Alabama, avându-l ca erou pe un „plantator pe care îl chema Williamson") era cea adevărată. De fapt, nu există nici un motiv să se dea crezare pățaniei lui Williamson - despre care Bierce nici nu pretinde că ar fi autentică - la fel ca și varianta Lang.

Relatarea lui Palmer, publicată în *Fate*, care s-ar bizui pe mărturia fiicei lui Lang, cuprindea mostre ale scrisului de mână al victimei - scrisul de la mașina automată - precum și semnăturile lui Sarah și ale unui notar public. Cercetătorul Robert Schadewald a arătat aceste probe scrise expertului grafolog Ann B. Hooten, din Minneapolis, care le-a studiat și apoi a declarat că „toate au fost redactate de aceeași mână, probabil de Palmer. Cu alte cuvinte, totul a fost produsul imaginației bogate a lui Sarah, ca și a tatălui ei, care au inventat povestea."

BIBLIOGRAFIE

Edwards, Frank. *Stranger Than Science.* New York: Lyle Stuart, 1959.

Fortean Corrigenda: The Disappearance of David Lang. Fortean Times 18 (October 1976): 6-7.

Nash, Jay Robert. *Among the Missing.* New York: Simon and Schuster, 1978.

Nickell, Joe, with John F. Fischer. *Secrets of the Supermatural: Investigating the World's Occult Mysteries.* Buffalo, NY: Prometheus Books, 1988.

Palmer, Stuart. *How Last Was My Father? Fate 6, 7* (July 1953): 75-85.

Schadewald, Robert. *David Lang Vanishes... Forever. Fate* 30, 12 (December 1977): 54-60.

Wilkins, Harold T. *Strage Mysteries of Time and Space.* New York: The Citadel Press, 1958.

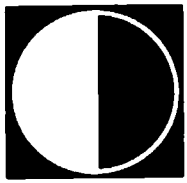

DISPARIȚIA LUI OLIVER LERCH

Povestea despre soarta tragică a unui tânăr, provocată de puteri nepământești, a circulat decenii de-a rândul, fiind prezentată ca fapt real de către diverșii cronicari.

În versiunea cea mai cunoscută, întâmplarea s-a petrecut în ajunul Crăciunului din 1889, 1890 sau 1891, la o fermă din împrejurimile localității South Bend din statul Indiana. Familia și prietenii se adunaseră să petreacă sărbătoarea. La un moment dat, în timpul serii, Oliver Lerch (ori Larch) în vârstă de 20 de ani (unele surse indică vârsta de 11 ani), s-a dus la puț ca să aducă apă. Era o noapte senină. Mai devreme, zăpada care căzuse limpezise văzduhul de praf, iar norii trecuseră și dispăruseră. Cinci minute mai târziu se aud țipetele îngrozitoare ale lui Oliver. Petrecerea de Crăciun e întreruptă și toată lumea se năpustește afară, unde descoperă că urmele pașilor tânărului se întrerup la mijlocul drumului către puț. O voce, care aparent venea din văzduh, dar a cărei sursă nu putea fi precizată, țipa: „M-a prins! Ajutor! Ajutor!" Cererea patetică de ajutor s-a piedut în văzduh, iar Oliver Lerch nu a mai fost văzut niciodată și nimeni nu a mai auzit despre el.

Un cronicar a scris: „Faptele în legătură cu acest caz sunt consemnate în documentele poliției".

O poveste identică - doar numele victimei și locul evenimentelor supranaturale diferind - îl are drept erou tragic pe Oliver Thomas de 11 ani din Rhayader, Țara Galilor. Această versiune, aparent de dată recentă, a fost consemnată întâia oară în ediția broșată, populară, de „mistere adevărate" care a fost publicată prin anii '60. Numai că investigații temeinice întreprinse ulterior în arhivele orașului Rhayader au stabilit cert că Oliver Thomas nu a existat niciodată.

Povestea lui Lerch-Larch e cu multe zeci de ani mai veche. Versiunea ei cea mai cunoscută - aceea care a determinat ca pentru întâia oară ea să fie cuprinsă între coperțile unor cărți (ca, de pildă, *Incidente cu O.Z.N.-uri*, de M. K. Jessup, 1955, precum și *Cel mai straniu lucru*, de Frank Edwards, 1956), a apărut în numărul din septembrie, 1950, al revistei *Fate*.

Douăzeci și șapte de ani mai târziu, un alt colaborator al revistei *Fate*, Joe Nickell, l-a determinat pe Joseph Rosenberger,

acela care publicase prima relatare în revistă, să mărturisească deschis că „nu era nici o urmă de adevăr în povestea cu Lerch. Totul a fost inventat pentru bani".

Deși Rosenberger a susținut că a ticluit singur totul, povestea era cunoscută cu mult înainte de 1932, an în care Rudolf H. Horst, editor și administrator al revistei *South Bend Tribune*, răspunzând scriitorului englez Harold T. Wilkins, recunoaștea că „povestea a fost pe de-a întregul scornită. Noi auzim adesea despre presupusul incident ce privește familia Lerch, dar nu am reușit să dăm de urma ei".

Ideea acestui incident a fost inspirată de una din primele narațiuni științifico-fantastice, *Urmele lăsate de Charles Ashmore*, de Ambrose Bierce, publicată într-o colecție, din 1893, intitulată *Astfel de lucruri se pot întâmpla?* Acțiunea se desfășoară la Quiney, Illinois, în noiembrie 1878; autorul ne povestește despre drumul fatal făcut la puț și apoi descoperirea înfiorătoare făcută de familie care a constatat că urmele lui Ashmore „se întrerup brusc, totul jur-împrejur fiind zăpadă imaculată, nerăscolită de vreun picior de om". Ulterior, membrii familiei aud „vocea slabă venind de la mare depărtare, dar care totuși se auzea destul de clar și de articulată". Nimeni nu a putut determina cum Charles Ashmore s-a transformat în Oliver Lerch și nici cum o povestire menită să fie doar o fantezie a devenit „un mister adevărat".

BIBLIOGRAFIE

Begg, Paul. *Into Thin Air: People Who Disappear.* North Pomfret, VT: David & Charles, 1979.

Edwards, Frank. *Strangest of All.* Secaucus, NJ: Citadel Press, 1956.

Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.

Nickell, Joe. *The Oliver Lerch Disappearance: A Postmortem. Fate* 33, 3 (March 1980): 61–65.

Nickell, Joe, and John F. Fischer. *Secrets of the Supernatural: Investigating the World's Occult* Mysteries. Buffalo, NY: Prometheus Books, 1988.

Rosenberger, Joseph. *What Happened to Oliver Lerch? Fate* 4, 5 (September 1950): 28–31.

Steiger, Brad. *Strangers from the Skies.* New York: Award Books, 1966.

Wilkins, Harold T. *Mysterious Disappearances of Men and Women in the U. S. A.*, Britain and Europe. Girard, KS: Haldeman-Julius Publications, 1948.

EVENIMENTUL TUNGUS

Un eveniment straniu, care s-a petrecut în anul 1908, într-o regiune mlăștinoasă îndepărtată din Siberia, continuă - după aproape un secol - să provoace întrebări, să incite controverse și să dea naștere la teorii mai mult sau mai puțin plauzibile.

În dimineața zilei de 30 iunie, la ora 7.15, un obiect ce emitea o lumină albă-incandescentă a fost văzut abătându-se deasupra taigalei din nord-vestul lacului Baical, în apropiere de râul Tunguska Stâncoasă. Lumina deosebit de strălucitoare a aruncat umbre pe pământ. În timpul căderii, obiectul a smuls copacii din rădăcină, a făcut casele una cu pământul, în cele din urmă explodând în contact cu scoarța pământului și detonând cu o forță imensă, care a provocat un șoc seismic resimțit pe tot globul. O „coloană enormă de foc" s-a înălțat făcându-se vizibilă la distanță de sute de mile. Bubuiturile de tunet au răsunat în atmosferă și un val fierbinte în aer a pârjolit zona, iscând incendii în păduri și orașe. Distrugerile masive provocate de fenomen s-au extins pe o arie cu raza de 375 de mile. Nori groși și negri s-au înălțat, iar peste Rusia centrală s-a abătut o ploaie de țărână și particule diferite. Noaptea aceea cerul de deasupra Europei de nord a rămas nefiresc de luminos.

Probabil că misterul acestui uluitor fenomen ar fi fost dezlegat dacă oamenii de știință s-ar fi deplasat imediat la fața locului. Dar situția politică instabilă din Rusia - care peste puțini ani avea să explodeze în revoluție - i-a determinat pe oamenii de știință să-și îndrepte atenția spre alte probleme ce li se păreau mai urgente. Prima expediție, condusă de Leonid Kulik de la Institutul de Meteorologie Rus, a ajuns la locul întâmplării de-abia după 13 ani.

Expediția se aștepta să găsească un crater provocat de meteorit, dar spre suprinderea ei nimic de genul acesta nu a fost descoperit, însă s-a văzut că arborii fuseseră nimiciți. Și mai ciudat era faptul că arborii din apropierea epicentrului fenomenului rămaseseră în picioare, deși scoarța și ramurile lor dispăruse. Copacii mai îndepărtați fuseseră doborâți, cu vârfurile îndreptate în afara locului. Kulik și tovarășii săi au căutat cu sârguință și răbdare, dar zadarnic, fragmente de meteorit.

Cu toate acestea Kulik, care avea să-și continue activitatea până la izbucnirea războiului (în cursul căruia avea să și piară) a

rămas convins că fenomenul a fost provocat de un meteorit. Un coleg al acestuia, Vasili Suyin, și-a exprimat dezacordul; în absența unei cauze extraterestre - a argumentat el - logica impunea o explicație terestră: o furtună neobișnuit de puternică.

Ipoteze extraterestre

După lansarea bombelor atomice asupra orașelor Hiroșima și Nagasaki scriitorul sovietic de romane științifico-fantastic, A. Kazanțev, a publicat o povestire în numărul din ianuarie, 1946, al revistei *Vókrug Sveta*[1]. În povestire era vorba de o navă aerospațială marțiană care pur și simplu se vaporiza într-o explozie atomică deasupra teritoriului tungus.

Deși era vorba doar de o fantezie, povestirea lui Kazanțev a fost criticată de oamenii de știință sovietici, care l-au acuzat că propunea - după opinia lor - o explicație absurdă. Totuși, ideea zdrobirii de pământ a unei nave spațiale avea să facă vogă, cu impact puternic asupra imaginației populare mai întâi sovietice, apoi mondiale. Doi scriitori sovietici nonconformiști, Felix Zigel și Alexei Zolotov, au folosit din plin tema în deceniile următoare, ultimul susținând chiar că detectase „activități anormale" la locul întâmplării. Însă testele efectuate de alți oameni de știință sovietici nu au dat decât rezultate ambigue. În 1976, o carte populară - *Focul a căzut din văzduh* - promova ipoteza navei spațiale, dar ideea nu a găsit aproape nici un ecou în rândul oamenilor de știință occidentali și nici ruși.

În prezent, majoritatea speculațiilor se eșafodează în jurul meteoriților, cometelor și asteroizilor. În mod aproape unanim se consideră că obiectul - care e posibil să fi măsurat 200 de iarzi în diametru - nu a ajuns să lovească pământul ci a explodat deasupra solului, în aer, din cauza presiunii crescânde întâmpinate în timpul căderii.

Stephen P. Moran scria în revista *Natural History*: „Dacă obiectul Tungus a fost o cometă, atunci e ușor de înțeles neputința de a găsi fragmente de rocă sau fier în urma exploziei. Eventuala gheață de cometă care a ajuns pe sol probabil că se topise cu mult înainte ca prima expediție să fi ajuns la fața locului... Obiectul Tungus era un asteroid sau meteorit și deci se compunea din piatră și fier... Fie există fragmente care nu au fost depistate de multiplele expediții științifice sovietice... fie obiectul s-a dezintegrat în timpul exploziei și s-a pulverizat în cădere".

1. „În jurul lumii". (*n. tr.*).

BIBLIOGRAFIE

Baxter, John, and Thomas Atkins. *The Fire Came by: The Riddle of the Great Siberian Explosion.* Garden City, NY: Doubleday and Campany, 1976.

Carlson, John B. *The Tunguska Event... and Another Far–Out Theory. INFO Journal* 3, 4 (February 1974): 18–19.

Frazie, Kendrick. *Egregiously Yours: Lithium Meteor? Skeptical Inquirer* 3, 2 (Winter 1978): 54–55.

Ganapathy, Ramachandran. *The Tunguska Explosion of 1908: Discovery of Meteoritic Debris Near the Explosion Site and at the South Pole. Science* 220, 4602 (June 10, 1983): 1158–61.

Hobana, Ion, and Julien Weverbergh. *UFOs from Behind the Iron Curtain.* Neew York: Bantam Books, 1975.

Maran, Stephen P. *What Struck Tunguska? Natural History* 93, 2 (February 1084): 36–37.

Oberg, James. *Tunguska Echoes. Skeptical Inquirer* 3, 2 (Winter 1078): 49–57.

Schadewald, Robert. *The Tungus Event Once More. INFO Journal* 6, 1 (May 1977): 6–8.

Tunguska: Comet or Asteroid? Sky & Telescope 72, 6 (December 1986): 577–78.

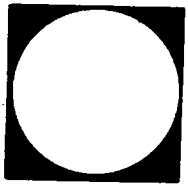

FANTOME AGRESIVE

Cea mai vestită fantomă agresivă din lume, despre care s-a dus vestea, a fost „nebunul care gaza", originar din Mattoon, o siluetă atât de nebuloasă încât, în cele din urmă, autoritățile legale din acest orășel din centrul statului Illinois l-au declarat inexistent. Această explicație a fost ratificată în anul următor, 1945, de un om de știință care a scris că „gazatorul" era creația isteriei în masă.

Unii observatori, care au recunoscut rolul jucat de isterie, au susținut că, totuși, doar acest element singur nu era suficient pentru a lămuri fiecare aspect al problemei. Ambiguitățile care înconjoară și care probabil că nu vor fi niciodată risipite, ne permit să presupunem că episodul, prin însăși natura sa, nu permite să se tragă decât o concluzie aproximativă. Din punctul acesta de vedere este deosebit de interesantă o serie de evenimente identice petrecute în ținutul Botetourt, statul Virginia, între decembrie 1933 și ianuarie 1934 despre care - după toate probabilitățile - locuitorii din Mattoon nu au auzit.

De asemenea, trebuie spus că oricât de iraționale - poate chiar absurde - s-ar părea, evenimentele de la Mattoon și Botetourt ne conduc la concluzia că, în pofida limitelor sale, isteria pare a fi singura alternativă la aceea și mai extraordinară a „nebunului care gazează", ce pare să-și aibă sorgintea direct în universul demonilor răi și urâcioși. Un asemenea univers nu există, iar cine susține contrariul le putem pretinde să aducă dovezi mai consistente în sprijinul lor. Doar în prea puține cazuri făpturile răspunzătoare cu acțiunile de gazare au fost zărite în trecere fulgerătoare; chiar și în acest caz, spărgători obișnuiți sau întâmplători puteau fi considerați, în mod eronat, străini făcând parte din zona crepusculară.

O armată de năluci

În vara anului 1692, la Cape Ann, în Massachusets, s-a desfășurat un șir ciudat de întâmplări care au început din momentul când Ebenezer Babson, întorcându-se acasă noaptea târziu, a zărit doi oameni care au țâșnit pe poarta casei sale și s-au făcut nevăzuți într-un lan de grâu. Cetățeanul a intrat repede în casă, îngrijorat de soarta familiei sale, dar cei din interior au rămas uluiți de întrebările lui și au susținut că nici o persoană străină nu pătrunsese în casă.

Babson a pus mâna pe o pușcă și s-a repezit afară, unde i-a descoperit pe cei doi intruși pitiți după un buștean. În timp ce fugeau spre o zonă mlăștinoasă din apropiere, Babson l-a auzit pe unul din ei spunându-i celuilalt: „A venit gospodarul, altminteri puteau lua casa".

Familia s-a dus la garnizoana militară din apropiere; Babson s-a strecurat afară și din nou i-a văzut pe cei doi oameni. A doua zi, Babson a dat din nou peste ei, iar aceștia l-au fugărit până la garnizoană. În următoarele două săptămâni, Babson – uneori singur, alteori însoțit și de alte persoane – i-a întâlnit de mai multe ori pe misterioșii străini, despre care a bănuit că erau cercetași franco-canadieni alăturați indienilor ostili.

La 14 iulie, întreaga garnizoană a zărit un grup de 5-6 persoane. S-a organizat o poteră, în frunte cu Babson, care i-a urmărit până a ajuns destul de aproape, astfel că a putut trage cu arma doborând trei dintre ei. Dar imediat aceștia s-au ridicat, parcă nu pățiseră nimic. În timp ce fugeau, unul dintre ei s-a întors și a slobozit un foc. Glonțul care era cât pe-aci să-l lovească s-a înfipt în trunchiul unui copac de unde potențiala victimă l-a extras. Câteva minute mai târziu, grupul de urmărire a dat din nou peste unul din străini, asupra căruia Babson a tras cu arma. Omul a fost doborât, dar când Babson și însoțitorii săi s-au repezit

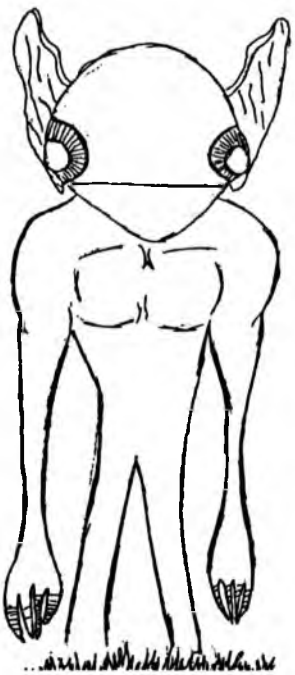

O schiță întocmită de cercetătorul Budd Ledwith, pe baza descrierii unui martor ocular, a humanoidului de la Kelly (prin amabilitatea lui Loren Coleman).

la locul unde căzuse, nu au găsit pe nimeni. Câteva zile mai târziu, doi cercetași din garnizoană au surprins 11 oameni care păreau că participă la o ceremonie ciudată de incantații. Richard Dolliver a tras asupra lor determinându-i să se risipească.

Curând întregul oraș Cape era în fierbere și 60 de oameni înarmați au fost trimiși de la Ipswich ca să întărească garnizoana. Aparițiile au continuat, iar străinii au fost acuzați că pătrundeau în hambare, că aruncau cu pietre și altele. Una din ultimele aparții l-a avut pe Babson drept martor ocular. Zărind pe unul din străini, el s-a pitit în spatele unui tufiș ca să-l surprindă și a tras asupra lui, dar nu l-a nimerit. Străinul l-a privit disprețuitor și s-a îndepărtat în liniște.

Curând aceștia au dispărut, făcându-i pe locuitorii din Cape să răsufle ușurați. Cotton Mather, faimosul prelat, istoric și izgonitor de vrăjitoare, din New England, scria în legătură cu acest episod, că lumea avea bănuiala că străinii erau altceva decât ființe omenești - poate demoni. După trei secole e puțin probabil că vom afla cine erau, sau nu erau, misterioșii străini. Se poate, totuși, presupune că în ultima parte a desfășurării evenimentelor aceștia erau niște farsori.

Temeri, mari și mici

Cel mai notoriu episod din întreaga istorie a atacurilor lansate de fantome, care a semănat teroare în provinciile franceze timp de două săptămâni, a început îndată după izbucnirea Revoluției din 14 iulie, 1789. El a fost declanșat la Nantes în ziua de 20, o dată cu zvonurile conform cărora o armată mărșăluia asupra orașului pentru a restaura ordinea. Asemenea zvonuri s-au dezlănțuit și s-au dezvoltat și în alte regiuni ale Franței, între data menționată și 6 august, alimentate fiind de prăbușirea ordinei legale și sociale. Istoricul Simon Schama a scris: „Efectul acestui prelungit sentiment de anxietate urmărea să crească paranoia care ar fi trebuit să înghită Revoluția".

Se bănuia că atacatorii erau fie trupe austriace, fie engleze, spaniole sau suedeze, ori „briganzi", sau sclavi puși în libertate de la galere, care acum se răzbunau.

De obicei, vestea unui atac începea prin sosirea în oraș a unui mesager înspăimântat, care susținea că a fost martor ocular la nimicirea satului vecin și la măcelărirea sălbatică a sătenilor. De acolo vestea se răspândea în orașele din împrejurimi, iar spaima creștea în valuri, după cum consemnează principalul cronicar Georges Lefebre.

Atacurile continuau, iar spaima nu era inexplicabilă. Nimeni nu s-a gândit că era vorba de panică în colectiv, iar noi o menționăm aici din pricina notorității și dimensiunilor ei. În vremurile contemporane „panici mici" au afectat arii mult mai

restrânse. Sociologul Ron Westrum a semnalat două întâmplări petrecute în zona rurală a statului Michigan, în 1978. În ambele cazuri, locuitorii din două case au fost convinși că niște entități misterioase îi asediau în timpul nopții, entități pe care le-au văzut fugar, cu două excepții. Westrum conchidea că dacă aceste „atacuri" nu erau pure halucinații, atunci el presupune că „ele erau rezultatul probabil al unei activități umane neobișnuite, ori constituiau exemplul unui fenomen psihologic sau fizic încă necunoscut".

Atacurile oamenilor maimuță

În primii ani ai secolului al XX-lea „Bigfoot" și „Sasquatch" erau cuvinte a căror semnificație nu era cunoscută de oricine, așa cum este în zilele noastre, cu toate că locuitorii din zona rurală a Pacificului de nord-vest știau că noțiunea se referea la o rasă de uriași păroși, cu caracteristici deopotrivă umane și de maimuță antropoidă, care sălășluiau în păduri și munți. Aproape toate relatările, de la începuturi și până în prezent confirmă faptul că aceste ființe evitau contactul cu oamenii. Ori de câte ori oamenii le ieșeau în cale, ele se refugiau și se ascundeau cât mai iute. Cu alte cuvinte, în pofida staturii impozante și a aspectului înfricoșător, aceste ființe nu erau agresive prin natura lor.

Dacă ar fi să-l credem pe Fred Beck, el a fost martor într-un caz, din anul 1924, când comportamentul unei ființe de tipul acesta a infirmat regula menționată mai sus. Episodul a fost relatat într-un ziar local. Reporterii, care s-au deplasat la locul cu pricina, au găsit urme mari de picior întipărite în sol. Beck s-a jurat timp de zeci de ani, până la sfârșitul vieții, că spusese purul adevăr. În 1967, Beck și fiul său au publicat o cărticică scrisă pe baza memoriilor bătrânului.

Beck și patru parteneri întreprindeau prospecțiuni de aur într-o zonă cuprinsă între muntele Saint Helen și râul Lewis din sud-vestul statului Washington. Uneori, ei descopereau urme uriașe de pași, asemănătoare cu ale omului, imprimate în nisipul de la malul apei. Ei au auzit și „un fel de bubuituri", dar nu i-au putut stabili sursa. De asemenea s-au auzit și șuierături ascuțite.

Oamenii nu se mai duceau nicăieri decât înarmați. Beck și unul din tovarăși, Hank, luau apă de la un izvor aflat nu departe de cabană, când - deodată - au zărit un gigant umanoid înalt de șapte picioare. Ei au tras cu arma asupra lui. Ființa a fugit și a dispărut, dar a reapărut la o distanță de vreo 200 de iarzi, la capătul canionului. Beck a tras de trei ori cu arma, dar fără folos, apoi ființa antropoidă a dispărut cu totul.

În noaptea aceea, cu rare întreruperi de liniște, „antropoidele" au asaltat cabana. Ele au aruncat cu bucăți de stânci în adăpost, au sărit și țopăit pe acoperiș și au încercat să spargă ușa, cu toate

că Beck și Hank au ciuruit-o cu gloanțe. În zori atacul a încetat și, în timp ce soarele se înălța, cei doi oameni au pășit cu precauție afară. Câteva minute după aceea, Beck a zărit una din ființe la vreo 80 de iarzi distanță. El a ridicat arma, a ochit și a tras; a văzut cum ființa se prăbușea în hăul canionului adânc de 400 de picioare.

Locul unde s-a petrecut întâmplarea poartă și azi numele „canionul antropoidului". De-a lungul anilor s-au ivit diverse persoane care au afirmat că Beck și tovarășii săi fuseseră victimele unei farse pe care o organizaseră chiar aceia care făceau dezvăluirea. Dar aceste istorii se bat cap în cap și se deosebesc și de afirmațiile făcute de Beck. Farsa putea avea loc dacă cei înșelați ar fi fost cuprinși de halucinații extraordinare. De asemenea este ciudat că, în pofida focului viu deschis de victime împotriva farsorilor, aceștia au persistat, deși astfel își primejduiau viețile.

Pe scurt, e mai ușor să accepți ideea că Beck însuși a inventat toată povestea, decât să crezi că el a fost victima unei înșelăciuni. Ronald, fiul lui Beck, continuă să jure că părintele său spusese „purul adevăr", iar Peter Byrne, care a discutat în 1960 cu bătrânul Beck, a scris: „Mi s-a părut că era onest și că spunea adevărul". Ceilalți presupuși martori oculari se risipiseră de mult și, chiar dacă erau în viață, nu au fost depistați la vremea când s-a declanșat „o investigație în legătură cu Bigfoot". Astfel, în afară de primele relatări de presă nu deținem nici un detaliu din punctul lor de vedere și, în actuala situație nu credem că vom obține ceva în plus.

Bipezi păroși, care în mod obișnuit sunt numiți Bigfoot, au fost semnalați dincolo de regiunea Pacificului de nord-vest, practic în zonele rurale de pe aproape tot cuprinsul Statelor Unite și ale Canadei. Aceste făpturi adesea dau dovadă că posedă puteri miraculoase sau paranormale, așa cum au făcut-o ființele întâlnite de Beck. Despre acestea el a spus: „Ele nu aparțin pe de-a întregul lumii noastre... Eu unul am fost conștient tot timpul că avem de a face cu ființe supranaturale și știu că și ceilalți membri ai grupului nostru simțeau la fel".

O întâmplare petrecută în epoca modernă, în care este vorba de atacul unei fantome, a fost relatată într-o monografie redactată și publicată de Dennis Pilichis. Acesta locuia în Rome, o mică localitate în nordul statului Ohio și a fost o bună bucată de vreme un personaj foarte activ printre adepții O.Z.N.-urilor și ai monștrilor. Când un eveniment se petrecea în zona sa, el se deplasa și făcea cercetări la fața locului. El a relatat că, odată, cu un prilej anumit a fost el însuși implicat într-o întâmplare misterioasă. Fără a indica alți martori decât concetățenii vânători de monștri, povestește că, odată, în 1981, locuitorii din împrejurimile rurale ale orășelului Rome au făcut niște descoperiri neobișnuite: animale cu răni ciudate sau omorâte în mod misterios, orificii inexplicabile săpate în pământ

și altele. Curând, o familie de fermieri a zărit în curtea din spate „o siluetă neagră cu doi ochi scăpărători", înaltă de șapte sau opt picioare. Unul din băieți a îndreptat lumina lanternei spre ființă, iar tatăl a descărcat arma. Misterioasa făptură a fugit țipând.

Această întâmplare s-a petrecut târziu în seara zilei de 25 iunie și ea a precipitat - după cum afirmă Pilichis - un șir de alte întâmplări. Două ore mai târziu apărea o făptură asemănătoare unei gorile, cu ochi roșii incandescenți și colți ascuțiți. În noaptea următoare, entități venite parcă din altă lume au fost zărite agitându-se încoace și încolo într-o zonă împădurită, nu departe de fermă. Una din ele purta o lumină albastră, întuncată. Familia a risipit o bună cantitate de gloanțe, doborând câteva exemplare, dar neputând omorî vreuna.

La 11 iulie Pilichis a sosit la fața locului și a făcut mulaje de ghips după urmele unor picioare cu trei degete imprimate în pământ. (Toate primatele au cinci degete, însă urmele cu trei degete sunt adesea puse pe seama bipezilor păroși din zona de Centru-vest). În noaptea aceea Pilichis și familia fermierului s-au urcat pe acoperișul casei de unde au putut urmări timp de câteva ore desfășurându-se printre copaci o priveliște stranie cu lumini, ochi scânteietori și siluete nedeslușite. Pilichis a relatat:

„De câte ori un membru al familiei zărea o siluetă, țipa, iar silueta îi răspundea de asemenea țipând. Priveam la liziera pădurii unde siluete cu ochi roșii se vânzoleau în toate direcțiile. Membrii familiei trăgeau cu arma asupra ochilor roșii, dar fără nici un rezultat. În același timp însă se vedeau siluete care se desprindeau de «ochii roșii», alergând spre dreapta și spre stânga. Membrii familiei fermierului au presupus că «punctele roșii» erau folosite ca diversiune pentru a îndepărta atenția de la siluete. Familia a tras asupra umbrelor roșii lovindu-le probabil deoarece s-au împrăștiat țipând."

Ulterior, Pilichis a revenit în același loc și a descoperit multe urme de picioare cu trei degete. Apoi, după ce se lăsase întunericul, Pilichis și un însoțitor au început să bombardeze cu pietre liziera pădurii, nădăjduind că vor stârni ființele aflate acolo. Drept răspuns, cineva a aruncat un bolovan, care a trecut peste capetele lor și a aterizat la picioarele membrilor familiei care se găseau cu vreo 15 picioare mai în spate. Pilichis a scris: „În întunericul nopții se vedeau multe perechi de ochi... Uneori, trei făpturi deodată se ascundeau în spatele trunchiurilor de copaci... ieșind la iveală din nou, din când în când. Perechile de ochi sclipitori se zăreau la 10-12 picioare de la sol. Uneori ochii se vedeau numai la 2-3 picioare de la sol."

În aceeași noapte, dar mai târziu, Pilichis a lansat o rachetă luminoasă drept deasupra unei ființe înalte de 12 picioare. Membrii familiei au deschis focul, cu efect minim: una din ființe s-a răsucit într-o parte cu „o mișcare curioasă" și a ieșit de sub conul de lumină.

În noaptea de 21 spre 22 august, Pilichis și familia de fermieri au pus o capcană cu un iepure drept momeală, în nădejdea de a captura unul din bipezii părăsiți, dar nu au avut succes.

Faptul că Pilichis a refuzat să dea numele martorilor oculari, precum și reputația dubioasă a unuia din tovarășii care îl însoțeau (un tip asociat cu întâmplări îndoielnice în trecut), au făcut ca volumul pe care l-a tipărit să nu se bucure de atenție deosebită în rândul comunității de partizani ai O.Z.N.-urilor și monștrilor misterioși. Cu alte cuvinte, chiar și aceia care admiteau că asemenea întâmplări pot avea loc, se îndoiau. Indiferența l-a înfuriat pe Pilichis, care ulterior a dispărut de pe scenă.

Frica de omuleți

Epoca O.Z.N.-urilor a înregistrat un caz clasic de atac lansat de fantome, caz care a reținut atenția Proiectului Cartea Albastră, organizația oficială de investigație a O.Z.N.-urilor de pe lângă Forțele Aeriene ale S. U. A.

Devreme, în seara zilei de 21 august, 1955, Billy Ray Taylor, care locuia cu încă zece persoane (dintre care opt îi erau rude) într-o fermă din orășelul Kelly, din Kentucky, s-a dus să ia apă de băut dintr-un puț care se afla în curtea din spate. El s-a înapoiat, precipitându-se și a spus că văzuse o farfurie zburătoare aterizând într-o vale seacă de la capătul îndepărtat al ogorului.

Nimeni nu l-a luat în serios până când, o oră mai târziu, au auzit câinele lătrând disperat, apoi refugiindu-se, cu coada între picioare, sub casă. Atunci Taylor și Lucky Sutton s-au dus în spatele casei să vadă ce se petrece și au zărit cea mai stranie priveliște din viața lor: o ființă care emana luminozitate, măsurând cam trei picioare și jumătate în înălțime, cu un cap supradimensionat și urechi mari, pleoștite și ascuțite, cu ochi scânteietori și brațe lungi care se terminau cu labe. Făptura era făurită din ceva argintiu sau pur și simplu îmbrăcată cu un veșmânt argintiu, metalic, și mergea cu mâinile ridicate.

Nu se știe dacă era un gest de pace, dar el nu a fost interpretat ca atare. Când ființa a ajuns la 20 de picioare de cei doi oameni, aceștia au deschis focul asupra ei cu o armă de 22. Dar ființa a făcut o săritură într-o parte și s-a pierdut în întunericul de la marginea casei. Câteva minute mai târziu aceeași ființă, ori alta asemănătoare, a apărut în fața unei ferestre laterale. De data aceasta J. C. Sutton (fratele lui Lucky) și Taylor au tras asupra ei; J. C. a descărcat arma direct, aproape fără să ochească.

Până la ora 23 - când toți cei implicați în evenimente s-au înghesuit într-o mașină, rulând cu maximum de viteză la secția de poliție din Hopkinsville - martorii au revăzut de mai multe ori misterioasele făpturi asupra cărora au deschis focul; acestea s-au rostogolit, dar au scăpat propulsându-se cu brațele și mâinile. Picioarele

Un martor ocular a pretins că umanoidul care a asediat casa rurală din apropiere de Kelly, în august, 1955, l-a apucat de păr. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

ciolănoase și rigide se părea că îndeplinesc doar rolul de a dirija zborul vertical. Dacă ființa se afla în copac sau pe acoperiș în momentul când era împușcată, ea nu cădea, ci plutea spre sol.

Ființele, al căror număr nu a putut fi stabilit, nu au manifestat ostilitate în mod deschis. Era însă cert că se aflau cel puțin două, deoarece, la un moment dat, ele au fost văzute împreună.

Când au ajuns la secția de poliție martorii oculari erau într-o stare de agitație „vecină cu isteria" atât de evidentă încât șeful poliției, Russell Greenwell și-a dat seama că se întâmplase „ceva extraordinar", care îi speriase pe oameni. Pe drumul de întoarcere spre fermă un polițist care avea cunoștințe medicale, i-a luat pulsul lui Taylor pe care l-a găsit accelerat, dublu față de pulsul normal. Dar au apărut și alte dovezi. În timp ce martorii înspăimântați alergau spre Hopkinsville, un polițist a zărit „meteoriți stranii

zburând prin văzduh cu bubuituri de tunuri de artilerie". Meteoriții se îndreptau în direcția opusă mașinii cu care se deplasau martorii, adică spre Kelly.

Polițiștii nu au descoperit dovezi directe, totuși au găsit destule indicii că avusese loc niște împușcături. Greenwell i-a spus O.Z.N.-ologului Isabel Davis: „În, și în jurul zonei, în casă, pe câmpie, în noaptea aceea a domnit un sentiment straniu, în parte datorat anxietății, dar nu numai. Toți se aflau în aceeași stare. Printre aceștia se aflau oameni pe care eu îi consider curajoși... Dar și ei erau dominați de aceeași senzație".

Ei au zărit, de asemenea, o pată luminoasă de-a lungul unui gard, acolo unde una din ființe fusese împușcată; iar în pădure, de partea cealaltă se observa o lumină verde, a cărei sursă nu a putut fi determinată.

Ulterior, după ce se înapoiaseră acasă, membrii gospodăriei au depistat de mai multe ori misterioasele făpturi, iar o dată Lucky Sutton a tras prin fereastră asupra intrușilor, dar se pare că în loc de a-i nimeri pe aceștia, a provocat stricăciuni ferestrei.

Ultima apariție a avut loc la 4.45 dimineața.

Investigațiile întreprinse de poliție, reporteri, ofițeri ai Forțelor Aeriene nu au descoperit nici o dovadă că ar fi fost vorba de o înșelăciune. Chiar și Cartea Albastră, care de obicei găsea o explicație potrivită fiecărei ocazii (explicații nu totdeauna confortabile) a recunoscut că se află în încurcătură. În aceeași stare de nedumerire se găsea și Davis, care era una din cele mai aprige cercetătoare ale fenomenului O.Z.N. În mod inevitabil au apărut sceptici, care i-au acuzat pe martori că fuseseră beți, dar Greenwell, șeful poliției, a respins această alegație. Alții au sugerat că martorii văzuseră niște maimuțe aflate în libertate. Despre așa-zisele soluții, Davis a scris: „Nici o iluzie optică nu poate explica o eroare de asemenea dimensiuni".

Un aruncător de pietre invizibil

O varietate de atac lansat de fantome o reprezintă aruncarea sau slobozirea de roci de către niște atacatori invizibili. Un caz care a reținut atenția națională s-a petrecut în martie, 1922, la Chico, statul California, dar incidente sporadice avuseseră loc încă din noiembrie, anul precedent. Majoritatea bolovanilor au căzut pe acoperișul unui hambar de cereale. Ziarul *Chico Record* scria: „Aproape la fiecare oră se auzeau pietrele izbind acoperișul hambarului, rostogolindu-se și sărind de la streașină jos, pe pământ. În ciuda investigațiilor intense întreprinse de poliție, de voluntari și de alții, făptașii nu au putut fi descoperiți, iar toată chestiunea a luat sfârșit după trei săptămâni de activitate neîntreruptă."

Parapsihologii consideră aceste cazuri drept manifestări ale

strigoilor, deşi răposatul D. Scott Rogo, care a investigat şi a scris despre asemenea întâmplări, spunea că strigoii obişnuiau şi alte acţiuni năstrusnice ca, de pildă, zdrăngănirea şi aruncarea lucrurilor din interiorul locuinţelor. Aceste fenomene au o descendenţă istorică remarcabilă. De exemplu, încă din anul 530 e. n., medicul regelui Teodoric al ostrogoţilor, a căzut victimă unor manifestări diabolice - ploi de pietre care cădeau fără întrerupere pe acoperişul palatului său. Un alt caz s-a petrecut în 1934, în Indiile de vest. Locuitorul unei case asupra căreia se abătuse o ploaie de pietre, scria: „Pietrele au căzut zi şi noapte neîncetat mai bine de o lună. Uneori pietrele pătrundeau în casă chiar dacă era închisă".

S-a semnalat că în multe cazuri pietrele cădeau lent, cu încetinitorul, încălcând parcă legea gravitaţiei; ele erau calde când le pipăiai imediat după ce aterizaseră. Ele puteau prezenta şi alte caracteristici particulare. La finele secolului trecut W. G. Grottendieck, un călător olandez, consemna următoarea întâmplare:

„Mi-am aranjat sacul de călătorie şi am montat plasa împotriva ţânţarilor, apoi m-am culcat şi am adormit. Pe la ora 1 dimineaţa m-am trezit buimac auzind cum ceva a căzut lângă capul meu, în afara reţelei de ţânţari, pe podea. După ce m-am dezmeticit mi-am întors capul să văd ce anume provocase zgomotul pe care îl auzisem. Erau pietre măsurând până la o treime de inci. Am ieşit de sub reţea, am mărit fitilul lămpii cu gaz, care era pe podea lângă pat şi am observat că pietrele pătrundeau prin acoperiş, pe o traiectorie parabolică. Ele cădeau pe podea, aproape de perna de la căpătâiul meu. M-am dus şi am trezit băiatul (un culi malaiezian din Palembang) care dormea pe podeaua încăperii de alături. I-am spus să iasă afară şi să cerceteze jungla până la o anumită distanţă. El a făcut ce îi poruncisem, iar eu am încercat să străpung întunericul cu o lanternă electrică. În timp ce băiatul îşi continua cercetarea, pietrele nu au încetat să cadă. Când s-a înapoiat i-am spus să se ducă la bucătărie ca să vadă dacă nu cumva se strecurase cineva acolo. El s-a dus la bucătărie, iar eu m-am înapoiat în odaie de unde am urmărit cum cădeau pietrele. Am îngenuncheat la căpătâiul patului şi m-am străduit să prind din zbor pietre, dar nu am izbutit; aveam impresia că ele îşi schimbau traiectoria în raport cu gestul pe care îl făceam ca să le prind. Nu am fost în stare să prind nici una până nu atingea podeaua. Atunci m-am căţărat pe peretele care despărţea odaia mea de a malaiezianului - culi - şi am examinat plafonul de unde veneau zburând pietrele. Ele pătrundeau prin «kadjang», dar acolo în «kadjang» nu era nici o gaură. Am încercat să le prind chiar de la locul pe unde pătrundeau, dar tot nu am reuşit".

Grottendieck a relatat că pietrele cădeau cu încetineală anormală, dar când se izbeau de podea făceau un zgomot ca şi când ar fi căzut cu toată viteza.

În 1983, Rogo a cercetat un episod asemănător, care s-a petrecut în Arizona. Ţinta era o casă construită la marginea de nord-est a oraşului Tucson, într-o zonă rurală. Evenimentele începuseră încă din septembrie şi se desfăşurau zilnic. La început pietrele aterizau pe acoperiş, dar cu timpul ritmul lor s-a înteţit îngrijorător. După cum relatează Rogo:

„Proiectilele loveau casa în ropote scurte. Vreo cinci pietre loveau fațada casei sau duba familiei, la intervale de două-trei secunde. Apoi intervenea o pauză de 10-15 minute, după care urma un nou ropot. Uneori, barajul acesta de pietre devenea sporadic și scurt; alteori însă atacul continua două-trei ore fără încetare".

La începutul lunii noiembrie familia a informat oficiul șerifului. În următoarea lună poliția a organizat supravegherea pe față a casei, dar și pe ascuns, în mod atât de tainic încât nici membrii familiei nu aveau cunoștință de operațiunea care se efectua. De asemenea, au fost întreprinse și cercetări aeriene, de mai multe ori. Totuși, nimic nu a putut opri bombardamentul. Ofițerii de poliție și autoritățile legiuitoare, reporterii, cercetătorii de profesie sau simpli curioși, precum și vehiculele lor au fost lovite cu negreșită acuratețe chiar și în întunericul cel mai adânc. Pietrele țâșneau din tufișurile care înconjurau casa din trei părți. Dar, așa cum a demonstrat Rogo, pietrele nu puteau proveni din tufișurile care erau prea dese; el a trebuit să se ridice și să le arunce peste tufișuri. Cu toate acestea, când zona tufișurilor a fost inundată de reflectoare și de alte surse de lumini, pietrele își atingeau ținta și nu a fost zărit nimeni.

După 7 decembrie, bombardamentul cu pietre a încetat. Poliția s-a retras, iar familia a răsuflat ușurată.

BIBLIOGRAFIE

Beck, Fred, and R. A. Beck. *I Fought the Apemen of Mt. St. Helens.* Kelso, WA: The Authors, 1967.

Beck, Ronald A. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 1. 3 (Autumn 1982): 10.

Besson, John P. *Phantom Guerillas Invaded Cape Ann. Fate* 32, 6 (June 1979): 63-65.

Byrne, Peter. *The Search for Big Foot: Monster, Myth or Man?*

Wanshington, DC: Acropolis Books, 1975.

Davis, Isabel, and Ted Bloecher. *Close Encounter at Kelly and Others of 1955.* Evanston, IL: Center for UFO Studies, 1978.

Mather, Cotton. *Magnalia Christi Americana.* Hartford, CT: Silas Andrus and Son, 1853.

Pilichis, Dennis. Night Siege: *The Nornthern Ohio UFO-Creature Invasion.* Rome, Ohio: The Author, 1982.

Quast, Thelma Hall. *Rocks Rain on Chico, California. Fate* 29, 1 (January 1976): 73-81.

Rickard, Bob. *More Phantom Sieges. Fortean Times* 45 (Winter 1985): 58-61.

Rogo, D. Scott. *The Poltergeist Experience.* New York: Penguin Books, 1979.

***. *On the Track of the Poltergeist.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986.

Rothovius, Andrew E. *The Great Fear. Fate* 34, 11 (November 1981): 70-75.

Schama, Simon. Citizens: *A Chronicle of the French Revolution.* New York: Alfred A. Knopf, 1989.

Westrum, Ron. *Phantom Attackers. Fortean Times* 45 (Winter 1985): 54-58.

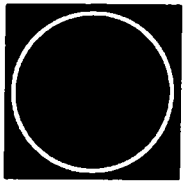

FIARA DIN EXMOOR

Denumirea de „bestia din Exmoor" a fost dată în primăvara anului 1983 unui animal de pradă care a ucis o oaie a lui Eric Ley din South Molton, din Devonshire, Anglia. În următoarele două luni și jumătate Ley a pierdut o sută de oi. Ucigașul nu ataca prada pe la spate, cum fac lupii și vulpile, ci le sfâșia gâtlejul.

Fiara din Exmoor a fost descrisă de aceia care au pretins că au văzut-o ca o pisică uriașă, neagră, lungă de opt picioare, măsurată de la vârful botului la coadă. Alți martori oculari - cam unul din cinci - s-au referit la o felină asemănătoare pumei, cafenie sau cafeniu-deschis la culoare. În câteva rânduri au fost zărite împreună două feline gigantice, una neagră, iar celaltă cafenie. Un număr mai mic de martori oculari au relatat că au văzut niște animale mari asemănătoare unor câini neobișnuiți.

Aparițiile „bestiei" datează încă din anul 1970, dar ele s-au impus atenției populare numai după prăpădul provocat la ferma lui Ley. La începutul lunii mai Marina Regală Britanică a debarcat în zonă, iar ziarul *Daily Express* din Londra a oferit un premiu de o mie de lire aceluia care va omorî bestia. Pușcași de elită ai marinei s-au pitit pe dealuri, iar unii din aceștia au afirmat că au zărit „un animal negru, puternic", dar nu au izbutit să-l prindă direct în vizor, pentru a-l împușca. Fiara sau fiarele au rămas ascunse însă îndată ce soldații au fost retrași, atacurile au reînceput.

Un martor ocular, naturalistul Trevor Beer, originar din partea locului, a declarat că a văzut o fiară în vara anului 1984, pe când stătea la pândă ca să urmărească păsări, într-o zonă unde fuseseră găsite carcase de căprioare. El a scris: „Am văzut apărând din tufișuri capul și umerii unui animal mare. Mi s-a părut că era de culoare neagră și că semăna cu o vidră. Aceasta a fost prima mea impresie, pe care nu o voi uita niciodată, căci animalul avea capul mare și lucios, cu urechi mici. Ochii erau de un verde-gălbui limpede... În timp ce mă privea țintă mi-am dat seama că avea umeri largi, picioarele din față erau puternice, iar pieptul era lat; deodată s-a întors și a plecat, dispărând printre coapci. Sunt sigur că era neagră cum este cărbunele, avea un trup și coadă lungi; cred că trupul măsura patru picioare și jumătate în lungime, iar umerii cam două picioare în lățime".

Beer a urmărit fiara până la liziera pădurii. El își amintea: „Alerga ca un ogar. Picioarele din față rămâneau în urmă, între

picioarele de la spate, care la rândul lor se întindeau mult înainte, până sub capul său rotund, apoi le împingea în urmă, făcând loc picioarelor din față să se întindă mult înainte, în timp ce galopa... Era o priveliște splendidă! Un animal frumos, puternic, o panteră neagră, a fost primul meu gând".

În 1988, un fermier din regiune a declarat că a zărit „o pisică ce alerga cu o viteză drăcească. Cu fiecare mișcare lumina făcea coastele să sclipească". Altă dată, el a văzut o pisică uriașă „care a sărit peste un tufiș aflat la cinsprezece picioare depărtare, ținând în bot un miel mărunțel". Târziu, într-o noapte de decembrie din anul 1991, o familie de la țară a zărit o felină mare, asemănătoare cu o panteră, care timp de câteva minute s-a învârtit în jurul casei. Câteva săptămâni înainte fiul lor, în vârstă de 13 ani, văzuse un animal similar care urca într-un copac.

Între timp *Daily Telegraph* din Londra scria, într-un articol publicat în ianuarie 1992, că un număr de persoane care trăiesc în ținuturile sălbatice din sud-vestul Angliei, văzuseră fiara fiarelor.

Teoriile cu privire la aceste fiare sălbatice variază de la greșeală de interpretare (pisicile erau de fapt câini) și până la paranormal (ființele sunt intruși proveniți dintr-o altă realitate). Prima ipoteză avansată de oficialități, dar nesusținută de nimeni altcineva, a fost aproape total abandonată. Explicația conservatoare, folosită cel mai des, susține că martorii oculari au supraapreciat dimensiunile fiarelor, care de fapt erau animale domestice sălbăticite. Alte teorii susțin că un mic număr de puma, care fuseseră crescute de iubitorii de animale, fuseseră lăsate în libertate și hălăduiau prin ținuturile sălbatice din vestul Angliei. O altă teorie extravagantă, lansată de dr. Francis, însă respinsă de toată lumea, avansează ideea că feline uriașe trăiesc în Anglia încă din vremurile preistorice.

Ceea ce complică această problemă este faptul că pisici uriașe au fost semnalate în toate insulele britanice. Singura felină nedomestică a cărei existență e recunoscută oficial este *felis silvestris*, o pisică sălbatică de dimensiuni mici, care trăiește în regiunile muntoase, inaccesibile, din nordul Angliei și Scoției.

BIBLIOGRAFIE

The Beast of Exmoor. The ISC Newsletter 2, 3 (Fall 1983): 7–8.

Beer, Trevor. *The Beast of Exmoor: Fact or Legends?* Barnstaple, Devonshire, England: Countryside Productions, 1985.

Francis, Di. *Cat Country: The Quest for the British Big Cat.* North Pomfret, VT: David and Charles, 1983.

Martin, Andrew. *In the Grip of the Beast.* London *Daily Telegraph* (January 4, 1992).

Mystery Moggies. Frorteam Times 59 (September 1991): 18–20.

Richard, Bob. *The Exmoor Beast and Others. Fortean Times* 40 (Summer 1983): 52–61.

*** *Out of Place: The Exmoor Beast, Continues. Fortean Times* 42 (Autumn 1984): 40–41.

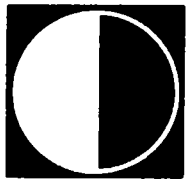

FIARA DIN GEVAUDAN

Într-una din zilele lunii ianuarie 1764, în pădurea din Gevaudan situată în regiunea de sud-vest a Franței, o tânără femeie ce scosese vacile la păscut a întâlnit în cale o fiară fioroasă, care s-a repezit asupra ei. Fiara, ce avea dimensiunile unei vite sau a unui măgar, semăna cu un lup uriaș. Înfricoșați, câinii au dat bir cu fugiții însă vitele curajoase au izgonit fiara, împungând-o cu coarnele. Această femeie a fost mult mai norocoasă decât suratele ei care ulterior au întâlnit și ele ființa ce avea să fie cunoscută sub numele de „fiara din Gevaudan".

Nu după mult timp a început să circule vestea că au fost găsite trupurile mutilate ale unor păstori - bărbați, femei și mai ales copii - răspândite în zonă. Prima victimă se pare că a fost o fetiță, descoperită în luna iulie, cu inima smulsă din piept. După un răgaz, alte cadavre de oameni au fost găsite la finele lunii august sau la începutul lui septembrie, făptura atacând fără teamă grupuri de oameni. Țăranii îngroziți erau siguri că un *loup-garou* (un vârcolac) bântuia în ținutul lor. Zvonurile au prins teren când mai multe persoane răzlețe, care au pretins că trăseseră cu pușca în făptură sau că o spintecaseră, au susținut că aceasta părea aproape invulnerabilă la armele oamenilor. La 8 octombrie, după ce doi vânători au descărcat în plin puștile de la o distanță de zece pași, fiara a fugit șchiopătând. Vestea s-a răspândit și, pentru scurtă vreme, s-a crezut că ea se retrăsese ca să-și dea duhul. Însă după o zi sau două ea a început din nou să ucidă.

Paris Gazette a schițat, pe baza declarațiilor făcute de martorii oculari, un portret al fiarei. „Ea era mult mai înaltă decât un lup și avea gheare ascuțite. Părul era roșcat, capul îi era mare și botul se asemăna cu cel al unui ogar; urechile erau mici și ascuțite, pieptul lat și era de culoare cenușie cu dungi negre pe spinare; botul era mare, prevăzut cu dinți ascuțiți". La 6 iunie, 1765, *St. James's Chronicle*, o revistă englezească, observa: „Se pare că nu e vorba de un lup, tigru sau hienă, ci de o corcitură a ultimelor două fiare menționate, care a dat naștere unei specii noi".

După un atac asupra a doi copii, uciși și sfâșiați în fața altor tineri mai vârstnici, care zadarnic au încercat să răpună fiara cu furci și coase, a fost înaintată o jalbă la Curtea Regală de la

Versailles. Regele Ludovic al XV-lea a trimis un detașament de cavalerie ușoară sub comanda căpitanului Duhamel, în regiunea respectivă. Duhamel i-a pus pe mai mulți soldați să îmbrace straie femeiești, pe baza teoriei că animalul era atras de femei. Vânătorii au depistat fiara în mai multe rânduri și au deschis focul împotriva ei, dar ea a izbutit de fiecare dată să scape. După ce măcelul părea că a încetat, Duhamel a crezut că fiara a murit în urma rănilor căpătate. Dar îndată ce el și dragonii săi s-au retras, fiara a reînceput să ucidă.

Instituirea unui premiu mare a atras în regiune vânători profesioniști și soldați. Au fost uciși peste o sută de lupi, dar fiara și-a continuat agresiunile. Mai mulți vânători, inclusiv unul specializat în vânarea lupilor – care fusese trimis din porunca personală a regelui – au anunțat că au rănit grav fiara, dar nimic nu părea că o poate opri. În vara anului 1765, masacrul copiilor a fost deosebit de feroce.

Lunile au trecut și în timpul acesta sate întregi au rămas pustii. Țăranii și-au abandonat căminele, pretinzând că au zărit fiara pe fereastră pe când îi pândea. Cei care au îndrăznit să se aventureze pe uliță au fost atacați. De frică țăranii nu aveau curajul să tragă nici măcar când fiara le oferea o țintă sigură.

În iunie 1767, evenimentele au ajuns la paroxism. Marchizul d'Apcher, care trăia în partea apuseană a regiunii Gevaudan, a adunat câteva sute de vânători și alți specialiști, care s-au răspândit în grupuri mici. În noaptea de 19, fiara a atacat un grup. Jean Chastel, care – prudent – își încărcase arma cu gloanțe de argint, presupunând că ar putea să aibă de a face cu un *loup-garou*, a tras de două ori în fiară. Al doilea glonț a lovit-o drept în inimă, ucigând-o. Când a fost spintecată, în stomac a fost descoperită clavicula unei fetițe. Până să fie doborâtă, fiara omorâse 60 de oameni. Statul cheltuise peste 29.000 de livre, o avere pentru acele vremuri, în efortul de a-i veni de hac fiarei ucigașe.

Monstruosul leș a fost plimbat în toată regiunea în următoarele două săptămâni, apoi a fost împachetat ca să fie trimis la Versailles. Între timp însă carcasa începuse să putrezească, de aceea nu a mai fost trimisă la Curtea Regală, ci a fost îngropată, undeva în mediul rural.

Deși povestea pare scenariul unui film de groază, nu există îndoială că ea s-a petrecut cu adevărat. Mulți naturaliști vestiți consideră că relatările despre atacuri întreprinse de lupi împotriva oamenilor (dacă fiara atacatoare era un lup, cum presupun cronicarii moderni) sunt destul de suspecte, ceea ce îl determina pe Roger A. Caras să susțină că „multe din ele sunt exagerate". Totuși, în pofida miturilor și exagerărilor, există relatări larg răspândite și aparent credibile despre lupi vorace, mai ales înainte de apariția armelor de foc. Într-un studiu cu privire la relația dintre lupii care îi atacă pe oameni și legendele cu vârcolacii, W. M. S. și Claire

Russel au opinat că „lupii moderni probabil că au în urma lor experiența multor generații de străbuni, care au avut de a face cu armele de foc".

Acesta este, pe de o parte, un eveniment extraordinar în analele comportamentului animalelor. Pe de altă parte, simpla dimensiune a ființelor transferă problema în domeniul criptozoologiei. Episodul acesta dă naștere multor întrebări la care este îndoielnic că se vor da răspunsuri la două secole după ce el s-a petrecut.

BIBLIOGRAFIE

Caras, Roger A. *Dangerous to Man: The Definitive Story of Wildlife's Reputed Dangers*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1975.

Matheson, Colin. *The Grey Wolf. Autiquity* 17 (1943): 11-18.

Pons, Gregory. *The Ravening Beast. The Unexplained* 7, 84 (1982): 1678-80.

Richard, R. J. M. *The 'Surrey Puma' and Friends: More Mystery Animals. The News* 14 (January 1976): 3-8, 17, 24.

Rothovius, Andrew E. *Who or What Was the Beast of Le Gevaudan? Fate* 14, 9 (September 1961): 32-37.

Russell, W. M. S., and Claire Russell. *The Social Biology of Werewolves*. In J. R. Porter and W. M. S. Russell, eds. *Animals in Folklore*, 143-82. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1978.

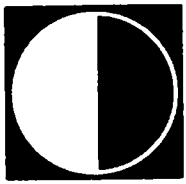

FIINȚE FABULOASE MARINE. SIRENE ȘI TRITONI

Istoricul și folcloristul irlandez Douglas Hyde se întreba: „Trebuie oare să credem că toate aceste ființe de asemenea există și că - potrivit principiului care spune că nu iese fum fără foc și că dacă n-ar fi nu s-ar povesti - la fel cu concepția populară despre *banshee*[1], *leprechaun*[2] *și Maighdean-mhara*[3] nu și-ar putea justifica rostul mai ales dacă, din când în când, nu ne-ar permite să le zărim sub aspectul vreunui pescăruș sau a unui lăstun?".

Hyde dădea frâu liber exasperării față de colegul său W. U. Evans-Wentz, care se referea la el în lucrarea sa *The Fairy Faith in Celtic Countries*[4] (inițial publicat în 1911) și combătea ereziile lui Evans-Wentz despre posibilitatea ca ființele miraculoase să fie entități reale care sălășluiesc într-o dimensiune de existență paranormală.

Cam aceeași întrebare, ca și Hyde, și-o vor pune toți aceia care vor citi relatările - nu puține - despre „aparițiile" unor făpturi miraculoase din mediul marin.

Bunăoară, să luăm în considerație rezultatele unei investigații oficiale întreprinsă în 1723, despre problemele ce privesc sirenele și tritonii. În anul respectiv a fost constituită o Comisie Regală Daneză pentru a transa chestiunea: în cazul când comisia va ajunge la concluzia că ființele acestea sunt doar rodul fanteziei, atunci aceia care vor continua să susțină existența lor vor intra în conflict cu legea. Totuși libertatea de exprimare asupra acestui subiect a fost păstrată, căci înșiși membrii comisiei au depistat un triton în apropiere de insulele Faroe. Când nava s-a apropiat, făptura s-a scufundat în apă, dar puțin mai târziu a ieșit la suprafață și a privit - cu ochi pătrunzători - la urmăritorii săi. După câteva minute, neliniștiți, cei de pe navă au cârmit și s-au îndepărtat. În timp ce nava făcea manevrele de rigoare, tritonul și-a umflat

1. Zâne prevestitoare de moarte în folclorul irlandez și scoțian.
2. Spiriduși, în folclorul irlandez.
3. Sirene.
4. „Credința în ființe miraculoase în țările celtice". (*n. tr.*).

obrajii și a slobozit „un răcnet prelung", după care a dispărut în apă.

Trei decenii mai târziu, episcopul Erik Pontoppidan scria următoarele despre ființele miraculoase din mare în a sa *Istorie naturală a Norvegiei* (1752–1753): „Aici, în dioceza Bergen, precum și în feuda Nordland sunt mai multe sute de persoane onorabile și de încredere, care afirmă cu toată fermitatea că au văzut soiul acesta de făpturi."

Fundalul mitic

Legendele cu ființe marine fabuloase au sorginte străveche. Cea mai veche legendă cunoscută se referea la zeul babilonian Oannes, care avea înfățișare umană până la brâu, iar de-acolo în jos era ca un pește; acesta s-ar fi ivit din apele Mării Eritreene, spre a împărtăși oamenilor cunoștințele și cultura. (În perioada contemporană, Oannes va fi reactualizat de nimeni altcineva decât celebrul astronom Carl Sagan, care îl socotea drept primul posibil vizitator extraterestru). Zei și zeițe cu înfățișare de sirene și tritoni erau veneraţi în Siria, India, China, Grecia și la Roma. În secolele următoare aceste făpturi vor dobândi statut aproape universal în folclorul mondial. Ele vor deveni cunoscute sub numele de *merfolk* (făpturi miraculoase marine), *mermaid* (sirene) și *mermen* (tritoni) cuvinte care au drept rădăcină comună cuvântul *mer* din engleza veche care înseamnă „mare". Asemenea făpturi, purtând diferite nume, sunt cunoscute și, după cum se pretinde, au fost văzute pretutindeni în zonele Europei Occidentale și mai peste tot în restul lumii.

Printre primii cronicari ai acestui fenomen se numără Pliniu cel Bătrân, un naturalist care a trăit în secolul întâi. Pliniu accepta existența acestor ființe despre care spunea „Nu e vorba doar de o poveste fabuloasă... Trupul lor e mătăhălos și acoperit de solzi chiar și pe acele părți care seamănă cu ale femeii". El s-a referit la o apariție care a fost văzută de locuitorii de pe coastă, care au putut urmări cu privirile o astfel de făptură (după cum se pare) de mai multe ori. Ulterior, locuitorii au auzit-o cum - în timp ce-și dădea duhul - „gemea jalnic, plângând și tremurând puternic." Trupurile lor au fost găsite: „Multe din aceste nereide sau sirene moarte valurile le-au scos la mal, unde oamenii le-au văzut zăcând neînsufleţite pe nisip."

O variantă a ființelor marine miraculoase este foca-sirenă din folclorul nord-european, numită selkie, care a fost descrisă succint în clasica baladă populară „Selkie"-cenușie din Sule Skerrie:

Eu îs om când sunt pe glie
Și selkie (focă) atunci când îs în apă.

Când ieşeau la mal, selkie îşi dezbrăcau pur şi simplu învelişul de focă pentru a lua înfăţişare omenească. În multe poveşti populare se istoriseşte că vreo fiinţă miraculoasă a făcut lucrul acesta de dragul unei fiinţe muritoare cu care se uneşte, zămisleşte şi trăieşte pe pământ până când, inevitabil, dorul şi chemarea sălaşului ancestral îl copleşeşte şi îl determină să se înapoieze acolo de unde venise.

Mateloţii considerau apariţia unei sirene drept un semn de rău augur, ce prevestea moartea într-o furtună care avea să izbucnească, de obicei, după o asemenea întâlnire.

În *Sirena*, o baladă tradiţională, echipajul unei corăbii zăreşte o sirenă care şedea pe o stâncă, ţinând în mâini un pieptene şi o oglindă. Grăieşte căpitanul:

„Sirena aceasta cu trup de peşte ne prevesteşte pieirea
Vestindu-ne că ne vom scufunda în străfundul mării.
De trei ori s-a răsucit viteaza corabie în jurul său
Apoi marea a înghiţit-o în adâncurile apelor."

Fiinţe miraculoase din mările Scoţiei

Dar sirenele se găsesc doar în legende şi poveşti populare. Un folclorist sublinia că „credinţa în existenţa sirenelor era răspândită şi susţinută în perioada Evului Mediu". Această „susţinere", după cum am arătat deja, se bizuia pe întâlnirile cu sirene, relatate, unele din ele, de persoane considerate în general echilibrate şi credibile. Asemenea „întâlniri" au continuat să aibă loc pe toată durata Evului Mediu.

La 12 ianuarie, 1809, două femei care şedeau pe o bancă la Sandside, în Caithness, din nord-estul Scoţiei, au zărit în apele mării faţa unei femei tinere, „rotundă, durdulie şi trandafirie". Fiinţa a dispărut în apă şi a reapărut la scurt timp. Acum femeile au putut-o privi pe îndelete şi au observat că partea superioară a trupului înotătoarei avea forme umane, bine dezvoltate. Din când în când fiinţa înlătura - cu o mână lungă, delicată şi albă, pe care o înălţa deasupra valurilor - părul lung şi verde ce îi cădea pe faţă. (R. MacDonald Robertson, folclorist scoţian din secolul al XX-lea, scria: „Este interesant de observat că, pe când în toate poveştile populare sirenele sunt descrise ca nişte fiinţe marine cu păr auriu, martorii oculari susţin că aceste fecioare ale mărilor au părul verde sau negru").

După ce o martoră a dat publicităţii povestea ei despre o asemenea întâlnire, poveste care a stârnit senzaţie, William Munro a trimis o scrisoare care a apărut în ediţia din 8 septembrie a cotidianului *London Times* şi în care se spunea:

„În urmă cu vreo 12 ani, pe când eram directorul școlii parohiale din Reay, mă plimbam pe malul golfului Sandside. Fiind o vreme frumoasă de vară, mi-am prelungit plimbarea spre capul Sandside, când – deodată – atenția mi-a fost reținută de o siluetă, asemănătoare trupului despuiat al unei femei care ședea pe o stâncă ce pătrundea adânc în apele mării și – aparent – își pieptăna părul castaniu, care i se revărsa pe umeri.

Avea fruntea largă, fața rotundă, obrajii bucălați, ochii albaștri, gura și buzele bine conturate, asemănătoare cu ale ființelor omenești; nu i-am zărit dinții deoarece ținea gura închisă. Pieptul, pântecele, brațele și mâinile erau ale unei ființe omenești, bine dezvoltate. Degetele, după cum mi s-a părut că văd în timp ce își folosea brațul, nu erau lipite, dar despre lucrul acesta nu sunt sigur.

Din momentul în care am zărit-o, a mai rămas încă trei sau patru minute pe stâncă pieptănându-și părul lung și des de care părea mândră; apoi a sărit în apă și nu a mai revenit la suprafață.

Am putut-o vedea bine deoarece nu era departe de mine, soarele o lumina din plin, iar eu profitasem urcând pe o ieșitură proeminentă a stâncii.

Se pare că m-a observat, puțin înainte de a dispărea în elementul ei natural, căci și-a îndreptat ochii spre mine, la stânca pe care urcasem... Înainte de a întâlni această ființă, auzisem adesea pe alții povestind despre experiențele lor asemănătoare. Iar unele persoane care afirmaseră că văzuseră o ființă ca aceasta pe care o întâlnisem eu acum, erau demne de încredere, sinceritatea lor neputând fi pusă la îndoială; dar atunci, la fel ca mulți alții, nu îmi venea să cred că întâlniseră un asemenea fenomen și nu eram dispus să accept mărturiile lor cu privire la acest subiect. Mărturisesc că numai când eu însumi am văzut minunea cu ochii mei, m-am convins definitiv de existența ei.

Voi fi mulțumit dacă cele povestite mai sus vor sluji la stabilirea existenței unui fenomen aproape de necrezut, până de curând, naturaliștilor, ori la înlăturarea scepticismului acelora care sunt gata să pună la îndoială tot ceea ce ei nu pot înțelege pe deplin."

Se pare că, la vremea respectivă, făpturile acestea erau active în largul coastelor Scoției. Iată ce scria *The London Mirror* din 16 noiembrie, 1822:

„În 1811, un tânăr pe care îl chema John McIsaac, originar din Corphyne, ținutul Kintyre din Scoția, a relatat – sub prestare de jurământ în fața adjunctului șerifului din Kintyre – că văzuse în după-amiaza zilei de 11 octombrie al acelui an, pe o stâncă neagră de pe coastă, un animal pe care îl descrie în amănunt și într-un mod curios.

El afirmă că partea superioară era albă și semăna cu trupul omenesc. Cealaltă jumătate semăna a coadă de pește și era pestriță sau roșcată la culoare și părea acoperită de solzi. Dar extremitatea cozii era de culoare verzuie, lucitoare. Pletele lungi de pe cap le arunca, din când în când, peste umeri, iar coada o etala ca pe un evantai. Și când o ținea în poziția aceasta, coada îi tremura ușor, dar când o atingea rămânea nemișcată. Coada era lată, după cum aprecia martorul ocular, de 12–14 inci. Părul lung era de culoare castanie. În total, animalul măsura 4 sau 5 picioare în lungime, avea cap, păr, brațe și trup până la mijloc, la fel ca orice ființă omenească. Brațele erau scurte, proporționate; iar trupul care părea să aibă grosimea unui trup de flăcău tânăr, se îngusta treptat spre vârful cozii. Când își

netezea părul ţinea palma împreunată şi de aceea nu se observa dacă avea degetele lipite. Tânărul a privit fiinţa timp de două ore, stânca pe care ea stătea întinsă fiind uscată. Când marea s-a retras lăsând stânca să se înalţe la vreo cinci picioare deasupra apei, fiinţa s-a târât cu greutate şi a sărit în valuri. Un minut după aceea el a zărit animalul apărând la suprafaţa apei şi i-a văzut toate trăsăturile feţei. Iar faţa era întru totul asemănătoare cu aceea a unei fiinţe omeneşti, cu ochii adânciţi în orbite.

Obrajii aveau aceeaşi culoare cu restul feţei. Gâtul părea scurt. Cu mâinile îşi mângâia pieptul pe jumătate scufundat în apă; de aceea nu putea spune dacă pieptul semăna sau nu cu al unei femei. El nu a văzut aripioare sau picioare prinse de trup. Dar aşa cum a descris-o, a înotat câteva minute la suprafaţă, apoi a dispărut în apă."

Trei cetăţeni de seamă, reverendul George Robertson din Campbeltown, preotul Norman MacLeod şi avocatul James Maxwell, care au fost de faţă când MacIsaac depunea mărturie, au declarat: „Nu avem nici un motiv să punem la îndoială adevărul celor spuse de el... Noi suntem satisfăcuţi de modul cum a depus mărturia şi suntem încredinţaţi de sinceritatea lui."

Cinci zile mai târziu, la 2 noiembrie, un alt martor ocular a depus mărturie în faţa adjunctului de şerif din Kintyre, Duncan Campbell. Katherine Loynachan a declarat că în după-amiaza zilei de 13 octombrie, pe când mâna cireada în apropiere de malul mării, a zărit o făptură care tocmai se lăsa să alunece de pe o stâncă, în apă, ieşind la suprafaţă şase iarzi mai departe. Avea păr lung, de culoare închisă, pielea părţii superioare a trupului era albă şi cafenie la partea inferioară, care avea aspectul cozii de peşte. După cum a redat Campbell declaraţia martorei oculare

„... fiinţa s-a întors cu faţa spre mal unde se afla martora; apoi a întins braţul - care semăna cu braţul unui băiat - s-a sprijinit de o stâncă din apropiere şi s-a tras şi mai aproape de mal; în momentul acela martora i-a văzut şi mai bine faţa care semăna cu faţa unui copil şi era albă; în timpul acesta animalul îşi masa sau îşi spăla pieptul cu o mână, ţinând degetele lipite... Animalul a continuat să se uite la martoră vreo jumătate de minut, apoi a sărit în apă şi a dispărut; însă după scurt timp i-a văzut capul apărând iarăşi deasupra apei; înota spre ferma lui Corphine, însă curând a dispărut din nou şi după aceea martora nu a mai văzut-o".

La eveniment asistase şi fata martorei căreia nu îi venea să-şi creadă propriilor ochi şi, iniţial, şi-a spus că, probabil, era vorba de un băiat care căzuse din vreo navă în trecere şi căuta să se salveze. Campbell l-a interogat şi pe tatăl fetei care - de asemenea sub prestare de jurământ - i-a povestit cum venise alergând la el şi, cu emoţie, îi povestise că a zărit un tânăr ciudat înotând în apele mării. Tatăl, mama şi fata au alergat la mal, dar nu au mai văzut nimic.

În vara anului 1814, în largul coastei de vest a Scoţiei a avut loc un şir de apariţii. Un băiat îngrozit a povestit că văzuse o

făptură jumătate om, jumătate pește, dar ascultătorii au râs de el. O lună mai târziu, un grup de copii vedea ceea ce li s-a părut a fi o ființă pe cale de a se îneca; dar privind-o mai atent și-au dat seama că era vorba de cu totul altceva. După cum relata *York Chronicle* din 1 septembrie, pe baza unei scrisori primită de la un locuitor din zonă:

> *„Partea superioară a trupului era exact ca trupul unei femei, cu piele foarte albă, iar obrajii îi avea îmbujorați. Părul ei era lung și întunecat. Brațele erau foarte bine proporționate, dar se îngustau la capete, astfel că mâinile păreau că sunt ale unui copil de 10 ani. Partea de jos era asemenea cozii unui pește imens atât în formă, cât și la culoare."*

Unii copii au alergat și au alertat niște fermieri din apropiere. Când aceștia au sosit la fața locului, ființa se apropiase destul de mult de mal, iar unul din fermieri și-a manifestat intenția de a o împușca cu arma pe care o avea asupra sa, dar cei din jurul său l-au convins să renunțe. Până la urmă, fermierul s-a mulțumit să fluiere, iar ființa la auzul fluieratului s-a întors și l-a privit. În continuare, ființa „a rămas în apă peste două ore, uneori scoțând un sâsâit ca un gânsac", iar oamenii aflați pe mal au putut-o urmări tot timpul cu privirile.

La data de 15 august a aceluiași an, la Port Gordon, pescarii Thomas Johnstone și William Gordon se aflau la aproximativ un sfert de milă depărtare de coastă, în larg, când - deodată - au zărit destul de aproape de barca lor, un triton. George McKenzie, învățătorul din localitate, a discutat cu ei, iar a doua zi a trimis o relatare ziarului *Caledonian Mercury*. Tritonul, a descris el, avea tenul „tuciuriu", ochii erau mici, nasul turtit, gura mare, iar brațele erau remarcabil de lungi. După 15 minute s-a scufundat în apă, „dar a ieșit curând la suprafață, însoțit de ceea ce părea a fi o femelă, căci s-a observat că avea piept. Pletele acesteia, care nu erau crețe, i se revărsau pe umeri, pielea era mai deschisă la culoare decât a tovarășului ei". Cele două făpturi au continuat să-i privească pe pescari, chiar și după ce ieșiseră la mal.

Prin 1830, mai mulți muncitori care lucrau la malul insulei Benbecula, din arhipelagul Hebridelor (în largul coastei de nord-vest a Scoției) au zărit o ființă jumătate femeie, jumătate pește, la depărtare de doar câteva picioare, care se zbenguia și făcea salturi a joacă în apă. Câțiva oameni au încercat să o prindă, dar ea a reușit să scape. Atunci, un băiat a aruncat o piatră și a lovit-o în spate, iar făptura s-a scufundat și a dispărut în apă. Câteva zile după aceea, valurile au aruncat la mal trupul neînsuflețit al ciudatei ființe.

Duncan Shaw, șeriful districtului a examinat cu atenție trupul și a constatat că „partea superioară a ființei era cam de mărimea trupului unui copil bine hrănit, în vârstă de trei sau patru ani, cu

pieptul anormal de dezvoltat. Avea păr lung, negru și lucios, iar pielea era albă și moale, plăcută la pipăit. Partea inferioară a trupului semăna cu o coadă de pește, dar fără solzi, ca a somonului... A fost îngropată, în prezența a numeroși locuitori din insulele Hebride, în cimitirul de la Nunton, unde mormântul ei poate fi văzut și în zilele noastre." În 1961, R. MacDonald Robertson a declarat: „Am văzut cu ochii mei mormântul acestei făpturi."

Relatările despre ființele miraculoase din largul coastelor Scoției au continuat să se audă în tot cursul secolului al XIX-lea și chiar și în secolul următor. În august 1949, pescarii din largul coastei de la Craig More, au afirmat că văzuseră mai multe ființe de felul acesta.

Ființele marine fabuloase din Lumea Nouă

Dintre toți aceia care au pretins că au văzut presupuse sirene, Cristofor Columb rămâne de departe cel mai celebru. În timpul călătoriei sale de descoperire a Indiilor de vest, el a întâlnit trei asemenea ființe, care „țâșneau din mare la o bună distanță", pe care le-a descris că „nu aveau pielea atât de deschisă la culoare precum se zvonise." Descrierea este vagă și nu putem bănui decât că ceea ce văzuse nu erau decât niște dugongi[1].

Un alt explorator al Americii, John Smith, ne oferă – în secolul al XVII-lea – o descriere detaliată, deși mai puțin plauzibilă. În 1614, în timp ce naviga spre Indiile de vest, Smith a observat ceea ce inițial i s-a părut a fi o tânără femeie scăldându-se în ocean. Smith o descrie cu un ochi destul de critic, relevând că ea avea „ochi mari, puțin cam prea rotunzi; un nas fin conturat, dar cam cârn; urechi frumoase, dar cam lungi; precum și un păr bogat, verde, care îi conferea un aer original, nu lipsit de atracție." Tocmai când Smith începea să simtă fiorii iubirii, ființa s-a mișcat în așa fel încât a dezvăluit că „de la brâu în jos femeia se termina cu coadă de pește."

Sir Arthur Waugh, savant, o somitate în materie de istorii despre ființe marine miraculoase, comentează: „Înclinăm să punem la îndoială veracitatea poveștii relatată de sensibilul căpitan Smith" și aduagă: „Dar este mult mai greu să respingi relatările amănunțite făcute de persoane cu simțul răspunderii" – printre care îl menționează pe căpitanul Whitbourne. În 1610, în timp ce pătrundea cu corabia în portul St. John, din Newfoundland, Whitebourne a zărit o ființă ciudată și, judecând după nasul, gura, urechile și ochii, precum și gâtul și fruntea, arăta ca o femeie, care înota în

1. Mamifere ierbivore uriașe din Oceanul Indian. (*n. tr.*).

direcția sa. Ființa nu i-a întâmpinat prea prietenos, iar Whitbourne – foarte alarmat – s-a îndepărtat în grabă. Atunci ființa a făcut un ocol și a încercat să acosteze o corabie însoțitoare comandată de William Hawkridge. Acesta a lovit-o la cap și ființa a dispărut sub apă. Ulterior, Hawkridge a făcut următorul comentariu: „Îi las pe alții să judece și să aprecieze dacă a fost sau nu o sirenă".

Totuși, această sirenă considerată norocoasă pentru că nu a împărtășit soarta tritonului care – în același secol – a încercat să urce într-o corabie ce naviga în golful Casco din largul coastei de sud a statului Maine. Unul din cei aflați pe corabie, un oarecare domn Mitter, a tras cu arma în el. Un cronicar contemporan a scris că ființa s-a scufundat, colorând apa cu sângele său.

Nu mult după aceasta, în apele din largul coastei Noii Scoții a avut loc o altă apariție, martore fiind echipajele a trei nave franțuzești. De data asta navele l-au urmărit și s-au străduit să captureze tritonul, dar fără succes. Căpitanul uneia din nave remarca: „A înlăturat părul lucios care îi acopera fața și, după cum ni s-a părut, restul trupului – atât cât am observat când și-l scotea mai mult din apă – era și el acoperit de păr. Tritonul a dispărut și nu a mai reapărut spre marea părere de rău a pescarilor".

O altă persoană din acelea pe care Waugh le considera „echilibrate și cu simțul răspunderii", celebrul explorator al Lumii Noi, Henry Hudson, nota în jurnalul său de bord:

> *„În seara aceasta [15 iunie, 1610], unul din compania noastră a privit peste parapet și a zărit o sirenă în apele mării. El a chemat un tovarăș din companie ca să vadă și el. A mai venit cineva din echipaj, iar între timp sirena se apropiase de marginea corabiei și privea curioasă spre oamenii de la bord. Puțin după aceea s-a întors și s-a scufundat în apă. De la buric în sus, spinarea și pieptul erau ca ale unei femei, după cum au spus oamenii care o văzuseră. Trupul ei era mare cât al nostru, pielea era foarte albă, iar pletele negre i se revărsau pe umeri și pe spate. În clipa când se scufunda, cei doi oameni i-au zărit coada, care era ca a unui delfin și era pătată ca a unei scrumbii. Numele marinarilor care au văzut-o este Thomas Hilles și Robert Rayner."*

Despre acest incident, eminentul naturalist din epoca victoriană, Philip Gosse, spune: „Focile și morsele le erau familiare acestor marinari polari, ca vacile pentru o mulgătoare. Dacă întreaga poveste nu e o minciună convenită între ei, fără motiv și lipsită de obiectiv – iar experimentatul navigator cunoștea, desigur, caracterul oamenilor săi, – atunci aceștia trebuie că au văzut vreun soi de ființă încă necunoscută nouă".

În 1797, doctorul Chisholm a vizitat minuscula insulă Berbice, din arhipelagul Caraibelor. El a petrecut timpul cu guvernatorul Van Battenburgh și cu alții care i-au povestit despre apariția în râurile insulei a unei făpturi stranii, pe care băștinașii indieni o

numeau *menne mamma* (maica apelor). În cartea sa *Febră pernicioasă în Indiile de vest*, publicată în 1901, Chisholm scria:

„Partea superioară seamănă cu trupul omenesc; proporțional capul este mai mic, uneori gol, adesea fiind acoperit cu păr negru, bogat și des. Umerii îi sunt largi, pieptul e plin și bine conturat. Partea inferioară seamănă cu coada unui pește, imensă ca dimensiune și despicată, dar nu cum este coada delfinului... Culoarea pielii este fie neagră, fie brună-verzuie. În general, aceste ființe au fost văzute șezând în poziție verticală, de aceea extremitatea inferioară nu se vedea decât atunci când le tulburai; când se scufundau, coada ieșea la suprafață și stârnea valuri mari care agitau apa până la mare distanță. De câte ori au fost zărite, ele fie își netezeau pletele, fie își mângâiau fața și pieptul cu mâinile, ori cu ceva care semănau a mâini. Când au fost văzute în această poziție, au fost luate drept femei indiene scăldându-se".

În final, iată un extras din materialul publicat în 1820 de revista *American Journal of Science*:

„Extras din jurnalul de bord al corabiei Leonidas care navighează spre New York, în drum spre Havre (Franța). Asa Swift, maistru: mai 1817. 44 grade latitudine, 6 grade nord. În prima parte a zilei, timpul variabil, cu vânt și noros; la ora 14, la babord, la o distanță egală cu aproximativ jumătate din lungimea navei, am zărit un pește straniu. Partea de jos era a unui pește, de la pântec în sus era alb; spinarea, în partea de sus, era de culoare brună și era acoperită de păr scurt până în creștetul capului, după cum s-a putut vedea. La piept și mai sus semăna cu o ființă omenească; privea cu multă curiozitate spre oamenii care o observau de pe corabie. Am avut prilejul ca întreaga după-amiază să-i studiem forma și mișcările. Nimeni nu mai văzuse un astfel de pește și toți erau convinși că aveau în fața lor o sirenă.

Secundul, domnul Stevens, un tânăr inteligent, mi-a spus că fața ei era aproape albă și întru totul asemănătoare cu fața unei ființe omenești; că brațele erau pe jumătate lungi decât ale sale; cu mâini la fel ca mâinile sale; că se ridica vertical, cam două picioare deasupra apei și privea cu mare curiozitate la navă și la pânzele ei. În această atitudine a rămas la marginea corabiei cam 15 minute, apoi s-a scufundat și s-a ivit de cealaltă parte a navei. În felul acesta ne-a însoțit vreo șase ore. Domnul Stevens de asemenea a spus că părul de pe capul ei era negru și era aidoma părului omenesc; că de la brâu în jos era un adevărat pește și că de la creștet și până la vârful cozii măsura vreo cinci picioare."

Explicații

În vara anului 1978, pescarul filipinez Jacinto Fetalvero a dezvăluit taina succesului pe care îl avusese la ultimul său pescuit. Într-o noapte cu lună el întâlnise o sirenă foarte frumoasă, „cu ochi albaștri, prietenoși, cu obrajii roșii și solzi verzui pe coadă". Ea l-a ajutat să obțină „o recoltă bogată de pește". Lumea l-a

luat în bătaie de joc și Fetalvero a refuzat să mai discute acest subiect.

Poate că ființe miraculoase de soiul acesta încă „sunt văzute uneori, dar puțini sunt naivii care – întocmai pescarului filipinez – nu știu cum va întâmpina lumea povestea lor. Opinia populară însă nu este dispusă să accepte nici măcar aparițiile O.Z.N.-urilor care au devenit oarecum obișnuite. Chiar și – exprimându-ne în termeni relativi – obișnuiții șerpi de mare sau monștri din lacuri constituie pentru cei mai mulți subiect de amuzament și dovadă a «credulității populare» sau a succeptibilității pentru «pseudoștiință»".

Așa că, ce șanse au ființele fabuloase ale mărilor? Nu se poate nega că, din punct de vedere biologic, ele par niște aberații. Nu este mai puțin adevărat că credința în ele a favorizat numeroase falsuri, unele amuzante. Folcloristul Horace Beck ne povestește despre excentricul Robert S. Hawker care, prin 1830, „înainte de a îmbrăca hainele preoțești, obișnuia să se deghizeze în sirenă, să se așeze pe o stâncă și să cânte sub clar de lună, înspăimântându-i pe sătenii din împrejurimi." Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, pescarii japonezi își rotunjeau veniturile fabricând cadavre de „sirene" atașând busturi de maimuțe moarte la cozi de pește. P. T. Barnum și alți proprietari de circ au făcut bani frumoși oferind naivilor spre vizionare „sirene" vii sau neînsufletite.

Probabil foarte puțini sunt aceia care astăzi mai știu că străbunii lor erau convinși că văzuseră ființe fabuloase în apele mărilor și oceanelor. Am văzut deja că ziare și reviste respectabile au tipărit povestiri, insistând asupra onorabilității martorilor oculari, care uneori au întărit prin jurământ declarațiile făcute. Analiștii din vremurile noastre – majoritatea oameni de știință și folcloriști, dar și cercetători de fenomene anormale și paranormale – au ajuns la concluzia că declarațiile martorilor oculari trebuie privite cu seriozitate și au fost de acord că merită să li se acorde mai mult credit, nu doar să fie respinse. Printre explicațiile propuse se numără vacile de mare, lamantine[1] și obișnuiții *dugongi*, care – după cum spunea unul din oamenii de știință, Richard Carrington – „au fost transformate în sirene de către marinarii superstițioși care le-au văzut".

Însă asemenea identificări ridică două mari probleme:

1. O recapitulare întocmită de Gween Benwell releva faptul că aproape trei sferturi din cazurile semnalate s-au petrecut departe de zonele în care pot fi întâlnite vaci de mare, lamantine sau *dugongi*.

2. În plus, deși atunci când ele sunt zărite la mare distanță o

1. Altă specie de „vacă de mare", mamifer marin, ierbivor, de mari dimensiuni. (*n. tr.*).

eroare plauzibilă e oricând posibilă, aceste animale – dintre care ultimele două au fost întâlnite în climă tropicală – nu seamănă nicicum cu ființele descrise, care – demn de reținut – au fost semnalate în cazurile cele mai interesante, când apariţiile au avut loc la distanţă mică şi au durat destul de mult. Aşa cum remarcau Benwell şi Waugh „trebuie să ai mult curaj să crezi că marinarii, cu spiritul lor acut de observaţie de care depinde nu numai soarta navei, ci şi propria lor securitate pot comite erori atât de grosolane".

Cu toate acestea, nu este logic să se renunţe totdeauna la o asemenea explicaţie. De pildă, luaţi în seamă următorul caz.

În 1927, în *The Illustrated London News*, naturalistul W. P. Pycraft publica un material despre apariţia recentă a unei sirene, în care spunea:

„Un jurnalist a supus atenţiei mele o scrisoare primită de la o doamnă, care nu de mult a călătorit prin Marea Roşie şi care, cu prilejul acela a zărit «o sirenă adevărată». Ea a mărturisit că până atunci considerase sirenele o zămislire a imaginaţiei, însă acum nu se mai îndoia deoarece o văzuse cu ochii săi. Sirena măsura cam nouă picioare în lungime, semăna foarte mult cu o femeie, dar era teribil de urâtă! Mâinile păreau îmbrăcate în mănuşi fără degete; nu avea picioare. Trupul i se termina cu o coadă mare şi lată de peşte, iar pielea era de culoare cenuşie închisă. «Dar iată, în faţa ochilor mei se găsea, fără nici o îndoială o sirenă». Scrisoarea fusese scrisă cu multă seriozitate".

Pycraft a dedus, pe drept cuvânt, că femeia văzuse un *dugong*. De aici el a tras concluzia mai puţin convingătoare că *dugongii* sunt cauza apariţiei „sirenelor". Din păcate, el nu s-a gândit la o chestiune care nu e lipsită de importanţă, anume că în timp ce identificarea animalului era absurd de eronată, descrierea făcută de ea era corectă şi nu reprezenta portretul unei sirene.

Pe de altă parte, locuitorii din Noua Zeelandă şi din provincia insulară a Papuei Noua Guinee *au descris* ființe marine fabuloase. Ei le numeau ri şi susţineau că arătau întocmai ființelor umane, până la baza organelor genitale; partea inferioară a trupului era lipsită de picioare şi se termina într-o coadă bifurcată, cu două aripi. În felul acesta băştinaşii au descris această ființă lui Roy Wagner, antropolog american venit în vizită către finele deceniului al optulea din secolul nostru. Martorii oculari băştinaşi au spus că ființa semăna cu sirena de pe etichetele conservelor de peşte tuna, dar nu socoteau că sunt ființe inteligente. Cu un prilej, Wagner însuşi a văzut „un corp lung şi negricios care înota orizontal la suprafaţă", corp pe care însoţitorii săi l-au identificat ca fiind un ri.

Wagner era sigur că făpturile acestea nu erau *dugongi*; dar indienii care trăiau în extremul nord a insulei considerau că ri era un alt nume pentru *dugong*. O expediţie organizată în 1985 de criptozoologii americani a izbutit să facă mai multe fotografii

cubacvatice ale unui ri care s-a dovedit a fi – fără îndoială – un *dugong*, soluționând astfel măcar o parte a enigmei. Thomas R. Williams, un membru al expediției, comenta în felul următor restul misterului pentru care nu avea un răspuns satisfăcător: „Iată cum mitul ființelor marine fabuloase se poate naște și perpetua în pofida realității evidente a *dugongului*".

Noi nu avem nici o posibilitate să știm cât de mult lecția oferită de acest episod poate fi folositoare, pentru simplul motiv că în vremurile noastre nimeni nu a mai întreprins o investigație științifică asupra aparițiilor de ființe marine miraculoase. Aproape toate comentariile în această problemă se întemeiază pe relatări din trecutul îndepărtat și până în secolul al XIX-lea și de aceea teoriile pot fi doar speculative.

Poate că explicația cea mai ingenioasă este aceea avansată de doi colaboratori ai revistei *Nature* care au atribuit relatările despre tritonul Norse unor efecte optice produse de „o inversiune [atmosferică] moderată"; distorsiunile create de aceste efecte pe suprafața oceanului demonstrează cum cașaloți, morse și stânci izolate pot semăna foarte bine cu ceea ce marinarii afirmaseră că au văzut. Autorii au respectat declarațiile martorilor oculari, inclusiv afirmația lor că apariția ființelor miraculoase a fost urmată de furtună. David J. Hufford, om de știință beheavorist, subliniază că studiul acesta a permis „o mai bună înțelegere a anomaliilor optice atmosferice, prin reconsiderarea cu seriozitate a unei credințe medievale aparent fabuloase; în plus oamenii de știință au izbutit să investească un înalt grad de încredere în rolul jucat de observațiile corecte la dezvoltarea tradițiilor medievale, precum și corecta corelare a acestor observații, realizate aparent prin raționament inductiv și generalizare empirică".

Modul acesta de a explica nu ne va îngădui, în mod automat, să găsim răspunsuri la enigmele aparițiilor din Scoția și Lumea Nouă despre care am relatat mai înainte. În cazul cel mai rău, problemele nebuloase vor deveni și mai cețoase. Dacă presupunem că aparițiile nu sunt doar rezultatul imaginației – lucru pe care puțini savanți îl acceptă – trebuie, în același chip, să presupunem că martorii au greșit în mod grosolan, ceea ce au crezut că văd având doar o vagă asemănare cu ceea ce au văzut în realitate. Amintiți-vă că unele aparții au fost urmărite de la o distanță de numai câteva picioare.

Dacă sunteți convinși că în aceste condiții o percepere greșită nu e cu putință, aduceți-vă aminte de ri. Dar nu numai de ri să vă amintiți, ci și de tritonii de la Norse, care dacă nu ar fi existat nu ar fi fost posibil să fie descriși cu acurateță secole mai târziu.

Pe scurt, întrebarea vitală dacă trebuie să credem relatările asupra acestei probleme nu poate primi un răspuns satisfăcător. Unele observații sunt precise și credibile. Altele sunt șocante și

contravin realității. Dincolo de aceasta, realitatea investigațiilor moderne limitează mai buna înțelegere a problemei. Aceia care doresc să preia rezolvarea ei vor fi siliți să răscolească un munte de fapte pentru a obține o fărâmă de informație solidă.

Ființele fabuloase marine – o necunoscută

Michel Meurger, folclorist francez, o somitate în materie de povești despre ființe acvatice fabuloase, ia în derâdere explicațiile biologice oferite de relatările cu privire la aparițiile ființelor fabuloase marine, calificându-le drept naive și reducționiste. El le consideră drept „experiențe vizionare" sau vii halucinații care își găsesc sorgintea în superstițiile populare. Aproape sigur că în unele cazuri el are dreptate, dar o asemenea ipoteză începe să pară cam prea elaborată când e confruntată cu declarațiile diverșilor martori oculari.

O altă problemă este aceea că ființele fabuloase marine cunoscute din experiență sunt entități substanțial diferite de ființele fabuloase marine pe care ni le prezintă superstiția populară. Acestea din urmă sunt ființe inteligente, cu puteri supranaturale, care sunt în stare să vorbească la fel ca oamenii obișnuiți, ba chiar își leapădă coada de pește pentru a trăi pe pământ unde se pot îndrăgosti, sau chiar se căsătoresc cu pământeni muritori. Spre deosebire de acestea, ființele fabuloase din apariții nu au grai, nu comunică prin vorbire și nu dau nici un semn că ar poseda o inteligență superioară unui animal. (După cum semnala Robertson chiar și culoarea părului acestora se deosebește de aceea a confraților din folclor).

Deci, sunt ele – oare – o specie de animale necunoscute? Bernard Heuvelmans, părintele criptozoologiei, care în lucrările sale anterioare evitase acest subiect, îl abordează, e drept cu destulă șovăială, într-un studiu din 1986: „Numai existența unei specii *sireniene* (dugongi, vaci de mare, etc.) încă necatalogată, ori posibil – deși mai puțin probabil – a unei categorii de primate adaptate la viața marină ar putea explica abundența și persistența relatărilor despre ființele fabuloase întâlnite în anumite mări, povești care au dăinuit până în zilele noastre."

Aceeași concluzie o trag, în esență, Benwell și Waugh, autorii celei mai bune cărți din epoca modernă cu privire la istoriile despre lumea fabuloasă a ființelor miraculoase marine, intitulată *Farmecul mărilor* (1965).

Un asemenea animal ar fi extraordinar, dacă nu ar fi supranatural. Este greu de crezut că așa ceva există, nu doar pentru că ar părea ilogic din punct de vedere zoologic, dar și pentru faptul că până acum marea nu a scos la mal trupul unei asemenea ființe pentru a încăpea pe mâinile oamenilor de știință. Trebuie subliniat că

acestea nu ar trebui să fie ființe ale adâncurilor din care pricină rămășițele lor nu ar ieși la suprafață, ci animale care adesea se bălăcesc în apele puțin adânci din apropierea țărmului. Dacă aceste ființe ar fi reale – făpturi din carne și sânge – locuitori ai regiunilor oceanice, noi am avea la dispoziție pentru documentare mai mult decât simple aparții.

Ceea ce, desigur, nu explică nimic. S-ar putea obiecta că relatările despre ființele fabuloase marine nu ar trebui să fie mai puțin credibile decât poveștile despre monstrul de la Flatwoods, omul-molie, umanoizii zburători, bipezii păroși și oamenii-reptilă, care de asemenea nu prezintă nici o logică. Altcineva ar putea replica, totuși, că acestea sunt uneori atestate de martori oculari încă în viață, cu care se poate purta discuții; iar uneori sunt produse chiar unele dovezi fizice incitante ca, de pildă, urme de pași, fire de păr sau o fotografie neclară.

Însă prin natura lor marile probleme se conjugă de regulă cu dovezi mărunte. Iar dovezile despre ființele fabuloase marine, care se întemeiază pe declarațiile unor martori oculari de mult dispăruți sunt și mai fragile și devin tot mai neconcludente cu trecerea fiecărui an. În cele din urmă, nu putem, dacă dorim să manifestăm onestitate intelectuală, să înlăturăm și să dăm uitării problemele ce rămân. Dar nici nu putem fi siliți să reinventăm o lume în care ființele fabuloase marine își pot afla un loc confortabil.

BIBLIOGRAFIE

Beck, Horace. *Folklore and the Sea.* Middletown, CT: The Marine Historical Association/Wesleyan University Press, 1973.

Benwell, Gwen, and Arthur Waugh. *Sea Enchantress: The Tale of the Mermaid and Her Kin.* New York: The Citadel Press, 1965.

Berman, Turh. *Mermaids.* In Malcolm South, ed. *Mythical and Fabulous Creatures: A Source Book and Research Guide,* 133–45. New York: Greenwood Press, 1987.

Blyth, Harry. *A Mermaid. Notes and Queries 5,* 3 (February 27, 1875): 168.

Carrington, Richard. *Mermaids and Mastodons: A Book of Natural And Unnatural History.* New York: Rinehart and Company, 1957.

Clayton, Paul. *Whaling and Sailing Songs from the Days of Moby Dick.* Tradition Records, 1956.

Costello, Peter. *The Magic Zoo: The natural History of Fabulous Animals.* New York: St. Martin's Press, 1979.

Farish, Lucius, ed. *Omega.* Worcester, MA: Controversial Phenomena Bulletin, 1965.

Heuvelmans, Bernard. *Annotated Checklist of Apparently Unknown Animals with Which Cryptozoology Is Concerned. Cryptozoology 5* (1986): 1–26.

Hufford, David J. *The Terror That Comes in the Night: An Experience Centered Study of Supernatural Assault Traditions.* Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 1982.

Lehn, W. H., and I. Schroeder. *The Norse Merman as an Optical Phenomenon. Nature* 289 (1981): 362–66.

Meurger, Michel, with Claude Gagnon. *Lake Monster Traditions: A Cross-Cultural Analysis.* London: Fortean Tomes, 1988.

Phillips, John Pavin. *A Story of a Mermaid. Notes and Queries* 2, 9 (May 12, 1860): 360–61.

Pycraft, W. P. *The World of Science: Mermaids. Illustrated London Mews* (February 19, 1927): 294.

Redpath, Jean. Jean *Redpath.* Philo Records, 1987.

Rickard, R. J. M. *Strange Tales: Mermaids. Fortean Times 27* (Autumn 1978): 38–39.

Robertson, R. Macdonald. Jeremy Bruce-Watt, ed. *Selected Highland Folktales.* North Pomfret, VT: David and Charles, 1977.

Swift, Asa. *Mermaid. American Journal of Science* 1, 2 (1820): 178–79.

T. G. S. *Minor Notes: Mermaids in Scotland, 1688. Notes and Queries 3,* 148 (November 6, 1858): 371.

Wagner, Roy. *The Ri – Unidentified Aquatic Animals of New Ireland, Papua New Guinea. Cryptozoology* (1982): 33–39.

Waugh, Sir Arthur, *The Folklore of the Merfolk. Folklore 71* (June 1960): 73–84.

Williams, Thomas R. *Identification of the Ri Through Further Fieldwork in New Ireland, Papua New Guinea. Cryptozoology* 4 (1985): 61–68.

Wright, A. R. *Correspondence: Mer-folk in 1814. Folklore* 40, 1 (March 1929): 87–90.

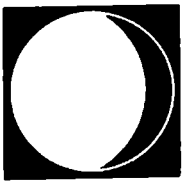

FORME DE VIAȚĂ ATMOSFERICĂ

O teorie populară odinioară susținea că obiectele zburătoare neidentificate nu erau nici năluciri și nici aeronave extraterestre, ci „animale spațiale", adică forme de viață existente în straturile superioare ale atmosferei. Ideea a fost susținută o bucată de vreme chiar și de persoane care participau la primul proiect O.Z.N. al Forțelor Aeriene, intitulat „Sign", după ce le-a fost sugerat de către John Phillip Bessor, un cetățean din Pennsylvania, interesat în fenomene psihice. Bessor era de părere că farfuriile zburătoare sunt „substanțe extrem de diluate (ectoplasmice?), capabile să se materializeze și dematerializeze, ale căror propulsoare sunt o formă de energie telecinetică". Mai mult, el suspecta că aceste ființe mănâncă oameni și, ca dovadă în sprijinul părerii sale, s-a referit la relatările cu privire la căderile din văzduh de carne și sânge.

Însă nu Bessor a fost primul care s-a avântat în speculații de genul acesta. Într-o povestire științifico-fantastică publicată în ediția din noiembrie 1913 a revistei *The Strand*, sir Arthur Conan Doyle a imaginat „Groaza din înaltul cerurilor", în care era vorba de monștri atmosferici care atacau și ucideau piloții. Într-un text nefantezist, Charles Fort a consemnat relatările despre „entități necunoscute, luminoase" depistate în văzduh, care puteau fi descrise drept „lucruri vii care uneori se ivesc de altundeva".

În anii ulteriori existența unor animale spațiale a fost susținută cu tărie chiar de către Kenneth Arnold, pilotul care la 24 iunie, 1947, a depistat o apariție deasupra zonei de la Mount Rainier din Washington, eveniment care a consemnat inaugurarea erei O.Z.N.-urilor. Conform părerii lui Arnold, exprimată în cadrul interviului acordat în 1959 reporterului de la *Denver Post*, O.Z.N.-urile sunt „organisme vii... în atmosferă... care au puterea de a-și modifica densitatea și înfățișarea." Alte persoane care au susținut cu hotărâre teoria animalelor din spațiu au fost contesa Zoe Wassilko-Serecki, biologul Ivan T. Sanderson și Trevor James Constable, specialist în ocultism, care a fost contactat de o „farfurie". Constable a pretins că a fotografiat „făpturile" (cum le-a numit el), folosind un film sensibil la infraroșu.

Respingându-se fotografiile lui Constable ca neconcludente, nu au rămas alte dovezi convingătoare, logice sau materiale, care să

susţină existenţa animalelor în spaţiu. O dovadă conformă acestor cerinţe au oferit-o cele câteva relatări ale unor martori oculari care au susţinut că nişte substanţe gelatinoase au picat din cer în faţa lor.

Un asemenea incident s-a petrecut la 26 septembrie, 1950, când doi ofiţeri de poliţie au zărit aterizând pe un câmp ceea ce li s-a părut a fi un O.Z.N. Când, împreună cu alţi doi poliţişti, au cercetat locul, au descoperit o masă gelatinoasă care s-a evaporat într-o jumătate de oră.

În seara zilei de 10 august, 1979, o femeie din Frisco, statul Texas, a zărit o lumină care a aterizat lângă o casă învecinată. A doua zi vecina, Sybil Christian, a descoperit trei bășicuțe purpurii, gelatinoase. Una s-a evaporat la razele soarelui, iar celelalte două au fost trimise la analiză. După ce a aruncat o privire rapidă analistul a susținut, fără să țină seama de protestele martorilor oculari, că bășicuțele nu erau altceva decât deșeuri industriale, deși existau mari deosebiri în aspectul și consistența celor două categorii de materii.

BIBLIOGRAFIE

Bessor, John Philip. *Are the Saucers Space Animals? Fate* 8, 12 (December 1955): 6–12.

Constable, Trevor James. *The Cosmic Pulse of Life: The Revolutionary Biological Power Behind UFOs.* Santa Ana, CA: Merlin Press, 1976.

Gaddis. Vincent H. *Mysterious Fires and Lights.* New York: Dell, 1978.

Sanderson, Ivan T. *Uninvited Visitors: A Biologist Looks at UFOs.* New York: Cowles, 1967.

Schultz, Ted. *Blobs from Space? Fate* 34, 12 (December 1981): 85–90, 92.

Wassilko-Serecki, Zoe. *Startling Theory on UFOs. American Astrology* 23 (September 1955): 2–5.

Who 'Discovered' Space Animals? CSI News Letter 10 (December 15, 1957): 31.

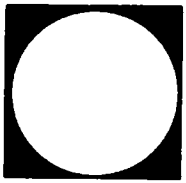

FOTOGRAFIA PASĂRII FURTUNII

În aprilie 1890, doi călăreți au zărit o ființă uriașă zburătoare, (în care indienii ar fi recunoscut imediat „pasărea furtunii") care a coborât în deșertul Arizona. Făptura avea trup de șarpe, aripi imense, două picioare cu gheare, precum și un chip de aligator, cu doi ochi cât farfuriile de mari. Călăreții nu s-au putut apropia prea mult, deoarece caii se speriaseră. Atunci au descălecat și, cu armele în mâini, au încercat să meargă pe jos mai aproape, dar pasărea i-a observat și și-a luat zborul, coborând din nou ceva mai departe. De data aceasta a aterizat pe o aripă astfel că nu s-a putut feri de gloanțele descărcate asupra sa.

Când i-au măsurat anvergura aripilor au constatat încredibila dimensiune de 160 de picioare. Trupul care măsura 92 de picioare și jumătate, avea pielea netedă, lipsită de pene, mai degrabă ca a unui liliac, decât a unei păsări.

Așa a relatat episodul ziarul *Tombostone Epitaph* din 26 aprilie, 1890. Alt articol, în continuare nu a apărut. După toate probabilitățile, această poveste face parte din farsele cu care ziarele americane din regiunile de frontieră își delectau cititorii. Spre deosebire de altele însă episodul acesta a dat naștere unei ciudate legende moderne.

Povestea a fost reactualizată în 1930, în cartea lui Horace Bell intitulată *Pe vechea coastă de vest*. Treizeci și trei de ani mai târziu apărea un articol în revista *Saga* în care Jack Pearl susținea că în 1886 *Tombstone Epitaph* „publicase fotografia unei păsări uriașe țintuită pe perete. Ziarul afirma că pasărea fusese ucisă de doi căutători de aur, care apoi o transportaseră la oraș cu căruța lor cu coviltir. În fața păsării din fotografie se aflau aliniați șase bărbați maturi, cu puștile puse cap la cap de-a latul: de la un capăt la celălalt al aripilor pasărea măsura 36 de picioare".

Pearl pretindea că în 1889, unul din cei doi bărbați în cauză fusese luat în râs, într-un bar, de față cu alții. Înfuriat, bărbatul îl provocase pe cel care își bătuse joc de el să-l însoțească în căutarea păsării. „Sunt acolo, pe piscurile munților, destule păsări din astea" se zice că ar fi spus el. Ajunși în deșert însoțiți de alți locuitori, unul din ei a pătruns într-un tufiș să se ușureze, dar deodată a fost auzit țipând: „Ajutor, m-a prins!" Tovarășii care îl însoțiseră au alergat să vadă ce se întâmplase, dar nu au

găsit decât urmele pașilor care se întrerupeau brusc în tufiș. Ei au putut auzi doar glasul bărbatului plin de disperare care venea de undeva din văzduh și care s-a estompat treptat până nu s-a mai auzit nimic.

(Partea a doua a acestei povești este în mod clar inspirată de o altă născocire din secolul al XIX-lea [uneori plasată în 1889], anume dispariția lui Oliver Lerch, în care se istorisește că un tânăr a fost înșfăcat de ceva invizibil, că urmele pașilor se întrerupeau brusc și că se auzea din văzduh, țipând cu deznădejde: „M-a prins!")

Revista *Fate* din septembrie, 1963, publica scrisoarea lui H. N. Cranmer din Renova, Pennsylvania, în care menționa fotografia respectivă despre care spunea că fusese făcută „prin anul 1900". Aripile ființei, cu anvergura măsurând 36 de picioare, „fuseseră țintuite pe peretele sediului ziarului *Telegraph*..." În fotografie se înșirau șase bărbați cu brațele întinse în lături, atingându-se cu degetele. Ulterior, un grup de actori, îmbrăcați ca profesorii, s-au fotografiat sub imaginea pasării, iar unul din ei zicea: „Vax! N-a existat, nu există și nu va exista niciodată o astfel de pasăre". Într-o altă scrisoare publicată în luna martie din același ziar, Cranmer afirma că „splendida relatare o primise de la o doamnă din Tombstone". În nici una din cele două scrisori ale sale, Cranmer nu menționa că a văzut fotografia cu ochii săi, dar mai recent a declarat: „Această fotografie a fost publicată de ziarele de pe tot cuprinsul S. U. A."

Ivan T. Sanderson, biolog și scriitor de fenomene naturale anormale, a afirmat că și el posedase cândva o copie a celebrei fotografii pe care a împrumutat-o unor confrați, care însă o pierduseră. Brusc și alții au început „să-și aducă aminte" că și ei văzuseră fotografia pe undeva. Editorii revistei *Fate* afirmau că au publicat fotografia într-unul din primele numere (revista și-a inaugurat apariția în 1948), dar o verificare minuțioasă a colecției nu a confirmat declarația. Între timp, povestea apărută la origine în *Tombstone Epitaph* a fost reactualizată în anul 1969 în unul din numerele revistei *Old West* în care cititorul Harry F. McClure afirma că îl cunoscuse personal pe acela care ucisese pasărea furtunii.

În urma numeroaselor scrisori primite de la cititori, *Tombstone Epitaph* a întreprins cercetări amănunțite dar nu a găsit respectiva fotografie în nici unul din numerele ziarului. Au fost cercetate și alte numeroase ziare din Arizona și California cu același rezultat negativ.

Cu toate acestea, în 1990 scriitorul John A. Keel insista: „Eu *știu* că am văzut-o... și nu doar atât: am comparat observațiile notate cu observațiile multor altor persoane care la rândul lor o văzuseră... A apărut într-un ziar-pistol sau în vreo revistă... Semăna cu un pterodactil sau așa ceva... Tipii purtau toți pălării și cizme

de *cowboy* și erau îmbrăcați cu hainele de lucru la fermă". W. Ritchie Benedict a jurat că l-a văzut pe Sanderson la televiziunea canadiană arătând fotografia. „Îmi amintesc – scrie el – că vieţuitoarea avea un cap foarte ascuţit, iar ochii erau închiși."

Recapitulând episodul, Mark A. Hall a scris: „Simple descrieri ale fotografiei; cei șase oameni care pozau pentru a ilustra dimensiunile pasării neînsufleţite – par să creeze o imagine în minţile oamenilor curioși din fire și eclectici, făcându-i să creadă că au în faţă ceva familiar pe care în realitate nu îl văzuseră. Sunt destui aceia care, individual, au recunoscut această particularitate, care – cred eu – a contribuit la crearea ideilor greșite despre fotografie. Oamenii au impresia că au în faţa ochilor ceva cunoscut pe care în realitate nu îl văzuseră".

Cine nu e dispus să accepte o explicaţie atât de prozaică are la îndemână o alternativă oferită de Charles Wiedemann: Dacă luăm în consideraţie conceptul universurilor paralele, ori a realităţilor diferite, se poate concepe că s-a produs o modificare sau o deplasare între două realităţi. Pe când, mai înainte, unele publicaţii din „realitatea noastră" au schiţat portretul pasării furtunii (în timp ce publicaţiile din realitatea paralelă o exclud), acum situaţia s-a inversat. În universul „nostru" toate fotografiile pasării furtunii nu mai există, iar situaţia este întocmai ca și când ele nu ar fi existat niciodată.

BIBLIOGRAFIE

Bell, Horace. *On the Old West Coast.* New York: William Morrow and Company, 1930.

Benedict Hot on Thunderbird Photo Trail. Strange Magazine 6 (1990): 44.

Chrovinsky, Mark. *Cryptozoo Conversation with John A. Keel. Strange Magazine* 5 (1990): 35–40.

Cranmer, H. M. *Report from the Readers: Thunderbird Sightings. Fate* 16, 9 (September 1963): 116–17.

***. *Report from the Readers: Bird Call. Fate* 19, 3 (March 1966): 131–32.

Hall, Mark A. *Thurnderbirds: The Living Legend of Giant Birds.* Bloomington, MN: Mark A. Hall Publications and Research, 1988.

McClure, Harry F. *Monster Bird. Old West* (Summer 1970): 84.

Parrish, J. K. *Our Country's Mysterious Monsters. Old West* (Fall 1969): 25, 37–38.

Pearl, Jack. *Monster Bird That Carries off Human Beings! Saga* (May 1963): 28, 30–31, 83–85.

Wiedemann, Charles. *Jumping Carefully to Conclusions. Pursuit* 9, 2 (Aril 1976): 44–45.

Winters, Woyne. *Report from the Readers: Situation Normal: All Fowled up. Fate* 19, 8 (August 1966): 128–29.

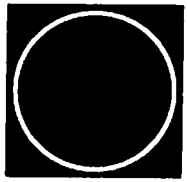

FOTOGRAFIILE ZÂNELOR DIN COTTINGLEY

În 1917, două fetițe englezoaice – Frances Griffiths, de 10 ani și verișoara ei, Elsie Wright, de 13 ani – locuiau împreună la Cottingley, lângă Bradford, în Yorkshire. Frances și mama ei se mutaseră acolo venind de la Cape Town, din Africa de Sud; tatăl ei fusese soldat în armata britanică, în timpul Marelui Război. Într-o zi, Frances a venit acasă udă leoarcă și drept scuză a pretins că, în timp ce se juca în vale cu zânele – cu care se împrietenise – a alunecat și a căzut în pârâu. Mama nu s-a lăsat impresionată și a pedepsit-o pe fetiță.

Lui Elsie i-a părut rău că Frances, verișoara și prietena ei cea mai bună, fusese pedepsită și i-a venit o idee: să ia pe ascuns aparatul de fotografiat al tatălui ei, Arthur Wright, și să fotografieze zânele. După ce îi vor convinge pe părinți, vor mărturisi că fotografia fusese ticluită, că ele își mințiseră părinții așa cum și părinții le mințiseră cu Moș Crăciun. În felul acesta se vor răzbuna pentru pedeapsa suferită de Frances.

Elsie l-a rugat pe tatăl ei să-i împrumute aparatul, pretinzând că vroia să facă o poză verișoarei sale. Tatăl i-a dat aparatul prevăzut cu o singură placă. O oră mai târziu fetele au revenit și i-au spus că acum aveau dovada cu zânele. Când Wright-tatăl, sceptic, a developat placa a văzut-o în poză pe Frances, iar în fața ei patru ființe feminine în miniatură, cu aripi și rochițe vaporoase, care dansau.

Fetele au refuzat să recunoască, așa cum insistau părinții, că fotografiaseră niște figuri tăiate din hârtie. Cu toate acestea, după o lună, Wright le-a dat fetițelor – deși cu o oarecare șovăială – aparatul, din nou cu o singură placă fotografică. Ele au revenit, iar în poză a apărut de data aceasta Elsie care îmbia o făptură mărunțică să-i sară în poală. Socotind că au întrecut măsura, Wright-tatăl le-a interzis să mai folosească aparatul.

Anul următor, când tatăl lui Frances s-a întors din armată, familia Griffiths s-a mutat la Scarborough, în Yorkshire. Cu puțin timp înainte de a se muta, Frances a scris unei prietene din Africa de Sud, iar în scrisoare a pus cele două exemplare ale fotografiilor făcute. Pe spatele uneia din ele ea a scris: „Elsie și eu suntem

bune prietene cu zânele de la pârâu. E amuzant că nu le-am găsit în Africa de Sud, probabil e prea cald pentru ele". În scrisoare ea s-a referit, în treacăt, la zâne. Redescoperite mai târziu, fotografiile au fost publicate la 25 noiembrie, 1922, de ziarul *Cape Town Argus*, care cita cuvintele lui Frances ca dovadă a sincerității fetelor și a autenticității fotografiilor.

Cazul

Una din cele mai bizare controverse din istoria fotografiei s-a declanșat în 1922, când Polly Wright, mama lui Elsie, a participat la o conferință despre folclor, care se referea și la credința în zâne. Doamna Wright a făcut aluzie la fotografii, iar la cererea conferențiarului ea a trimis două copii lui Edward L. Gardner, un eminent teosof din Londra. Acesta a luat legătura cu familia Wright, care i-a trimis plăcile fotografice originale. Gardner a prezentat plăcile unei cunoștințe - H. Snelling - o somitate în materie de fotografie. Aprecierile pozitive despre fotografii, exprimate de Snelling, au fost adesea citate în deceniile care au urmat. Însă de-abia în 1983 s-a aflat că el retușase primul clișeu, care fusese foarte tare supraexpus, transformându-l într-o fotografie clară, și care avea să devină cunoscută drept fotografia de la Cottingley.

Gardner a prezentat fotografia în cadrul unei conferințe publice, în luna mai, iar un participant l-a informat pe Sir Arthur Conan Doyle, vestitul autor care devenise un înflăcărat adept al spiritismului. Doyle l-a sfătuit pe Gardner să ducă fotografiile la laboratoarele Kodak. Aici, după cum a scris ulterior Doyle, „doi experți le-au analizat fără a le găsi vreun cusur, dar au refuzat să le garanteze autenticitatea, de teama unei posibile capcane". În cele din urmă, Gardner a luat legătura cu familia Wright, în vara aceluiași an și i-a oferit lui Elsie un aparat modern. Ca urmare, ea și Frances au făcut încă trei fotografii cu zâne.

În decembrie, revista *The Strand* a publicat articolul lui Doyle despre primele două fotografii, iar - în continuare - despre celelalte trei. Articolele au căpătat publicitate mondială, majoritatea comentându-le nefavorabil și întrebându-se cum a fost posibil ca acela care l-a creat pe Sherlock Holmes a putut cădea în plasa a ceea ce era considerat drept o evidentă înșelăciune.

Cu toate acestea, eforturile de a demitiza cazul nu s-au bucurat de succes absolut. Afirmațiile făcute de Harry Houdini și alții, care susțineau că figurile fotografiate semănau cu acelea de pe un afiș publicitar, s-au dovedit neîntemeiate îndată ce s-a procedat la compararea directă a imaginilor de pe fotografie cu acelea de pe afiș. Între timp, Doyle scrisese un întreg volum despre cazul în speță, intitulat *Sosirea zânelor* (1922). Cu un an înainte, teosoful și clarvăzătorul Geoffrey Hodson a vizitat, împreună cu fetele,

pârâul cu pricina și – după cum s-a spus – văzuse multe zâne, dar eforturile de a le fotografia au eșuat.

Alte fotografii despre zânele din Cottingley nu au mai apărut, dar controversa nu s-a stins. În 1945, Gardner a publicat o relatare – un volum întreg – despre cazul acesta, iar fotografiile au fost și ele periodic tipărite în ziare și reviste. Elsie și Frances păreau că susțin autenticitatea fotografiilor; în orice caz nu au recunoscut că ar fi fost trucate. Când erau întrebate, răspundeau în doi peri, că fotografiile sunt „rodul imaginației noastre", răspuns pe care susținătorii îl considerau drept „forme ale cugetului" (entități paranormale făurite de energia psihică a subiectului); iar aceia care puneau la îndoială totul apreciau drept o recunoaștere din partea fetelor că au plăsmuit toată povestea. În 1972, Elsie a trimis cele două aparate – și celelalte materiale care aveau legătură cu cazul – la Sotheby, pentru a fi vândute la licitație. În scrisoarea care le însoțea se recunoaștea pentru prima oară că fotografiile nu erau autentice. Sotheby a înapoiat scrisoarea, nepricepând însemnătatea ei, pe temeiul că societatea se ocupa numai de documente vechi.

Totuși, în cadrul unui interviu acordat revistei *Woman*, în 1975, Elsie și Frances au lăsat impresia, fără a spune explicit, că fotografiile erau reale. Prima recunoaștere publică despre neautenticitatea pozelor a apărut în ediția din 1982 a revistei *Unexplained*. În același timp, revista *British Journal of Photography* publica primele reconsiderări temeinice ale cazului pe baza investigațiilor minuțioase întreprinse de editoriul Geoffrey Crawley. Frances și Elsie s-au plâns că așa-zisele confesiuni citate de Joe Cooper în articolul din *Unexplained* erau „neautorizate". (Cooper colaborase cu Frances la redactarea biografiei acesteia, care însă nu a fost publicată niciodată). Prima recunoaștere formală, sub semnătură, a fost făcută lui Crawley, la începutul anului 1983.

S-a dezvăluit că cele două fete conveniseră să ascundă adevărul – deoarece pozele erau de fapt „o glumă" – până la dispariția principalilor susținători: Doyle, Gardner și fiul acestuia, Leslie. Elsie, o tânără și talentată artistă, a confecționat imaginile inspirându-se din figurile existente într-o carte pentru copii, populară la vremea respectivă – *Princess Mary's Gift Book* („Cartea darurilor pentru prințesa Mary"). După părerea lui Cooper, primele patru fotografii au fost realizate prin expunere simplă, în aer liber, dar ultimele două au fost obținute prin dublă expunere făcută cu intenție. A cincea, care arăta o „zână făcând plecăciune", a fost realizată prin dublă expunere neintenționată. Cele două femei nu au dezvăluit tehnica folosită, făgăduind că o vor revela în cărțile pe care le vor publica, dar amândouă au decedat înainte de a le fi terminat.

Interesant e faptul că Frances a insistat în repetate rânduri, în discuțiile ei cu Crawley, că deși fotografiile fuseseră trucate, acolo – la pârâu – ea văzuse cu adevărat zânele.

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet. *Cottingley Unmasked. Fortean Times* 43 (Spring 1985): 48–53.

Clapham, Walter. *There Were Fairies at the Bottom of the Garden. Woman* (October 1975): 42–43, 45.

Cooper, Joe. *Cottingley: At Last the Truth. The Unexplained* 117 (1982): 2338–340.

Crawley, Geoffrey. *That Astonishing Affair of the Cottingley Fairies. British Journal of Photography* Pt. One (December 24, 1982): 1375–80; Pt. Two (December 31, 1982): 1406–11, 1413–14; Pt. Three (January 7, 1983): 9–15; Pt. Four (January 21, 1983): 66–71; Pt. Five (January 28, 1983): 91–96; Pt. Six (February 4, 1983): 142–45, 153, 159; Pt. Eight (February 18, 1983): 170–71; Pt. Nine (April 1, 1983): 332–38; Pt. Ten (April 8, 1983): 362–66.

Doyle, Arthur Conan. *The Coming of the Fairies*. New York: George H. Doran Company, 1922.

*** *Fairies Photographed. The Strand Magazine* 60 (December 1920): 462–67.

Gardner, Edward L. Fairies: *The Cottingley Photographs and Their Sequel*. London: Theosophical Publishing House, 1945.

Hodson, Geoffrey. *Fairies at Work and at Play*. London: Theosophical Publishing House, 1925.

Sanderson, S. F. *The Cottingley Fairy Photographs: A Re–Appraisal of the Evidence. Folklore* 84 (Summer 1973): 89–103.

Shepard, Leslie. *The Fairies Were Real. Fortean Times* 44 (1985): 61–62.

FRAȚII EXTRATERESTRI

În după-amiaza zilei de 20 noiembrie, 1952, George Adamski, care toată viața a profesat științele oculte, s-a întâlnit cu un locuitor de pe Venus numit Orthon, în deșertul din sudul Californiei. Astfel s-a declanșat o serie de evenimente care s-au soldat cu întâlnirea altor venusieni, precum și a unor marțieni și saturnieni. De asemenea, Adamski avea să călătorească în spațiul extraterestru, iar cu un prilej avea să participe la o conferință desfășurată pe planeta Saturn.

Toate aceste pretinse fapte au fost incluse în trei volume publicate de Adamski între 1953 și 1961, cărți care au electrizat adepții mișcării, mai ales că întâmplările se petrecuseră cu puțin înainte de 24 iunie 1947, când Kenneth Arnold a zărit ceea ce ziarele îndată au botezat-o „farfuria zburătoare". Pe baza acestor povești s-a format o mișcare, care pornind din California s-a răspândit în toată țara, printre adepții ei numărându-se - pe pretendenți proeminenți - Orfeo Angelucci, Truman Bethurum, Daniel Frey, Howard Menger, George Van Tassel și George Hunt Williamson. Toți au publicat cărți în deceniul după 1950 și au devenit figuri populare în circuitul ocultiștilor.

După cum au afirmat acești „contactați", „farfuriile" sunt pilotate de ființe extraterestre cu aspect uman, prietenoase și cu înfățișare plăcută. Ele au venit la noi într-o misiune de bunăvoință din partea Federației Galactice. În cadrul universului Pământul e considerat ca o lume de mâna a doua, cu locuitori primitivi și violenți; cu apucăturile lor belicoase, cu arma atomică, pământenii amenință să primejduiască „echilibrul universal". Dacă pământenii vor accepta mesajul de pace al poporului spațial, atunci ei vor pătrunde în Era Nouă de pace și prosperitate și vor dobândi locul meritat în ordinea galactică largă. Unele variante la această temă susțin că pământul este pe cale de a suferi schimbări geologice masive, care vor nimici o însemnată parte a populației planetei; cine va respecta directivele populației extraterestre, acela va fi izbăvit, fie mutându-l în regiuni stabile în timpul perturbărilor geologice, fie luându-l în nava spațială la vremea potrivită.

La început „contactații" și adepții lor i-au numit cu afecțiune „frații extratereștri" pe entitățile provenite din spațiu, datorită -

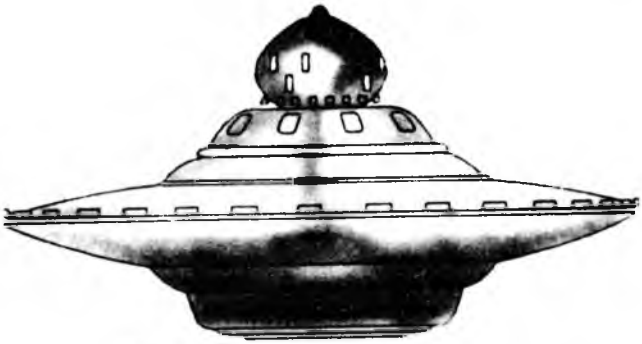

Billy Meier, un „contactat" elvețian și prietenii săi au colaborat cu o navă spațială deosebită, sosită din Pleiade, numită „nava razã". (Prin amabilitatea lui Don Schmitt).

după cum reiese – firii lor caritabile și esențial religioase. Teologia „contactaților" se întemeiază pe doctrina teosofică, un sistem ocult creat la finele secolului trecut de Helen Petrova Blavatsky.

La începutul secolului, în elogiul pe care Charles Leadbeater l-a dedicat lui Blavatsky, a scris că Venus, care operează pe un plan de evoluție mai înalt decât Pământul, este locuit de făpturi avansate ca intelect care sunt numite „Stăpânii Flăcării" și dețin cele mai înalte poziții în cadrul „Marii Frății Albe" – „Stăpânii spiritului care dirijează dezvoltarea rasei umane". E posibil ca denumirea de „Frăția spațială" să-și aibă originea în vechea „Frăție".

Contactele fizice – cu care prilej cei contactați au prezentat fotografii și alte „dovezi" dubioase pentru a-și susține afirmațiile – au dominat scena în primii ani ai „erei O.Z.N.-urilor". Dar au avut loc și contacte psihice, persoanele contactate canalizând mesajele primite din spațiu, prin vise sau prin scris automat. Pe la începutul deceniului al șaptelea, chiar și cei mai fideli discipoli ai lui Adamski au început să se îndoiască de sinceritatea lui pe măsură ce relatările sale deveneau tot mai gogonate. Dar majoritatea celor contactați psihic păreau de bună-credință, chiar dacă observatorii care nu îi simpatizau – printre care O.Z.N.-ologi dintre cei mai de seamă – mesajele lor erau inerent incredibile.

Unul singur dintre cei contactați fizic – Billy Meier din Elveția – a avut oarecare impact pe scena „Erei noi". Meier a prezentat fotografii ale „navei-rază" sosită din Pleiade, precum și ale frumoșilor membri ai echipajului. Una din aceste persoane feminine frumoase, pretinse a fi din Pleiade, s-a dovedit că era prezentatoare de modele care apăruse într-o revistă de mode din Europa. Tipice pentru fidelii contemporani ai „Frăției spațiale" sunt întrunirile anuale de la Laramie, statul Wyoming, unde mulțime de adepți participă în fiecare vară la conferințele O.Z.N.-ologilor de la Munții Stâncoși. Conferința se

adresează cu precădere celor „contactați", care trăiesc în orășele sau ferme din vest și care sunt încredințați a fi medii ce receptează mesajele de bunăvoință de la locuitorii altor lumi.

BIBLIOGRAFIE

Adamski, George. *Inside the Space Ships.* New York: Abelard-Schuman, 1955.

Clark, Jerome. *UFOs in the 1980s: The UFO Encyclopedia, Volume 1.* Detroit, MI: Apoges Books, 1990.

***. *The Emergence of a Phenomena: UFOs from the Beginning Through 1959 – The UFO Encyclopedia, Volume 2.* Detroit, MI: Omnigraphics, 1992.

Curran, Douglas. *In Advance of the Landing: Folk Concepts of Outer Space.* New York: Abbeville Press, 1985.

Evans, Hilary. *Gods, Spirits, Cosmic Guardians: A Comparative Study of the Encounter Experience.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1987.

Stupple, David. *Mahatmas and Space Brothers. Journal of American Culture* 7 (1984): 131-39.

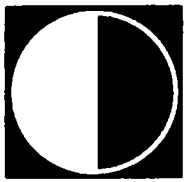

FULGERELE GLOBULARE

Câteva clipe după ce auzise un sunet ca de tunet un parizian – după cum se spune – a fost martorul unei apariţii extraordinare: din şemineul apartamentului său aflat la etajul al patrulea a ţâşnit o minge de foc, de mărimea unui cap omenesc. Mingea a înlăturat grătarul care acoperea gura şemineului şi s-a rostogolit spre el „ca o pisică". Bărbatul s-a ferit, trăgându-şi picioarele, iar sfera s-a dus spre mijlocul camerei. Deşi strălucitoare, sfera nu emana căldură perceptibilă. Mingea de foc s-a înălţat puţin, a pornit înapoi spre punctul din care se ivise, apoi a luat-o în sus, pe coşul şemineului, explodând chiar la ieşirea în aer liber. Explozia a provocat stricăciuni considerabile coşului exterior.

Acest incident, care s-a petrecut la 5 iulie, 1852, este unul din fenomenele naturale neexplicate până în prezent – fulgerul globular – de a cărui existenţă unii oameni de ştiinţă se îndoiesc chiar şi în zilele noastre. Obiecţiile scepticilor sunt foarte asemănătoare cu argumentele acelora care contestă relatările despre obiectele zburătoare neidentificate; dovezile sunt în principal nerelevante, majoritatea – dacă nu chiar totalitatea – fotografiilor sunt îndoielnice şi nici o teorie ştiinţifică logică nu poate da o explicaţie plauzibilă fenomenului.

Explicaţiile alternative (cu alte cuvinte demitizante) reflectau de asemenea argumentele folosite în cadrul dezbaterilor cu privire la O.Z.N.-uri. „Obiectele – susţineau adversarii – sunt fie iluzii optice, foarte probabil, imaginea remanentă formată în ochiul aceluia care a văzut braţele fulgerului despicând cerul, fie un fapt natural cum este «focul sfântului Elmo» (o descărcare în formă de coroană dintr-un obiect ce se reliefează deasupra solului în timpul unei furtuni electrice), percepută greşit sau în mod exagerat". Prima explicaţie presupune că martorul ocular era de o prostie fără egal. A doua explicaţie are virtutea plauzibilităţii aparente, însă aşa cum releva James Dale Barry, o notorietate în materie de fulgere globulare: „O deosebire evidentă între focul sfântului Elmo şi fulgerul globular este aparenta independenţă de mişcare a acestuia din urmă. Deşi s-a observat că focul sfântului Elmo se deplasa de-a lungul unui conductor, uneori pulsând în timpul deplasării, totuşi el nu se desprindea de conductor. De aceea el nu are acea tendinţă de plutire în jos şi nici mişcarea de înălţare atât de comune la fulgerul globular".

Primul cercetător care a descris în mod ştiinţific fulgerul

globular a fost un rus, G. W. Richman. În mod tragic (și ironic) obiectul interesului său i-a provocat moartea. Incidentul s-a petrecut în 1754 în timpul unei furtuni, când Richman încerca să măsoare energia unui fulger. Pe când stătea în spatele aparatelor, o sferă albastră de mărimea pumnului s-a desprins din electrozi și a venit plutind în fața sa. În aceeași clipă s-a produs o explozie care l-a ucis pe Richman, iar pe asistentul său l-a doborât, lăsându-l fără cunoștință.

Din fericire, cazurile de moarte provocate de fulgerul globular sunt rare, însă numărul acelora care au văzut cu ochii forța lui de distrugere este mare. La Paris, în iulie 1949, în timpul unei furtuni electrice, o sferă roșie s-a oprit plutind la 20 de picioare deasupra unui copac. Deodată ea a luat foc, a început să ardă cu flăcări și a explodat despicându-se și slobozind în toate direcțiile un mănunchi de fulgere frânte. Un fulger a lovit o casă din apropiere provocându-i o spărtură de dimensiunea unui obuz.

În ziua de 8 octombrie, 1919, în orașul Salinas, din statul Kansas, „o sferă de foc, mare cât un ciubăr, a coborât plutind în aer, a lovit o clădire dărâmând cărămizi din perete și a smuls o fereastră de la etajul al doilea." Apoi, ea a explodat cu „o bubuitură ca de pistol, umplând văzduhul cu sfere mari cât mingea de baseball, care s-au risipit în atmosferă, în toate direcțiile", după cum a descris reporterul revistei de prognoză meteorologică *Monthly Weather Report* (în ediția din octombrie, 1919). „Unele din sfere s-au deplasat de-a lungul firelor de troleu sau firelor electrice, într-un mod instabil; altele au plutit independent de obiectele din jur. Ușița cutiei cu tabloul de întrerupătoare electrice de peste drum a fost smulsă și un transformator a fost distrus, lăsând în întuneric partea de răsărit a orașului".

În vara anului 1960, Louise Matthews din South Philadelphia, statul Pennsylvania, stătea întinsă pe canapea în camera de zi, când - deodată - a văzut o sferă roșie, uriașă, care a pătruns prin fereastra închisă și cu storurile trase, fără a provoca vreo stricăciune. Când sfera - care scotea un sunet ca o sfârâială - a trecut pe lângă ea, doamna Matthews a simțit o gâdilătură la ceafă. Ea a dus mâna la ceafă dar nu a simțit nimic deosebit. Sfera a străbătut camera de zi, apoi sufrageria și a ieșit printr-o fereastră de asemenea închisă, fără a-i provoca vreo stricăciune. Femeia l-a chemat pe soț de la serviciu și acesta a constatat că palma soției era arsă. Părul de la ceafă căzuse, lăsând pielea netedă ca pe față.

În seara zilei de 12 august, 1970, în timpul unei furtuni violente cu fulgere și tunete, „o sferă roșie de foc" a apărut deasupra orașului Sidmouth din Anglia, a trosnit câteva secunde, apoi a explodat cu un tunet asurzitor. Din sferă a țâșnit un fulger în zigzag spre pământ. În clipa aceea 2500 de televizoare din zonă s-au întrerupt.

Desigur, fulgerul globular nu este totdeauna dăunător. De

asemenea, nici măcar nu explodează la finele fiecărei manifestări. Savantul britanic Alexander Russel a văzut fulgere globulare care s-au comportat în ambele moduri. El scria, în revista *Nature*, din 23 noiembrie, 1930: „Cu mulți ani în urmă eu am văzut două globuri de fulgere. Ele erau de culoare roșiatică-gălbuie și păreau că se rostogolesc. Unul din ele s-a lovit de o clădire și a explodat cu zgomot puternic, făcându-i pe locatari să alerge la ferestre ca să vadă ce s-a întâmplat; însă au rămas nedumeriți nevăzând nimic. Al doilea glob s-a îndepărtat plutind. Fulgerul globular scoate un ușor zgomot în timp ce se îndepărtează, ca un pisoi care toarce."

Teorii

Datele științifice categorice sunt rare, un motiv major pentru oamenii de știință care pun la îndoială existența fenomenului. Chiar și Barry, un partizan puternic, recunoaște: „O analiză imparțială a relatărilor despre fulgerul globular ne determină să conchidem că un mare procent din acestea sunt îndoielnice și pot fi interpretate în diferite moduri". (Aceste cuvinte sună la fel ca obiecțiile care sunt aduse O.Z.N. -urilor). Dintre numeroasele fotografii care se pretinde că reprezintă fulgere globulare, Barry consideră că „numai trei nu par în mod evident greșite sau foarte suspecte".

Dificultatea cea mai mare de a explica fenomenul provine din diversitatea descrierilor făcute de martorii oculari. Globul fie explodează cu zgomot, fie dispare pe tăcute; el este alb, portocaliu, roșu, albastru sau purpuriu; el este mic sau mare, durează câteva secunde sau câteva minute. „Acestea par a fi elemente nerelevante - observa savantul Gordon Stein - dar ele creează teoreticienilor o grămadă de dificultăți. O explicație plauzibilă pentru o sferă de o secundă, de pildă, nu poate fi valabilă pentru o sferă de zece secunde". O sferă care durează un minut sau mai mult „necesită o energie atât de mare, încât nu se știe ce ar putea să o producă".

Fulgerele globulare au și obiceiul de a străpunge pereții metalici ai avioanelor în zbor. La 19 martie, 1963, profesorul de energie electrică - R. C. Jennison - a zărit un fulger globular mai întâi afară, apoi în interiorul avionului cu care călătorea de la New York la Washington. Afară o furtună electrică era în plină desfășurare. Stein notează despre experiența parcursă: „Microundele, undele radio, energia electrică sau cea emanată de căldură - elemente care stau la baza diferitelor teorii - nu puteau pătrunde prin fuselajul metalic. De asemenea, putem înlătura și antimateria ca o posibilă cauză a fulgerului globular (o ipoteză extraordinară avansată de E. T. F. Ashby și C. Whitehead în revista *Nature* din 19 martie, 1971). Când antimateria (adică materie cu sarcini diametral opuse de acelea pe care le conține materia normală în fiecare din particulele subatomice) vine în contact cu materia

normală, ambele sunt anihilate... Antimateriei i-ar fi dificil să pătrundă prin corpul sau hubloul unui avion fără a se ciocni cu materia obișnuită, prin aceasta autonimicindu-se".

Este de remarcat că deși dovezile în favoarea fulgerului globular sunt incidentale, iar unele din ele sunt atât de bizare încât cu greu s-ar încadra într-o teorie fizică articulată, totuși existența fenomenului e acceptată - chiar dacă marginal - de majoritatea membrilor comunității științifice. Atunci, se pune întrebarea: de ce nu ar putea fi acceptată și realitatea O.Z.N.-urilor, căci și dovezile în favoarea acestora suferă de aceleași metehne? Ba dimpotrivă, dovezile pentru O.Z.N.-uri sunt chiar mai bune. Nici un eveniment în care a fost implicat un fulger globular nu a fost cercetat atât de temeinic și de bine documentat ca, de exemplu, cazul urmelor fizice din Trans-en-Province, din ianuarie 1981, de către agenția oficială franceză de investigare a problemelor privind O.Z.N.-urile (problema este tratată în introducere la capitolul despre obiecte zburătoare neidentificate).

Răspunsul nu constă în faptul că nici un om de știință nu a văzut un O.Z.N. De fapt, mulți oameni de știință, unii dintre ei foarte cunoscuți, au văzut O.Z.N.-uri, iar unii chiar au declarat public lucrul acesta. Mai degrabă, oamenii de știință consideră fulgerul globular drept un fenomen natural, chiar dacă e profund enigmatic, pe când O.Z.N.-urile, dacă există, implică activitatea unei inteligențe extraterestre în atmosfera pământului - o perspectivă atât de incredibilă încât îi determină pe oamenii de știință, poate în mod inconștient, să considere fulgerul globular drept paharul pe jumătate plin, iar dovezile pentru O.Z.N.-uri drept paharul pe jumătate gol.

BIBLIOGRAFIE

Barry, James Dale. *Ball Lightning and Bead Lightning: Exterme Forms of Atmospheric Electricity.* New York: Plenum Press, 1980.

Costance, Arthur. *The Inexplicable Sky.* New York: The Citadel Press, 1957.

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G-1.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

*** *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G-2.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

Evans, Hilary, ed. *Frontiers of Reality: Where Science Meets the Paranormal.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1989.

Fuller, Curtis. *I See by the Papers: Mysterious Nurnings. Fate* 13, 11 (November 1960): 16, 18-19.

Gaddis, Vincent H. *Mysterious Fires and Lights.* New York: David McKay Company, 1967.

Gillmor, Daniel, S. ed. *Scientific Study of Unidentified Flying Objects.* New York: Bantam Books, 1969.

Stein, Gordon. *Ball Lightning: The Impossible Enigma. Fate* 41, 10 (Octomber 1988): 82-90.

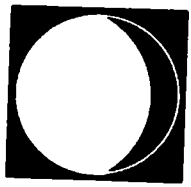

HANGARUL 18

Prin deceniul al şaptelea, Barry Goldwater, senator republican de Arizona, şi un general în rezervă din Forţele Aeriene ale S. U. A., l-au solicitat pe generalul Curtis LeMay să le acorde o favoare. Ei i-au cerut să le înlesnească accesul într-o încăpere de la baza aviatică Wright-Patterson de lângă Dayton, Ohio, unde - după cum auziseră - ar fi fost păstrate resturile unui O.Z.N. şi ale celor care se aflau în el. După mulţi ani de zile senatorul îşi depăna amintirile ziarului *The New Yorker*, spunând: „Generalul LeMay ne-a trimis la dracu şi ne-a zis: «Nu numai că nu poţi pătrunde acolo, dar nici să nu mai pomeneşti vreodată de chestiunea asta.»"

La numai câteva zile după inaugurarea erei O.Z.N.-urilor, la începutul verii anului 1947, presa mondială publica ştirea că reprezentanţii Forţelor Aeriene recuperaseră rămăşiţele unui „disc zburător", care se zdrobise la Lincoln, un ţinut îndepărtat din New Mexico. În câteva ore, oficialităţile de la cartierul general al Armatei a VIII-a din Fort Worth, Texas, lansau prin telegraf o „corectură", în cadrul căreia se afirma că datorită unei nedorite erori rămăşiţele unui balon meteorologic au fost luate drept ceva extraordinar. (Între timp se spune că rămăşiţele au fost transportate la aerobaza Wright, numită ulterior B. F. A. Wright-Patterson de la Dayton, Ohio). Această identificare, care de acuma este ştiut că nu era adevărată, a fost unanim acceptată, iar povestea a fost reprede dată uitării. Episodul a supravieţuit doar ca o notiţă la subsolul istoriei O.Z.N.-urilor, până spre finele deceniului al optulea când O.Z.N.-ologii au început să scormonească problema, cercetările continuând până în zilele noastre. Până în 1992 au fost publicate deja patru volume despre „incidentul de la Roswell", numit astfel deoarece operaţiunile de recuperare au fost efectuate de echipele de la baza aviatică Roswell, din New Mexico.

Potrivit unor informaţii, echipele ar fi descoperit trupurile cu piele cenuşie a patru fiinţe umanoide, la două mile depărtare de principalul punct al accidentului. Se spune că autorităţile i-au pus pe toţi aceia care luaseră cunoştinţă de cele întâmplate - civili sau militari - să jure că vor păstra taina. După zeci de ani, investigatorii s-au întâlnit cu participanţii la acest episod care însă continuau să nu spună ceea ce cunoşteau. Cu toate acestea, după 1990, mai mulţi O.Z.N.-ologi, printre care William Moore, Stanton Friedman, Kevin Randle şi Don Schmitt, obţinuseră declaraţiile

mai multor sute de martori – de la fermieri locali, până la generali de aviație – reconstituind pe baza lor, cu meticulozitate, o serie complexă de evenimente. În prezent, incidentul de la Roswell este unul din cele mai bine documentate cazuri din istoria O.Z.N.-urilor.

Zvonuri nepământești

Până în momentul când investigațiile întreprinse au smuls din obscuritate incidentul de la Roswell, chiar și cercetătorii – care erau convinși că O.Z.N.-urile sunt aeronave extratereste și care bănuiau că și guvernul american cunoștea lucrul acesta – erau foarte sceptici față de zvonurile despre „omuleții din borcanele de murături". Asemenea povești s-au făcut de timpuriu auzite, unele din ele inspirându-se – de bună seamă – din incidentul de la Roswell. Însă O.Z.N.-ologii, dintre care doar unii puneau la îndoială versiunea oficială, cunoșteau prea puține lucruri despre acest caz; de aceea ei presupuneau că poveștile reprezentau doar variațiuni pe tema unor mărturii fabricate, ca – de pildă – acelea conținute în celebrul volum intitulat *În spatele farfuriilor zburătoare*, publicat în 1950 de Frank Scully.

Scully, reporter la revista *Variety*, preluase și girase cu naivitate născocirile debitate de Silas Newton și Leo A. GeBauer (acesta din urmă fiind menționat sub misterioasa identitate a „Dr. Gee"), care pretindeau că au cunoștință despre zdrobirea la sol a unor aeronave spațiale în regiunea de sud-vest. Alți cercetători cu spirit mai critic și-au dat seama că Newton și GeBauer, binecunoscuți maeștri șarlatani, fabricaseră povestea ca parte a unei escrocherii bine elaborată. Cei doi căutau să plaseze unor investitori bogați mecanisme de detectare a țițeiului, bazate pe tehnologie extraterestră, susțineau ei.

Fiascoul provocat de înșelătoriile puse la cale de Scully-Newton-GeBauer și lipsa dovezilor despre alte pretinse prăbușiri și recuperări au discreditat aceste povești în fața O.Z.N.-ologilor, numai un număr restrâns mai acordându-le credit. Partizanii conservatori ai O.Z.N.-urilor și-au exprimat acordul cu Ed. J. Sullivan, care – în ediția din luna septembrie a revistei *Civilian Saucer Investigation Quarterly Bulletin* – făcea observația că poveștile despre prăbușirea unor nave aerospațiale „sunt sortite să nu fie crezute pentru simplul motiv că, după ani de zile de vânturare a lor, nimeni nu a putut prezenta măcar un singur fapt concret în sprijinul afirmațiilor făcute. Dacă măcar o fărâmă ar fi fost adevărată, cu siguranță cineva, de undeva, ar fi dezvăluit-o."

În pofida îndoielilor manifestate de O.Z.N.-ologi, zvonurile au continuat să circule. Potrivit folclorului urban din epoca O.Z.N.-urilor, una sau mai multe aeronave extraterestre s-ar fi zdrobit la sol, în ținuturile din sud-vest. Se presupune că personalul

militar a transferat resturile aeronavelor și trupurile culese la baza aeriană de la Wright-Patterson. În câteva cazuri, persoane răzlețe au afirmat că văzuseră cu ochii lor dovada, fie că participaseră la acțiunile de recuperare la fața locului, fie că aflaseră întâmplător – în cursul efectuării misiunii secrete – într-o încăpere tainică de la Wright-Patterson. La un moment dat s-a menționat „hangarul 18" sau „camera albastră", în legătură cu locul în cauză; dar nu este clar dacă aceste nume au fost evocate în timpul declarației făcută de cineva care pretindea că a fost martor ocular sau dacă au apărut pe parcurs, așa cum se întâmplă când o poveste circulă pe cale orală. Un film științifico-fantastic din 1980, regizat de James L. Conway și avându-i ca interpreți pe Darren McGavin și Robert Vaughan, a dramatizat episodul. Ca urmare, toți americanii au luat cunoștință de titlul filmului – *Hangarul 18*. În orice caz, autoritățile Forțelor Aeriene au negat cu consecvență existența hangarului.

Prin anii '70, cunoscutul O.Z.N.-olog Leonard T. Stringfield s-a desprins din rândurile colegilor sceptici și a început să caute activ dovezi despre prăbușirea vreunei aeronave, precum și despre Hangarul 18, publicând apoi o serie de articole monografice. Cele mai interesante au fost articolele care se întemeiau pe declarațiile făcute de surse de prima mână! Iată câteva exemple:

Un fost pilot al armatei a afirmat că, într-o zi din anul 1953, se afla într-un hangar din Wright-Patterson, când a sosit un DC7

Pentru adepții înfocați ai O.Z.N.-urilor, această fotografie – căreia i s-a făcut o intensă publicitate – prezintă un extraterestru, păstrat într-o încăpere blindată secretă a guvernului american. De fapt este un manechin de ceară, expus în Canada, la începutul anilor '80.

ce transporta cinci lăzi. El a fost de față când trei lăzi au fost deschise: fiecare ladă conținea trupul unui mic umanoid așezat pe o pânză întinsă pe bucăți de gheață. Înalte de patru picioare, făpturile aveau capetele lipsite de păr, gura mică, iar trupurile subțiri păreau, la lumina din hangar, de culoare cafenie. Purtau veșminte ușoare, mulate pe corp, iar două umflături pe pieptul unuia din cadavre sugera că era femeie. Pilotul a declarat că membrii echipajului avionului DC7 îl informaseră despre prăbușirea unei farfurii zburătoare în deșertul Arizona, afirmând - totodată - că unul din umanoizi încă trăia când a sosit echipa de recuperare, dar eforturile de a-l salva au fost zadarnice. Stringfield spunea: „Omul mi-a făcut impresia unei persoane sincere, de caracter și echilibrate".

Un ofițer de informații, rezervist, afirma că în 1966, pe când se afla la Wright-Pettersona, a văzut trupurile a nouă extratereștri păstrate într-un loc din bază păzit cu strășnicie. Trupurile măsurau patru picioare și aveau pielea cenușie. I s-a spus că acolo se găseau treizeci de asemenea trupuri, împreună cu sfărâmăturile unei aeronave spațiale. El a spus: „Începând din 1948, informații secrete despre activitatea O.Z.N.-urilor, în care era implicată armata S. U. A., erau colectate la un centru de computere de la baza Forțelor Aeriene Wright-Patterson. La baza aceasta se află un super-dosar computerizat, dublat cu alte dosare secrete de sprijin suplimentar, păstrate la alte instalații militare". Sursa a pretins că se afla în incinta bazei când a sosit senatorul Goldwater și când generalul LeMay i-a interzis accesul în zona de depozitare a rămășițelor O.Z.N.-ului. „Refuzul a provocat multă emoție la bază", a spus pilotul.

O altă sursă, un pilot militar în rezervă, i-a spus lui Stringfield că în 1952, în timp ce participa la „o întrunire secretă la nivel înalt" convocată la Wright-Patterson, a văzut trupul congelat al unui extraterestru într-o încăpere subterană. Măsura patru picioare, capul îi era lipsit de păr și avea brațe lungi. Între timp a aflat că parte din materialele aparținând O.Z.N.-ului au fost, în cele din urmă, transferate la complexul subteran al Forțelor Aeriene de la Colorado Springs, din statul Colorado.

Unul din cei mai de seamă informatori ai lui Stringfield a fost un medic de la un spital important. Medicul susținea că a efectuat autopsia unui extraterestru, pe când se afla încă în serviciu militar, la începutul anilor '50. Într-o declarație pregătită în iulie 1979 pentru Stringfield, el spunea:

„Făptura pe care am văzut-o măsura 4 picioare și 3 inci în lungime. Nu îmi amintesc ce greutate avea. E mult de atunci și în notițele mele nu am menționat amănuntul acesta. Îmi amintesc lungimea pentru că s-a ivit o neînțelegere între noi și fiecare a măsurat la rândul lui. Capul făpturii era în formă de pară și supradimensionat în raport cu trupul, după standardele umane. Ochii aveau aspect mongoloid. Colțurile ochilor se înălțau spre

tâmple cu o înclinație de 10 grade. Ochii erau scufundați în orbite. Pleoapele nu păreau să aibă gene, ci doar o încreștitură. Nasul era de fapt un fel de cută deasupra orificiilor nazale. Gura părea o tăietură încreștită. Nu avea buze ca oamenii, ci doar o crestătură care dădea în cavitatea bucală adâncă de aproximativ doi inci. O membrană în fundul cavității o separa de ceea ce trebuia să fie tubul digestiv. Limba părea să se fi atrofiat, transformându-se într-o simplă membrană. Nu au fost observați dinți. Radiografia a relevat maxilarul și mandibula, precum și structura osoasă a craniului. Nu avea «ureche exterioară». Organele auditive semănau cu canalele auzului nostru mediu și intern. Capul nu era acoperit de păr. Pielea avea culoarea cenușie și era mobilă când o apucai cu degetele."

Șocant este faptul că această descriere anticipează aspectul ființelor care vor figura în poveștile despre răpiri organizate de O.Z.N.-uri, prin anii '80 și mai târziu. (Schițe ale acestor ființe vor apărea în două cărți scrise de Budd Hopkins, *Timpul care lipsește*, în 1981, și *Intrușii*, în 1987). Umanoizi de genul acesta apar rareori printre ocupanții O.Z.N.-urilor în literatura din prima perioadă. În epoca „întâlnirilor de gradul trei" premergătoare răpirilor, ființele care se aflau în O.Z.N.-uri erau descrise ca făpturi omenești sau aproape omenești, pitici în costume de scufundător, ființe omenești pitice; există și câteva relatări despre „monștri" (vezi *Monstrul de la Flatwoods*). Prima carte ce conținea schița unei asemenea făpturi este lucrarea lui Raymond E. Fowler, *Afacerea Andreasson*, publicată în 1979, adică în același an când medicul îi înmâna declarația sa lui Stringfield; dar Stringfield îl întâlnise și discutase îndelung cu medicul, cu un an înainte. Declarația citată nu face decât să concentreze ceea ce acela care îi furnizase informația îi povestise cu luni în urmă O.Z.N. - ologului.

Stringfield a căpătat informații și de la alți medici care, în general, au descris cam în același mod trăsăturile fizice ale extratereștrilor. Credibilitatea în relatările făcute de Stringfield este însă diminuată de politica acestuia de a menține anonimatul asupra persoanelor care i-au furnizat informațiile. Nimeni nu pune la îndoială onestitatea lui Stringfield, dar nu există posibilitatea de a verifica în mod independent informațiile oferite de sursele sale.

Mai mult decât simple zvonuri?

Există alte cazuri când sursele sunt cunoscute, iar relatările lor nu diferă de acelea menționate înainte. Norma Gardner a lucrat mai mulți ani la Wright-Patterson. Statutul ei de persoană de înaltă securitate îi permitea să aibă acces la materiale de mare sensibilitate, inclusiv - după cum a destăinuit unui tânăr prieten, Charles Wilhelm, adept entuziast al O.Z.N.-urilor - la rămășițele

recuperate de la O.Z.N.-uri. Ea era responsabilă cu trierea, fotografierea și catalogarea lor. O dată, a spus ea, a văzut două trupuri de umanoizi în timp ce erau transferate dintr-o încăpere în alta. Aveau aspectul general uman, cu cap mare și ochi oblici. Ea i-a mărturisit lui Wilhelm că îi furniza această informație doar pentru că avea să moară de cancer, iar „o dată în mormânt, unchiul Sam nu îmi poate face nimic."

În cursul unei seri a anului 1952, William Nash, pilot pe un avion al companiei Pan American și copilotul William Fortenberry au avut o întâlnire dramatică deasupra statului Virginia cu un O.Z.N. A doua zi dimineața, în timp ce așteptau să fie interogați de reprezentanții Forțelor Aeriene din cadrul Proiectului Cartea Albastră, ei au convenit să întrebe dacă zvonurile despre prăbușirea unor discuri la Wright-Patterson erau adevărate. Din cauza agitației care a urmat, Nash a uitat, dar nu și Fortenberry care a primit răspuns afirmativ de la unul din cei care îl chestionau. După interogatoriu, când piloții erau din nou împreună, Nash și-a amintit și brusc i-a întrebat pe ofițerii care îi însoțeau. El povestește că „toți au deschis gura ca să răspundă însă generalul-maior [John H] Sharpe s-a uitat la ei, nu la mine, și a răspuns repede: nu! Parcă li se adresa lor să-și țină gura și nu mie".

Două surse de informații bine plasate au spus că nu au văzut rămășițele de epave sau trupuri la Wright-Patterson, dar au afirmat că aveau cunoștință de existența lor.

Unul din aceștia a fost Robert Sarbacher, fizician, ce funcționa, la finele anilor '40 și începutul anilor '50, în calitate de consultant la Comisia de Cercetare și Dezvoltare (C. C. D.) a Departamentului Apărării. La 15 septembrie, 1950, în cursul unei întâlniri cu un grup guvernamental de savanți și ingineri canadieni, Sarbacher a fost întrebat dacă erau adevărate zvonurile care afirmau că guvernul S. U. A. deținea rămășițe ale unor O.Z.N.-uri. El a răspuns „Da" și a adăugat: „Noi nu am izbutit să le egalăm performanțele... Tot ce știm e că nu i-am ajuns din urmă și este cert că originea lor nu este terestră. Caracterul secret al acestui subiect depășește cu două puncte pe acela al bombei H." Nu a vrut să spună mai mult, precizând doar că a fost instituit un proiect strict secret pentru cercetarea materialelor.

Notițele despre această remarcabilă conversație au fost dezvăluite trei decenii mai târziu, când O.Z.N.-ologul Arthur Bray le-a descoperit printre hârtiile lui Wilbert B. Smith, inginer canadian de radio și adept înflăcărat al O.Z.N.-urilor, care participase la întrunire și pusese întrebarea (între timp el a decedat). Ulterior, mai mulți cercetători l-au contactat pe Sarbacher, care trăia în Florida (a murit în 1986); el a fost depistat consultându-se *Who's who in America* unde la rubrica dedicată lui se atesta distinsa-i carieră de om de știință, de slujbaș al guvernului și om de afaceri. Cunoștințele sale despre recuperarea resturilor, a spus Sarbacher,

se limitau la ceea ce aflase din rapoartele citite pe când funcţiona la C. C. D. El şi-a amintit că „unele materiale recuperate de la farfuriile zburătoare prăbuşite erau foarte uşoare şi foarte dure", caracteristici care coincid cu acelea ale rămăşiţelor recuperate în ţinutul Lincoln din New Mexico în 1947. „S-a relatat că instrumentele ştiinţifice care operau maşinile erau extrem de uşoare, suficiente ca să suporte uriaşa decelerare şi accelerare a aparatelor", a mai spus el.

De asemenea, Sarbacher a dezvăluit că fusese invitat la o conferinţă la nivel înalt desfăşurată la Wright-Patterson, în cadrul căreia analiştii Forţelor Aeriene urmau să expună concluziile trase pe baza studiilor făcute asupra rămăşiţelor şi a trupurilor care erau păstrate la bază. (A se nota referirea făcută de una din sursele lui Stringfield despre „întrunire la nivel înalt", care a avut loc în cadrul bazei la începutul anilor '50).

O sursă şi mai importantă este ofiţerul de aviaţie în rezervă, Arthur Exon, care a depus mărturie în sensul că în iulie 1947, când funcţiona cu gradul de locotenent-colonel la aeroportul Wright, au fost aduse de la cartierul general al Armatei a VIII-a resturile unei farfurii zburătoare şi ocupanţii lui pentru a fi analizate în laboratoarele de la bază. Locotenent-colonelul Exon le-a spus celor doi investigatori - Randle şi Schmitt - că rămăşiţele „erau foarte subţiri, dar grozav de dure, încât nu puteau fi îndoite nici cu barosul", ceea ce coincide cu declaraţiile altor persoane despre aceste materii. „Consensul general a fost că ele proveneau din spaţiul extraterestru", a spus el, adăugând că „trupurile erau în condiţii destul de bune". Un comitet ultrasecret a preluat investigarea acestui incident şi a altora legate de O.Z.N.-uri.

În 1964, Exon - avansat general - a preluat comanda bazei Wright-Patterson. Chiar şi acum, aria unde se desfăşurau cercetările secrete în legătură cu O.Z.N.-urile nu se afla în competenţa sa, de aceea cunoştinţele sale despre aceste operaţiuni erau limitate. Din când în când „o echipă de ofiţeri în uniformă sosea la bază, călătorind cu un zbor comercial", pentru a se întreţine cu operatorii de la bază, înainte de a purcede la investigarea unui nou caz important. Apoi, cei opt-cincisprezece oameni din echipă se îmbarcau pe „un T-39 şi uneori pe un Convair 240", pe care Exon le punea la dispoziţie. După un răstimp de trei până la şapte zile se înapoiau, dar - aşa cum spunea generalul - „noi nu eram niciodată informaţi, toate rapoartele erau trimise la Washington".

Este limpede că asemenea istorii (cele relevate până acum sunt doar câteva din mulţimea de exemple care ar putea fi adăugate) constituie un adevărat mister ce nu poate fi ignorat pur şi simplu. Deşi nimeni din interior sau exterior nu izbuteşte să aducă o dovadă în sprijinul afirmaţiilor pe care le face, aceste relatări decurg în mod logic din incidentul de la Roswell, care posedă o documentaţie masivă şi a fost intens investigat. Dacă s-ar fi obţinut

ceva mai mult decât niște vestigii de la vizitatorii extratereștri, lucrul acesta ar fi incitat curiozitatea și ar fi dat loc la noi întrebări. E interesant să vedem în ce direcție va continua să se desfășoare istoria Hangarului 18.

BIBLIOGRAFIE

Beckley, Timothy Green. *MJ-12 and the Riddle of Hangar 18.* New Brunswick, NJ: Inner Light Publications, 1989.

Berlitz, Charles, and William L. Moore. *The Roswell Incident.* New York: Grosset and Dunlap, 1980.

Bernstein, Burton. *Profiles: AuH2O. The New Yorker* 64, 10 (April 25, 1988): 43-73.

Clark, Jerome. *Confessions of a Fortean Skeptic. Zetetic Scholar* 11 (August 1983): 7-14.

***. *The Emergence of a Phenomenon: UFOs from the Beginning Through 1959 - The UFO Encyclopedia, Volume* 2. Detroit, MI: Omnigraphics, 1992.

Eberhart, George M., ed. *The Roswell Report: A Historical Perspective.* Chicago: J. Allen Hynek Center for UFO Studies, 1991.

Friedman, Stanton T., and Don Berliner. *Crash at Corona.* New York: Paragon Books, 1992.

Randle, Kevin D., and Donald R. Schmitt. *UFO Crash at Roswell.* New York: Avon Books, 1991.

Scully, Frank. *Behind the Flying Saucers.* New York: Henry Holt and Company, 1950.

Stringfield, Leonard H. *Situation Red, the UFO Siege!* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1977.

***. *The UFO Crash/Retrieval Syndrome: Status Report II: New Sources, New Data.* Seguin, TX: Mutual UFO Network, 1980.

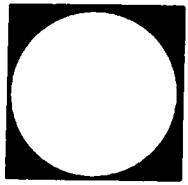

HĂRMĂLAIA DIN CERURI

La 4 iulie, 1808, Lewis și Clark, liderii unei expediții în Munții Stâncoși, au notat următoarea întâmplare în jurnalul lor:

„De când am ajuns la cascadă am auzit în repetate rânduri o larmă care se isca în munți, cam în direcția nord-vest. Gălăgia se aude la diferite ore din zi și din noapte, uneori când e liniște deplină, iar cerul e senin, fără nici o urmă de nor. Ea consistă dintr-o singură lovitură, sau 5-6 descărcări în succesiune rapidă. Bubuitura e puternică și răsună întocmai exploziei unui obuz de șase pounds, la distanța de trei mile".

Astfel de fenomene, uneori asemuite cu bubuitul înăbușit al tunetului sau al exploziei tunului au fost sesizate de mult timp. Ele figurează în legendele amerindienilor și ale altora, iar în vremurile noastre au fost încorporate în folclorul curent; unii scriitori le-au asimilat O.Z.N.-urilor sau universului paralel. Exemplele cele mai ilustrative ale acestui curios fenomen ni le oferă „tunurile de la Barisal", în India și „hărmălaia de la Moodus", în Connecticut, dar zgomote comparabile au fost pretutindeni în lume.

De exemplu, membrii unei expediții de-a lungul fluviului Darling, în apropiere de localitatea Bourke, statul australian New South Wales, au rămas surprinși auzind niște sunete misterioase care au izbucnit într-o după-amiază de februarie a anului 1829. Liderul expediției a notat următoarele:

„În ziua de 7, pe la ora 15, domnul Hume și cu mine ne ocupam pe teren de trasarea hărții cu detaliile geografice. Ziua era extrem de frumoasă, fără nici o urmă de nor pe cer, fără nici o adiere în atmosferă. Deodată, am auzit ceea ce ni s-a părut a fi bubuitul unui tun descărcat la distanța de 5-6 mile. Nu era sunetul cavernos al unei deflagrații subpământene și nici sunetul ascuțit al copacului doborât, ci semăna în toate privințele cu descărcarea unei piese grele de artilerie. În privința caracterului sunetului toată lumea a fost de acord, dar nimeni nu a reușit să precizeze direcția din care venea. Eu și domnul Hume fiind preocupați cu măsurătorile nu ne-am putut forma o opinie satisfăcătoare, dar ni s-a părut că sunetul s-a auzit dinspre nord-vest. Am cerut unuia din însoțitorii noștri să urce într-un copac, dar nu a observat nimic neobișnuit."

Confuzia în legătură cu sursa zgomotului e tipică și ea explică denumirea de „hărmălaie din ceruri"; multora li se pare că izvorul

sunetului e în atmosferă. În realitate, ca fenomene naturale, deși neobișnuite, ele sunt asociate cu mișcările seismice, sunetele izvorând de fapt de sub pământ. Seismologii nu au putut lămuri de ce cutremurele emit asemenea sunete ciudate în unele locuri, iar altele nu. Totuși, din 1981, Observatorul Weston al Colegiului din Boston monitorizează activitățile seismice din Noua Anglie și a colectat o cantitate considerabilă de date despre fenomenele de la Moodus. Este posibil ca aceste cercetări să lămurească mecanismul care se află la baza „hărmălăii din ceruri".

BIBLIOGRAFIE

Brooke, Harrison V. *Thunder of the Mackimoodus. Fate* 28, 10 (October 1975): 70–79.

Cleland, J. Burton. *Barisal Guns in Australia. Nature* 81 (1909): 127.

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

***. *Handdbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Gould, Rupert T. *Enigmas: Another Book of Unexplained Facts.* London: Philip Allan, 1929.

Rierder, Andi. *A Steady Observer for Trembling Moodus. New York Times* (August 6, 1989).

Robinson, Charles H. *Barisal Guns. Nature* 53 (1896): 487.

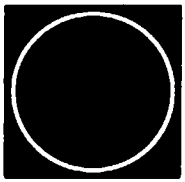

JACKO

La 30 iunie, 1884, o făptură a fost capturată în apropiere de satul Yale, din regiunea de centru-sud a Columbiei Britanice. Făptura a fost zărită din trenul expres al Columbiei Britanice, aflat în trecere, de către inginerul Ned Austin, căruia i s-a părut că era un om culcat primejdios de aproape de linia ferată. El a oprit trenul. Deodată, „omul" s-a ridicat în picioare, a scos un sunet ca un lătrat, apoi a început să se cațere pe unul din malurile abrupte ale râului Fraser. Echipa trenului a pornit și l-a fugărit pe „indian" (după cum își închipuiau urmăritorii) până când au izbutit să-l încolțească pe o stâncă de pe mal. R. J. Craig, conducătorul locomotivei, s-a cățărat și el până la un punct cu 40 de picioare mai sus de unde l-a lovit cu o piatră, doborându-l. Apoi, l-au legat și dus la oraș, unde a fost închis în arestul poliției.

După cum relata ziarul *Daily British Colonist* din 4 iulie, ființa - care fără zăbavă a fost botezată Jacko - s-a dovedit a fi „ceva asemănător unei gorile, înaltă de 4 picioare și 7 inci și cântărind 127 de pounds. Este acoperită cu păr lung, negru și aspru și seamănă cu o ființă omenească, cu o singură excepție: tot trupul, în afară de mâinile (sau labele) și picioarele sunt acoperite de păr lucios, lung de aproximativ un inci. Antebrațul lui este mai lung decât antebrațul omului și posedă o față extraordinară". După ce menționa că în ultimii doi ani unii localnici semnalaseră că au zărit o „ființă stranie", *The Colonist* întreba: „Cine poate dezvălui misterul care deocamdată îl învăluie pe Jacko? Oare aparține unei specii necunoscută până în prezent în această parte a țării?"

Prin anii '50 când interesul popular și speculațiile s-au focalizat asupra fenomenului Sasquatch, semnalat în ținuturile din nord-vestul Pacificului, ziaristul Brian McKelvie a căutat relatări mai vechi în presă și a descoperit povestea despre Jacko, pe care a istorisit-o lui John Green și Rene Dahinden. Aceștia tocmai inauguraseră cariera - pe care aveau să o practice toată viața lor - de căutători de Sasquatch. McKelvie le-a spus că aceasta era singura dovadă palpabilă care supraviețuise despre incidentul cu Jacko, deoarece restul arhivei de presă care ar fi putut confirma povestea fusese distrusă de un incendiu, în 1958. Green a discutat cu un bătrân

din Yale, care – după cum a afirmat – își amintea întâmplarea, deși părinții nu îl luaseră la poliție ca să-l vadă pe Jacko.

Povestea lui Jacko a fost inclusă în volumul intitulat *Abominabilul om al zăpezilor. O legendă devenită realitate* (1961) de Ivan T. Sanderson. Sanderson scria: „Orice părere ai avea despre presă, nu poți respinge tot ce publică ziarele doar pentru că nu îți place, nu crezi sau nu vrei". Articolul – a spus el – era „excelent... faptic... deloc speculativ". După aceasta, nici o carte care trata fenomenul Sasquatch nu a omis să-l menționeze pe Jacko. În 1973, Dahinden și Don Hunter au relatat că, potrivit nepotului unui judecător, care în 1884 trăia la Yale, Jacko „a fost închis într-o cușcă și expediat cu trenul spre est, ca o completare la spectacolul unei trupe engleze". Nu s-a mai auzit nimic despre el și localnicii au presupus că Jacko murise pe drum.

Primatologul John Napier crede că „descrierea se potrivește unui cimpanzeu adult, ori chiar și unui mascul sau a unei femele tinere de gorilă; însă – dacă aceasta nu cumva fugise dintr-un circ – este greu de imaginat cum a putut un primat african să ajungă să se plimbe în mijlocul Columbiei Britanice. La vremea respectivă cimpanzeii în captivitate constituiau o raritate."

În timpul acesta, Green continua eforturile pentru elucidarea misterului. El a aflat că existau microfilme nu la arhivele statului, acolo unde căutase McKelvie, ci la Universitatea British Columbia. A depistat în ziarul *Mainland Guardian* din 9 iulie, 1884, care apărea în New Westminster, un articol datat din 7 iulie, scris de un reporter aflat în trecere prin Yale. Acesta scria: „Întrebarea: ce este el?, constituie subiectul discuției întregului oraș. Este greu de înțeles cum și cine a stârnit această istorie care frizează absurdul. Fapt este că nici un animal de felul acesta nu a fost capturat și este de mirare cum *The Colonist* s-a lăsat înșelat de o asemenea manieră, de povestea aceasta". Două zile mai târziu un alt ziar – *The British Columbian* – relata că povestea lui Jacko a atras vreo 200 de persoane, care s-au îmbulzit la închisoarea politiței. Acolo, singurul „om sălbatic vizibil era domnul Murphy, directorul închisorii, care își epuizase răbdarea" răspunzând la întrebările despre fiara inexistentă.

Green era satisfăcut, aflând că Jacko era doar produsul fanteziei. Dar mai erau aceia care nu vroiau să renunțe la povestea capturării unui Sasquatch; aceștia au fost însuflețiți de argumentul lui Russ Kinne, care susținea că ziarele rivale au căutat în felul acesta să-l discrediteze pe *The Colonist*. Totuși, Green nota că *The Colonist* nu i-a combătut pe aceia care îl criticaseră. După toate aparențele și ziarul și cititorii săi au fost victima unei farse.

BIBLIOGRAFIE

Green, John. *On the Rack of the Sasquacth.* Agassiz. British Columbia: Cheam Publishing, 1068.

Green, John, and Sabina W. Sanderson. *Alas, Poor Jacko. Pursuit* 8, 1 (January 1975): 18–19.

Hunter, Don, and Rene Dahindern. *Sasquatch.* Toronto, Ontario: McClelland and Stewart, 1073.

Kinne, Russ. *Jacko Reconsidered. Pursuit* 9, 2 (april 1976): 43.

Napier, John. *Bigfoot: The Yeti and Sasquatch in Myth and Reality.* New York: E. P. Dutton and Company, 1973.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Snowmen: Legend Come to Life.* Philadelphia, PA: Chilton Books, 1961.

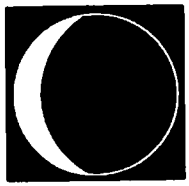

KRAKEN

La 30 noiembrie, 1861, în timp ce naviga spre insulele Canare, echipajul canonierei franceze *Alecton* a întâlnit un monstru marin gigantic. Marinarii au încercat, dar fără succes, să-l captureze, iar gloanțele sau obuzele nu l-au putut opri să fugă. După o urmărire îndelungată nava a izbutit să se apropie suficient pentru a înfige harponul în trupul monstrului. Apoi l-au prins într-un laț, dar lațul a alunecat până s-a împiedicat de aripa dorsală. Echipajul s-a străduit să-l tragă la bordul navei, dar trupul monstrului s-a frânt și, cu excepția cozii, a alunecat și s-a pierdut în adâncul mării.

După ce a ancorat la Teneriffe, comandantul navei *Alecton* a luat legătura cu consulul francez, căruia i-a prezentat rămășițele cozii monstrului împreună cu un raport oficial despre cele întâmplate, care a fost dat citirii în ședința din 30 decembrie a Academiei Franceze de Științe. Exprimând consensul academicienilor, Arthur Mangin, unul din membrii Academiei, a spus că nici un om „înțelept", cu atât mai puțin „un om de știință nu va accepta să fie catalogate toate poveștile despre făpturi extraordinare, cum ar fi șarpele de mare sau sepia uriașă, existența cărora... ar contrazice legile generale ale armoniei și echilibrului care domnesc peste natura vie, precum și asupra materiei inerte și neînsufletite."

Cu alte cuvinte, echipajul navei mințise sau avusese halucinații. Desigur, atitudinea nu surprinde; acestea sunt învinuirile standard aduse tuturor acelora care susțin că au fost martori oculari la fenomene extraordinare, pe care le consideră inacceptabile. În cazul acesta însă echipajul avusese ghinionul de a întâlni un animal neobișnuit, dar real, cu câțiva ani mai înainte ca existența sa să fie universal recunoscută. Ei întâlniseră o sepie uriașă care era, totuși, un exemplar modest ca dimensiune: ea măsura aproximativ 24 de picioare de la capătul cozii până la vârful brațului (Sepiile au și două tentacule mai lungi decât brațele, dar ele lipseau la exemplarul pescuit de *Alecton*, probabil pentru că animalul fusese deja rănit. Este posibil că el trăgea să moară când a fost prins. Se știe că există sepii și mai mari și se bănuiește că sunt exemplare chiar mai uriașe decât cele cunoscute.

Kraken, monstrul legendar din mările nordului, a fost menționat în lucrarea clasică de zoologie intitulată *Istoria naturală a Norvegiei* (1752–1753) scrisă de Erik Pontoppidan, episcop de Bergen. Acesta

În noiembrie, 1861, echipajul canonierei franceze Alecton a încercat, dar nu a izbutit să captureze o sepie uriaşă pentru a dovedi savanţilor sceptici existenţa acestora. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

a exagerat considerabil dimensiunea monstrului („cam o milă engleză circumferinţa, dacă nu chiar mai mult") şi a afirmat că „putea să tragă în adâncurile mării nava de război cea mai mare"; altminteri a descris cu destulă acurateţe uriaşa sepie. El a abordat subiectul acesta în acelaşi capitol în care susţinea existenţa sirenelor şi tritonilor, ceea ce – probabil – nu a contribuit la întărirea reputaţiei sale în rândurile savanţilor.

O problemă a constituit faptul că întâlnirile cu sepii uriaşe erau filtrate prin limbajul şi imaginaţia populară înainte ca veştile despre asemenea întâmplări să ajungă la urechile elitei educate, iar majoritatea acestora nu se străduia să facă deosebire între interpretarea şi experienţa populară. De aceea capturarea şi uciderea unei sepii uriaşe în golful Dingle din Irlanda, în octombrie, 1673, nu a atras atenţia publică atunci când vestea a fost relatată în presă:

„Un peşte sau o fiară nemaiîntâlnită a fost ucisă de curând de James Steward, care – aşa cum a povestit – a găsit-o la ţărmul mării, pe când se plimba singur, călare, la gura portului din golful Dingle. Avea două capete şi 10 coarne, iar pe opt din coarne avea vreo 800 de bumbi sau aşa ceva ca nişte coroniţe mărunte, iar din fiecare din ele se vedea un şir de dinţi; trupul îi era mai mare decât al unui cal, iar coarnele măsurau fiecare 19 picioare; capul cel mare purta cele 10 coarne şi avea doi ochi mari. Capul cel mic avea o gură tare ciudată cu două limbi înăuntru."

Desigur, sepiile au un singur cap. „Capul cel mic" este tubul prin care apa evacuată cu forţă permite animalului să avanseze. „Coarnele" sunt cele opt braţe, plus două tentacule, iar „bumbii" sunt ventuzele de pe braţe, prevăzute cu dinţi.

Primul zoolog care a întreprins studii sistematice despre Kraken a fost danezul Johan Japetus Steenstrup, care a trăit în secolul al XIX-lea. Cercetările sale s-au extins în trecut până în 1639 (pe coasta Islandei). El a colectat şi dovezi fizice – diferite specimene – şi a ţinut o conferinţă pe tema respectivă la Societatea Naturaliştilor Scandinavi, în 1847, dar comunicarea făcută nu a impresionat. Şase ani mai târziu a obţinut faringele şi ciocul unui exemplar pe care cu puţin timp în urmă valurile îl aruncaseră pe plaja unui golf din Iutlanda; restul fusese tăiat bucăţele de către pescari – pentru care un Kraken era real, dar şi util – şi folosit ca nadă. În 1857, Steenstrup a publicat o descriere dând animalului numele ştiinţific – Arhiteuthis – pe care îl poartă şi în prezent.

Totuşi, opera sa a continuat să fie ignorată; scepticismul oamenilor de ştiinţă era atât de profund încât nici mărturia colectivă depusă de echipajul navei *Alecton* nu le-a zdruncinat convingerile. Cărţile de zoologie nu au dat atenţie noului animal descris de Steenstrup, până în 1870 când o serie de animale aruncate de valuri pe nisipul plajelor din Newfoundland şi Labrador a atras atenţia unor oameni de ştiinţă receptivi, printre care şi A. S. Packard, editorul revistei americane *Naturalist*, îndemnându-i să se deplaseze şi să facă cercetări la faţa locului. Puţin după aceea, în octombrie, 1873, un pescar, pe care îl chema Teophile Piccot, şi fiul său au smuls tentaculul unei sepii uriaşe, în apele din largul insulei Great Bell, în apropiere de St. John, din Newfoundland. Piccot i-a spus lui Alexander Murray, cercetător la Comitetul Geologic al Canadei, că tentaculul fusese rupt la vreo 10 picioare de trupul sepiei, ceea ce însemna că lungimea lui totală putea fi de 35 de picioare. Piccot susţinea că animalul era imens, lung de vreo 60 de picioare şi lat de vreo 10 picioare.

Gigantic şi gargantuesc

În deceniile următoare controversele privind sepia uriaşă nu s-au mai concentrat pe întrebările care căpătaseră răspunsuri reale. Totuşi, mai erau chestiuni care aşteptau să fie lămurite ca, de

exemplu, unele probleme fundamentale cum sunt hrana, habitatul și metodele de reproducție. În plus, nici un specimen viu nu fusese pescuit pentru a se putea efectua cercetări științifice temeinice; iar misterul cel mai incitant rămânea răspunsul la întrebarea: cât de mare putea ajunge o sepie-gigant?

O sepie uriașă a naufragiat în februarie 1980 pe o plajă din Plum Island (Massachusetts) (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

În acest context trebuie reținut că dușmanul cel mai aprig al sepiei este cașalotul. Frank T. Bullen, care a avut prilejul rarisim de a fi martor ocular la o încăierare între cei doi titani ai oceanelor, episod care s-ar fi desfășurat târziu, într-o seară a anului 1875, la intrarea în strâmtoarea Mallaca, descrie în cartea sa *Croaziera cașalotului* (1924) impresiile asupra acestui episod:

> *„În zona oceanului asupra căreia se concentrau razele lunii, apa clocotea violent. Am luat din cabină, de la locul unde era agățat, la îndemână, binoclul special de folosit în timpul nopții și privind am văzut desfășurându-se o luptă pe viață și pe moarte între un cașalot uriaș și o sepie sau un calmar la fel de mare, ale cărei tentacule interminabile parcă înlănțuiseră trupul inamicului. Mai ales capul cetaceului era prins în plasa tentaculelor care se zvârcoleau deoarece – așa am presupus – balena apucase între fălcile sale coada moluștei pe care acum se căznea să o reteze metodic și să o toace gospodărește. Alături de capul negru, ca o coloană a balenei se ivea capul sepiei, ceva atât de hidos pe care nu ți-l puteai imagina nici în visele cele mai delirante. Am apreciat că era mare cât unul din rezervoarele noastre de pe navă (care are capacitate de 350 de galoane[1], dacă nu chiar mai mare. Ochii ieșeau în evidență prin mărime și culoarea lor neagră, ceea ce făcea ca ei să contrasteze puternic cu albeața – lividă a capului. Ochii aveau diametrul de cel puțin un picior și – în condițiile date – păreau fantomatici și hipnotici."*

1. Un galon este egal cu 4,34 litri. (*n. tr.*).

Chiar și fără acest remarcabil testimoniu oferit de un martor ocular, faptul că între balenă și sepie au loc lupte se poate deduce din resturile de sepie găsite în stomacul balenei, precum și din materiile vomitate de balenă sau din cicatricele provocate de moluscă pe pielea cetaceului. Amândouă aceste posibilități depind de dimensiunea sepiei.

Cel mai mare exemplar, despre care există documentație științifică, a fost descoperit în 1880 pe o plajă din Noua Zeelandă și măsura cam 65 de picioare. Doi oameni de știință specialiști au scris: „O parte însemnată a acestei dimensiuni, poate 10–12 metri, era constituită de tentaculele care la o sepie moartă sunt foarte elastice și se pot întinde ușor... La alte specii de sepii tentaculele sunt totdeauna considerate o componentă imprecisă a măsurătorii. Însă chiar dacă am reduce cu câteva picioare dimensiunea sepiei din Noua Zeelandă, există totuși destule relatări ale martorilor oculari despre exemplare de 80 și chiar 90 de picioare."

Deși apariţiile de sepii gigantice sunt rare și, de regulă, insuficient documentate, numeroși pescari de pe baleniere au depus mărturie că au văzut unele materii uluitoare vomitate de cașalot în timp ce se zbătea în ghearele morții. Bullen, de exemplu, a văzut „un tronson masiv de sepie, tentacul sau braț, gros cât trupul unui om solid, prevăzut cu șase sau șapte ventuze în formă de disc sau de cupă, mari cât o farfurie și dotate, jur-împrejur, la marginea interioară, cu niște cârlige sau gheare ascuțite ca acele, aproape ca ale tigrului, ca formă și dimensiune". Dacă ceea ce povestește Bullen e corect, atunci sepia trebuie că avea o dimensiune gigantică. Bernard Heuvelmans, fondatorul criptozoologiei, susține că „diametrul ventuzei celei mai mari corespunde cu a suta parte din lungimea trupului și capului, cu o posibilitate de variație nu mai mare de 10 la sută". Desigur că unul din ei, fie Bullen, fie Heuvelmans, greșește.

Ori, poate că nu; și astfel ajungem la al doilea subiect de controversă – rănile provocate de ventuzele sepiei pe trupul cașalotului. Nimeni nu pune la îndoială că rănile – a căror cauză nu a putut fi explicată până când existența Kraken-ului a fost acceptată ca o realitate – sunt provocate de o sepie uriașă în timpul luptei desfășurate cu vitejie, dar fără sorți de izbândă, împotriva balenei, care în cele din urmă o va devora. Controversa izbucnește datorită faptului că unele cicatrici pe trupul balenei au diametrul de 18 inci, pe când o cicatrice de doi sau trei inci constituie motive suficiente de dispută.

Teutologii (zoologi specializați în studiul cefalopodelor: sepie, calmar și caracatiță) susțin că „cicatricea crește odată cu balena, de aceea ea nu e relevantă la determinarea dimensiunii sepiei, cu excepția cazului când se dovedește că rana este de dată recentă..." Această afirmație aparține lui Clyde E. F. Roper și Kenneth J. Boss, dar zoologii moderni și radicali, precum Heuvelmans, Willy

Ley și Ivan T. Sanderson resping această poziție. Heuvelmans îi citează pe oamenii de știință specializați în studiul balenelor care arătau că „rareori întâlnești balene femele cu răni și cicatrici pe trup... Puiul de balenă va fi ferit de asemenea brute uriașe, căci dacă ar fi atacat el nu ar supraviețui". Cu alte cuvinte un Kraken va lăsa semnele ventuzelor sale pe un mascul adult de balenă.

În orice caz, nu puțini sunt martorii care au confirmat extraordinarele rămășițe de sepie descoperite în stomacurile balenelor; printre aceștia se numără un căpitan de navă, care a descris un braț sau un tentacul lung de 45 de picioare și gros de doi inci și jumătate; precum și alți martori care au vorbit despre tentacule lungi de 25 și 35 de picioare. Aceste relatări provin, în general, din surse demne de încredere; totuși, controversele nu vor lua sfârșit decât atunci când un exemplar va ajunge în laborator.

Se pare că sepiile uriașe, care sunt întâlnite rareori, își petrec cea mai mare parte a vieții în apele de adâncime mijlocie sau mare. (Cazurile când vreun asemenea exemplar este aruncat la mal de valuri implică, probabil, o sepie bolnavă, care a murit și a fost împinsă la suprafață). Studierea științifică și sistematică a adâncurilor oceanelor de-abia a fost inițiată (conform unor aprecieri numai a zecea parte dintr-o sutime a fost cercetată până acum) și deja au fost depistate animale bizare și nebănuite, cu probabilitatea că multe altele așteaptă să fie descoperite la rândul lor. Unii oameni de știință implicați în aceste cercetări nădăjduiesc să dea peste un Kraken. Ei cred că este posibil, dacă nu chiar probabil – după cum menționa un articol din *New York Times* – ca „alte făpturi, poate chiar mai mari și mai stranii decât monstrul *Architeuthius* să viețuiască la fundul oceanului."

BIBLIOGRAFIE

Bullen, Frank T. *The Cruise of the Cachalot.* New York: D. Appleton, 1924.

Goss, Michael. *Giant Squids on the Attack. Fate* Pt. I. 38, 7 (July 1985): 34–41; Pt. II. 38, 8 (August 1985): 78–82.

Heuvelmans, Bernard. *In the Wake of the Sea-Serpents.* New York: Hill and Wang, 1968.

Ley, Willy. *Exotic Zoology,* New York: Tje Viking Press, 1959.

***. *Scylla Was a Squis. Natural History* 48, 1 (June 1941): 11–13.

Rees, W. J. *The World of Science: Giant Squid: The Quest for the Kraken. The Illustrated London News* 215, 5771 (November 26, 1949): 826.

Roper, Clyde F. E., and Kenneth J. Boss. *The Giant Squid. Scientific American* 246, 4 (April 1982): 96–100, 104–05.

Yoon, Carol Kaesuk. *In Dark Seas, Biologists Sight a Riot of Life. New York Times* (June 2, 1992).

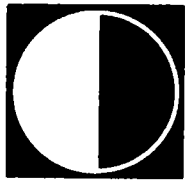

LINDORM

La jumătatea secolului al XVIII-lea Eric Pontoppidan, episcop de Bergen și autor al unei istorii naturale a Norvegiei, sublinia credința împărtășită de locuitorii coastei de nord a țării. „Șerpii de mare – scria el – nu sunt zămisliți în mări, ci pe uscat. Cu timpul ei cresc și când ajung de nu se pot mișca printre stânci, atunci intră în apă și acolo ating dimensiunea lor maximă". Mulți fermieri au văzut șerpi de uscat „lungi de câteva prăjini", pe care îi numeau „lindormen, marele șarpe". Potrivit poveștilor populare norvegiene, ființe de același soi trăiesc și în lacurile și râurile țării.

Asemenea făpturi, ori în orice caz credința în existența lor a dăinuit până târziu în secolul al XIX-lea. Aceste animale au figurat nu doar în legende, ci și în unele mărturii de primă mână. În 1885, savantul și folcloristul suedez Gunnar Olof Hylten – Cavallius, autorul volumului *Despre dragonul numit și lindorm,* publica 48 de declarații verbale, jumătate din ele implicând mai mulți martori oculari, pe care le rezuma în felul următor: „La Varend [Suedia de sud], dar poate și în alte părți ale țării, continuă să existe o specie de șerpi uriași, care sunt numiți dragoni sau lindormi. De obicei, un lidorm măsoară vreo 10 picioare în lungime, dar au fost văzute și exemplare de 18 sau 20 de picioare. Corpul său e gros cât coapsa omului, are culoarea neagră, cu pântecele galben-roșcat. Exemplarele mature poartă la gât un soi de colan păros sau solzos, asemănător coamei de cal. Are capul turtit, rotund sau pătrat, limba despicată, iar gura e plină de dinți albi, sclipitori. Ochii săi sunt mari, cât o farfurie, iar privirea scânteietoare te înfioară. Coada e scurtă, scorțoasă, iar aspectul general sugerează o ființă greoaie și mătăhăloasă."

În relatarea sa, Hylten-Cavallius arată că lindormul e un animal puternic și iute la mânie. „Când se simte în primejdie – scria el – scoate un șuierat puternic, își contractă corpul și se înalță pe coadă vreo patru sau șase picioare, apoi se năpustește asupra pradei". Această ființă avea ochi bulbucați, hipnotici și un cap descris în diferite feluri, asemănător capului de pisică sau de cal, cu coamă. Putea fi găsit, foarte probabil, în locuri sălbatice, nepopulate – mlaștini, peșteri sau lacuri. Întâlnirea cu o astfel de făptură de obicei îl traumatiza pe martorul ocular, care uneori se îmbolnăvea și era chiar bântuit de coșmaruri mulți ani după aceea. Lindormii, pe care cu mare greutate îi puteai răpune, emanau o duhoare insuportabilă când erau pe moarte.

Convins că relatările se refereau la animale reale (printre martorii oculari numărându-se și un deputat suedez, precum și alte persoane de încredere) Hylten-Cavallius a distribuit afișe în care promitea un premiu oricărei persoane care ar fi adus rămășițele unui lindorm. Din punctul său de vedere, acest mod de abordare a problemei era perfect rațional și avea șanse bune de succes; la urma urmelor, opt din rapoartele sale se refereau la uciderea acestui animal. Dar nici o persoană nu a apărut ca să pretindă premiul oferit.

„Nu există explicații pe deplin satisfăcătoare pentru relatările despre lindorm", comenta Sven Rosén, scriitor suedez contemporan; în același timp sugera că toate poveștile se datorau „halucinațiilor, ca acelea provocate de o criză de epilepsie". Apoi adăuga: „Problema cea mai importantă în legătură cu această explicație îl constituie faptul că există relatări făcute de mai mulți martori oculari pentru aceeași întâmplare. „Multe din cele 31 de cazuri pe care le cunosc au mai mulți martori oculari. Se poate vorbi despre o «halucinație colectivă», fără ca totuși, să se dea o explicație valabilă".

Folcloristul Michel Meurger consideră că relatările din secolul al XIX-lea despre lindormi constituie „un proces de naturalizare a dragonilor", împletind „elementele arhaice și moderne. Sunt păstrate atributele tradiționale ale monstrului, dar acum ființa e concepută mai degrabă ca un șarpe, decât ca o făptură supranaturală". Meurger este de părere că „martorii oculari transpun ființele tradiționale fabuloase și le prezintă ca animale care se găsesc în zonă ca, de pildă, șerpii comuni de iarbă, care în anumite condiții sunt percepuți ca monștri".

Dacă ceea ce spune Meurger este conform realității, atunci se poate afirma că scandinavii de acum un secol aveau o imaginație bogată și fecundă în același timp. Dar Hylten-Cavallius fără îndoială greșea crezând că lindormii sunt ființe reale. La fel ca în alte cazuri, când elementele fabuloase folclorice se împletesc și se contopesc într-un mod derutant în vreo întâmplare „reală", nu există explicații care să acopere convingător toate aspectele problemei; ori poate nici nu e posibil.

BIBLIOGRAFIE

Meurger, Michel. *In Jormungandra's Coils: A Cultural Archaeology of the Norse Sea-Serpent. Fortean Times* 51 (Winter 1988/1989): 63-68.

Meurger, Michel, with Claude Gagnon. *Lake Monster Traditions: A Cross-Cultural Analysis.* London: Fortean Tomes, 1988.

Rosén, Sven. *The Dragons of Sweden. Fate* 35, 4 (Aril 1982): 36-45.

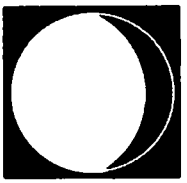

LINIILE DE LA NAZCA

Cu peste o mie de ani înainte de era noastră, valea Nazca, o regiune deșertică pe coasta de sud a statului Peru, a fost ocupată de o populație a cărei tehnologie agricolă sofisticată i-a permis să construiască un sistem de irigații, îmbunătățind recoltele, și să extindă aria cultivabilă. În următorii 1500 de ani misterioasa populație a făcut progrese la țesătorie, olărit și arhitectură. Dar cea mai remarcabilă realizare culturală a acestui popor rămâne crearea unei extraordinare arte terestre, a cărei utilitate practică a rămas un mister până în zilele noastre.

Așa-numitele „linii de la Nazca", mai multe mii la număr, constau din cinci feluri de semne, despre care William H. Isbell scrie:

> *„Cele mai obișnuite sunt liniile drepte. Mii de asemenea linii marchează deșertul în toate direcțiile – de-a lungul, de-a latul și de-a curmezișul... Uneori liniile se întorc și constituie figuri geometrice complexe, cu zigzaguri sau seturi de paralele prelungite de linii oscilatorii. În al doilea rând sunt figurile geometrice – triunghiuri sau forme trapezoidale alungite, – care pentru prima oară au fost observate din văzduh... În al treilea rând vin schițele de animale și plante înfăptuite prin linii curbe... Adesea, cele trei categorii formează o singură reprezentare... O a patra clasă de semne terestre include mai multe tipuri de grămezi de roci... A cincea categorie de semne e construcția din desene realizate pe povârnișurile dealurilor".*

Unele linii sunt înguste, nu depășesc 6 inci în lățime, altele sunt late de sute de iarzi. Unele linii se întind pe distanță de multe mile. Populația Nazca le-a realizat dizlocând pietrele întunecate din teren și așezându-le apoi în forma modelelor dorite. William E. Shawcross scrie: „Figurile și desenele se desfășoară pe o suprafață căptușită cu un material numit poleiala deșertului, pe care dacă o înlături dai peste solul de culoare crem-roz. Aceste suprafețe de culoare deschisă constituie «liniile de la Nazca»; datorită condițiilor de climă, stabilă și uscată, au rămas neschimbate de-a lungul secolelor."

Ceea ce face ca aceste linii – care altminteri i-ar interesa doar pe arheologii sud-americani – să constituie o curiozitate generală este faptul că ele (deși nu toate) se pot distinge numai din văzduh, de la înălțime. Aspectul acesta a determinat cercurile arheologice convenționale să facă interpretări diferite. Prima sugerează că figurile aveau probabil semnificație religioasă (ele nu erau „drumuri",

cum crezuseră unii) din care cauză nu erau menite ochilor oamenilor de rând, sau poate chiar nu trebuiau să fie expuse deloc vederii oamenilor. A doua interpretare avansa ideea că populaţia Nazca deţinea mijloace de a se înălţa în atmosferă cu balonul, ceea ce le permitea să plutească deasupra zonelor respective. Această a doua variantă nu este imposibilă, dar ea nu e susţinută de dovezi.

Semnale luminoase adresate zeilor?

Liniile de la Nazca au pătruns în cultura populară nu mult după declanşarea erei O.Z.N.-urilor care au fost puse în legătură cu vizitele extratereştrilor pe pământ. În deceniul de după 1950, când interesul faţă de O.Z.N.-uri a proliferat datorită cărţilor şi articolelor apărute în cotidiene şi reviste cu privire la acest subiect, unii cercetători şi-au îndreptat atenţia către mitologie, cărţi şi hrisoave vechi, căutând să obţină dovezi despre contacte spaţiale din cele mai vechi timpuri. În ediţia din octombrie, 1955, a revistei *Fate*, James W. Moseley, arheolog amator şi partizan înfocat al fenomenului O.Z.N., sugera că deoarece semnele nu erau vizibile de pe pământ, „populaţia Nazca a construit uriaşul sistem ca semnalizare pentru vizitatorii sosiţi de pe alte planete, ori - poate - pentru vreo rasă pământeană, avansată tehnologic [probabil din Atlantida] care îi vizita din când în când".

Tema a fost preluată de George Hunt Williamson, arheolog amator şi persoană contactată de farfurii zburătoare, care i-a dedicat un întreg capitol intitulat „Semnale luminoase pentru zei", în lucrarea sa *Calea spre ceruri* (1959) în care scria:

> *„Existau «zei din ceruri» ce pogorâseră pe pământ în vremuri pierdute în negura timpurilor. Dar, oare, de ce veneau ei şi care era rostul acestor linii perfect (sic) astronomice?... Aceşti «zei» sau mesageri cereşti trebuie că aveau legătură cu civilizaţii pământene cu mult superioare; poate că populaţiile acestea îi ajutau pe «zei» construind liniile şi figurile, ori poate că «zeii» erau doar maeştri-arhitecţi care proiectau, construcţia propriu-zisă fiind efectuată de rasa pământeană".*

„Înaltele civilizaţii avansate" la care se referea Williamson erau originare de pe continentele dispărute Lemuria şi Atlantida, iar „zei" erau - desigur - populaţiile extraterestre. Williamson considera că terenurile ce prezintă interes din punct de vedere arheologic, inclusiv liniile, fuseseră construite la „centri magnetici", acolo unde aeronavele spaţiale se puteau aproviziona cu combustibili.

La începutul deceniului al şaptelea, autorii francezi Louis Pauwels şi Jaques Bergier au publicat un best-seller (care a apărut în Anglia sub titlul *Zorii magici* şi în America sub titlul *Dimineaţa magicienilor*, în 1963), oferind cititorilor un talmeş-balmeş de

speculații, despre ceea ce, curând, aveau să fie numit „astronauții străvechi", lucrare în care se menționau și liniile de la Nazca. Aceste speculații au căpătat cea mai largă circulație prin intermediul cărții lui Erich von Däniken – *Carele zeilor?* – publicată mai întâi în Germania de vest în 1968 și ulterior tipărită în lumea întreagă. Pentru Däniken, liniile reprezentau un aerodrom unde aterizau și de unde decolau aeronavele spațiale.

De fapt, natura liniilor nu vine în sprijinul acestei interpretări.

Un critic vehement al lui Däniken remarca: „Nu este rațional să crezi că aeronave extraterestre de înaltă perfecțiune aveau nevoie de asemenea locuri de aterizare." Pe lângă aceasta – scria el – „terenul moale, nisipos, nu este deloc potrivit pentru construirea unui aerodrom." Totuși, pe baza cărții lui Däniken a fost realizat un film documentar care s-a bucurat de succes uriaș, iar speculațiile sale au fost reluate și reciclate la nesfârșit în perioada de avânt a astronauților-străvechi, din deceniul de după 1970, lăsându-i cu gura căscată pe creduli și pe cei ușor impresionabili.

BIBLIOGRAFIE

Guardian Spirit of Nazca Lines. New Zealand Herald [Auckland] INovember 4, 1991).

Isbell, William H. *Solving the Mystery of Nazca. Fate* 33, 10 (October 1980): 36–48.

Kozok, Paul. *The Mysterious Markings of Nazca. Natural History* 56, 5 (May 1947): 200–07, 237–38.

Kozok, Paul and Maria Reiche. *Ancient Drawings on the Desert of Peru. Archaeology* 2 (1949): 206–15.

Moseley, James W. *Peruvian Desert Map for Saucers? Fate* 8, 10 (October 1955): 28–33.

Pauwels, Louis, and Jacques Bergier. *The Dawn of Magic.* London: Anthony Gibbs and Phillips, 1963.

Shawcross, William E. *Mystery on the Desert – The Nazca Lines. Sky Telescope* 68, 3 (September 1984): 198–201.

Story, Ronald. *The Space–Gods Revealed: A Close Look at the Theories of Erich von Däniken.* New York: Harpen and Row, 1976.

Von Däniken, Erich. *Chariots of the Gods?: Unisolved Mysteries of the Past.* New York: G. P. Putnam's Sand, 1970.

Williamson, George Hunt. *Road in the Sky.* London: Neville Spearman, 1959.

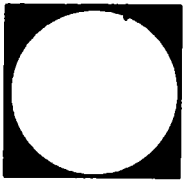

LUMINI FANTOMATICE

Luminile fantomatice sunt fenomene luminoase, fie puncte, fie sfere de lumină a căror apariţie, comportare, locaţie sau manifestare cu regularitate le aşează, cel puţin în aparenţă, într-o categorie diferită de fulgerele globulare sau de obiectele zburătoare neidentificate. Luminile fantomatice sunt adesea considerate a fi de origine supranaturală sau paranormală, iar în multe cazuri - mai ales atunci când ele apar cu regularitate în decursul unei perioade de timp şi pe un loc determinat (ca de pildă, faimoasele lumini de pe Muntele Brun, precum şi luminile de la Marfa) - au fost ţesute în jurul lor legende care le asociază în mod curent cu apariţiile duhurilor celor morţi.

Luminile în tradiţia populară

Cu peste trei secole în urmă, la 1685, Nathaniel Crouch scria în *The British Empire in America* că indienii „cinstesc cu osebire o flăcăruie ce apare pe wigwam-urile lor în puterea nopţii, înainte ca vreun indian sau englez să moară. Odată am fost chemat pe la 12... şi am zărit flacăra în aer, deasupra unei biserici... Puteai fi sigur că va fi un mort în două-trei zile".

Cu trei decenii mai înainte, în 1656, John Davis, vicar la Geneu'r Glyn, din Cardiganshire, (Ţara Galilor), a consemnat observaţiile sale şi ale altora în legătură cu nişte lumini de diferite culori a căror apariţie prevestea moartea cuiva. Aceste lumini puteau fi întâlnite pretutindeni, în aer liber, în prag de uşă sau în interiorul unei case. O lumină mică prevestea moartea unui copil, o lumină mai mare pe cea a unui adult. Mai multe lumini împreună prevesteau tot atâtea decese. Davis a spus că sora soţiei sale a observat cinci lumini într-o cameră; în aceeaşi noapte cinci servitori au pierit asfixiaţi accidental.

În 1897, R. C. Maclagan a publicat un amplu studiu despre tradiţia luminilor fantomatice, care cuprindea povestiri şi relatări din Ţinuturile Muntoase ale Scoţiei. Tipică este istorisirea făcută de un locuitor din Islouy, pe care o redăm în continuare:

„Cândva au fost zărite lumini care apăruseră noaptea pe stâncile de pe mal, lângă Kilchearan. Curând după aceea o navă s-a sfărâmat acolo, iar valurile au adus la mal trupul neînsufleţit al unui om, chiar pe locul unde fuseseră zărite luminile. Odată au fost zărite lumini la Lochandaal, între

Bowmore și Blackrock. Nu mult după aceea doi tineri traversau loch-ul cu o bărcuță; când au ajuns la locul unde fusesse văzută lumina, bărcuța s-a răsturnat, iar tinerii s-au înecat".

Această tradiție larg răspândită, a „lumânărilor pentru morți", a pătruns până în secolul al XX-lea. În primii ani ai acestui veac, un galez îi spunea lui W. Y. Evans-Wentz: „Lumânarea morților apare ca o pată de lumină strălucitoare și, indiferent cât de adânc ar fi întunericul, totul în camera sau locul respectiv se vede limpede ca la lumina zilei. Lumânarea nu e o flacără, ci o masă de lumină, albastru deschis, care dansează ca împinsă de o forță nevăzută, iar uneori se rostogolește neîncetat. Dacă te duci în apropierea luminii nu găsești nimic, fiind duh".

De exemplu, în februarie, 1909, ziarele informau despre emoția provocată la Stockton, statul Pennsylvania, de „apariția în timpul nopții a unei săgeți de foc chiar pe locul de la munte unde, în urmă cu doi ani, fusese găsit într-un butoi trupul unei femei... Săgeata de foc apare în fiecare seară în jurul orei 21 și plutește deasupra locului cu pricina până la miezul nopții însă dispare dacă cineva se apropie cu gândul să cerceteze. Sătenii superstițioși spun că lumina întruchipează duhul răzbunător al femeii ucise și el apare pentru a menține vie amintirea crimei în nădejdea că va veni ziua când ucigașii vor fi pedepsiți".

Luminile au fost puse, de asemenea, în legătură cu apariția zânelor și a altor făpturi miraculoase. Un tânăr irlandez, care a studiat cu Evans-Wentz la Universitatea Oxford, i-a relatat acestuia următoarele:

„Câteva săptămâni înainte de Crăciunul anului 1910, la miezul unei nopți foarte întunecoase, eu și un alt tânăr de vârsta mea (23 de ani), plecasem de la Limerick și ne îndreptam către casă. Ajunsesem aproape de Listowel când am zărit o lumină la vreo jumătate de milă în fața noastră. La început ni s-a părut că era doar o lumină de la vreo locuință, dar când ne-am apropiat, iar ea depășise linia noastră vizuală directă, am văzut că se mișca sus-jos, încoace și încolo, micșorându-se până la dimensiunea unei scântei, apoi izbucnind brusc într-o flacără vie, cu strălucire verzuie. Înainte de a ajunge la Listowel am remarcat alte două asemenea flăcări la dreapta noastră, asemănătoare primei flăcări zărite. Deodată, fiecare din aceste flăcări a crescut la fel ca flacăra aceea verde, devenind înaltă cam de vreo șase picioare și lată de patru. În mijlocul fiecărei flăcări se deslușea o siluetă umană strălucitoare. Curând luminile s-au apropiat una de alta și s-au contopit, cele două siluete înaintând împreună. Trupurile celor două ființe erau constituite dintr-o strălucire pură și orbitoare, mult mai puternică decât lumina verde, ori aura care le înconjura. Atât de orbitoare era strălucirea, ca un halou în jurul capetelor, încât nu puteam distinge trăsăturile fețelor; puteam doar desluși siluetele, deși capetele le erau clar conturate din pricina haloului care era lumina cea mai strălucitoare ce le învăluia trupurile. Călătorind mai departe, o clădire s-a interpus între noi și lumini și nu le-am mai văzut."

Această fotografie, cu expunere de zece secunde, a fost făcută la Roar Wister, la 21 februarie, 1984, în valea Hessdalen.

Lumini în Țara Galilor

La începutul lunii decembrie, 1904, o tânără gospodină galeză, Mary Jones, de 38 de ani, din Egryn, comitatul Merionethshire, a afirmat că i s-a arătat Iisus. În scurt timp ea a devenit figura centrală a unei mișcări de reînvigorare a creștinismului, care în săptămânile și lunile următoare a atras atenția lumii întregi nu datorită mesajului pe care îl propovăduia – care era pur și simplu acela binecunoscut și adevărat – ci datorită fenomenelor care își făceau apariția. Aceste fenomene nu erau ceva neobișnuit ca atare, dar aveau o calitate ciudată; uneori, nu totdeauna, ele puteau fi văzute de unele persoane, dar nu și de altele care în mod normal ar fi trebuit să le vadă și ele. Un reporter al cotidianului *London Daily Mirror* a descris arătarea care li s-a înfățișat lui și fotografului de la ziar, care îl însoțea. Ei poposiseră la Egryn, nădăjduind să vadă luminile. La ora 22, după o veghe de trei ore și jumătate, o lumină care „semăna cu un felinar de trăsură, neobișnuit de luminos" s-a ivit la distanța de 400 de iarzi. Când reporterul s-a apropiat, lumina

„a luat forma unui stâlp strălucitor, lat de vreo patru picioare, la distanță de câțiva iarzi de capela [unde doamna Jones își rostea predicile]. Lumina s-a oprit câteva clipe pe drum, apoi s-a extins pe perete în sus, de ambele părți. Nu s-a înălțat peste pereți. În timp ce priveam fascinat, un fulger tremurător a străbătut stâlpul de lumină care atunci a dispărut. Două femei,

Cercetătorul Leif Havik a surprins în valea Hassdalen această lumină care evolua de la stânga în jos, în fața unui munte.

care se aflau chiar în spatele nostru, au strigat: «Priviți, priviți lumina!» Am aflat că văzuseră exact ceea ce văzusem și eu. Acum urmează un episod uluitor. La vreo zece iarzi de locul unde apăruse stâlpul de lumină strălucitoare, pe drum se găsea un grup de 15–20 de persoane dornice să audă de la mine ce s-a întâmplat; nici una dintre ele nu văzuse nimic."

Martorul ocular nu spune dacă fotograful său văzuse ceva și nici de ce nu făcuse nici o fotografie. (Nu se cunoaște existența nici unei fotografii a vreunei lumini, iar unele afirmații contemporane susțin, poate nejustificat, că ele nici nu pot fi înregistrate pe peliculă). Se poate pretinde că starea emoțională de așteptare i-au provocat halucinații reporterului, dar jurnalistul de la *Daily Telegraph* nu a fost singurul care a parcurs o asemenea experiență. Mai mult, incidentul povestit de Beriah G. Evans, de la *Barmouth Advertiser*, este și mai uluitor.

Evans a scris că pe când o însoțea, cu încă trei persoane, pe doamna Jones în seara zilei de 31 ianuarie, 1905, „trei raze strălucitoare străbăteau spațiul de la munte la mare, luminând cu putere zidul întâlnit în cale și scoțând în relief fiecare piatră care îl constituia. Nu exista nici o ființă și nici vreo casă în acea parte a locului de unde ar fi putut proveni razele". O jumătate de milă mai departe „o lumină sângerie" s-a ivit la mijlocul uliței satului, la un picior deasupra solului, apoi a pierit brusc. Numai reporterul și evanghelista au văzut lumina. Ulterior, Evans a publicat un articol într-o revistă în care scria: „Adaug că, două săptămâni mai târziu, unui jurnalist din Londra i s-a întâmplat aproape același lucru. El și o femeie care se afla alături au văzut o fâșie de lumină albă care a traversat drumul de la capelă, s-a cățărat și s-a oprit deasupra zidului. Un grup de cinci-șase persoane care se găseau acolo chiar atunci, nu au văzut nimic. Au fost și alții cărora li s-a întâmplat același lucru."

Au existat, totuși, și alte apariții de lumini care au fost zărite de grupuri de oameni, dar și de martori oculari individuali. Odată, pe când doamna Jones predica la o întâlnire într-o capelă, a apărut o sferă de foc ce lumina încăperea cu razele ei. Aceasta a fost observată și de trecători. Cu un alt prilej, în timp ce doamna

Jones și trei însoțitori se deplasau cu o gabrioletă, în plină zi, o lumină strălucitoare – al cărei izvor nu se vedea – a apărut brusc deasupra lor. Apariția a fost zărită de cei din trăsură (între care se aflau și doi jurnaliști sceptici), precum și doi locuitori din Barmouth, veniți să o întâmpine pe doamna Jones.

Câteva apariții reprezentative

22 decembrie, 1904, ora 17.18. Trei persoane au văzut o lumină mare „cam la jumătatea drumului dintre pământ și cer, la sud de Capel Egryn, la mijlocul căreia se vedea ceva cu aspect de sticlă neagră, precum și mai multe culori diferite împrăștiate în jurul luminii celei mari."

2 ianuarie, 1905, ora 22.40. „Am văzut plutind deasupra unei ferme... ceva care mi s-a părut că sunt trei lămpi, la vreo trei iarzi una de alta... strălucind cu lumină orbitoare, mișcându-se și săltând ca barca pe valuri, sub influența soarelui, într-o zi foarte călduroasă. Lumina a continuat așa timp de zece minute. Toată familia mea a fost martoră în același timp."

Începutul lunii ianuarie, între orele 22 și 22.30: „Am văzut două lumini foarte strălucitoare la depărtare de aproximativ o jumătate de milă, una albă, mare, cealaltă de culoare roșie, dar mai mică. Cea roșie fulgera înainte și înapoi, dar în cele din urmă a revenit la locul ei; însă după câteva minute am zărit o altă lumină care părea că plutește la câțiva iarzi deasupra solului. Acum părea a fi o singură flacără mare și totul în jur strălucea, luându-ți ochii. A continuat să emane o strălucire orbitoare, alternativ, timp de zece minute."

La 23 februarie, ziarul *Advertiser* publica recenta relatare făcută de doi bărbați – unul din ei cunoscut fermier – despre „o gigantică siluetă umană care s-a înălțat deasupra unui lăstăriș. Apoi, deasupra ei a apărut un ghem de foc din care a țâșnit o rază lungă de lumină, făcând-o să dispară".

În cursul desfășurării acestor evenimente, doamna Jones și adepții ei îl întâlneau pe Iisus și îngerii, care le apăreau în vis și aievea. Pe o noapte întunecoasă, în timp ce mergea pe un drum de țară, doamna Jones a afirmat că a întâlnit o siluetă vagă ce s-a transformat într-un câine negru și s-a năpustit asupra ei. Dar atacantul s-a oprit când doamna Jones a înălțat un imn religios. Câinele cel negreu era, bineînțeles, Satan. Asemenea întâmplări sunt, în mod invariabil, cazuri personale și subiective și prin urmare sunt susceptibile să capete explicații psihologice. Luminile însă au rămas un mister nedezlegat și după un secol.

Apariția de lumini în timpul unei acțiuni de reînvigorare evanghelică poate fi, sau nu, o coincidență. În realitate, dacă avem în vedere perspectiva largă istorică, luminile anormale sunt observate

în context pur secular. Există, totuși, precedente. În timpul unei ceremonii religioase, care a avut loc în Irlanda, în 1859, cei adunați sub cerul liber au văzut un „nor de foc" coborând din văzduh, iar apoi plutind deasupra credincioșilor.

Lumini într-un singur loc

Vincent H. Gaddis, cronicar de evenimente anormale, scria că în sute - sau poate chiar mii - de locuri pe tot globul „lumini ciudate bântuie pământul... Aceste tipuri de O.Z.N. nu sunt farfurii zburătoare sau fulgere globulare. Ele sunt - de regulă - de dimensiuni reduse și apar aproape de sol. Caracterul lor deosebit rezidă în faptul că ele sunt depistate într-o singură zonă sau pe un singur loc."

Aceste două fotografii au fost făcute la câteva secunde una de alta, la Hessdalen. Ele arată brusca modificare în formă a luminii.

Asemenea lumini devin miezul legendelor despre strigoii purtători de lanterne, care sunt în căutarea a ceva pe care l-au pierdut în timpul vieții (în tradiția cea mai morbidă), a capului, de pildă. Nu multe din ele au fost cercetate cum se cuvenea, dar în rarele ocazii când oamenii de știință și alți cercetători devotați s-au concentrat cu seriozitate asupra problemei, rezultatele au fost dezamăgitoare, cel puțin pentru aceia care doreau ca tainele lor să rămână veșnic nedezlegate sau care, pe de altă parte, păreau să posede explicații mai exotice.

De pildă, multe lumini se dovedesc a fi emanate de farurile automobilelor ce merg pe un drum îndepărtat, ori de stele sau planete, refractate prin păturile de aer de diferite temperaturi. Uneori, afirmațiile că luminile au constituit subiect de folclor încă înainte de inventarea automobilului și trenului s-au dovedit a fi ele însele folclor. Dar chiar și luminile fantomatice care pot fi explicate convingător în termeni prozaici, devin - uneori - sursa

unor relatări ce parcă ar urmări să-i pună în încurcătură pe aceia care văd lucrurile în mod mai simplu. Este posibil ca anomaliile să fie rezultatul percepției umane defectuoase, însă uneori martorii oculari sunt oameni de știință sau cercetători experimentați.

Există, totuși, lumini misterioase, fără nici o ambiguitate, pe care investigațiile serioase și intense întreprinse de cercetători competenți și avizați nu au fost în stare să le lămurească. Principalele două exemple invocate în mod curent sunt luminile de la rezervația indiană Yakima, din centru-sud al statului Washington și acelea din valea Hessdalen, din Norvegia.

Yakima

Rezervația, slab populată, măsoară 3500 de mile pătrate și cuprinde două zone – ținutul sălbatic din vest și câmpia de la est. Pe la finele deceniului al șaptelea (deși apariții sporadice fuseseră observate și mai înainte) paznicii pădurari și personalul însărcinat cu prevenirea incendiilor au început să semnaleze lumini mișcătoare albe, strălucitoare, în partea inferioară a cerului, deasupra zonei sălbatice, atât la nord cât și la sud de lanțul muntos Toppenish, care taie în două secțiunea de centru-est a rezervației.

Când rapoartele respective au fost aduse la cunoștința lui W. J. (Bill) Vogel, șeful pompierilor, acesta le-a întâmpinat (după cum a recunoscut el însuși) „cu zâmbet binevoitor și cu recomandarea – în timp ce își aranja hârtiile de pe birou – «să ne informezi în continuare». Apoi, târziu în cursul unei nopți, pe când patrula la sud de Toppenish, a văzut ceva deasupra unui deal. El a declarat: „Se observa lesne că obiectul cu certitudine nu era o aeronavă. De asemenea se vedea că nu făcea deplasări laterale. Se putea distinge, chiar și cu ochiul liber, că obiectul avea forma unei picături de apă, cu vârful ascuțit îndreptat în sus. Centrul «picăturii» era alb strălucitor, culoarea marginii exterioare varia între crem și portocaliu deschis și era fluorescentă, totul fiind învăluit de un nimb strălucitor. Ceea ce te consterna în cea mai mare măsură era coada ca de șoarece, ori antena, care se înfigea în sus. Antena, lungă cât și obiectul, era colorată pe segmente – roșu, albastru, verde, alb – și își modificau mereu nuanțele și strălucirea".

Vogel a fotografiat obiectul timp de 90 de minute; care apoi s-a făcut nevăzut spre sud, deasupra munților Simcoe. Aceasta a fost doar prima din aparițiile pe care el avea să le observe pe parcurs. Curând, Vogel a început să investigheze metodic și să colecteze amănunte despre această apariție în spațiul rezervației. Majoritatea rapoartelor proveneau de la paznicii săi, toți specialiști cu pregătire și experiență, observatori competenți; dar el a stat de vorbă și cu mulți locuitori de baștină, care văzuseră luminile.

Printre investigatorii acestui fenomen s-a aflat și astronomul J. Allen Hynek, fost consultant al Forțelor Aeriene în problema O.Z.N.-urilor. Hynek a convins Consiliul Tribal să permită staționarea unui punct de observație, cu echipamentul necesar, pe teritoriul rezervației, care să monitorizeze activitatea luminilor. Observatorul delegat, Davis Akers, de la Organizația de Cercetare a Fenomenelor Aeriene (O. C. F. A.) a adus cu el camere de luat vederi și altă aparatură de specialitate. La 19 august, 1972, în timpul primei nopți petrecute în rezervație, Akers și Vogel au zărit - în două rânduri - lumini strălucitoare de culoare roșie-portocalie care evoluau circular, își schimbau locul și se mișcau încoace și încolo, sub creasta dealurilor de la White Swan, un oraș în partea de centru-nord a rezervației. Allen a făcut patru fotografii. Akers a mai realizat și alte fotografii până la plecarea sa din rezervație, la sfârșitul lunii.

Din păcate, problemele tehnice la echipamentul pe care îl adusese l-au împiedicat să dobândească și alte dovezi relevante, pe care Akers le dorea, dar el a plecat convins că „ceva foarte straniu și neobișnuit se petrecea". După câteva zile s-a înapoiat la rezervație ca să discute cu martorii oculari, să cerceteze în continuare și să mai facă fotografii ale ciudatului fenomen atmosferic.

În anii care au urmat, Greg Long (care avea să scrie o carte despre cercetările sale) a întreprins și el investigații, colaborând strâns cu Vogel (care între timp a decedat). Analizând cu atenție însemnările făcute de Akers și Vogel, Long a consemnat lumini care apăreau la nivelul solului, deasupra nivelului solului și la mare înălțime.

Unele din cele mai stranii cazuri care au fost comunicate de paznicii împotriva incendiilor implicau o aparentă comunicare mentală. Majoritatea aparițiilor au avut loc la depărtare; uneori însă paznicii au putut urmări fenomenul de la o distanță de câteva sute de iarzi, totuși, ceva îi împiedica să se apropie mai mult. Paznicii au afirmat că „au auzit" o voce în interiorul capetelor, care îi prevenea: „Nu vă apropiați, că o pățiți!" și au simțit că sunt împiedicați. O paznică a văzut o săgeată de lumină purpurie, strălucitoare, deasupra cabanei în care se găsea; când a vrut să iasă afară ca să cerceteze, a simțit o forță irezistibilă - „parcă erau doi magneți care se respingeau" - care o împiedica să acționeze; zăpăcită, dar neînduplecată, ea s-a dus cu hotărâre de mai multe ori la ușă, dar nu a izbutit să-i treacă pragul.

Adesea observatorii au semnalat senzația că văd ceva ce nu trebuia văzut; și că adesea s-au îndepărtat de lumina sau de obiectul observației lor. De reținut relatările despre unele construcții cu aspect de aeronavă, precum și despre extratereștri (ființe cu trup costeliv și nas și păr lung). Până la urmă, fenomenele de la Yakima ar putea avea legătură mai degrabă cu O.Z.N.-urile, decât cu luminile de care ne preocupăm la acest capitol. Totuși, dacă acceptăm ideea O.Z.N.-urilor, fenomenele de la Yakima depășesc

tiparul obișnuit prin aceea că se petrec în același loc și seamănă - cel puțin în majoritatea cazurilor - cu luminile fantomatice. În orice caz, aparițiile aproape au încetat după 1986.

Și luminile de la Hessdalen au încetat după 1986; dar timp de mai mulți ani ele au constituit ținta cercetărilor la care au participat, combinându-și eforturile, O.Z.N.-ologi și alți oameni de știință, precum și localnici. Valea Hessdalen se întinde pe o lungime de 12 kilometri în Norvegia centrală, aproape de frontiera cu Suedia și nu are decât 150 de locuitori. În noiembrie, 1981, aici au început să fie semnalate fenomene luminoase ciudate.

Luminile apăreau uneori chiar și de patru ori într-o singură zi, adesea sub linia orizontului, de-a lungul vârfurilor munților; alteori se iveau la sol sau pe acoperișurile caselor. De culoare albă sau galben-alburie, luminile aveau, în mod obișnuit, forma unui trabuc, a unei sfere sau a unui con cu vârful în jos. Minerul Bjarne Lillevold spunea: „Atunci când avea înfățișarea «bradului răsturnat» lumina era «mai mare decât cabana de alături»". Apărea cam la patru metri deasupra dealului, iar lumina roșie clipea. În mod curios, totul părea înfășurat «într-o pătură». Obiectul se mișca în sus și în jos, ca un yo-yo, timp de vreo 20 de minute. Când se apropia de sol lumina se estompa, dar când ajungea către vârful mișcării devenea atât de strălucitoare încât nu te puteai uita prea mult la ea. Când lumina se afla la nivelul solului puteam vedea prin ea ca prin sticlă".

După cum au declarat alți martori, uneori o lumină roșie se plasa și se menținea în față. Luminile pluteau cam o oră, apoi țâșneau în văzduh cu o viteză extraordinară. În majoritatea cazurilor ele se deplasau de la nord la sud.

La 26 martie, 1982, asociația O.Z.N.-Norvegia și cercetătorii săi i-au întrunit pe locuitorii din vale ca să discute despre aparițiile pe care le văzuseră. Dintre cei 135 de participanți, 35 au confirmat că zăriseră luminile. Curând după aceea doi ofițeri ai Forțelor Aeriene Norvegiene au stat de vorbă cu localnicii, care - după cum au făcut cunoscut cei care investigaseră - le-au mărturisit că „observaseră încă din 1944 obiectele luminoase, dar au trecut mulți ani până au îndrăznit să vorbească despre ele". Nu este clar ce semnificație avea referirea la anul 1944; numeroasele apariții a ceea ce avea să capete denumirea de O.Z.N. s-au petrecut în Europa de nord în timpul Războiului al Doilea Mondial, dar relatările sporadice, aparent întâmplătoare, despre ele nu trebuie confundate cu fenomenele care s-au desfășurat cu mare intensitate la Hessdalen de la începutul și până la mijlocul anilor '80. Referirea la anul 1944 poate fi inclusă în prima categorie. Nimeni altcineva nu a mai auzit de lumini care apăreau înainte de 1981.

Deși în 1983 aparițiile s-au redus ca număr, o bucată de timp, în cursul verii, O.Z.N.-ologii scandinavi au constituit „Proiectul Hessdalen", obținând și asistența tehnică, precum și participarea

oamenilor de știință de la Universitățile Oslo și Bergen. O mare varietate de echipament științific a fost instalat în trei munți. Rezultatele obținute după mai bine de o lună de veghe (21 ianuarie – 26 februarie 1984) au fost interesante, dar neconcludente și s-au concretizat în mai multe apariții înregistrate, semnalizări de radar și câteva fotografii. Când au fost îndreptate raze laser asupra luminilor în deplasare, acestea au părut că răspund. Odată, la 12 februarie, obiectivul „și-a modificat ritmul regulat de sclipire de lumină dublă, adică sclipire, sclipire... sclipire, sclipire... sclipire, sclipire. După circa zece secunde am oprit laserul, iar lumina și-a reluat ritmul anterior de sclipire. După o altă pauză de zece secunde am lansat din nou razele laser, iar lumina a răspuns imediat, dublând ritmul de sclipire. Am repetat experimentul de patru ori și de fiecare dată reacția luminii a fost aceeași."

Cercetătorii nu au căzut de acord asupra originii fenomenelor, unii promovând o explicație geografică, alții bănuind că în spatele lor se află o anumită inteligență diriguitoare. Erling Strand, unul din directorii Proiectului Hessdalen, considera „ciudat că ele [luminile] erau acolo de cinci ani... La Hessdalen și nicăieri altundeva". Un alt cercetător, Leif Havik, a relevat „coincidența" care a atras atenția investigatorilor, scriind:

„În patru ocazii diferite am ajuns pe vârf, la Varuskjolen, am oprit mașina, am coborât și deodată a apărut «ea» și a trecut pe lângă noi. Același lucru s-a întâmplat la Aspaskjolen. Aceste întâmplări s-au petrecut la diferite ore în timpul zilei, iar pe noi un impuls nelămurit ne îndemna să ne deplasăm cu mașaina, seara, la Hessdalen... În alte ocazii, cercetătorii au pândit ore întregi fără succes... «Coincidențe» s-au petrecut și cu aparatele video care înregistrau cadranele de radar. Într-o seară, penița magnetografului a încetat să funcționeze și în același timp s-a epuizat și banda video, iar fenomenul s-a ivit la mai puțin de un minut după aceea. În seara următoare ne-am asigurat că penița avea cerneală suficientă și am pus videocamera în funcțiune zece minute mai târziu decât seara precedentă. Am socotit că totul era pus la punct pentru a recepționa «mesajul» de la 22.37. [O lumină apărea cu regularitate la ora 22.47]. Banda video s-a epuizat la 22.57 și am crezut că am ratat apariția din seara aceea. Dar la ora 22.58 a avut loc fenomenul obișnuit."

Din punctul de vedere al datelor științifice ferme, rezultatele au fost dezamăgitoare. Cercetătorii au vizionat 188 de apariții. Unele aparțineau avioanelor care treceau în zbor. Din patru fotografii făcute cu lentile speciale, numai două înregistraseră cu destulă claritate spectrele luminilor, pentru a putea fi analizate. Referindu-se la ele, Paul Devereux a scris: „S-a analizat spectrul unui obiect foarte straniu și ni s-a revelat o lungime de undă cuprinsă între 560 nm. [nanometri] și maximul de 630 nm. pe care aparatul era capabil să-l înregistreze. Analizatorul de spectru nu a înregistrat nimic deosebit în timp ce luminile erau urmărite... dar uneori înregistrările erau ciudate... Ele arătau ca niște «țăpușe» de aproxi-

mativ 80 de mhz [megaherți].“ La 40 la sută din apariții instrumentele au înregistrat modificări în câmpul magnetic.

Privind retrospectiv, Elvand Thrane, fizician la Universitatea Oslo, care participase la cercetări, comenta: „Sunt convins că luminile erau reale. Păcat că nu am fost în stare să le explicăm.“

Alte anomalii luminoase

Scriind despre anomalii luminoase, James McClenon, specialist în sociologia științei, făcea observația că „circumstanțele unui raport adesea determină interpretarea lui. Efectul fulgerului globular în timpul unei furtuni va fi calificat «fulger globular»... În alte cazuri cu exact aceeași apariție, care însă are loc în alte circumstanțe, el va fi calificat drept O.Z.N., lumină psihică sau flăcăruie rătăcitoare, în raport de context sau de presupunerile și interpretările celui care l-a observat“. Apoi el relatează o întâmplare pe care acela care i-a povestit-o „afirmase solemn că era adevărată“, despre un fulger globular întâlnit în tinerețe. Sfera, care avea diametrul de un picior, s-a apropiat de camera în care dormea; venind de afară, a deschis în mod miraculos fereastra și a pătruns în încăpere, unde a plutit un timp și a ieșit pe ușa din față, care de asemenea s-a deschis ca prin minune. „Respectivul nu a relatat atunci întâmplarea, căci ea părea incredibilă“, a spus McClenon.

Fulgerul globular, a cărui existență este – de-acuma – acceptată de majoritatea fizicienilor și meteorologilor, desfide în continuare orice explicație, în sensul că până în prezent nimeni nu a fost în stare să descopere mecanismul care îl provoacă și care corespunde tuturor caracteristicilor sale fizice. Știm că fulgerul globular apare exclusiv în timpul furtunilor cu descărcări electrice, că durează de la câteva secunde la (rareori) un minut sau două și adesea dispare cu o explozie, care lasă în urmă un miros de sulf. Este, totuși, clar că indiferent de asemănarea în forma aspectului exterior și a luminozității, adevăratele lumini fantomatice nu sunt exemple de fulgere globulare.

Alte ipoteze, îndeosebi teoria „luminilor pământului“ propusă de Paul Devereux, ori teoria „stresului tectonic“ avansată de Michael Persinger, sugerează explicații geofizice pentru astfel de fenomene luminoase, dar ele nu au întrunit nici o recunoaștere științifică semnificativă. Îndeosebi teoria lui Devereux pare să aibă un înveliș prea subțire pentru un soi de misticism britanic; iar cea a lui Persinger a fost criticată pe unele temeiuri metodologice. Ambii susțin că luminile fantomatice sunt produsul unor procese subpământene, care nu creează doar energie luminoasă, dar provoacă și halucinații observatorilor.

Probabil că luminile fantomatice sunt mai multe lucruri diferite, de la unele cu explicații ridicol de simple, la altele natural exotice sau în mod hotărât enigmatice.

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome, *UFO Update. Omni* 11, 10 (July 1989): 73.

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G–I.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

Devereux, Paul. *Earth Lights: Towards an Understanding of the UFO Enigma.* Wellingborough, Northamptonshire, England: Turnstone Press, 1982.

***. *Earth Lights Revelation: UFOs and Mystery Lightform Phenomena: The Earth's Secret Energy Force.* London: Blandford, 1989.

Evans, Beriah G. *Merionethshire Mysteries. Occult Review* Pt. I, 1, 3 (March 1905): 113–20; Pt. II 1, 4 (April 1905): 179–86; Pt. III (June 1905): 287–95.

Evans, Hilary, ed. *Frontiers of Reality: Where Science Meets the Paranormal.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1989.

***. *Seeing the Lights. Fate* Pt. I. 38, 10 (October 1985): 82–87; Pt. II. 38, 11 (November 1985): 87–92.

Evans-Wentz, W. Y. *The Fairy-Faith in Celtic Countries.* Hyde Park, NY: University Books, 1966.

Goddis, Vincent H. *Mysterious Fires and Lights.* New York: David McKay Company, 1967.

Havik, Leif. *Project Hessdalen. MUFON UFO Journal* 237 (January 1988): 4–7.

Jones, T. Gwynn. *Welsh Folklore and Folk-Custom.* Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1979.

Lights and Fireballs. The News 9 (April 1975): 9–11, 14, 20.

Long, Greg. *Examining the Earthlight Theory: The Yakima UFO Microcosm.* Chicago: J. Allen Hynek Center for UFO Studies, 1990.

McClenon, James. *Deviant Science: The Case of Parapsychology.* Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 1984.

Maclagan, R. C. *Ghost Lights of the West Highlands. Folk-Lore* 8 (1897): 203–56.

Stacy, Dennis. *The Marta Lights: A Viewer's Guide.* San Antonio, TX: Seale and Stacy, 1989.

Stein, Gordon. *Ball Lightning: The Impossible Enigma. Fate* 41, 1 (October 1988): 82–90.

Strand, Erling. *Project Hessdalen 1984: Final Technical Report, Part One.* Duken, Norway: Project Hessdalen, 1985.

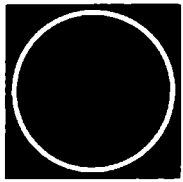

LUMINI TERESTRE ȘI TEORIA STRESULUI TECTONIC

Doi teoreticieni - Michael Persinger și Paul Devereux - au avansat, independent unul de celălalt, o explicație geofizică pentru fenomenele anormale. Ideea lui Persinger, numită „teoria stresului tectonic" (T. S. T.), susține că în interiorul scoarței terestre există câmpuri de tensiune care produc descărcări electromagnetice ce crează corpuri de lumină, sau generează halucinații cu imagini folclorice, nave aerospațiale, comunicații, făpturi și ființe diverse. Noțiunea „luminile terestre", lansată de Devereux, este o variantă a teoriei lui Persinger.

Modul de abordare de către Devereux diferă de metoda lui Persinger, el susținând că triboluminiscența și nu piezoelectricitatea este „candidatul" mai probabil pentru producerea imaginilor de O.Z.N.-uri. Persinger susține că luminile asemănătoare O.Z.N.-urilor se pot manifesta la sute de mile depărtare de zona cu activitate seismică, însă Devereux restrânge efectele la aria din imediata vecinătate a faliei deficitare.

Totuși, trecând peste această diferență, ipoteza avansată de Devereux este mai radicală. După părerea sa luminile terestre posedă inteligență, ba chiar sunt în stare să citească gândurile martorilor oculari. El leagă presupusa energie - pe care o numește „o formă nefamiliară de electromagnetism... sau o formă complet necunoscută de forță misterioasă" - de viziunea transformatoare a „Noii Ere". Devereux susține că cercetările asupra luminilor terestre „pot crea o întreagă arie nouă de studii umane, una cu semnificații evoluționiste, care poate sprijini eliminarea fragmentărilor ce fac atâta rău modului de gândire contemporană în multe probleme".

Teoria lui Persinger a fost publicată - și criticată - în revistele științifice de specialitate. Baza ei empirică e slabă, iar criticii îl învinuiesc pe Persinger că încearcă să explice o necunoscută - O.Z.N.-urile - cu o altă necunoscută. Aceștia au subliniat, de asemenea, că aparițiile de O.Z.N.-uri și „monștri" se petrec în ariile inactive din punct de vedere seismic. Scepticii, ca - de pildă - Chris Rutkowki și Greg Long, au replicat că presupusele efecte T. S. T. și luminile terestre sunt probabil fenomene naturale, lumini

terestre, flăcărui rătăcitoare - pe care le-au contrapus ca soluții extraordinare la sugestiile avansate de Persinger și Devereux.

Cu privire la încercarea lui Devereux de a explica O.Z.N.-urile, Long a scris: „Devereux nu recunoaște că atunci când sunt examinate diferitele relatări despre «lumini terestre», se observă repede o varietate largă de forme luminoase; în plus, relatările descriu obiecte cu aparențe atât de artificiale, atât de inteligente în comportament, în realizarea scopului, încât este imposibil să-ți închipui altceva decât că ele sunt mașini tehnologice. Nimic în aceste relatări nu sugerează vreo sferă sau o masă de energie". Iar Rutkowsky spune: „Deși ipoteza că luminile reprezintă un soi de fenomen E. M. [electromagnetic] este susținută de unele evidențe circumstanțiale sau bazate pe observație, rămâne totuși să fie lămurită chestiunea empirică, prin continuarea studiilor, dacă o asemenea energie poate exista în fapt."

BIBLIOGRAFIE

Devereux, Paul. *Earth Lights: Towards an Understanding of the UFO Enigma.* Wellingborough, Northamptonshire, Englang: Turnstone Press Limited, 1982.

***. *Earth Lights Revelation: UFOs and Mystery Lightform Phenomena: The Earth's Secret Energy Force.* London: Blandford, 1989.

Long, Greg. *Examining the Earthlight Theory: The Yakima UFO Microcosm.* Chicago: J. Allen Hynek Center for UFO Studies, 1990.

***. *Eartlights: Science or Revelation? International UFO Reporter* 15, 3 (May/June 1990): 13-14, 23.

Persinger, Michael, and Gyslaine F. Lefreniere. *Space-Time Transients and Unusual Events.* Chicago: Nelson-Hall, 1977.

Rutkowski, Chris. *Earthlights, Earthquakes, UFOs and TST; or Who Is Michael Persinger and Why Is He Saying Those Things About Me? International UFO Reporter* 11, 1 (Juanuary/February 1986): 4-8.

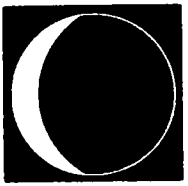

LUMINILE DE LA MUNTELE BRUN

Muntele Brun (2600 de picioare înălțime), care face parte din lanțul Munților Albaștri din Carolina de nord, lângă Morganton, este subiect de povești și cântece („Luminile de la Muntele Brun", melodie tipică statului Kentucky de Scotty Wiseman), deoarece pe el au fost semnalate fenomene luminoase care i-au nedumerit pe aceia care le observaseră. În 1925, Robert Sparks Walker spunea următoarele, în legătură cu misterul Munților Bruni:

„Descrierea făcută ciudatelor lumini observate de diferiți martori oculari nu concordă. O persoană zicea că lumina e alb-gălbuie și e înconjurată de un halou slab și neregulat, văzut parcă printr-un glob de sticlă. Aceasta spunea că lumina se aprinde conform unui ciclu precis, sclipind de patru-cinci ori în succesiune rapidă, apoi rămâne stinsă timp de 20 de minute, după care reapare și urmează același ciclu. Un alt martor ocular, care locuiește la opt mile de Muntele Brun, afirma că imediat după asfințitul soarelui apărea pe cer, deasupra muntelui, o sferă de lumină care strălucea cu putere. Acestuia i s-a părut că lumina dura cam o jumătate de minut, după care dispărea brusc. De asemenea, el asemuia lumina cu jetul unei rachete lansate în atmosferă, dar mult mai strălucitor.

Unora lumina li s-a părut staționară, altora că evolua când în sus, când în jos, când pe orizontală. Un prelat a spus că ea apărea ca o sferă de lumină incandescentă în care i se părea că distinge o mișcare de fierbere."

Din câte se cunoaște, prima referire scrisă despre aceste lumini a apărut în cotidianul *Charlotte Daily Observer* din 13 septembrie, 1918. Referindu-se la mărturiile unor pescari ziarul a relatat că „misterioasa lumină este zărită chiar la orizont, aproape în fiecare seară... Cu regularitate precisă ea se înalță în direcția sud-est, chiar deasupra pantei inferioare a Muntelui Brun... Ea seamănă mult cu un balon-jucărie de foc, o sferă distinctă, fără atmosferă în jurul ei... și foarte roșie". Nu mult după aceea D. B. Sterrett, de la U. S. Geological Survey, a cercetat cazul și a tras concluzia că farurile locomotivelor erau cauza fenomenului. Însă participanții la expediția din 1916 au jurat că văzuseră luminile chiar sub creastă și, ceea ce era deosebit, ele pluteau către sud-est, pe o linie orizontală, spre interiorul și afara prăpăstiilor.

Aparițiile neîntrerupte și dezbaterile care au continuat pe seama lor au atras un alt om de știință de la Geological Survey, George Rogers Mansfield, care, în martie și aprilie 1922, a întreprins

cercetări la fața locului. Timp de șapte nopți el a urmărit personal fenomenul, suplinindu-și observațiile cu o anchetă în munți și convorbiri cu localnicii. El a atribuit fenomenul: 44 la sută farurilor automobilelor, 33 la sută trenurilor, 10 la sută surselor staționare de lumină și 10 la sută incendierii tufișurilor. Mansfield a lăsat 3 la sută neacoperite, fapt ce înseamnă că implicit el recunoștea ceea ce era evident: nu există o explicație absolută pentru acest fenomen. El a presupus că martorul ocular din 1916 nu văzuse nimic altceva decât niște licurici, deși a recunoscut că un entomolog guvernamental considera ipoteza improbabilă, din diferite motive.

În anii care au trecut de atunci martorii oculari au semnalat fenomenele, asemuindu-le cu „baloane-jucării", „sfere cețoase" și „rachete-artificii". În câteva ocazii, când martorii s-au aflat mai aproape de sursa fenomenelor, aceștia au afirmat că au auzit un soi de bâzâit. În 1977 a fost organizat un experiment. Un arc cu o putere de 500.000 de lumânări a fost instalat într-un oraș situat la 22 de mile și a lansat o rază către un punct aflat la vest de munți, acolo unde se găseau observatorii în așteptare. Raza albastră-albă a fost percepută ca „un glob portocaliu-roșu, care părea că plutește la câteva grade deasupra vârfului Muntelui Brun". Cercetătorii au tras concluzia că refracția luminii de la mare distanță era cauza principală a fenomenului.

Alții teoreticieni, printre care se numără englezul Paul Devereux, susțin că luminile sunt fenomene geografice nelămurite și neclasificate până în prezent, pe care el le numea „luminile pământului", dar această explicație părea cam trasă de păr. Folclorul local susține că luminile respective au fost observate de localnici cu mult înainte de apariția trenului și automobilului; însă dovezile în sprijinul acestei afirmații sunt foarte fluide. Dacă, totuși, afirmația se va dovedi a fi adevărată, aceasta va demonstra că Muntele Brun nu și-a dezvăluit încă taina.

BIBLIOGRAFIE

Bessor, John Philip. *Mystery of Brown Mountain. Fate* 4, 2 (March 1951): 13–15.

Devereux, Paul. *Earth Lights Revelation: UFOs and Mystery Light form Phenomena: The Earth's Secret Energy Force.* London: Blandford Press, 1989.

Walker, Robert Sparks. *The Queer Lights of Brown Mountain. Literary Digest* 87 (November 7, 1925): 48–49.

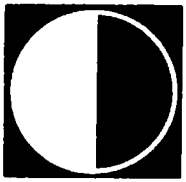

LUPUL MARSUPIAL

Una din cele mai vii controverse criptozoologice în curs de desfășurare are drept subiect un animal australian dispărut, dar care este posibil încă să viețuiască. Deosebit de fascinant e faptul că misterul acesta se desfășoară pe două planuri: unul moderat, iar celălalt evident extraordinar.

Istorie și preistorie

Lupul marsupial, o fiară carnivoră, a apărut pe teritoriul Australiei târziu, în epoca mamiferelor. La înfățișare pare o corcitură de vulpe cu lup, tigru și hienă; în fapt este înrudit cu oposumul[1], animalul cu care ar avea un strămoș comun.

Masculul acestei fiare, care măsoară peste șase picioare în lungime de la bot și până la capătul cozii, are dimensiunea unui câine mare. La cap seamănă mai degrabă cu vulpea sau câinele, dar de la mijlocul spinării și până la coadă e vărgat, de unde și porecla de „tigru de Tasmania". Coapsa largă și masivă, care amintește de hienă, se termină cu o coadă rigidă. Blana e aspră, de culoare brun-nisipoasă. Femela, comparativ mai mică, este vărgată începând chiar de la ceafă, având de două ori mai multe dungi decât masculul. Ea are și o pungă, la fel ca toate marsupialele.

Cu 12.000 de ani în urmă, lupii marsupiali au fost izgoniți de pe continent, nerezistând probabil competiției câinilor dingo – aduși de marinarii indonezieni – care și-au dovedit repede supremația și eficacitatea ca animale de pradă. Aceasta este concluzia zoologilor, deoarece nu au descoperit nici o fosilă pe continent. Se presupune că animalele s-au retras în Tasmania, în prezent un stat insular pe coasta de sud-est, care face parte din Australia cu care la vremea respectivă era legată printr-un istm. Prima mențiune tipărită despre lupul marsupial a apărut într-un ziar din Tasmania, în 1805, care îl categorisea drept „animal vătămător". Zilele lupului marsupial erau numărate.

Convinse că lupii marsupiali se făceau vinovați de nimicirea în masă a turmelor de oi, aduse în Australia în 1803, autoritățile au inițiat compania de stârpire a „tigrilor". (De fapt, potrivit părerii

1. Animal marsupial specific Australiei. (*n. tr.*).

Ultimul lup marsupial numit și „tigru de Tasmania" a murit în captivitate la grădina zoologică Hobart prin anii '30 ai secolului nostru. Există relatări că ar trăi unele exemplare în libertate. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

experților contemporani, câinii sălbatici prezentau un pericol chiar mai mare pentru turme, decât huliții lupi marsupiali). Atât companiile particulare, cât și autoritățile au oferit premii pentru fiecare piele adusă și astfel măcelul a fost declanșat. La începutul secolului nostru lupii marsupiali deveniseră o raritate. Vânătorii de recompense nu erau singurii lor dușmani. Curând, acestora li s-a adăugat o epidemie care a decimat și a redus numărul fiarelor; în același timp, emigranții pătrundeau tot mai adânc în habitatul lor. Totuși, exterminarea și dispariția lupilor marsupiali au fost provocate în principal de omul cu arma. Doi specialiști în istoria lupului marsupial au scris: „Fermierii au continuat să socotească lupul marsupial drept un pericol potențial și după ce acesta nu mai era în stare să se reproducă în număr cât de cât semnificativ".

Potrivit datelor istorice, ultimul exemplar de lup marsupial, pentru care a fost plătită recompensă, ar fi fost împușcat în 1909. Totuși se știe că un exemplar a fost doborât în 1930. Capturat în 1933, ultimul lup marsupial de pe pământ a murit la 7 septembrie, 1936, la grădina zoologică a domeniului Hobart, două luni după ce Tasmania a adoptat o lege care decreta lupul marsupial specie de animal aflată sub protecție. Frank Darby, îngrijitorul ultimului exemplar în captivitate, își amintea: „Benjamin – așa cum fusese botezat – era blând și se lăsa mângâiat... Dar adesea era trist și nu manifesta afecțiune".

Primul mister

De-abia după ce și ultimul lup marsupial pierise, locuitorii din Tasmania au început să regrete ceea ce făcuseră. Între timp stema statului Tasmania a inclus doi lupi marsupiali, iar Australia va considera dispariția lor drept o tragedie națională.

Nu se scursese nici un an de când Benjamin murise, iar lupul marsupial încetase să existe ca specie, când *Comitetul australian pentru protecția animalelor și păsărilor* a trimis doi cercetători în munții din nord-vestul Tasmaniei să investigheze dacă nu cumva câteva exemplare de lupi marsupiali au supraviețuit mascrelor. Cercetătorii s-au înapoiat după ce obținuseră de la localnicii din zonă un număr de declarații în care afirmau că văzuseră asemenea viețuitoare. Deși rezultatele nu erau concludente, Comitetul a fost încurajat să sponsorizeze în continuare cercetările. O expediție organizată în 1938 a descoperit primele dovezi fizice clare ale lupului marsupial: urmele labelor din față cu cinci degete și ale celor de la spate cu patru degete.

Al Doilea Război Mondial a determinat întreruperea cercetărilor, dar spre sfârșitul anului 1945 o expediție particulară a depistat noi urme pe sol și a cules un număr de relatări de la cetățenii din partea locului, care susțineau că zăriseră fiara. Însă membrii expediției nu au izbutit să vadă nici un exemplar. După aceasta, specialiștii în fauna sălbatică australiană practic au abandonat problema timp de mai mulți ani. Apoi, în 1957, zoologul Eric R. Guiler, președintele *Comitetului pentru protejarea animalelor și păsărilor* s-a dus la Broadmarsh de unde sosise vestea că un prădător nevăzut ucisese mai multe oi. Guiler a descoperit niște urme pe care le-a considerat că erau, cu certitudine, lăsate de lupi marsupiali. Convins că această fiară există, Guiler a organizat - între 1957 și 1966 - nouă expediții, în urma cărora a cules o grămadă de dovezi; dar nici ele nu au fost în stare să găsească vreun stârv de lup marsupial sau măcar să vadă unul viu.

În 1968, alți cercetători au înființat „Centrul tigrului" unde martorii oculari puteau depune declarații. Grupuri de cercetători au continuat să răscolească tufișurile. Către finele deceniului al optulea un program sponsorizat de *Fondul mondial pentru fauna sălbatică* (Australia) a sprijinit instalarea unor camere automate de luat vederi în anumite locuri unde se semnalaseră apariții de lupi marsupiali. Au fost plasate momeli spre a atrage animalul în calea unei raze infraroșii care ar fi declanșat automat aparatul de luat vederi. Camerele au înregistrat nouă specii diferite de animale sălbatice, printre care și „diavolul tasmanian" (adesea confundat cu lupul marsupial). În raportul oficial înaintat în 1980, liderul programului, Steven J. Smith de la *Serviciul de parcuri naționale*

și faună sălbatică (S. P. N. F. S.) a exprimat opinia că lupul marsupial pierise cu desăvârșire.

Totuși, în 1982, el a publicat o culegere de 104 apariții declarate de S. P. N. F. S. între 1970 și 1980 în cadrul căreia și-a temperat concluzia inițială. Împreună cu D. E. Rounsewell, el scria: „Dacă mai există încă lupi marsupiali în Tasmania, numărul lor probabil că este foarte mic; dar dificila misiune de a-i descoperi poate fi ușurată de analiza atentă a relatărilor - al căror număr crește mereu - despre aparițiile confirmate de martori oculari, majoritatea cărora provin din regiunile nordice ale statului acolo unde au fost colectate cele mai multe recompense."

Guiler a inițiat și o operațiune cu o cameră ascunsă, dar rezultatele au fost la fel de dezamăgitoare; totuși, el a rămas convins că animalul viețuiește, căci altminteri nu se explică nici urmele depistate pe sol și nici numeroasele relatări ale martorilor oculari despre aparițiile lor.

Evenimentele au căpătat o nouă turnură într-o noapte ploioasă a anului 1982. Un pădurar paznic la unul din parcurile S. P. N. F. S., într-o zonă foarte împădurită din nord-vestul Tasmaniei, tocmai se trezise după ce trăsese un pui de somn pe fotoliul din spatele mașinii. El a aprins farurile iar fascicolele de lumină au surprins un animal care se găsea la distanță de vreo 20 de pași. Pădurarul a afirmat că era un lup marsupial, „un mascul adult, în condiții excelente, cu 12 dungi negre pe o blană de culoarea nisipului". Din păcate, ploaia a șters urmele pe care le lăsase pe sol.

S. P. N. F. S. a tăinuit această apariție până în ianuarie 1984, pentru a feri animalul de pericolul la care el și, poate, alte exemplare din aceeași specie ar fi fost expuse din partea curioșilor. Totuși, anunțul S. P. N. F. S. nu a consemnat o certificare oficială a întoarcerii din morți a lupului marsupial. La urma urmelor lipsea trupul ca dovadă. Dar mai importante decât aspectele științifice promiteau să devină problemele potențiale economice și politice. Ce obligații financiare le-ar fi revenit companiilor miniere și forestiere pe teritoriile cărora s-ar fi dovedit că supraviețuiseră lupii marsupiali? Animalele trebuiau protejate de primejdiile care le-ar fi amenințat; atunci, oare, nu ar fi fost știrbite drepturile societăților miniere și forestiere, afectând implicit veniturile din taxe și impozite? Iar compensațiile, cine le va plăti?

De atunci au fost organizate și alte expediții, dar lupul marsupial de Tasmania a rămas invizibil. Scepticii, care încă mai există - respingând relatările, considerându-le rezultatul dorințelor luate drept realitate sau al confuziei provocate de alte animale, îndeosebi câinii sălbatici (care, fără îndoială, în trecut fuseseră confundați cu lupii marsupiali). În orice caz aparițiile nu au încetat. În 1991 au fost depuse 13 declarații în acest sens, iar autoritățile din Tasmania au calificat trei dintre ele drept „foarte bune". Zoologul Bob Green spunea următoarele: „Lupii marsupiali sunt animale foarte viclene. Fiecare exemplar depistat a zărit la rândul lui, cred, o mie de

oameni. Am primit eşantioane de fecale şi de mulaje ale urmelor labelor lăsate pe sol, din partea unor specialişti experimentaţi care ştiu ce au avut în faţa ochilor. Cred nu doar că lupul marsupial există, cred că el revine în forţă".

Al doilea mister

În 1981, după ce a fost semnalată apariţia unui animal neobişnuit în sud-vestul Australiei de Vest, Comisia pentru Protecţia Agriculturii din statul respectiv l-a angajat pe Kevin Cameron, un vânător de profesie cu strămoşi aborigeni, pentru a investiga şi lămuri cazul. După un anumit timp, Cameron a comunicat că văzuse misteriosul animal pe care l-a identificat ca fiind un lup marsupial.

Chiar şi aceia care tindeau să ia cu seriozitate în consideraţie posibilitatea ca lupul marsupial să fi supravieţuit în Tasmania au reacţionat negativ la acest raport. Nu numai că nu fuseseră descoperite fosile din perioada ultimelor 12.000 de ani pe spaţiul continental, dar nu există nici o indicaţie că aici animalul ar fi fost cunoscut de aborigeni sau de emigranţii europeni stabiliţi în Australia în secolul al XIX-lea.

În 1951, un cetăţean din Dwellingup s-a prezentat la Muzeul Australiei de Vest din Perth unde a arătat mai multe fotografii şi mulaje ale urmelor de labe lăsate pe sol de un animal pe care îl văzuse cu proprii ochi şi despre care susţinea că era un lup marsupial. Dar zoologul muzeului, care a discutat cu martorul ocular, a respins declaraţia acestuia împreună cu dovezile aduse, pe care le-a calificat drept neconcludente. Câţiva ani mai târziu, veşti despre un animal care ucidea oile l-au determinat pe acelaşi zoolog, Athol M. Douglas, să străbată tufişurile până a izbutit să împuşte fiara, un câine sălbatic afgan cu păr lung şi încâlcit. Această întâmplare i-a întărit scepticismul cu privire la relatările despre lupii marsupiali. El a continuat, totuşi, să examineze stârvurile de canguri şi oi, observând - cu destulă neplăcere - că animalele fuseseră omorâte în acelaşi fel, adică aşa cum obişnuieşte lupul marsupial şi nu câinele sălbatic sau dingo.

În februarie, 1985, toate îndoielile lui Douglas s-au risipit când Cameron i-a arătat cinci fotografii în culori. Pozele prezentau un animal luat din profil pe când îşi săpa vizuina la rădăcina unui copac. Deşi capul era acoperit de tufiş, spinarea vărgată şi coada lungă şi rigidă aparţineau cu certitudine unui lup marsupial. Cameron nu a dezvăluit locul unde făcuse fotografiile, dar a prezentat mulaje ale urmelor de labe lăsate pe sol. Douglas a considerat că relatarea acestuia corespundea detaliilor ştiinţifice existente în literatura de specialitate, fapt ce întărea credibilitatea în dovezile prezentate de Cameron, care era aproape analfabet şi, deci, nu putea avea sursă scrisă de inspiraţie.

Dar comportamentul secretos al lui Cameron l-a avertizat pe

Douglas că ceva nu era în regulă. Cameron a cedat totuși și i-a acordat lui Douglas permisiunea să folosească fotografiile pentru a ilustra un articol ce urma să apară în *New Scientist*, săptămânal britanic de știință popularizată. Cu puțin timp înainte de a trimite la publicare articolul, Douglas a scris în revista *Cryptozoology*:

„Cameron ne-a însoțit la laboratorul fotografic pentru a vedea copiile mărite. Acum am văzut pentru prima oară negativele în întregime și copiile largi, de bună calitate. Când am văzut negativele mi-am dat seama că relatarea lui Cameron despre fotografii nu fusese corectă. Filmul fusese decupat, îi lipseau chenarele iar imaginile fuseseră luate din unghiuri diferite, fapt ce făcea imposibil ca fotografiile să fie realizate în 20 sau 30 de secunde, cum a pretins el. Nu exista nici o imagine care să-l arate pe animal plecând. În plus, într-un negativ se observa umbra aparent a unei arme, iar Cameron pretindea că fusese singur. Practic, era imposibil ca un animal alert cum e lupul marsupial să fi rămas impasibil atât de mult timp, pe când în jurul său se desfășura activitate umană. Este semnificativ și faptul că pe nici una din fotografii nu apărea capul fiarei."

Unii cititori ai revistei *New Scientist* au semnalat câteva nepotriviri flagrante: 1) animalul se părea că nu se mișcase deloc de la o imagine la alta; și 2) umbre distincte sugerau că cel puțin o oră, poate chiar mai mult, se scursese de la realizarea primei fotografii la cealaltă. Cu alte cuvinte, criticii sugerau că vânătorul Cameron fotografiase în liniște un exemplar de lup marsupial împăiat.

Însă Douglas era de părere că una din fotografii, în mod evident prima, prezenta un lup marsupial viu. El a scris: „Negativul, în amplitudinea lui este acela care cuprinde umbra omului cu un obiect rigid, asemănător unei arme îndreptate spre lupul de la rădăcina copacului. Aceasta e umbra din fotografia publicată în *New Scientist*. Cred că nu greșesc presupunând că lupul era viu când prima fotografie a fost făcută; dar era mort (și rigid *in rigor mortes*) de mai multe ore când a fost realizată a doua fotografie".

Douglas a exprimat nădejdea că cineva va descoperi leșul animalului „ucis probabil de persoane necunoscute". Dar nu a apărut nimeni, probabil pentru că legislația australiană pedepsește cu o amendă de 5000 de dolari S. U. A. pe oricine ucide un lup marsupial (care oficial e socotit specie dispărută).

În 1966, o echipă a Muzeului Australiei de Vest a descoperit carcasa unui lup marsupial într-o grotă din apropierea stației Mundrabilla. Testul cu carbon a stabilit la 4.500 de ani vechimea fosilei, ceea ce a redus la jumătate data presupusă a dispariției de pe continent a animalului. De fapt, potrivit opiniei lui Douglas, carcasa este de dată mai recentă - mult mai recentă - decât cea anunțată. Condiția de conservare a trupului te făcea să presupui că animalul murise de un an, ori poate chiar mai recent. El a scris: „În 1986 am fost în aceeași grotă și am găsit acolo stârvul unui câine dingo: era fără păr, uscat și mirosea, iar pielea era ca pergamentul. Leșul lupului marsupial fusese - și era - în condiție

de conservare cu mult superioară stârvului câinelui dingo; cu toate acestea, carcasa câinelui dingo nu se afla acolo decât de vreo 20 de ani... Greşeala de datare se putea datora contaminării de la apa de pe sol care saturase carcasa."

Australia de Vest, care cuprinde cam o treime din teritoriul Australiei continentale, nu a fost singurul stat unde s-au semnalat apariţii de lupi marsupiali.

Rex Gilroy, cercetător criptzoolog, consemna „numeroase relatări despre apariţia unor animale mari, vărgate, asemănătoare câinilor, care e posibil să fi fost lupi marsupiali". Relatările parveniseră „din zona accidentată a munţilor din Australia de Est, din îndepărtatul nord al statului Queensland şi, prin New South Wales, până în statul Victoria de Est. În plus, au fost făcute mulaje din ghips după urmele găsite pe solul continentului... care comparate cu mulajele obţinute în Tasmania nu lăsau nici o îndoială asupra identităţii animalului."

Gilroy afirmă că el însuşi a văzut odată animalul. El şi un prieten călătoreau spre Munţii Albaştri, la vest de Sydney, statul New South Wales, când - deodată - un animal a ţâşnit din tufişurile de pe marginea soselei şi a început să alerge înaintea lor. Avea „dimensiunea unui câine ciobănesc alsacian, bine dezvoltat, iar trupul cafeniu era vărgat cu dungi negricioase. Câteva secunde a rămas prins în lumina farurilor, apoi s-a făcut nevăzut din nou în tufişuri spre valea Grosey, din apropiere. Nu mă îndoiesc că era un lup marsupial. Înfăţişarea sa se asemăna cu exemplarul împăiat care este expus la Muzeul Guvernamental."

Printre aceia care afirmă că au zărit un lup marsupial în sălbăticia munţilor din Parcul Naţional Namadgi-Kosciusco, de-a lungul frontierei dintre statele New South Wales şi Victoria, se numără şi pădurarul Peter Simon. Acesta a văzut unul în plină zi de la distanţa de vreo sută de paşi. În 1990, după ce publicase un articol depsre misteriosul lup marsupial în *The New Age*, principalul cotidian din Melbourne, Graeme O'Neill a primit numeroase cărţi poştale şi scrisori de la cititorii care povesteau apariţiile zărite de ei înşişi. Graeme comenta: „Modul cum era relatată experienţa trăită de toţi aceia care îmi trimiseseră informaţiile, cuprinsul acestora, mi-au risipit orice urmă de îndoială... Aceştia văzuseră ceva neobişnuit (care)... în linii mari corespundea cu înfăţişarea unui lup marsupial."

Şi mai departe...

Scriitorului australian Tony Healy i se pare că există ceva de-a dreptul paranormal în legătură cu lupul marsupial de pe continent. El povesteşte că în noaptea premergătoare întâlnirii lupului de către pădurar, câinii săi - care participaseră la răpunerea a peste 300 de porci mistreţi - nu au vrut să coboare din

autocamion, după ce ei și stăpânul lor auziseră din tufișuri niște zgomote care aduceau a gâfâielile aspre ale lupului marsupial. În 1982, un fermier și soția sa, din Australia de Vest, au declarat unui ziar din orașul Perth că multe vite fuseseră ucise de un lup marsupial. Aceștia au susținut că prezența fiarei le era semnalată totdeauna de „un fior ce le străbătea șira spinării."

S-ar putea ca relatările de mai sus să vi se pară fantastice sau fanteziste ca dovezi ale existenței fizice a lupului marsupial pe continentul australian. Atunci luați aminte la o relatare din 1974, pe care o redăm în continuare:

La 7 aprilie 1974, la ora 3.30 dimineața, Joan Gilbert a zărit trecând prin fața farurilor mașinii sale „o făptură ciudată, vărgată, jumătate câine, jumătate pisică... Cel mai straniu animal pe care l-am văzut vreodată (își amintește ea). Era vărgat, avea coada subțire și lungă și părea de culoare cenușie, deși poate era și gălbuie. Urechile le avea date pe spate ca ale felinelor și avea dimensiunea unui câine de talie mijlocie. Era un animal mlădios și cu siguranță nu era vulpe." După ce a consultat cărți de specialitate dintr-o bibliotecă, ea a conchis că era o fiară despre care nu auzise niciodată înainte... un lup marsupial. Episodul nu s-a petrecut în Tasmania, nici în Australia de Vest sau Victoria, ori New South Wales, ci la periferia orașului Bournemouth, în Anglia!

BIBLIOGRAFIE

Beresford, Quentin, and Garry Bailey. *Search for the Tasmanian Tiger.* Sandy Bay, Tasmania, Australia: Blubber Head Press, 1981.

Dash, Mike, and Rex Gilroy. *The Lost Australians. Fortean Times* 62 (April 1992): 54–56.

Douglas, Athol M. *Tigers in Western Australia? New Scientist* 110, 1505 (April 24, 1986): 44–47.

***. *The Thylacine: A Case for Current Existence an Mainland Australia. Cryptozoology* 9 (1990): 13–25.

Earley, George W. *Tasmanian Tiger Update. INFO Journal* 64 (October 1991): 13–14.

Gilroy, Rex. *On the Trail of a 'Tiger'. Fortean Times* 49 (Winter 1987): 46–47.

Goss, Michael. *Tracking Tasmania's Mystery Beast. Fate* 36, 7 (July 1983): 34–43.

Guilder, Eric R. *Thylacine: The Tragedy of the Tasmanian Tiger.* Oxford, England: Oxford University Press, 1985.

Healy, Tony. *The Riddles of Oz. Fortean Times* 49 (Winter 1987): 42–45.

Out of Place. The News 9 (April 1975): 15–20.

Rickard, Bob. *The REturn of the Tiger? Fortean Times* 49 (Winter 1987): 5–7.

Thylacine Report Persist After 50 Years. The ISC Newsletter 4, 4 (Winter 1985): 1–5.

Wilford, John Noble. *Automatic Cameras Stalk Tasmania's Rare Tiger. New York Times* (May 27, 1980).

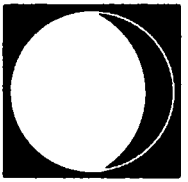

MAREA DIAVOLULUI

Pe vremea când, prin anii '70, mania Triunghiului Bermudelor făcea ravagii, mai mulți scriitori au susținut că această regiune de legendă a avioanelor și navelor dispărute își are contrapartea undeva în largul coastei de sud sau de sud-est a Japoniei - spațiu care a fost numit „Marea diavolului" - unde dispariţiile s-ar fi petrecut atât de brusc încât navele și aeronavele implicate n-au avut timp nici măcar să lanseze un singur semnal de alarmă și ajutor.

Ca și în cazul Triunghiului Bermudelor, au fost făcute tot felul de speculații teoretice în legătură cu cauzele care au provocat dispariţiile: anomalii ale spațiului și timpului, ori de origine magnetică sau gravitațională; ori - potrivit teoriei propusă de Ivan T. Sanderson - o rasă subacvatică de pe Terra. De asemenea s-a afirmat că guvernul japonez era alarmat din pricina acestei situații.

După o perioadă în care timp celebritatea ei a fost menținută de ziarele și revistele de scandal, precum și de cărți cu caracter senzațional, marea diavolului a devenit obiectul primei cercetări organizate pentru lămurirea legendei, acțiune inițiată de Larry Kusche, bibliotecarul Universității de Stat Arizona. Kusche a stabilit că începutul legendei datează din 27 și 30 septembrie, 1952, date la care *New York Times* a relatat dezastrul neobișnuit, când două nave japoneze s-au scufundat în ocean din pricina unor valuri provocate de un vulcan submarin necunoscut. La 15 ianuarie, 1955, același ziar informa despre un alt dezastru naval, folosind termenul de „marea diavolului" pe care o califica drept „cimitirul misterios a nouă nave în ultimii cinci ani".

În primii ani după 1979, Kusche a efectuat un schimb intens de scrisori cu oficialități din Japonia și din insulele adiacente. Nimeni nu auzise niciodată termenul „Marea diavolului"; în schimb, toate oficialitățile au susținut că scufundările nu au fost misterioase și nici inexplicabile. Absența apelurilor radiofonice în unele din cazurile petrecute la începuturile anilor 1950 se datora, pur și simplu, faptului că mulți proprietari săraci nu posedau pe nave stații de emisie-recepție.

În 1975, Kusche trăgea concluzia, scriind: „Povestea se întemeiază doar pe pierderea câtorva vase de pescuit, în urmă cu douăzeci de ani, pe o fâșie de 750 de mile în ocean, în răstimp de 5 ani. Povestea a fost repetată de atâtea ori, încât până la urmă a fost acceptată *ca fapt*".

BIBLIOGRAFIE

Bigham, Barbara J. *The Devil's Sea... Another Bermuda Triangle? Fate* 28, 7 (July 1975): 32–39.

Binder, Otto O. *Devil's Sea: Flying Saucer Death Trap. Saga* (March 1970): 22–25, 68–74.

Drake, Rufus. *The Deadly Mystery of Japan's Bermuda Triangle. Saga* (April 1976): 20–23, 54–57.

Kusche, Larry. *The Mermuda Triangles Mystery – Solved.* Buffalo, NY: Prometheys Books, 1986.

***. *The Bermuda Triangle and Other Hoaxes. Fate* 29, 10 (October 1975): 48–56.

Nichols, Elizabeth. *The Devil's Sea.* New York: Award Books, 1975.

Sanderson, Ivan T. *Invisible Residents: A Disquisition Upon Certain Mathers Maritime, and the Possibility of Intelligent Life Under the Waters of This Earth.* New York: World Publishing Caompany, 1970.

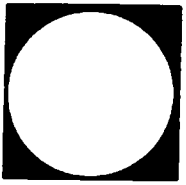

MINGI VERZI DE FOC

În decurs de trei ani - de la finele anului 1948 și până în 1951 - un fenomen straniu s-a petrecut, cu intermitență, în straturile inferioare ale atmosferei terestre. O bucată de vreme au avut loc apariții - aproape toate în sud-vestul Statelor Unite - a căror intensitate a alarmat agențiile guvernamentale civile și militare, îngrijorate că spioni inamici au izbutit să pătrundă în unele din bazele cele mai sensibile ale securității naționale.

Atenția oficială față de epidemia „mingilor verzi de foc" a fost atrasă prima oară în seara zilei de 5 decembrie, 1948, când piloții care survolau statul New Mexico au raportat apariția, la 20 de minute una după alta, a două lumini de culoare verde-palid, care au fost vizibile doar câteva secunde fiecare. Martorii oculari au susținut cu tărie că nu erau meteoriți, ci flăcări de un soi cu totul deosebit. La 6 decembrie, o „flacără verzuie" similară a fost zărită timp de trei secunde deasupra bazei atomice ultrasecrete de la Sandia, care făcea parte din baza complexă a Forțelor Aeriene Kirtland, din New Mexico.

În aceeași zi, Oficiul Forțelor Aeriene de Investigații Speciale ale Districtului 7 (O. F. A. I. S.) de la Kirtland a început să cerceteze cu atenție problema. În ziua de 8, cei doi investigatori - ambii piloți - au zărit unul din obiecte, din avionul T7 în care se aflau. Iată cum l-au descris: „La circa 2000 de picioare mai sus decât altitudinea la care se găsea aeronava noastră am văzut obiectul care semăna cu flacăra verde folosită în mod curent de Forțele Aeriene. Dar lumina era mult mai intensă, iar obiectul care o emana părea a fi considerabil mai voluminos. Nu s-a putut face o estimație a distanței și nici a dimensiunii obiectului deoarece nici un alt obiect nu era vizibil spre a permite o comparație. Obiectul era categoric mai voluminos și mai strălucitor decât o stea căzătoare, un meteorit sau un semnal luminos de rachetă. Traiectoria obiectului era dreaptă și aproape paralelă cu pământul. Fenomenul a durat cam două secunde, la finele cărora a părut că se stinge. Atunci traiectoria s-a înclinat rapid, lăsând în urma sa o dâră de fragmente incandescente, de culoare roșie-portocalie, care s-a abătut spre sol. Fragmentele au putut fi urmărite mai puțin de o secundă înainte de a pieri cu totul. Fenomenul a fost atât de intens încât a putut fi văzut din clipa când s-a iscat."

A doua zi unul din ofițeri, căpitanul Melvin E. Neef, a purtat discuții, calificate ca strict secrete, cu Lincoln La Paz, directorul

Institutului de Meteoriți de la Universitatea New Mexico și cu un consultant al Forțelor Aeriene. La Paz, care în următoarele câteva zile avea și el să vadă obiectul, a spus că nu semăna cu nici unul din meteoriții pe care îi cunoștea. Doi inspectori de la Serviciul de Securitate al Energiei Atomice (S. S. E. A.) l-au observat și ei independent. Din constatările acestora și ale sale personale, La Paz a fost în măsură să afirme că obiectul zburase prea lent și fusese prea silențios pentru un meteorit. El a adresat o scrisoare confidențială ofițerului comandant al Districtului 7 al O. F. A. I. S., în care arăta că „nici una din mingile de foc nu avea o trenă de scântei și nici nor de praf... Lucrul acesta contrastează puternic cu comportamentul observat în cazul sferelor de foc ale meteoriților, îndeosebi ale acelora care pătrund în straturile foarte joase, acolo unde a fost văzută sfera de foc verde din 12 decembrie."

Ascultând de sfatul lui La Paz, S. S. E. A. a organizat patrulări pentru a încerca să fotografieze mingile de foc. Deoarece aparițiile continuau să aibă loc, oamenii de știință și inginerii de la Laboratorul Științific Los Alamos din New Mexico au constituit un grup neoficial pentru a evalua rapoartele, iar Forțele Armate Terestre și Forțele Aeriene au devenit tot mai îngrijorate. Către sfârșitul lunii ianuarie, 1949, La Paz - care discutase cu unii din martorii oculari - era convins că obiectele erau artificiale.

La 16 februarie, a fost convocată o „Conferință despre fenomenele aeriene", care i-a întrunit laolaltă, la Los Alamos, pe ofițerii și pe oamenii de știință. Cu prilejul acesta li s-a spus că oricare ar fi natura obiectelor, ele nu erau produsul unor „exerciții de antrenamente secrete". La Paz le-a cerut participanților să spună „dacă au găsit vreodată și sunt în stare să ofere un singur exemplu al unui meteorit convențional care să se fi deplasat pe o traiectorie lungă orizontală, menținând o viteză unghiulară aproape constantă și, prin urmare, în medie, o viteză lineară nemodificată, la o altitudine de ordinul a opt până la zece mile."

Spre sfârșitul lunii aprilie, maiorul Charles Cabell, directorul Serviciului de Informații al Forțelor Aeriene de la Pentagon și Theodor von Karman, președintele Consiliului Consultativ Științific al Forțelor Aeriene, l-au detașat pe fizicianul Joseph Kaplan la Kirtland. Kaplan, La Paz și alții au întocmit un plan de stabilire a unei rețele de observație și soluționare în împrejurimile unor instalții militare din New Mexico. Între timp însă, încă din primele zile ale lunii martie, apăruseră cu regularitate luminițe sau „flăcărui" în apropiere de baza Killeen, un centru de depozitare a armelor nucleare de la Camp Hood, în centrul statului Texas, ceea ce a determinat declanșarea alarmei intense și întețirea eforturilor de a instala posturi de observație. Colonelul Reid Lumsden, comandantul O. F. A. I. S. la baza Kelly de la San Antonio, a declarat: „Fenomenele necunoscute de la Camp Hood nu pot fi atribuite unor cauze naturale".

Spectaculoasa „minge de foc verde" – observată în sud-vestul S. U. A. către finele deceniului al cincilea și începutul celui de al șaselea – rămâne una din enigmele epocii O.Z.N.– urilor. (Prin amabilitatea lui Don Schmitt).

Dar, în pofida declarațiilor făcute de toți experții locali și de martorii oculari, Washington-ul a comunicat că mingiile de foc și luminile erau naturale, chiar dacă ele prezentau caracteristici care – așa cum declarase Kaplan – „erau dificil de explicat". Dar apariţiile au continuat, iar analizele efectuate asupra eșantioanelor de aer prelevate din atmosfera de la New Mexico au dezvăluit existența unor particule de cupru în cantitate neobișnuit de mare și inexplicabilă, fapt care – în aparență – era legat de apariţiile mingilor de foc. La Paz i-a scris locotenent-colonelului Doyle Rees: „Nu cunosc nici un caz când ar fi fost depistată chiar și cea mai infimă particulă de cupru în praful colectat, presupus a fi de origine meteoritică."

După ce s-a întâlnit cu ofiţerii superiori din Serviciul de Informaţii al Aviaţiei și cu savanți, Kaplan a cerut crearea unei patrule de fotografiere și de prelucrare spectografică, cu menirea de a colecta cât mai multe date despre mingile de foc și lumini. Planul a fost discutat și aprobat în cadrul unei conferințe desfășurată la Los Alamos, el urmând a fi înfăptuit de Laboratoarele de Cercetări conduse de Comandantul Aprovizionării cu Materiale al Forţelor Aeriene. A fost stabilit „Proiectul Twinkle" și a fost instituit un atelier cu un post operațional cu doi observatori, la baza aeriană Holloman, din New Mexico. La Paz a criticat această operațiune socotind că gravitatea problemei impunea organizarea unor „investigații mai intense și mai sistematice".

În pofida unor apariții interesante, „Twinkle" a pus capăt activității sale în 1951, din pricina incompetenței personalului, fondurilor reduse, frânelor birocratice și a dotării insuficiente cu instrumente. Astfel, din păcate, a fost irosit prilejul de a obține informații temeinice măcar despre această categorie de obiecte zburătoare neidentificate. Mulți oameni de știință, care au participat la cercetări, au rămas convinși că mingile de foc erau făurite artificial. În 1953, când căpitanul Edward J. Ruppelt a discutat episodul cu oamenii de știință de la Los Alamos, aceștia și-au exprimat convingerea că obiectele erau proiectile lansate din navele extraterestre.

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome. *The Emergence of a Phenomenon: UFOs from the Beginning Through 1959 – The UFO Encyclopedia, Volume* 2. Detroit, MI: Omnigraphics, 1992.

Gross, Loren E. *UFOs: A History – 1950: January–March.* Fremont, CA: The Author, 1983.

***. *UFOs: A History, Vol. 1 – July 1947–December 1948.* Fremont, CA: The Author, 1982.

Moore, William L., ed. *The Mystery of the Green Fireballs.* Prescott, AZ: William L. Moore Publications and Research, 1983.

Ruppelt, Edward J. *The Report on Unidentified Flying Objects.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1956.

Sparks, Brad, and Jerome Clark. *The Southwestern Lights.* International *UFO Reporter* PT. I, 10, 3 (May/ June 1985): 10–13; Pt. II, 10, 4 (July/August 1985): 12–14; Pt. III, 10, 5 (September/October 1985): 7–12, 15–16, 18.

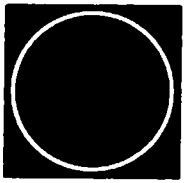

MISTERUL SIRIUS

Mitul „astronautului străvechi" ce a bântuit ca o adevărată manie deceniul după 1970, a impulsionat - toată lumea e de acord - apariția unei importante lucrări - *Misterul Sirius* (1977), opera lui Robert K. G. Temple. Savant eminent, cercetător remarcabil, el nu a aderat la teoriile lui Erich von Däniken și ale școlii care susținea ideea „zeilor apăruți din spațiul extraterestru"; în schimb a prezentat argumente complexe și multilaterale în favoarea unei prezențe timpurii extraterestre în Africa de vest. Esența pledoariei lui Temple este următoarea:

Dogonii sunt - se crede - un trib de sorginte egipteană, care au părăsit Libia multe secole în urmă și s-au stabilit în Mali (Africa de vest). Ei posedau cunoștințe astronomice tradiționale, ale căror origini pot fi depistate în Egiptul pre-dinastic, cu 3200 de ani înainte de era noastră. Spre finele deceniului de după 1940 patru preoți ai dogonilor au dezvăluit unor antropologi francezi, doi la număr, o tradiție tainică perpetuată pe cale orală în cadrul tribului despre steaua Sirius (care se găsește la 8,6 ani lumină de Pământ). Preoții au spus că Sirius e întovărășit de o stea invizibilă ochiului omenesc, că este incredibil de grea și că evoluează pe o orbită eliptică în jurul lui Sirius A, traiectorie pe care o străbate în 50 de ani, rotindu-se în același timp în jurul propriei axe.

Toate detaliile menționate sunt reale. Remarcabil e faptul că acest tovarăș pitic, de culoare albă, care este numit Sirius B, a fost fotografiat pentru prima oară în 1970. Existența sa a fost bănuită încă din 1844, dar nu a fost depistată prin telescop decât în 1862 și nu i s-a putut aprecia marea densitate a masei decât în primele decenii ale secolului nostru. Însă credința dogonilor este veche de mii de ani. Chiar dacă această populație ar fi avut acces la cărțile moderne de astronomie, ea nu ar fi aflat nimic despre Sirius B și nici despre rotațiile și orbitele planetelor din sistemul nostru solar, ori despre principalele patru Luni ale lui Jupiter sau despre inelele lui Saturn doar dacă ar fi aflat despre toate amănuntele - așa cum indică mitologia lor - din surse nepământene.

Sursele acestea nepământene ar fi fost Nommosii, niște ființe amfibii cu înfățișare oribilă, care au sosit pe o arcă însoțiți de fulgere și tunete. Nommosii, care trăiau cu precădere în apa mării, au fost descriși ca niște ființe pe jumătate pește, ceva în genul sirenelor și tritonilor. Nommo (pe care dogonii îl numeau la fel

și la singular și la plural) era aceeași creatură pe care babilonienii o numeau Oannes, accadienii o numeau Ea, iar sumerienii Enki. Și Isis, - zeița egipteană cu înfățișare care ulterior va fi asemuită cu a sirenei - este legată de venerarea stelei Sirius.

Dogonii afirmă că în sistemul Sirius există o a treia stea, Sirius C, mai mare și mai ușoară decât Sirius B, care de asemenea evoluează în orbita lui Sirius A. În orbita lui Sirius C evoluează o planetă de unde s-ar trage și ar fi pogorât Nommosii.

Explicații alternative

Cartea lui Temple s-a bucurat, în general, de recenzii mai favorabile decât alte lucrări care tratau problema astronauților din vremuri străvechi. Totuși, criticile formulate de scriitorul de știință popularizată, Jan Ridpath și de celebrul astronom Carl Sagan, au influențat negativ originea exprimată de elita oamenilor de știință cu privire la *Misterul Sirius*.

Temple s-a plâns că revistele - de la *Omni* și până la *Nature* i-au refuzat dreptul la replică și nu au publicat răspunsul său la criticile formulate împotriva sa.

Ridpath a dat o explicație simplă pe care apoi a transmis-o lui Sagan: presupusele cunoștințe astronomice străvechi, dogonii le dobândiseră de fapt din surse astronomice moderne, probabil de la occidentalii bine informați, care au discutat probleme de astronomie cu preoții dogoni, iar aceștia s-au grăbit să înglobeze noile informații căpătate despre Sirius în corpul cunoștințelor străvechi și tradiționale despre stea. Doamna Germaine Dieterlen, antropolog francez care a trăit bună parte a vieții printre dogoni și a cărei lucrare despre mitologia astronomiei a fost aceea care a captat atenția lui Temple, a calificat drept „absurdă" teoria acestuia, când a fost intervievată pe tema respectivă de un reporter al programului *Horizon* de la postul de televiziune al B. B. C. Făcând această apreciere, doamna Dieterlen a scos la iveală un hrisov dogon vechi de 400 de ani pe care era reprezentată configurația Sirius.

Temple a subliniat că unele informații, ca - de exemplu - aceea a masivei densități a lui Sirius B - fuseseră dobândite doar cu câțiva ani în urmă, când antropologii le-au cules de la dogoni, în 1931. Temple a comentat: „Antropologii ar fi aflat dacă vreun grup de astronomi amatori occidentali s-ar fi perindat prin hinterlandul acesta pustiu din Mali ca să implanteze noile cunoștințe în mințile presupus receptive ale preoților dogoni, în scurta perioadă de trei ani înainte de sosirea lor. De aceea sunt nedumerit și mă surprinde cum au izbutit toate aceste elemente să pătrundă în cultura dogonilor și a populațiilor înconjurătoare de peste două milioane de oameni, elemente care au fost înglobate în sute de

mii de obiecte, simboluri, ţesături, sculpturi, etc., etc., care fac parte din cultura legată, «misterul Sirius»". Aceste comentarii şi observaţii sub forma unei „scrisori deschise adresată lui Carl Sagan" au fost publicate în revista *Zetetic Scholar*, dar ele nu au primit nici un răspuns din partea aceluia căruia i-au fost adresate.

Ridpath, Sagan şi James F. Oberg - un critic apărut ulterior - au ignorat cu totul argumentele lui Temple, prin care combătea punct cu punct criticile formulate împotriva sa. Oberg, de exemplu, s-a referit la „teoria informatorilor contemporani" într-un articol publicat în *Fate*, la care Temple a răspuns printr-o critică detaliată într-un număr următor al revistei. Însă Oberg a încorporat materialul său, cuvânt cu cuvânt, într-un volum publicat ulterior, omiţând răspunsul lui Temple de parcă nici nu ar fi existat. *Paznicii universului?* (1980), lucrare publicată de Ronald Story, afirmă ceea ce se spusese deja, anume că aşa zisele cunoştinţe despre Sirius sunt de fapt noţiuni căpătate recent. Story, care combate şi teoria „astronautului străvechi", persiflează afirmând: „Cu cât mai profund cercetez" misterul Sirius „cu atât mai puţin misterioasă devine aşa-zisa taină... Unele informaţii au fost omise sau scăpate de către autorul care a scris povestea"; o critică ce se poate formula mai degrabă împotriva lui Ridpath, Sagan, Oberg şi Story.

Critici virulente se concentrează împotriva existenţei unui al treilea satelit al lui Sirius, sau a unei forme de viaţă inteligentă pe stea. Sirius nu figurează pe nici o listă exobiologică drept stea pe care ar putea exista o civilizaţie extraterestră.

Totuşi, e dificil să nu se admită că Temple a ridicat o problemă care merită mai mult decât răspunsurile superficiale formulate până în prezent. Două decenii după publicare, „Misterul Sirius" a fost dat uitării. Dar continuă să persiste misterioasele cunoştinţe astronomice ale dogonilor.

BIBLIOGRAFIE

Kaler, James B. *White Sirian Stars: Class A. Sky & Telescope 73, 5* (May 1987): 491-94.

Oberg, James E. *UFOs and Outer Space Mysteries: A Sympathetic Skeptic's Repioort.* Norfolk, VA: The Donning Company, 1981.

***. *Ancient Astronauts in West Africa? Fate* 31, 11 (November 1978): 76-81.

Ridpath, Ian. *Messages from the Stars.* New York: Harper and Row, 1978.

***. *Investigating the Sirius 'Mystery'. Skeptical Inquirer* 3, 1 (Fall 1978): 56-62.

Sagan, Carl. *Broca's Brain: Reflections on the Romance of Science.* New York: Random House, 1979.

Story, Ronald. *Guardians of the Universe?* New York: New English Library, 1980.

Temple, Robert K. G. *The Sirius Mystery.* New York: St. Martin's Press, 1977.

***. In Defense of The Sirius Mystery. Fate 33, 10 (October 1980): 83-88.

***. *On the Sirius Mystery: An Open Letter to Carl Sagan. Zetetic Scholar* 8 (July 1981): 29-33.

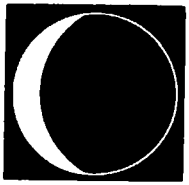

MOKELE-MBEMBE

Epopeea lui mokele-mbembe (cuvânt de origine lingala, care se pronunţă mo-kei-li mmmbem-bi şi care înseamnă „acela care opreşte râurile să curgă") începe - în scris cel puţin - în anul 1776. O carte publicată în anul menţionat de abatele Lievain Bonaventure Proyart povesteşte în amănunt observaţiile făcute şi întâmplările prin care au trecut preoţii francezi care propovăduiau catolicismul în acea zonă de centru-vest a Africii, acolo unde astăzi se găsesc statele Gabon, Camerun şi Congo. Cartea cuprindea multe informaţii corecte despre animalele din regiune. În ea se menţionează, de asemenea, o descoperire surprinzătoare făcută în pădure - urmele întipărite în sol ale labelor unui animal „care nu a fost văzut, dar care trebuie să fi fost monstruos, deoarece urmele lăsate măsurau cam trei picioare în circumferinţă".

În secolul al XX-lea, Bernard Heuvelmans, părintele criptozoologiei (ştiinţă care studiază animale necunoscute sau neobişnuite) va aprecia că un animal cu asemenea labe, judecând după dimensiunea urmelor, trebuie să fie ceva între un hipopotam şi un elefant ca mărime. Cum ar fi arătat, oare, un astfel de animal? Sau, după cum vom vedea, ce putea fi el? O veche tradiţie întemeiată pe legendă, precum şi pe nu puţine apariţii urmărite de martori oculari din zonele pădurilor tropicale - blagoslovite cu ploi abundente - Guinea Ecuatorială, Gabon, Congo, Rodesia de nord şi Republica Centrafricană: sugerează un răspuns, deşi cam fantastic.

La începutul deceniului al nouălea din secolul trecut, Alfred Aloysius Smith, un tânăr englez angajat al unei firme comerciale, a fost trimis în Gabon. Munca l-a obligat să străbată, în lung şi în lat, teritoriul care mărginea râul Ogooue. Mulţi ani mai târziu, cu ajutorul romancierului sud-african Ethelreda Lewis, care a înregistrat cele povestite de el sub forma unei naraţiuni la persoana întâi, el a relatat toate aventurile sale într-un volum devenit celebru, intitulat *Neguţătorul Horn* (1927). În treacăt el s-a referit la două animale misterioase, ori la un singur animal care avea două nume. „Se spune că Jago-Nini încă trăieşte în regiunile mlăştinoase... La fel ca Amali, ale cărui urme lăsate pe sol le-am văzut cu ochii mei. Mari cât o tigaie respectabilă în circumferinţă, cu trei gheare în loc de cinci..."

În 1909, locotenentul Paul Gratz a ajuns, călătorind cu carul cu boi, în zona râurilor din Africa Centrală, la lacul Bangweulu,

din Rodesia de nord (astăzi statul Zambia). El a scris: „În ținutul mlăștinos din apropiere trăiește *nsanga*, de care toți băștinașii se tem, un saurian degenerat care ar putea fi ușor confundat cu un crocodil, dar trupul lui nu este acoperit de solzi, iar labele sunt înarmate cu gheare". Ulterior, a spus el, când se afla pe insula Mbawala, i-au fost arătate fâșii de piele din trupul animalului.

Prima discuție amplă în această chestiune s-a iscat atunci când Carl Hagenbeck, colecționar de animale, celebru pe plan internațional, a povestit un episod curios în cartea autobiografică intitulată *Fiare și oameni* (1909). El a spus că „în urmă cu câțiva ani" auzise din două surse diferite - una fiind Hans Schomburgh, membru al unei expediții de colecționare; cealalta, un englez, vânător de fiare de mari dimensiuni - care i-au vorbit despre un monstru uriaș „jumătate elefant, jumătate dragon", care se spunea că își are sălașul în interiorul Africii. Mai înainte, un alt colecționar, naturalistul Joseph Menges, îi relatase o poveste asemănătoare auzită de la băștinași, ale cărei detalii se potriveau cu informațiile furnizate de ceilalți: „Un soi de dinozaur înrudit cu brontozaurul", după cum aprecia Hagenbeck. El a spus că trimisese o expediție în regiunea acoperită de mlaștini uriașe, dar bolile și indigenii ostili îi împiedicaseră pe exploratori să ajungă la destinație, silindu-l pe Hagenbeck să abandoneze.

Schomburgh a exprimat surprinderea față de Hagenbeck că la lacul Bangweulu, din Rodesia de nord, nu întâlnise hipopotami. Călăuza băștinașă l-a lămurit că această situație se datora unui animal ciudat care își avea sălașul în lac și care ucidea hipopotamii. Schomburgh nu menționa, dacă auzise cumva, ce nume îi dăduse fiarei informatorul său; dar 500 de mile mai la vest, în regiunea mlaștinilor Dilolo a aflat de existența unui monstru a cărui descriere era identică și care era numit *chimpekwe* (în 1933, J. E. Hughes, un emigrant englez, care se stabilise în apropiere de lacul Bangweulu, a notat tradițiile locale despre chimpekwe).

Aceste dezvăluiri au stârnit senzație. În 1910, ziarele din Europa, Africa și Statele Unite ale Americii publicau reportaje din cele mai incitante, tonul cărora se extindea de la uluitor la incredibil. După câteva luni însă entuziasmul și emoțiile s-au potolit, iar în 1911, Frank H. Melland s-a simțit obligat să își publice părerile într-o revistă, oficios al cârmuirii din Rodesia de nord: „Nu cunosc nici un alt caz care să fi stârnit atâtea patimi ca acest animal asemănător brontozaurului sau dinozaurului, care se presupune că trăiește în regiunea mlaștinilor".

Apoi, în 1913, guvernul german l-a trimis pe căpitanul Freiherr von Stein zu Lansnitz să exploreze Camerunul (acesta se mărginește cu Republica Congo [pe atunci Congo Belgian] la nord-vest), care în vremea respectivă era colonie germană. În raportul său oficial - care nu a fost niciodată publicat deși unele extrase aveau să fie incluse câțiva ani mai târziu în cărți și articole de către Willy

Ley, scriitor științific american de origine germană – von Stein a semnalat că în zonele inferioare ale râurilor Ubangi, Sanga și Ikelemba din Congo, mulți localnici, printre care și călăuze cu experiență de vânătoare care cunoșteau bine viața sălbăticiunilor, se refereau la ceva pe care îl numeau mokele-mbembe. Von Stein scria:

„Se spune că animalul are culoarea brună-cenușie și pielea netedă; este mare cât un elefant sau cel puțin cât un hipopotam. Se spune că are un gât lung și foarte flexibil și doar un singur dinte, dar foarte lung; unii afirmă că ar fi un corn. Câțiva spun că are o coadă lungă musculoasă ca a aligatorului. Canoele care se apropie de el sunt pierdute; animalul atacă imediat ambarcațiunile, îi ucide pe oamenii aflați înăuntru, dar nu îi devorează. Se crede că fiara își are sălașul în grotele săpate de apele râului în lutul malurilor. Se zice că se cațără pe mal și în timpul zilei în căutare de hrană; este exclusiv ierbivor. Trăsătura aceasta exclude posibilitatea mitului. Planta preferată drept hrană, după cum ni s-a arătat, este o specie de liană cu flori mari, albe, cu sevă lăptoasă și fructe asemănătoare merelor. La râul Ssombo mi s-a arătat o potecă și mi s-a spus că ea fusese croită de fiară ca să ajungă la locul hranei. Poteca era nouă, iar în jur se aflau plantele despre care se vorbise. Deoarece însă erau prea multe cărări făcute de elefanți, hipopotami și alte mamifere mari, era foarte greu să distingi, cu oarecare certitudine, cărarea făcută de această fiară".

Povestea dinozaurului din Congo a fost reluată spre finele anului 1919, când *New York Times* și alte ziare au dezvăluit că tărăboiul stârnit în jurul acestui subiect a fost doar o glumă de prost gust. Chiar și după aceasta s-a anunțat, cu surle și trâmbițe, organizarea a două expediții pentru depistarea brontozaurului. În 1938 exploratorul Leo von Boxberger, fost magistrat colonial (Germania și-a pierdut coloniile în urma înfrângerii suferite în Primul Război Mondial) a adunat multe mărturii despre mokele-mbembe, dar le-a pierdut în timpul atacurilor împotriva expediției sale lansate de indigenii ostili.

Mokele-mbembe ar fi fost uitat dincolo de zona în care se spunea că trăiește, dacă interesul nu ar fi fost menținut în continuare de criptozoologii pionieri Ley, Ivan T. Sanderson, care a abordat acest subiect în 1948 într-un articol publicat în *Saturday Evening Post*, și Heuvelmans, care i-a dedicat un întreg capitol din lucrarea sa, devenită clasică, *Balaurul pe care Sfântul Gheorghe l-a ucis*.

Expedițiile

După 1962, James H. Powell Jr., un tânăr herpetolog, a fost atras de relatările cu privire la presupusul sauropod african, după ce a citit lucrările lui Ley, Heuvelmans și Sanderson, cu care ulterior a întreținut o intensă corespondență. Hotărât să descifreze enigma, în 1972 el a obținut sprijin material de la Clubul Ex-

ploratorilor ca să întreprindă cercetări pe teren cu privire la două specii de crocodili din zona pădurilor cu ploi abundente din Africa de centru-vest. În timpul misiunii sale intenționa să efectueze cercetări cu privire la aparițiile și tradițiile despre mokele-mbembe. Din păcate însă, datorită faptului că Statele Unite ale Americii și Republica Populară Congo nu întrețineau relații diplomatice, el nu a reușit să pătrundă pe teritoriul țării.

Patru ani mai târziu el a pornit spre Gabon ca să pătrundă în ținuturile îndepărtate unde Smith („Neguțătorul Horn") auzise poveștile cu animale stranii. Powell era de părere că toate poveștile se refereau la mokele-mbembe, dar sub alte nume.

Până la urmă, Powell a întâlnit un martor ocular care numea animalul „n'yamala". Powell a tras concluzia că „neguțătorul Horn și cu mine ne-am străduit să redăm în limba engleză același cuvânt african", pe care Smith/Horn îl notase „amali". Fără a fi întrebat, martorul a descris planta, care - potrivit credinței larg răspândite - constituie alimentația de bază a făpturii în cauză. (Planta a fost identificată ca fiind o liană purtătoare de fructe, care crește pe malul râurilor și lacurilor din regiunile tropicale împădurite, în care ploile sunt abundente). Când i s-au arătat mai multe desene de animale, martorul a arătat o poză ce prezenta un diplodoc din specia dinozaurilor sauropode, cu gât lung, spunând că era n'yamala. Testul cu pozele la care au fost supuși și alți băștinași a dat același rezultat.

La începutul anului 1979, Powell a revenit în zonă și a obținut noi mărturii de la primul său informator, împreună cu care s-a aventurat acolo unde avusese loc întâlnirea (la un mic lac), precum și de la alții.

O a treia expediție a fost organizată în februarie, 1980. De data aceasta Powell a fost însotit de Roy P. Mackal, biolog asociat al Universității Chicago, care de multă vreme era interesat în criptozoologie. Cei doi exploratori și-au concentrat eforturile în Congo de nord, între fluviile Sanga și Ubangi, mai ales între râul Likouala aux Herbes (tributar al fluviului Ubangi) și lacul Tele. Mackal a presupus că traficul în continuă creștere pe apele curgătoare ar fi putut sili turmele de mokele-mbembe să se retragă în regiunea Likouala, în suprafața de 55.000 de mile pătrate, mlăștinoasă în cea mai mare parte, cu păduri tropicale, încă necartografiată.

Mackal și Powell l-au întâlnit pe misionarul american, pastorul Eugene Thomas, care de mulți ani trăia la Impfondo, pe malul vestic al fluviului Ubangi. Acesta auzise de mokele-mbembe și le-a făcut legătura și cu alte persoane care le puteau furniza informații.

Cei doi oameni de știință au călătorit spre apus cu carul și, după două zile au ajuns la Epena, pe malul opus. Deoarece timpul îi presa, ei nu și-au mai continuat drumul la lacul Tele. Au folosit răgazul care le mai rămăsese ca să contacteze noi martori oculari,

care le-au furnizat descrieri șocant de asemănătoare despre niște animale măsurând 15 până la 30 de picioare în lungime (toate cu gât de șarpe, plus o coadă lungă și subțire). Trupul îl amintea pe acela al unui hipopotam, dar mai noduros. Specimenele cele mai mari erau de „dimensiunea unui elefant mic. Ni s-a spus că aveau picioare butucănoase, iar cele de la spate erau prevăzute cu trei gheare. Animalele erau de culoare roșcat-brună, lipsite de păr, dar unele aveau o creastă zimțată care pornea de la ceafă și se întindea pe spinare, în jos; descrierea aceasta se regăsește în relatările din ultimii 200 de ani". Când le-au fost arătate pozele unor animale care puteau fi identificate cu mokele-mbembe, toți informatorii consultați au indicat, invariabil, poza care portretiza un sauropod.

Băștinașii au spus că deși animalele nu erau carnivore, răsturnau canoele care le ieșeau în cale pe fluvii, râuri sau lacuri, în zonele în care sălășluiau; și că populația locală omora animalele. Mackal și Powell au aflat că, prin 1959, un mokele-mbembe a fost ucis, după ce pigmeii l-au prins într-un canal care ducea la lacul Tele. Ulterior, pigmeii ar fi mâncat carnea animalului și ar fi murit cu toții.

Spre finele anului 1981, Mackal a revenit în regiune, însoțit - de data aceasta - de Richard Greenwell, M. Justin Wilkinson, Marcellin Agnagna, biologul guvernului congolez și de alții. Ei au discutat cu alți martori oculari, deși aceștia uneori manifestau reticență din pricina credinței superstițioase, că acela care va vorbi despre mokele-mbembe va muri curând după aceea. Membrii expediției nu au văzut cu ochii lor nici o făptură, dar într-o ocazie - când tocmai depășeau un cot pe râul Likouala, dincolo de Epena, au auzit un puternic plescăit în apă. Despre această întâmplare Greenwell a scris:

„Un val mare s-a iscat de la malul de răsărit. În circumstanțele date un asemenea val nu putea fi provocat decât de scufundarea bruscă a unei ființe voluminoase. Crocodilii nu stârnesc asemenea valuri, iar elefanții și alte animale mari (cu excepția hipopotamului) nu se scufundă în apă. Se crede că hipopotamii nu sălășluiesc în mlaștinile de la Likouala, iar sătenii din Likouala nu au văzut niciodată aceste animale, (hipopotamii se găsesc în fluviul Ubangi și la limita mlaștinilor de la Likouala)".

Indigenii le-au spus membrilor expediției că mokele-mbembe putea fi văzut adesea la vreun cot al fluviului, acolo unde este apa cea mai adâncă. Ulterior le-au arătat o cărare cu ramuri frânte și tufișuri răvășite, pe unde trecuse recent un animal înalt de 5-7 picioare; cărarea ducea la un iaz unde - după cum li s-a spus - era sălașul unui mokele-mbembe. Existau urme rotunde de pași, late de 12 inci care duceau la lac, dar nici o urmă nu indica drumul invers, ceea ce părea să elimine ideea că animalul care a lăsat urmele putea fi un elefant mic de pădure.

Expediția nu a fost în stare să străpungă desișul tropical spre

a ajunge la lacul Tele, așa cum nădăjduise. Totuși, alte două expediții au reușit ulterior să-și atingă țelul și ambele au anunțat că văzuseră apariții de mokele-mbembe.

Cam în același timp cu cea de a doua expediție organizată de Mackal, un grup condus de inginerul american Herman Ragusters a izbutit, cu mare greutate, să ajungă la lacul Tele, pe malul căruia au instalat tabăra și au rămas peste două săptămâni, timp în care au zărit de mai multe ori răsărind din apă capul și gâtul monstrului. Odată, membrii expediției au auzit „un fel de răcnet șuierat" pe lac, sunet care s-a transformat într-unul adânc și înăbușit ca de „trâmbiță". Ragusters și soția sa, Kia Van Dusen, au spus că au văzut o ființă uriașă care se bălăcea pe malul lacului. Cu alt prilej, Ragusters a urmărit prin binoclu un animal asemănător care se afla în lac. Avea un gât mlădios, lung de opt picioare, un cap mic și o spinare care putea măsura peste 15 picioare. Coada, presupunând că avea vreuna, era „lungă" de 30-35 de picioare, a apreciat el ulterior. Din păcate, datorită - se pare - umidității excesive, aparatele fotografice nu au funcționat și în ambele cazuri nu s-au putut obține dovezi înregistrate pe peliculă despre aceste remarcabile animale.

În aprilie 1983, o expediție oficial sponsorizată și compusă exclusiv din oameni de știință congolezi, a pornit către lacul Tele. La 1 mai, Agnagna - care era liderul expediției de explorare - a pornit, însoțit de doi săteni din partea locului, către malul lacului spre a filma specii de păsări și animale din zona înpădurită. Unul din însoțitori, care căzuse într-o mocirlă, s-a dus la malul lacului ca să se spele. Deodată, Agnagna l-a auzit strigând și chemându-l pe nume. Când a ajuns la marginea apei l-a văzut pe însoțitorul său gesticulând și arătând cu mâna spre interiorul lacului. Inițial, din cauza frunzișului des, Agnagna nu a văzut nimic. Atunci a înaintat vreo 200 de picioare în lac și a zărit la aproximativ 1000 de picioare depărtare un animal remarcabil, aspectul său potrivindu-se cu descrierea standard pentru mokele-mbembe.

Mai târziu, biologul congolez a scris cu multă ciudă: „Emoția și alarma stârnită de acest eveniment neașteptat au împiedicat efortul autorului de a filma animalul cu o cameră Minolta XL-42. Filmul era pe terminate și, spre ghinionul lui, autorul a început filmarea fără să înlăture apărătoarea lentilei. Când și-a dat seama de greșeală, filmul fusese deja consumat, după cum s-a dovedit atunci când rola a fost trimisă la developat unui laborator francez".

Agnagna a scrutat cu atenție animalul timp de 20 de minute. Partea vizibilă, deasupra nivelului apei, era gâtul suplu și lung, capul mic și o spinare largă. De la vârful botului și până la punctul terminus al spinării, animalul măsura pe puțin 18 picioare. Presupunând că avea coada sub apă, probabil că lungimea sa era mai mare cu câteva picioare.

Agnagna spunea că „partea frontală a fiarei era de culoare

brună, iar partea posterioară era neagră și lucea la soare". La un moment dat animalul s-a mai scufundat puțin în apă, lăsând afară gâtul și capul; apoi, în cele din urmă, a dispărut complet în apă.

În 1984, cu prilejul conferinței Societății Internaționale de Criptozoologie, care s-a desfășurat la Paris, Greenwell a avut o convorbire cu Agnagna, în timpul căreia omul de știință congolez a făcut o relatare oarecum diferită de versiunea oficială pe care am prezentat-o mai sus și care a apărut în *Cryptozoology*, revista S. I. C. El a spus că el nu uitase lentila acoperită ci, accidental, racordase teleobiectivul și astfel a filmat cu teleobiectivul până și-a dat seama de greșeală. Atunci a abandonat camera de filmare și a luat repede aparatul foto de 35 mm. Dar imaginile fotografice erau îndepărate, mici și ambigue, ceea ce - poate - nu e surprinzător având în vedere distanța. Greenwell nu explica motivul diferențelor dintre cele două relatări ale lui Agnagna, raportul oficial și convorbirea cu el.

În continuare, au avut loc și alte expediții. Prima, din valul care s-a iscat, a avut loc la mijlocul anului 1986 și a fost organizată de patru englezi tineri și entuziaști, dar naivi. Aceștia l-au angajat pe Agnagna ca să-i conducă la lacul Tele, unde au rămas câteva zile fără însă a-l zări pe mokele-mbembe. Englezii au spus următoarele despre biologul congolez: „În timpul expediției el nu a făcut altceva decât să ne mintă, să ne înșele și să ne fure (filme și provizii) precum și să-i atâțe pe cărăuși împotriva noastră spunându-le că suntem rasiști și că am venit ca să-i exploatăm pe congolezi". Ulterior, ei au scris că, prin relațiile pastorului Thomas cu oficialitățile guvernamentale congoleze „Agnagna a fost judecat și obligat să ne înapoieze tot echipamentul împrumutat de la noi".

Agnagna a însoțit și două expediții japoneze, în septembrie, 1987 și în primăvara anului 1988. Cea de a doua a ajuns la Tele, dar nu a observat nimic neobișnuit, deși doi săteni au pretins că văzuseră o siluetă întunecată plutind la centrul lacului în dimineața zilei de 5 aprilie. Ca și membrii care participaseră la „Operațiunea Congo" înaintea lor, japonezii au discutat și au aflat de la persoane răzlețe că văzuseră animale, cândva, în vreun moment al vieții lor.

Un animal a cărui existență nu este cu neputință

După încheierea celei de a doua expediții, Mackal a scris: „Am cules în total peste 30 de descrieri ale lui mokele-mbembe și toate se ptorivesc atât de bine cu imaginea unui mic sauropod încât mi se pare cu neputință să nu accept identificarea, măcar provizoriu. Fiecare declarație am cules-o de la martori oculari de mâna întâi, foarte diferiți între ei ca origine etnică, religioasă, culturală și regiune geografică."

În lipsa trupului, a unor rămășițe de oase sau de piele, oamenii care nu au văzut cu ochii lor un mokele-mbembe trebuie să-și întemeieze judecata pe asemenea mărturii răzlețe. Declarațiile, după cum relevă Mackal, coincid remarcabil între ele cu excepția referirii la un corn (consemnat, de exemplu, de Hagenbeck) ce nu se găsește în declarațiile obținute individual, ea circulând doar în folclor. În cartea sa *Un dinozaur viu* (1987) Mackal consideră că motivul confuziei se găsește în relatările cu privire la o altă fiară necunoscută de la Likouala „ucigașul de elefanți" (vezi capitolul *Dinozauri vii*).

Mokele-mbembe e un concept uluitor, dar nu imposibil. Conform științei convenționale, dinozaurii au pierit în urmă cu vreo 65 de milioane de ani, în decurs de câteva sute de mii de ani, spre finele perioadei cretacicului. Pe această durată de timp bazinul fluviului Congo a rămas stabil din punct de vedere geologic și climatic. Tot în timpul acesta, crocodilii, rude apropiate ale dinozaurilor, au supraviețuit cu modificări infime. Cu alte cuvinte, în condițiile date, perpetuarea unui mic număr de dinozauri într-un mediu izolat, stabil și convenabil nu este o chestiune *apriori* imposibilă.

Totuși, nimic nu este dovedit și, probabil, nici nu va fi dovedit până când nu se vor prezenta carnea sau oasele monstrului. De asemenea, e de presupus că nici eventualele fotografii clare nu vor fi acceptate ca dovadă a existenței fabulosului animal de către aceia care refuză să se lase convinși; chiar dacă acela care a fotografiat ar fi o personalitate de talia și respectabilitatea lui Mackal.

În pofida dificultăților, enigma lui mokele-mbembe poate căpăta o dezlegare. Răspunsul însă nu se va obține cu ușurință. În 1985, Ragusters a intenționat să organizeze o expediție de continuare a cercetărilor, dar nu a reușit să colecteze fondurile necesare. Banii care i-au fost promiși lui Mackal pentru a organiza o a treia expediție nu au venit. Bătrân, el s-a retras în 1982 de la Universitatea Chicago și, virtual, a abandonat nădejdea unei alte călătorii în acea țară îndepărtată unde poate că una din descoperirile cele mai importante ale tuturor timpurilor așteaptă sosirea exploratorului curajos, norocos și înarmat cu fonduri bancare substanțiale.

BIBLIOGRAFIE

Agnagna, Marcellin. *Results of the First Congolese Mokele-Mbembe Expedition. Cryptozoology 2* (Winter 1983): 103-12.

Averbuck, Philips. *The Congo Water-Dragon. Pursuit* 14, 3 (Third Quarter, 1981): 104-06.

Bright, Michael. *Meet Mokele-Mbembe. BBC Wildlife* 2, 12 (December 1984): 596-601.

Congo Expeditions Inconclusive. The ISC Newsletter 1, 1 (Spring 1982): 3-5.

Congolese Biologist Observes Mokele-Mbembe. The ISC Newsletter 2, 4 (Winter 1983): 1–4.

Dinòsaur Hunt. Fortean Times 42 (Autumns 1984): 27

Fuhlan [William Hichens]. *On the Trail of the Brontosaurus; Encounters with Africa's Mystery Animals. Chamber's Journal 7*, 17 (1927): 692–95.

Greenwell, J. Richard. *Special Interview. The ISC Newsletter 3*, 2 (Summer 1984): 7–9.

***. *Comments and Responses: Something More. Cryptozoology 4* (1985: 114–16.

Help Us Catch a Dinosaur (on Film)! Fortean Times 44 (Summer 1985): 11–12.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wang, 1958.

Ley, Willy. *The Lungfish, the Dodo, and the Unicorn.* New York: Viking Press, 1948.

***. *Congo Dragon. Animal Life* 1, 2 (December 1953): 14–15, 48–51.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals: An Inquiry Into Zoological Mysteries.* Garden City, NY: Doubleday and Company. 1980.

***. *A Living Dinosaur?: In Search of Mokele-Mbembe.* New York: E. J. Brill, 1987.

***. *Nessie's African Cousin. Animal Kingdom 83*, 6 (December 1980/January 1981): 4–10.

Mackal, Roy P., J. Richard Greenwell, and M. Justin Wilkinson. *The Search for Evidence of Mokele-Mbembe in the People's Republic of the Congo. Cryptozoology* 1 (Winter 1982): 62–72.

Melland, Frank H. *Bangweulu Swamps and the Wa-Unga. Geographical Journal* 38, 4 (October 1911): 381–95.

Personal Glimpses: To Bring Home a Dinosaur Dead or Alive. The Literary Digest 64, 9 (February 28, 1920): 76–77, 80.

Powell, James H., Jr. *On the Trail of the Mokele-Mbembe. Explorers Journal 59*, 2 (June 1981): 84–91.

Rhodes, Elizabeth. *Dinosaur: Elusion or Illusion? Seattle Times* (April 26, 1985).

Rickard, Bob. *Operation Congo Returns. Fortean Times 47* (Autumn 1986): 22–25.

Sanderson, Ivan T. *There Could Be Dinosaurs. Saturday Evening Post* 220 (January 3, 1948): 17, 53–56.

Smith, Dwight, and Gary S. Mangiacopra. *Carl Hagenbeck and the Rhodesian Dinosaurs. Strange Magazine 5* (1990): 50–52.

Smith, Susan Lampert. *Search for Lost Dinosaur Lacks Money. Wisconsin State Journal* [Madison] (November 25, 1985).

Strange Days: Operation Congo. Fortean Times 45 (Winter 1985): 4.

Takabayashi, Tokuharu. *The First Japonese-Congolese Mokele- Mbembe Expeditions. Cryptozoology 7* (1988): 66–69.

Tassy, Pascal, Glen J. Kuban, Marcellin Agnagna, and Christine M. Janis. *Comments and Responses. Cryptozoology 3* (1984): 36–44.

Weber, Charles W., James W. Berry, and J. Richard Greenwell. *Mokele-Mbembe: Proximate Analysis of its Supposed Food Source. Cryptozoology 1* (Winter 1982): 49–53.

MOMO

„Momo" este un nume compus din prescurtările a două cuvinte: Missouri – mo – și primele două litere de la „monstru". Timp de câteva zile, în vara anului 1972, acesta a fost subiectul predilect al ziarelor de pe întreg teritoriul Americii.

Spaima de Momo a izbucnit în împrejurimile și în orășelul Louisiana (4.600 de locuitori) din statul Missouri. În iulie 1971, un bărbat și o femeie care se duseseră la picnic într-o zonă împădurită din nordul orășelului, au întâlnit o ființă „jumătate om, jumătate antropoid" care puțea îngrozitor. Ființa a ieșit din desiș scoțând un fel de „sunet gâlgâit" și s-a îndreptat spre cei doi oameni, care – de frică – au fugit și s-au închis în mașină. Făptura a mâncat un sandviș cu unt de arahide, care fusese abandonat, apoi a dispărut în pădure. Femeia a informat poliția statului despre incidentul petrecut, pe care însă nu l-a făcut public decât un an mai târziu când multe alte persoane au relatat întâmplări similare.

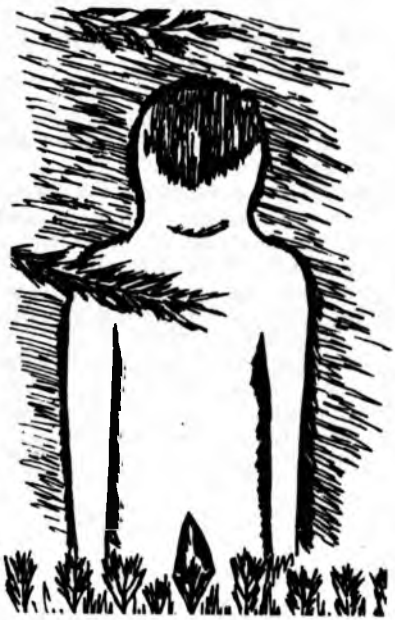

„Momo", monstrul din Missouri, schițat de martorul ocular Edgar Harrison.

Momo a fost botezat așa după o serie de apariții care au început la 11 iulie, 1972, când trei copii au zărit o făptură „înaltă de 6 sau 7 picioare, neagră și păroasă", care stătea lângă un copac. Era mânjită cu sângele stârvului de câine pe care îl ținea în brațe. În aceeași după-amiază un vecin a auzit un soi de grohăituri, iar un fermier a observat că îi dispăruse un câine pe care îl dobândise de curând.

Trei seri mai târziu, Harrison, tatăl copiilor, stătea în fața casei și discuta cu niște prieteni când, deodată, au zărit „o minge de foc" rostogolindu-se din vârful dealului Marzolf, aflat în apropiere și oprindu-se - după toate aparențele - în spatele clădirii unei foste școli, de peste drum. Cinci minute mai târziu a urmat o altă sferă de foc, pe aceeași cale. După aceea, s-a auzit din vârful dealului iscându-se un fel de mârâit, care a coborât, îndreptându-se spre oamenii care auzeau, dar nu vedeau nimic. Poliția a întreprins investigații fără a descoperi vreo urmă.

După o oră Harrison și celelalte persoane bâjbâiau prin întuneric în vârful dealului unde au descoperit o clădire veche din care se răspândea o duhoare pătrunzătoare de soiul aceleia care era pusă în legătură cu apariția lui Momo. În mai multe ocazii martorii oculari au spus că văzuseră un mic glob de lumină incandescentă care după ce explodase lăsase în urma sa o duhoare insuportabilă.

Alerta a continuat încă două săptămâni, timp în care și alte persoane au relatat că văzuseră un biped păros cu caracteristici atât umane cât și antropoide. Unii au afirmat că auziseră voci nearticulate. Cineva le-a spus copiilor: „Băieți, să nu vă apropiați de pădure". Altcineva a cerut o ceașcă de cafea. Au fost descoperite urme de pași care se presupunea că au fost lăsate de misterioasa ființă; dar singurele urme, care au fost analizate științific, au fost calificate drept false de către Lawrence Curtis, directorul grădinii zoologice a orașului Oklahoma. Mai mulți locuitori din Louisiana au declarat că văzuseră sfere de foc și alte fenomene aeriene neobișnuite. Cineva a descris un O.Z.N. cu hublouri luminate care ar fi aterizat și ar fi staționat cinci ore pe vârful unui deal. O familie a pretins că văzuse „o cruce perfectă, aurie, pe lună... care a luminat drumul ca ziua în amiaza mare".

BIBLIOGRAFIE

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Anthropoids, Monsters and UFOs. Flying Saucer Review* 19, 1 (January/February 1973): 18-24.

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1983.

Crowe, Richard. *Missouri Monster. Fate* 25, 12 (December 1972): 58-66.

Camara, I., and G. H. H. Tate. *Letters: The 'Ape' That Wasn't an Ape. Natural History* 60, 6 (June 1951): 289.

Keith, Sir Arthur. *The Alleged Discovery of an Anthropoid Ape in South America. Man* 29 (august 1929): 135-36.

Shoemaker, Michael T. *The Mystery of the Mono Grande. Strange Magazine* 7 (April 1991): 2-5. 56-60.

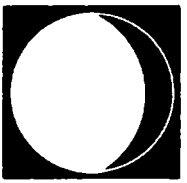

MONO GRANDE

Misterul lui *mono grande* („maimuță mare" în limba spaniolă) constituie printre primatologi cea mai incitantă enigmă care a rămas nedezlegată. Singurele primate cunoscute în cele două Americi sunt maimuțele cu cozi lungi. Totuși, uneori a fost semnalată în extremul nord al Americii de sud, în regiuni izolate, existența unor maimuțe antropoide mari fără coadă. De fapt, există o fotografie controversată care pretinde că prezintă trupul unei astfel de ființe.

Între 1917 și 1920, o expediție condusă de geologul-petrolist elvețian François de Loys a explorat zonele mlăștinoase, râurile și munții din vestul și sud-vestul lacului Maracaibo, la frontiera dintre Columbia și Venezuela. Participanții la explorări au îndurat multe vicisitudini, iar unii au murit din pricina bolilor sau a indigenilor ostili. În ultimul an, cei care supraviețuiseră și-au stabilit tabăra pe malul unui afluent al râului Tarra. Deodată, două ființe - un mascul și o femelă - au apărut din junglă. La început de Loys a crezut că sunt urși, dar când ființele s-au apropiat de tabără a observat că erau două antropoide de o specie oarecare, înaltă de vreo 5 picioare fiecare. Relatarea sa omite să precizeze detaliul de importanță crucială, dacă acestea mergeau în două picioare sau pe patru labe.

Ființele manifestau furie evidentă. Ele au rupt ramuri dintr-un copac gesticulând și agitându-le amenințător ca niște arme și țipând în același timp. În cele din urmă ființele s-au bălegat în căușul palmelor și au azvârlit asupra oamenilor produsul rezultat. Între timp membrii expediției luaseră arma la ochi și, în urma focului, femela a fost ucisă, iar masculul, deși rănit, a reușit să scape refugiindu-se în desiș.

Deși nimeni nu era zoolog, membrii expediției și-au dat seama că au de a face cu un animal neobișnuit. Chiar și călăuzele indigene au spus că nu întâlniseră așa ceva până atunci. Apoi, cadavrul a fost proptit cu bețe pe o ladă și fotografiat de la distanța de 10 picioare. După cum a spus de Loys: „Animalul a fost jupuit, iar craniul și maxilarul au fost curățate și conservate". De Loys nu a specificat cu claritate, dar se pare că, siliți de foame, el și tovarășii său au consumat carnea animalului. Restul a fost pierdut. Din cei 20 de membri inițiali ai expediției, numai patru au supraviețuit.

Fotografia a fost descoperită de un prieten al lui de Loys,

antropologul George Montandon, când a trecut în revistă arhiva și celelalte materiale ale expediției patronate de de Loys. Montandon căuta informații despre un trib indian din America de sud când a descoperit fotografia în cauză, pe care a considerat-o atât de importantă încât – a mărturisit el – a plănuit „să se deplaseze în zona respectivă pentru a descoperit marele antropoid al Americii". El a relevat că de Loys nu a manifestat interes imediat făcând publică fotografia obținută. Doar în urma insistențelor lui Montandon fotografia a fost supusă atenției internaționale, în 1929, când Montandon a pus-o la dispoziția presei oferind-o la trei reviste științifice franțuzești. Montandon l-a cinstit pe descoperitor dând animalului numele de *Ameranthropoides loysi*, pe care l-a considerat că aparține unei specii necunoscute. În același an de Loys a publicat versiunea sa pentru prima dată în *Illustrated London News* (15 iunie).

Opiniile scepticilor

Nici nu se uscase cerneala pe aceste ziare că defăimătorii s-au năpustit cu furie, subminând credibilitatea lui de Loys și judecata lui Montandon. În fruntea haitei s-a situat vestitul antropolog britanic Sir Arthur Keith, care a susținut cu tărie că de Loys fotografiase o maimuță mai mică, fără coadă – maimuța-păianjen – a cărei existență în regiune nimeni nu o punea la îndoială – și a încercat să o prezinte drept altceva mai interesant. Keith a scris: „O fotografie a animalului făcută de la spate ar fi rezolvat problema, dar el a fost fotografiat doar din față, cu animalul șezând pe o ladă de dimensiuni necunoscute și fără un obiect standard lângă trup care să permită să se obțină o idee despre dimensiunea reală a animalului."

Totuși, alți observatori au calculat, fără prea mare dificultate, orientându-se după lada pe care fusese așezat trupul, că măsura aproximativ 5.2 sau 5.3 picioare[1] în înălțime (o ladă măsoară de obicei 20 de inci[2]. Dacă acest calcul e corect înseamnă că este vorba de o maimuță-păianjen extraordinară, deoarece cel mai mare exemplar cunoscut din această specie măsura 3.7 picioare[3].

Keith a respins și afirmația lui de Loys conform căreia animalele i-ar fi împroșcat pe oameni cu fecale, socotind-o o prostie, deși există maimuțe care procedează în felul acesta când se confruntă cu un inamic. De asemenea, Keith considera suspectă declarația exploratorului că, exceptând fotografia, celelalte dovezi palpabile le pierduse. Ținând seama însă de dificultățile pe care expediția

1. Circa 1,60–1,63 m.
2. Circa 50 cm.
3. Circa 1,22 m. (*n. tr.*).

le întâmpinase, nu este surprinzător că exploratorii au fost preocupați de problemele fundamentale ale supraviețuirii decât de păstrare a rămășițelor animalului.

În orice caz, nimic din comportamentul lui de Loys nu dă loc la bănuiala că ar fi fost necistit în această problemă; trebuie avut în vedere faptul că numai intervenția întâmplătoare a lui Montandon a împiedicat înmormântarea fotografiei odată cu autorul. Totuși, opinia lui Keith, oricât de slab argumentată, a prevalat în fața multora, în această materie. În 1951, de exemplu, revista *Natural History* scria: „Keith a dărâmat cu ușurință noul antropoid".

Natura fiarei

Acest episod a fost analizat în toată complexitatea lui de Michael T. Shoemaker, cercetător de fenomene anormale care a scris:

> *„Examinând fotografia ni se dezvăluie un amestec ciudat, dar logic, de trăsături caracteristice. Nasul turtit, cu nările depărtate și răsfrânte, este specific maimuțelor din Lumea Nouă... Alte detalii care sugerează cu tărie că e vorba de o maimuță-păianjen sunt creturile din jurul ochilor, părul lung precum și degetele de la mâini și picioare extrem de lungi. Pe de altă parte, sunt și caracteristici care contrazic această identificare. Comparat cu alte maimuțe antropoide, trupul seamănă cu al unui gibon, dar mădularele și degetele mari mai reduse ca dimensiune sunt foarte probabil ale unui orangutan... Trăsătura caracteristică cea mai extraordinară ne-o oferă forma capului. Maimuțele-păianjen au o față cu un pronunțat prognatism (maxilarul inferior ieșit mult în afară acoperă partea superioară). Fața acestei ființe însă este ovală, cu jumătatea inferioară mult mai dezvoltată, cu maxilare mult mai puternite decât ale unei maimuțe-păianjen. De asemenea, acest animal nu are aproape deloc prognatism... Deși maimuțele din Lumea Nouă tind să aibă o frunte mai proeminentă decât ale maimuțelor din Lumea Veche, nici una nu are o frunte atât de lată ca a acestei ființe".*

Deși fotografia lui de Loys este unică, relatarea sa nu este singura despre o specie necunoscută de maimuță antropoidă. Prima referire tipărită a apărut în cronica din 1559 a lui Pedro de Cieza de Leon care menționa poveștile istorisite de băștinași și se referea la un spaniol care spusese că „a văzut unul din acești monștri mort în pădure și care avea forma și înfățișarea descrise". În *Eseu despre istoria naturală a Guianei* (1769) Edward Bancroft menționează relatările indienilor despre niște făpturi „înalte de cinci picioare, cu formă și aspect umane, cu trupul acoperit cu păr rar și scurt". În 1866, în *Romanță despre istoria naturală*, Philip Gosse menționează ca posibilă existența unei maimuțe antropoide mari, încă necunoscută zoologilor în America de sud.

În 1876, Charles Barrington Brown, explorator în fosta Guiană Britanică (astăzi Guiana) a scris despre o ființă pe care băștinașii

o numeau *Didi*, „un om sălbatic, puternic, al cărui trup e acoperit de păr și care trăiește în pădure". El l-a auzit de mai multe ori; odată i-a văzut urmele pașilor pe sol; cel puțin i-au fost identificate ca atare. Aparițiile au fost semnalate până în secolul al XX-lea. În 1910 însuși magistratul rezident englez a zărit două asemenea făpturi.

În 1968, exploratorul Pino Turolla, care străbătea zona cascadelor Marirupa din munții acoperiți de junglă ai Venezuelei răsăritene a auzit despre *mono grande*. Călăuza care l-a informat i-a spus că în urmă cu câțiva ani, trei ființe din acestea l-au atacat cu bâte făcute din ramuri rupte din copaci și l-au ucis pe fiul său. La înapoierea sa în Statele Unite, Turolla a reanalizat toată chestiunea și a dat peste fotografia realizată de de Loys. În același an el a întreprins o a doua expediție în zonă; cu prilejul acesta Turolla i-a arătat călăuzei fotografia, iar aceasta a confirmat că așa arăta *mono grande*. Turolla a convins ghidul să-l ducă la canionul unde avusese loc atacul. Aici, exploratorul a auzit niște sunete ce semănau a lătrat, apoi a zărit doi bipezi – asemănători maimuțelor antropoide – care fugeau. Ființele măsurau cam cinci picioare în înălțime. Turolla a afirmat că doi ani mai târziu, cu prilejul unei explorări arheologice întreprinse pe versantul estic al Anzilor Ecuadorieni, s-a întâlnit pentru a doua oară cu aceste ființe, dar apariția lor a fost scurtă.

Apariția cea mai recentă a avut loc în 1987, în Guiana. Micologul Garry Samuells desfășura muncă de teren pentru Grădina Botanică din New York (culegea ciuperci din pădure) când a auzit pași. A ridicat ochii așteptându-se să vadă vreun pădurar autohton, dar a rămas uluit zărind un antropoid biped înalt de cinci picioare, care „mugea scoțând un «hun» prelung".

Este limpede că întrebarea: „există sau nu o maimuță antropoidă în America de sud?" își așteaptă încă răspunsul.

BIBLIOGRAFIE

An Alleged Anthropoid Ape Existing in America. Nature 123 (June 15, 1929): 924.

Camara, I., and G. H. H. Tate. *Letters: The 'Ape' That Wasn't an Ape. Natural History* 60, 6 (June 1051): 289.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wang, 1958.

Keith, Sir Arthur. *The Alleged Discovery of an Anthropoid Ape in South America. Man* 29 (August 1929): 135-36.

Picasso, Fabio. *More on the Mono Grande Mystery. Strange Magazine* 9 (Spring/Summer 1992): 41, 53.

Shoemaker, Michael T. *The Mystery of the Mono Grande. Strange Magazine* 7 (April 1991): 2-5, 56-60.

Turolla, Rino, *Beyond the Andes.* New York: Harper and Row, 1980.

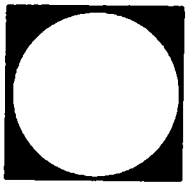

MONSTRUL DE LA FLATWOODS

La 12 septembrie, 1952, doi băieți din micul orășel Flatwoods (300 de locuitori) din statul Virginia de vest, au observat o sferă roșcată care s-a înălțat încet, a înconjurat lin un deal și după ce a plutit puțin timp, a dispărut în spatele vârfului altui deal. De partea cealaltă s-a văzut o strălucire puternică emanată parcă de un obiect aterizat. Băieților li s-au alăturat o cosmeticiană, Kathleen May, cei doi fii ai ei și prietenul lor Tommy Hyer, precum și Eugene Lemon, de 17 ani, cu câinele său.

Câinele a luat-o la fugă înaintea grupului și curând nu l-au mai văzut. Deodată, l-au auzit lătrând furios și câteva clipe mai târziu a apărut în mare goană, cu coada între picioare. Un abur urât mirositor s-a răspândit pe teren făcându-i pe membrii grupului să lăcrimeze. Lemon și Neil Nunley au ajuns primii pe creastă și, privind în jos, au observat „o sferă mare de foc" la 50 de picioare spre dreapta lor. Alt martor ocular a declarat că sfera era de dimensiunea unei case.

La stânga grupului, pe vârful unui deal, exact sub coroana unui stejar, se aflau două luminițe și, la sugestia doamnei May, Lemon a îndreptat spre ele lumina lămpii sale electrice. Spre marea lor uimire, fascicolul de lumină a dezvăluit o făptură grotescă, cu capul în forma „asului de treflă", după cum au declarat mai mulți martori oculari, independent unul de altul. În cap se vedea „o fereastră" circulară întunecoasă, cu excepția celor două luminițe care aruncau, drept înainte, două raze de culoare albastru-pal. Dar grupul nu a observat ca făptura să fi avut ceva care să semene a brațe sau picioare.

Ființa, care părea să aibă peste șase picioare înălțime, s-a îndreptat spre grup, dar nu pășea, ci parcă aluneca plutind. După câteva clipe și-a schimbat direcția îndreptându-se spre sfera strălucitoare de la poalele dealului.

Totul s-a desfășurat în puține secunde, timp în care Lemon a leșinat. Ceilalți l-au târât cu ei în timp ce fugeau de la fața locului.

O jumătate de oră mai târziu A. Lee Stewart Jr. de la *The Braxton Democrat*, îi chestiona, dar majoritatea martorilor oculari de-abia puteau vorbi. Unii au avut nevoie de prim-ajutor medical. Stewart nu avea îndoială că aceștia văzuseră ceva care îi îngrozise

teribil. Curând după aceea a izbutit să-l convingă pe Lemon să-l însoţească la locul întâmplării unde Stewart a simţit că nările şi gâtlejul i s-au iritat din cauza unui miros ascuţit, care se înalţa din iarbă. A doua zi dimineaţa, la ora 7, Stewart a revenit singur în acelaşi loc, unde a descoperit „urme de roţi" coborând pe povârnişul dealului spre o suprafaţă cu iarbă bătătorită, fapt ce indica prezenţa de curând a unui obiect mare.

Întâlnirea cu ceea ce presa, fără zăbavă, l-a botezat „monstrul de la Flatwoods" s-a petrecut într-o perioadă când au fost semnalate o serie de obiecte neobişnuite care au survolat regiunea. Bailey Frame, un bărbat din apropierea râului Birch, a afirmat că a văzut o sferă strălucitoare de culoare portocalie, plutind în zona în care a fost semnalat „monstrul". Obiectul a fost vizibil timp de 15 minute, după care a ţâşnit spre aeroportul Sutton, unde de asemenea a fost zărit.

O relatare - făcută cu o săptămână înainte de evenimentul de la Flatwoods şi la 11 mile de locul acesta - semnala că o femeie şi mama ei, care mergeau cu maşina la biserica din Weston, au întâlnit în drumul lor aceeaşi făptură, sau una asemănătoare. Amândouă au simţit un puternic miros neplăcut, iar femeia mai tânără s-a speriat atât de tare încât a trebuit să fie spitalizată. Această relatare, care nu se ştie cât de adevărată este, nu a apărut în presă, ea fiind înregistrată de doi cercetători de la Civilian Saucer Investigation („Corpul civil de cercetări în legătură cu farfuriile zburătoare") din Los Angeles.

Scepticii au teoretizat, afirmând că doamna May şi însoţitorii ei văzuseră un meteorit şi o bufniţă şi că numai starea de isterie care i-a cuprins i-a determinat să creadă că zăriseră altceva. Totuşi, când au fost chestionţi separat, la scurtă vreme după incident, martorii oculari au făcut declaraţii pe care cercetătorii le-au calificat drept şocant de asemănătoare; iar scepticii au trebuit să accepte că nu putea fi vorba de o înţelegere prealabilă între aceia care făcuseră declaraţiile.

O femeie din oraşul Jolliette, statul Quebec, din Canada, a informat că a zărit o făptură asemănătoare pe când privea pe fereastra locuinţei, în dimineaţa zilei de 23 noiembrie, 1973. Ea şi-a trezit soţul, care îndată a ieşit afară, dar nu a găsit decât un câine „speriat de moarte". Poliţia din localitate a exprimat părerea că femeia era sinceră.

BIBLIOGRAFIE

Barker. Gray. *The Monster and the Saucer. Fate* 6, 1 (January 1953): 12-17.

Macduff, Claude. *The November 1973 UFO-Invassion of Quebec. The UFO Register* 7, 1 (December 1976): 3-18.

More on the „Green Monster". Civilian Saucer Investigation Quarterly Bulletin 1, 2 (Winter 1953): 3.

Sanderson, Ivan T. *Uninvited Guests: A Biologist Looks at UFOs.* New York: Cowles, 1967.

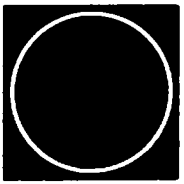

MONSTRUL DE LA FLUVIUL ALB

Din 1915 și până la începutul anilor '70, locuitorii orașului Newport, din nord-estul statului Arkansas, au semnalat - din când în când - apariția unui monstru în apele fluviului Alb, care străbate urbea. Aparițiile nu erau continue, ci sporadice. În 1917, de exemplu, un număr de cetățeni au zărit apa agitându-se în mod straniu sau chiar au putut zări cauza tulburării.

Bramblett Bateman, un martor, a declarat sub prestare de jurământ, că „la data de 1 iulie a zărit" ceva „care a apărut la suprafața apei. De la distanța la care mă aflam (375 de picioare) am apreciat că măsura vreo 12 picioare în lungime și cam 4-5 picioare în lățime. Nu i-am văzut nici capul și nici coada (sic), dar s-a înălțat încet din apă și a rămas în această poziție vreo 5 minute. De data aceasta a rămas nemișcat, dar cu alte ocazii l-am văzut deplasându-se în susul și în josul fluviului; niciodată nu am izbutit să determin dimensiunile monstrului."

În după-amiaza acelei zile de 1 iulie, J. B. Reid, adjunctul șerifului din Jackson se afla cu Bateman când a apărut monstrul. Reid a întărit declarația lui Bateman, spunând: „De acolo unde ne aflam, la vreo 300 de picioare distanță, am zărit spumă în cantitate mare și bășici tulburând suprafața apei pe un diametru de 30 de picioare. Nu s-a ivit la locul respectiv ci la vreo 300 de picioare în amont. Arăta ca un sturion sau somn uriaș. După vreo două minute s-a scufundat în apă."

Următoarea apariție, căreia i s-a făcut publicitate, s-a petrecut în 1971. Un martor ocular a afirmat că a zărit „o făptură de dimensiunea unui vagon de marfă... și de lungimea a trei sau patru autocamionete precum și doi iarzi de-a latul". „Aveai impresia că năpârlea, dar pielea îi era netedă", a mai spus martorul. Un alt martor ocular, care a făcut și o fotografie neclară a unei siluete care ieșea la suprafață în ziua de 28 iunie, a descris (la fel ca martorii din deceniile precedente) că apariția ființei a fost însoțită de un urlet, un fel de muget sonor de vacă împletit cu nechezatul unui cal. Cu un asemenea prilej rar i s-a văzut fața, deși un timp foarte scurt. S-a spus că avea „un os" ieșit pe frunte.

Ollie Ritcherson și Joey Dupree s-au dus cu barca în apropiere de insula Towhead, în căutarea monstrului, când, deodată, s-au

ciocnit de ceva invizibil. S-a petrecut un lucru înfiorător: barca a fost săltată pe spinarea unui animal uriaș pe care nu îl puteau vedea cu claritate. Cei doi oameni veniseră la insulă deoarece cu două săptămâni în urmă descoperiseră aici urme uriașe care duceau din apă la mal și înapoi la apă. Fiecare urmă întipărită în sol măsura 14 inci pe opt inci și prezenta trei degete, apoi un spațiu și un al patrulea deget cu pinten, care se extindea în unghi. Un copac doborât și vegetația culcată în picioare dovedeau că pe acolo trecuse un animal mare și greu, care într-un anumit loc se lăsase la pământ.

Biologul Roy P. Mackal este de părere că „acest caz constituie exemplul elocvent al unui animal acvatic cunoscut, dar care și-a părăsit habitatul normal din care pricină martorii oculari nu îl pot identifica, el nefiindu-le familiar. E limpede că animalul în cauză e o focă-elefant mascul, fie *Mirounga leonina* (din specia sudică), fie *Mirounga angustiorstris* (specia nordică)". Mackal susținea că vietuitoarea urcase de la gurile fluviului Mississippi și trecuse în fluviul Alb, care se ramifică din Mississippi, în statul Arkansas de centru-est.

Ivan T. Sanderson, biolog nonconformist, avansa o ipoteză și mai surprinzătoare, sugerând că animalul era „un pinguin cu adevărat gigantic."

BIBLIOGRAFIE

Arkansas Has a Problem. Pursuit 4 (October 1971): 89-95.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals: An Inquiry Into Zoological Mysteries.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1980.

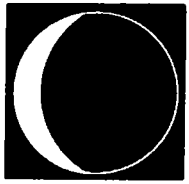

MONSTRUL DIN CRAWFORDSVILLE

Una din cele mai fantastice relatări despre O.Z.N.-uri a fost aceea care a provenit de la Crawfordsville, Indiana, la începtul anului 1891.

Indianapolis Journal, din 5 septembrie, publica știrea că în dimineața precedentă, la ora 2, doi oameni care încărcau un vagon au zărit „o apariție oribilă!" în partea de apus a cerului. La 100 de picioare în aer, ceva fără cap, de formă alungită, lung de 20 de picioare și lat de 8 picioare - în aparență o specie bizară a unei făpturi însuflețite - s-a autopropulsat cu mai multe perechi de aripioare și a făcut înconjurul unei case din apropiere. Acel „ceva" s-a făcut nevăzut spre răsărit, dar s-a înapoiat după scurt timp. Cei doi oameni, a căror curiozitate se epuizase, au dat curs unui impuls firesc și au rupt-o la fugă. Dar mai fusese un martor ocular - pastorul metodist G. W. Switzer - care a urmărit și el episodul.

Făptura a revenit seara următoare, iar de data aceasta sute de cetățeni din Crawfordsville au văzut-o cum își flutura cu violență aripioarele; de asemenea, ei au văzut „ochiul" care părea că arunca flăcări. Făptura „se zbătea de parcă ar fi fost în agonie" și emitea un sunet „ca un hârâit plângăreț", în timp ce plutea la 300 de picioare în aer. La un moment dat, creatura a trecut plutind peste un grup de privitori, care apoi au jurat că au simțit pălindu-i „răsuflarea ei fierbinte".

După ani de zile, Charles Fort a dat peste această poveste publicată în ziarul *Brooklyn Eagle* din 10 septembrie, 1891. Bănuitor, ba chiar „convins că nu a existat vreodată un reverend G. W. Switzer la Crawfordsville", el a întreprins cercetări și spre surprinderea sa „a aflat că un reverend Switzer trăia la Crawfordsville, în 1891". Fort i-a scris la adresa din Michigan, unde locuia în momentul acela, iar reverendul Switzer i-a răspuns că îi va trimite o relatare despre acea apariție îndată ce se va înapoia din călătoria pe care o întreprindea atunci. „Din păcate - a adăugat Fort - nu am izbutit să-l fac să-mi trimită relatarea făgăduită. Se pune problema: a apărut, cu adevărat, «un monstru fără cap» la Crawfordsville, în septembrie, 1891? Iar la aceasta, pe baza

cercetărilor întreprinse pot răspunde: da, la vremea respectivă reverendul G. W. Switzer locuia la Crawfordsville".

Dar, peste un anumit timp, Vincent Gaddis, reporter al ziarului din Crawfordsville și membru al Fortean Society, a izbutit să obțină rezultate mai bune. El i-a chestionat pe locuitorii în vârstă, care i-au confirmat autenticitatea relatării. Aceștia i-au mai povestit despre o apariție care avusese loc la 6 septembrie, despre care însă presa nu relatase, și despre care Gaddis a scris: „Toate relatările se referă la obiect ca la o făptură însuflețită"; cu alte cuvinte, ar fi vorba de una din ipoteticele forme de viață atmosferice care vor figura în teoriile timpurii despre obiecte zburătoare neidentificate.

BIBLIOGRAFIE

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Garddis, Vincent H. *Indiana's Sky Monster. Doubt* 14 (Spring 1946): 209-10.

*** *Mysterious Fires and Lights.* New York: Dell, 1968.

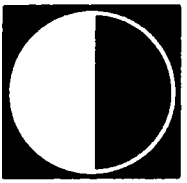

MONSTRUL DIN LACUL WORTH

Deşi e puţin cunoscut, monstrul care în vara anului 1969 a zguduit de spaimă cetăţenii din zona lacului Worth, situat la marginea de nord a oraşului Fort Worth din Texas, este subiectul unui caz din cele mai bine documentate din întreaga istorie încâlcită a bipezilor păroşi. Cu acest prilej a fost realizată una din rarele fotografii ale unui astfel de monstru.

În dimineaţa zilei de 10 iulie, John Reichart, soţia şi încă două perechi s-au prezentat la poliţia din Fort Worth. Erau atât de îngroziţi încât, oricât de improbabilă părea relatarea lor, poliţiştii au rămas încredinţaţi că cele şase persoane zăriseră ceva cu adevărat ieşit din comun. Martorii au povestit că, pe la miezul nopţii, parcaseră undeva la malul lacului Worth, când, deodată, o fiinţă uriaşă a sărit din copac drept pe maşina lui Reichart. Corpul acesteia era acoperit deopotrivă cu solzi şi blană - au spus ei; părea o fiinţă rezultată din încrucişarea omului cu o capră.

Patru unităţi de poliţie s-au deplasat urgent la locul cu pricina, dar nu au găsit nimic. Totuşi, poliţiştii au rămas impresionaţi de zgârietura lungă de 18 inci care se vedea pe flancul automobilului. Reichart s-a jurat că maşina sa nu avusese înainte o asemenea zgârietură şi şi-a exprimat convingerea că fusese făcută de ghearele monstrului.

În timpul celor două luni anterioare, alte relatări despre monstru ajunseseră la urechile poliţiei care însă nu le-a acordat atenţie, crezând că este vorba de vreo farsă. Poliţiştii au presupus că şi Reichart şi tovarăşii săi căzuseră victime unei feste, însă agresivitatea neobişnuită care fusese manifestată cu prilejul acestui incident i-a determinat să privească întâmplarea cu mai multă seriozitate decât în alte ocazii.

Aproape exact după 24 de ore, Jack Harris mergea pe unicul drum care ducea la Centrul de Ştiinţe Naturale Fort Worth. Deodată a zărit în faţa sa fiinţa aceea ciudată, care alerga încoace şi încolo, pe un povârniş. Curând 30-40 de persoane, care citiseră articolul din ziarul *Fort Worth Star Telegram* - din ziua precedentă - intitulat „Un om-ţap straniu bagă în sperieţi mai multe familii care parcaseră la lacul Worth", se adunaseră la faţa locului. În foarte scurt timp poliţiştii de la departamentul şerifului soseau la

locul incidentului şi vedeau cu ochii lor incredibila privelişte. Când câţiva dintre spectatori au vrut să se apropie de monstru, acesta a azvârlit o roată de rezervă completă, cu cauciuc şi jantă, iar oamenii, de frică, s-au închis în grabă în maşinile lor. Apoi, monstrul s-a făcut nevăzut în tufişuri.

Martorii oculari au estimat că monstrul era înalt de şapte picioare şi cântărea vreo 300 de pounds. Mergea pe două picioare, era acoperit cu păr sur şi scotea „un ţipăt jalnic, parcă îl vâna cineva... În orice caz era un ţipăt neomenesc", a spus Harris.

În săptămânile care au urmat grupuri de oameni - unii înarmaţi cu puşti - au efectuat incursiuni nocturne în pădurile şi câmpiile din jurul lacului. Mulţi erau de părere că e vorba de „o maimuţă antropoidă mare". Fiinţa a lăsat urme pe sol, care din păcate nu au fost conservate; dar s-a precizat că talpa măsura 16 inci în lungime şi opt inci lăţime în zona degetelor. Cu un prilej, oamenii angajaţi în urmărire au tras cu arma, apoi s-au luat după dâra de sânge şi urmele paşilor până la malul apei. Trei oameni au afirmat că într-o noapte monstrul a sărit pe maşina lor de unde nu a plecat decât atunci când vehiculul s-a ciocnit de un copac. Alţi trei oameni l-au urmărit o săptămână fără ca măcar să-l vadă o dată, deşi i-au auzit ţipetele şi i-au simţit duhoarea caracteristică. Urmăritorii au dat peste stârvurile unor oi ucise - după părerea lor - de misterioasa făptură. Allen Plaster, proprietarul unui magazin de haine, a făcut o fotografie în alb-negru care - după cum susţinea el - reprezenta o imagine făcută din imediata apropiere. Dar fotografia era neclară.

Apariţii sporadice au continuat să aibă loc în anii următori; ultimul val de mare spaimă s-a dezlănţuit în 1969, în centrul episodului situându-se Charles Buchanan. Buchanan a spus că aţipise în sacul său de dormit, când - deodată - a simţit că este săltat. Era monstrul. Buchanan a apucat repede o pungă în care se afla friptură de pui pe care fiinţa a luat-o şi şi-a îndesat-o în gură; apoi a sărit în apă şi a început să înoate spre insula Greer. Această întâmplare s-ar fi petrecut în ziua de 7 noiembrie.

Helmuth Naumer, purtător de cuvânt al Muzeului de Ştiinţă şi Istorie din Fort Worth, şi Harroll Rogers, pădurar, au teoretizat subiectul avansând ideea că fiinţa era de fapt un linx mare - explicaţie absurdă şi ridicolă din toate punctele de vedere. Mai puţin neverosimilă (dar care nu a fost dovedită niciodată) - este afirmaţia că poliţia l-a prins pe un farsor costumat. Dacă într-adevăr episodul a fost creat de un farsor, acesta şi-a jucat impecabil rolul; în acelaşi timp, ţinând seama că cete numeroase porniseră să-l caute, unii din urmăritori fiind înarmaţi şi pregătiţi să apese pe trăgaci, se poate spune că farsorul a demonstrat o vitejie, ori o prostie remarcabilă.

BIBLIOGRAFIE

Charvinsky, Mark. *Our Strange World: The Lake Worth Monster. Fate* 45, 10 (October 1992): 31–35.

Clarke, Sallie Ann. *The Lake Worth Monster of Greer Island, Ft. Worth, Texas.* Fort Worth, TX: The Author, 1969.

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1983.

Green, John, Sasquatch: *The Apes Among Us.* Seattle, WA: Hancock House, 1978.

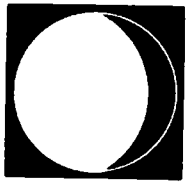

MONȘTRII DIN LOCH NESS

Istoria unuia din cei mai vestiți monștri lacuștri începe, potrivit acelora care susțin existența unor animale de acest soi, cu 10.000 de ani în urmă. În timpul ultimei ere glaciare gheţarii au săpat unul din cele mai mari lacuri (peste 20 de mile lungime, o milă și jumătate lățime, pe alocuri atingând adâncimea de 1000 de picioare), pe pământul care avea să fie numit Scoția. Când a început dezgheţul, marea a pătruns și a umplut fiordul lăsat în urmă de gheţari. Iar când gheața a dispărut, pământul s-a înălțat lent și, în cele din urmă, fiordul a devenit actualul Loch Ness. În decursul timpului, apa de mare a fost înlocuită de apa dulce. Urmașii animalelor care înotaseră în Loch, atunci când acesta era legat de mare, au continuat să trăiască în noile condiții ale mediului înconjurător.

În anul 565 e.n., un om care se scălda în râul Ness (care pornește de la capătul de nord al Loch Ness și se varsă în mare) a murit în condiții bizare. Sfânta Columba, care a sosit la fața locului, i-a întâlnit pe oamenii care transportau trupul neînsuflețit. Aceștia i-au spus că bărbatul fusese omorât de un monstru care sălășluiește în râu. Columba a trimis în apă pe unul din alaiul ei, ca să atragă atenția fiarei, iar animalul a ieșit la suprafață din adâncuri și s-a îndreptat amenințător spre înotător. În timp ce norodul privea îngrozit, sfânta a făcut semnul crucii și, în numele Domnului, i-a poruncit monstrului să plece. Potrivit unui text latin, compilat de Sfântul Adamnan un secol mai târziu, „când fiara a auzit glasul sfintei s-a înspăimântat și a început să fugă înapoi mai iute decât atunci când venise".

Relatarea nu conține o descriere a înfățișării „fiarei" și pune accentul pe comportamentul agresiv al acesteia de o manieră care nu se potrivește și nici nu se găsește în relatările contemporane despre monstrul din Loch Ness. Totuși, majoritatea cronicarilor care se interesează de misteriosul animal, consideră că aceasta este prima relatare despre „Nessie".

De-a lungul secolelor, referiri ambigue despre animalele din Loch au apărut și în alte documente, dar unii specialiști susțin că – în lumina relatărilor din vremurile noastre despre Nessie – ele nu sunt relevante. Alții, sprijinitorii îndeobște, subliniază tradițiile europene larg răspândite despre „caii de apă" pe care scoțienii îi

numesc „kelpie". Credința populară susține că acești kelpie au găsit în apele lacului Ness un sălaș deosebit de plăcut. De aici porneau acei malefici kelpie, care luau înfățișarea de cai, ademenindu-i pe călătorii neștiutori să-i încalece, pentru ca apoi să se arunce în primul curs de apă, înecându-și victimele. Legătura dintre supranaturalii kelpie și (presupușii) monștri biologici din lacuri este nebuloasă. În afară de asocierea evidentă a acestor fiare stranii cu apa dulce a râurilor și lacurilor, există un singur fapt care poate constitui o legătură și anume descrierile făcute de martorii oculari din perioada contemporană care i-au prezentat pe Nessie și pe monștrii din alte lacuri ca niște ființe ale căror capete seamănă cu capul unui cal.

După ce prin 1930 și în anii următori monstrul a devenit o senzație mondială, au apărut multe persoane, locuitori din zona Loch Ness sau de prin alte locuri, care au început să povestească întâmplări petrecute în primii ani ai secolului sau chiar mai înainte. De exemplu, în 1934, D. Mackenzie i-a scris lui Rupert T. Gould, autorul primei cărți dedicată fenomenului Ness (*Monstrul din Loch Ness și altele*, 1934), povestindu-i despre o apariție care ar fi avut loc prin 1871 sau 1872. La amiaza unei zile însorite de octombrie, el a văzut „ceva care semăna cu o barcă răsturnată zbătându-se în apă". La 20 octombrie, 1933, ziarul *The Scotsman* publica o scrisoare primită de la ducele de Portland, în care acesta își depăna amintirile. „Prin 1895, scria el, când am luat în arendă pescuitul de somoni în Loch Oich și râul Garry, pădurarul, hotelierul și pescarii amatori mi-au vorbit adesea despre o fiară uriașă, îngrozitoare - cum o numeau ei - care se ivea în Loch Ness". În 1879 și 1880 două grupuri de oameni au fost martori oculari - dacă ar fi să acordăm crezare declarațiilor lor retrospective - la apariția unui animal mare, de culoare cenușie ca a elefantului, cu cap mic la capătul unui gât lung, care pășind legănat a intrat în apă.

Cuvinte ca: barcă răsturnată, culoarea cenușie a elefantului, cap mic, gât lung și chiar adjectivul „îngrozitor", vor fi folosite în numeroase relatări ulterioare despre Nessie. Cronicarii acestui fenomen apreciază că aparițiile monstrului se numără cu miile. La mijlocul anilor '70, biologul Roy P. Mackal afirma: „De-a lungul anilor au avut loc peste 10.000 de aparții la Loch Ness care *au fost semnalate*, dar mai puțin de o treime din acestea au fost înregistrate."

Monstrul clasic

La 27 august, 1930, ziarul *Northern Chronicle* care se tipărea la Inverness, localitate situată la capătul de nord al loch-ului, relata că în urmă cu o lună trei oameni ieșiseră la pescuit cu barca; deodată - așa cum s-a exprimat unul din cei aflați în barcă -

au văzut „un vârtej la vreo 600 de iarzi în susul loch-ului. Am zărit un șuvoi azvârlit la mare înălțime în văzduh... A continuat până a ajuns la 300 de iarzi, apoi cauza care provoca tumult în apă s-a îndreptat spre sud, într-un arc de cerc larg și s-a îndepărtat de noi. Naviga cu o viteză de 15 noduri, după părerea noastră. De asemenea, am apreciat că partea vizibilă măsura vreo 200 de picioare și se înălța cam trei picioare deasupra apei. Valurile provocate au zdruncinat violent barca". Deși nu a descris sursa tulburărilor provocate în apă, el a afirmat că era „fără îndoială" o vietuitoare și „nu una normală".

După apariția acestei povestiri, cititorii au trimis numeroase scrisori (publicate în numărul din 3 septembrie al ziarului) prin care confirmau că ei înșiși sau alte persoane au fost martori oculari la apariția misterioaselor animale din Loch Ness. Cu toate acestea, episodul nu a avut răsunet și nu a captat atenția generală.

Totul avea să se modifice în urma unui incident petrecut în după-amiaza zilei de 14 aprilie, 1933, lângă Abriachan, un sat situat la nord-vest de Loch Ness. O pereche ce călătorea cu mașina a zărit o masă enormă ieșind la suprafața apei. Ei au oprit mașina și timp de câteva minute au privit la „uriașul animal, care se bălăcea în loch". La 2 noiembrie, *The Inverness Courier* publica relatarea făcută de Alex Campbell, care afirma că și el a fost martor la apariții. Evan Barron, editorul ziarului, a calificat animalul drept „monstru", iar articolul a captat atenția presei din Scoția. Apoi au avut loc multe apariții (observate, se pare, datorită faptului că prelungirea unui drum mai vechi de-a lungul malului a impus înlăturarea obstacolelor naturale ce împiedicau vizibilitatea) care în cele din urmă au captat atenția lumii întregi. În octombrie, când au fost publicate peste 20 de articole după incidentul din 14 aprilie, „monstrul din Loch Ness" se născuse.

În decursul anilor s-a realizat un portret complex al monstrului. (Totuși, câteva relatări descriu o ființă complet diferită și chiar stranie. Despre acestea vom vorbi curând). Portretul clasic al lui Nessie ne prezintă un animal cu gât lung, vertical, cu capul având o circumferință potrivită. La capătul gâtului unii martori oculari au spus că văzuseră un fel de coamă de păr. Capul, așa cum s-a afirmat, avea aspectul capului de cal. Trupul lung, fusiform, avea una, două sau trei cocoașe, (ceea ce, în opinia lui Mackal, sugera existența mai multor animale), precum și o coadă lungă și groasă. Persoanele care afirmă că l-au văzut pe uscat de regulă au semnalat că Nessie avea pe trup niște protuberanțe asemănătoare aripioarelor, care erau cauza mersului greoi și șovăitor pe pământ, dar care - de bună seamă - îi permiteau să se deplaseze cu ușurință în apă. Culoarea era prezentată diferit: cenușie, bună sau neagră, deși uneori martorii oculari au semnalat culori mai deschise. Se ridica și se scufunda vertical cu iuțeală, în apă. Apărea aproape totdeauna când lacul era calm.

Dacă Loch Ness găzduiește ceva neobișnuit, bunul-simț și

biologia impun ideea existenței a mai multor ființe. Primii scriitori care au consemnat fenomenul, printre care și Gould, asigurau cu naivitate că loch-ul adăpostește o singură ființă; dar partizanii monstrului din Loch-Ness au abandonat de mult această părere și susțin că o populație de animale - a căror specie nu este cunoscută și care se înmulțește, zămislindu-se - sălășluiește în apele lacului. Într-adevăr, relatările despre existența a mai multor Nessie se fac auzite, deși nu prea des. *Scottish Daily Press* din 14 iulie, 1937, de exemplu, scria că opt persoane au zărit „trei monștri la vreo 300 de iarzi în apă. La mijloc se afla unul cu două cocoașe negre, lucioase, lungi de 5 picioare care se înălțau aproximativ două picioare deasupra apei; în dreapta și stânga lui se afla câte un monstru mai mic".

Dacă ținem seama chiar și numai de faptul că estimările dimensiunilor diferă de la caz la caz, devine evident că nu e vorba totdeauna de apariția aceluiași animal. Aprecierea lungimii variază de la trei picioare (este drept, în puține relatări despre „puișori de monștri") și până la 65 de picioare. Unii cercetători ai fenomenului Nessie resping aprecierea de la urmă, socotind-o exagerată, dar alții susțin că relatările despre această categorie uriașă s-ar putea referi la un „taur", specimen ajuns la maturitate. Cele mai multe relatări indică o lungime care variază între 15 și 30 de picioare.

Apariții pe uscat și alte ciudățenii

Și scepticii și adepții sunt de acord că otariile, păsările scufundătoare, efectele valurilor și alte fenomene convenționale dau naștere măcar la unele apariții. Asemenea explicații nu se potrivesc la un subcapitol al relatărilor despre Nessie. Despre ele, H. H. Bauer, savant și comentator avizat al fenomenului Nessie, scria: „Provoacă multă - dar inevitabilă - nedumerire celor mai aprigi cercetători existența unui mic număr de martori oculari care susțin că au văzut mai mulți Nessie pe uscat. În Nessiedom au loc asemenea evenimente, care se pot compara cu «întâlnirile de gradul trei» în O.Z.N.-ologie. Ești confruntat direct cu un fenomen în care persoane aparent sincere și echilibrate susțin realitatea experienței lor de un soi improbabil. Aparițiile pe pământ au făcut parte de la început din ansamblul problemei, iar credința că Nessie există a complicat și mai mult lucrurile".

Pe de altă parte se poate argumenta că asemenea „întâlniri de gradul trei" fac ca identificarea sau perceperea eronată să fie mai puțin probabilă, ceea ce înseamnă că martorii nu mint, și că au dat peste ceva cu adevărat ieșit din comun. În ultima ipoteză, aparițiile terestre întăresc credibilitatea confraților acvatici și consolidează poziția viețuitoarelor anormale, cu gât lung - cu alte

cuvinte a clasicilor Nessie – din loch. Trebuie remarcat, de asemenea, că cel puțin unele din apariții nu fac decât să complice situația.

Apariția terestră cea mai celebră s-a petrecut în după-amiaza zilei de 22 iulie, 1933. Domnul și doamna F. T. G. Spicer au povestit că pe când se îndreptau cu mașina spre sud, pe partea de est a loch-ului, între Dores și Foyers, au zărit un animal bizar la 200 de iarzi, în fața lor. Spicer povestește că „ființa nu se târa ca o reptilă, ci se arcuia și a traversat șoseaua în salturi; însă datorită unor pante nu i-am putut vedea membrele inferioare. Măsura 20–30 de picioare în lungime, culoarea trupului era cenușie ca a elefantului, trupul îi era mătăhălos și avea gâtul lung. Nu i-am văzut coada și nici gura pe ceea ce părea să fie capul ființei. Probabil că făcuse coada colac în jurul trupului căci am observat o ieșitură deasupra umărului, parcă ar fi cărat ceva în spinare". Soții Spicer au folosit adjectivele „oribil", „abominabil", „o privelițte înfricoșătoare", la decrierea misterioasei făpturi.

La 5 ianuarie, 1934, în jurul orei 1 dimineața, studentul veterinar W. Arthur Grant, care călătorea cu motocicleta, era aproape să se ciocnească de un animal, la nord de orașul Abriachan. Animalul a traversat șoseaua de la dreapta la stânga, și-a croit drum prin frunziș și s-a aruncat în loch, dispărând imediat sub apă. Ulterior Grant a povestit: „Avea capul ca al șarpelui sau al țiparului, turtit la creștet, ochii mari ovali, gâtul lunguieț și coada destul de mare. Trupul era mai gros spre coadă decât spre partea din față. Culoarea lui era neagră sau brună, iar pielea semăna cu cea a balenei."

Ultima apariție terestră a avut loc la 28 februarie, 1960, și a avut drept subiect același specimen clasic. Uitându-se cu binoclul, într-o după-amiază, Torquil MacLeod a observat un animal cu gât lung și înotătoare. Jumătatea superioară era vizibilă, restul aflându-se în apă. El a urmărit animalul cu privirile timp de 9 minute, până când „a făcut o mișcare, ceva între salt și rostogolire, spre stânga, până când trunchiul a ajuns drept în fața mea, apoi a sărit în apă și, după toate aparențele, s-a dus imediat la fund".

Alte apariții se referă la animale atât de bizare și atât de nelogice, încât partizanii care abordează în mod științific fenomenul Nessie susțin, de obicei, că martorii oculari au perceput greșit monstrul clasic, ori au dat – așa cum opina Mackal într-un caz anumit (la care ne vom referi în continuare și care o implică pe doamna Reid din Inverfarigaig) – peste „un specimen deformat congenital al unei vite de munte, comună în regiune". Abstracție făcând de conținutul cu totul nefiresc, aceste relatări nu par – cel puțin din punctul de vedere al sincerității martorilor oculari – nici mai mult, nici mai puțin credibile decât acelea pe care teoreticienii adepți ai lui Nessie le agrează.

În 1990, *Scots Magazine* a tipărit o relatare nepublicată până

atunci despre o apariție petrecută în aprilie, 1932. Colonelul L. McP. Fordyce a scris că pe când călătorea cu soția în mașină, într-o dimineață pe un drum de pădure în partea de sud a loch-ului, au văzut la aproximativ 150 de iarzi în față „un animal enorm" care a traversat șoseaua, îndreptându-se după toate aparențele spre apă. Ulterior, colonelul își reamintea: „Pășea ca un elefant, dar părea rezultatul încrucișării unui cal foarte mare cu o cămilă, căci avea cocoașe, iar capul mic îl avea la capătul unui gât lung. Am oprit mașina și l-am urmărit, pe jos, o scurtă bucată de drum. De la spate părea că este de culoare cenușie și păros. Gâtul lung și subțire îi dădea înfățișarea unui elefant cu trompa ridicată". Avea picioare lungi și subțiri și o coadă de asemenea subțire, păroasă. Curând Fordyce și-a pierdut stăpânirea de sine și s-a refugiat la adăpost în mașină. Zarva stârnită pe plan internațional despre „monstrul din Loch Ness" se potolise de peste un an, iar soții Fordyce nu știau în ce context să plaseze experiența lor. Ei au considerat, în cele din urmă, că văzuseră un animal straniu care scăpase din menajeria vreunui circ.

Oricât de ciudat s-ar părea, fiare la fel de neverosimile figurează în alte relatări.

La 20 octombrie 1933, *The Scotsman* publica scrisoarea trimisă de unul din strănepoții lui Patrick Rose, în care afirma că străbunul său auzise, în 1771, despre apariția unui monstru, „un soi de corcitură de cal cu cămilă". În 1912, un grup de copii a zărit, de la distanța de numai câțiva iarzi, „un animal cu gât lung, cu aspect de cămilă", care intra în loch. Era de culoarea nisipului și avea patru picioare.

Dar aceasta nu este ultima relatare despre fiarele terestre din apropierea loch-urilor. În timp ce călătorea de-a lungul malului nordic al loch-ului, la 5 dimineața, într-o zi de aprilie a anului 1923, Alfred Cruickshank a depistat - după cum s-a relatat - la vreo 50 de iarzi în fața sa „un trup cocoșat, înalt de vreo șase picioare și lung de 12, cu burta târându-se pe pământ" și o coadă apreciabilă. Pășea pe patru picioare groase ca ale elefantului și avea labe mari. „Am văzut-o - a spus el - profilându-se ceea ce părea a fi capul, mare și cu nasul bont, așezat direct pe trup; cu alte cuvinte nu prea avea gât". Cruickshank susținea că animalul semăna cu un „hipopotam enorm" în unele privințe, deși nu chiar în toate aspectele. A lansat un fel de „lătrat strident" înainte de a dispărea în apă. În decembrie, 1933, doamna Reid a văzut - după cum afirma - ceva care i s-a părut că semăna cu un hipopotam mare, păros, cu picioare scurte, de culoare închisă și cap rotund și gros, în timp ce se odihnea pe povârnișul loch-ului.

În mod curios, exceptând cazul menționat mai sus, aparițiile terestre au încetat după anii '30. Chiar și aparițiile acvatice, care nu erau dintre cele mai bine documentate, au drept obiectiv animale care diferă de monstrul clasic. O scrisoare publicată de *Argus*, un

Cea mai celebră fotografie a misteriosului locatar din Loch Ness, realizată în aprilie 1934 de R. K. Wilson, prezintă imaginea clasică a monstrului cu gât lung. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

ziar scoţian, la data de 7 iunie, 1933, relata: „În timp ce zburam deasupra [Loch Ness] săptămâna trecută în vecinătatea castelului Urquhart, noi am zărit în adâncuri o siluetă ce semăna cu un aligator mare, lung de vreo 25 de picioare şi lat de 4 picioare. Un an mai devreme, în februarie, 1932, o femeie a văzut înotând în susul râului Ness un animal de 7–8 picioare lungime, pe care l-a descris ca fiind „un crocodil". La începutul secolului al XIX-lea, unele relatări menţionau apariţia, din când în când, în loch a unui animal care semăna cu o «salamandră uriaşă». Mai înainte, în 1880, scafandrul Duncan MacDonald, care cerceta epava unei nave scufundate la capătul extrem de sud al loch-ului, a zărit «o fiară foarte bizară, care arăta ca o broască uriaşă». Îngrozit, a refuzat să se mai scufunde în loch."

Fotografii

În pofida poveştilor şocante, cea mai mare parte a relatărilor prezintă o fiinţă cu gât lung care, cei ce au noţiuni de paleontologie, cred că seamănă cu pleusiozaurul, o reptilă de apă care – potrivit cunoştinţelor ştiinţifice – a dispărut de pe pământ în timpul primei perioade jurasice, în urmă cu 65 de milioane de ani. Descrierile făcute de majoritatea martorilor oculari diferă doar în ce priveşte dimensiunile fiarei.

Fenomenul Ness s-a declanşat la fel ca fenomenul O.Z.N., cu un mare număr de relatări făcute de martori oculari individuali a căror sinceritate şi sănătate mentală aparent nu pot fi puse la îndoială. Asemenea mărturii merită să fie tratate cu respect şi nu trebuie să fie respinse fără discernământ. În afară de aceasta, dovezile pentru Nessie includ fotografii, filme şi înregistrări sonore, care par să confirme prezenţa unei vieţuitoare sub apă sau în străfundurile apei. Hugh Gray, care locuia pe malul de sud-est al loch-ului, a izbutit să facă, la 13 noiembrie, 1933, prima fotografie a monstrului de la distanţa de 200 de iarzi şi dintr-un punct avantajos situat la aproape 40 de picioare înălţime. Fotografia nu e prea clară şi arată un obiect care în mod evident înaintează cu vigoare. În partea stângă se prelungeşte ceva în formă de şarpe, probabil - dacă acceptăm ideea că Gray a surprins un animal pe peliculă - gâtul sau un organ înotător. Gray considera că acea prelungire reprezenta gâtul fiarei, cu capul sub apă. În general fotografia e acceptată ca fiind autentică, totuşi ea este prea ambiguă pentru a da o rezolvare problemei. Aşa cum s-a exprimat J. R. Norman, de la Muzeul Britanic de Istorie Naturală: „Mi-e teamă că fotografia nu ajută la soluţionarea problemei".

În luna aprilie a anului următor, locotenent-colonelul Robert Kenneth Wilson a realizat fotografia considerată cea mai celebră din toate câte s-au făcut cu Nessie, cunoscută sub numele de „fotografia chirurgului"; de fapt Wilson era medic ginecolog. Fotografia, care a fost larg răspândită de presă (de fapt prima şi cea mai impresionantă din cele două pe care a reuşit să le facă) este interpretată de partizanii lui Nessie drept imaginea unui plesiozaur la care se observă gâtul lung, curbat şi capul. Dar, aşa cum era de prevăzut, fotografia realizată de Wilson nu a pus capăt controverselor; până şi data când a fost făcută e subiect de discuţie. Cei mai sceptici sugerează că data realizării imaginii a fost 1 aprilie, cu implicaţiile ei evidente; informaţiile cele mai credibile indică data de 19 aprilie. Pe de altă parte, fotografia a doua - mai puţin cunoscută - care arată doar capul şi o mică parte a gâtului, i-a determinat pe unii (printre care „partizanul" Mackal şi „scepticul" Steuart Campbell) să susţină că animalul era mic şi de aceea putea fi o pasăre sau o otarie în curs de a se scufunda în apă. Probabil că problema nu va fi niciodată rezolvată.

O altă fotografie importantă prezintă în aparenţă o aripă înotătoare ataşată la un animal mare, dar invizibil, aflat în apă, (F. C. Adams, 14 august, 1934). Alte fotografii nu prezintă decât unele valuri care nu prea seamănă cu undele obişnuite provocate de traficul pe lac de bărci sau de alte obiecte. Unele fotografii dramatice realizate de Frank Searle cu teleobiectivul, de la începutul şi până la mijlocul anilor '70, precum şi ale lui Anthony „Doc" Shiels (1977) au apărut în reviste şi cărţi, dar cercetătorii serioşi le consideră falsuri.

Alte fotografii subacvatice, realizate în 1972 și 1973, ar fi trebuit să pună capăt disputelor în favoarea lui Nessie, dar ele nu au făcut decât să intensifice controversele: în cazul acesta scepticii cei mai vehemenți au acuzat că fotografiile au fost falsificate.

Episodul s-a declanșat în noaptea de 7 august, 1972, când cercetătorii de la Academia de Științe Aplicative din Massachussetts și de la Biroul de Cercetări Loch Ness patrulau în apropiere de golful Urquhart. O barcă transporta aparatură sonar, cealalta conținea camere de filmat și alte echipamente. La ora 1 dimineața sonarul a perceput un obiect neidentificat la aproximativ 120 de picioare depărtare, în raza de acțiune a unui aparat subacvatic de determinare a formei și vitezei de deplasare însă care, aparent, se afla sub sau deasupra razei de acțiune a camerei de filmat, deoarece nimic nu a apărut pe peliculă. Patruzeci de minute mai târziu au fost detectate două siluete voluminoase, lungi de 20–30 de picioare și late de circa 12 picioare, cu indicații clare că somonii fugeau din fața lor. Semnalele au încetat după câteva minute.

Investigatorii Academiei au luat camera subacvatică și au dus-o în S. U. A. pentru ca filmele să fie developate în laboratoarele Eastman-Kodak. Două cadre arătau ceva asemănător unei aripi mari de înot atașată, în aparență, unui corp de formă nedefinită. Alte cadre cuprindeau imagini defocalizate a două obiecte. Imaginea cea mai clară – în sens relativ exprimându-ne – sugerează un Nessie clasic: gât lung, trup mătălălos și aripi înotătoare. Obiectele se aflau la punctul unde ecoul sonarului le depistase. Pentru a ameliora imaginea aripii înotătoare, care era întunecată din pricina apei tulburi din loch, filmul a fost transferat la Laboratoarele de Propulsie Turbojet (L. P. T.) unde se prelucrează și se analizează în mod obișnuit fotografii pentru agențiile oficiale militare și științifice. Acolo, cu ajutorul unei tehnici standard, computerizate, părțile întunecate de pe imaginea originală au fost înlăturate. Fotografiile care ulterior au apărut în revista *Nature* și în alte publicații cuprindeau imaginile îmbunătățite și nu cele originale. Cercetătorii Academiei au scris: „Această tehnică s-a dovedit a fi foarte eficientă ea fiind folosită pentru limpezirea imaginilor luate în spațiu, în justiție la identificarea amprentelor și în medicină la clasificarea cromozomilor... Ea nu poate adăuga ceea ce nu există". Conform analizelor, organul înotător atașat trupului era lung probabil de 4–6 picioare.

Analiștii care au studiat înregistrările sonar au fost de acord că ele prezentau ceva neobișnuit și acel ceva era aproape cu siguranță ceea ce apăruse pe film. Observatorii din exterior, inclusiv oamenii de știință și jurnaliștii, care până acum respinseseră existența unui Nessie, începeau să-și reconsidere poziția. Chiar și revista *Time*, care în mod tradițional era ostilă anomaliilor de orice fel, a cedat, scriind: „Acum scepticii trebuie să-și reconsidere îndoielile". Pentru Nicholas Witchell, reporter la televiziunea britanică, autor

al unei cărți de succes despre fenomenul din Loch Ness, „coincidența dintre întregistrările sonar și fotografie... reprezintă o dovadă de netăgăduit a prezenței animalului. Ele se coroborau și se completau reciproc. Aceasta înseamnă un început."

În iunie, 1975, echipa Academiei a obținut dovezi și mai uimitoare: două fotografii realizate la distanța de șapte ore una de cealaltă, în dimineața zilei de 20. Informația publicată de *Technology Review* preciza că prima fotografie cuprindea „partea superioară a trupului, gâtul și capul ființei". Din nou apa tulbure din Loch Ness a împiedicat o identificare sută la sută. Pe de altă parte, nu era nevoie să recurgi la imaginație pentru a-i stabili trăsăturile. Și mai șocantă era a doua fotografie, care reprezenta - după cum se putea observa - chiar fața monstrului surprinsă la nici cinci picioare de obiectivul camerei. „Capul" era asemănător cu al unui cal, așa cum îl descriseseră numeroși martori oculari; pe cap se puteau observa și cele două cornițe pe care unii le menționaseră. (Unul dintre aceștia a fost Mackal, care în 1966 a observat un obiect convex care se mișca în apă; avea dimensiunea unei farfurii obișnuite, era de culoare neagră, cu două ieșituri verticale de aproximativ un inci grosime... Obiectul era în mod evident atașat la o masă voluminoasă"). Potrivit constatărilor făcute de cercetători, măsurătorile arată că „gâtul" avea grosimea de 1-1,5 picioare, „botul" măsura cam nouă inci în lungime și cinci inci în lățime, iar cornul de pe creasta centrală se înălța cam vreo șase inci. În literatura care se ocupa de fenomenul Ness, imaginea a fost repede botezată „fotografia cu capul zmeului".

Toate acestea au întărit nădejdea partizanilor lui Nessie că acum curentul principal va fi favorabil, în cele din urmă, recunoașterii faptului că în loch există animale neobișnuite. Pe temeiul fotografiilor, zoologii de la Institutul Smithsonian, Muzeul Regal Ontario, Universitatea Harvard, Acvariumul Noii Anglii și alte instituții prestigioase, fie au sprijinit necondiționat existența lui Nessie, fie au declarat că acum există o reală posibilitate. Însă savanții de la Muzeul de Istorie Naturală de la Londra au făcut notă discordantă a cărei rezonanță avea să se amplifice o dată cu trecerea timpului, în anii următori. Deoarece o parte din „gât", în apropierea „capului", în prima fotografie din 1975 nu era vizibilă, criticii au conchis că animalul nu există. Aceștia au justificat în felul următor: „Poza trebuie interpretată că prezintă două obiecte, probabil două obiecte plutitoare, care puteau lua această formă".

În 1984, Leon Jaroff, editor al revistei de știință popularizată *Discover*, critic virulent al tuturor pretinselor fenomene neortodoxe, a publicat și a susținut alegațiile formulate de doi ingineri electricieni care învinuiau că cineva - probabil Robert Rines, șeful echipei Academiei - a „retușat" fotografiile cu înotătoarele, din 1972, transformând imaginile granulate și neclare într-o falsă dovadă în sprijinul existenței unui animal necunoscut. Allan Gillespie, care

a participat la analizarea fotografiilor în cadrul L. P. T., a respins acuzația ca nefondată; pozele publicate - a spus el - au fost realizate prin suprapunerea peste imaginea originală a mai multor straturi realizate de computer. „Conturul aripii înotătoare e vizibil la fotografia originală", a precizat el. De fapt, membrii echipei descriseseră cu ani în urmă ceea ce *Discover* „descoperise" (vezi mai înainte).

Adrian Shine, de la Loch Ness and Morar Project, susține: „capul de zmeu" din 1975 era în realitate „un buștean în putrefacție". Shine a adus la suprafață bușteanul și l-a fotografiat, după care a expus imaginea rezultată alături de poza cu capul, relevând similaritățile. Majoritatea observatorilor însă nu au găsit nici o asemănare. Cei care sunt în favoarea fotografiei Academiei, scot în evidență faptul că imaginea expune similarități bilaterale așa cum te poți aștepta să afli la o vietuitoare. Răposatul Tim Dinsdale, cel mai vestit cercetător al fenomenului Loch Ness, a avansat o explicație alternativă diferită: dacă rotim cu 90 de grade, obiectul va fi perceput ca un bloc-motor cu țeava de eșapament, a spus el; asemenea obiecte sunt lepădate în mod obișnuit în golful Urquhart, care e folosit și ca loc de amarat bărcile. În pofida faptului că incertitudinile rămân, fotografia e calificată astfel: imaginea pur și simplu *seamănă* mai mult cu capul unui animal, decât orice altceva. Corecte sau greșite, celelalte interpretări ridică semne de întrebare.

Alte dovezi

Malcolm Irvine de la Societatea Cinematografic Scoțiană a realizat primul film cu Nessie, la 12 ianuarie, 1933, în golful Urquhart. Filmul durează două minute și arată un obiect lung, întunecat, de-abia ieșind la suprafața apei la 100 de iarzi distanță. La fel ca alte filme autentice despre Nessie și această peliculă este incitantă, dar neconcludentă.

Soarta unui alt film de interes major nu este cunoscută (dacă o fi existat cu adevărat). Se spune că filmul a fost realizat prin anii '30 de un medic londonez numit McRae. Filmul, care dura câteva minute, ar fi surprins o făptură cu trei cocoașe, un cap ușor conic pe care se distingeau două protuberanțe ca niște coarne, o coamă rigidă pe gâtul lung și, la un moment dat când se rostogolește, o aripă înotătoare. Se presupune că de teama de a fi ridiculizat, McRae a hotărât să nu dea în vileag filmul și l-a arătat doar unor buni prieteni, printre care și pictorul de peisaje Alastair Dallas, care a confirmat existența peliculei prin anii '60 lui F. W. Holiday, cercetător al fenomenului Loch Ness.

În 1977, Mackal a vizionat 22 de filme despre care se pretindea că îl prezentau pe Nessie și despre care el a spus: „Eu clasific

23 la sută (adică 5 filme) ca dovezi pozitive și 30 la sută (șase filme) ca fenomene cunoscute; 40 la sută nu pot fi clasificate în nici una din cele două categorii, în principal pentru că nu furnizează date tehnice, din cauza calității slabe a filmărilor, distanța prea mare, etc." Printre cele mai importante se numără filmul lui Tim Dinsdale.

La 23 aprilie, 1960, în a șasea și ultima zi de pândă la lac, Dinsdale ședea în mașină pe povârnișul unui deal lângă Foyers, pe partea de răsărit a malului. Deodată, la două mile spre mijlocul apei, a zărit un obiect ciudat, care ședea nemișcat. El a coborât din mașină, a început să cerceteze cu binoclul și a văzut „o formă ovală, lunguiață, de culoarea mahonului... I se vedea silueta completă, de la un capăt la celălalt, căci se afla în bună parte deasupra apei, dar nu am observat să aibă aripi dorsale... Apoi mi-am dat seama că se mișca deoarece apa se încrețea și răspândea undele generate la capătul îndepărtat al obiectului. Atunci am înțeles că vedeam spinarea arcuită a unei viețuitoare extraordinare". El a filmat patru minute cu o cameră de 16 mm, în timp ce animalul se îndepărta, înotând pe jumătate scufundat în apă și cotea scurt spre stânga. Deoarece rola era pe terminate a oprit filmarea, nădăjduind - zadarnic - că ciudata făptură va scoate capul din apă.

Ulterior, Dinsdale a avut prezență de spirit să-și asocieze un tovarăș și, împreună cu acesta, a navigat în direcția unde dispăruse viețuitoarea. Dinsdale a izbutit s-o filmeze pe când trecea prin fața sa. În 1966, Centrul Unificat de Culegere de Informații pe Calea Aerului (C. U. C. I. A.) din Anglia a analizat primul film, folosindu-l pe al doilea ca bază de comparație. Analiștii au determinat că barca din care se filmase era lungă de 13,3 picioare și naviga cu viteza de 6,5 mile/oră. În fapt, dimensiunea bărcii era de 15 picioare, iar viteza de 7 mile/oră. Cu alte cuvinte, estimările făcute de C. U. C. I. A., erau în general corecte. Potrivit aprecierilor C. U. C. I. A. obiectul din primul film în mod categoric nu era o barcă (o explicație susținută de sceptici) ci „probabil... un obiect însuflețit". Cocoașa măsura în lungime între 12 și 16 picioare și se înălța la vreo trei picioare deasupra apei. Obiectul avansa cu aproximativ 10 mile/oră.

Filmul lui Dinsdale e considerat o dovadă majoră în favoarea existenței lui Nessie. În anii care s-au scurs de atunci nu a fost prezentată nici o obiecție serioasă față de analiza realizată de C. U. C. I. A.

După cum s-a relevat mai înainte, sonarul a depistat obiecte asemănătoare lui Nessie, în mai multe ocazii. Primul incident cunoscut s-a petrecut în 1954 când o navă comercială a sesizat un obiect mare, care plutea avansând la adâncimea de 480 de picioare. Între 1968 și 1970 D. C. Tucker de la Universitatea Birmingham și tovarășii săi, folosind aparatură sonar plasată la

mal și la bordul unor ambarcațiuni au detectat – în repetate rânduri – obiecte însuflețite ce înotau și se scufundau la mijlocul sau pe laturile loch-ului; uneori au fost depistate și grupuri de obiecte. În unul din cazuri grupul era format din 5 până la 8 obiecte. Comportamentul, viteza și dimensiunile lor l-au convins că nu erau pești.

Cercetătorii au continuat să investigheze loch-ul cu ajutorul sonarului. Mackal a stabilit nouă contacte credibile până în primii ani ai deceniului al optulea. De atunci numărul lor a crescut sensibil, datorită eforturilor depuse de Proiectul Loch Ness și Morar, precum și a inițiativelor individuale sponsorizate de companiile tehnologice și electronice. Între 8 și 10 octombrie, 1987, cea mai ambițioasă dintre aceste acțiuni (căreia i s-a făcut și o publicitate intensă) numită Operațiunea Deepscan, a mobilizat peste 20 de ambarcațiuni la suprafața loch-ului pentru investigare cu sonarul. Deși au acoperit doar partea sudică, au fost stabilite zece contacte.

Natura fiarelor

Scepticii consideră că monștrii din Loch-Ness există numai în imaginația unora, imaginație alimentată de minciuni și credulitate. În favoarea acestei poziții pledează îndelung Maurice Burton în cartea sa *Monstrul iluzoriu* (1961) și Ronald Binns în volumul *Misterul Loch Ness elucidat* (1984). Cărțile lor cuprind argumente, dar suferă din pricina tonului excesiv de polemic, precum și a refuzului de a accepta ceea ce pare de-acum evident: faptul că ceva ieșit din comun apare în loch. A nega existența oricărei taine înseamnă a provoca o sumedenie de întrebări. În stadiul actual este mai înțelept să te întrebi dacă fenomenul din spatele misterului este doar neobișnuit sau de-a dreptul extraordinar. Explicațiile care se referă la posibilitatea menționată la început se referă la țipari uriași, la palmipede (mai ales elefanții de mare) și sirenianele (vaca de mare a lui Steller). Dar nici unul din aceste animale nu seamănă cu descrierile făcute de martorii oculari și nici cu imaginile din fotografii sau filme.

Dintre explicațiile ieșite din comun – care este și cea mai populară – se detașează aceea care susține că animalele sunt plesiozauri care s-au adaptat la apa rece din Loch Ness, a cărei temperatură la adâncime nu depășește în zilele călduroase de vară 42 de grade Farenheit[1]. La rândul său, Mackal a sugerat inițial că e vorba de un animal amfibiu uriaș, care se credea că a dispărut de pe pământ în urmă cu 250 de milioane de ani; pentru a-și susține teoria el a fost nevoit să respingă, considerându-le eronate,

1. Opt grade Celsius (*n. tr.*).

relatările care se refereau la un animal cu lungimea depășind 25 de picioare, scurtându-i și gâtul lui Nessie. Ulterior și-a modificat poziția, favorizând ideea zeuglodonului, o balenă cu aspect de șarpe - considerat de asemenea că a dispărut de mult de pe suprafața pământului - socotind posibil ca un astfel de animal să fi fost văzut în Loch Ness și în alte lacuri.

Răposatul F. W. Holiday, cel mai radical dintre teoreticienii fenomenului Ness, sugera că animalele ar putea fi niște limax-uri gigantici preistorici. Nimeni nu a luat în serios această explicație, dar ea are meritul să justifice senzația curioasă de frică și repulsie resimțite - după cum au declarat - unele persoane care îl zăriseră pe Nessie. Curând Holiday a renunțat și la această explicație de interpretare zoologică din cele mai exotice, optând pentru una ocultă. În cartea sa *Dragonul și discul* (1973) el socotește că anticii aveau dreptate: Nessie și rudele sale sunt balauri în sensul cel mai literal și tradițional; ele sunt ființe supranaturale și malefice. El merge mai departe făcând legătura dragonilor cu O.Z.N.-urile, care au o relație simbolică (ce se reflectă în multe religii străvechi) cu acești monștri. Holiday izbutește să implice în discuție chiar și fotografiile cu zâne de la Cottingley.

Nici o teorie nu satisface pe deplin, iar cercetătorii misterului Loch Ness nu sunt de acord nici asupra datelor. Relatările cele mai stranii sunt acelea care se referă la aparițiile terestre, dintre care unele nu au nici o rațiune zoologică. Faptul că aparițiile terestre au încetat în urmă cu șase decenii constituie de asemenea un mister. Între timp, cercetările continuă. Dacă animale uriașe, neobișnuite sau extraordinare sălășluiesc cu adevărat în Loch Ness, o dată și o dată, într-un fel sau altul, ele vor fi descoperite.

BIBLIOGRAFIE

Bauer, Henry H. *The Enigma of Loch Ness: Making Sense of a Mystery.* Urbana, IL: University of Illinois Press, 1986.

***. Letter to Jerome Clark (January 29, 1992).

***. *The Loch Ness Monster: A Guide to the Literature. Zetetic Scholar 7* (December 1980): 30–42.

***. *Operation Deepscan, 1987.* Blacksburg, VA: The Author, October 16, 1987.

Binns, Ronald. *The Loch Ness Mystery Solved.* Buffalo, NY: Prometheus Books, 1984.

Braithwaite, Hugh, and D. Gordon Tucker. *Sonar Picks up Stirrings in Loch Ness. New Scientist* (December, 19, 1968): 644–66.

Burton, Maurice. *The Elusive Monster.* London: Rupert Hart-Davis, 1961.

Campbell, Steuart. *The Surgeon's Monster Hoax. British Journal of Photography* (April 20, 1984): 402–05, 410.

Corliss, William R., ed. *Strange Life: A Sourcebook on the Mysteries of Organic Nature, Volume B–1.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1976.

Dash, Mike. *Murky Waters. Fortean Times 46* (Spring 1986): 60–65.

***. *Cryptozoological Conference 1987. Fortean Times 49* (Winter 1987): 35–39.

***. *Operation Deepscan. Fortean Times 50* (Summer 1988): 35-38.
***. *The Camels Are Coming. Fortean Times 58* (July 1991): 52-53.
Dinsdale, Tim. *Loch Ness Monster.* Fourth edition. Boston, MA: Routledge and Kegan Paul, 1982.
Ellis, William S. *Loch Ness: The Lake and the Legend. National Geographic 151,* 6 (June 1977): 759-79.
Gould, Rupert T. *The Loch Ness Monster and Others.* London: Geoffrey Bles, 1934.
Holiday, F. W. *The Great Orm of Loch Ness: A Practical Inquiry Into the Nature and Habits of Water-Monsters.* New York: W. W. Norton and Conpany, 1969.
***. *The Dragon and the Disc: An Investigation Into the Totally Fantastic.* New York: W. W. Norton and Company, 1973
King, James E., and J. Richard Greenwell. *Attitudes of Biological Limnologists and Oceanographers Toward Supposed Unknown Animals in Loch Ness. Cryptozoology 2* (Winter 1983): 98- 102.
Mackal, Roy P. *The Monsters of Loch Ness.* Chicago: The Swallow Press, 1976.
***. *Searching for Hidden Animals: An Inquiry Into Zoological Mysteries.* Garden City NY: Doubleday and Company, 1980.
Meurger, Michel, with Claude Gagnon. *Lake Monster Traditions: A Cross-Cultural Analysis.* London: Fortean Tomes, 1988.
Myth or Monster? Time (November 20, 1972): 66.
The Nessie Debate. The ISC Newsletter 9, 2 (Summer 1990): 1-5.
Rines, Robert H., Charles W. Wyckoff, Harold E Edgerton, and Martin Klein. *Search for the Loch Ness Monster. Technology Review 78, 5* (March/April 1976): 35-40.
Shine, Adrian. *The Biology of Loch Ness.* New Scientist (February 17, 1983): 462-67.
Skeptical Eye: The (Retouched) Loch Ness Monster. Discover (September 1984): 6.
Whyte, Constance. *More Than a Legend.* London: Hamish Hamilton, 1957.
Witchell, Nicholas. *The Loch Ness Story.* Baltimore, MD: Penguin Books, 1975.

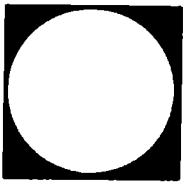

MONȘTRII LACURILOR

În ziua de 22 iulie, 1892, doi băieți se duceau la pescuit de bibani în partea de sud a lacului Geneva. Când au ajuns la mal, tinerii pescari amatori au rămas uluiți văzând cum răsărea la vreo 20–30 de iarzi în apă, capul unei ființe extraordinare, cu aspect de șarpe. Monstrul i-a țintuit cu ochi hipnotici, a căscat larg gura, lăsând vederii mai multe șiruri de dinți ascuțiți, lungi și încovoiați, apoi a început să înoate spre ei. Paralizați de groază băieții nu se puteau mișca din loc.

Spre norocul lor, când făptura aceea monstruoasă ajunsese la câteva picioare de ei, a cotit brusc și a început să se îndrepte spre largul lacului. Atunci băieții au putut să-și dea seama că șarpele măsura vreo sută de picioare lungime, iar circumferința trupului măsura probabil trei picioare. „Când a fost zărit ultima oară – scria două zile mai târziu reporterul ziarului *Chicago Tribune* – șarpele continua să înoate cu capul afară din apă, îndreptându-se încet spre parcul Keye."

În ziua de 22 februarie, 1968, la ora 19.00, fermierul Stephen Coyne se ducea la Lough Nahooin, unul din micuțele lacuri legate între ele de pâraiele care străbat ținutul Connemara. Era însoțit de fiul său în vârstă de opt ani și de câinele casei. Când a ajuns lângă lac, Coyne a observat ceva negru în apă și crezând că era câinele a fluierat, chemându-l la el. Dar câinele a apărut din altă parte, s-a apropiat și s-a oprit, uitându-se spre apă. Obiectul s-a dovedit a fi un animal straniu, cu capul cilindric, îngust. Nu se vedeau ochii, iar gâtul măsura aproape un picior în diametru. Înainta în zigzag și uneori dispărea sub apă. Când se scufunda, se puteau zări două cocoașe pe spinare, precum și uneori coada lată. La un moment dat coada a apărut lângă cap, ceea ce însemna că animalul avea un trup mlădios și lung. Animalul, care părea că măsoară vreo 12 picioare în lungime, avea pielea negricioasă, lucioasă și lipsită de păr.

La un moment dat animalul deranjat parcă de lătratul câinelui, a început să înoate spre mal. Dar fermierul a făcut un pas înainte, ca să-și apere câinele, iar ființa din apă a făcut cale întoarsă reluându-și înotul în zigzag, aparent fără țel. Curând, părintelui și fiului li s-au alăturat ceilalți cinci membri ai familiei. Din când în când ciudata făptură se apropia de ei, până la cinci sau șase iarzi. Și încă se mai afla acolo la căderea serii când familia Coyne s-a înapoiat acasă.

Între cele două episoade, primul petrecut în statul Wisconsin, al doilea în Irlanda, au apărut relatări ce dezvăluiau spectrul unui monstru al lacurilor, pe care unii îl calificau – cum era de prevăzut – drept șarlatanie, pe când alții îl prezentau – în mod neașteptat – ca pe un fapt deplin credibil. Povestea de la lacul Geneva este – după toate aparențele – o farsă gazetărească, deși *Chicago Tribune* menționa că „mii de oameni se îmbulzeau la malul lacului Geneva" cuprinși de emoție profundă, deoarece nici o altă sursă contemporană nu a menționat evenimentul. Americanii care vor citi ziarele din secolul trecut își vor da seama ce reprezentau în realitate asemenea povești minunate, dar lipsite de documentație (alte exemple găsiți în capitolul *Aeronave spațiale neidentificate* și *Jacko*).

Apariția zărită de familia Coyne, oricare ar fi natura ei, nu este o farsă gazetărească. Curând după ce evenimentul se petrecuse, o echipă de cercetători criptozoologi cu experiență, printre care se găsea și Roy P. Mackal, de la Universitatea Chicago, au discutat cu toți martorii oculari – adulți și copii – și au conchis că sinceritatea lor nu putea fi pusă la îndoială. Câteva luni mai târziu, pe când efectuau o operațiune de dragare a micului lac (ce măsura cam 100 de iarzi pe 80 de iarzi) în nădejdea că astfel se va depista fabuloasa făptură (încercare ce a rămas fără succes), un alt cetățean din partea locului – Thomas Connelly – a afirmat că și el a văzut aceeași ființă, ori una asemănătoare, când se scălda în lac, aproape de mal. Echipa a ascultat relatări asemănătoare care proveneau și de la alte lacuri din această zonă îndepărtată a Irlandei de apus.

În cazuri de această natură percepția greșită sau identificarea eronată par improbabile, judecând după cele povestite de familia Coyne. Relatări despre monștrii din lacuri abundă și în epoca modernă, dar multe din ele sunt vagi, neconvingătoare, deși sunt explicate în mod plauzibil, fără a se recurge la elementul fantastic. Unele din cele mai detaliate relatări, însoțite chiar și de fotografii sunt recunoscute sau se bănuiește că sunt falsuri. Nu toate acestea, totuși.

Monștri în universul magic și realitatea acceptată prin consens

Poveștile despre „monștrii de apă dulce" sunt vechi, omniprezente și, în general, de nici un ajutor pentru cercetătorul modern, care caută să desprindă semnele zoologice din multitudinea copleșitoare a elementelor de mitologie și folclor. Străbunii noștri trăiau într-un univers magic populat cu cele mai fantastice și grotești posibile făpturi, pe care chiar le și „vedeau", dacă ar fi să dăm crezare relatărilor contemporane. Monștrii lacurilor din

Evul Mediu şi din perioadele anterioare purtau diferite nume: marele şarpe, cai de apă şi multe altele, fiinţe care îşi împărţeau deopotrivă pământul şi apele cu forţa entităţilor supranaturale.

Dacă monştrii lacurilor sunt zăriţi în zilele noastre, se poate spune că erau văzuţi şi în vechime. Dar dacă nu se recurge la spiritul medieval, care credea în supranatural – aşa cum procedează F. W. H. Holiday, fervent cercetător şi cronicar din secolul nostru al monstrului din Loch Ness (care înainte de a muri a declarat că aceste fiinţe sunt cu adevărat balauri în sensul cel mai tradiţional, forţa cea mai malefică din univers) – atunci atenţia trebuie limitată, mai mult sau mai puţin, asupra apariţiilor relativ recente din ultimele două secole. Scriitorii care se preocupă de această problemă nu pot rezista, totuşi, tentaţiei de a face legătura între relatările din vremurile noastre, mai ales acelea despre lacurile bântuite de monştri în Scoţia şi Irlanda, cu vechile tradiţii despre „caii de apă". După cum se susţine, aceste credinţe în elemente supranaturale – care par absurdităţi, dacă sunt acceptate în litera lor – constituie un paravan care ascunde existenţa cu adevărat a unor animale acvatice, chiar dacă sunt neobişnuite. Totuşi, o asemenea legătură este departe de a avea certitudinea.

Relatările despre monştrii lacurilor şi tradiţiile despre caii de apă se intersectează, cu rare excepţii (vezi naraţia despre Loch Daval, care urmează), în două puncte: şi relatările şi tradiţiile se referă la făpturi care sunt legate de apa dulce; în al doilea rând multe relatări menţionează adesea că monştrii au capete ce amintesc de cal. În afară de aceasta, caii de apă (care în ţinuturile muntoase din Scoţia sunt numiţi „kelpie") fac parte din cu totul altă categorie de entităţi: una primejdioasă care are puterea de a-şi schimba înfăţişarea, apărând uneori ca un om păros şi sărind, pe întuneric, în spinarea vreunui călător solitar, ca să-l sperie, sau – dacă se află în proastă dispoziţie – ca să-l zdrobească, omorându-l; alteori ia înfăţişarea unui bidiviu tânăr ca să păcălească şi să ademenească pe vreun naiv să-l încalece, după care se aruncă în primul lac ce le iese în cale şi se duce la fund, cu consecinţe fatale previzibile pentru nefericitul călăreţ.

Folclorul e plin de texte despre caii de apă, dar rareori face referire la vreun caz când asemenea animale fabuloase au fost văzute, în contrast cu zvonurile şi numeroasele poveşti despre „apariţiile" şi obiceiurile acestora. Mary Falconer din oraşul Achlyness, ţinutul Sutherland de vest din Scoţia, a afirmat că a fost martor ocular la o astfel de „apariţie". Într-o după-amiază de vară a anului 1938, ea trecea – împreună cu o altă femeie – pe lângă Loch Garget Beag, când – deodată – a zărit 13 ponei păscând în apropiere de malul apei. Doamnei Falconer i s-a părut că unul din animale seamănă cu acela al unui vecin şi s-a gândit să-l folosească la cărat sacul cu vânat de căprioară pe care îl ducea în spinare, până acasă la Riconich. Dar când s-a apropiat a

observat că era prea mare şi, deci, nu putea fi calul prietenului ei. Ea a observat că în coama calului se încâlciseră ierburi de apă şi atunci a înţeles imediat că era un cal de apă. În momentul acela toti cei 13 căluţi au sărit în lac şi au dispărut sub unde. Potrivit folcloristului R. Macdonald Robertson, femeia care o însoţea pe doamna Falconer „a confirmat relatarea în toate amănuntele ei".

Oare credinţa că există cai de apă se întemeiază pe astfel de apariţii? Deoarece oamenii „văd" - după cum atestă şi cartea de faţă - tot soiul de lucruri neverosimile, nu este lipsit de importanţă şi nici nerelevant să se pună întrebarea: care este relaţia dintre imaginile moderne „ştiinţifice" (în opoziţie cu cele „supersitiţioase") ale monştrilor din lacuri cu „apariţiile" contemporane? Cu privire la aceasta, un alt folclorist - Michel Meurger - scrie următoarele despre evoluţia culturală a monştrilor din lacuri: „Monstrul mitic, original, a fost treptat acoperit de crusta ideologică a pretinsului caracter artificial. Acest strat dur va rezista în faţa oricărei investigaţii critice deoarece noii monştri sunt adaptaţi la gândirea [raţionalistă] europeană".

Cercetările ştiinţifice cu privire la anomaliile de genul monştrilor din lacuri datează de puţin timp (deşi eforturi sporadice au fost depuse în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea); chiar şi în prezent cercetările, considerate ca o activitate nu prea respectabilă, sunt năpăstuite de veşnica problemă a cercetătorilor tradiţionalişti de cazuri anormale, anume de lipsa surselor adecvate. Puţini oameni de ştiinţă sunt dispuşi să-şi rişte reputaţia şi cariera dedicându-se „vânătorii" de monştri, iar găsirea surselor pe care cercetarea ştiinţifică să se poată bizui nu este la îndemâna „ereticilor", oricât de capabili ar fi ei. De aceea puţine sunt certitudinile despre monştrii lacurilor. Informaţiile care ar putea oferi unele răspunsuri lipsesc deoarece subiectul însuşi este considerat nelegitim.

Astfel, tot ceea ce cunoaştem despre credinţele populare străvechi cu privire la asemenea fiinţe provine de la folcloriştii care nu au obligaţia să susţină credibilitatea relatărilor cu documente. Folcloriştii au cules relatările auzite ca simple poveşti şi, odată făcut lucrul acesta, au închis carnetele de notiţe, vârându-le în buzunar. Iar mulţi dintre ei au respins, pur şi simplu, mărturiile supranaturale sau doar extraordinare. David J. Hufford, critic savant al unor „tradiţii ale necredinţei", a scris: „Credinţa în supranatural se naşte din ce se întemeiază pe diferite genuri de eroare... Pentru a-şi atinge ţelul, cercetarea purcede cu întrebarea: «De ce şi cum este posibil ca unii oameni să creadă în lucruri evident false?»... O asemenea perspectivă îşi are utilitatea sa... dar este etnocentrică în sensul cel mai fundamental. Ea se întemeiază pe un mănunchi de cunoştinţe şi consideră, în mod simplist, că «aşa sunt date lucrurile» şi nu că este un produs al culturii. Ea spune întruna: «ceea ce eu ştiu, e bine ştiut. Ceea ce tu ştii, doar crezi că ştii...»"

În relatarea presupusei întâmplări povestită de doamna Falconer, care ne-a parvenit prin intermediul unui folclorist și nu a unui cercetător (fie de animale criptozoologice, fie de psihologia fenomenelor anormale), ni se spune doar că era însoțită de o altă femeie care nici nu e nominalizată și care „a confirmat relatarea ei în toate amănuntele". Oricine dorește să afla ce s-a întâmplat (dacă s-a întâmplat ceva) în după-amiaza aceea nu va fi satisfăcut de declarația lapidară. Iar când Robertson ne dezvăluie că doamna Falconer este binecunoscută de concetățeni ca o „vizionară", am vrea să aflăm dacă lucrul acesta înseamnă că ea pretindea că e în stare să pătrundă mental și să perceapă efecte paranormale uluitoare sau, pur și simplu, dădea dovadă de o mare forță de imaginație.

Am fi dorit să aflăm mai multe despre povestea pe care la 5 iunie, 1897, părintele Allan McDonald, un folclorist care a trăit la granița dintre ultimele două secole, a auzit-o de la un muntean. McDonald a scris:

> *„Ewen MacMillan, Bunavullin, Eriskay, din spița neamului Skye, în vârstă de 50 de ani, îmi spune că acum patru ani, la sfârșitul lui mai sau începutul lui iunie, pe la ora 22, s-a dus să-și caute iapa cu mânz, la Loch Duval (Eriskay). El a văzut trecând, la capătul de vest: calul lui John Campbell, Bunavullin, precum și un cal care aparținea lui Duncan Beag MacInes. El a zărit un animal în fața sa, în partea de nord a lacului și, crezând că era iapa sa, s-a apropiat de ea până la vreo 20 de iarzi însă nu putea desluși culoarea din cauza ceței, dar nu părea să fie mai mare decât un ponei obișnuit din ținutul Eriskay. Când ajunsese la 20 de iarzi, calul a scos un nechezat atât de îngrozitor, atât de nepământesc, încât nu numai MacMillan s-a speriat, ci și caii care pășteau la capătul de vest al lacului și care au rupt-o la fugă. Și MacMillan a luat-o la goană și, nici el, nici caii nu s-au oprit decât atunci când au ajuns acasă. Caii aceștia nu obișnuiau să se înapoieze acasă, deși uneori veneau."*

Probabil că „monstrul" era o focă rătăcită, dar imaginea nedeslușită a unei ființe ciudate, întunecată; zărită prin ceața nocturnă incita cu tărie imaginația. De bună seamă, evenimente de genul acesta au tangență cu tradiția cailor de apă sau cel puțin cu „aparițiile" monștrilor din lacuri. Povestea lui MacMillan este una din relativ puținele care se pretează la ambele interpretări. În cazul acesta, caii de apă și monștrii lacurilor se confundă, chiar dacă obiectul „aparției" nu era, poate, nici una, nici alta.

Monștrii lacurilor în tranziție

Ideea că lacurile și alte unități de apă dulce de pe întreg globul ar fi populate de animale necunoscute, de mari dimensiuni, poate fi susținută de aparițiile cunoscute, prezentate sugestiv și credibil, precum și de dovezile fotografice obținute. Imaginea

populară a monștrilor din lacuri, răspândită în secolul al XX-lea, este aceea a unui animal uriaș, cu gât lung de plesiozaur. Cele câteva relatări din secolul al XIX-lea au fost culese – invariabil – cu multe decenii după ce evenimentele avuseseră loc, autorii lor fiind deja oameni bătrâni. (Este interesant de reținut că unii participanți la marea dezbatere desfășurată în secolul trecut despre șerpii de mare au susținut că – foarte probabil – aparițiile despre care se relatase erau plesiozauri. Bernard Heuvelmans, o somitate în materie, scotea în evidență un detaliu relevant, arătând că spre deosebire de șarpele de mare, așa cum a fost descris, gâtul plesiozaurului e mai scurt, iar coada mai lungă).

Monstrul de apă dulce din perioada premergătoare epocii moderne are, în mod obișnuit, înfățișarea asemănătoare șarpelui și nu este totdeauna o ființă exclusiv acvatică, iar uneori este chiar periculoasă. În 1636, de exemplu, un preot norvegian, Nicolas Gramius, scria: „Cu prilejul ultimei inundații, un șarpe mare a ieșit din ape și s-a dus în mare; până atunci el sălășluise în apele râurilor Mjos și Branz. El a ieșit din râul Branz și a străbătut tot câmpul. Oamenii l-au văzut rostogolindu-se precum catargul unei corăbii și răsturnând tot ce întâlnea în cale, colibe și copaci."

Norvegienii credeau că monștrii creșteau în lacuri până când habitatul devenea prea strâmt pentru dimensiunile lor și atunci migrau în mare. Nu este exclus ca acești „monștri" să fi fost de fapt niște țipari, știut fiind că țiparii sunt pești migratori, care pot străbate o distanță chiar și de 20 de mile pe uscat.

În afară de relatările (aproape în totalitate sumare) care cuprind descrierea biologică – plauzibilă, în general și uneori sugestivă – a unor monștri lacuștri, restul e constituit în majoritate de istorii fabuloase cărora nu le poți acorda mai mult credit decât unor povești (nu puține la număr) ca, de pildă, despre dragonii zburători.

În vremurile relativ recente, în ultimul deceniu al secolului trecut, au avut loc apariții în Wisconsin, care au fost descrise ca niște ființe cu înfățișare de șarpe, lungi de 10 până la 20 de picioare, ce se deplasau prin mișcări ondulatorii pe care un șarpe nu e în stare să le efectueze. De atunci însă amănuntul acesta a fost menționat în multe relatări. Aceste relatări sumare, care se găsesc în ziarele locale din perioada respectivă, au o anumită aură de autenticitate (inspirată, probabil, de mult mai puțin credibila poveste a monstrului de la lacul Geneva, care figurează la începutul acestui capitol). Ele corespund ipotezei promovată de Mackal și de alți practicieni științifici ai criptozoologiei, anume că mulți monștri din lacuri sunt o formă primitivă de balene cu aspect de șarpe, cunoscute sub numele de zeuglodon.

Pe de altă parte, fabulosul balaur de apă dulce a apărut târziu pe scenă, de-abia la 18 octombrie, 1946, în apele râului Clearwater, în apropiere de Rocky Mountain House, în statul Alberta. Fermierul Robert Forbes pretindea că a văzut un monstru uriaș, cu solzi pe

trup şi cu ochi fioroşi; avea dinţi lungi, sclipitori şi un corn pe frunte. Avea o gură suficient de mare ca să înghită un viţel, pe care - întâmplător - îl şi devora pe mal.

Secolul al douăzecilea

Şi totuşi, toţi monştri lacurilor şi râurilor de pe cuprinsul Canadei - cel mai cunoscut dintre aceştia fiind Ogopogo, care sălăşluieşte în lacul Okanagan din Columbia Britanică - sunt şocant de asemănători cu zeuglodonii. Cercetările ştiinţifice efectuate ocazional pe baza relatărilor despre monştrii din anumite lacuri specifice se încheie invariabil cu concluziile pozitive ale martorilor oculari. Dovezile sunt firave, dar nu totdeauna uşor de respins. Reţelele de ape curgătoare, care în cele din urmă se varsă în ocean pe coasta canadiană, oferă căi de pătrundere şi de ieşire acestor ipotetice uriaşe mamifere marine.

Mirajele, peştii supradimensionaţi, broaştele ţestoase gigantice, focile şi leii de mare, buştenii, poveştile pot oferi explicaţii plauzibile pentru apariţiile din America de Nord. Cel mai documentat şi convingător monstru lacustru din Statele Unite, în zilele noastre, este Champ care îşi are sălaşul în lacul Champlain. El constituie subiectul unor neîntrerupte şi serioase cercetări, precum şi al unor fotografii relativ clare şi - potrivit opiniei oamenilor de ştiinţă care le-au analizat - posibil autentice, care înfăţişează o făptură ce seamănă mai degrabă cu un plesiozaur, decât cu un zeuglodon.

Însă Champ ca plesiozaur este un concept ce aparţine secolului al XX-lea. Articolele din presa secolului trecut, adesea invocate ca dovadă că Champ nu este ceva nou, sugerează tocmai contrariul: în multe articole i se atribuie calităţi fabuloase şi toate îl descriu ca o făptură monstruoasă, cu aspect de şarpe, cu unele caracteristici de mamifer. Pare limpede că Champ e o ficţiune în sensul că ori este rodul imaginaţiei, ori este o încercare nereuşită de a include un număr de animale, unele cunoscute, altele necunoscute, într-o făptură unică de tipul plesiozaurului de la Loch Ness. Râul Champlain, care curge între statele Vermont şi New York, se varsă în fluviul Saint Lawrence, care la rândul lui se varsă în ocean. Este de presupus şi este posibil ca animale marine de dimensiuni mari să intre şi să iasă din lacul Champlain, iar acest trafic a dat naştere legendei Champ.

Relatări despre monştrii din lacuri se fac auzite pe tot globul, dar numai sporadic sunt documentate. Revista *Pursuit*, ediţia din primăvara anului 1979, a publicat o listă a lacurilor de pe tot pământul - vreo 300 la număr - care se presupune că ar adăposti animale fabuloase. Se pare totuşi, că cifra aceasta este exagerată. Multe din aceste lacuri au fost trecute pe listă doar datorită unor poveşti dubioase apărute în ziarele din secolul al XIX-lea sau a

unor basme care circulă la frontieră. Ca urmare numărul menționat trebuie privit cu rezervă.

Dincolo de frontierele Americii de nord și a Insulelor Britanice, investigațiile cele mai serioase s-au focalizat asupra lacurilor din Scandinavia, mai ales din Norvegia, dar rezultatele sunt neconcludente, deși relatările unor martori oculari par credibile și impresionante chiar. Cât privește dovezile palpabile, grosul acestora provine de la Loch Ness, unde cercetările inițiate în 1930 continuă și în prezent. Filme, fotografii și urmărirea cu ajutorul sonarului i-au creat lui Nessie un statut superior, binemeritat și au stabilit că - fără îndoială - ceva neobișnuit se petrece în străfundurile celui mai faimos lac scoțian. Totuși, la fel ca Champ și Nessie pierde din claritate în urma atenției intense care se focalizează asupra sa. Unele relatări sunt de-a dreptul bizare și ilogice din punct de vedere zoologic; relatări care mai degrabă aparțin universului ficțiunii, decât al realității recunoscute. Lucrul acesta este valabil mai ales pentru aparițiile pe pământ, care nu par nici mai mult și nici mai puțin credibile decât aparițiile în mediul acvatic, dar care uneori cuprind manifestări ce frizează supranaturalul.

Fapt și fantezie

Dacă măcar câteva din mulțimea lacurilor adăpostesc cu adevărat animale uriașe și necatalogate până în prezent - mamifer, reptilă, amfibiu sau pește - ele vor fi descoperite până la urmă. Probabil ar fi fost descoperite deja dacă nu ar fi fost ridicolul care învăluie acest subiect și îi descurajează pe cercetătorii cei mai calificați. Cu alte cuvinte, faptul că până în prezent nu a fost capturat nici un monstru lacustru nu înseamnă că, în mod necesar, asemenea ființe nu există în lacuri. Cel mult poate însemna că nu au fost colectate și folosite cele mai potrivite resurse, inclusiv fonduri pentru achiziționarea de echipament perfecționat (și scump) de care e nevoie pentru a efectua cercetări temeinice și chiar pentru a captura monstrul.

Este greu de crezut că toți martorii oculari au fost induși în eroare și că toate mărturiile lor sunt lipsite de sens. În același timp, ar fi mai convingător dacă poveștile despre Nessie, Champ și alți monștri ai lacurilor ar fi susținute cu dovezi concrete. Istoria geologiei și istoria ecologiei nu lămuresc în nici un fel modul cum plesiozauri cu gât lung și-au croit drum și au găsit adăpost, în vremurile noastre, în lacurile Ness și Champlain.

Această curioasă problemă neremarcată, ori peste care au trecut cu ușurință chiar și cei mai avizați scriitori criptozoologi, lasă o portiță deschisă și scepticilor înveterați și adepților înflăcărați. Scepticii pot argumenta că înfățișarea care diferă de la un caz la altul înseamnă că este vorba de o construcție culturală și nu o

realitate biologică. La rândul lor susținătorii pot face speculații afirmând că – la fel ca în cazul cailor de apă din folclorul supranatural – acești monștri sunt entități care își pot schimba forma și nu animale biologice. Prudența și bunul-simț ne îndeamnă să ne situăm de partea scepticilor, desigur. Totuși, ținând seama că și în zilele noastre se mai găsesc oameni – în aparență sănătoși mental și sinceri – care „văd" tot soiul de lucruri foarte improbabile, nu te poți abține să nu te întrebi cât de departe ne aflăm de universul magic al străbunilor noștri, în lacurile și râurile cărora hălăduiau șerpi uriași și balauri.

BIBLIOGRAFIE

Benedict, W. Ritchie. *The Unknown Lake Monsters of Alberta. Strange Magazine* 5 (1990): 47–49.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Bradley, Michael. *The Pohenegamook Creature. Pusuit* 9, 1 (Summer 1976): 61–62.

Briggs, Katharine. *An Encyclopedia of Fairies: Hobgoblins, Brownies, Bogies, and Other Supernatural Creatures.* New York: Pantheon Books, 1976.

Brown, Charles E. *Sea Serpents: Wisconsin Occurrences of These Weird Water Monsters in the Four Lakes, Rock, Red Cedar, Koshkonong,* Geneva, *Elkhart, Michigan and Other Lakes.* Masidon, WI: Wisconsin Folklore Society, 1942.

Campbell, John L., and Trevor H. Hall. *Strange Things: The Story of Fr Allan McDonald, Ada Goodrich Freer, and the Society for Psychical Research's Enquiry Into Highland Second Sight.* London: Routledge and Kegan Paul, 1968.

Canadian 'Monster Lakes' in the News. The ISC Newsletter 1, 2 (Summer 1982): 5.

Canadian 'Nessies'. INFO Journal 6, 3 (September/October 1977): iii.

Church, Tim. *The Flathead Lake Monster. Pursuit* 8, 4 (October 1975): 89–92.

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston: Faber and Faber, 1983.

Custer, Frank. *Did a Water Beast Live Here? Capital Times* [Madison, Wisconsin] (June 21, 1977).

Haas, Joseph S., Jr. *Lake Monsters. Pursuit* 12, 2 (Spring 1979): 56–57.

Haly, J. Standish. *The lake Horse' of Loch Arkaig. Notes and Queries* 7, 3 (January 29, 1887): 86.

Heuvelmans, Bernard. *In the Wake of the Sea-Serpents.* New York: Hill and Wang, 1968.

Holiday, F. W. *The Dragon and the Disc: An Investigation Into the Totally Fantastic.* New York: W. W. Norton and Company, 1973.

***. *Water Monsters: The Land Sighting Paradox. INFO Journal* 4, 4 (March 1976): 2–4.

Hufford, David J. *Traditions of Disbelief. New York Folklore Quarterly* 8, 3–4 (Winter 1982): 47–55.

Idaho: Slimy Slim. Tim (august 21, 1944): 22.

Joseph, Frank. *The Monster of Rock Lake. Fortean Times* 57 (Spring 1991): 42.

Keeping Posted: The Pink What-Is-It? Saturday Evening Post (December 4, 1948): 10.

Mackal, Roy P. *The Monsters of Loch Ness.* Chicago: The Swallow Press. 1976.

Magin, Ulrich. *A Brief Survey of Lake Monsters of Continental Europe. Fortean Times* 46 (Spring 1986): 52–59.

Mangiacopra, Gary S. *Water Monsters of the Midwestern Lakes. Pursuit* 12, 2 (Spring 1979): 50–56.

Meurger, Michel. *The Jabberwocks of Quebec. Fortean Times* 46 (Spring 1986): 40–43.

Meurger, Michel, with Claude Gagnon. *Lake Monster Traditions: A Cross-Cultural Analysis.* London: Fortean Tomes, 1988.

Rhys, J. *Manx Folk-Lore and Superstitions. Folk-Lore* 2, 3 (September 1891): 284–313.

Rickard, Bob. *What 'Lake Monster Traditions' Means to Me. Fortean Times* (Winter 1987): 61–67.

Robertson, R. Macdonald. Jeremy Bruce-Watt, ed. *Selected Highland Folk Tales.* North Pomfret, VT: David and Charles, 1977.

Souer, Loie. *About That Monster You Sighted. New York Times* (April 14, 1979).

Smalley, Donald. *The Logansport* Telegraph *and the Monster of the Indiana Lakes. Indiana Magazine of History* 42, 3 (September 1946): 249–67.

Sundberg, Jan-Ove. *The Monster of Sraheens Lough. INFO Journal* 5, 6 (March 1977): 2–9.

Swatek, Joe. *Nebraska's Famous Lake Monster. INFO Journal* 8, 1 (January/February 1980): 2–4.

Thomas, Nick. *'Something' (Maybe) Lurks in the Depths of a Quebec Lake. Wall Street Journal* (November 17, 1977).

Two Lake Monsters. Fortean Times 52 (Summer 1989): 21–22.

Winsconsin Lake Monster. INFO Journal 6, 1 (May 1977): 13.

X. *A Brief Survey of Canadian Lake Monsters. INFO Journal* 8, 5 (March/June 1981): 2–5.

***. *A Mari Usque Ad More. Fortean Times* 46 (Spring 1986): 44–51.

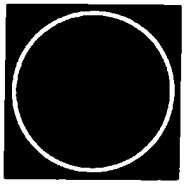

MORAG

Loch Morar se află la depărtare de 70 de mile de mult vestitul Loch Ness. Lung de 11 mile și lat de o milă și jumătate în punctul cel mai larg, este despărțit de mare de o fâșie de pământ de un sfert de milă și e situat la circa 30 de picioare deasupra nivelului mării. Adâncimea lui medie este de 200 de picioare. Potrivit relatărilor care datează de multe decenii - și poate chiar de secole - aici se adăpostește un monstru foarte asemănător cu monstrul din Ness și din multe alte loch-uri scoțiene și irlandeze.

Această făptură a fost zărită prima oară la 3 aprilie, 1971, de către Ewen Gillies, care toată viața locuise într-o casă cu fațada orientată spre Loch Morar, precum și de un alt membru al familiei, care își avea de secole rădăcinile în regiune. Alertat de fiul său John, în vârstă de 12 ani, care îl zărise cu câteva minute înainte în timp ce cobora pe drumul de la malul lacului, Gillies a ieșit din casă și a privit spre apa lacului. Era o dimineață senină, însorită, în jurul orei 11. La nici o jumătate de milă a zărit un animal uriaș, al cărui gât lung de vreo trei sau patru picioare se înălța din apă și se curba puțin spre cap. Capul de-abia se distingea de gât. Două sau trei cocoașe, scăldate de apă, se întindeau pe spinare. Pielea era neagră și lucioasă. Monstrul măsura cam 30 de picioare în lungime.

Gillies a fugit în casă, a luat un aparat fotografic și a făcut două poze de la fereastra superiară a locuinței în clipa când animalul și-a aplecat capul, și-a înălțat trupul și s-a scufundat în apă. Fotografiile nu au fost reușite, dar nimeni nu l-a acuzat pe Gillies - membru respectat al comunității - că le-ar fi măsluit.

Istorie preliminară

Gillies și fiul său văzuseră pe Morag. Numele provine de la cuvântul gaelic[1] *Mhorag* care în mod tradițional se crede că reprezintă duhul loch-ului, conceput ca o sirenă capabilă să-și schimbe înfățișarea. Apariția ei prevestea moartea aceluia care ar fi văzut-o, în speță un membru al clanului Gillies. Însă o dată cu trecerea timpului și rărirea populației în această regiune izolată și sălbatică, folclorul străvechi s-a estompat din memorie iar

1. Limba celtică vorbită în Scoția, Irlanda, etc. (*n. tr.*).

Mhorag (care se pronunţă „Vorack") a devenit Morag, o fiară stranie, dar nu supranaturală, pe care unii o văd, dar despre care puţini şi rareori pomenesc.

Poate pentru că Morag, animalul, a fost pierdut din vedere, ori pentru că este perceput deformat din pricina cetii folclorului care acoperă istoria loch-ului, cercetătorilor le-a fost greu să depisteze relatări mai recente decât finele secolului al XIX-lea. În anii de după 1970, cercetătoarea Elizabeth Montgomery Campbell a discutat cu bătrânii locuitori ai regiunii care îşi aminteau apariţiile văzute în tinereţe.

Campbell a aflat de asemenea despre „tradiţia persistentă în legătură cu o fiinţă hidoasă (care semăna cu un ţipar mare), păroasă şi care fusese prinsă de pescari cu multă vreme în urmă şi aruncată înapoi în apă din cauza aspectului său respingător".

Folcloristul R. MacDonald Robertson a colectat de la Alexander Macdonnell, la începutul secolului următoarea naraţie:

„În urmă cu câţiva ani mergeam cu barca cu motor în josul loch-ului de la Meoble la debarcaderul Morar, împreună cu mai mulţi elevi şi cu alte persoane. Când am ajuns la Bracarina Point, mai mulţi copii au strigat cu emoţie: «Priviţi! Ce o fi oare lucrul acela mare, acolo, pe mal?» Fiara era cât un elefant indian la deplină maturitate; ea s-a lăsat să alunece pe stânci şi s-a scufundat în apă cu un plescăit enorm".

Robertson nota că „monstrul de la Loch Morar a fost văzut de mai multe persoane a căror credibilitate nu poate fi pusă sub semnul întrebării". Un martor ocular a făcut o descriere succintă, dar expresivă a apariţiei monstrului, spunând: „O masă uriaşă, diformă şi întunecată, care răsărea ca o insulă în apă."

Unor persoane care au văzut monstrul, li s-a părut că era „o barcă mai mare, fără pânze ce remorca mai multe bărcuţe". Martorii oculari din vremurile noastre de la Morar, Ness şi alte loch-uri, au spus adesea că spinarea monstrului avea aspectul unei „bărci răsturnate".

În memoriile sale scrise după anul 1940, dar nepublicate, lady Brinckman, care trăise cinci decenii pe moşia din apropierea loch-ului, îşi aducea aminte de un incident petrecut în vara anului 1895:

„Într-o seară, pe la ora 5 şedeam şi priveam, când - deodată - am zărit o siluetă uriaşă înălţându-se din apele loch-ului, la o depărtare bunicică. Le-am atras atenţia lui Theodore şi McLaren şi i-am întrebat dacă nu era barca cu motor, fiindcă mi se păruse că se îndrepta în direcţie greşită. McLaren s-a uitat îndelung spre stânga, de unde trebuia să apară barca, apoi în timp ce priveam, obiectul a dispărut. Atunci McLaren a spus: «Trebuie că a fost monstrul» şi a adăugat că era binecunoscut faptul că el apărea din când în când."

În septembrie, 1931, tânărul Sir John Hope, care în calitatea sa de lord Glendevon avea să devină membru al consiliului privat

și subsecretar de stat pentru Scoția, a fost implicat într-o întâmplare care - deși nu s-a soldat cu o apariție directă - a sugerat prezența în loch a unui uriaș animal necunoscut.

Lordul, fratele său și un prieten, împreună cu o călăuză, ieșiseră la pescuit într-un loc unde apa loch-ului era mai adâncă. Hope, care ținea o undiță lungă de pescuit păstrăvi, a simțit că ceva i-a înșfăcat undița trăgând-o în jos „cu o asemenea putere încât ar fi fost o nebunie să încerci a te opune cu mâna goală. În câteva secunde firul s-a desfășurat, apoi vergeaua undiței mi s-a rupt în mână". Ceea ce mușcase momeala „era ceva foarte puternic cum nu întâlnisem și nici nu am mai întâlnit de atunci".

Nu putea fi un somon; chiar dacă ar fi existat un asemenea pește de mari dimensiuni în loch, el ar fi înotat paralel cu suprafața apei și nu s-ar fi scufundat vertical, adânc, în apă. Astfel de coborâri abrupte au fost menționate în relatări despre monștri. Singură foca ar mai putea face o coborâre bruscă în adâncuri, însă nu se cunoaște că în loch Morar ar trăi foci. Glendevon povestește că, întrebând călăuza ce animal putea fi acela din apă, ghidul a mormăit ceva, apoi a spus: „Mai bine ne înapoiem la mal". Glendevon bănuiește că omul știa mai mult, dar nu a vorbit.

După 1933, anul care a adus celebritatea mondială monstrului din Loch Ness, și Morag a pătruns în atenția oamenilor. Acum au apărut martori oculari care văzuseră fie niște cocoașe alunecând cu repeziciune în apă, fie o ființă cu gâtul lung, măsurând, de obicei, după cum s-a susținut, cam 30 de picioare în lungime. Însă ca enigmă criptozoologică Morag e mult mai slab documentat decât Nessie, asupra căruia interesul cercetătorilor s-a focalizat aproape fără întrerupere timp de șase decenii. Fotografii, depistări cu sonar, precum și declarațiile unui întreg corp de martori oculari i-au creat monstrului locatar din Loch Ness o faimă pe care Morag nici măcar nu poate să o pretindă.

În februarie, 1970, mai mulți membri ai Biroului de Investigații Loch Ness au format Comisia de Cercetare a Loch Morar cu scopul de a analiza aspectele biologice operaționale și istorice legate de acest loch. În anii care au urmat, membrii comisiei au întreprins cercetări sporadice, atât cât le permiteau timpul și fondurile limitate. La 14 iulie, 1970, biologul Neil Bass, membru al grupului de cercetare, a depistat „un obiect negru, în formă de cocoașă", la capătul de nord al lacului. El i-a alertat pe ceilalți membri care îl însoțeau, dar până să apuce a-și îndrepta privirile în direcția indicată, obiectul dispăruse. „După aceasta - a povestit Bass - cu toții au văzut apa învolburându-se, apoi la suprafață s-au format cercuri care s-au lățit tot mai mult, ajungând până la diametrul de 100 de iarzi." Bass a mai spus că, ținând seama de mișcările apei, nu putea fi vorba de un țipar; în orice caz, ar fi trebuit să fie „un țipar foarte, foarte mare! După părerea mea era o creatură de o specie care nu îmi este cunoscută în acest habitat".

Cea mai dramatică întâlnire din toate câte se cunosc a avut loc la 16 august, 1969. De fapt, aceasta a fost singura apariție pe care au relatat-o ziarele din lumea întreagă, după ce s-a luat cunoștință de ea. Eroii acestei întâmplări au fost doi cetățeni din partea locului, Duncan McDonell și William Simpson, care se înapoiau de la o partidă de pescuit la capătul de nord al loch-ului. Era ora 21, soarele apusese, dar era încă destulă lumină.

Auzind un plescăit în urma lor, McDonell - care se afla la cârma bărcii - s-a întors să vadă ce s-a întâmplat. A rămas uluit când a văzut o făptură înotând direct spre ei cu o viteză apreciată între 20 și 30 de mile pe oră. În câteva secunde monstrul a ajuns la marginea bărcii, apoi s-a oprit, ciocnindu-se. Deși McDonell a avut impresia că ciocnirea a fost întâmplătoare, îl stăpânea teama că ființa - în virtutea trupului său masiv - ar putea răsturna barca. El a apucat o vâslă și a încercat să împingă și să îndepărteze animalul. În timpul acesta Simpson a alergat în cabină și a oprit motorul; apoi a revenit pe punte cu o armă și a tras un singur foc asupra fiarei, dar se pare că nu a avut nici un efect. Monstrul s-a îndepărtat lent și s-a făcut nevăzut în apă. Episodul a durat cinci minute.

În discuția cu reprezentanții Biroului de Investigații Loch Ness, cei doi protagoniști au fost de acord că fiara măsura vreo 25-30 de picioare în lungime și că pielea era aspră și de culoare brună-murdar. Trei cocoașe sau ondulații înalte de câte 18 inci se ridicau deasupra apei. La un moment dat McDonell i-a zărit capul ca de șarpe, chiar la suprafața apei: era, a apreciat el, lat de un picior.

Teorii

Morar este un lac glaciar într-o vale de pe coasta de vest a comitatului Inverness-shire. În urmă cu 12.000 de ani, când gheții s-au retras, se bănuiește că vidul a fost umplut de apa mării, aducând cu ea o bogată viață marină. Chiar și după ce apa mării s-a retras, timp de câteva mii de ani animalele marine care acum se găsesc în loch puteau avea acces la mediul originar oceanic, datorită fluxului puternic și altitudinii reduse la care se găsea loch-ul. Nivelul mării în momentul când fluxul atingea apogeul depășea cu câteva picioare nivelul lacului.

Nu există îndoială că Loch Morar posedă suficiente resurse de hrană - pește, plancton și grohotiș - pentru a permite supraviețuirea unor animale mari. Acesta este unul din cele nouă lacuri montane unde în mod tradițional se presupune că sălășluiesc monștri, în afară de Loch Ness (celelalte fiind Oich, Canisp, Assynt, Arkaig, Shiel, Lochy și Quoich). Majoritatea animalelor zărite la Morar și alte lacuri au fost descrise ca niște ființe care

prezintă asemănări neîndoielnice cu plesiozaurul, care se presupune că a dispărut de pe planeta noastră. Dacă, totuşi, astfel de animale supravieţuiesc (fapt care nu este confirmat de rămăşiţele fosile), ele au trebuit să se adapteze la un mediu acvatic mult mai rece decât acela cu care erau obişnuiţi strămunii lor. Roy P. Mackal, biolog care se interesează îndeaproape de monştrii lacurilor, susţine că Morag, Nessie şi rudele lor sunt zeuglodoni, adică balene primitive cu aspect de şarpe, o specie care – se presupune – şi-a încetat existenţa pe pământ în urmă cu 20 de milioane de ani.

Ideea supravieţuirii unor reptile sau mamifere gigantice, rămase ca relicve ale epocii preistorice pare prea fantastică pentru a fi luată în consideraţie. Totuşi, monştrii pe care martorii oculari îi descriu că i-au văzut în loch-urile din zonele muntoase *seamănă cel puţin ca aspect* cu plesiozaurii şi zeuglodonii. „Explicaţiile convenţionale", care invocă rechinii, focile, ţiparii sau grămezile de vegetaţie încep prin respingerea fără drept de apel a declaraţiilor făcute de martorii oculari, implicit presupunând că aceste persoane au descris altceva decât ceea ce zăriseră în realitate. Iar aceia care îi combat pe martorii oculari sunt în stare să nege orice cuvânt pronunţat de aceştia. O asemenea abordare poate, uneori, să aibă utilitatea sa, dar nu ne duce la nici un rezultat. Uneori este mai uşor să crezi că martorii oculari mint fără nici o reţinere, decât că organele lor de percepţie i-au înşelat.

Dar în vremea aceasta taina monstrului Morag din Loch Morar rămâne în continuare nedezlegată.

BIBLIOGRAFIE

Camphell, Elizabeth Montgomery, and David Solomon. *The Search for Morag.* New York: Walker and Company, 1973.

Holiday, F. W. *The Dragon and the Disc: An Investigation Into the Totally Fantastic.* New York: W. W. Norton and Company, 1973.

Mackal, Roy P. *The Monsters of Loch Ness.* Chicago: The Swallow Press, 1976.

Robertson, R. Macdonald. Jeremy Bruce-Walt, ed. *Selected Highland Folktales.* North Pomfret, VT: David and Charles, 1977.

Wignall, Sydney. *Morag of Morar. Pursuit* 15, 2 (Second Quarter 1982): 50–51, 56, 63.

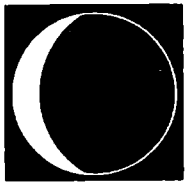

MUTILAREA VITELOR

În toamna anului 1973, fermierii din Minnesota şi Kansas au făcut cunoscut că vitele lor mureau în condiţii misterioase. După toate aparenţele, persoane sau forţe necunoscute le ucideau animalele, după cum se părea „fără folosirea cuţitului sau a gloanţelor", şi prelevau - cu precizie chirurgicală - diferite părţi ale trupului, de regulă ochii, urechile, buzele, organele sexuale, rectul, coada, ori mai multe din acestea laolaltă. Adesea fermierii au semnalat că sângele vitelor a fost scurs şi colectat. Enigma era cu atât mai stranie cu cât făptaşii nu lăsau nici un fel de urme - de picioare şi altele - ca dovadă a prezenţei lor.

Autorităţile locale erau dezorientate. Iată ce declara Gary Dir, adjunctul şefului poliţiei din ţinutul Ottawa, statul Kansas: „Marea majoritate a mutilărilor au avut loc lângă case locuite. Niciodată, nici un animal nu a fost găsit la mai puţin de un sfert de milă de un drum sau mai departe de un sfert de milă de o şosea foarte frecventată în toate anotimpurile". Carcasa unei vite a fost descoperită la Cloud Country, lângă o groapă noroioasă. Şi, totuşi, nu existau urme de paşi în jur.

În decembrie, vreo zece şerifi din Kansas s-au întâlnit ca să discute chestiunea. Discuţiile nu au durat mult timp, majoritatea lor fiind de acord că mutilările erau opera membrilor „unui cult". Totuşi, autorităţile din sud-estul statului Minnesota erau sceptice. Albert Thompson, şeriful din ţinutul Alberta, care investigase mai multe cazuri de ucidere, era convins că vitele muriseră de boli obişnuite şi că „mutilările" fuseseră efectuate ulterior de către nişte animale mici („dăunători"), care au ros părţile moi ale carcasei. Dar mulţi locuitori din zona rurală erau convinşi că un grup de „sataniști", care se zvonise că trăiesc în împrejurimi, ar fi ucis animalele în cadrul unor ceremonii bizare de sacrificiu.

Autorităţile din Kansas au adus stârvurile la laboratorul veterinar al Universităţii Statului Kansas unde medicii patologi au determinat că animalele muriseră din pricina unei boli bacteriene, adesea fatală vitelor. Doyle Heft, membru al comisiei statale, a exclus temerile că ar fi ceva necurat la mijloc.

Fenomenul de „mutilare a vitelor" începuse.

Sataniști, servicii secrete și farfurii zburătoare

Cele mai multe din elementele esențiale erau adunate laolaltă, la începutul anului 1974: morți – aparent misterioare – de vite, convingerea larg răspândită că aceste morți erau consecința unor ritualuri și prozaica descoperire făcută de patologii veterinari.

Incidentele, reale sau imaginare, curând s-au răspândit în alte state din Vestul Mijlociu, în Vest și chiar în provinciile de vest ale Canadei. Pe la finele anilor '70, presa susținea că au avut loc câteva mii de cazuri neelucidate de ucideri de animale, identitatea autorilor nefiind descoperită. Isteria și speculațiile creșteau vertiginos. Au apărut patru școli de gândire. Prima îi învinuia pe sectanții ocultiști de măceluri; a doua, suspecta o conspirație pusă la cale de agenții de spionaj care efectuau experimente de luptă chimico-biologică; a treia bănuia O.Z.N.-urile și extratereștrii, iar a patra punea pe seama isteriei colective ceea ce de fapt erau morți obișnuite.

Polițiile din Alberta, Idaho, Montana și Iowa au descoperit câteva cazuri care prezentau dovezi circumstanțiale despre implicarea grupurilor de sataniști în mutilarea animalelor. Analizele de laborator au confirmat că un număr de animale fuseseră ucise după ce mai întâi fuseseră drogate. În Idaho, un informator al poliției s-a infiltrat în rândurile unor sataniști care pretindeau că au mutilat

O vedere dintr-o fermă, cu o vită care ar fi murit în condiții ciudate, unul din mulțimea cazurilor de animale mutilate în regiunea din centrul Americii și din Canada. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

vite, dar informatorul însuși nu a fost martor la un asemenea ritual. Au existat și relatări credibile despre oameni ascunși sub glugi, probabili sectanți în straie rituale, dar nu s-a putut stabili cu certitudine o legătură între aceștia și mutilarea animalelor. Polițiști, fermieri și pădurari au dat peste unele urme pe care le-au considerat drept dovezi ale unor activități rituale ca, de exemplu, altare de piatră și trupurile unor animale mărunte.

În 1975, Donald Flickinger, reprezentantul Departamentului pentru Alcool, Tutun și Arme de Foc din Ministerul Finanțelor, a fost împuternicit să investigheze relatările despre o rețea de sataniști extinsă în toată țara, care erau implicați în mutilarea de animale și de oameni. Acesta nu a găsit dovezi palpabile, iar principalul său informator, Albert Kenneth Bankston - condamnat pentru jefuire de bănci - s-a dovedit lipsit de credibilitate. A reieșit că Bankston a împănat zvonurile culese în pușcărie cu produsul imaginației sale fecunde pentru a fi transferat din penitenciarul federal Leavenworth într-o mică închisoare orășenească din Minnesota, chipurile pentru a depune mărturie în mai mare siguranță. Apoi Bankston a convins autoritățile să fie adus acolo și un prieten de la Leavenworth, Dan Dugan. Ulterior aceștia au evadat din închisoare, așa cum plănuiseră din prima clipă, dar au fost capturați la scurt timp după aceea.

Speculații despre operațiuni informaționale secrete au izvorât din temerile pe care le-a provocat conflictul din Vietnam și cazul Watergate, care însă s-au dovedit neîntemeiate. De fapt, singura dovadă fizică disputabilă consta într-o descoperire curioasă, dar neconcludentă în cele din urmă, făcută în Lincoln County din Colorado, în 1975. Un crescător de vite a descoperit lângă cutia sa de scrisori o pungă de culoare albastră, care a presupus că provenea de la vreo instituție guvernamentală. În pungă a găsit o pereche de mănuși de plastic pentru inseminare artificială, un scalpel pătat de sânge, o ureche de vită și o bucată de limbă. Biroul de Investigații din Colorado a căutat - fără succes - să depisteze amprente digitale, iar polițiștii nu au izbutit să facă legătura între resturile animale din pungă și vreun caz de mutilare de vite, cunoscut lor.

Vești persistente în legătură cu niște „elicoptere misterioase" au alimentat speculațiile. Analizând relatările apărute până în 1979 despre acest fenomen, „mutologii" Tom Adams și Gary Massey constatau că aceste aeronave „sunt lipsite cu totul de semne de identificare, ori ele au fost acoperite cu vopsea sau altceva. S-a semnalat adesea că aeronavele zburau într-un mod de nesiguranță anormală sau la altitudine nelegală. Misterioasele elicoptere se eclipsau dacă vreun martor ocular sau un ofițer de poliție încerca să se apropie. Pe de altă parte unele relatări semnalau comportamentul agresiv al celor din elicoptere, unii martori oculari fiind fugăriți sau chiar trăgându-se asupra lor". Totuși nu au putut fi stabilite legături directe între aceste apariții și mutilările de animale.

În 1979 și 1980, Peter A. Jordan, un investigator din New Jersey a difuzat fotografiile vitelor mutilate din New Mexico unui număr de patru psihiatri de pe Coasta de est. Aceștia au prezentat, fiecare separat, concluziile lor, considerând că era vorba de operațiuni inteligente. Dar nici una din informații nu a putut să fie verificată în mod concludent.

Extratereștri malefici

Ținând seama de elementele aparent extraordinare asociate cu moartea animalelor – îndeosebi lipsa urmelor de pași la locul faptei și precizia chirurgicală cu care erau retezate organele vitelor – unii „mutologi", fermieri, crescători de vite și membri ai poliției rurale au considerat că mutilările nu au o cauză terestră. *„Recoltă ciudată"*, un film documentar din 1980, al cărui scenarist și producător era Linda Moulton Howe, a atras atenția mulțimilor și a contribuit în mare măsură la întărirea credinței populare că pricina mutilărilor de animale erau O.Z.N.-urile.

Credința că extratereștrii mutilează animalele s-a răspândit cu repeziciune chiar și în absența unor dovezi convingătoare. Însă relatările despre O.Z.N.-uri care ar fi avut legătură directă cu moartea animalelor au fost puține. Un asemenea caz a fost dezvăluit prin hipnoză: o femeie i-a povestit lui R. Leo Sprinkle, psiholog și O.Z.N.-olog, profesor la Universitatea Statului Wyoming, că a văzut când o vacă a fost luată într-un O.Z.N. „pe o rază galben-palidă". Și ea a fost luată, împreună cu fiica ei, în O.Z.N., unde i-a văzut pe extratereștri dezmembrând animalul.

Ulterior, Sprinkle a hipnotizat o a doua femeie care a istorisit o poveste cam asemănătoare. Această femeie susținea că a fost răpită, împreună cu fiul ei și că amândoi „au întâlnit extratereștri cu ochii roșii, ca ai diavolului". Dar și mai îngrozitor a fost ceea ce a zărit: o cadă mare plină de sânge și bucăți de trupuri omenești. Această poveste are o asemănare șocantă cu povestea publicată în 1979, în *Jay's Journal*: istoria romanțată a inițierii unui tânăr în ritualurile unui cult satanic, care impunea mutilarea de animale. Din aceste elemente mărunte și deloc concludente s-a dezvoltat o mitologie complexă, care la începutul anilor '90 devenise o mișcare socială minoră, ce se întemeia pe ideea că ființe malefice din O.Z.N.-uri au încheiat o învoială cu „guvernul secret" al Americii, în virtutea căreia extratereștrii căpătau permisiunea de a mutila vite și de a răpi ființe omenești, în schimbul tehnologiei superioare posedată de aceștia. Unele versiuni ale acestor povești susțineau că guvernul se preface că nu vede, în timp ce extratereștrii mutilează și oameni și animale. Aceste povești, în sprijinul cărora nu există dovezi, au fost răspândite prin intermediul cărților, al conferințelor și videocasetelor de către Milton William Cooper,

William English și alți sprijinitori ai teoriei conspirației. Toți afirmă că au aflat acest secret îngrozitor de la membrii (pe care însă nu îi nominalizau) unor servicii de informații și din documente guvernamentale. Criticii au pus la îndoială sinceritatea și motivele care s-au aflat în spatele acestei atitudini adoptată de Cooper și English.

Cauze nenaturale

În 1979, Districtul Judiciar 1 al Statului New Mexico a primit o alocație de 40.000 de dolari de la Administrația Federală de Asistență pentru Întărirea Legii, cu scopul de a întreprinde cercetări în problema mutilării de animale, care avusese loc în statul respectiv. Un fost agent F. B. I., Kenneth Rommel, și-a asumat sarcina, dar - în aprilie 1980 - la încheierea cercetărilor, el a anunțat că nu a găsit nici o dovadă care să ateste mutilarea animalelor. El s-a preocupat de 24 de cazuri din New Mexico și a stabilit relații intensive cu oficialități din domeniul întăririi legalității din alte state, care - în urma investigațiilor proprii - erau la fel de sceptice. Rommel a conchis, afirmând: „Toate mutilările pe care le-am investigat erau cauzate și corespundeau în totul, cu ceea ce te-ai fi așteptat să rămână de pe urma activității normale a animalelor de pradă, a animalelor care se hrănesc cu hoituri și în urma procesului de putrezire a carcaselor animale".

Rommel a blamat incompetența cercetătorilor, zvonurile, exagerările și ignoranța, care - toate laolaltă - au contribuit la fabricarea unui mister ce nu există. Concluziile sale s-au adăugat concluziilor la care ajunseseră mai înainte autoritățile din alte state; dar cele ale lui Rommel s-au bucurat de atenție deosebită, deoarece ele erau incluse într-un raport oficial cuprinzător. Oamenii de știință, care se preocupaseră de panica iscată din cauza mutilărilor, au caracterizat episodul drept un caz de isterie în masă, alimentată de teorii exotice și de declarații iresponsabile, care au fost preluate necritic de presă.

În 1984, doi scriitori originari din New York, Daniel Kagan și Ian Summers, care au călătorit prin vestul Statelor Unite și în Canada cercetând fenomenul și chestionând persoanele implicate, au publicat o carte voluminoasă - *Dovada necuvântătoare* - care va rămâne, probabil, ultimul cuvânt spus în materie. Kagan și Summers au examinat originea și evoluția legendei și au semnalat existența unui mic grup de „fani mutologi", cei mai mulți dintre aceștia fiind și partizani entuziaști ai O.Z.N.-urilor, pe care i-au considerat răspunzători. Autorii au acuzat că „nici unul din aceștia nu contactase vreun expert în medicina veterinară, în creșterea vitelor sau în orice alt domeniu care avea legătură cu mutilarea

animalelor; de asemenea era evident că nici unul nu avea calificarea minimă de cercetător în problemă. Aceştia erau toţi nişte amatori, nepregătiţi spre a se putea ocupa de acest subiect şi, aparent, nepricepuţi în procedurile de cercetare şi în metodele de a elabora teoria unui caz dovedit... Ei nu aveau nici un argument în favoarea lor, cu toate acestea controlau opinia a sute de mii, poate a milioane de oameni de rând, în problema mutilării animalelor. Nici una din depoziţiile lor nu ar fi fost acceptată ca mărturie de un expert sau măcar de un om bine informat, într-o curte de justiţie."

La începutul anilor '80 presa susţinea că avuseseră loc 10.000 de cazuri de mutilare. Kagan şi Summers, care au cercetat rata mortalităţii de vite, au constatat că numărul animalelor moarte în anul de vârf al legendei mutilărilor nu a depăşit o cifră normală. Cifra de 10.000 s-a dovedit a fi inventată de un „mutolog", care a recunoscut că ea era produsul imaginaţiei sale. În 1991, un ziar din Arkansas a publicat o ştire în legătură cu „mutilarea" unui juncan (despre care un medic veterinar precizase că murise de boală şi fusese devorat de vulturi), citând „doi cercetători O.Z.N.-ologi care au afirmat că au avut loc 700.000 de cazuri de mutilări şi că făpturile extraterestre, care se făceau vinovate de acestea, foloseau laserul pentru a face tăieturile".

După toate aparenţele, legenda mutilării de vite este unul din cele mai durabile mituri de la finele secolului al XX-lea.

BIBLIOGRAFIE

Adams, Tom, and Gary Massery. *Mystery Helicopters and Animal Mutilation: Exploring a Connection.* Paris, TX: The Authors, 1979.

Bayles, Fred. *Scoffers, Believers Abound in Mutilated-Cattle Myatery. Washington Post* (Yanuary 1, 1986).

Clark, Jerome. *Strange Case of the Cattle Killings. Fate* 27, 8 (August 1974): 79-90.

*** *UFOs in the 1980s: The UFO Encyclopedia, Volume 1.* Detroit, MI: Apogee Books, 1990.

The Cult Connection. Stigmata 11 (Fourth Quarter 1980): 10-12.

Donovan, Roberta, and Keith Wolverton. *Mystery Stalks the Prairie.* Raynesford, MT: T. H. A. R. Institute, 1976.

Ellis, Bill. *Cattle Mutilation: Contemporary Legends and Contemporary Mythologies. Contemporary Legend* 1 (1991): 39-80.

Grindstaff, Shafon. *Death of Heifer Ruled Due to Disease, Not Satanists, but UFO Investigators Sense Alien Involvement. Berryville [Arkansas] Star Progress* (February 14, 1991).

Hall, Richard H. *Livestock Mutilations: A National Mystery. Zetetic Scholar* 7 (December 1980): 43-51.

Howe, Linda Moulton. *An Alien Harvest: Further Evidence Linking Animal Mutilations and Human Abductions to Alien Life Forms.* Littleton, CO: Linda Moulton Howe Productions, 1989.

Jordan, Peter A. *Psychometry and Cattle Mutilation: Four Psychics and Their Readings. Fortean Times* 38 (Autumn 1982): 4–14.

Kagan, Daniel, and Ian Summers. *Mute Evidence.* New York: Bantam Books, 1984.

Owen, Nancy H. *Preliminary Analysis of the Impact of Livestock Mutilations on Rular Arkansas Communities.* Fayetteville, AR: University of Arkansas Depatament of Anthropology, January 1980.

Rommel, Kenneth M. *Operation Animal Mutilation.* Report of the District Attorney, First Judicial District, State of New Mexico. Santa Fe, NM: District Attorney, June 1980.

Sabders, Ed. *The Mutilation Mystery. Oui* 5, 9 (September 1976): 50–52, 92, 113–22.

*** *On the Trail of the Night Surgeons. Oui* 6, 5 (May 1977): 78–80, 121–30, 134.

Smith, Frederick W. *Cattle Mutilation: The Unthinkable Truth.* Cedaredge, CO: Freedland Publishers, 1976.

Sparks, Beatrice. *Jay's Journal.* New York: New York Times Book Company, 1979.

Stewart, James R. *Cattle Mutilations: An Episode of Collective Delusion. The Zetetic* 1, 2 (Spring/Summer 1977): 55–66.

Vallee, Jacques. *Messengers of Deception: UFO Contacts and Cults.* Berkeley, CA: And/Or Press, 1979.

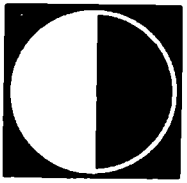

NEBUNUL CARE GAZEAZĂ

Spre sfârșitul verii anului 1944, Mattoon, din Illinois, a devenit celebru datorită unui agresor care a terorizat timp de două săptămâni încheiate acest orășel situat în centrul statului (cu o populație de 15.827 locuitori, conform recensământului din 1940). Când evenimentele au luat sfârșit, s-a declarat că făptașul nu exista. „Nebunul care gazează din Mattoon" va dăinui ca un exemplu clasic al isteriei în masă.

Atacatorul-fantomă din Mattoon și-a manifestat pentru prima oară prezența la 31 august, când un cetățean din localitate s-a trezit din somn, simțind că i se făcuse rău. A izbutit cu greu să se ducă până la baie, iar la înapoiere în dormitor a întrebat-o pe soția sa dacă nu lăsase din greșeală gazul deschis. Ea a răspuns negativ, dar când a vrut să se scoale ca să verifice a constatat că nu se putea mișca. În altă parte a orășelului o tânără mamă, care a auzit-o pe fetița sa tușind, a încercat să se ridice, dar nu a reușit nici ea.

La ora 23, în noaptea de 1 septembrie, „o mireasmă dulceagă, ce îți provoacă greața" a trezit-o din somn pe o altă tânără mamă. Pe măsură ce mirosul devenea tot mai puternic, doamna Bert Kearney a simțit că „picioarele și partea inferioară a corpului paralizaseră... M-am sculat și am țipat", a relatat ea. O oră și jumătate mai târziu când soțul ei s-a înapoiat de la serviciu a observat un om ciudat stând la fereastra dormitorului. El l-a descris pe necunoscut ca „un bărbat înalt în haine de culoare închisă și cu șapcă." Kearney l-a fugărit, dar intrusul a reușit să scape.

Aceste evenimente s-au desfășurat înainte ca să se fi auzit despre „nebunul care gazează" sau despre „anestezistul fantomă", dar întâmplările nu puteau fi rezultatul isteriei în masă. Din păcate, în stadiul acesta *Mattoon Journal Gazette* a preluat și a publicat povestea, numind-o pe doamna Kearney „prima victimă" ceea ce nu numai că era neadevărat, dar presupunea că vor mai fi și alte victime. Întâmplător, au urmat alte atacuri cărora li s-a făcut publicitate folosind stilul prozei fantastice, care mai mult crea panică decât informa.

Și alți locuitori s-au plâns poliției că „un miros dulce, grețos" se răspândise brusc în locuințele lor, paralizându-i timp de 90 de minute. Nimeni nu îl văzuse pe autorul care răspândise gazul, însă târziu, în seara zilei de 5 septembrie, o femeie - care se înapoia acasă cu soțul - a zărit în fața intrării o pânză albă. În

Desenul realizat de un artist cu imaginație bogată îl prezintă pe „nebunul care gazează" ca o ființă nu prea omenească, poate o făptură extraterestră. Autoritățile atribuie episodul din Mattoon isteriei colective. (Prin amabilitatea lui Loren Coleman).

aceeași clipă a simțit un miros. „Am avut senzația că trupul mi-a fost străbătut de curent electric... Șocul m-a zguduit din cap până în călcâie și apoi s-a concentrat în zona genunchilor, creându-mi o stare de paralizie" și-a reamintit ea ulterior. Curând, fața și buzele i s-au tumefiat, a început să sângereze pe gură, iar trupul îi zvâcnea.

Aceste simptome dramatice au dăinuit până când poliția a sosit la fața locului. Vizita polițiștilor a produs ceea ce părea a fi primele dovezi fizice – o cheie și un tub gol de ruj de buze găsite în apropierea locului unde se aflase pânza. Chiar în momentul când poliția interoga perechea, o femeie din altă parte a orășelului auzea un intrus umblând la fereastra dormitorului ei. Înainte ca să izbutească să se ridice din pat a simțit un gaz pătrunzând în cameră, care a imobilizat-o timp de mai multe minute.

Către miezul nopții, o femeie a telefonat la poliție informând că cineva încercase să forțeze ușa de la intrarea în casă, care însă fugise speriat de țipetele ei. Conform relatărilor presei, descrierea

făcută spărgătorului se potrivea cu imaginea generală a „gazificatorului". E posibil ca incidentul să nu fi avut nici o legătură cu „anestezistul-fantomă", dar asemenea povești au alimentat panica deja în creștere. Două zile mai târziu, o femeie și fetița sa de 11 ani au afirmat că au auzit când cineva încerca să forțeze fereastra locuinței lor. Ele au încercat să iasă afară, dar un gaz misterios a făcut-o pe mamă să-și piardă cunoștința.

Rezumând evenimentele într-un articol la 8 septembrie, cotidianul *Herald* din Decatur scria: „Victimele relatează că primul simptom e un șoc electric care le străbate trupurile, după care li se face greață, urmată de o paralizie parțială. De asemenea, ele suferă arsuri la gură și în gâtlej, iar fețele li se umflă".

Zilele treceau, atacurile continuau, iar cetățenii se indignau că poliția nu a fost în stare să-l prindă pe făptaș. Autoritățile statale au reușit să convingă liderii locali să renunțe la protestul în masă plănuit să aibă loc pe 9 septembrie. Între timp, cetățeni înarmați patrulau noaptea fără să țină seama de apelul la reținere lansat de șeful poliției. Acesta a recunoscut că „există un maniac ... ce folosește un gaz (dar) multe așa-zise atacuri sunt doar crize isterice. Teama de gaz e disproporționată în raport cu efectul relativ neprimejdios al gazului folosit". Zvonurile zburau: se presupunea că făptașul era un nebun sau „un inventator excentric" (teoria favorită a șefului poliției, care însă a fost abandonată), ori chiar un om-maimuță. Argumentele pentru această ultimă noțiune nu sunt cunoscute.

Spaima a atins culmea în noaptea de duminică, 10 septembrie, când cinci persoane au fost agresate. A doua zi dimineața poliția devenise și mai sceptică, relevând inexistența unor dovezi solide și sugera ca plângerile ulterioare să fie îndrumate spre a fi examinate la Institutul Memorial Mattoon. Examinarea chimică a pânzei implicată în incidentul petrecut cu cinci zile în urmă nu a dat nici un rezultat. Noaptea următoare când polititța a primit noi apeluri din partea unor persoane care comunicau că au fost atacate, le-a ignorat considerându-le alarme false, deși într-un caz un medic ce s-a deplasat la locuința victimei a simțit mirosul gazului.

În dimineața zilei de 20, cu prilejul unei conferințe de presă, șeful poliției a declarat: „Poliția locală în colaborarea cu poliția de stat, a examinat și reexaminat cazurile semnalate și nu a descoperit nici o dovadă în sprijinul poveștilor relatate. De vină este isteria de care au fost cuprinse presupusele victime". Cât privește mirosul dulceag, șeful poliției a sugerat că vântul ar fi putut aduce de la uzina chimică din apropiere emanațiile de tetraclorură de carbon. El nu a explicat de ce înainte de 31 august nu existase asemenea problemă.

În pofida acestei dezmințiri oficiale cu privire la existența făptașului, „nebunul care gazează" a făcut o ultimă vizită la domiciliu. În seara zilei de 13, un martor ocular a surprins „o

femeie în haine bărbătești" în timp ce împrăștia un gaz pe fereastră, în dormitorul Berthei Burch. A doua zi doamna Burch și fiul ei adult, au descoperit sub fereastra cu pricina urmele unor pantofi cu tocuri înalte. Din motive care vor fi evidențiate curând, acesta ar putea fi unicul și cel mai interesant caz care a avut loc la Mattoon.

Omul care gazează de la Botetourt

În 1945, Donald M. Johnson făcea - în paginile revistei *Journal of Abnormal and Social Psychology* - o analiză a evenimentelor desfășurate la Mattoon și trăgea concluzia că presa locală, prin reportajele sale fanteziste purta răspunderea pentru atmosfera de panică creată în rândul cetățenilor, de la început și până la sfârșit. Considerațiile formulate de Johnson s-au dovedit deosebit de importante în aprecierea științifică a viitoarelor cazuri de panică stârnită în masă.

Johnson și, în general, comentatorii episodului de la Mattoon nu știau și nu au aflat că în decembrie, 1934, o serie de evenimente foarte asemănătoare avuseseră loc în ținutul Botetourt (Bot-a-Tot) statul Virginia. Cu excepția unei scurte știri publicate de *New York Times*, panica dezlănțuită a fost reflectată numai în presa locală (Virginia) și este foarte probabil că locuitorii din Mattoon nu au avut cunoștință de cazul anterior.

Primul atac despre care s-a vorbit, s-a petrecut în seara zilei de 22 decembrie, când trei infuzii separate de gaze în locuință a îmbolnăvit opt membri ai unei familii și un oaspete. Unora dintre victime li s-a părut că au zărit o persoană fugind și pierzându-se în beznă. Gazul a provocat vomitări, migrene, tumefierea feței, contractarea mușchilor feței, gurii și gâtului. Una din victime, o tânără de 19 ani, a suferit de convulsii săptămâni în șir. Un polițist a sosit între al doilea și al treilea atac și a găsit doar o singură dovadă: urma unui pantof de damă sub fereastra de unde se presupunea că a fost răspândit gazul. Polițistul a investigat timp de o oră și îndată după plecarea lui au fost simțite gaze care se înălțau din podelele celor două camere ale locuinței.

În următoarele două săptămâni și alte persoane au semnalat atacuri nocturne de același fel. Cu un prilej, locatarii au văzut o mașină Chevrolet, 1938, în care se aflau un bărbat și o femeie trecând în susul și josul casei lor, cu puțin timp înainte de a simți emanațiile misterioase de gaze. Un alt caz a fost acela semnalat de o tânără mamă; în timp ce își îngrijea copilul a auzit zgomote și murmur de voci în fața ferestrei. Deodată, încăperea s-a umplut de o mireasmă, iar ea a simțit cum i se moleșea trupul. După ce gazele îi năpădiseră ferma, F. B. Duval a zărit, în timp ce se

ducea la poliție ca să anunțe pățania, un om care a alergat și s-a urcat într-o mașină parcată pe un drum de țară, după care s-a îndepărtat în mare viteză. Ulterior, Duval și polițistul au examinat locul, descoperind urme de pantofi femeiești.

Panica sporea și localnicii au început să patruleze înarmați în căutare de străini suspecți. Cu un prilej, unul din aceia care patrulau a deschis focul împotriva unei siluete care fugea. Într-o altă ocazie, după ce avusese loc un atac cu gaze, una din victime a alergat afară tocmai la timp ca să surprindă patru oameni care fugeau spre muntele Blue Ridge, aflat nu departe. Martorul a luat o pușcă din casă, dar când a ieșit din nou afară misterioasele persoane nu se mai vedeau, dar vocile lor se auzeau. În ciuda scepticismului nutrit de unii cu privire la existența „gazatorului" (sau a „gazatorilor"), medicii care au consultat victimele au confirmat că simptomele manifestate de acestea erau reale. De altfel și C. E. Williamson, șeriful districtului, era convins de realitate.

Una din ultimele gazări a fost semnalată în apropiere de Lithia, din districtul învecinat Roanoke. Victima a descoperit apoi zăpada pătată cu o substanță gălbuie, uleioasă, care exala o duhoare. Analizându-se, s-a constatat că substanța conținea sulfură, arsenic și ulei mineral, care - după cum au apreciat autoritățile - era specific insecticidelor. Urmele de pași se îndreptau de la casă la o magazie, dar alte urme care să iasă din magazie nu existau. După cum a relatat presa, urmele „indicau pașii unei femei".

Michael T. Shoemaker, care în 1980 a cercetat acest episod, a remarcat multiple similarități cu întâmplările petrecute ulterior la Mattoon. El a scris: „În ambele cazuri - de la Mattoon și Botetourt - principalele efecte fizice au fost aceleași: o mireasmă dulce care provoca greață, vomări, paralizie și pierderea cunoștinței. Aceste efecte au fost confirmate de medici, care - în plus - au simțit personal mirosul de gaz. Ambii gazatori au făcut repetate atacuri asupra unei singure familii sau mai multe atacuri într-o singură noapte, precum și agresiuni asupra unor case nelocuite. Și explicațiile au fost aceleași, autorii fiind calificați fie farsori, fie dezechilibrați mental, fie isterici. Au fost găsite indicii curioase, dar nefolositoare, inclusiv *„urmele unor pași de femeie pe sol, în fața ferestrei"* (subliniere făcută de Shoemaker).

Groază sau isterie?

După trecerea mai multor zeci de ani, nu se pot face decât presupuneri asupra acestor ciudate întâmplări. Chiar și în vremea când ele se petreceau, evenimentele nu aveau nici o logică, deoarece ele nu erau întru totul anormale. Explicarea episodului prin isteria colectivă umplea vidul creat de lipsa oricărei explicații logice. De asemenea, ea slujea scopului (îndeosebi când este vorba de Mattoon)

de a scuza incapacitatea autorităților civile de a stopa atacurile. Isteria este strategia clasică prin care victima poartă vinovăția neajunsurilor.

Totuși, atacuri cu gaze, care în anumite privințe amintesc de Mattoon și Botetourt, se mai fac auzite din când în când, mai ales în câte o clădire, cum ar fi o școală, o fabrică sau un teatru. De exemplu, în 1972, lucrătorii de la un centru de prelucrare a datelor s-au plâns de existența unei cauze misterioase care îi îmbolnăvea. Analizarea aerului, sângelui și a urinei nu a relevat nimic anormal. Totuși, un lucrător care nu vorbea englezește și de aceea era mai izolat din punct de vedere social, nu a simțit mirosul gazului, pe când tovarășii săi se plângeau de efectele lui. Oamenii de știință, care au cercetat cauzele, până la urmă au avansat o explicație inventată, cum că o „inversiune atmosferică" pricinuie efectele simțite de lucrători; după aceasta atacurile au încetat. Un studiu ulterior, efectuat de sociologi, a dezvăluit că lucrătorii cei mai afectați erau aceia foarte puțin atrași de munca prestată.

Cu toate acestea, destule aspecte ale întâmplărilor de la Mattoon și Botetourt nu pot fi explicate prin isteria colectivă, ceea ce lasă fără răspuns întrebarea: care a fost cauza reală a întâmplărilor petrecute în cele două localități?

BIBLIOGRAFIE

The Case of the Psychic Vapors. Human Behavior (January 1975): 13.

Coleman, Loren. *Mysterious America.* Boston, MA: Faber and Faber, 1983.

Johnson, Donald M. *The 'Phantom Anesthetist' of Mattoon: A Field Study of Mass Hysteria. Journal of Abnormal and Social psychology* 40 (1945): 175–86.

Shoemaker, Michael T. *The Mad Gasser of Botetourt. Fate* 38, 6 (June 1985) 62–53.

***. *Resurrections. Fortean Times 49* (Winter 1987): 52–53.

Smith, Willy. *The Mattoon Gasser: A Modern Myth. International UFO Reporter 9, 6* (November/December 1984): 7, 9, 14.

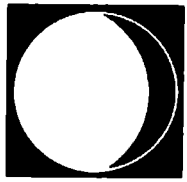

NORI ANORMALI

Într-o dimineață frumoasă din anul 1975, Tom D'Ercole, profesor de științe din localitatea Oyster Bay, statul New York, se pregătea să plece cu mașina. Însă înainte de a urca în vehicul, el a aruncat o ultimă privire către cer. Deasupra acoperișului casei sale a zărit un mic nor negru, care se deosebea de norii răzleți cumulocirus, care se aflau la înălțime mult mai mare.

D'Ercole povestește: „În timp ce priveam «norul» părea că se mișca și se lărgea ușor. «Norul», de mărimea unei mingi de baschetbal plutea înainte și înapoi pe vârful acoperișului, schimbându-și forma dintr-o masă globulară într-una mai mare, ovoidală, în final devenind ceva vaporos, abstract, negru, cu multe curburi. La sfârșit el măsura șase picioare în înălțime și un picior și jumătate în lățime".

Nevenindu-i să-și creadă ochilor și incapabil să găsească o explicație logică, profesorul stătea și privea uluit, pe când evenimentele luau o turnură stranie. Norul părea că aspiră, apoi și-a țuguiat „buzele" și a împroșcat un șuvoi de apă spre el și mașină, udându-i leoarcă. După un minut dușul s-a oprit, iar norul a dispărut instantaneu.

D'Ercole și-a schimbat hainele, a luat cămașa udă și s-a dus la liceul Garden City Junior, unde funcționa ca profesor, și a supus-o analizei. Șuvoiul fusese apă obișnuită de ploaie.

Știința actuală este sau nu este capabilă să explice această întâmplare care s-ar părea că ilustrează modul cum natura înțelege să joace feste. Norii sunt în stare să ia forme ciudate și să se comporte neobișnuit. În lucrarea sa *Tornade. Zile întunecate, precipitații anormale și fenomene meteorologice adiacente* (1983), William R. Corliss se referă la literatura științifică în care se menționează despre nori arcuiți, nori luminoși, nori care bubuiau, nori cu orificii și încă despre altele. Deși neobișnuiți, norii aceștia îi interesează mai degrabă pe meteorologi decât pe aceia care caută să descopere niște fenomene inexplicabile. Această introducere privește categoria de la urmă, aceea a norilor ciudați dintre care unii poate că nici nu sunt nori.

Precipitații din nori

Căderile unor materii organice și anorganice din cer sunt uneori puse pe seama norilor neobișnuiți.

Un caz interesant, consemnat de revistele științifice ale vremii, s-a petrecut la 5 septembrie, 1814, ora 11, la nord-vest de Agen, în Franța, unde s-a ivit brusc pe cerul senin un nor alb, mic, perfect sferic, care evolua lent. După câteva minute norul s-a oprit și a rămas nemișcat câtva timp, apoi - deodată - a pornit în viteză spre sud, învârtindu-se când și când în jurul propriei axe și scoțând niște bubuituri puternice ce îți spărgeau timpanele. Totul a culminat cu o explozie asurzitoare, însoțită de o ploaie de pietre, unele de dimensiuni impresionante. Apoi norul a încetat să se mai miște și a pierit, estompându-se încet-încet.

Evenimente similare au fost consemnate la Sienna, Italia (1794), Chassigny, Franța (1815), Noblesville, statul Indiana (1823) și în alte locuri.

Într-o scrisoare publicată în ediția din 1912 a revistei *Science*, John Zeleny povestește cum „într-o noapte senină de vară, la Hutchinson, Minnesota, în urmă cu 30 de ani" a fost martor ocular la o apariție stranie. Un nor cumulus solitar, cu o strălucire puternică „s-a înălțat maiestuos la orizontul estic, emanând o lumină vie și puternică de culoare alburie și a trecut direct peste oraș. Când norul se afla exact deasupra orașului, s-a abătut din el o ploaie de insecte, acoperind solul jur-împrejur cam 50 până la 100 de insecte pe un picior patrat. Insectele s-au dovedit a fi o specie de hemiptere neluminoase".

În aceeași vară, cerul de deasupra orașului Macerata, din Italia, s-a umplut cu numeroși nori micuți, sângerii. După o oră a izbucnit o furtună în cursul căreia au căzut pe pământ o droaie de semințe, necunoscute localnicilor, care ulterior s-au dovedit a fi semințele unui copac ce crește numai în Africa și Antile.

Norii-trabuc

Charles Tilden Smith scria în revista britanică de știință *Nature*: „Eu am studiat bolta cerească de-a lungul multor ani, dar nu am văzut nimic asemănător înainte". Era vorba de două umbre în formă de triunghiuri apărute în nori: „Aceste pete întunecate și-au menținut poziția staționară chiar și atunci când norii se mișcau, plutind. Fiecare era umbra deasă, proiectată de un obiect necunoscut."

Aceste apariții au avut loc la 8 aprilie, 1912, la Chisbury, Wiltshire, în Anglia. Când, după, 35 de ani a fost inaugurată era farfuriilor zburătoare episodul acesta avea să fie citat în literatura despre O.Z.N.-uri ca o dovadă a faptului că O.Z.N.-urile se ascundeau în nori. Încă din 1919, Charles Fort, cronicar de fenomene anormale, scria în *Cartea celor blestemați* următoarele: „Dacă o masă mare și consistentă, ori o superconstrucție ar intra în atmosfera terestră, trebuie să fim de acord că uneori... ar părea un nor."

Prin observația făcută Fort a anticipat ca un proroc fenomenul care avea să apară ulterior, căpătând denumirea de „nor-trabuc". Norii-trabuc au fost semnalați cu prilejul unor relatări despre O.Z.N.-uri către sfârșitul anilor '40 (este posibil ca primul nor de acest fel să fi fost semnalat la Toronto, în noiembrie, 1947) și au continuat să fie consemnați până prin anii '60 și - din motive necunoscute - foarte puțin după aceea. În mod obișnuit astfel de obiecte erau asociate cu structuri mai mici în formă de disc, din care pricină norii-trabuc mai erau numiți „nava-mamă".

Chiar înainte de a se declanșa marele val de O.Z.N.-uri din 1954, în Franța, mai mulți martori oculari - printre care un negustor, doi polițiști și un inginer militar - au relatat despre spectaculoasa apariție a unui obiect extraordinar deasupra orașului Vernon. Negustorul Bernard Miserey, care a urmărit fenomenul de pe pajiștea din fața casei, la ora 1 în dimineața zilei de 23 august, l-a descris ca un enorm trabuc vertical, înalt de 300 de picioare, care plutea deasupra malului de nord al râului Sena, la 1000 de picioare depărtare. Potrivit declarațiilor sale „de la partea inferioară a trabucului s-a desprins un obiect ca un disc orizontal, care inițial a coborât în cădere liberă, apoi a încetat și, brusc a pornit în linie orizontală, legănându-se, spre mine, devenind foarte strălucitor", înainte de a dispărea spre sud-vest. În următoarele 45 de minute și alte discuri au erupt din trabuc. Între timp, nava-mamă își pierduse luminozitatea și se topise în întuneric.

Cu prilejul acestei apariții nu au fost menționați nori, dar ea a pregătit terenul unui eveniment și mai spectaculos. Întâmplarea - la care au fost martori oculari sute de persoane - s-a petrecut trei săptămâni mai târziu, la 14 septembrie, în sudul Franței, de-a lungul coastei Atlanticului. La ora 17, în timp ce lucra la câmp împreună cu oamenii săi, un bogat fermier, care locuia în apropiere de St. Prouant, a zărit iscându-se dintr-o pătură groasă de nori, „ceva cu forme regulate, ca un trabuc sau morcov". Obiectul, care se menținea în general orizontal, deși puțin înclinat spre pământ, era luminos, rigid, iar mișcările sale nu erau corelate cu ale norului aflat chiar deasupra. Georges Fortin a spus că semăna „cu un aparat gigantic înconjurat de nori". După ce și-a oprit coborârea, a luat poziție verticală și a rămas imobil.

În timpul acesta, locuitorii din cinci-șase sate, precum și fermierii din regiune priveau înspăimântați. Un fum, ori niște vapori albi, a început să se scurgă ca un fuior din partea inferioară a obiectului, a coborât, apoi s-a oprit și a început să înconjoare trabucul în spirale ascendente. Când spirala a ajuns la vârf, fumul sau vaporii s-au risipit, lăsând vederii sursa lor: un mic disc metalic, care sclipea ca o oglindă și reflecta lumina de la obiectul mai mare. Discul a început să străbată zona, uneori cu mare viteză, alteori oprindu-se brusc, până când în cele din urmă a dispărut, ca o săgeată, în partea inferioară a trabucului.

Fortin a povestit investigatorilor: „Cam după un minut, «morcovul» s-a înclinat, a început să plutească din ce în ce mai repede și a dispărut printre norii din depărtare, după ce își reluase poziția originală, cu vârful înainte. Toată întâmplarea a durat vreo jumătate de oră." Alți martori oculari din susul și josul văii au confirmat cele relatate. Meteorologii au confirmat și ei că în timpul apariției nu a avut loc un tornado sau altă activitate atmosferică neobișnuită.

La 4 octombrie, 1960, în timpul unei furtuni asupra orașului Cressy din Tasmania, Australia, a apărut dintr-un nor un aparat de 300 de picioare, în formă de trabuc, de culoare gri-închis. Printre aceia care au văzut aparatul s-a numărat și reverendul Lionel Browning, un prelat anglican, secretarul local al Consiliului Mondial al Bisericilor. Pe când el și soția sa urmăreau extraordinara priveliște (ei au apreciat că obiectul se afla la depărtare de vreo patru mile și la 300 de picioare deasupra solului) cinci sau șase discuri cu boltă, cu diametrul de aproximativ 30 de picioare fiecare, au țâșnit din nori, deasupra și puțin în spatele trabucului. Discurile s-au îndreptat spre trabuc „ca pietrele plate și tocite când le arunci pe luciul apei" - întocmai cum Kenneth Arnold a descris evoluția discurilor pe care le zărise deasupra muntelui Rainier, statul Washington, la 24 aprilie, 1947, apariție care a declanșat era O.Z.N-urilor.

Browning a continuat să povestească: „După câteva secunde nava, împreună cu discurile însoțitoare, au făcut calea întoarsă, pe drumul pe care veniseră... După 30 de secunde a dispărut din raza noastră vizuală... Se pare că aparatul a navigat câteva secunde fără să-și dea seama că nu mai proteja discurile. Este posibil ca - descoperind lucrul acesta - farfuriile să fi fost chemate la nava-mamă. Apoi, obiectul a dispărut, înapoindu-se la adăpostul oferit de furtună și ploaie".

O.Z.N.-uri ca niște nori

Acest incident care s-a petrecut deasupra Oceanului Atlantic, în largul coastei Africii de vest, la 22 martie, 1870, a fost consemnat în jurnalul de bord al corabiei *Lady of the Lake*:

„De la 18.30 la 19 un nor de o formă curioasă a apărut la s. s. e. în direcția pupei; mai întâi a apărut distinct la aproximativ 25 de grade la orizont, de unde a avansat lent, în sus, la aproximativ 80 de grade și s-a stabilizat în n. e. Avea forma circulară cu un semicerc la partea nordică, lângă centru și cu trei raze sau brațe care se întindeau de la centru către marginea cercului. De la centru până la vreo șase grade dincolo de cerc era marginea unei a cincea raze, mai distinctă decât celelalte, cu un capăt curbat - diametrul cercului 11 grade, iar al semicercului 2,50 grade. Vremea era frumoasă, atmosfera remarcabil de limpede. Obiectul era de culoare cenușie-deschis, silueta sa se distingea clar, iar petele norilor ciro-cumulus din spatele lui se puteau zări fără dificultate. Era mult mai jos decât alți

nori; forma lui se vedea distinct când se afla la înălțimea de 55–60 de grade. Vântul bătea de la n. n. e., iar el venea oblic împotriva vântului și în cele din urmă s-a oprit drept în centrul lui. În final, a dispărut din raza vizuală la circa 30 de grade la orizont, la aproximativ ora 19.20. Coada lui semăna mult cu coada unei comete. Mateloții l-au privit 10 minute până ce și eu [căpitanul F. W. Banner] l-am zărit; iar oamenii mi-au spus după aceea că înfățișarea lui generală era similară cu a unui halou din jurul soarelui sau lunii."

Târziu, în după-amiaza zilei de 14 octombrie, 1961, doi nori „ca niște cocoloașe de vată" au plutit spre est deasupra orașului Sunset, din Utah. Norii erau legați între ei cu un soi de funie lungă, dintr-un material fibros. Chiar în spatele lor se aflau două construcții în formă de disc, din metal neted. Toate patru obiectele au dispărut la orizont. A doua zi Ronald Miskin, membru al Organizației pentru Cercetarea Fenomenelor Aeriene, i-a chestionat pe martorii oculari. Unul dintre aceștia a fost primarul din Sunset, care tocmai trasa cu mâna traiectoria pe cer a obiectului pe care îl văzuse, când, pe neașteptate, un obiect alb și „pufos" s-a ivit și a zburat deasupra capetelor lor, căruia i s-a adăugat curând un al doilea obiect asemănător și amândouă au traversat ca săgeata bolta în direcția pe care o parcurseseră obiectele din ziua precedentă.

Extratereștri în nori

Într-o după-amiază de primăvară a anului 1965, o turistă privea pe fereastra casei situată pe un vârf de deal ce domina oceanul la Sydney, în Australia. Turista a observat un frumos nor trandafiriu, la început staționar, dar care peste o oră se apropiase destul de mult pentru a-l distinge cu ochiul liber. Și deoarece norul se afla sub nivelul razei sale vizuale, turista uluită și-a dat seama că ceea ce i se păruse a fi un nor era de fapt un obiect alb, rotund. Guri de eșapament jur-împrejurul lui emanau vapori cenușii ce deveneau trandafirii, care urcau lent și învăluiau obiectul, lăsându-i liberă doar partea superioară. Pe scurt, „norul" era o creație artificială.

Ca și când priveliștea singură nu era suficientă ca să zăpăcească pe cineva, ei i s-a adăugat sunetul unui motor ce se auzea venind din obiectul care continua să se lase în jos. O scară luminoasă a fost coborâtă de sub aparat și fâșia unui reflector a început să mătur luciul mării. La o oarecare distanță pe apă a izbucnit o flacără vie, trandafirie, care pâlpâia. Scara s-a retras imediat, iar obiectul a coborât ca o săgeată spre flacără. Martorul ocular a zărit, dar nu destul de clar, o formă la locul unde izbucnise flacăra din apă. Atât O.Z.N.-ul cât și forma provenită din apă au dispărut „într-o strălucire trandafirie".

În după-amiaza zilei de 7 ianuarie, 1970, doi finlandezi,

pătimași iubitori ai schiului, au afirmat că au întâlnit în calea lor un misterios „nor" luminos, roșu, care – atunci când se apropiase la 50 de picioare – și-au dat seama că avea în centru un disc cu boltă ce emana fum. În timp ce obiectul plutea în apropierea lor, cei doi schiori au zărit – la lumina emanată de obiect – un umanoid cu trei picioare, ten palid ca ceara și nas coroiat; dar nu au văzut dacă avea și ochi. Făptura stătea în picioare, pe pământ, chiar sub O.Z.N. După 20 de secunde, ceața roșie a revenit, iar când s-a risipit, atât obiectul, cât și ființa dispăruseră.

Acestea nu sunt singurele întâlniri de gradul trei în cadrul cărora „norii" și „ceața" au jucat un rol, cu toate că ele nu reprezintă trăsături caracteristice permanente ale unor astfel de relatări.

Avioane fantomă și nori care se fac nevăzuți

O secetă care a început în 1973 și a durat peste un deceniu a dat naștere unui episod curios care în pofida detaliilor de un soi deosebit, ne reamintește – prin efectele sale – de poveștile despre „piaza rea". Cu alte cuvinte este vorba de o persoană sau de persoane necunoscute despre care se spune că atrag nenorociri asupra unei comunități; cu toate acestea existența lor nu poate fi dovedită, dar nici negată.

La începutul anilor '80 trei provincii din sudul Spaniei fuseseră transformate aproape în deșert, din cauza secetei prelungite. Fermierii au început să susțină că absența ploii nu este rezultatul unor condiții naturale și că ea se datora unor conspirații malefice. Principalii suspectați, deși nu singurii, erau marii cultivatori de tomate care erau acuzați – fără nici un temei – că nu doresc căderea precipitațiilor pe recoltele lor. Mai mult, fermierii îi acuzau pe complotiști că au găsit aviatori care să risipească norii de ploaie.

Meteorologii nu au cunoștință de existența unei tehnici de izgonire a norilor de ploaie. În pofida negării de către oamenii de știință specializați, de către autorități și aviatori experți (care au afirmat, sub prestare de jurământ, că avioanele mici nu se puteau aventura în mijlocul norilor de furtună fără a întâmpina mari riscuri), fermierii au refuzat să renunțe la ideea lor. Ei au afirmat că au zărit în mai multe rânduri apropiindu-se nori grei de furtună dinspre apus, urmați – la numai câteva minute – de o aeronavă fără semne de identificare. Aeroplanul ar fi pătruns în nori și ar fi împrăștiat substanțe chimice, risipindu-i.

O secetă care a avut loc în Franța de sud-vest în 1986 a iscat reacții similare. De data aceasta au fost acuzați răuvoitorii

ale căror interese comune îi determinau să finanţeze experimente pentru prevenirea grindinei. Din nou, mai mulţi fermieri au pretins că au văzut, ori au auzit zburând nişte avioane misterioase. Conflictul s-a încheiat când, în aceeaşi vară, au început să cadă ploile.

Savanţii specializaţi în ştiinţe sociale au pus agitaţiile pe seama isteriei colective, dar au existat persoane care nu erau afectate direct de secetă şi care au afirmat că au văzut avioanele în acţiune. Unul din aceştia, Francisco Moreno Sastre, din ministerul Agriculturii, a susţinut că „nu e doar rezultatul imaginaţiei colective". El a declarat revistei *Wall Street Journal* că martorii oculari se numărau „cu miile". Un preot, părintele Manuel Prados Munoz, a declarat că a văzut - uneori de 10-12 ori într-o lună - avioane care se iveau de câte ori barometrul de pe masa sa de lucru sau atmosfera însăşi indicau furtună iminentă, cu ploi. Locuitorii din zonă l-au informat despre sute de asemenea apariţii.

În astfel de cazuri nu există explicaţii logice şi orice încercare de a găsi una care să poată lămuri episodul este o chestiune hazardată. Nimeni nu a sugerat vreo altă posibilitate pentru care, dealtfel, nu există nici o dovadă că s-ar desfăşura vreo operaţiune supersecretă - militară sau informaţională - de control meteorologic al timpului. Se poate bănui că dacă aceste evenimente s-ar fi petrecut în Statele Unite, unde paranoia în legătură cu asemenea întâmplări acţionează intens, aceasta ar fi fost explicaţia preferată. Din fericire pentru toţi cei interesaţi, cu excepţia acelora care ţin să capete un răspuns, o dată cu dispariţia secetei şi misterioasele avioane - reale sau imaginare - au dispărut din văzul şi din mintea oamenilor.

BIBLIOGRAFIE

Banner, Frederick William. *Extract from Log of Barque 'Lady of the Lake'. Quarterly Journal of the Royal Meteorological Society* 1 (1873): 157.

Bowers, Brent, and Ana Westley. *Spanish Farmers Say Barren Land Victim of Buzz of Darkling Planes. Wall Street Journal* (August 6, 1985).

Brodu, Jean Louis. *Cloud-Chasing Planes. Fortean Times* 60 (December 1991): 50-53.

Corliss, William R., ed. *Hondbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

*** *Tornados, Dark Days, Anomalous Precipitation, and Related Weather Phenomena: A Catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1983.

D'Ercole, Tom, as told to Rene Decker. *True Mystic Experiences: My Own Little Cloud. Fate* 32, 2 (February 1979): 54-55.

Delair, J. B. *UFOs, Clouds and Pseudo-Planes. Fortean Times* 24 (Winter 1978): 42-46.

Flying Saucers over Tasmania. Flying Saucer Review 7, 2 (March/April 1961): 27-28.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.

Lorenzen, Coral, and Jim Lorenzen. *UFOs: The Whole Story.* New YOrk: Signet, 1969.

*** *Encounters with UFO Occupants.* New York: Berkley Medallion, 1976.

Meteorological Curiosities. Fortean Times 8 (February 1975): 6–8, 20.

Michel, Aime. *The Truth About Flying Saucers.* New York: Criterion Books, 1956.

*** *Flying Saucers and the Straighr–Line Mystery.* New York: Criterion Books, 1958.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Phenomena: A Book of Wonders.* New York: Pantheon Books, 1977.

Smith, Charles Tilden. *Clouds and Shadows. Nature* 89 (1912): 168.

Vallee, Jacques. *Anatomy of a Phenomenon: Unidentified Objects in Space – A Scientific Appraisal.* Chicago: Henry Regnery Company, 1965.

Zeleny, John. *Rumbling Clouds and Luminous Clouds. Science 75* (1932): 80–81.

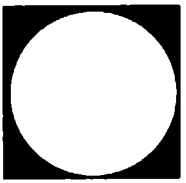

OAMENI ÎN NEGRU

În ediția sa din 30 martie, 1905, ziarul englez *The Barmouth Advertiser* relata că timp de trei nopți consecutiv „un om în negru" apăruse în dormitorul unei tinere femei „excepțional de inteligentă, de origine țărănească... Personajul i-a transmis un mesaj pe care fata se îngrozește să-l dezvăluie".

După cum se preciza, incidentul avusese loc într-o perioadă de regenerare religioasă, prilej cu care au avut loc, cu precădere, apariții mistice. Este prima relatare cunoscută despre apariția unui „om în negru", în contextul unor O.Z.N.-uri.

În 1953, oamenii în negru (care vor fi catalogați scurt, prin inițialele O. Î. N.) au pătruns și au rămas permanent în folclorul secolului al XX-lea, atunci când Albert K. Bender din Bridgeport, Connecticut, a desființat pe neașteptate foarte popularul său Birou Internațional al Farfuriilor Zburătoare (B. I. F. Z.), refuzând să detalieze declarația criptică publicată în ediția din octombrie, 1953, a revistei sale *Space Review*. În declarație, Bender pretindea că acum el cunoștea răspunsul la misterul O.Z.N.-urilor, dar nu putea să-l dea în vileag din pricina „ordinelor din surse superioare" și apela totodată la „toți aceia care se preocupau de problema farfuriilor să fie foarte prudenți".

La insistențele lui Gray Barker, fost cercetător principal al B. I. F. Z., Bender a spus doar că în septembrie a primit vizita a trei oameni în negru, care i-au dezvăluit ce sunt O.Z.N.-urile, amenințându-l - în același timp - că va fi închis dacă nu păstra secretul încredințat. Această întâmplare i-a zdruncinat sănătatea lui Bender care s-a îmbolnăvit. El i-a precizat lui Barker că străinii erau „membri ai guvernului S. U. A."

Ezitarea manifestată de Bender și ambiguitatea relatărilor sale au încâlcit și mai mult povestea, făcând și mai imprecisă natura exactă a O.Z.N. Curând, unii au început să aibă îndoieli și să suspecteze că O. Î. N. nu erau agenți de informații americani, ci ai extratereștrilor. Barker a scris o carte dominată de spaime și paranoia despre episodul acesta pe care l-a intitulat *Ei cunoșteau prea multe despre farfuriile zburătoare* (1956) și în continuare, timp de mai mulți ani, a speculat „misterul Bender" prin articolele sale apărute în diferite publicații. Curând, oamenii care îl vizitaseră pe Bender au fost identificați ca demoni, ca agenți ai bancherilor internaționali sau ca trimișii unei civilizații din interiorul Pământului.

În 1962, Bender a scris, iar Barker a publicat *Farfuriile*

zburătoare și cei trei oameni, o poveste gogonată, nimic altceva decât un roman științifico-fantastic, pe care numai cei mai creduli au luat-o de bună. În carte, Bender povestea cum a fost răpit și transportat la polul sud de extratereștrii monstruoși, care apoi i-au monitorizat activitatea până în 1960, când s-au înapoiat pe planeta lor de baștină.

Subiectul oamenilor în negru a fost reluat în anii '60 când un scriitor newyorkez, John A. Keel a povestit atacurile la care s-au dedat oamenii în negru, așa cum i-au fost descrise de martorii oculari la descinderea unor O.Z.N.-uri în New York, Ohio, Virginia de vest și pe alte meleaguri. Keel a pretins că a avut și unele întâlniri directe cu intrușii. „Am avut întâlniri cu O. Î. N. în Cadillac-uri negre pe Long Island, iar când am încercat să-i urmăresc se făceau nevăzuți în niște fundături imposibile... Nu o dată m-am trezit în mijlocul nopții și am constatat că nu eram în stare să fac o singură mișcare și vedeam o apariție nedeslușită în beznă, aplecată asupra mea". Keel susține ca O. Î. N. nu erau agenți guvernamentali și nici măcar ființe omenești, ci entități paranormale asociate cu O.Z.N.-urile. Aceste entități au fost adesea descrise ca având vagi trăsături orientale și un comportament straniu care se concretiza prin întrebări ciudate, uneori dure, puse acelora cu care veneau în contact. În mod curent O. Î. N. apăreau în mașini negre, voluminoase.

Keel îi prevenea pe investigatori: „Nu încercați să-i arestați pe O. Î. N. Nu îi atacați fizic. Abordați-i cu mare prudență. Adesea ei folosesc tehnici de hipnoză".

Potrivit afirmațiilor lui Keel, oamenii în negru acționau conjugat cu personalități istorice precum Iuliu Cezar, Thomas Jefferson, Napoleon sau Malcolm X. În plus „descrierea generală a vampirilor... este identică oamenilor în negru". Keel scria că O. Î. N. reprezentau o primejdie reală pentru toți aceia care manifestau interes față de O.Z.N.-uri, „îndeosebi pentru tipii de natură neurotică, slabi de înger sau nematurizați" și îi sfătuia pe părinți „să interzică strict copiilor să se implice în studiul O.Z.N.-urilor. Profesorii din școli și în general adulții, nu trebuie să încurajeze interesul adolescenților față de acest subiect".

Relatările despre O. Î. N. nu au provenit numai de la martorii oculari amenințați de Keel și nici nu s-au limitat la Statele Unite. În luna mai, 1975, două săptămâni după o dramatică întâlnire cu o apariție - înregistrată și de ecranele radarurilor de la aeroportul din Mexico-City - pe când pilota un Piper PA-24, un tânăr aviator a fost urmărit pe șosea, în timp ce se deplasa cu mașina, de către patru bărbați în haine negre, cu aspect scandinav, aflați într-o limuzină neagră. Aceștia l-au silit să oprească mașina la marginea drumului, apoi l-au avertizat să nu discute cu nimeni despre aparițiile pe care le văzuse: pilotul tocmai se ducea la postul de televiziune ca să acorde un interviu. O lună mai târziu,

unul din străini i s-a înfăţişat şi din nou l-a ameninţat să păstreze tăcerea; tânărul pilot tocmai se îndrepta spre hotelul unde se afla J. Allen Hynek, proeminent astronom american şi vestit cercetător al fenomenelor O.Z.N., pentru a avea o discuţie cu el. Aceasta a fost ultima lui întâlnire cu O. Î. N., pe care şi-i amintea ca nişte bărbaţi înalţi şi ciudat de albi la faţă. „Nu i-am văzut niciodată clipind", a adăugat el.

Către sfârşitul anilor '80, asemenea relatări deveniseră suficient de numeroase pentru a atrage atenţia revistei *Journal of American Folklore*. Autorul, Peter M. Rojcewicz, recapitula rolul jucat de O. Î. N. în legendele cu O.Z.N.-urile şi făcea legătura cu vechile tradiţii despre demoni. De asemenea, a povestit despre întâlnirea pe care el însuşi a avut-o cu O. Î. N., deşi se camuflase sub pseudonimul „Michael Elliot". Pe când se afla într-o bibliotecă spre a se documenta cu privire la O.Z.N.-uri, un bărbat în haine negre s-a apropiat de el şi, punându-i mâna pe umăr i-a vorbit cu un accent străin despre O.Z.N.-uri şi i-a spus: „Continuă-ţi înfăptuirea ţelului", apoi a dispărut.

BIBLIOGRAFIE

Barker, Gray. *They Knew Too Much About Flying Saucers.* New York: University Books, 1956.

Bender, Albert K. *Flying Saucers and the Three Men.* Clarksburg, WV: Saucerian Books, 1962.

Clark, Jerome. *Charlos de los Santos and the Men in Black. Flying Saucer Review* 24, 4 (January 1979): 8-9.

***. *Men in Black.* In Curtis G. Fuller, ed. *Proceedings of the First International UFO Congress,* 273-93. New York: Warner Books, 1980.

Keel, John A. *UFOs Operation Trojan Horse.* New York: G. P. Putnam's Sans, 1970.

***. *The Mothman Prophecies.* New York: Saturday Review Press / E. P. Dutton and Company, 1975.

***. *Investigating UFOs. Strange Magazine* 6 (1990): 12-15.

Rojcewicz, Peter M. *The 'Men in Black' Experience and Tradition: Analogues with the Traditional Devil Hypothesis. Journal of American Folklore* 100, 396 (April/June 1987): 148-60.

Schwarz, Berthold Eric. *The Man-in-Black Syndrome. Flying Saucer Review* Pt. I 23, 4 (1977): 9-15; Pt. II. 23, 5 (1978): 22-25.

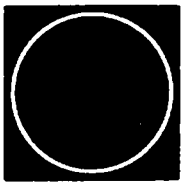

OAMENI-LUP

În primăvara anului 1971, locuitorii orașului Mobile, din statul Alabama, au pretins că s-au întâlnit în cursul nopții cu o ființă ieșită din comun. „Partea superioară era trup de femeie, iar jumătatea inferioară era de lup", a afirmat unul din martorii oculari.

Relatări de genul acesta, pe care poliția din Mobile le-a cercetat fără rezultate concludente, sunt ecouri moderne ale străvechilor credințe despre oameni-lup - ființe omenești care se pare că dețin puterea de a se transforma, parțial sau total, în lupi. Denumirea în limba engleză - *wereswolf* - privine din teutonicul *wer* (om) și *wolf* (lup), cu alte cuvinte „omul lup".

Astăzi, cei mai mulți aflăm despre oameni-lup din filme de groază sau din romane, dar odinioară aceștia erau considerați o adevărată amenințare la viața omului. Prima referire tipărită o găsim tocmai în secolul al XI-lea, dar o poveste despre acest „om-lup" există în *Satyricon*, din secolul întâi. Încă și mai vechi, licantropia figurează în mitologia greacă: Zeus, furios când află că Lykaon le-a servit bucate gătite din carne de om, îl transformă în lup. Inspirându-se din mitul acesta, a luat ființă un cult în Arcadia. Acela care era inițiat oferea un sacrificiu uman, ceea ce îl făcea „lup" timp de nouă ani. Și alte referiri sporadice în hrisoavele străvechi ne dezvăluie fascinația exercitată de mitul omului-lup asupra oamenilor.

Origini

Istorici, folcloriști și psihiatri au oferit diferite teorii cu privire la originea credinței aproape universale în licantropie, adică transformarea omului în fiară, dar nu numai în lup ci și în urs, feline mari, hiene și alte sălbăticiuni.

Dintre toate acestea cel mai bine cunoscut - cel puțin în Occident - este omul-lup, aceasta fără îndoială pentru că lupul e fiara cea mai temută de europeni. Cronicile medievale și postmedievale consemnează atacuri efectuate de lupi asupra oamenilor (a se vedea *Fiara de la Gevaudan*) de obicei în timp de război sau în ierni grele. Zoologii contemporani atestă că lupul nu prezintă primejdie pentru om (de fapt e tocmai invers). Totuși, folcloriștii W. M. S. Russel și Claire Russel susțin că „este greu de crezut că toate relatările din trecut, dintre care unele foarte amănunțite,

erau legende... Mai mult, lupii din zilele noastre au acumulat experienţa multor generaţii faţă de armele de foc şi e posibil că sunt mai prudenţi decât strămoşii lor". Relaţia dintre omul-lup şi lupul feroce a fost expusă explicit între secolele al XV-lea şi al XVII-lea în cărţi despre vânătoare; în ele, lupul care a deprins gustul cărnii omeneşti este numit *werewolf* (în engleză) sau *loup-garou* (în franceză).

În Europa de nord oamenii-lup sau fanaticii-luptători înveşmântaţi în piei de lup erau cunoscuţi pentru ferocitatea lor nemaipomenită şi de aceea erau foarte temuţi. În Germania dăinuie credinţa că strămoşii eroi se întrupau în lupi după moarte. Descendenţilor acestora li se dădeau numele de Wolfhard, Wolfbrand sau Wolfgang în nădejdea că astfel aceştia vor fi pătrunşi de spiritul lupului, care le va insufla curajul şi forţa sa. În regiunile baltice şi slave din Europa popoarele venerau zeităţile-lup, cu temperament labil, deoarece ele puteau fi protectoare dar se puteau transforma şi în forţe duşmane, fără a-l preveni pe fidel. După ce creştinismul s-a întărit, preoţii au condamnat aceste credinţe, considerându-le satanice.

Urmarea a fost că oamenii-lupi au fost socotiţi trimişii diavolului. Scriitorii-teologi au început să dezbată problema, dacă oamenii chiar se transformau în lup sau satana le lua minţile acelora condamnaţi. Filosofii-teologi au optat pentru varianta a doua pe temeiul că numai Dumnezeu, a cărui putere o întrece pe cea a diavolului, poate înfăptui transformarea fizică a speciilor. După cum grăieşte Sfântul Augustin:

> *„Este larg răspândită credinţa că prin blestemele rostite de vrăjitori şi prin puterea Diavolului omul poate fi preschimbat în lup... fără însă a pierde judecata şi puterea omenească de a înţelege lucrurile; şi nici inteligenţa lor nu cade la nivelul unei fiare. Lucrul acesta trebuie să-l înţelegem în felul următor: adică faptul că dracul nu zămisleşte firi noi, dar că el e în stare să facă ceva să pară altceva decât este în realitate. Căci nici o vrajă şi nici o putere malefică nu poate schimba judecata minţii şi cu atât mai puţin nu poate transforma trupul în mădularele materiale ale oricărui animal... dar îl poate metamorfoza, prin nălucire, în mod fantastic, să creadă că a devenit patruped."*

Diverşi oameni, care se credeau a fi oameni-lup, au mărturisit – prin tortură sau de bunăvoie – că mai întâi s-au frecat cu o alifie miraculoasă, după care a intervenit transformarea. Alifia fusese pregătită din plante halucinogene, cum sunt măselariţa şi buruiana de dalac foarte vătămătoare. O poveste, în multe privinţe credibilă, provine din Franţa secolului al XVIII-lea şi se referă la o femeie suspectată de a fi femeie-lupoaică. La judecată i s-a făgăduit indulgenţă dacă îşi dezvăluia taina. Atunci femeia a cerut şi i s-a adus de acasă o oală cu o alifie. După ce şi-a uns capul, gâtul şi umerii, femeia a căzut într-o comă ce a durat trei ore.

Când și-a revenit ea a spus că se transformase în lupoaică și, în această condiție, sfâșiase o vacă și o oaie. Cercetându-se, animalele moarte au fost găsite la locul indicat.

Unguentul menționat este „alifia vrăjitoarelor" pe care acestea o foloseau înainte de întrunirea sabatului. Cu prilejul proceselor intentate vrăjitoarelor în timpul Renașterii, mulți scriitori au relevat calitățile și efectele halucinogene ale unguentelor folosite și au conchis că atât sabaturile, cât și transformările se petreceau numai în imaginațiile aţâţate cu drog. Alții au subliniat rolul jucat de bolile mentale („melancolia") care uneori, și cu ajutorul diavolului, au tulburat puterea de percepție, făcând ca unele persoane cu slăbiciuni mentale să creadă în puterea lor de a se transforma în lupi; ori să li se pară că au văzut pe alții suferind această transformare.

Fenomenul acesta, al oamenilor-lup, a fost asociat și cu persoane pe care astăzi le-am socoti criminale. Cel mai vestit dintre acești ucigași-în-serie a fost Stubbe Peeter, judecat în 1589, în Germania, sub acuzația de săvârșire în decurs de 25 de ani a unui șir de crime, inclusiv de uciderea unor adulți și copii (printre care propriul băiat), de canibalism, de uciderea unor animale și de incest. Stubbe Peeter a pretins că semnase un pact cu satan, care îi furnizase un brâu ce îl ajuta să se transforme în lup. Nouă ani mai târziu, autoritățile franceze îl arestau pe Jacques Roulet, un cerșetor, care a fost descoperit plin de sânge pitit într-un tufiș, alături de trupul mutilat al unui băiat de 15 ani. Roulet a pretins că ucisese băiatul după ce ungându-se cu o alifie miraculoasă se transformase în om-lup.

Literatura contemporană de psihiatrie menționează că licantropia poate fi declanșată în unele cazuri de tulburări mentale serioase. Un caz, care a fost relatat în revista *Canadian Psihiatric Association Journal* din 7 noiembrie, 1975, își are originea în călătoria întreprinsă de un soldat american aflat sub influența L.S.D.-ului[1], într-o pădure din Europa, ecou tardiv psihic și geografic al halucinațiilor legate de starea de om-lup. Potrivit psihiatrilor Frida G. Surawicz și Richard Banta, licantropia e „o formă severă de depersonalizare" care poate fi declanșată de abuzul de drog, schizofrenie paranoică, leziuni pe creier sau de alte cauze. Psihanalistul Nandor Fodor a scris că „originea licantropiei nu poate fi stabilită într-un anumit punct al istoriei ori într-o anumită civilizație. Fantezia licantropică își are originea în psihicul omului, în experiența sa... În viața noastră ca un vis credințele străvechi, licantropice, se află în condiție activă. Ele pot fi exploatate, efectiv, în scopuri criminale, în timp ce transformarea - în mod simbolic - se exprimă prin autodenunțarea dorințelor sau a faptelor tainice". Psihologul Robert Eisler, adept al lui Jung, teoretizează afirmând că arhetipul lupului,

1. Formulă de drog halucinogen (*n. tr.*).

ce reprezintă firea cea mai feroce, zace adânc împlântat în subconștientul omului, dormind ca un soi de memorie rasială din vremurile străvechi pe când omul era vânător-ucigaș.

În anumite condiții, acest arhetip material poate crește și copleși starea de conștiență, aruncându-l pe individ într-o identificare patologică cu lupul.

Apariții

Oameni-lup găsiți nu doar în mitologie, folclor sau cultura populară; ei ne sunt semnalați și prin relatări despre apariția lor de către martori oculari, relatări care - totuși - sunt reduse ca număr. Lucrul acesta nu ne poate surprinde ținând seama că orice om cu bun-simț nu va crede în existența omului-lup. Pe de altă parte, majoritatea cunoștințelor despre această tradiție ne-a parvenit după ce a trecut prin filtrul antropologului și folcloristului. Aceștia sunt oameni cu judecată și de aceea au ignorat poveștile cu oameni-lup relatate de localnici; sau poate nici nu s-au gândit să-i întrebe, presupunând că de vreme ce omul-lup nu există, el nici nu putea fi văzut.

Totuși, după cum dovedesc cele prezentate până acum în această carte, oamenii „văd" și relatează lucruri chiar mai incredibile decât omul-lup. De aceea nici nu trebuie să ne surprindă relatările despre asemenea apariții, relatări reale, chiar dacă oameni-lup nu există. Dar majoritatea aparițiilor se întemeiază pe o documentare deficitară, iar relatările care provin de la persoane aparent credibile se pot preta la interpretări. În orice caz, chiar dacă episoadele pe care le vom prezenta în continuare nu ne vor convinge de existența reală a oamenilor-lup, întâmplările sunt interesante și merită reținute.

Într-unul din numerele din 1960 ale revistei *Fate*, doamna Delburt Gregg din Greggton, statul Texas, povestea cum întâlnise o viețuitoare care își modificase înfățișarea. Astfel de relatări sunt extrem de rare în epoca noastră. Celelalte apariții pe care le vom trece în revistă mai jos se referă la făpturi care *semănau* cu un om-lup; nici unul din martorii oculari nepretinzând că a văzut unul în timp ce se transforma. Nici doamna Gregg nu pretinde așa ceva, dar relatarea sa are, parcă, mai degrabă tenta primului capitol dintr-un roman cu oameni-lup, decât o întâmplare adevărată.

Ea povestește că într-o noapte de iulie a anului 1958, când soțul era plecat cu treburi, a tras patul mai aproape de fereastră, nădăjduind că se va bucura de boarea stârnită de furtuna ce se întrezărea la orizont, spre sud-vest. De-abia ațipise când a auzit niște sunete, ca un hârșâit, pe storul de la fereastră. La lumina unui fulger a reușit să deslușească „o siluetă uriașă ca a unui lup... care zgâria cu ghearele storul de la fereastră... Mă privea

cu ochi fioroşi, de-abia întredeschişi, care parcă aruncau flăcări. Am desluşit colţii albi din botul rânjit".

Femeia a sărit din pat, a luat în grabă o lanternă electrică şi a luminat, pe când făptura fugea prin curte spre a dispărea în boschetele din apropiere. „Am aşteptat - scria ea - ca animalul să-şi facă apariţia din tufişuri însă, după scurt timp, în locul uriaşului lup sălbatic, din tufişuri a apărut brusc silueta unui bărbat extrem de înalt care a păşit cu grabă spre drum şi a dispărut în întunericul nopţii."

Caracteristice pentru acest subiect în America vremurilor noastre sunt relatările făcute între iulie şi octombrie, 1972, de un număr de locuitori din Ohio. Aceştia au afirmat că văzuseră o fiinţă înaltă de şase până la opt picioare, pe care unul din martorii oculari l-a descris spunând că: „arăta ca un om cu capul supradimensionat, ca de lup şi cu un nas lung". Un altul a spus că „avea picioare lungi, păroase, colţi şi alerga încoace şi încolo ca un om al cavernelor din filme". De asemenea avea ochi roşii, scăpărători. S-a mai spus că într-o dimineaţă, devreme, s-a furişat în spatele unui muncitor care lucra la instalarea şinelor de cale ferată de la periferia oraşului Defiance şi l-a lovit cu o scândură. Probabil că în cazul acesta avem de a face cu un farsor sau alienat mintal deghizat ca să provoace panică.

Patru tineri din oraşul Gallup, statul New Mexico, au susţinut că, într-o zi de ianuarie a anului 1970, întâlniseră pe marginea drumului care ducea la Whitewater, un „om-lup" (după cum l-au numit chiar ei). Animalul a izbutit să se ţină după maşina care alerga cu 45 de mile pe oră[1]. Unul din martorii oculari a povestit: „Era lung de aproape şase picioare şi m-am mirat că alerga atât de repede. La început am crezut că prietenii mei puseseră la cale o glumă, dar mi-am dat seama că nu era aşa şi atunci m-a cuprins frica. Ne-am repezit ca să încuiem uşile şi să blocăm ferestrele vehiculului. Am accelerat până la 60 de mile pe oră, dar era greu să conduc cu o asemenea viteză pe drumul cu multe coturi ascuţite. Cineva a scos la iveală o armă şi a tras asupra fiarei. Ştiu că a fost lovită pentru că a căzut, dar când ne-am întors fiinţa dispăruse şi nu se vedeau pete de sânge pe sol. Nu putea fi un om, căci nici o fiinţă omenească nu e în stare să alerge atât de iute."

Această fiinţă pare să semene cu un „alergător cu burta la pământ", numele pe care indienii Navaho îl dau omului-lup. În 1936, revista *Yale Publications in Anthropology* consemna discuţia pe care antropologul William Morgan o avusese cu un indian Navaho pe care îl chema Hahago. Acesta a spus despre „alergător..." că „poate alerga foarte repede. El poate să străbată într-o oră şi jumătate drumul până la Albuquerque", distanţă parcursă de regulă în patru ore, după cum preciza Morgan.

1. Circa 70 de km. (*n. tr.*).

În toamna anului 1973, din Pennsylvania de vest au parvenit zeci de relatări despre apariţia unor fiinţe stranii, asemănătoare maimuţelor, apariţii uneori zărite odată cu semnalarea unor O.Z.N.-uri. Unul din martorii oculari a afirmat că aceste fiinţe „aveau nişte ochi ce parcă aruncau flăcări şi sclipeau orbitor în întuneric, măsurau şapte sau opt picioare în înălţime şi emanau o duhoare puternică". Iar cercetătorul Stan Gordon scria: „Un alt tip de fiinţă se spune că este înalt de 5 sau 6 picioare. Conform descrierilor făcute de martorii oculari, aceasta ar avea înfăţişarea unui om foarte musculos, cu trupul acoperit de păr des. Relatările subliniau braţele foarte lungi, care atârnau mai jos de genunchi. Această făptură părea dotată cu o mare agilitate care o depăşea pe cea a căprioarei. Urmele lăsate pe sol arătau că pasul ei măsura între 52 şi 57 de inci. Aceste relatări nu menţionau nimic despre duhoare". Două schiţe publicate în pagina a 5 a revistei *Flying Saucer Review* din 1974 prezentau portretul unei fiinţe care aducea foarte mult a om-lup, deşi nici martorii şi nici cercetătorii nu remarcaseră faptul acesta.

Dacă aceste relatări nu sunt pure înşelătorii, atunci ele indică în mod limpede prezenţa unor făpturi extraordinare, de pe alte tărâmuri, care vin în conflict cu realitatea. Pe de altă parte, în unele cazuri, e posibil să dăm crezare mărturiilor fără a ne desprinde de realitate. De exemplu, la Delphos, zona statului Kansas, în iulie 1974, mai multe persoane au întâlnit - după cum relata presa - „un copil de vreo 10-12 ani, acoperit de sânge şi cu părul încâlcit, îmbrăcat în zdrenţe, care alerga prin tufişurile de la marginea unei arii împădurite de la Delphos". Fetiţa (căci fată era) a fost numită „fata-lup". Autorităţile locale nu au dat de urma ei, dar nu este exclus să fi existat o înapoiată mental, care fugise de acasă sau fusese abandonată de ai săi.

Unii teoreticieni cu pregătire medicală au sugerat posibilitatea ca oamenii-lup semnalaţi să fie în fapt persoane bolnave de „porfiria". Porfiria e o boală care vatămă pielea feţii şi a degetelor, provoacă leziuni pe epidermă, precum şi o puternică „fotosensibilitate". Pielea feţei poate căpăta o pigmentaţie brună şi pot apărea tulburări psihice. Aversiunea faţă de lumină, precum şi desfigurarea fizică pot determina victima să iasă la iveală numai în timpul nopţii. „Aceste caracteristici - a scris neurologul britanic L. Illis în revista de specialitate *Proceedings of Royal Society of Medicine*, în 1964 - se potrivesc bine cu descrierile din vechile hrisoave despre oamenii-lup."

BIBLIOGRAFIE

Andrade, J. M. *The Wolfman of Aveloso. Fate* 33, 9 (September 1980): 47-50.

Burton, Brigadier-General R. G. *Wolf-Children and Werewolves. Chambers's Journal* 7, 14 (1924): 306-10.

Cheilik, Michael. *The Werewolf.* In Malcolm South, ed. *Mythical and Fabulous*

Creatures: A Source Book and Research Guide, 265–89. New York: Greenwood Press. 1987.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge.* New York: Warner Books, 1978.

Coleman, Loren. *The Cryptozoo News. Strange Magazine* 7 (April 1991): 38–41.

Fodor, Nandor. *The Haunted Mind: A Psychoanalyst Looks at the Supernatural.* New York: Garrett Publications, 1959.

Gordon, Stan. *UFOs in Relation to Creature Sightings in Pennsylvania.* In Walter H. Andrus, Jr., ed. *MUFON 1974 UFO Symposium Proceedings*, 132–49. Seguin, TX: Mutual UFO Network, 1974.

Grof, Stanislav. *The Adventure of Self-Discovery.* Albany, NY: State University of New York Press, 1988.

Gregg, Mrs. Delburt. *True Mystic Experiences: Werewolf? Fate* 13, 3 (March 1960): 60–61.

Is 'Wolf Woman' Sulking Around the City? Various Area Persons Claim Seeing Creature. Mobile [Alabama] *Register* (April 8, 1971).

James, Farley. *The Home of the Loup-Garou. Fate* 16, 10 (October 1963): 42–46.

Lidman, Mark J. *Wild Men and Werewolves: An Investigation of the Iconography of Lycanthropy. Journal of Popular Culture* 10, 2 (Fall 1976): 388–97.

Otten, Charlotte F., ed. *A Lycanthropy Reader: Werewolves in Western Culture.* New York: Dorset Press, 1986.

Russell, W. M. S., and Claire Russell. *The Social Biology of Werewolves.* In J. R. Porter and W. M. S. Russel, eds. *Animals in Folklore*, 143–82. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1978.

Schwarz, Berthold Eric. *Berserk: A UFO–Creature Encounter. Flying Saucer Review* 20, 1 (Julu 1974): 3–11.

Search for 'Wolf Girl' Unsuccessful. Konsas City Times (July 29, 1974).

Stein, Gordon. *Werewolves. Fate* 41, 1 (January 1988): 30–40.

Woods, Barbara Allen. *The Devil in Dog Form. Western Folklore* 13, 4 (October 1954): 229–35.

OAMENI-REPTILE

În 1954, membrii unei expediții arheologice pe fluviul Amazon, au întâlnit un bizar biped acvatic, cu solzi și branhii. În California, un om, care călătorea cu mașina de-a lungul râului Santa Ana, a fost atacat de o ființă similară care avea „un cap rotund de sperietoare", ochi sclipitori și solzi. Ființa a lăsat zgârieturi adânci în parbriz; șoferul a accelerat, lovind ciudata ființă și aruncând-o peste mașină.

În martie 1872, locuitorii din Loveland, Ohio, inclusiv doi ofițeri de poliție, au declarat că văzuseră un biped cu chip de broscoi în întunericul nopții (prin bunăvoința lui Loren Coleman).

Prima poveste este un film clasic ştiinţifico-fantastic – *Fiinţa din Laguna Neagră* – o producţie a casei de film Universal. A doua întâmplare se zice că s-ar fi petrecut cu adevărat şi în ea ar fi fost implicat un bărbat pe care îl chema Charles Wetzel. În seara următoare, un alt bărbat, care mergea cu maşina, a afirmat că a întâlnit un monstru asemănător, care s-a năpustit din tufişuri asupra sa.

Destul de rar, relatările despre bipezi-reptile se fac auzite din când în când şi se bizuie pe apariţii scurte. Dar ideea despre astfel de creaturi dăinuie încă din 1878 când Teatrul Metropolitan din Louisville a prezentat *Omul sălbatic din codru*, în care eroul titular era înalt de 6 picioare şi 5 inci şi era acoperit „cu solzi de peşte". Este de presupus că omul-reptilă din piesă era un om obişnuit care purta costumul adecvat rolului, impresionând oamenii creduli, care se înghesuiau şi plăteau ca să-l vadă. Însă după aproape un secol, în octombrie 1875, locuitorii minusculului oraşel Milton, din statul Kentucky, la nord de Louisville, au relatat că văzuseră „o gigantică şopârlă bipedă".

Milton şi Louisville se află la malul fluviului Ohio. Şi Evansville, din statul Indiana, se află pe malul aceluiaşi fluviu. La 21 august 1955, în timp ce doamna Darwin Johnson se scălda în fluviu a simţit că nişte gheare o apucă de genunchi şi o trag la fund. Femeia s-a luptat şi a reuşit să scape de duşmanul nevăzut, dar nici nu apucase să ajungă la suprafaţă că din nou a fost înşfăcată. Ea s-a întins şi a reuşit cu greu să apuce colacul unui prieten – o cameră de automobil; se pare că bufnitura produsă a speriat atacatorul, care a fugit. Fiinţa invizibilă nu a fost zărită, dar ea a lăsat pe genunchiul femeii pata verzuie în formă de palmă şi mai multe zgârieturi, din care cauză a trebuit să capete îngrijire medicală.

La nord-vest de Cincinatti, în Loveland, statul Ohio, au fost semnalaţi încă din 1955 bipezi cu aspect mai mult sau mai puţin de reptilă. La 25 mai 1955, un şofer se înapoia de la lucru la ora 3.30 dimineaţa, când – deodată – a zărit trei făpturi groteşti cu burţi atârnând, cu gură mare, fără buze, ca de broască şi cu pielea de pe cap mai mult încreţită decât cu păr. Una din făpturi ţinea în mână o bară care scotea scântei. Omul a oprit maşina şi a privit făpturile misterioase timp de trei minute, după care a plecat în viteză să-l anunţe pe John Fritz, şeful poliţiei din Loveland. În momentul când demara a simţit un „puternic miros de lucernă proaspăt cosită şi cu un iz de migdale". Fritz nu a găsit nimic, dar era convins de sinceritatea martorului.

După aproape 17 ani, la 3 martie 1972, doi poliţişti din Loveland au întâlnit ceva similar: un biped cu aspect de broască înalt de 4 picioare, cu pielea parcă tăbăcită. Ei au zărit-o sărind peste nişte şine de tren, coborând de la debarcaderul care ducea la râul Micul Miami. După vreo două săptămâni, unul din poliţişti

a zărit din nou aceeași ființă, care ședea în mijlocul drumului, dar s-a sculat și a fugit. Polițistul a tras asupra misterioasei făpturi, dar se pare că nu a nimerit-o. Și un fermier din partea locului a declarat că a văzut o astfel de ființă.

În vara anului 1972, la lacul Thetis din Columbia Britanică, a fost semnalată apariția a două ființe de culoare argintie, care s-au ivit din apă. În primul caz, petrecut la 19 august, ființa s-a luat după doi tineri de pe plajă pe care i-a pus pe fugă. Unul din tineri ar fi suferit tăieturi la mână din cauza a șase vârfuri ascuțite de pe capul ființei. Un martor ocular la al doilea incident, petrecut la 23 august, a declarat că strania ființă „avea trupul ca al unui om obișnuit, dar fața era monstruoasă; trupul îi era acoperit de solzi... avea un corn ascuțit pe creștet și urechi mari".

Vara următoare, locuitorii din zona Neroton-Lafayette, New Jersey, au declarat că se întâlniseră cu o făptură uriașă ce părea a fi o încrucișare între om și aligator.

BIBLIOGRAFIE

Coleman, Loren. *Curious Encounters: Phantom Trains, Spooky Spots, and Other Mysterious Wonders.* Boston, MA: Faber and Faber, 1085.

***. *On the Trail: The Strange Case of the Two Charlie Wetzels. Fortean Times* 39 (Spring 1983): 44–46.

***. *Other Lizard People Revisited. Strange Magazine* 3 (1988): 34, 36.

Coleman, Loren, and Mark Chorvinsky. *'Lizard People' of the Movies. Strange Magazin* 4 (1989): 34–35.

Davis, Isabel, and Ted Bloecher. *Close Encounter at Kelly and Pthers of 1995.* Evanston, IL: Center for UFO Studies, 1978.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space.* Greenwich, CT: Fawcett Books, 1970.

Picasso, Fabio. *Infrequent Types of South American Humanoids. Strange Magazin* 8 (Fall 1991): 21–23, 44.

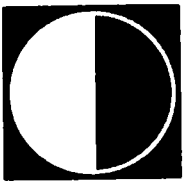

OBIECTE SUBMARINE NEIDENTIFICATE

În timp ce naviga în apele Oceanului Atlantic, în dimineaţa zilei de 28 octombrie, 1902, nava *Fort Salisbury* a întâlnit în cale o apariţie incredibilă, despre care ofiţerul secund A. H. Rayner nota în jurnalul de bord:

„Obiect întunecat, lung, cu dâră luminoasă în urmă, scos în relief de marea fosforescentă, zărit în faţă puţin spre tribord. Două lumini în vârful catargului atrăgeau atenţia. Aceste două lumini, care străluceau aproape tot atât de puternic ca luminile navei noastre, păreau că sclipesc în linie din două puncte în partea de deasupra masei întunecate.

Am conchis că era o balenă cu cine ştie ce fenomen luminos. Când ne-am apropiat, masa neagră şi luminile s-au scufundat. Ne-am pregătit să examinăm cu binoclul siajul lăsat în apă.

Am trecut la 40–50 de iarzi de babordul dârei şi am constatat că era spinarea solzoasă a unui monstru marin uriaş care dispărea încet sub apă. Întunericul nopţii ne-a împiedicat să-i determinăm natura exactă, dar solzii cu diametrul de aproape un picior şi cercurile care punctau spinarea din loc în loc erau perfect vizibile. Lăţimea trupului deasupra apei era de vreo 30 de picioare şi la extremităţile vizibile de 5 picioare. Lungimea totală aproximativă putea fi de 500–600 de picioare.

Concluzia: masa întunecată zărită la început, probabil că era capul vieţuitoarei. Clipocitul apei în timp ce monstrul înainta se auzea cu limpezime. În urma lui aerul se îmbâcsea de o duhoare puternică, la fel ca mirosul pe care îl lasă pe plajă refluxul, în timpul verii. În două locuri de-a lungul trupului tulburarea apei şi lărgirea cordonului fosforescent indicau existenţa unor aripi uriaşe în mişcare sub apă.

Spinarea udă şi lucioasă a monstrului era punctată de lumini fosforescente, sclipitoare şi era înconjurată de o bandă de apă fosforescentă. Acestea sunt faptele aşa cum s-au petrecut la trecerea şarpelui de mare la latitudinea 5 grade şi 31 de minute sud; longitudinea 4 grade, 42 de minute vest, aşa cum le-am văzut eu, ofiţer de cart, precum şi timonierul şi matelotul de gardă".

În pofida tonului laconic, această incredibilă, dar – probabil – reală poveste se plasează la limita înţelegerii cititorului. Bernard Heuvelmans, părintele criptozoologiei şi cea mai mare autoritate contemporană în materie de şerpi de mare, spunea că ea nu putea fi decât „un nonsens". Iar Charles Fort comenta: „Atât de deficitare sunt păcătoasele amănunte încât fără voie te gândeşti la blestematul «şarpe de mare»".

Dacă luăm în seamă povestea, nu ne rămâne, desigur, decât să presupunem că obiectul era o matină camuflată sub înfățișarea unui șarpe de mare; iar dacă această noțiune vă este familiară, ea se datorează faptului că ați citit *Douăzeci de mii de leghe sub mări* de Jules Verne. Cel mai popular roman științifico-fantastic al tuturor timpurilor a apărut în 1870 și continuă să fie reeditat chiar și în zilele noastre. În roman ni se povestește despre o minunată invenție a căpitanului Nemo, care și-a proiectat submarinul - *Nautilus* - de asemenea manieră încât oricine l-ar fi văzut ar fi rămas cu impresia că era un șarpe de mare.

Să credem oare în povestea notată în jurnalul de bord? *The London Daily Mail* din 19 noiembrie, 1902, susținea că relatarea trebuie socotită credibilă și își bizuia opinia pe afirmațiile căpitanului navei (care nu fusese martor ocular) care fiind intervievat spusese următoarele despre secundul său: „Pot afirma că este foarte convins asupra acestui subiect și că, împreună cu marinarul de gardă și cu timonierul, au zărit ceva în apă, de dimensiuni uriașe, așa cum au declarat."

O poveste și mai fantastică (dacă se poate afirma lucrul acesta) a apărut la 3 iulie, 1893, în *Tacoma Daily Ledger*, un ziar din Washington. Martorii oculari, majoritatea nominalizați, făceau parte dintr-un grup de pescari amatori, care părăsiseră orașul Tacoma în după-amiaza zilei de întâi și înnoptaseră pe insula Henderson, nu departe de un grup de supraveghetori. Relatarea care e redată mai jos, a fost făcută - pare-se - de unul din pescarii amatori:

„Cred că m-am culcat pe la miezul nopții, dar nu pot preciza cât timp am dormit, căci m-am trezit atât de brusc încât nu mi-a dat prin cap să mă uit la ceas, iar când am făcut-o mai târziu, atât eu cât și ceilalți membri ai grupului am constatat că ceasurile noastre se opriseră.

Mi-e teamă că nu veți crede cât de repede toți cei din tabără s-au sculat în picioare.

Nu cred că de la facerea lumii încoace, vreun muritor a văzut ceva mai îngrozitor. Tocmai visam un vis plăcut când, deodată, atmosfera limpede a zorilor a fost tulburată de cea mai înspăimântătoare larmă. Văzduhul se umpluse cu un puternic curent electric ce încorda nervii la maximum și o lumină extraordinară, care parcă însuma luminile concentrate ale multor arcuri voltaice, a început să strălucească. La început am crezut că este o furtună cu fulgere, însă deoarece nu ploua, iar larma și lumina veneau din largul golfului, mi-am îndreptat atenția într-acolo. Dacă este adevărat că spaima îți albește părul, atunci al meu trebuie să fi devenit coliliu, deoarece în fața ochilor mei se afla cel mai înfiorător monstru.

În timpul acesta, atât membrii taberei noastre, cât și ai paznicilor, ne-am adunat pe malul golfului și, după ce ne-am revenit puțin, am început să ne întrebăm dacă ceea ce văzusem nu era o plăsmuire a imaginației noastre. Curând ne-am dumirit, pentru că încet, încet, monstrul s-a apropiat de mal. Și, pe când se apropia, din capul lui a țâșnit un șuvoi de apă care semăna cu un foc albastru.

Unul din echipa de paznici a făcut câțiva pași spre apa în care a intrat. Imediat s-a prăbușit la pământ, ca mort. Domnul [W. L.] McDonald a

Un articol fantastic al întâlnirii cu o ființă monstruoasă care combina trăsăturile unui șarpe cu cele ale unui submarin futurist a fost publicat ca o poveste adevărată în Tacoma Daily Ledger, *3 iul. 1983 (prin curtoasia lui Loren Coleman).*

încercat să-l ajute și să-i tragă trupul la adăpost, dar apa l-a stropit și a căzut leșinat la pământ. Toată lumea a fost cuprinsă de panică și cu toții ne-am căutat scăparea refugiindu-ne în pădure, abandonându-i pe oamenii care zăceau inerți pe plajă.

Pe când ne apropiam de pădure, «demonul din adâncuri» arunca fulgere de lumină care iluminau ținutul din împrejurimi pe distanță de multe mile, iar răcnetul său – ce răsuna ca tunetul – a devenit înfricoșător. După ce am ajuns la adăpostul copacilor, ne-am întors privirile și am zărit monstrul care se îndrepta în direcția sunetului și într-o clipă s-a făcut nevăzut sub apa golfului; dar o bucată de vreme i-am putut urmări cursul prin dâra luminoasă lăsată la suprafața apei. Când peștele a dispărut, ne-a învăluit întunericul și ne-a trebuit oarecare timp să găsim calea spre plajă, acolo unde tovarășii noștri zăceau în nesimțire. Nu ne-am dat seama cât timp a durat puternicul efect electric asupra ceasurilor noastre. În cele din urmă i-am găsit pe McDonald și pe celălalt bărbat și am răsuflat ușurați văzând că erau doar leșinați. Ne-am așezat și vreo jumătate de oră, cât a durat până s-a făcut ziuă, ne-am ocupat de cei doi oameni și i-am pus pe picioare. Acest pește-monstru, ori cum doriți să-l numiți, măsura pe puțin 150 de picioare în lungime, iar în lățime, în partea lui cea mai groasă, socotesc că măsura vreo 30 de picioare în circumferință. Forma lui ieșea din obișnuit, în sensul că trupul lui nu era nici rotund, nici turtit, ci oval și, după cum ne-am dat seama partea superioară a trupului era acoperită de păr foarte aspru. Capul lui semăna foarte mult cu al unei morse, dar mult mai mare. Se pare că avea șase ochi, fiecare mare cât o farfurie de supă; erau întunecați și era singura parte a corpului care uneori rămânea întunecată. La intervale de opt picioare pe trup, de la cap la coadă, se găseau cercuri dintr-o materie ce semăna cu arama și care se părea că era sursa de emanație a forței electrice. Fâșiile din partea capului se părea că posedau forța electrică cea mai puternică; de asemenea, primele șase benzi erau acelea care emiteau lumina cea mai strălucitoare. Către centrul

capului se găseau două proeminenţe ca nişte coarne, dar nu puteau fi coarne, căci prin ele elimina apa, pe cale electrică.

Coada lui, din câte am văzut, avea forma unei elice şi părea că se învârteşte. Este posibil ca acest monstru din cei mai ciudaţi să se propulseze în apă cu ajutorul cozii ca o elice. Când dorea, acest monstru straniu părea că e în stare să emită puternice unde electrice care îi provocau un şoc şi îl zguduiau pe oricine s-ar fi aşezat în raza lui de acţiune".

Este amuzant faptul că Raymer, autorul acestei poveşti gogonate, fără nici un dubiu, insista caracterizând „monstruozitatea" drept şarpe de mare şi nu un aparat extraordinar din punct de vedere tehnologic.

Probabil nu vom cunoaşte niciodată adevărul, dar putem bănui că episodul acesta face parte din numeroasele poveşti, mai mult decât nereale, cu care ziarele americane îşi desfătau cititorii în secolul al XIX-lea.

Alte O.Z.N.-uri

Cele două cazuri relatate mai sus te obligă să te întrebi ce să crezi; totuşi asemenea relatări nu pot, în mod necesar, să transfere întâmplările cu obiecte submarine neidentificate (O.S.N.-uri) pe tărâmul fanteziei populare. Chiar şi secolul al XIX-lea a înregistrat unele fapte surprinzător de credibile. Una din aceste întâmplări s-a petrecut la 18 iunie, 1845, în estul Mării Mediterane. Echipajul bricului *Victoria* a zărit trei obiecte luminoase, strălucitoare, care au ţâşnit din mare şi s-au înălţat în văzduh, unde au rămas vizibile zece minute.

Profesorul Baden-Powell a înmănuncheat toate aceste relatări şi altele adunate de la martorii oculari şi le-a publicat într-unul din numerele din 1861 al revistei *Report of The British Association*. Un cetăţean care a observat în mod independent, de pe sol, a afirmat că obiectele erau de cinci ori mai mari decât luna şi că aveau aspectul „unei corăbii sau vapor". Acesta şi alţi martori oculari, care urmăriseră obiectele între 20 de minute şi o oră, au afirmat că păreau legate între ele.

La 12 noiembrie, 1887, în apropiere de Capul Rece, o „minge mare de foc" (pe care unul din martori a calificat-o drept „enormă") s-a înălţat din apa mării, a urcat în văzduh vreo 50 de picioare, apoi s-a îndreptat spre nava britanică *Siberian*, din apropiere, evoluând împotriva vântului. Apoi s-a retras şi s-a făcut nevăzută. Incidentul a fost publicat şi dezbătut în revistele *Nature, L'Astronomie* şi *Meteorological Journal*.

Literatura contemporană despre O.Z.N.-uri consemnează un număr de presupuse incidente cu O.S.N.-uri, dar multe sunt explicate prin apariţiile unor submarine militare în locuri neaşteptate. În deceniile cuprinse între 1960 şi 1980, de exemplu, apele

teritoriale scandinave au fost invadate de submarine, despre care unii scriitori au susținut că erau „mari necunoscute", totuși, ele erau nave sovietice trimise în misiuni de spionaj.

Iată câteva mostre din cele mai enigmatice rapoarte:

În largul coastei Alaskăi, vara anului 1945. La orele asfințitului, un obiect mare, rotund, cu diametrul de vreo 200 de picioare s-a ivit din mare, cam la o milă de transportorul marinei militare americane *Delerof.* Obiectul a urcat puțin în văzduh, apoi s-a îndreptat spre navă, dându-i ocol, în deplină tăcere, de vreo trei ori, după care s-a îndepărtat zburând spre sud-vest.

Atlanticul de nord, spre sfârșitul verii 1954. Echipajul navei *Groote Beer*, proprietatea statului olandez, a observat un obiect turtit, de forma lunii de pe cer, apărând din ocean. Căpitanul Jan P. Boshoff l-a examinat prin binoclu și a notat că era de culoare cenușie și avea lumini strălucitoare pe bordură, de jur-împrejur. Obiectul s-a înălțat în văzduh în unghi de 60 de grade, parcurgând 22 de minute dintr-un arc de cerc în numai un minut și 30 de secunde. Același obiect, ori poate un alt obiect necunoscut, a fost zărit de fregata *Aliki P*, sub pavilionul statului Honduras, care naviga aproximativ în aceeași zonă și care a comunicat prin radio Gărzii de Coastă din Long Island: „Zărit minge de foc ce ieșea și intra în apă, fără a se stinge. Lăsa în urmă o dâră de fum. Se mișca dezordonat. Apoi a dispărut."

Ținutul Westchester, New York, 17 septembrie, 1955. În jurul orei 1.30 dimineața, soții Bordes, pescari amatori împătimiți, străbăteau cu barca un lac din zona Titicus Reservoir, când au văzut un obiect țâșnind din apă, la câțiva pași de barca lor. De culoare roz, luminos, obiectul avea dimensiunea unei mingi de baschet. După ce s-a înălțat cam un picior, a căzut în apă cu un plescăit zgomotos și a dispărut. Șocați, soții Bordes s-au îndreptat spre mal. Dar în cale, la circa 200 de iarzi spre sud-estul și centrul lacului, ei au zărit două lumini paralele, ondulate însă rigide, în lungime de aproximativ 30 de picioare. Ulterior, un investigator a precizat: „Deasupra acestor «șerpi» se vedea o lumină rotundă, mai puțin strălucitoare, de nunață alb-gălbuie... Mult mai mică decât luna plină și mai puțin strălucitoare decât farurile unei mașini, părea să aibă dimensiunea unei mingi de baschet... la distanță de câteva sute de pași. Lumina nu plutea în aer ci părea fixată de un corp solid care apărea doar cu intermitență din apă, ca o siluetă cenușie pe fondul întunericului". Părea că e un reflector care se rotea. Oamenii au putut privi obiectul timp nu prea îndelungat și chiar să se apropie de el. Când au plecat, destul de șocați, obiectul se afla încă acolo. Soții respectivi au respins cu hotărâre ideea că obiectul zărit ar fi fost o altă barcă.

Portul Shag, Noua Scoție, 4 octombrie, 1967. Puțin înainte de miezul nopții, doi cetățeni care călătoreau cu mașina au zărit un

şir de lumini roşii-portocalii strălucitoare. După cum a informat ziarul *Yarmouth Light Herald* (Noua Scoţie) din 12 octombrie „ele se aprindeau şi se stingeau una câte una... Luminile erau aşezate în unghi de 45 de grade, înclinate spre dreapta şi se aprindeau de jos în sus". O altă maşină s-a oprit şi cele cinci persoane dinăuntru au privit luminile îndepărtându-se în zbor deasupra apei, la o jumătate de milă de ţărm, unde s-au transformat într-o singură lumină albă, strălucitoare, săltând pe unde. Multe alte persoane, printre care şi un inspector al Poliţiei Călare Canadiene, au văzut obiectul, iar un număr de ambarcaţiuni au pornit să-l caute. „Într-o oră, a relatat ziarul - bărcile au ajuns la locul unde dispăruse obiectul şi unde au găsit un spaţiu la suprafaţă cu apă învolburată şi cu spumă. Un pescar a afirmat că apa înspumată se întindea pe o lăţime de 80 de picioare şi că era gălbuie. El a mai spus că aşa ceva nu întâlnise niciodată mai înainte în zonă".

Civilizaţii subacvatice

Împletind astfel de relatări cu basmul despre Triunghiul Bermudelor, Ivan T. Sanderson a scris cartea *Rezidenţii invizibili* (1970) în cadrul căreia dezvoltă ideea că toate acestea sunt dovezi ce atestă existenţa „altei lumi inteligente, subacvatice" (A. L. I. S.) care a dezoltat pe Terra o civilizaţie tehnologică sofisticată. El a scris: „Dacă o civilizaţie inteligentă de tip tehnologic s-a dezvoltat sub apele planetei noastre, probabil că ea se află cu mult înaintea noastră, deoarece a beneficiat de un avans de milioane, poate chiar de un miliard de ani, faţă de noi, de vreme ce cunoaştem că viaţa a luat naştere în mări".

Asemenea speculaţii fantastice nu se bizuie pe nici o dovadă temeinică, de aceea nu este de mirare că prea puţini scriitori, specializaţi în fenomene anormale i-au acordat cât de cât atenţie.

Totuşi, uneori apar teorii potrivit cărora O.Z.N.-urile sosite din spaţiul extraterestru menţin baze în oceanele şi lacurile de pe Pământ, ori că explorează regiunile acvatice, o dată cu cele terestre.

BIBLIOGRAFIE

Coleman, Loren. *Curious Encounters: Phantom Trains, Spooky Spots, and Other Mysterioys Wonders.* Boston, MA: Faber and Faber, 1985.

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G-1.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

Dash, Mike. *Swedish Mystery Subs Mystery. Fortean Times* 51 (Winter 1988/1989): 26-30.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Campany, 1941.

Hall, Richard. *Aerial Anomalies at Sea. INFO Journal* 4, 3 (May 1075): 6–9.
Heuvelmans, Bernard. *In the Wake of the Sea-Serpents.* New York: Hill And Wang, 1968.
Lorenzen, Jim, and Coral Lorenzen. *UFOs Over the Americas.* New York: Signet, 1968.
More Lake Mysteries. INFO Journal 6, 3 (September/October 1977): 5.
Ribera, Antonio. *UFOs and the Sea. Flying Saucer Review* 10, 6 (November/December 1964): 8–10.
Sanderson, Ivan T. *Invisible Residents: A Disquisition upon Certain Matters Maritime, and the Possibility of Intelligent Life Under the Waters of This Earth.* New York: World Publishing Company, 1970.
USO Update. INFO Journal 4, 1 (May 1974): 30–33.

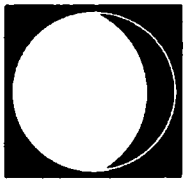

OBIECTE ZBURĂTOARE NEIDENTIFICATE

Într-o seară de ianuarie, John Martin ieșise la vânătoare într-o zonă aflată la șase mile depărtare de orașul Denison, din statul Texas, când - deodată - a observat un obiect care evolua cu mare viteză în partea de sud a boltei cerești. Când a trecut pe deasupra sa, a observat că obiectul semăna cu „o farfurie". Ceea ce deosebește apariția zărită de Martin de multe alte mii de asemenea episoade este faptul că ea s-a petrecut în anul 1878.

„Farfuriile zburătoare" nu au pătruns în cultura populară decât spre finele lunii iunie, 1947, când văzduhul a fost inundat de niște discuri misterioase. Evenimentul a stârnit numeroase speculații, unii bănuind că fenomenul era rezultatul experiențelor secrete intreprinse cu aeronave de către S. U. A. și U. R. S. S., alții suspectând că era vorba de vizitatori extratereștri. În ziua de 24, pilotul Kenneth Arnold a depistat nouă obiecte în formă de disc, care zburau în formație, cu viteza de 1200 de mile pe oră (după cum a apreciat), peste muntele Rainier, din statul Washington. În cadrul unui interviu acordat unui cotidian, el a asemuit zborul obiectelor zărite cu alunecarea farfuriilor pe luciul apei. Curând după această, un gazetar anonim din nord-vestul Pacificului a folosit denumirea de „farfurii zburătoare", astfel marcând începutul erei O.Z.N.-urilor; însă sintagma „obiect zburător neidentificat" nu va pătrunde în vocabularul public decât pe la mijlocul deceniului al șaselea, când ea va fi folosită pentru întâia oară de un membru, de asemenea anonim, al Forțelor Aeriene ale S. U. A.

Cu toate acestea, după cum indică raportul Martin, farfurii zburătoare și O.Z.N.-uri își făcuseră apariția înainte de 1947. În fapt, din noiembrie 1896 și până în mai 1897, ziarele de pe tot cuprinsul S. U. A. erau pline de relatări despre misterioasele „aeronave" - obiecte în formă de trabuc ce emiteau adesea fascicole de lumină strălucitoare - apariții pe care unii teoreticieni (ca să nu-i mai pomenim pe cei câțiva escroci) le-au pus în legătură cu vizitatorii sosiți de pe Marte. Relatări, care în mod rezonabil pot fi asociate cu apariția de O.Z.N.-uri, au fost publicate sporadic de revistele științifice și de ziarele din primele decenii ale secolului al XIX-lea, dar niciodată mai înainte. Informații anterioare anului 1800 despre fenomene aeriene anormale - care uneori sunt citate ca dovezi ale lungii istorii a O.Z.N.-urilor - sunt în mod credibil

La 24 iunie, 1947, Kenneth Arnold a semnalat apariția deasupra munților Rainier o nouă „farfurii zburătoare", marcând astfel începutul erei populare a O.Z.N.-urilor. Arnold a afirmat că unul din obiete avea forma de semilună, iar celelalte opt aveau forma unei farfurii.

explicate ca manifestări naturale sau psihice. O.Z.N.-urile par a fi o prezență relativ recentă.

Spaima de aeronave s-a extins în secolul al XX-lea; curând, teoriile despre extratereștri au fost eclipsate de teama de aeronauți ostili (de regulă germani) sau de bănuiala că un inventator necunoscut și solitar întreprinde teste de zbor cu vreun aparat avansat din punct de vedere tehnologic. Istoria însă a dovedit că nici Germania și nici vreun geniu tainic nu erau responsabili de fenomenele înregistrate.

Odată cu creșterea frecvenței aparițiilor au fost văzute și alte tipuri de O.Z.N. Unii martori oculari au relatat despre aterizarea unor aeronave cu echipaje care aveau aspect straniu, genul acela de episoade, care - după câteva decenii - vor fi numite „întâlniri de gradul trei". Mai adesea, obiecte de forme diferite, care cu timpul aveau să devină familiare, au fost observate în atmosferă. Singur Charles Fort (1874-1932), care a consemnat asemenea manifestări în trei cărți publicate între 1919 și 1931, a menținut vie teoria interplanetară. În perioada celui de Al Doilea Război Mondial, piloții de pe fronturile Europei și Pacificului le numeau „avioanele de luptă foo", presupunând că aveau de a face cu aparatură a Puterilor Axei. De asemenea, s-a crezut (în mod eronat) că sovieticii erau autorii „rachetelor fantomă" care au inundat cerul Europei de nord o bună parte a anului 1946.

Istoria oficială

Rolul jucat de agenţiile oficiale la investigarea O.Z.N.-urilor a devenit subiect de nesfârşite dispute. Există, fără îndoială, o istorie publică şi, de asemenea, există dovada unei istorii înconjurate de tăinuire oficială.

În cadrul istoriei publice, primul efort al Forţelor Aeriene ale Statelor Unite de a analiza rapoartele despre O.Z.N.-uri s-a realizat sub denumirea codificată „Project Sign", constituit sub egida Comandamentului Materialelor Aeriene de la aeroportul Wright, din Dayton, Ohio, (care ulterior a fost numit Baza Forţelor Aeriene Wright-Patterson) la 30 decembrie, 1947. „Sign" a investigat relatări despre apariţiile considerate deosebite (apariţiile de rutină erau cercetate de ofiţerii de infromaţii de la baza aeriană locală). Prima din aceste apariţii care ieşeau din comun s-a petrecut la 7 ianuarie, 1948, incident în care a fost implicat un pilot al Gărzii Naţionale Aeriene Kentucky, căpitanul Thomas F. Mantell Jr. Acesta a murit, avionul zdrobindu-se la sol în timp ce încerca să intercepteze ceva pe care l-a descris - în una din ultimele sale transmisii de radio - drept „un obiect metalic... de dimensiuni nemaipomenite!" Iniţial Forţele Aeriene au contestat (neconvingător) susţinând că „obiectul" era planeta Venus: ulterior s-a afirmat că de fapt era un balon lansat de Marina Militară în legătură cu proiectul Skyhook, care pe atunci era clasificat secret.

Un raport impresionant au prezentat ulterior, în 1948, doi piloţi ai companiei Eastern Air Lines, Clarence S. Chiles şi John B. Whitted. Pe când avionul pe care îl pilotau - un DC3 - zbura deasupra statului Alabama, în ziua de 24 iulie, la ora 2.45 dimineaţa, Chiles şi Whitted au zărit un obiect în formă de torpilă, fără aripi, care i-a depăşit cu viteza fulgerului. Obiectul era prevăzut cu două rânduri de hublouri pătrate din care - aşa cum a raportat Chiles - se revărsa „o lumină foarte strălucitoare, incandescentă. Sub aeronavă se vedea clipind o lumină albastră". În urma ei se întindea o flacără lungă de 50 de picioare. O.Z.N.-ul, vizibil zece secunde, a fost observat şi de un pasager. Investigatorii de la proiectul „Sign" au aflat că în urmă cu o oră o echipă de întreţinere şi depanare de la Baza Forţelor Aeriene Robins din statul Georgia zărise un O.Z.N. identic. Mai mult, cu patru zile înainte de acest episod, un obiect în formă de rachetă, cu două rânduri de hublouri, fusese zărit evoluând în văzduh deasupra oraşului Haga, din Olanda.

În vremea când se petrecea incidentul vizionat de Chiles-Whitted, membrii proiectului „Sign" se divizaseră în facţiuni, fiecare cu altă părere despre misterul discului zburător. Una din aceste facţiuni susţinea că obiectul era o aeronavă interplanetară, alta era de părere că e vorba de arme secrete sovietice, iar o a treia afirma

Army Finds Air Saucer On Ranch in New Mexico

Disk Goes To High Officers

'Flying disc' turns up as just hot air

Fort Worth, Tex., July 9 (AP).—An examination by the Army revealed last night a mysterious object found on a lonely New Mexico ranch was a harmless high-altitude weather balloon — not a grounded flying disc.

Army Knocks Down Disk—

IT'S A WEATHER BALLOON

Device Is Only A Wind Target

Object Found in N. Mexico Identified at Fort Worth

În iulie, 1947, Forțele Aeriene ale S. U. A. anunțau printr-o știre de presă că au fost recuperate resturile unui „disc zburător" care se zdrobise căzând în ținutul Lincoln, New Mexico. Ulterior s-a revenit asupra știrii, autoritățile declarând că de fapt erau rămășițele unui balon. Acum se știe că declarația a fost falsă.

pur și simplu că fenomene naturale obișnuite fuseseră greșit interpretate. Totuși, părea limpede că obiectul văzut de Chiles-Whitted nu era de proveniență terestră și că nici nu avea caracter convențional. Pe această bază prima facțiune cu îndrăzneală a redactat o „estimație a situației", subliniind că O.Z.N.-ul indica, fără greș, o vizită din spațiul extraterestru. Acest document, clasificat „secret de importanță deosebită", a trecut prin toate canalele oficiale până la comandantul Marelui Stat Major al Aerului, generalul Hoyt S. Vandenberg, care însă l-a respins și a ordonat ca toate copiile să fie distruse. Documentul a rămas secret până în anul 1956, când un fost membru (pensionat) al proiectului O. Z. N.-

Forţele Aeriene, Edward J. Ruppelt, a dezvăluit dedesubturile lui. Şi alte surse au confirmat dezvăluirile făcute de Ruppelt; cu toate acestea, ani de-a rândul Forţele Aeriene au negat documentul, susţinând neabătut că era o ficţiune creată - aşa cum s-a exprimat un purtător de cuvânt al Pentagonului - de „nişte fideli ai farfuriilor zburătoare".

Respingerea de către Vandenberg a concluziilor cuprinse în estimare a avut drept rezultat dizolvarea facţiunii care susţinea ideea prezenţei extratereştrilor, ai cărei membri fie au părăsit proiectul, fie au fost numiţi în alte posturi. Astfel, acţiunea anti-O.Z.N. a căpătat preponderenţă şi la 11 februarie, 1949, a fost înfiinţat proiectul parcă înadins numit „Grudge" („ranchiuna") pentru a înlocui proiectul „Sign" demoralizat. „Grudge" s-a ocupat puţin de investigaţii, dar a făcut tot ce i-a stat în putinţă spre a discredita ideea extratereştrilor, iar la finele anului dosarele fuseseră îngropate în arhivă. În vara anului 1950, un singur investigator, locotenentul Jerry Cummings, se mai ocupa de cercetări.

După o serie de apariţii pe ecranele radarelor a unor obiecte misterioase ce evoluau cu viteză foarte mare deasupra bazei de la Fort Monmouth, statul New Jersey, în septembrie 1951, critici aduse la adresa calităţii activităţii desfăşurate de „Grudge", formulate de generalul-maior C. P. Cabell, şeful Serviciului de Informaţii al Forţelor Aeriene, precum şi de alţi ofiţeri de rang înalt şi de oficialităţi importante au determinat reorganizarea proiectului. Ca şef a fost numit locotenentul Ed. Ruppelt, ofiţer de informaţii în cadrul Centrului de Informaţii Tehnice Aeriene (C. I. T. A.) de la Baza Forţelor Aeriene Wright-Patterson. Ruppelt a dispus ca investigaţiile să fie efectuate fără idei preconcepute despre faptul că O.Z.N.-urile există sau nu există în realitate. Sub conducerea sa, „Grudge" (care în martie, 1952, a devenit cunoscut sub numele de proiectul „Cartea Albastră") a procedat întocmai. Când la începutul anului 1954, Ruppelt a părăsit proiectul, el era convins, în esenţă, de realitatea vizitatorilor veniţi din spaţiul interplanetar. El a cumulat experienţa sa în volumul de memorii intitulat *Raport despre Obiecte Zburătoare Neidentificate* (1956), care a devenit una din cele mai importante lucrări din literatura de specialitate.

Totuşi, curând „Blue Book" va reveni la modelul stabilit de „Grudge". În vara anului 1952 valul de apariţii a atâţat din nou scepticismul. Valul a culminat printr-o spectaculoasă serie de apariţii captate pe canalele radarelor sau văzute de diferiţi cetăţeni deasupra statului Washington (D. C.), la sfârşitul săptămânilor 19-20 şi 26-27 iulie. Canalele de informaţii secrete au fost blocate de relatările despre traficul O.Z.N.-urilor, stârnind îngrijorarea conducerii la nivel înalt cu privire la capacitatea Uniunii Sovietice de a bruia comunicaţiile şi de a folosi basmele cu O.Z.N.-uri în scopul promovării războiului psihologic.

Îngrijorarea acesta a determinat constituirea în secret a unei

comisii din cinci persoane, toți sceptici față de realitatea existenței O.Z.N.-urilor, pentru a examina datele cuprinse în „Blue Book". În următoarele patru zile comisia a cheltuit 12 ore, luând în considerație diferite relatări despre apariții și vizionând două filme cu O.Z.N.-uri (unul realizat în statul Montana, celălalt în Utah), după care a declarat că o continuare oficială a studiului ar însemna „o mare pierdere de timp". Comisia Robertson (după numele șefului ei H. P. Robertson, fizician și membru al C. I. A.) a recomandat „o campanie de dezavuare publică pentru a reduce interesul maselor față de farfuriile zburătoare". Ea a cerut, de asemenea, „să se vegheze grupurile de civili care se interesează de O.Z.N.-uri, datorită influenței mari pe care o pot exercita asupra gândirii în masă... Trebuie avute în vedere aparenta lipsă de răspundere și posibila folosire a acestor grupuri în scopuri subversive".

Comisia Robertson și recomandările sale au fost menținute ani de zile secrete, dar ele au exercitat un impact enorm asupra desfășurării cursului istoriei O.Z.N.-urilor. Forțele Aeriene au redus imediat statutul proiectului „Blue Book" și i-au diminuat și subvențiile, iar după plecarea lui Ruppelt proiectul s-a transformat într-un fel de birou de relații cu publicul, care se limita la „explicarea" prin diferite mijloace a aparițiilor, minimalizându-le semnificația. J. Allen Hynek, astronom și consilier-șef al Forțelor Aeriene ale S. U. A., care participase la întrunirile comisiei (nu în calitate de membru), se va plânge, spunând: „Comisia Robertson... a transformat O.Z.N.-urile într-un subiect lipsit de respect din punct de vedere științific, astfel că timp de 20 de ani nu i s-a mai acordat atenție pentru a se culege măcar datele necesare stabilirii fenomenului O.Z.N."

Forțele Aeriene au irosit prilejul de a realiza lucrul acesta când au pregătit *Raportul special 14 al Proiectului Cartea Albastră* („Blue Book"). Raportul își avea sorgintea în înțelegerea din ianuarie 1952, realizată între „Grudge" și Institutul Memorial Battelle, un grup consultativ de experți cu sediul la Columbia, în statul Ohio. Battelle trebuia să analizeze rapoartele despre O.Z.N.-uri și, în plus, să sprijine Departamentul Forțelor Aeriene în modul de abordare a problemei. „Proiectul Stork", denumirea codificată a „proiectului Battelle", și-a inaugurat oficial activitatea la 31 martie, pe care a continuat-o până în primăvara anului 1955. Descoperirile făcute de acesta au fost încorporate în *Raportul 14*.

Studiul „Stork" a realizat că din mai multe puncte de vedere cele mai bune apariții de O.Z.N.-uri erau cu adevărat surprinzătoare. Un test folosit în statistici spre a determina dacă un lucru diferă cu adevărat de altul a demonstrat că, virtual, nu există posibilitatea ca „aparițiile necunoscute" (inexplicabile) să fie identice cu cele „cunoscute" (explicabile); în felul acesta se falsifica ipoteza, susținând că așa-zisele „necunoscute" sunt de fapt lucruri cunoscute,

dar pentru identificarea cărora nu ar exista suficiente informații relevante. „Stork" a stabilit că așa-zisele necunoscute reprezentau tocmai cazurile pentru care existau informații din abundență.

Dar cum nu așa ceva doreau Forțele Aeriene, oamenii de știință din cadrul „proiectului Stork" nu s-au sfiit să respingă dovezile de neconfundat cu privire la natura extraordinară a fenomenului O.Z.N. O manipulare a datelor ar fi fost criticată practic de toți oamenii de știință independenți care studiaseră *Raportul 14* (pe care Hynek l-ar fi calificat „cu totul incredibil") ceea ce nu l-a împiedicat pe secretarul Departamentului Forțelor Aeriene, Donald A. Quarles, să declare: „Pe baza acestui studiu credem că nici un obiect de genul aceluia numit în mod popular «farfurie zburătoare» nu a străbătut văzduhul Statelor Unite".

Atitudinea permanent negativă a Forțelor Aeriene față de problema O.Z.N.-urilor și explicațiile adesea forțate în legătură cu aparițiile au alimentat bănuielile larg răspândite că acțiunile de discreditare exprimau de fapt îngrijorarea reală a autorităților față de implicațiile fenomenului. După cum au argumentat unii critici, printre care s-a aflat și maiorul de infanterie marină (în retragere) Donald E. Keyhoe, poate că Departamentul Forțelor Aeriene era perfect conștient de realitatea vizitatorilor extratereștri, dar se temea de panica ce s-ar fi declanșat pe plan mondial dacă ar fi recunoscut lucrul acesta.

În martie, 1966, a avut loc în statul Michigan o serie de aparții însoțite de o mare publicitate în mass-media, dintre care însă unele au fost considerate de Hynek, reprezentantul științific al Forțelor Aeriene, drept false fenomene generate de gazele emanate din mlaștini. După aceasta „proiectul Blue Book" a devenit ținta batjocurii presei și a criticilor Congresului. La 5 aprilie, Hynek a depus mărturie în plenul Comitetului Serviciilor Militare din Cameră, cerând „să se înființeze o comisie civilă formată din oameni de știință, fizicieni și sociologi... care să examineze critic problema O.Z.N.-urilor, cu scopul concret de a determina dacă există cu adevărat o problemă majoră". Această propunere a lui Hynek corespundea cu poziția sa exprimată public un an mai înainte, pe canale oficiale.

Departamentul Forțelor Aeriene pentru care problema O.Z.N.-urilor reprezenta de-acum o mare bătaie de cap din punctul de vedere al relațiilor cu publicul și nădăjduia să scape cumva de beleaua aceasta a întâmpinat cu multă mulțumire sfatul lui Hynek. După ce Comitetul Ad-Hoc pentru Analizarea Proiectului „Blue Book", compus din șase membri, a avansat aceeași propunere, Forțele Aeriene au încheiat un contract cu Universitatea Colorado pentru - așa cum s-a prevăzut - realizarea unui studiu științific independent al problemei O.Z.N.-urilor.

Ulterior, Hynek a dezvăluit că acest „comitet Condon" (numit astfel în mod neoficial, după numele directorului său, fizicianul

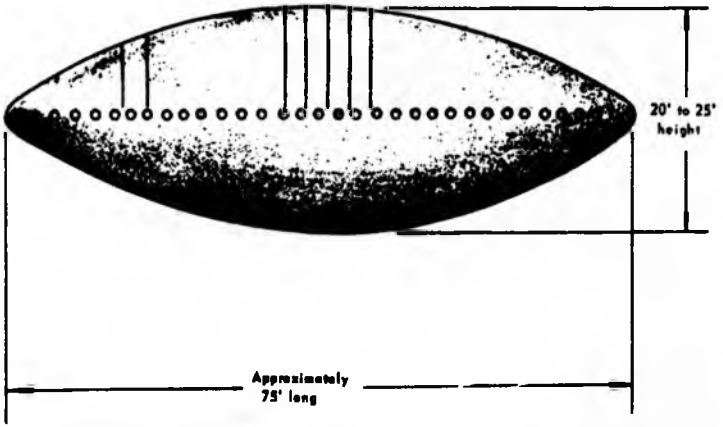

Muzicianul Willian Squyres a zărit – în timp ce se îndrepta spre o stație locală de radio – acest obiect în formă de disc ce plutea în apropiere. El a zărit prin hublou capul și umerii imobili ai unei siluete umane. Proiectul „Blue Book" al Forțelor Aeriene a situat această întâmplare printre cazurile pe care nu le-a putut explica.

Edward U. Condon) constituia doar o formalitate. Surse competente din Departamentul Forțelor Aeriene îl informaseră pe Hynek, că menirea comitetului era aceea de a se dispensa de serviciile „albaștrilor" O.Z.N.-ologi. Condon nu a tăinuit de loc antipatia sa față de subiectul urmărit și curând întreaga operațiune s-a înfundat în controverse. Doi cercetători, care și-au exprimat dezacordul cu părerile lui Condon, au fost demiși. O carte (al cărui co-autor era David R. Saunders, unul din fizicienii demiși) și un articol din revista *Look* demascau ceea ce autorii caracterizau drept ipocrizia și incompetența din interiorul proiectului.

Raportul Condon, intitulat oficial *Studiu Științific al Obiectelor Zburătoare Neidentificate* făcut public în 1969, trăgea – cum era de așteptat – concluzii negative: (în introducere Condon spunea: „Continuarea studiului științific al O.Z.N.-urilor probabil nu ar justifica speranțele că în felul acesta știința ar putea propăși"). Cu toate acestea înșiși membrii comitetului recunoșteau că o treime din cazuri au rămas neexplicate chiar și după o cercetare minuțioasă. Criticii – printre care James E. McDonald, specialist în fizica atmosferică, profesor la Universitaea Arizona – au relevat că și unele din cazurile așa-zis explicate, erau de fapt necunoscute. Ca și în cazul *Raportului Special 14 al Proiectului „Blue Book"*, a fost dat publicității un raport oficial din datele căruia nu se desprinde nici o concluzie.

Oricum, Departamentul Forţelor Aeriene avea ceea ce îşi dorise: un pretext pentru a închide proiectul „Blue Book". La 17 decembrie, 1969, secretarul Forţelor Aeriene, Robert J. Seamans Jr., anunţa că „Blue Book" („Cartea albastră") a fost închisă, rostind - ca un ecou - cuvintele lui Condon: „Continuarea proiectului nu se justifică nici din punctul de vedere al securităţii naţionale şi nici al progresului ştiinţei."

Fenomenul după 1947

Apariţiile de O.Z.N.-uri reprezintă interes mai ales pe plan mondial şi mai puţin din punctul de vedere al uneia sau alteia din naţiuni. Cele mai obişnuite forme consemnate de O.Z.N.-uri sunt discurile şi trabucele; în anii din urmă s-a semnalat şi un număr sporit de O.Z.N.-uri în formă de bumerang şi de triunghiuri. Un număr însemnat de apariţii sunt semnalate sub forma unor puncte luminoase pe cer, în timpul nopţii. Asemenea apariţii adesea au o explicaţie convenţională - Venus, meteoriţi, avioane în zbor - dar în unele cazuri comportarea luminilor nu poate fi explicată cu uşurinţă.

În cartea *Experimentul O.Z.N.* publicată în 1972, Hynek clasifică relatările despre apariţia O.Z.N.-urilor în următoarele categorii generale: lumini în timpul nopţii; discuri în timpul zilei; cazuri surprinse pe ecranele radarelor; întâlnire de gradul întâi (un O.Z.N. zărit de un martor ocular la o distanţă mai mică de 500 de picioare); întâlnire de gradul al doilea (un O.Z.N. afectează fizic mediul înconjurător); şi întâlnire de gradul al treilea (în O.Z.N. sunt zărite fiinţe vii).

Dovezile cele mai relevante despre O.Z.N.-uri ca fenomene fizice extraordinare sunt furnizate de cazurile radar/vizuale şi de Î. Gr. 1. Printre cazurile din prima categorie se numără un incident remarcabil desfăşurat pe durată de mai multe ore între 13 şi 14 august, 1956, la două baze englezeşti administrate în comun de Forţele Regale Aeriene şi de Forţele Aeriene ale S. U. A. Ţinte neidentificate, deplasându-se cu mare viteză, au fost surprinse pe ecranele radarelor din aer şi de pe sol şi au fost zărite de observatori de pe pământ şi de piloţii care se aflau în zbor. Fizicianul Gordon David Thayer, membru al Comitetului Condon, comenta astfel: „Comportamentul în aparenţă raţional, inteligent al O.Z.N.-ului sugera o aparatură mecanică de origine necunoscută ca o explicaţie foarte posibilă a apariţiei".

Cea mai bine documentată Î. Gr. 2, cu urme fizice, s-a petrecut în după-amiaza zilei de 8 ianuarie, 1981. Un bătrân care trebăluia în grădina sa din Trans-en-Provence, Franţa, a relatat că zărise aterizând „o navă... ca două farfurii răsturnate una peste alta". Obiectul a rămas pe pământ o scurtă perioadă de timp, apoi şi-a

„Cupola zburătoare" fotografiată în anii '50 este una din sutele de poze falsificate începând din 1947. Fotografiile contrafăcute sunt cele mai numeroase falsuri comise în materie de O.Z.N., deoarece ele sunt relativ uşor de realizat şi greu de dovedit.

luat zborul şi a dispărut. La locul aterizării au fost descoperite urme, semne imprimate în pământ şi alte dovezi ale prezenţei unui vehicul de dimensiuni mari. În urma acestei relatări, agenţia oficială franceză de monitorizare a O.Z.N.-urilor – Group d'Etudes de Phenomènes Aerospaciaux Non-Identifiés (G. E. P. A. N.) A efectuat intense cercetări la faţa locului, culegând eşantioane de sol, frunze şi plante care au fost analizate în cele mai însemnate laboratoare botanice din Franţa, care îl avea în frunte pe Michel Bounias. În 1983, G. E. P. A. N. a publicat o monografie de 66 de pagini cu privire la acest caz. Documentul constata că în mod inexplicabil frunzele pierduseră 30 până la 50 la sută din clorofilă şi îmbătrâniseră brusc într-un mod care nu se putea realiza în laborator. Existau dovezi ale unui „fapt ieşit din comun care a determinat deformarea terenului, modificări cauzate de efecte de masă, mecanice şi de căldură şi, poate, provocând unele transformări aduse mineralelor [fosfat şi zinc]... Pentru prima oară am întâlnit (întrunite) un complex de factori care ne determină să acceptăm că ceva asemănător celor descrise de martorul ocular s-a petrecut cu adevărat acolo".

Prin natura lor Î. Gr. 3 sunt cele mai bizare apariţii de O.Z.N.-uri şi de aceea se bucură de cea mai largă şi senzaţională publicitate. La începuturi, O.Z.N.-ologii le considerau cele mai dificile de acceptat. Dar chiar şi în rarele ocazii când au fost investigate asemenea relatări, Forţele Aeriene au recunoscut că nu le puteau explica. În majoritatea cazurilor martorii - individuali sau în grup - păreau a fi de bună credinţă şi sănătoşi mental, după efectuarea unor teste psihologice. Î. Gr. 3 se extind, ca varietate, de la observarea fugitivă a unor siluete umanoide în O.Z.N. (aproape în toate cazurile de Î. Gr. 3 s-a semnalat lucrul acesta) şi până la răpiri şi luarea în O.Z.N. a martorilor oculari; şi chiar raporturi apropiate cu membrii echipajului O.Z.N.-ului.

Una din cele mai bine atestate Î. Gr. 3 s-a petrecut în serile de 26 şi 27 iunie, 1959, la Boianai, în Papua-Noua Guinee. Un misionar anglican din Australia, reverendul W. B. Gill şi încă vreo alţi treizeci de oameni prezenţi au zărit la lumină prin cupola unui O. Z. N. ce plutea în văzduh, siluete asemănătoare cu ale oamenilor. Lui Gill i s-a părut că fiinţele „se ocupau cu o treabă nelămurită". Cu prilejul celei de a doua întâlniri, Gill şi ceilalţi martori oculari au făcut semne cu mâinile, la care fiinţele din O.Z.N. au răspuns la fel.

Contacte şi contacte

Lumea crede, în general, că mulţi cetăţeni care pretind că au văzut un O.Z.N. sunt farsori sau escroci, dar cazurile acestea sunt relativ neobişnuite, în comparaţie cu cetăţenii cinstiţi care comit o greşeală de identificare şi al căror număr e considerabil mai mare. Chiar şi Forţele Aeriene au recunoscut că doar unu la sută din semnalările primite despre vizionarea unor O.Z.N.-uri erau falsuri, iar din acestea o bună parte reprezentau farfuriile măsluite foarte uşor de realizat. Cu toate acestea s-au înregistrat nişte înşelăciuni spectaculoase.

Trecuseră doar câteva zile de când Arnold semnalase apariţia O.Z.N.-ului din 1947 şi doi indivizi din Tacoma, statul Washington, au comis prima înşelătorie. Aceştia au prezentat o substanţă care - au pretins ei - fusese aruncată dintr-o „gogoaşă zburătoare", care trecuse plutind deasupra insulei Maury din apropiere. S-a întreprins o cercetare oficială în cursul căreia au pierit doi ofiţeri de aviaţie într-un accident, întâmplare care a aţâţat zvonurile potrivit cărora cei doi fuseseră ucişi „pentru că ştiau prea multe". Însă indivizii comiseseră doar o farsă care se soldase cu rezultate nefericite.

Începând din anul 1950, diferiţi cetăţeni exaltaţi, care locuiau mai ales (dar nu numai) în California de sud, au pretins că au avut contacte cu vizitatori paşnici sosiţi de pe Venus, Marte, Saturn şi alte planete. Mulţi dintre cei „contactaţi" (cum au fost numiţi)

au susţinut că au efectuat călătorii interplanetare şi că au participat la întruniri cu extratereştrii („Frăţia spaţială") în spaţiu îndepărtat sau în alte lumi. Drept dovadă ei au prezentat prim-planuri ale aeronavelor cu care susţineau că voiajaseră, atât de clare încât stârneau bănuieli, precum şi alte fotografii foarte neconvenabile prin neclaritatea lor, ale prietenilor din „Frăţia spaţială".

Figura cea mai proeminentă din această categorie a fost George Adamski, a cărui aventură a început la 20 noiembrie, 1952, când - a pretins - l-a întâlnit pe Orthon, locuitor al planetei Venus, în deşertul californian. Truman Bethurum, Daniel Fry, George van Tassel, Howard Menger şi alţii, de asemenea au scris cărţi şi au ţinut numeroase conferinţe, făcând o mulţime de prozeliţi printre adepţii fideli ai farfuriilor zburătoare. În deceniul al optulea majoritatea „contactaţilor" din prima perioadă decedaseră deja, dar vidul a fost umplut de Billy Meier, un fermier elveţian, care a prezentat fotografii ale „navelor-rază" şi a istorisit despre contactele sale cu „cosmonauţi" veniţi din Pleiade. Adamski, Meier şi alţii au constituit subiectul central al presei, care - uneori - a făcut dezvăluiri jenante, ca în cazul lui Meier când o fotografie furnizată de el reprezentând, chipurile, un cosmonaut de pe o altă planetă, s-a dovedit a fi o prezentatoare de mode, a cărei poză fusese decupată dintr-o revistă europeană cunoscută. Totuşi, discipolii au rămas neclintiţi în credinţa lor, socotindu-l încă şi astăzi pe Adamski (decedat în 1965) drept un erou al mişcării.

Nu toţi (ba chiar mulţi dintre „contactaţi") erau şarlatani de tipul acesta. Unii considerau că au realizat un contact psihic şi nu fizic cu extratereştrii, fapt care - în mod convenabil - nu îi obliga să prezinte „dovezi" dubioase în sprijinul poveştilor debitate despre „întâlnirile faţă în faţă" cu extratereştrii. Alţi „contactaţi psihic" au demonstrat sinceritate de netăgăduit adesea în mod şocant. Gloria Lee, de pildă, a postit până a murit, la îndemnul unui, „prieten din Jupiter". Dorothy Martin, din Oak Park, Illinois, a primit un mesaj de la Sananda, un locuitor extraterestru, prin care era prevenită despre dezastrul geologic ce avea să se abată la 20 decembrie, 1954. Ea şi adepţii ei alertaţi prin presă au abandonat locurile de muncă şi s-au adunat la nişte puncte convenite de unde urmau să fie salvaţi de nave spaţiale, înainte de data fatidică. Dar „farfuria" nu s-a arătat, iar organizatoarea şi fidelii au ajuns bătaia de joc a tuturora.

Mişcarea „contactaţilor" continuă şi în zilele noastre, deşi în alte forme. „Megastarurile" s-au dus şi au rămas puţini „contactaţi" de profesie. „Contactatul" tipic modern nu se deosebeşte prin nimic în ceea ce priveşte înfăţişarea sa exterioară de vecinii săi, comunicările individuale cu extratereştri (prin voci misterioase, mesaje prin teleimprimatoare sau canalizări) sunt tăinuite faţă de toţi cu excepţia unor membri apropiaţi din propria familie şi faţă de câţiva tovarăşi de încredere. În fiecare an, unii dintre aceştia se întrunesc

la campusul Universității Wyoming din Laramie, unde „contactatul" și psihologul R. Leo Sprinkle patronează Conferința despre O.Z.N. din Munții Stâncoși.

După 1980 a apărut pe scenă un nou tip de impostor.

Când vechile suspiciuni despre tăinuirea în mod oficial a unor importante descoperiri în legătură cu O.Z.N.–urile au fost reînnoite, unii O.Z.N.–ologi s–au grăbit să dea în vileag așa–zisele „secrete sinistre" ale O.Z.N.–urilor, despre care ar fi avut cunoștință. Au fost publicate cărți foarte scumpe, au fost înregistrate benzi video și audio care au colportat mesaje de groază și paranoia despre un pretins pact încheiat de guvernul S. U. A. cu extratereștri haini, cu teorii propagate – uneori deschis antisemite – de către organizațiile de dreapta.

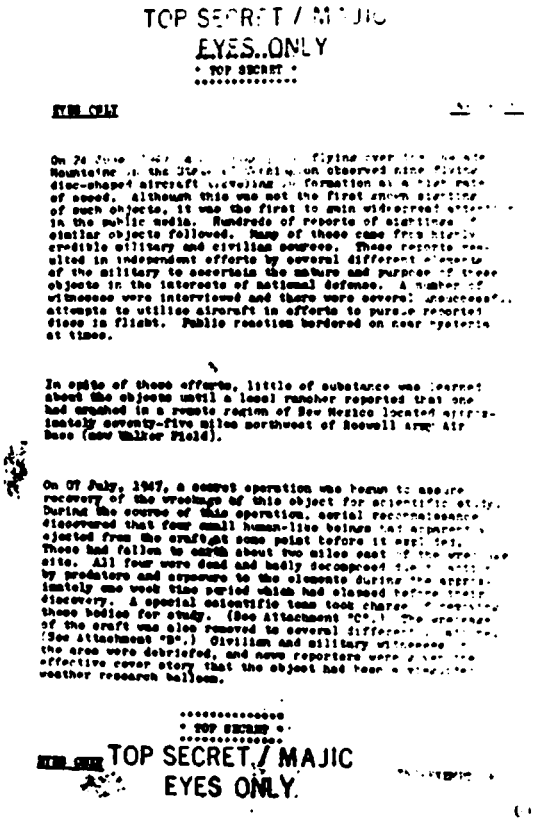

TOP SECRET / MAJIC
EYES..ONLY
* TOP SECRET *

On 24 June 1947, a [illegible] flying over the Cascade Mountains in the State of Washington observed nine flying disc-shaped aircraft travelling in formation at a high rate of speed. Although this was not the first known sighting of such objects, it was the first to gain widespread attention in the public media. Hundreds of reports of sightings of similar objects followed. Many of those came from highly credible military and civilian sources. These reports resulted in independent efforts by several different elements of the military to ascertain the nature and purpose of these objects in the interests of national defense. A number of witnesses were interviewed and there were several unsuccessful attempts to utilize aircraft in efforts to pursue reported discs in flight. Public reaction bordered on near hysteria at times.

In spite of these efforts, little of substance was learned about the objects until a local rancher reported that one had crashed in a remote region of New Mexico located approximately seventy-five miles northwest of Roswell Army Air Base (now Walker Field).

On 07 July, 1947, a secret operation was begun to assure recovery of the wreckage of this object for scientific study. During the course of this operation, aerial reconnaissance discovered that four small human-like beings had apparently ejected from the craft at some point before it exploded. These had fallen to earth about two miles east of the wreckage site. All four were dead and badly decomposed due to [illegible] by predators and exposure to the elements during the approximately one week time period which had elapsed before their discovery. A special scientific team took charge of recovering these bodies for study. (See Attachment "C".) The wreckage of the craft was also removed to several different [illegible]. (See Attachment "B".) Civilian and military witnesses in the area were debriefed, and news reporters were given the effective cover story that the object had been a [illegible] weather research balloon.

* TOP SECRET *

TOP SECRET / MAJIC
EYES ONLY

După 1980 a fost dat în vileag un document pregătit pentru proiectul ultrasecret O.Z.N.–„Majestic 12". Se presupune că poartă data de 18 noiembrie, 1952 și că a fost prezidat de președintele Eisenhower, pentru a–l informa despre recuperarea rămășițelor unor O.Z.N.–uri și ale ființelor extraterestre dinăuntru. Este, aproape cu certitudine, un fals, dar identitatea autorilor și motivele înșelăciunii au rămas un mister.

Teorii despre O.Z.N.

Până la mijlocul anilor '60 două interpretări ale fenomenului au dominat controversa despre O.Z.N.-uri. (Speculațiile inițiale despre arme secrete au încetat prin anii '50). Prima interpretare considera că toate O.Z.N.-urile erau „prostii", cu alte cuvinte erau fie falsuri, fie interpretări eronate, fie năluciri. Cea de a doua interpretare considera O.Z.N.-urile nave extraterestre. Promotorul primei interpretări era Donald H. Menzel, astronom la Universitatea Harvard; a doua era susținută de Donald F. Keyhoe, ziarist specializat în probleme de aviație. Amândoi au scris cărți importante și articole, susținându-și pozițiile și pretinzând că au aliați influenți

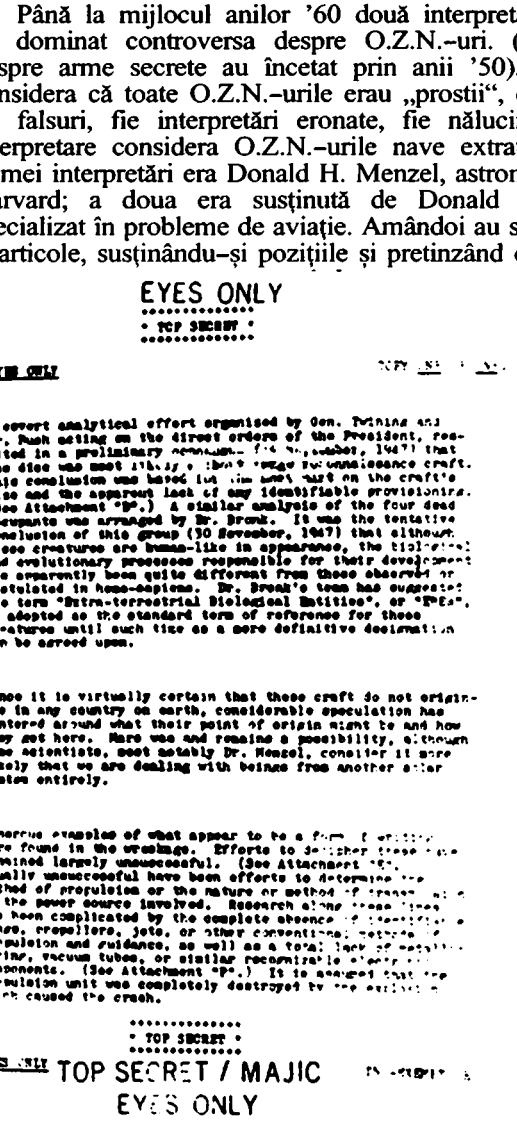

EYES ONLY

****

* TOP SECRET *

****

EYES ONLY

A covert analytical effort organized by Gen. Twining and Dr. Bush acting on the direct orders of the President, resulted in a preliminary report [illegible] September, 1947) that the disc was most likely a [illegible] reconnaissance craft. This conclusion was based [illegible] on most part on the craft's size and the apparent lack of any identifiable propulsion. (See Attachment "B".) A similar analysis of the four dead occupants was arranged by Dr. Bronk. It was the tentative conclusion of this group (30 November, 1947) that although these creatures are human-like in appearance, the biological and evolutionary processes responsible for their development have apparently been quite different from those observed or postulated in Homo-sapiens. Dr. Bronk's team has suggested the term "Extra-terrestrial Biological Entities", or "ETBE", be adopted as the standard term of reference for these creatures until such time as a more definitive determination can be agreed upon.

Since it is virtually certain that these craft do not originate in any country on earth, considerable speculation has centered around what their point of origin might be and how they got here. Mars was and remains a possibility, although some scientists, most notably Dr. Menzel, consider it more likely that we are dealing with beings from another solar system entirely.

Numerous examples of what appear to be a form [illegible] were found in the wreckage. Efforts to decipher these [illegible] remained largely unsuccessful. (See Attachment "C". Equally unsuccessful have been efforts to determine the method of propulsion or the nature or method of transmission of the power source involved. Research along these lines has been complicated by the complete absence of identifiable wings, propellers, jets, or other conventional methods of propulsion and guidance, as well as a total lack of recognizable wiring, vacuum tubes, or similar recognizable electronic components. (See Attachment "D".) It is assumed that the propulsion unit was completely destroyed by the explosion which caused the crash.

****

* TOP SECRET *

****

EYES ONLY TOP SECRET / MAJIC

EYES ONLY

printre oamenii de știință și militari, precum și în rândurile guvernului.

Spre sfârșitul anilor 1960, O.Z.N.-ologii au început să ia în considerație o nouă abordare a enigmei, reprezentată de O.Z.N.-uri. John A. Keel, scriitor din New York și Jacques Vallée, teoretician franco-american, specializat în astronomie și știința computerelor, au avansat ideea că relatările despre O.Z.N.-uri, mai ales acelea considerate „extrem de stranii", indicau mai degrabă un fenomen paranormal, decât ființe vii în aparate metalice venite din spațiile extraterestre. În cartea sa *O.Z.N.-urile: Operațiunea Calul Troian* (1970) Keel a numit „ultratereștri" ființele inteligente din O.Z.N.-uri și le-a calificat drept făpturi rău-intenționate, originare din alte dimensiuni ale existenței. În *Pașaport pentru Magonia* (1969), Vallée a făcut legătura între O.Z.N.-urile moderne și vechile tradiții despre zâne și alte entități supranaturale. În alte cărți publicate ulterior, cum au fost *Colegiul invizibil* (1975), *Mesagerii deziluziilor* (1979) și *Revelații* (1991), el a adăugat la sosul general noi ingrediente, precum tema conspirației, sugerând că grupări secrete manipulau fenomenul în scopuri proprii.

Alți O.Z.N.-ologi au considerat „școala ocultă" ca fiind prea speculativă pentru gustul lor, dar au fost de acord cu Keel și Vallée potrivit cărora cheia misterului rezida în rapoartele cele mai bizare pe care O.Z.N.-ologii tradiționali - obsedați de ideea credibilității, a documentației și a dovezilor - le-au ignorat sau le-au neglijat. Dintr-o dată, relatările despre întâlniri au căpătat statut de responsabilitate, ca experiențe trăite în mediul personal și cultural al acelora care deveneau subiecte ale întâlnirilor. Astfel, întâlnirile cu O.Z.N.-uri care nu puteau fi explicate (ca erori de identificare, falsuri sau fenomene naturale greu de înțeles, cum sunt luminile iscate de seisme și fulgerele globulare) erau considerate doar ca viziuni onirice deosebit de puternice; iar răpirile efectuate de extratereștri, de exemplu, nu constituiau decât o variantă a Erei Spațiale, care în epocile anterioare fuseseră cunoscute ca răpiri de către zâne sau alte ființe miraculoase.

Volumul *Fenomene neidentificate* (1975) de Jerome Clark și Loren Coleman a fost prima lucrare ce a susținut această poziție. Ulterior, autorii francezi Michel Monnerie, Gerard Barthel și Jacques Brucker, precum și (cel mai influent) englezul Hilary Evans, au publicat lucrări în care consemnau „ipoteza psihosocială" (după cum va fi numită), care va deveni o forță de mâna întâi în O.Z.N.-ologie mondială, mai ales în Europa.

Accidente fatale, camuflări și controverse

Dar în Statele Unite entuziasmul pentru abordarea ocultă și psihosocială se estompase aproape cu totul spre finele deceniului

al optulea. Unul din motivele care a determinat aceasta a fost publicarea – în virtutea „Actului de liberă circulaţie a informaţiilor" – a multor rapoarte despre O.Z.N., care până atunci fuseseră secrete. În aceste documente se reamintea O.Z.N.–ologilor despre apariţiile receptate radar–vizual şi alte cazuri impresionante care le incitaseră interesul pentru acest subiect. În legătură cu aceasta au fost reamintite speculaţiile despre faptul că oficialităţile au ascuns cazurile speciale pentru a nu ajunge la cunoştinţa publicului.

Keyhoe şi alţii care criticau politica de camuflare a adevărului, bănuiau că Forţele Aeriene ascunseseră cele mai dramatice cazuri de apariţii descoperite de piloţi, filmate sau înregistrate pe ecranele radarelor. Puţini au fost aceia care au dat crezare zvonurilor potrivit cărora Forţele Aeriene ar fi posedat dovezi concrete în legătură cu vizitele întreprinse de extratereştri, ca – de pildă – epavele unor „farfurii" zdrobite de sol, precum şi trupurile neînsufleţite ale membrilor echipajelor. Relatări de genul acesta au fost vehiculate într–o vestită înşelătorie pusă la cale de un escroc scriitor, Frank Scully, care le–a inclus într–un *best–seller* – *În spatele farfuriilor zburătoare* (1950). Lansat ca parte a întregii înşelătorii de către doi oameni de încredere, în cele din urmă falsul a fost demascat de (pe atunci) populara revistă *True*.

Chiar şi aşa zvonurile nu au încetat. În anii '70, experimentatul O.Z.N.–olog Leonard H. Stringfield a început să adune relatări şi să discute cu martori, unii de mâna întâi, în legătură cu asemenea evenimente. Alţi doi O.Z.N.–ologi, Stanton T. Friedman şi William L. Moore, şi–au concentrat investigaţiile asupra unui singur episod, presupusul accident, soldat cu zdrobirea de sol a unui O.Z.N. în ţinutul Lincoln, statul New Mexico, la începutul lunii iulie, 1947. Ei au întreprins primele cercetări aprofundate în cazul pe care Stringfield îl numise „întâlnire de gradul 3". În cursul investigaţiilor au discutat cu aproape treizeci de persoane, care fuseseră direct implicate, precum şi cu încă vreo cincizeci, care indirect avuseseră legătură cu acest caz. Câţiva ani mai târziu o organizaţie din Chicago – „Centrul J. Allen Hynek pentru Studiul O.Z.N.–urilor" – a efectuat investigaţii pe cont propriu. Numărul persoanelor cu care s–a discutat – de la pădurari, până la generali de aviaţie – a depăşit cifra de 400. „Incidentul Rosswell" – numit astfel deoarece primele cercetări fuseseră efectuate de Forţele Aeriene de la aeroportul Rosswell, din oraşul Rosswell, statul New Mexico – s–a situat în centrul atenţiei O.Z.N.–ologiei americane.

Incidentul Rosswell în sine părea bine documentat şi cu adevărat enigmatic, dar el a avut şi anumite părţi care nu puteau fi verificate. Moore a susţinut că în timpul investigaţiilor a luat legătură cu persoane din agenţiile militare şi civile de informaţii însărcinate cu camuflarea cazului. Aceste persoane, cărora le–a dat numele generic „păsările", precum şi pseudonime individuale ca „Şoimul",

„Condorul" sau „Vrabia", ar fi făcut dezvăluiri senzaționale și fantastice nu numai în legătură cu zdrobirea de pământ a unor aeronave spațiale, dar și în legătură cu contactele nemijlocite dintre extratereștri și reprezentanții guvernului S. U. A. „Păsările" ar fi promis „un autocamion plin de documente" în sprijinul incredibilelor dezvăluiri făcute, dar nu au scos la iveală decât un mănunchi de hârtii, inclusiv câteva pagini dintr-o informare pregătită, se pare, pentru președintele Carter.

Documentul cel mai de seamă a sosit într-o zi de decembrie a anului 1984 într-un plic expediat din Albuquerque, adresat lui Jaime Shandera, asociatul lui Moore, și nu indica adresa expeditorului. În plic se afla o rolă de film de 35 mm, care - după developare - s-a constatat că reprezenta o parte dintr-o informare pentru președintele S. U. A. Documentul, care purta data de 18 noiembrie 1952, ar fi fost conceput de viceamiralul Roscoe H. Hillenkoltter pentru informarea președintelui-ales Dwight D. Eisenhower și se referea la două accidente în cadrul cărora O.Z.N.-urile se zdrobiseră de sol; unul din accidente se petrecuse la Rosswell, în 1947, al doilea la frontiera dintre Texas și Mexic. De asemenea documentul dezvăluia existența unei „Operațiuni Majestic 12" (prescurtat: M. J. -12), în care erau implicate personalități proeminente din domeniul informațiilor, științelor și militar și care supervizaseră studiul despre accident și cadavrele „entităților biologice extraterestre" (E. B. E.).

O copie a acestui document a ajuns în mâinile O.Z.N.-ologului britanic Timothy Good, care a pretins că îi fusese furnizat de o sursă din cadrul serviciilor de informații. Good, precum și Moore și Shandera au dat în vileag aproape în același timp - mai 1987 - copiile documentelor pe care le dețineau. Ca urmare s-a dezlănțuit o controversă furibundă, precum și o publicitate masivă în presă (inclusiv *New York Times*) și în emisiunea *Nightime* a postului de televiziune A. B. C. S-a lansat o cercetare intensă de către F.B.I. la Los Angeles și New York, dar - ca și O.Z.N.-ologii - nu a izbutit să dea de capătul firului. Din motive tehnice și din cauza unei iscălituri suspecte documentul a fost considerat drept un fals. Excepție făceau cei ce continuau să creadă cu încăpățânare în autenticitatea lui. Însă motivele și identitatea falsificatorului au rămas obscure, la fel ca identitatea „păsărilor".

Viitorul O.Z.N.-ologiei

În anii din urmă s-a constatat o bună profesionalizare a studierii O.Z.N.-urilor. Lucrul acesta s-a datorat - în parte - procesului firesc de maturizare, dar și pătrunderii în rândul O.Z.N.-ologilor a specialiștilor din domeniul social, precum și al profesioniștilor

în controlul sănătății mentale, care au fost intrigați de relatările făcute de persoane aparent sincere și sănătoase psihic, despre răpiri organizate de entități din O.Z.N.-uri. După 1990 au început să fie depuse eforturi spre a lămuri dacă asemenea întâmplări erau generate de factori psihologici interni sau externi.

Ipoteza psihosocială continuă să facă vogă în Europa, deși ea a generat dubii, ca urmare unei serii de cazuri radar-vizuale testate în Belgia între 1989 și 1990. În America continuă să se mențină interesul față de ascunderea adevărului de accidentele de O.Z.N.-uri și de vizitatorii extratereștri, prin noi descoperiri, documente, zvonuri și relatări care apar cu regularitate. Indiferent dacă reușește sau nu să ofere soluții, O.Z.N.-ologia se găsește în perioada cea mai fecundă.

BIBLIOGRAFIE

Adamski, George. *Inside the Space Ships.* Neew York: Abelard-Schuman, 1955.

Clark, Jerome: *UFOs in the 1980s: The UFO Encyclopedia, Volume 1.* Detroit, MI: Apogee Books, 1990.

***. *The Emergence of a Phenomenon: UFOs from the Beginning Through 1959 – The UFO Encyclopedia, Volume 2.* Detroit, MI: Omnigraphics, 1992.

Curran, Douglas. *In Advance of the Landing: Folk Concepts of Outer Space.* New York: Abbeville Press, 1985.

Eberhart, George M., ed. *The Roswell Report: A Historical Perspective.* Chicago: J. Allen Hynek Center for UFO Studies, 1991.

Fawcett, Lawrence, and Barry J. Greenwood. *Clear Intent: The Govemment Coverup of the UFO Experience.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1984.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Gillmor, Daniel S., ed. *Scientific Study of Unidentified Flying Objects.* New York: Bantam Books, 1969.

Hall, Richard H., ed. *The UFO Evidence.* Washington, DC: National Investigations Committee on Aerial Phenomena, 1964.

Hendry, Allan. *The UFO Handbook: A Guide to Investigating, Evaluating and Reporting UFO Sightings.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1979.

Hopkins, Budd. Intruders: *The Incredible Visitations at Copley Woods.* New York: Random House, 1987.

Hynek, J. Allen, *The UFO Experience: A Scientific Inquiry.* Chicago: Henry Regnery Company, 1972.

Jacobs, David Michael. *The UFO Controversy in America.* Bloomington, IN: Indiana University Press, 1975.

***. *Secret Life: Firsthand Accounts of UFO Abductions.* New York: Simon and Schuster, 1992.

Keel, John A. *UFOs: Operation Trojan Horse.* New York: G. P. Putnam's Sons, 1970.

Keyhoe, Donald E. *Flying Saucers from Outer Space.* New York: Henry Holt and Company, 1953.

Menzel, Donald H., and Enerst H. Toves. *The UFO Enigma: The Definitive*

Explanation of the UFO Phenomenon. Garden City. NY: Doubleday and Company, 1977.

Randle, Kevin D., and Donald R. Schmitt. *UFO Crash at Roswell.* New York: Avon Books, 1991.

Ruppelt, Edward J. *The Report on Unidentified Flying Objects.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1956.

Sagan, Carl, and Thornton Page, eds. *UFOs – A Scientific Debate.* Ithaca, NY: Cornell University Press, 1972.

Saunders, David R., and R. Roger Harkins. *UFOs Yes!: Where the Condon Committee Went Wrong.* New York: World Publishing Company, 1968.

Vallée, Jacques. *Passport to Magonia: From Folklore to Flying Saucers.* Chicago: Henry Regnery Company, 1969.

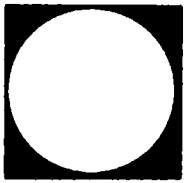

OGOPOGO

În jurul orei opt, într-o dimineaţă plăcută din jumătatea lunii iulie a anului 1974, o adolescentă se scălda în lacul Okanagan, un lac lung de 80 de mile din sudul Columbiei Britanice. Ea înota spre o platformă specială de popas şi sărituri în apă pentru amatori, situată la vreun sfert de milă de plajă. Îi mai rămăseseră cam trei picioare ca să ajungă la platformă, când ceva voluminos s-a ciocnit de picioarele ei. Speriată, fata s-a refugiat repede pe platformă.

La adăpost, de la locul ei fata a zărit în apa limpede, la distanţă de vreo 15-20 de picioare, un animal straniu. După mai bine de un deceniu ea i-a povestit lui Richard Greenwell, membru al Societăţii Internaţionale de Criptozoologie: „Am putut vedea o cocoaşă sau un rotocol care părea să fie lung de opt picioare şi se înălţa patru picioare deasupra apei; animalul înota înainte... Se îndrepta spre nord, îndepărtându-se de mine; nu părea deloc grăbit, înota foarte lent... I-am zărit în apa clară coada lungă de vreo zece picioare. Coada era bifurcată şi orizontală, aşa cum e coada balenei, era lată de patru până la şase picioare. În timp ce animalul se scufunda, coada i-a ieşit cam un picior deasupra apei". Apoi fiinţa nu s-a mai văzut. Tot episodul a durat patru sau cinci minute.

Martora oculară, care a ţinut să fie identificată doar ca doamna B. Clark, i-a spus lui Greenwell că animalul era de culoare „cenuşie, foarte întunecată" şi că înainta ondulându-se. Ea a rămas cu „impresia că fiinţa nu avea gât, capul fiind lipit direct de trup, ca la peşte sau şarpe... Fătura aceea semăna mai degrabă cu o balenă, decât cu un peşte, dar nu am văzut niciodată o balenă atât de costelivă, atât de asemănătoare cu un şarpe".

Totuşi, cândva a existat o astfel de balenă. Dovada constă în rămăşiţele fosile descoperite, dar ea a dispărut de peste 20 de milioane de ani. Zoologii şi paleontologii o numesc Basilosaurus sau zeuglodon; existenţa în Okanagan a unui animal foarte asemănător cu acesta a fost semnalată de câteva decenii. Începând din 1926, animalul a căpătat numele de Ogopogo, o parodie a unui muzic-hall englezesc.

În pofida numelui său caraghios, Ogopogo este cel mai plauzibil dintre toţi monştrii lacurilor, mai ales pentru faptul că diversele relatări despre el sunt consecvent asemănătoare. În plus este evident că ele nu se bizuie pe imaginile de folclor ale şerpilor uriaşi sau

Ogopogo, monstrul din lacul Okanagan din Columbia Britanică și steaua spectacolului „Zilele Ogopogo" (Prin bunăvoința lui Loren Coleman).

ale plesiozaurilor cu gât lung. Criptozoologii și paleontologii, precum și multe alte persoane au cunoștință de zeuglodoni.

Emigranții albi s-au așezat în zona lacului Okanagan prin 1860 și imediat după aceea au început să circule zvonuri despre existența unor animale stranii în apele lacului. Indienii, care de mult ajunseseră la această concluzie, spuneau că o făptură cu o înfățișare de șarpe sălășluia acolo; ei o numeau *naitaka*, iar *naitaka* figura într-un ciclu de legende indiene cu conținut supranatural. Una din primele apariții pe lac a avut loc după 1870; atunci martorii de pe maluri opuse ale lacului au zărit o ființă cu aspect de șarpe, care înota împotriva vântului și curentului. Inițial ambii martori au crezut că aveau de a face cu un buștean; în decursul anilor, mulți alți martori oculari au descris că văzuseră „un buștean care se însuflețise".

Începând de prin anii 1926 au fost organizate acțiuni de vânătoare din Canada și S. U. A. Participanții au străbătut în lung și lat lacul Okanagan, în nădejdea că vor captura vreun exemplar; în același timp au continuat aparițiile sporadice, de-a lungul deceniilor care au urmat. Una din întâlnirile care au ieșit din obișnuit s-a petrecut la 2 iulie, 1949. În seara zilei respective, un grup, care se afla pe o ambarcațiune în larg, nu departe de țărm, a zărit, la circa 100 de picioare depărtare, un animal parțial scufundat în apă. Animalul avea coada „bifurcată" și orizontală (ca la balene), iar trupul ca de șarpe înainta ondulându-se (dar nu caracteristic reptilelor). Era vizibilă deasupra apei spinarea netedă și întunecată, pe o lungime de vreo 30 de picioare. Capul se afla sub apă probabil pentru că animalul era în căutare de hrană. Un alt martor de pe mal a zărit și el ființa respectivă.

În 1967, o apariție la vârful sudic al lacului Okanagan, care a fost zărită de peste douăzeci de persoane, a făcut virtual certă identificarea ei cu balena. Unul din martori a precizat că animalul „avea capul ca o găleată și azvârlea apă". La 30 iulie, 1989, când Ogopogo și-a făcut apriția la o mie de picioare depărtare de o echipă de cercetători ai Clubului Criptozoologic din Columbia Britanică, John Kirk l-a văzut cu claritate prin telescop. El a afirmat că „pielea animalului era ca a unei balene".

Analizând peste două sute de relatări culese și adunate de Mary Moon, Roy P. Mackal schițează portretul general al animalului Ogopogo:

„Animalul seamănă foarte mult cu un buștean, cu corp prelung, ca al unui șarpe, care nu se îngroașă la mijloc. Măsoară cam 12 m. (40 de picioare) în lungime, dar au fost semnalate și exemplare mai reduse ca dimensiune, precum și câteva mai mari, până la vreo 20 m. (70 de picioare)... Pielea, după cum a fost descrisă, are culoarea verde-închis până la verde-negru, sau brună spre negru, sau brună foarte închis. Rareori se semnalează culoarea cenușie sau albastră spre negru, uneori chiar brună aurie. Cel mai adesea pielea e descrisă fără solzi, deși o parte a trupului trebuie să aibă niște plăci, solzi sau structuri asemănătoare. Unii care au avut prilejul să vadă mai de aproape, semnalau niște structuri comparabile cu plăcile care se găsesc pe părțile laterale ale sturionilor. Cea mai mare parte a spinării e netedă, deși o porțiune e acoperită cu o creastă zimțată ca de fierăstrău. De asemenea, uneori s-a semnalat păr sau structuri de peri în jurul capului, iar în puține cazuri s-a menționat o coamă sau o structură ca o perie pe spinare și pe gât".

Mackal relevă că aceste caracteristici „se potrivesc unei singure ființe", zeuglodonul și remarcă relatările despre animale identice semnalate în largul coastei Columbiei Britanice, precum și în lacurile canadiene. El sugerează că „Ogopogii" sunt animale odinioară oceanice care s-au adaptat la mediul de apă dulce și care pot fi întâlnite în lacurile Manitoba („Manipogo"), Winnipegosis („Winnipogo") și Dauphin.

Aspectul negativ îl constituie faptul că nu există fotografii convingătoare de Ogopogo. Toate dovezile fotografice existente sunt neconcludente, în cazul cel mai bun și suspecte, în cazul cel mai rău. Probabil pentru că Ogopogo nu s-a bucurat de atenția științifică acordată monstrului din Loch Ness, în cazul acesta nu există teste pe bază de sonar sau de alte mijloace electronice. Până în prezent fenomenul Ogopogo se întemeiază pe declarațiile martorilor oculari.

BIBLIOGRAFIE

Close Encounter in Lake Okanagan Revealed. The ISC Newsletter 6, 1 (Spring 1987): 1-3.

Conklin, Ellis E. *Ogopogo Brouhaha. Seattle Post-Intelligencer* (March 7, 1991).

Farrow, Moira. *Encounters with 'Ogopogo'. Vancouver Sun* (July 25, 1990). UFONS 260.

Greenwell, J. Richard. *Interview: The Lady of the Lake Talks About Ogopogo. The ISC Newsletter* 5, 6 (Summer 1986): 1–3.

Kirk, John. *BCCC Report on Okanagan Lake, 1989. Cryptozoology* 8 (1989): 75–79.

Lloyds of London to Insure Ogopogo. The ISC Newsletter 3, 1 (Spring 1984): 3–4.

Mackal, Roy P. *Searching for Hidden Animals.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1980.

Moon, Mary. *Ogopogo: Canada's Loch Ness Monster. Fate* 31, 11 (November 1978): 34–42.

X. *A Mari Usque Ad Mare. Fortean Times* 46 (Spring 1986): 44–51.

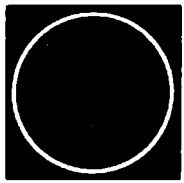

OMUL-FLUTURE

Omul-fluture este, poate, cea mai stranie făptură menită să binecuvânteze (ori să provoace groaza) în epoca O.Z.N.-urilor. Această monstruozitate înaripată a fost rareori pusă în legătură directă cu O.Z.N.-urile; manifestarea lui cea mai vestită - aceea care îi dă și numele - s-a petrecut concomitent cu o serie de relatări despre apariţiile de O.Z.N.-uri și despre alte fenomene ciudate, ca - de exemplu - vizitele făcute de oamenii în negru, în valea râului Ohio în 1966 și 1967.

Târziu, în noaptea de 15 noiembrie, 1966, două cupluri de tineri căsătoriţi călătoreau cu maşina. Tocmai depăşiseră o uzină abandonată, care produsese T. N. T.[1] și care era situată în apropiere de Point Pleasant în Virginia de vest, când au depistat doi ochi mari, largi de doi inci și la șase inci depărtare unul de altul. După cum au putut observa erau ochii unei fiinţe a cărei „siluetă semăna cu a unui om, dar ceva mai mare. Măsura cam 6 picioare în înălţime și avea aripi mari strânse la spinare". Ochii erau „hipnotici", au afirmat la unison martorii oculari. Când fiinţa s-a îndreptat spre poarta uzinei, cei patru tineri, cuprinși de panică, au părăsit în grabă locul întâmplării. Scurt timp după aceea au văzut aceeași fiinţă, ori alta asemănătoare „pe coasta unui deal din apropiere". Fiinţa și-a desfăcut aripile ca de liliac, s-a înălţat în văzduh și a început să urmărească maşina, care de-acum rula cu viteza de 100 de mile la oră[2]. Roger Scarberry, unul din grup, i-a spus cercetătorului John A. Keel: „Pasărea zbura chiar deasupra maşinii fără ca măcar să fâlfâie aripile". Martorii i-au spus adjunctului de şerif Millard Halstead că pasărea scotea un sunet „ca un disc de patefon care se învârteşte foarte repede sau ca un chiţăit de şoarece". Pasărea i-a urmărit până la marginea oraşului Point Pleasant.

Cele două cupluri nu au fost singurele persoane care au văzut făptura respectivă în seara aceea. Un alt grup de patru persoane a afirmat că o văzuse nu doar o dată, ci de trei ori. O a treia relatare prezintă interes deosebit.

În seara zilei de 15, la ora 22,30, Newell Partridge, care locuia în împrejurimile oraşului Salem (la distanţă de 90 de mile de Point Pleasant) şedea și se uita la televizor, când „deodată, ecranul

1. Trinitrotoluen, exploziv puternic (*n. tr.*).

2. Peste 160 km pe oră (*n. tr.*).

s-a întunecat, apoi a apărut o dungă fină în zigzag; în același timp s-a auzit un sunet ciudat, ca un scheunat, care a crescut treptat în intensitate, a culminat și s-a întrerupt, după care a luat-o de la început. Semăna cu sunetul unui generator care se ambala". Bandit, câinele lui Partridge a început să urle în prag și nu s-a oprit nici când aparatul a fost întrerupt.

Partridge a ieșit afară și l-a văzut pe Bandit lătrând cu botul întins spre magazia unde avea depozitat fânul, la vreo 150 de iarzi. Într-o convorbire cu Gray Barker, scriitor din Virginia de vest, Partridge i-a povestit: „Am îndreptat fascicolul de lumină în direcția respectivă și am surprins două cercuri, sau ochi ce arătau ca niște reflectoare de bicicletă, dar puteau să fie chiar mai largi. Ceva în priveliștea pe care o avea în față l-a înspăimântat pe Partridge: era sigur că ochii nu erau ai unui animal.

Mârâind, Bandit, un câine de vânătoare cu experiență, s-a năpustit spre silueta aceea întunecată. Partridge l-a chemat, încercând să-l oprească, dar câinele nu l-a ascultat. Atunci Partridge s-a dus în casă să-și ia arma, dar s-a răzgândit și nu a mai ieșit afară. În noaptea aceea el a dormit cu arma la căpătâi. Dimineața și-a dat seama că Bandit dispăruse; după două zile, când Partridge

O schiță a Omului-fluture, care a stârnit spaimă în valea fluviului Ohio, întocmită pe baza descrierilor făcute de martori oculari. (Prin bunăvoința lui Loren Coleman).

a citit în ziare despre apariția de la Point Pleasant, câinele încă nu se înapoiase. Un amănunt l-a frapat în mod deosebit, depoziția făcută de Roger Scarberry că la ieșirea din orașul Point Pleasant cele două cupluri zăriseră stârvul unui câine mare la marginea drumului. Câteva minute mai târziu, când se înapoiau ca să plece din oraș, câinele dispăruse. Aceștia și adjunctul șerifului, care venea în urma lor cu o altă mașină, s-au oprit și au cercetat terenul, dar nu au găsit nici o urmă de câine. Partridge s-a dus cu gândul imediat la Bandit, care - de altfel - nu avea să reapară niciodată. Tot ce au găsit au fost urmele labelor lui întipărite în noroi. Stăpânul câinelui își amintea: „Urmele desenau un cerc, parcă s-ar fi învârtit după propria coadă, deși nu obișnuia așa ceva... În afară de urmele labelor lui, altele nu mai existau".

Un punct interesant de coincidență între întâmplarea la care Partridge fusese martor ocular și cea care avusese loc la Point Pleasant l-a constituit constatarea făcută de Halstead, adjunctul șerifului, când a vizitat uzina de T. N. T. abandonată: radioul de la mașina sa a fost bruiat de un sunet puternic, parcă un disc s-ar fi învârtit sau o bandă de magnetofon s-ar fi desfășurat cu mare viteză.

A doua zi, după ce șeriful George Johnson a organizat o conferință de presă, a început vâlva în ziare. Îndată un reporter l-a botezat *moth-man* (omul-fluture), inspirându-se după celebrul Batman (omul-liliac), eroul unui serial de televiziune care s-a bucurat de succes.

De atunci și până în noiembrie, 1967, au fost semnalate și alte apariții. De exemplu, în seara zilei de 16 noiembrie, 1966, trei oameni, unul purtând un copil în brațe, se îndreptau spre mașină, după ce fuseseră în vizită la niște prieteni. Deodată, ceva s-a desprins de sol și s-a înălțat lent în văzduh. Marcella Bennett s-a speriat atât de tare încât a scăpat copilul din brațe. Era „ceva cenușiu, mai mare decât un om". Nu i se putea distinge capul, dar se vedeau două cercuri mari, incandescente, la partea superioară a trupului. Când ființa și-a desfășurat aripile, Raymond Wamsley a înșfăcat copilul și împreună cu cele două femei s-au înapoiat în fugă în casa pe care abia o părăsiseră. Se pare că ființa i-a urmărit până la intrarea în casă, deoarece au văzut-o venind din spate, iar apoi - și mai rău - l-au văzut la fereastră privindu-i cu ochi strălucitori. Când a sosit poliția, misterioasa ființă nu mai era acolo. Doamna Bennett a rămas traumatizată săptămâni de zile după aceea, iar ceilalți martori oculari au primit și ei îngrijiri medicale.

Keel, principalul cronicar al episodului cu Omul-fluture, a scris că cel puțin o sută de persoane văzuseră făptura; pe baza relatărilor făcute de acestea el a schițat un portret. Conform descrierilor, ființa măsura între 5 și 7 picioare în înălțime, era mai spătoasă decât un om normal și pășea ca oamenii, dar șovăitor

şi târându-şi picioarele care semănau cu cele umane. Făptura scotea un sunet ca un scheunat. Ochii, pe care Keel i-a caracterizat că „erau mai înspăimântători decât dimensiunea uriaşă a făpturii" se aflau situaţi undeva în partea superioară a umerilor; aripile semănau cu cele ale liliacului, dar când zbura fâlfâitul lor nu se auzea. Făptura aceasta se înălţa - aşa cum observa un martor ocular - „drept în sus, ca un elicopter". Martorii oculari au spus că pielea făpturii era cenuşie sau brună, iar doi dintre ei semnalau faptul că au auzit un zumzet mecanic atunci când zbura.

După 1967, vâlva stârnită de omul-fluture s-a potolit şi s-a pierdut în zona crepusculară. Se cunoaşte un singur caz petrecut la Elna, statul New York, în octombrie, 1974. Însă Keel a informat că a cunoscut o femeie din Virginia de vest, care afirma că într-o noapte a anului 1961 întâlnise o asemenea fiinţă pe şoseaua de la marginea terenurilor de vânătoare Chief Cornstalk, pe malul care aparţine statului Virginia de vest al fluviului Ohio. Femeia i-a spus că misterioasa făptură „era mult mai mare decât un om. O siluetă masivă, cenuşie, stătea în mijlocul drumului; şi-a deschis deodată aripile care, în mod practic, au acoperit tot drumul. Aproape că arăta ca un mic aeroplan... Apoi a decolat înălţându-se vertical... şi a pierit în câteva secunde din raza noastră vizuală."

O pasăre mare?

Opinia unanimă a acelora care au întreprins cercetări asupra acestui fenomen a fost că, orice ar fi fost, omul-fluture în nici un caz nu este un fals. Explicaţia cea mai convenţională, căreia i s-a făcut largă publicitate, a fost oferită de biologul Robert Smith, de la Universitatea Virginia de vest, care a considerat că martorii văzuseră cocorii dunelor de nisip. Cocorii aceştia nu sunt originari din Ohio sau Virginia de vest, ci se pare că migrează din câmpiile Canadei. La 26 noiembrie, 1966, un mic grup de oameni au semnalat că văzuseră lângă Lowell, statul Ohio (la 70 de mile nord de Point Pleasant) un stol de păsări uriaşe stând cocoţaţi în copaci. Când s-au apropiat de ele, păsările au zburat pe o creastă din apropiere. Potrivit descrierilor (înalte de 4 sau 5 picioare, gâtul lung şi pliscul de 6 inci, cu o „pată roşie" pe creştetul capului), acestea păreau să fie cocorii dunelor de nisip, dar nu semănau cu descrierile făcute omului-fluture de către aceia care îl văzuseră. De fapt, toţi martorii oculari au respins explicaţia avansată cu „cocorii dunelor de nisip".

Pe de altă parte, Keel suspectează că în câteva cazuri, foarte puţine la număr, unii martori - influenţaţi de poveştile auzite - e posibil să fi confundat nişte bufniţe întâlnite sporadic, în întuneric, pe drumuri de ţară, cu ceva ieşit din obişnuit. Chiar şi aşa, mitul omului-fluture rezistă cu uşurinţă încercărilor. Spre deosebire de

alți monștri, acesta are multe atuuri în sprijin, în primul rând numărul impresionant de multipli martori care au văzut aceeași apariție, persoane pe care cercetătorii și polițiștii le consideră credibile. Orice explicație „rațională" a omului-fluture trebuie mai întâi să ignore mărturiile, considerându-le larg eronate. Numai o revizuire radicală a descrierilor făcute de martorii oculari poate transforma omul-fluture într-un locuitor respectabil al universului consimțit.

Un om-fluture peste graniță

Singura apariție cunoscută a omului-fluture în altă parte decât în statele Ohio și Virginia de vest, a avut loc în Anglia, lângă Sandling Park, Hythe, comitatul Kent, la 16 noiembrie, 1963. Patru tineri au susținut că văzuseră „o stea" coborând din cer în timpul nopții și dispărând în spatele unui pâlc de copaci din apropiere. Înfricoșați, cei patru tineri au luat-o la sănătoasa, dar s-au oprit când au văzut o lumină aurie, ovală, plutind la câteva picioare deasupra unui câmp, la vreo 80 de iarzi depărtare de ei. O.Z.N.-ul a intrat într-o zonă împădurită și a ieșit din unghiul lor vizual.

Deodată, tinerii martori oculari au observat o siluetă întunecată care se apropia de ei, cu pași apăsați, străbătând câmpia. Era neagră, avea statura unui om, fără cap vizibil, dar cu aripi care îi dădeau înfățișare de liliac. În momentul acesta, cei patru tineri au hotărât să nu mai irosească vremea pe acolo.

După câteva nopți, alte persoane au zărit un O.Z.N. asemănător. Doi oameni, veniți înadins ca să cerceteze, au descoperit „o arie întinsă de ferigă culcată la pământ". Ei au declarat, de asemenea, că descoperiseră urme uriașe de pași, lungi de două picioare late de nouă inci și întipărite un inci adânc în sol.

BIBLIOGRAFIE

Barker, Gray. *The Silver Bridge.* Clarksburg, WV: Saucerian Books, 1970.

Bowen, Charles, ed. *The Humanoids: A Survey of Worldwide Reports of Landings of Unconventional Aerial Object and Their Alleged Occupants.* Chicago: Henry Regnery Company, 1969.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space.* Greenwich, CT: Fawcett Gold Medal, 1970.

***. *The Mothman Prophecies.* New York: E. P. Dutton and Company, 1975.

Miller, Virginia Margaret. *Report from the Readers: The 'Mathman' Visits. Fate* 29, 3 (March 1976): 127-29.

White, Helen M. *Do Birds Come This Big? Fate* 20, 8 (August 1967): 74-77.

OMUL GHEȚURILOR DIN MINNESOTA

Într-una din zilele de toamnă a anului 1968, Terry Cullen, licențiat în zoologie al Universității Minnesota, l-a informat pe Ivan T. Sanderson despre un eveniment extraordinar: cadavrul aparent al unui adevărat Bigfoot era plimbat și prezentat publicului din ținut ca pe un exponat de bâlci.

Sanderson, un biolog care se preocupa de animale necunoscute și fenomene anormale, a fost, desigur, intrigat. La fel de interesat s-a arătat și oaspetele său Bernard Heuvelmans, un om de știință cunoscut ca „părintele criptozoologiei".

Cei doi oameni de știință nu au irosit timpul, ci s-au deplasat la Rollingstone, în Minnesota, la un anume Frank Hansen, la ferma căruia se găsea trupul congelat într-un bloc de gheață și depus într-un sicriu refrigerat; după cum se spunea, acolo fusese păstrat în lunile de iarnă și în toată perioada carnavalului. Hansen i-a dus la o mică remorcă unde era depus „omul ghețurilor" (cum a fost botezat) pe care Sanderson și Heuvelmans l-au studiat, schițat și fotografiat timp de două zile și pe care Heuvelmans l-a descris în felul următor:

„La prima vedere, specimenul arăta ca un om, ori – dacă doriți – ca o ființă omenească adultă de sex bărbătesc, de înălțime relativ normală (șase picioare) și proporționat, dar excesiv de păros. Trupul era în întregime acoperit de păr lung de 3–4 inci, de culoare brună-închis. Fața îi era ca ceara, întocmai cadavrelor umane care nu au pielea bronzată la soare... Cadavrul era culcat pe spate... Brațul stâng era sucit spre cap, cu palma mâinii deschisă. Brațul făcea o curbă ciudată ca al unei păpuși umplută cu rumeguș, dar care se datora unei fracturi deschise între încheietura mâinii și cot, rana cu cubitusul frânt fiind vizibilă.

Mâna dreaptă, lipită de trup era adusă cu latul palmei pe partea dreaptă a abdomenului. Între inelar și degetul mijlociu se observă penisul zăcând oblic pe vintre. Testiculul se întrezărește la punctul de unire a coapselor".

Ființa părea că fusese împușcată în ochiul stâng care era smuls din orbită, glonțul zdrobindu-i spatele craniului.

Sanderson și Heuvelmans s-au convins că aveau de a face cu un trup adevărat și nu cu un manechin. Ei au studiat, de asemenea și niște băsicuțe cu gaz, precum și mirosul pe care îl emana cadavrul în curs de descompunere lentă.

Hansen susținea că făptura a fost găsită într-un bloc natural

de gheață în greutate de vreo 6000 de pounds, plutind în marea Ochotsk. Cei care îl descoperiseră erau pescari de foci. (Ulterior, Hansen a spus că descoperitorii erau pescuitori japonezi de balene). Hansen a povestit că în cele din urmă blocul descoperit ajunsese la Hong Kong unde fusese cumpărat de agentul unui multimilionar californian anonim. După aceea, cumpărătorul îl închiriase lui Hansen care începuse să cutreiere ținutul cu el, în mai, 1967.

În ediția din 1969, din februarie, a *Buletinului Institutului Regal de Științe Naturale* din Belgia, Heuvelmans a publicat un studiu în care „omul ghețurilor" își primea numele științific de *Homo pongoides*. Între timp și Sanderson a publicat articole despre „omul ghețurilor" în revista științifică *Genus* și în revista de știință popularizată *Argosy*. În materialul publicat în revista menționată la urmă, el scria: „Nu cred că există cineva care să-l poată înșela pe Heuvelmans într-un caz ca acesta. Pur și simplu un asemenea cadavru nu poate fi fabricat!"

La începutul lunii februarie, 1969, Sanderson a luat legătura cu un vechi prieten, John Napier, curator al colecției de primate aparținând Institutului Smithsonian, pentru a atrage institutul să participe la investigații. Sanderson a pus la dispoziția lui Napier studiul și diagramele sale.

Napier avea să scrie următoarele în cartea sa *Bigfoot* (1973): „Prima mea reacție, întemeiată pe caracteristicile făpturii, a fost una de mare îndoială... În comparație, «omul ghețurilor» este un soi de hibrid... care are cele mai rele trăsături ale unei maimuțe antropoide, dar nici una din caracteristicile cele mai bune care fac ca aceste două grupuri să fie primate foarte bine adaptate la mediul înconjurător respectiv". Cu alte cuvinte, din punct de vedere zoologic, „omul ghețurilor" nu prea avea logică.

Totuși, Institutul Smithsonian s-a străduit să preia specimenul, dar Hansen a spus că nu-l poate da deoarece proprietarul anonim îl luase înapoi. Hansen a mai spus că va iniția un nou turneu, dar cu un manechin, care „în multe privințe va semăna" cu originalul. Institutul Smithsonian a efectuat cercetări suplimentare și a ajuns la concluzia că povestea fusese o înșelătorie.

Hansen va colinda ani de zile Statele Unite cu exponatul său fără a-i confirma sau infirma autenticitatea. Totuși, în materialele de prezentare tipărite el cita părerile „oamenilor de știință" - referindu-se, în aparență, la Heuvelmans și Sanderson - care atestaseră autenticitatea articolului.

Mister, mit și model

În august 1981, C. Eugene Emery, reporter științific al revistei *The Providence Journal Bulletin*, a scris un articol despre un exponat prezentat la târgul de la Providence. Curând a aflat despre

Howard Ball (care între timp a decedat), un maestru în confecționarea modelelor pentru *Dysneyland*. Specialitatea sa o constituiau fiarele preistorice ca, de exemplu, dinozaurii mecanici de la expoziția Ford din Târgul Mondial de la New York, din 1964. Helen, văduva lui Ball, i-a spus lui Emery că bărbatul ei „a confecționat" omul zăpezilor aici, la studiourile Torrence (California)... Omul care a făcut comanda a spus că va încastra manechinul într-un bloc de gheață și îl va prezenta, cred, ca pe un om-preistoric.

Kenneth, fiul lui Ball, l-a ajutat pe tatăl său la construirea manechinului. El spune că „pielea" acestuia era de fapt cauciuc gros de o jumătate de inci. „L-am confecționat pe baza schțielor concepute de un artist, după modelul omului de Cro-Magnon, i-am făcut un braț rupt și craniul sfărâmat, cu unul din ochi scos din orbită. Din câte am înțeles [omul care făcuse comanda] a dus manechinul în Mexico pentru a-i pune părul".

Tatăl și fiul s-au amuzat copios când în ediția din luna mai, 1969, au citit în *Argosy* articolul lui Sanderson și au văzut fotografiile însoțitoare în care au recunoscut făptura pe care o zămisliseră. „Nu mi-am închipuit niciodată că va păcăli în asemenea măsură", a spus doamna Ball. Iar Kenneth Ball își amintea că omul care îi angajase „a discutat cu noi cât de mult se va amuza înșelându-i pe oameni".

Hansen a recunoscut, când a discutat cu Emery, că într-adevăr solicitase să i se confecționeze un manechin, dar a susținut că „îl abandonase". Când Emery i-a atras atenția că Ball - și tatăl și fiul - afirmă că manechinul și fotografiile din *Argosy* sunt identice, Hansen a replicat scurt: „N-au decât să spună ce poftesc".

Sanderson a decedat în 1973, convins că făptura pe care el și Heuvelmans o văzuseră era - spre deosebire de specimenul aflat în circulație - un animal real. Heuvelmans a scris o carte susținându-și poziția, conform căreia „omul ghețurilor" original era un soi de umanoid. Cartea a fost publicată în franceză și nu a fost niciodată tradusă în engleză.

În cadrul unei conferințe rostită în 1989 la întrunirea Societății Internaționale de Criptozoologie, care a avut loc la Universitatea Statului Washington, Cullen - care între timp devenise herpetolog, a spus că a avut multiple prilejuri să examineze obiectul expus în cadrul unui târg local, spre finele anilor '60. Atunci gheața în care se găsea înfășurat exponatul era destul de limpede, a spus Cullen. El a susținut că a putut distinge multe detalii fizice fine, care l-au convins că era un specimen biologic și nu un manechin; lucrul acesta l-a șocat și l-a emoționat, determinându-l să-l informeze pe Sanderson prin intermediul unei scrisori trimisă la locuința acestuia din New Jersey. Apelul lui Cullen a declanșat seria evenimentelor care compun epopeea „omului ghețurilor din Minnesota". Cullen a fost de acord că ceea ce fusese prezentat ulterior era un manechin.

Dacă a existat vreodată, cu adevărat, un „om al gheţurilor din Minnesota", se pare că zeii au făcut tot ce le stătea în putinţă pentru ca, virtual, nimeni să nu creadă în existenţa lui. Oamenii cu judecată nu caută adevărul în spectacolele de bâlci. S-ar putea, totuşi, să fi fost o ocazie unică; dar chiar dacă am trece cu vederea depoziţiile, aparent devastatoare făcute de Ball, tatăl şi fiul, imaginându-ne că Hansen a dat una din cele mai mari lovituri din istoria zoologiei, nu putem ignora tulburătoarea remarcă făcută de Napier, care evidenţia că „omul gheţurilor" examinat înainte chiar de a se fi iscat toate îndoielile, nu părea să aibă aspectul unei fiinţe care a păşit vreodată pe solul terestru.

BIBLIOGRAFIE

Emery, C. Eugene, Jr. *News and Comment: Sasquatchsickle: The Monster, the Model, and the Myth. Skeptical Inquirer 6, 2* (Winter 1981/1982): 2-4.

Hansen, Frank: *I Killed the Ape-Man Creature of Whiteface. Saga* (July 1970): 55-60.

Heuvelmans, Bernard. *Note Preliminaire sur un Specimen Conservé dans la Grace, d'une Forme Encore Inconnue d'Hominide Vivant:* Homo pongoides. *Bulletin de l'Institute Royal des Sciences Naturelles de Belgique 45, 4* (February 1969): 1-24.

Napier, John. Bigfoot: *The Yeti and Sasquatch in Myth and Reality.* New York: E. P. Dutton and Company, 1973.

Pullman Symposium Reviews Sasquatch Evidence. The ISC Newsletter 8, 4 (Winter 1989): 1-5.

Sanderson, Ivan T. *Preliminary Description of the External Morphology of What Appeared to be the Feresh Corpse of a Hitherto Unknown Form of Living Hominid. Genus 25* (1969): 249-78.

***. *The Missing Link. Argosy* (May 1969): 23-31.

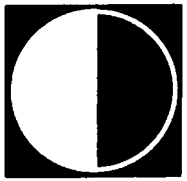

OMUL SĂLBATIC

De multe secole, locuitorii și aceia care călătoresc în îndepărtatele regiuni de centru și de sud ale Chinei au semnalat ceva pe care îl numesc „omul sălbatic" sau *yeren*. Hrisoavele străvechi, care se pare că se referă la aceeași ființă, o numesc „strigoiul dealurilor", „monstrul munților", „omul-urs", ori „seamănă cu maimuța, dar nu este maimuță". O relatare, din provincia Hubei, din secolul al XVII-lea, spune: „În munții din îndepărtatul Fanghsien sunt multe grote în care trăiesc oameni păroși, înalți de trei metri. Adesea ei coboară în regiunile joase pentru a prinde câini și păsări din sate. Ei se luptă cu oricine încearcă să li se împotrivească."

Spre sfârșitul anilor '50, unii oameni de știință chinezi au manifestat interes față de *yeti* - „abominabilul om al zăpezilor" din Himalaia - dar giganții păroși din China nu le-au captat atenția. Cu excepția acelora - majoritatea țărani și soldați, dar și cel puțin doi oameni de știință - care susțineau că l-au văzut cu ochii lor, bunul-simț elementar a determinat ca *yeren* să rămână subiect pe tărâmul superstițiilor populare.

De exemplu, se spune că biologul Wang Tselin a văzut un *yeren* ucis, în 1940, în provincia Gansu. El a spus că era o femelă înaltă de șase picioare și jumătate, acoperită cu păr cenușiu-brun; fața ei împletea trăsăturile umane cu ale unei maimuțe, de o manieră ce amintea de omul preistoric din Beijing. În 1950, geologul Fan Jingquan a afirmat că zărise doi oameni sălbatici, probabil mama și fiul, în două rânduri, într-o pădure de la munte.

Prima investigație oficială a fost pornită în 1961 după ce s-a aflat că o femelă *yeren* fusese ucisă de constructorii de drumuri, într-o pădure deasă din zona Xishuang Banna. Când reprezentanții Academiei Chineze de Științe au sosit la fața locului, trupul nu mai exista, iar savanții au conchis că făptura ucisă nu fusese altceva decât un gibon. Această concluzie sceptică a determinat abandonarea interesului guvernului în următorii 15 ani. Dar după douăzeci de ani, antropologul Zhou Guoxing, de la Muzeul de Istorie Naturală din Beijing a chestionat un jurnalist local care participase la investigații. Zhou a spus: „Potrivit afirmațiilor făcute de jurnalist, făptura ucisă nu era un gibon, ci o ființă necunoscută cu aspect uman".

În 1976, un episod în cursul căruia mai mulți oameni au întâlnit un *yeren* a reanimat interesul față de această problemă și a atras - pentru prima oară - atenția internațională.

În ziua de 16 mai, șase slujbași din partea locului se îndreptau spre casă venind de la o întrunire, când - deodată - au zărit „o ființă stranie fără coadă, cu blană roșcată", pe un drum de țară în apropiere de Chunshuya, provincia Hubei. Șoferul a aprins farurile și a urmărit ființa care a căutat să scape trecând un zăgaz de la marginea drumului, dar a alunecat și a căzut drept în fața jeep-ului, rămânând puțin ca să nu fie lovit. Ceilalți cinci oameni au sărit jos din mașină și au înconjurat animalul rămas în patru labe, cu privirile ațintite în lumina farurilor. Temându-se, căci nu erau înarmați, cei cinci oameni nu au îndrăznit să se apropie mai mult de vreo șase pași; unul din ei, Zhou Zongyi, a aruncat o piatră și l-a lovit în fese făcându-l pe *yeren* să se ridice câteva clipe în picioare. Grupul s-a retras, iar *yeren* de data aceasta a izbutit să se cațere pe panta zăgazului dispărând. Grupul de martori oculari a descris ființa arătând că era înaltă de vreo șase picioare, că era acoperită cu păr creț și des de culoare brună-roșcată, că avea burta mare și fesele proeminente. Au fost frapați de ochii cu priviri omenești, dar figura era fără îndoială aceea a unei maimuțe, cu urechi mari și botul proeminent alungit spre exterior.

Investigații și dovezi

Această apariție a provocat o anumită agitație în Academia Chineză de Științe, care anul următor a trimis 110 specialiști spre a efectua cercetări pe teren. Aceștia și-au concentrat eforturile asupra pădurilor din ținutul Fang și a zonei Shennongjia din Hubei, unde se găsește o rezervație masivă de păduri virgine răspândite pe pantele abrupte ale munților și în văile lor adânci, care oferă sălaș unei varietăți mari de animale rare și exotice, printre care și panda-uriaș (a cărei existență a fost descoperită abia în 1869). Nici unul din grupul acesta mare nu a întâlnit ființa căutată, însă cu prilejul acesta s-a discutat cu martori oculari și au fost culese eșantioane de păr și de fecale aparținând *yeren*-ului, după cum s-a presupus; de asemenea, au fost efectuate mulaje ale urmelor de pași.

Zhou Guoxing, unul din liderii expediției, a notat ulterior că, după părerea sa, există două tipuri de *yeren*: „Unul mare, înalt de vreo doi metri, al doilea scund, de un metru". De asemenea și urmele de pași erau de două feluri: „O urmă mare, de 30–40 cm., izbitor de asemănător cu urma piciorului omenesc, cu cele patru degete alăturate, iar degetul mare puțin îndepărtat către afară. Al doilea tip de urmă e mai mic, doar de vreo 20 de cm., care seamănă mai degrabă cu urmele pașilor unui antropoid, cu degetul mare în mod evident ieșit în afară".

Al doilea tip de *yeren*, mai mic, există fără îndoială și, potrivit afirmațiilor făcute de Zhou, un specimen s-ar afla în mâinile

oamenilor de știință chinezi. Unul a fost ucis la 23 mai, 1957, lângă satul Zhuangxian, din provincia Zhejiang. Un profesor de biologie a avut inspirația de a-i păstra mâinile și picioarele. Când Zhou a aflat lucrul acesta, s-a dus și a preluat specimenele. După ce le-a studiat îndelung, a conchis: „Mâinile și picioarele aparțineau unui tip de maimuță mare, cu un ciot de coadă, un animal necunoscut științei". Nu mult timp după aceasta, un astfel de animal a fost capturat în regiunea munților Huang și a fost adus la grădina zoologică din Hubei. Zhou a scris că specia aceasta:

„... trăiește mai ales pe sol... Are trupul mare, cam 70–90 cm când stă în picioare. Un exemplar mare poate ajunge la un metru înălțime. Extremitățile trupului sunt puternic clădite. Cântărește peste 20 de kg. Un mascul mare poate depăși 33 de kg, iar femela va cântări mai puțin. Părul de pe spinare este castaniu. Masculul adult are favoriți pe față, iar tenul este roșcat".

Frank E. Poirier, antropolog de la Universitatea Ohio, comenta că multe relatări despre *yeren* (el nu a făcut deosebiri între cele două tipuri, mare și mic) se refereau, probabil, la o specie de animal în pericol de dispariție, care trăiește în regiune și care este rareori zărit: maimuța aurie. Ulterior, după o expediție întreprinsă în 1985, Poirier a temperat convingerea că *yeren* nu există, acceptându-l măcar ca o specie necunoscută. Poirier și colegul său J. Richard Greenwell au recunoscut că „denumirea generică de *yeren* (om sălbatic) poate cuprinde o largă varietate de animale cunoscute ca urși, giboni, maimuțe antropoide, precum și maimuțe macac sau aurii". Însuși Poirier a fost confundat odată cu un *yeren* de către țăranii chinezi care nu văzuseră niciodată un alb dormind, aproape complet gol, la marginea unui râu.

Poirier și Greenwell presupuneau că *yeren*-ul mic, patruped, ar fi sau un „urangutan (Pongo), o specie cunoscută sau - mai degrabă - o specie înrudită, poate chiar o formă fosilă, care ar supraviețui în zonele sălbatice și izolate ale țării".

Pe scurt, tipul de *yeren* de dimensiuni reduse prezintă interes pentru primatologi. Dar celălalt tip de *yeren*, dacă a fost descris corect, este altceva: poate vărul chinez al nord-americanului Bigfoot/Sasquatch. Exclusiv biped, el măsoară între 6 și 8 picioare înălțime și are o față care se aseamănă în mod izbitor cu chipul omenesc. Un martor ocular a făcut următoarea descriere în forul Academiei de Științe:

„Era înalt de vreo șapte picioare, cu umerii mai lați decât ai omului, cu fruntea teșită, ochii în orbite adânci și cu un nas bulbos, cu nări răsfrânte. Avea obrajii supți, urechi ca ale omului, dar mai mari și ochii rotunzi, de asemenea mai mari decât ai omului. Maxilarul îl avea ieșit în față, iar buzele erau groase. Dinții din față erau lați ca ai calului. Ochii erau negri, iar părul brun-închis, lung de peste un picior, îi atârna pe umeri. Fața toată, cu excepția nasului și urechilor, era acoperită cu păr scurt. Brațele îi atârnau până sub genunchi. Avea mâini cu degete lungi, fiecare de vreo

6 inci, iat degetul mare era puţin despărţit de celelalte degete. Nu avea coadă, iar părul de pe trup era mărunt. Coapsele îi erau groase şi mai scurte decât gamba. Mergea în poziţie erectă, cu picioarele îndepărtate. Laba piciorului era lungă de vreo 12 inci şi cam pe jumătate de lată, mai lată în partea din faţă şi mai îngustă la spate; călcâiul era turtit. Era un mascul".

Cercetătorii au colectat zeci de fire de păr care se presupune că aparţineau *yeren*-ului şi le-au examinat la laborator. Li Jian, specialist în istoria ştiinţelor şi secretar general al Societăţii de Cercetare şi Studiu pentru Omul Sălbatic Chinez, a declarat ziarului *New York Times* că studiindu-se la microscop şi comparându-se opt fire de păr culese cu eşantioane de păr uman, de antropoide, capre şi porci, au demonstrat că „omul sălbatic se situează undeva între urşi sau antropoide şi fiinţele omeneşti". Fizicienii de la Universitatea Fudan au studiat eşantioane de păr provenite din diferite zone ale Chinei şi au constatat că proporţia de fier şi zinc era de cincizeci de ori mai mare decât la părul omului şi de şapte ori mai mare decât la părul primatelor cunoscute. Ceea ce - conform părerilor lui Poirier şi Greenwell - sugerează că „părul specific unui anumit «om sălbatic» derivă de la un primat superior încă necunoscut zoologiei". O analiză independentă a dus la aceeaşi concluzie. Biologii de la Universitatea Normală din China de Est au folosit un microscop electronic - scaner - pentru a examina peri de *yeren*, comparându-i cu eşantioane de păr uman şi de primate. Concluzia: părul analizat nu era nici uman, nici al vreunui primat cunoscut ci aparţinea unui primat necunoscut, cu afinităţi morfologice umane. Această constatare corespunde cu descrierea făcută de martorii oculari *yeren*-ului mare.

O teorie preferată de zoologii dispuşi să accepte existenţa *yeren* -ului gigantic - împărtăşită de adepţii fenomenului Bigfoot - susţine că este un *Gigantopithecus* care a supravieţuit; un primat gigantic aparent biped care se credea că dispăruse din China în urmă cu vreo 300.000 de ani, după o evoluţie istorică ce a durat 8 milioane de ani. „Este nevoie doar de un uşor «brânci» spre a prelungi supravieţuirea cu încă o jumătate de milion de ani mai departe, până în zilele noastre", au scris Poirier şi Greenwell, subliniind că panda-gigant, care este la fel de vechi, are acelaşi habitat.

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet, and Colin Bord. *The Evidence for Bigfoot and Other Man-Beasts.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1984.

Coleman, Loren. *The Yeti and the Yeren.* Portland, ME: The Author, 1992.

Coleman, Loren, and Peter Rodman. *Abominable Wild Man Roams China. Fate* 34, 6 (June 1981): 58-62.

Greenwell, J. Richard, and Frank E. Poirier. *Further Investigations Into the Reported Yeren – The Wildman of China. Cryptozoology* 8 (1989): 47–57.

Lapseritis, Jack, and Frank E. Poirier. *Comments and Responses. Cryptozoology* 3 (1984): 122–25.

New Chinese Wildman Investigation. The ISC Newsletter 9, 2 (Summer 1990): 8–9.

Poirier, Frank E. *Comments and Responses: More on China's Wildman. Cryptozoology* 6 (1987): 141.

Poirier, Frank E., Hu Hongxing, and Chung-Min Chen. *The Evidence for Wildman in Hubei Province, People's Republic of China. Cryptozoology* 2 (Winter 1983): 25–39.

Poirier, Frank E., and Michael K. Diamond. *Comments and Responses. Cryptozoology* 4 (1985): 112–14.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Snowmen: Legend Come to Life.* Philadephia: Chilton Book Company, 1961.

Topping, Audrey. *Hairy Wild Men of China. Science Digest* 98, 7 (August 1981): 64–67, 113.

Wild Man. Fortean Times 42 (Autumn 1984): 23

Wren, Christopher S. *On the Trail of the 'Wild Man' of China. New York Times* (June 5, 1984).

Yuan Zhenxzin and Huang Wanpo. *Wildman.* London: Fortean Times, 1981.

***. *Wildman: Fact or Fiction. Fortean Times* 31 (Spring 1980): 2–5.

Zhou Guoxing. *The Status of Wildman Research in China. Cryptozoology* 1 (Winter 1982): 13–23.

***. *Morphological Analysis of the Jiulong Mountain 'Manbear' (Wildman) Hand and Foot Specimens. Cryptozoology* 3 (1984): 58–70.

***. *Comments and Responses: On Wildman Reports and Chinese Macaques. Cryptozoology* 5 (1986): 109–11.

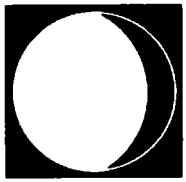

ONZA

Onza este felina misterioasă cea mai vestită din Mexic și – după cum se spune – trăiește în lanțul occidental al munților Sierra Madea. Zoologii sunt încă datori să-i acorde recunoaștere oficială, totuși, existența ei pare să fie dincolo de orice îndoială.

Pentru azteci onza (sau *cuitlamiztli*, cum îl numeau ei) era un animal distinct de celelalte două mari feline, puma și jaguarul, cu care împărțeau mediul ambiant. După sosirea cuceritorilor spanioli, aceștia au cerut împăratului Montezuma să le arate marea sa grădină zoologică. În această grădină, observa Bernal Diaz del Castilio, se găseau „tigri [jaguari] și lei [puma] de două feluri, dintre care unul seamănă cu lupul".

Emigranții spanioli care ulterior s-au stabilit în nord-vestul Mexicului au observat prezența în mediul sălbatic a unei feline cu înfățișare de lup – cu urechi lungi, cu trup suplu și lung și cu picioare lungi și subțiri pe care au botezat-o *onza*, după latinescul *uncia*, referindu-se la cita din Asia sau Africa. Ei au remarcat de asemenea ferocitatea fiarei. Părintele Ignaz Pfefferkorn, un misionar iezuit stabilit la Sonora, scria în 1757: „Ea nu e timidă ca [puma], iar cine îndrăznește să o atace, trebuie să fie foarte atent". Părintele Johann Baegert, care trăia împreună cu indienii Guaricura din Baja California, pe la mijlocul secolului al XVIII-lea, povestește: „O onza a îndrăznit să pătrundă în misiunea vecinului meu la care mă aflam în vizită. Fiara a atacat un băiat de 14 ani în plină zi, practic în văzul tuturor. Iar în urmă cu câțiva ani o astfel de fiară l-a ucis pe cel mai puternic și respectat soldat din regiune".

În afara zonei sale, onza este aproape necunoscută. Referirile sporadice despre ea nu au impresionat pe nimeni, iar zoologii au continuat să presupună că acolo trăiau numai puma și jaguari. Nu a fost organizată nici o expediție științifică serioasă pentru a cerceta zona sălbatică, cu terenul ei inaccesibil în multe locuri chiar și pentru cai, în vederea elucidării problemei.

De-abia după 1930, două călăuze experimentate, care se ocupau cu vânătoarea în munți – Dale și Clell Lee – au auzit pentru prima oară despre onza când se aflau în munții Sonora. Cu timpul, ei și-au mutat sfera operațională la Sinaloa, 500 de mile mai la sud. Ei l-au însoțit pe Joseph H. Shirk, bancherul originar din statul Indiana, care dorea să vâneze jaguari în munții La Silla bogați în vânat de tot felul. Aici au ucis o felină de care și-au

dat seama imediat că nu era o puma. De fapt arăta întocmai ca o onza despre care băştinaşii susţineau că sălăşluieşte în regiune. După ce l-au fotografiat şi l-au măsurat au măcelărit animalul, Shirk păstrându-i pielea şi craniul. Nu se ştie unde se află în prezent aceste trofee.

Convinşi că au dat peste ceva important cele două călăuze au descris unor zoologi americani fiara pe care o uciseseră şi au rămas surprinşi că relatările lor au fost difuzate în rândul oamenilor de ştiinţă. Aceste relatări au fost preluat de presă care însă a ridiculizat povestea.

Conservatori şi bănuitori din fire, neobişnuiţi să li se pună la îndoială cuvântul, cei doi fraţi Dale şi Clell Lee s-au retras în sinea lor şi nu au mai discutat întâmplarea la care participaseră. Ei au tăcut până în 1950, când Robert Marshall, de fel din statul Arizona, s-a împrietenit cu Dale Lee şi - din simpatie - a înregistrat relatările făcute de acesta. Marshall s-a dus apoi chiar în Mexic şi a întreprins cercetări pe teren, iar rezultatele le-a consemnat într-o carte intitulată *Onza*, publicată în 1961, care în afară de o singură recenzie (nefavorabilă) făcută de o revistă ştiinţifică, nu s-a bucurat de nici o atenţie.

Onza în era criptozoologiei

În 1982, la întrunirea Institutului Smithsonian din Washington, D. C., a fost înfiinţată Societatea Internaţională de Criptozoologie (S. I. C.). Pentru prima oară oamenii de ştiinţă în general şi biologii în special dispuneau de un organism cu ajutorul căruia puteau investiga problemele privind animalele necunoscute, nerecunoscute sau controversate. Criptozoologii erau printre puţinii nerezidenţi din nord-vestul Mexicului care auziseră de onza.

J. Richard Greenwell, secretarul S. I. C., care locuia la Tucson, a aflat că şi Robert Marshall locuia în acelaşi oraş; întâmplător în aceeaşi localitate se afla şi Dale Lee. Marshall poseda un craniu de onza şi i-a dat lui Greenwell mulajul şirului de dinţi din partea superioară. Greenwell, la rândul său, a arătat mulajul unui specialist vest-german în mamifere, Helmut Hemmer, care avansase ideea că animalul numit onza era relicva preistorică a unor specii de cita din America de Nord (*Arcinonyx trumani*). Această eventualitate însă a fost eliminată după compararea craniilor; dar simplul fapt că în sfârşit se iscase o discuţie pe această temă era un indiciu că până la urmă onza va căpăta atenţia meritată.

Paralel cu eforturile, neîncununate de succes, de a da de urma „craniului Shirk", care dispăruse de mult timp, Greenwell şi Marshall şi-au coordonat acţiunile cu doi specialişti în mamifere, Troy Bert şi E. Lendell Cockrum de la Universitatea New Mexico şi respectiv Universitatea Arizona. Prin intermediul lui Cockrum

ei l-au întâlnit la Sinaloa, în statul New Mexico, pe pădurarul Ricardo Urquijo jr. care era în posesia unui craniu intact de onza ucis de un alt pădurar, Jesus Vega, în aceeași zonă în care fuseseră obținute celelalte două cranii de onza. Între timp, Best, o somitate în materie de cranii de puma, a descoperit un alt craniu de onza la Academia de Științe Naturale din Philadelphia.

În noaptea de 1 ianuarie, 1986, la ora 22,30, doi vânători de căprioare din districtul San Ignacio din ținutul Silanoa, au împușcat o fiară mare. Era limpede că fiara doborâtă nu era un jaguar, iar vânătorii nu aveau idee ce putea fi. Aceștia și-au amintit că în urmă cu câteva luni doi *gringo* (Greenwell și Marshall) manifestaseră interes pentru o fiară neobișnuită într-o discuție cu un pădurar prieten și l-au alertat pe Manuel Vega. Acesta, de cum a văzut fiara răpusă, a recunoscut că era o onza. Cândva și tatăl lui Vega vânase o onza.

Cu ajutorul bogatei familii Urquijo (unul din membrii acesteia îi procurase lui Cockrum „craniul Vega") stârvul a fost conservat în congelatorul unei companii particulare de pescuit din Mazatlan; apoi a fost anunțat Greenwell. Greenwell și Best au fotografiat și au procedat la disecția leșului la Laboratorul Regional de Diagnoză și Patologie Animală, o agenție a Ministerului Agriculturii din Mexic. Greenwell a scris:

„După ce am cercetat, am constatat că felina, o femelă, se asemăna cu descrierile făcute de populația locală. Avea un trup foarte grațios, cu picioare lungi, zvelte și coada lungă. Urechile erau prea lungi pentru o puma (cam 100 mm). În partea din interior a labelor din față au fost descoperite niște dungi care, din câte se cunoaște până în prezent, nu există la puma. Avea mamele bine dezvoltate și ca vârstă era de cel puțin 4 ani. Cântărea cam 27 de kg. (înainte de a fi congelat cântărea probabil mai mult), comparat cu o femelă adultă de puma, care cântărește între 36 și 60 de kg. Lungimea ei – 186 cm – este comparabilă cu femela de puma care măsoară între 150 și 233 cm. Însă coada, care măsura 73 cm, era foarte lungă în comparație cu coada femelei de puma, care măsoară 53 cm. până la 81 cm."

Eșantioanele de țesuturi și organe diferite au fost trimise în S. U. A. pentru a fi analizate. Din păcate, în anii care au urmat Greenwell și Best nu au urmărit cu asiduitate probleme, prevalându-se de lipsa de timp și de preocupări mai importante. O comparație preliminară a eșantioanelor de țesuturi preluate de la puma și onza, efectuată la Universitatea Tehnică Texas, a relevat mari similarități și deosebiri nesemnificative. Dar analiștii nu au pregătit un raport tehnic. În orice caz, nu se poate trage o concluzie după un singur test de vreme ce animale de specii diferite adesea sunt foarte apropiate genetic.

Eșantioanele, păstrate în continuare în stare congelată, vor trebui să fie încă studiate cu multă temeinicie înainte ca oamenii de știință să se poate pronunța dacă animalul reprezintă o specie

nouă sau doar o ciudăţenie genetică locală. Dovezile existente până în clipa de faţă fac plauzibilă probabilitatea menţionată la început şi este păcat că problema s-a împotmolit la mijlocul anului 1992.

Potrivit unei relatări, în 1986, pădurarii au izbutit să captureze vie o onza în Sonora de nord, la frontiera cu statul Arizona. Ei au ţinut-o în viaţă câteva zile, căutând să capteze interesul autorităţilor ca să o cerceteze. În cele din urmă, văzând că nimeni nu manifestă interes, vânătorii care capturaseră fiara au ucis-o şi i-au aruncat stârvul în albia seacă a unui râu.

BIBLIOGRAFIE

ICSEB III Cryptozoology Symposium. The ISC Newsletter 4, 3 (Autumn 1985): 7–8.

Marshall, Robert E. *The Onza.* New York: Exposition Press. 1961.

Onza Identity Still Unresolved. The ISC Newsletter 7, 4 (Winter 1988): 5–6.

Onza Specimen Obtained – Identity Being Studied. The ISC Newsletter 5, 1 (Spring 1986): 1–6.

Two Onza Skulls Found. The ISC Newsletter 4, 4 (Winter 1984): 6–7.

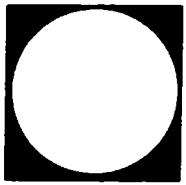

ORANG-PENDEK

Sumatra este o insulă mare care face parte din Indonezia. Pe teritoriul ei se găsesc milioane de acri[1] de păduri tropicale, unde ploile sunt abundente. În aceste păduri sălăşluiesc gibonul, urangutanul şi ursul-soare. Acest din urmă animal este ultimul din specia sa care se ridică şi stă pe cele două picioare din spate, deşi se deplasează în patru labe. În Sumatra mai există un animal extraordinar (pe care mulţi afirmă că l-au văzut) al cărui nume este orang-pendek, adică „omuleţul", pe care unii îl numesc „sedapa". Aceia care nu cred în existenţa acestei fiinţe susţin că ea este rezultatul identificării eronate a animalelor menţionate mai sus.

Orang-pendek e descris ca o fiinţă înaltă de două şi jumătate până la cinci picioare, (au fost semnalate şi exemplare uşor mai înalte), acoperită cu păr scurt, de culoare închisă şi cu o coamă deasă, stufoasă, care se lasă în jos, până la jumătatea spinării. Braţele sunt mai scurte decât ale maimuţelor antropoide şi, spre deosebire de acestea preferă să meargă pe pământ decât să se caţere în copaci. Urmele paşilor pe sol sunt asemănătoare cu ale omului. Se hrăneşte cu fructe şi cu animale mici.

Adesea martorii oculari manifestă surprindere în legătură cu înfăţişarea omenească a acestui orang-pendek, de unde i se trage şi numele. Un imigrant olandez - Van Derwaarden - povesteşte că în octombrie 1923 a întâlnit unul şi, deşi avea la el puşca şi era vânător iscusit, „nu am apăsat pe trăgaci. Brusc, mi s-a părut că aş fi comis o crimă". El a făcut următoarea descriere excepţională:

„Sedapa avea partea din faţă a trupului acoperită de păr a cărei culoare era uşor mai deschisă decât a părului de pe spinare. Părul de pe cap, de culoare foarte închisă, se revărsa până între omoplaţi, ajungând chiar până la brâu. Era des şi foarte încâlcit. Partea inferioară a feţii avea o formă mai ascuţită decât figura omului; faţa lui brună era aproape lipsită de păr; fruntea era mai degrabă înaltă. Sprâncenele, mobile, erau foarte închise la culoare; ochii erau vioi ca ai omului. Nasul turtit avea nări destul de largi... Buzele le avea obişnuite, dar gura, când o deschidea era suprinzător de mare. Când mişca buzele cu nervozitate, caninii i se profilau vizibil, mi s-au părut a fi destul de mari, în orice caz mai dezvoltaţi decât ai omului. Incisivii erau regulaţi. Culoarea dinţilor era albă-gălbuie. Bărbia era oarecum retrasă. Când a făcut o mişcare bruscă, timp de o secundă i-am zărit

1. Un acru = 4047 m. p. (*n. tr.*).

urechea dreaptă care era identică cu urechea omului. Dosul mâinilor ușor păros. Dacă stătea în picioare mâinile îi ajungeau puțin deasupra genunchilor; deci ele erau lungi. În schimb picioarele mi s-au părut cam scurte. Nu i-am văzut labele picioarelor, dar i-am zărit degetele care erau foarte normale. Exemplarul pe care l-am văzut era o femelă și măsura 5 picioare în înălțime".

Din pricină că primatologii nu au văzut niciodată un orang-pendek viu sau mort, majoritatea lor nu acceptă delcarațiile martorilor oculari, considerându-le înșelătorii (la fel și relatarea de mai sus pe care curatorul unui muzeu a respins-o pe motivul că descrierea era „prea exactă"), ori provocate de vizionarea unui gibon sau a unui urangutan. Unii au pretins că au identificat cu certitudine urmele pașilor de orang-pendek cu urmele pașilor ursului-soare. Deși unii nu s-au aliniat acestor poziții problema nu a fost tranșată; problemă, căreia, de altfel, puțini zoologi i-au acordat cât de cât atenție. De aceea, în mod justificat sau nu, ea este etichetată, de obicei, drept „o chestiune mitică sau legendară" de câte ori apare în formă tipărită.

Cercetări recente

În vara anului 1989, Deborah Martyr, scriitoare britanică specializată în descrieri de călătorii, a vizitat pădurile tropicale montane din regiunea Kerinei, din sud-vestul insulei Sumatra. După ce și-a instalat tabăra pe povârnișul muntelui Kerinei, călăuza a informat-o că de partea cealaltă a muntelui Tujuh, în pădurea deasă care înconjoară lacul vulcanic, uneori pot fi întâlniți orang-pendek. Martyr s-a arătat sceptică și atunci călăuza i-a povestit că el însuși îi întâlnise în două rânduri.

Intrigată, scriitoarea i-a chestionat pe locuitorii din zonă și astfel a cules numeroase relatări de la aceia care îl întâlniseră pe orang-pendek. Ea a scris: „Toți au spus că animalul avea burta mare, detaliu care nu e menționat în literatura anterioară despre acest subiect". Unii au spus că animalul avea o coamă de culoare galbenă-închis, ori castanie în unele cazuri, iar în altele neagră sau cenușie-închis. Părerea ei că aceste ființe erau de fapt urangutani sau urși-soare a stârnit proteste vehemente.

În cursul explorării Martyr a ajuns la marginea de sud a muntelui Kerinci unde i se spusese că ființa respectivă fusese adesea întâlnită. Ea însăși nu a întâlnit nici una, dar i-a descoperit urmele despre care a scris: „Fiecare urmă de pas era clar delimitată. Degetul mare și celelalte patru degete se distingeau cu ușurință. Degetul mare era plasat ca la piciorul uman. Talpa avea o curbură interioară distinctă și măsura aproape 6 inci (15,2 cm) în lungime și uenori sub 4 inci (10,1 cm). Călcâiul era îngust și bine rotunjit. Dacă ar fi fost în apropierea unui sat aș fi zis că urmele sunt

ale unui copil de 7 ani, bine dezvoltat. Totuşi, laba piciorului era prea largă chiar şi pentru oamenii care în mod obişnuit poartă încălţări".

Fotografiile făcute nu au fost reuşite din cauza ploii şi a condiţiilor precare de lumină. Totuşi, ea a făcut un mulaj al urmei găsite pe sol pe care l-a dus la Sungelpenuh, la sediul Parcului Naţional Kerinci Seblat, al cărui director respinsese anterior relatările despre orang-pendek deoarece autorii lor erau „oameni simpli". Însă după ce el şi colegii săi au examinat mulajul, au fost de acord că urma nu aparţinea unei fiinţe cunoscută lor.

Din nefericire, această dovadă incitantă a căzut victimă apatiei sau ostilităţii altor oameni de ştiinţă faţă de orang-pendek. Mulajul a fost trimis la Departamentul Indonezian al Parcurilor Naţionale şi nu a mai reapărut niciodată, în ciuda eforturilor neîncetate depuse de Deborah Martyr de a obţine un raport sau, în lipsa acestuia, de a i se înapoia mulajul.

Martyr, care înaintea călătoriei sale în Sumatra de-abia dacă auzise de orang-pendek, comenta cu mânie: „În mod greşit mi-am închipuit că, deoarece am descoperit mai multe urme de paşi lăsate de orang-pendek, lucrul acesta va determina un volum considerabil de comentarii în scris cu privire la subiectul acesta şi că se vor reproduce mulaje de ghips. Dacă aş fi bănuit ce se va întâmpla, aş fi reţinut dovada existentă şi aş fi acordat mai multă atenţie la fotografierea urmelor."

Pe temeiul investigaţiilor proprii (pe care Martyr a exprimat speranţa că le va relua), ea a tras concluzia că existenţa orang-pendek în pădurile ecuatoriale din Sumatra de sud-vest este probabilă în proporţie de 80 la sută. „Dacă e o fiinţă care sălăşluieşte pe sol şi se ascunde, aceasta explică de ce orang-pendek e cunoscut numai de populaţia indigenă. În felul acesta se explică şi faptul că el nu a reţinut atenţia zoologilor", scria Martyr.

Tranziţia orang-pendek-ului de la controversa criptozoologică la respectabilitatea zoologică se va înfăptui - după toate aparenţele - numai după ce oamenii vor înceta să disprefuiască şi vor purcede la cercetări. Până în prezent însă ei nu s-au desprins încă de atitudinea lor de ignorare şi idiferenţă.

BIBLIOGRAFIE

Dammerman, K. W. *The Orang-Pendek or Ape-Man of Sumatra. Proceedings, Fourth Pacific Science Congress* 3 (1930): 121-26.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wanh, 1958.

Martyr, Deborah, *An Investigation of the* Orang-Pendek, *the 'Short Man' of Sumatra. Cryptozoology* 9 (1990): 57-65.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Snowmen: Legend Come to Life.* Philadelphia, PA: Chilton Book Comapny, 1961.

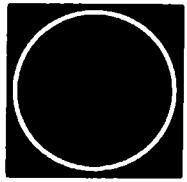

PANTERELE NEGRE ȘI ALTE FELINE NEOBIȘNUITE

Bill Chambers călătorea cu mașina în apropiere de ferma sa din ținutul Champaign, statul Illinois, când la 300 de iarzi, a zărit animalul. Era în amurgul zilei de 2 iunie, 1963. Animalul nu l-a observat pe Chambers când acesta a oprit mașina pe un drumeag, la adăpostul unei pante, de unde l-a urmărit cu privirile, de la distanța de circa 190 de iarzi. Ulterior, el a povestit următoarele, zoologului Loren Coleman:

„Aveam mai mulți săculeți cu nisip pe care îi foloseam ca sprijin pentru armă. I-am așezat pe cabina autocamionului pentru a oferi armei mele o poziție mai stabilă de ochire. Cu toate acestea capul animalului nu era destul de vizibil pentru a-mi oferi o țintă bună. Și, oricum, capul nu este locul potrivit pentru a împușca un animal sălbatic.

Felina a rămas câteva minute pe un câmp mare de trifoi și o puteam vedea pe de-a întregul; apoi mi s-a părut că a sărit asupra cuiva ascuns pe câmpul de trifoi. Tocmai atunci abandonasem arma și priveam prin binoclu: îi vedeam coada cu limpezime.

Puțin mai târziu s-a așezat cu fața îndreptată spre mine, iar soarele care asfințea se afla chiar în spatele meu. Îl priveam și îl vedeam așa cum era, negru ca un cărbune, cu două dungi cafenii-gălbui pe maxilare, întinzându-se doi-trei inci pe gât. Înainte ca să apuc arma, animalul s-a ascuns din nou în trifoi.

De două-trei ori am fost pe punctul de a apăsa pe trăgaci, în răstimp de zece, cinsprezece minute, dar felina se mișca mereu, iar eu nu am slobozit glonțul niciodată.

A doua zi am măsurat distanța de la autocamion până la pajiștea de trifoi și am numărat 179 de pași. Trifoiul crescuse înalt de 12 inci, ceea ce însemna că animalul măsura cam 15 inci[1] înălțimea la umeri. Deoarece îl priveam de sus, este posibil că măsura doar 14 inci. De la cap la coadă măsura patru și jumătate - cinci picioare, mai probabil patru și jumătate[2]. Singurele urme pe care le-am găsit imprimate în solul moale măsurau cam doi inci și trei optimi. Nu erau semne de gheare ca la câine."

În noiembrie 1945, în jurul orei 2 dimineața, Wanda Dillard se afla între Franklin și Morgan City din Louisiana de sud, pe

1. circa 40 cm (*n. tr.*).
2. circa doi metri (*n. tr.*).

şoseaua 90, pe atunci un drum îngust doar cu două benzi, când - întâmplător - a observat o pereche de ochi strălucitori, roşii, la liziera pădurii din faţă, spre dreapta. Temându-se că animalul va sări în mijlocul drumului, a încetinit viteza maşinii. Dillard a narat ce s-a întâmplat în continuare:

„În timp ce frânam, uriaşa felină neagră a ieşit din pădure şi a ţâşnit în faţa farurilor automobilului - venind din stânga. Era un exemplar atât de frumos încât îndată ce mi-a fost cu putinţă am întors maşina şi am revenit la locul iniţial, nădăjduind să o mai văd o dată, deşi mă aşteptam că a ajuns deja în ţinutul învecinat. Dar să vezi şi să nu crezi! Era tot acolo, la limita pădurii, ghemuită, cu ochii ei roşii, pregătindu-se parcă să joace festa şi următorului călător care s-ar fi ivit pe şosea.

Şoseaua nefiind frecventată în momentul acela, am tras maşina în unghi la margine; am lăsat motorul să funcţioneze şi am tras frâna de mână. Apoi am privit-o. Părea că s-a obişnuit cu luminile farurilor. Şedea întinsă ca o pisică domestică şi se ferchezuia lingându-se... Nu îmi era teamă de ea... Am privit animalul timp de zece minute, poate mai mult... apoi am fost nevoită să plec din cauza traficului care se intensifica.

Felina era neagră-cărbune, foarte mlădioasă şi cu musculatura frumos dezvoltată, iar coada lungă şi-o încolăcise împrejur, în timp ce şedea. La lumina farurilor ochii îi sclipeau ca nişte rubine mari, iar când îşi întorcea capul ca să se lingă, ochii săi căpătau culorile curcubeului, aruncând fulgere multicolore. Eu am văzut şi leul de munte şi linxul, atât în pădure, cât şi în captivitate. Aş zice că această panteră neagră semăna mai mult cu leul de munte, dar era mai mlădioasă şi mai graţioasă. Ca dimensiune, era mai mică decât leul de munte, dar mult mai mare decât linxul... Aspectul era mult mai măreţ, iar urechile nu le avea ascuţite".

Specia acestui animal, cunoscut popular sub numele de panteră, leu de munte sau puma şi al cărui nume ştiinţific este *Felis concolor*, a dispărut complet din zona de la est de Munţii Stâncoşi, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (cu excepţia unui mic număr dintre ele care sălăşluiesc în terenurile mlăştinoase din Florida). Dar asemenea animale nu au fost şi nu sunt predispuse la melanism, provocat de prea marea abundenţă de melamină - pigmentul care este cauza înnegririi părului la animale. De aceea, cele două întâmplări relatate mai înainte sunt mult mai extraordinare decât s-ar părea.

Şi mai interesant este faptul că relatările despre pantere negre se numără cu sutele, poate cu miile şi că - mai ales - ele provin din regiuni unde niciodată în trecut nu au existat nici *Felis concolor*, nici feline mari - Insulele Britanice sau Australia, de exemplu. În plus, panterele negre îşi fac apariţia uneori în aceleaşi locuri unde sunt semnalate şi alte animale neobişnuite, precum „leul african" cu coamă. Deşi unele apariţii - ca acelea povestite mai sus - sunt atât de clar şi amănunţit redate, încât se pare că nu mai este loc de nici o îndoială, totuşi nu a fost descoperit până acum nici blana şi nici trupul unui astfel de animal. Nu se cunoaşte existenţa nici a vreunei fotografii limpezi, lipsită de ambiguitate. S-a spus că panterele negre şi suratele lor la fel de misterioase constituie „O.Z.N.-urile lumii animale".

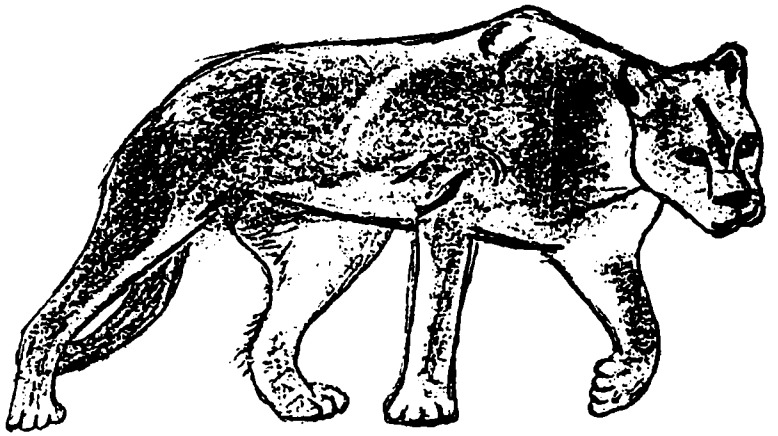

Un martor ocular a desenat această panteră pe care a văzut-o în partea superioară a statului New York (prin amabilitatea lui Loren Coleman).

„Epidemii" de pantere

Relatări frecvente, printre care mai multe ce se refereau la omoruri (deşi nedovedite), au determinat pe unii naturalişti specializaţi în fauna sălbatică să considere, măcar ca ipoteză, că o mică populaţie de pantere încă supravieţuieşte în estul Statelor Unite şi al Canadei. Controversa cu privire la acest subiect - dacă oamenii cu adevărat au întâlnit feline de mari dimensiuni, ori s-au înşelat, confundând nişte câini uriaşi şi pisici domestice care s-au sălbăticit, cu presupusele feline - practic s-a încheiat; puţini sunt aceia care se mai îndoiesc de existenţa felinelor gigantice. În discuţie au rămas problemele privind originea lor şi numărul de animale încă în stare să răsească. Scepticii cred că unii iubitori de animale au adoptat pui de feline pe care apoi, după ce au crescut, le-au lăsat în libertate, scăpându-i de sub control.

Această dezbatere este interesantă, dar pentru cercetătorul de fenomene anormale ea constituie o chestiune periferică. Totuşi, biologii care au întreprins cercetări cu privire la panterele din regiunile de răsărit au ascultat cu toţii relatări despre pantera neagră şi toţi, cu excepţia câtorva, au respins relatările ca fiind neverosimile. Robert L. Downing, care a efectuat un studiu despre pantera de la răsărit pentru Serviciul Statelor Unite de Pescărie şi Vânătoare, a tras concluzia îndeobşte acceptată: „Unele animale negre, cum sunt câinii Labrador, sunt luate drept pantere, deoarece - conform folclorului - aceasta e culoarea presupusă a panterelor. (Pantera

neagră din Asia este de fapt un leopard care suferă de melanism)." În această chestiune reține atenția faptul că multe urme imprimate în sol și atribuite panterei, aparțineau unor câini.

Cu toate acestea, primul om de știință, care a cercetat cu seriozitate pantera de la răsărit, s-a convins că unor relatări despre această felină meritau să li se acorde atenție. Biologul Bruce C. Wright, directorul Stațiunii pentru Fauna Sălbatică a Universității New Brunswick din Canada, inițial a crezut că martorii oculari văzuseră cu adevărat pantere negre a căror blană fiind umedă lua o nuanță mai profundă decât culoarea neagră obișnuită. Dar experimentul realizat cu o panteră recent ucisă a dovedit că ipoteza era nerealistă. În cursul cercetărilor el a cules douăzeci de relatări pe care le-a considerat că merită să fie luate în seamă. Toate întâlnirile s-au petrecut în timpul zilei și au avut loc de la mică distanță.

Unul din cazurile pe care Wright l-a considerat verosimil este de-a dreptul fantastic. Întâmplarea s-a petrecut, după cum susținea martorul, la 22 noiembrie, 1951, în Queens County-New Brunswick:

„Mă înapoiam acasă, pe la ora 18. Am ajuns la un gard de lemn și când am trecut pe lângă el am dat cu toporul în ulucă... Îndată am auzit niște urlete venind din pădure... Am mai mers vreo sută de iarzi, când am auzit din nou urletele, vreo patru-cinci la rând. M-am uitat înapoi și l-am văzut alergând în salturi mari spre mine. Am luat-o la fugă, dar curând m-a ajuns din urmă și am fost silit să mă opresc și să-l înfrunt. Când m-am oprit, s-a oprit și el și s-a așezat. Din gura-i căscată se auzea ieșind un sunet ca o sfârâială iar labele din față le agita amenințător în aer. Apoi m-a atacat. Am aruncat toporul, dar animalul s-a ferit, sărind în lături. Am rupt-o la fugă, gâfâind, iar el s-a îndreptat spre pădure, alergând în salturi mari. Am continuat să fug spre casă, dar curând l-am simțit venind din nou în urma mea... A trebuit să mă opresc și am aruncat cu barda, dar el a sărit într-o parte... eu am luat-o din nou la goană spre casă, iar el a fugit spre pădure... A repetat figura asta încă de vreo cinci-șase ori, până am ajuns pe pajiștea de unde se zăreau luminile de la locuință... atunci a fâșnit înapoi și nu a mai revenit.

Animalul era de culoare neagră sau gri închis. Coada măsura cel puțin două picioare și jumătate, iar el însuși era lung de cel puțin șase picioare".

Această poveste conține cel puțin trei elemente fantastice: o panteră care e 1) neagră; 2) se ridică în două labe; și 3) nu ezită să atace o ființă omenească. Pantera „reală" a învățat din propria și amarnica experiență că trebuie să se ferească de inamicul său mortal, acela care aproape i-a stârpit seminția. Cu alte cuvinte panterele nu manifestă agresivitate față de oameni.

Oricât de neverosimil s-ar părea a fi episodul de la New Brunswick, o altă întâmplare care s-a petrecut la distanță de o jumătate de continent de prima, după un răgaz de două decenii, conține toate trei elementele din cazul precedent. Ea a avut loc la o milă la sud de Olive Branch, statul Illinois, pe un drum

întunecos și aproape pustiu, care se întinde de-a lungul Pădurii Naționale Shawnee. Mike Busby, din Cairo, se ducea cu mașina să o ia pe soția sa, când - deodată - vehiculul a avut o pană de motor. Tocmai când voia să ridice capota, a auzit un zgomot venind de la dreapta și s-a uitat în direcția respectivă. A tresărit văzând o pereche de ochi mari cât un sfert de dolar, migdalați, verzi și scăpărători, care îl priveau țintă.

Brusc s-a desprins din beznă o siluetă stranie, neagră, înaltă de șase picioare, care s-a apropiat în poziție verticală și l-a lovit cu labele. Busby a căzut cu animalul deasupra sa. În timp ce se rostogoleau pe jos, animalul i-a sfâșiat cămașa și cu labele sale prevăzute cu gheare lungi de câte doi inci, i-a făcut răni adânci la braț, la piept și la abdomen. Busby a izbutit să țină botul căscat al fiarei la distanța brațului, ferindu-și gâtul de dinții ascuțiți și gălbui, de felină. Busby nu a putut vedea bine animalul, dar ulterior a spus că a simți în jurul botului un soi de barbă. Fiara scotea niște mârâituri adânci și molcome, care nu semănau cu nici un sunet pe care Busby îl auzise vreodată. Blana sa avea părul scurt, sârmos, - „ca șpanul de oțel" - i-a spus Busby lui Loren Coleman, însă deși era uscat, avea mirosul părului ud.

La lumina farurilor unui autocamion-diesel care a trecut pe drum Busby a putut distinge culoarea neagră, sclipitoare a blănii, precum și „umbra unei cozi". Se pare că lumina îl speriase pe animal care a traversat drumul cu „zgomot puternic de pași" și a dispărut în pădure.

Zăpăcit, cu trupul rănit, tânărul s-a urcat în mașina al cărui motor - spre ușurarea sa - a pornit imediat. La Olive Branch, Busby l-a întâlnit pe John Hartsworth, șoferul autocamionului, care a spus că l-a văzut pe Busby luptându-se cu un animal care părea „un pisoi mare". El a pretins că nu a putut frâna și opri vehiculul pentru a-i veni în ajutor. Mai târziu, în aceeași seară, Busby s-a dus la Spitalul Sfânta Maria, unde a fost vaccinat împotriva tetanosului și i s-a făcut și o injecție pentru calmarea durerilor. Fratele acestuia, Don, i-a spus ulterior lui Coleman că Mike a suferit zile în șir de amețeli și că nu putea merge decât sprijinit.

Feline negre și alte soiuri de animale misterioase din America

Aventura lui Busby a fost cea mai dramatică din lunga serie de întâmplări cu animale nefirești, care s-au relatat că au avut loc în Illinois și statele învecinate. Cu patru ani înainte, la 20 aprilie, 1966, cotidianul *Cairo Evening News* punea întrebarea: „Oare pantera neagră hălăduiește cu adevărat prin sălbaticul codru

Shawnee din Alexander County?" Ziarul se referea la un zvon, conform căruia „cu mulți ani în urmă un convoi sau un vagon de circ s-ar fi dezmembrat în zonă, prilej cu care ar fi scăpat mai multe pantere negre care, refugiindu-se în munți, nu au fost niciodată recuperate".

Aproape de fiecare dacă când încep să circule zvonuri despre circul din care, cu ani în urmă, ar fi scăpat niște animale primejdioase și exotice, invariabil apare cineva care pretinde că a văzut o panteră neagră, un cangur sau un biped acoperit cu păr. Cercetările au dezvăluit totdeauna că zvonurile erau neîntemeiate sau, în cel mai bun caz, erau mult umflate.

Midwest-ul are o tradiție deosebit de bogată în povești cu pantere. Între acestea un loc proeminent îl ocupă pantera neagră; dar apar și alte soiuri de feline mari ca jaguarul obișnuit și „leul african" cu coamă. (Despre acesta din urmă Coleman, care a adunat numeroase relatări din diferite state[1], scria: „În afară de faptul că e mai sociabil, leul cu coamă pare mai îndrăzneț, retrăgându-se mai puțin iute decât pantera neagră, dar nici nu atacă atât de frecvent omul". Unul din cazurile timpurii s-a petrecut în centrul statului Illinois, în iulie 1917, când au fost întreprinse cercetări, rămase fără rezultat, pentru depistarea unei perechi de lei africani, mascul și femelă, care fuseseră semnalați de diferiți martori oculari. Unul din martorii oculari, un majordom de pe o moșie din apropiere de Monticelli, a susținut că fusese atacat pe la spate, cu labele, de un animal, pe când el își vedea de treabă prin grădină; iar mai târziu, în cursul aceleiași luni, două familii din Decatur au povestit că pe când călătoreau cu mașina pe o șosea de țară, târziu noaptea, un leu i-a însoțit, alergând pe marginea drumului.

Cele două feline mari au dispărut la fel de brusc cum apăruseră; dar despre feline misterioase se va mai auzi. În 1948 „ceva" care țipa a început să ucidă vitele în regiunea de centru-est a statului Indiana. Echipe de fermieri, vânători și ofițeri de poliție, care au pornit să cerceteze, au declarat ulterior că au văzut fie un „leu african", fie o panteră neagră, iar într-un caz ambele animale împreună. Un grup de pescari amatori au afirmat că un „leu african" i-a fugărit într-o noapte lângă cascada Elkhorn.

La 25 octombrie, 1955, pădurarul Paul G. Myers a tras cu pușca într-o panteră neagră, în apropiere de orașul Decatur, statul Illinois. El era sigur că a rănit animalul, care însă a scăpat, iar trupul lui nu a fost găsit niciodată. În iunie 1962, o felină mare de culoare cafenie - pe care unii au asemuit-o cu o „leoaică" africană, l-a rănit la față cu ghearele pe Ed Moorman, fermier din Monument City, statul Indiana. După câteva zile „ceva" a omorât zece din porcii săi, le-a sfâșiat burțile, devorându-le inimile

1. Americane (*n. tr.*).

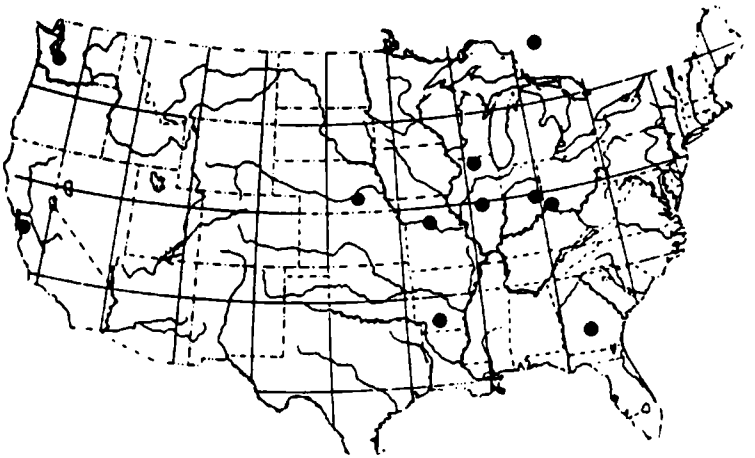

Locurile unde „leul african" cu coamă a fost semnalat în America de nord (prin bunăvoința lui Loren Coleman).

și ficații. Au fost și alte apariții, la ultima fiind martori un grup de vânători înarmați, care erau însoțiți de reporteri de televiziune din Indianapolis.

Asemenea relatări nu se rezumă doar la regiunile din Midwest, ele provin și din alte părți ale S. U. A. De exemplu, pe la mijlocul deceniului al șaptelea locuitorii din orășelul Direct, ținutul Lamar, statul Texas, au zărit un animal asemănător unei pantere mari. Urmele lăsate pe sol de acesta semănau cu cele ale pisicii cu deosebire că, în afară de conturul labelor, erau vizibile și semnele lăsate de gheare. Acest amănunt curios apare în multe relatări despre feline neobișnuite; panterele „reale" au gheare retractile și nu lasă urme pe pământ. În unele cazuri martorii oculari au confundat urmele lăsate de vreun câine sau un urs cu urmele unei feline mari; însă au fost și cazuri când apariția unei feline mari și urmele cu gheare au fost semnalate concomitent.

Chiar și în zonele unde *Felis concolor* fără îndoială viețuiește, ca de exemplu în California de nord, ori unde ar putea exista – în statele estice și sudice, de pildă – depistările de pantere negre sunt foarte frecvente. Din 615 relatări despre apariții de pantere înregistrate între 1983 și 1990 de revista *Eastern Puma Network News* nu mai puțin de 37 la sută se refereau la pantere negre. J. Richard Greenwell, membru al Societății Internaționale de Criptozoologie, consemna: „Ținând seama că nu există o singură fotografie clară și de netăgăduit a unei puma din zonele de est sau de sud (cu excepția «cunoscutelor» pantere de Florida) și că zoologia nu posedă nici măcar o singură blană de panteră neagră, de oriunde ar proveni ea, situația este cu totul încurcată".

Felinele extraterestre din Anglia

Potrivit părerilor ortodoxe, în insulele britanice există o felină sălbatică autohtonă – *Felis silvestris grampia* – sau poate două dacă se iau în considerație fostele pisici domestice, acum sălbăticite. *Felis silvestris* este o felină de dimensiuni mici, care odinioară era răspândită în întreaga insulă, dar acum aria sa e limitată la Scoția și, poate, la nordul Angliei. Pe la mijlocul anilor '80, patru pisici sălbatice ucise în nord-estul Scoției i-au pus în încurcătură pe zoologi care s-au dumirit abia după ce le examinaseră cu atenție: s-a dovedit că ele erau un produs hibrid rezultat din încrucișarea dintre *Felis silvestris* și pisicile sălbatice.

Deși, întâmplător, toate patru erau negre, nimeni nu a considerat că aceste ființe ofereau o explicație lămuritoare pentru toate, ori măcar pentru majoritatea misterioaselor feline britanice, cu blana de culoare închisă sau altfel, care au declanșat controverse și au dat naștere la diverse teorii, pe la începutul anilor 1960, când „Puma din Surrey" a început să bată cărările din Anglia de sud.

Către finele verii anului 1962, a fost zărit lângă un lac de acumulare dintr-un parc în Hampshire, ceva care a fost descris că semăna cu „un pui adolescent de leu și care în mod cert nu era o vulpe sau un câine". Alte apariții petrecute nu au depășit interesul local. Dar situația s-a schimbat în zorii zilei de 18 iulie, 1963, când un șofer de autocamion, care trecea prin pădurea Oxleas din dealul Shooters, Londra, a rămas uluit când a văzut țâșnind în fața sa și străbătând drumul „un leopard" care s-a pierdut printre copaci, de partea cealaltă. În aceeași zi, dar mai târziu, patru polițiști au avut prilejul să întâlnească încă mai de aproape „un animal mare, auriu", care a sărit peste capota mașinii de serviciu și apoi a dispărut în pădure. A fost întreprinsă o masivă cercetare a terenului la care au participat zeci de polițiști, soldați și câini, dar nu au fost găsite decât imprimate în pământ urmele labelor, asemănătoare cu ale unei feline.

Au parvenit apoi și alte relatări din sud-estul Angliei. Multe din urmele descoperite prezentau și semne de gheare, deși martorii oculari susțineau că felinele văzute păreau a fi pantere mari, ori puma de culoare „aurie" sau „negre". Au fost găsite moarte căprioare, oi și vite, aparent sfâșiate de niște fiare cu gheare puternice. O femeie a pretins că a fost atacată cu labele din față de către o „puma" pe când străbătea o zonă împădurită din Hampshire.

Biologilor specializați în fauna sălbatică, toate acestea li se păreau imposibile. Maurice Burton scria:

„În total, din septembrie 1964 până în august 1966 au fost înregistrate 362 de apariții consemnate în mod oficial și poate că au mai avut loc tot

*atâtea apariții care au fost semnalate, dar nu au fost luate în considerație de oficialități. Cu alte cuvinte, acest animal [*Felis concolor*] care – după cum apreciau experții americani – este rareori întâlnit de oameni, își manifestase prezența în medie o dată pe zi într-o perioadă de doi ani. Poliția consideră... că din 362 de apariții vreo 37 au temeiuri «solide». Chiar și așa, reiese că animalul acesta, care aparține unei specii caracterizată prin natura sa foarte secretoasă, a ieșit la iveală cam la două săptămâni o dată, de-a lungul unei perioade de doi ani. În doi ani apariția lui a fost semnalată în regiuni îndepărtate una de alta, cum sunt Cornwall și Norfolk, pe o arie de 10.000 de mile patrate din sudul Angliei. Ba chiar, el a fost semnalat simulatn – și în aceeași zi –, în două locuri despărțite de multe mile. Se pare că liniștea i-a fost deosebit de tulburată în cursul unei anumite săptămâni, deoarece în decurs de 3–4 zile prezența lui a fost semnalată în zece locuri diferite".*

Un alt specialist în fauna sălbatică, Victor Head, sublinia că o singură panteră pentru a supraviețui trebuie să mănânce o cantitate de carne echivalentă cu 250 de căprioare pe an; și cu toate acestea nu s-a constatat o diminuare corespunzătoare a turmelor de căprioare.

În acești ani, felinele neobișnuite s-au răspândit – după cum arată relatările martorilor oculari, urmele lăsate de animalele însele și vitele ucise – pe întregul teritoriu britanic, punând la grea încercare răbdarea, ca și credibilitatea acelora care încercau să explice aparițiile ca erori de identificare, amăgiri sau înșelătorii. Totuși aceștia s-au simțit încurajați de câteva incidente. De exemplu, în august 1983, o femeie din Buckinghamshire a afirmat că zărise o felină neagră ce semăna cu o puma, care „avea o zgardă încrustată", ceea ce – desigur – sugera faptul că animalul aparținuse odinioară cuiva, care îl lăsase în libertate. În august 1975, un cetățean din Manchester chiar a capturat un pui de leopard care avea zgardă. În 1980, la Iverness, în Scoția, a fost prinsă în capcană o femelă de puma, care – după ce a fost examinată – s-a determinat că aparținuse vreme îndelungată unui iubitor de animale. La 26 iulie, 1988, un șofer a lovit și a ucis – în insula Hayling – o felină mare, dar nu s-a oprit. Un alt șofer, care a fost martor ocular la incident, a recuperat stârvul, care s-a dovedit a fi a unei femele din specia felinelor de mlaștină nordafricane. (*Felis schaus*).

Totuși este greu de admis că hățișurile Angliei mișună de feline gigantice, după cum nu este ușor de acceptat că ele sunt populate de fiare care au aparținut cândva iubitorilor de animale sau au făcut parte din vreun circ de unde au scăpat în cine știe ce împrejurare; căci o îndelungată experiență demonstrează că ele ar fi murit de foame sau ar fi fost recapturate, ori ar fi fost ucise nu mult timp după punerea lor în libertate sau după ce scăpaseră fugind.

Din păcate, ipoteza alternativă avansată de Di Francis în lucrarea sa *Țara felinelor* (1983), conform căreia o felină

asemănătoare panterei a rămas și viețuiește încă din pleistocen în insulele britanice, nu este plauzibilă. Criticul Lena G. Bottriell relevă absența dovezilor și întreabă: „Nici o singură blană în decursul unui mileniu? Nici o relatare, în timp ce populația insulei a consemnat nimicirea aproape în totalitate a unei feline cu mult mai mică? Cu atât mai mult cu cât felinele mari nu s-ar fi limitat la tipul de vânat preferat de micile feline, precum iepurii, fazanii și mieii. Devastarea șeptelului și - nu mai puțin - nimicirea turmelor de cerbi și căprioare i-ar fi adus în pragul disperării pe fermierii veșnic vigilenți - ca toți oamenii de la țară - în fața unei asemenea fiare prădalnice".

Aceste probleme i-au determinat pe unii partizani hotărâți să recurgă la teorii paranormale, dintre care una este teleportarea. Această teorie ne solicită să credem că felinele mari în cauză sunt animale adevărate teleportate instantaneu din habitatul lor firesc de pe alte meleaguri; după ce rămân o perioadă de timp - între câteva zile și câteva luni - ele se înapoiază la locul lor de origine, probabil tot într-o clipită, așa cum veniseră. Unul din locurile de baștină poate fi Africa, deoarece martorii oculari declaraseră că au văzut ceea ce ei au numit „lei", „cita" sau leoparzi (deși o analiză atentă a relatărilor ne îndeamnă să acceptăm cu prudență cuvintele lor: descrierile făcute de martorii oculari aproape totdeauna par să se refere la puma.

O altă „explicație" paranormală își are sorgintea în ipoteza parafizică, ce sugerează că ființele sunt fie proiecții ale materializării psihice, fie intruși din lumi paralele. Chiar dacă asemenea idei nu sunt mai realiste decât teleportarea - care este departe de certitudine, - asemenea abordări ignoră absența elementelor paranormale practic din toate relatările. Singurul amănunt straniu (și ciudat în felul său, nu încape îndoială) este prezența unor feline de mari dimensiuni în locuri unde s-ar presupune că nu ar trebui să existe. Dacă însă nimeni nu ar contesta existența pumelor, unele din ele melanistice în Surrey și Nottingamshire (sălașul „leului din Nottingham"), sau în Devonshire („fiara din Exmoor"), ori în Scoția, atunci aparițiile nu ar prezenta nimic excepțional. Cu alte cuvinte, aparițiile nu sugerează că acestea ar fi echivalentul întâlnirilor cu câinii negri sau cu alte tonalități indiscutabil supranaturale.

Un singur caz sugerează, deși vag, ceva nefiresc, fantomatic, care însă poate căpăta o interpretare obișnuită. Îl prezentăm aici așa cum s-a petrecut el. În 1964, Charles Bowen de la *Flying Saucer Review*, i-a luat un interviu fermierului Edward Blanks din Godalming, Surrey, în legătură cu repetatele sale întâlniri, într-o perioadă de doi ani, cu o puma „care urla". Iată ce relatează Bowen, care nu menționase lui Blanks interesul său pentru O.Z.N.-uri:

„Dl. Blanks obișnuia să facă un tur de rutină prin fermă înainte de a se înapoia acasă. Cu două prilejuri el și-a dat seama de apariția unei lumini

misterioase pe acoperişurile clădirilor din fermă. Lumina migra de pe un acoperiş pe altul, dar el nu a zărit raza care o producea. În mod cert lumina nu provenea de la farurile maşinilor care circulau pe drumul Odiham: topografia locală excludea această posibilitate. Dl. Blanks nu a putut depista sursa luminii. Fenomenul îl nedumerea şi îl îngrijora pentru că de fiecare dată după aceasta apărea pe scenă misterioasa puma."

Feline continentale

Aparițiile unor pantere și ale altor feline ieșite din comun au fost semnalate și în Europa Occidentală, începând de prin 1970. Ca și în Anglia și America de nord, unele relatări par credibile, ele provenind de la persoane pe care te poți bizui, acestea observând animalele în condiții bune de vizibilitate. Dar sunt și alte relatări care nu merită să li se acorde atenție, iar printre acestea se numără povestea unui locuitor din Germania, care a pretins că a fost atacat de o puma. În sprijinul afirmației sale a prezentat peri care – după o analiză atentă – s-au dovedit că proveneau de la un iepure.

Pe de altă parte, cu prilejul unei apariții deosebit de impresionante care a avut loc în primăvara anului 1977, mai mulți martori oculari francezi, inclusiv un polițist cu binoclu, au văzut două pantere negre la distanță de 200 de iarzi. Cirezile de vite ale fermierilor francezi și italieni au suferit mari pierderi din pricina acestor animale sălbatice. Autoritățile au pus pe seama lupilor și câinilor sălbatici ravagiile provocate printre vite, însă martorii oculari au respins asemenea explicații. Criptozoologul german Ulrich Magin a adunat laolaltă toate relatările cunoscute despre fuga unor feline de dimensiuni mari din grădini zoologice, circuri sau din vehicule și a ajuns la concluzia că „asemenea animale sunt capturate în câteva ore sau cel mult a doua zi după dispariție".

Feline australiene și pseudofeline

În mod oficial în Australia nu trăiesc alte feline în afara pisicilor domestice, sau membrii sălbăticiți ai acestora. Totuși, „tilacinele" – un marsupial hibrid aparent rezultatul încrucișării dintre tigru și câine, o specie presupus, dar nu cu certitudine, dispărută – au fost și încă sunt numite „tigri de Tasmania", de către localnici. Deși li se mai spune „pisica-tigru" sau „quoll", ele fac parte din specia dasiuridelor[1] și sunt marsupiale. Aceste animale feroce, care nu prea seamănă cu tigrul, au blana roșcată, cu pete, și nu depășesc patru picioare în lungime.

1. Animale arboricole marsupiale, carnivore și foarte vorace. Trăiesc în Australia și în insula Tasmania. (*n. tr.*).

Cu toate acestea, panterele negre nu sunt necunoscute în peisajul australian. Majoritatea relatărilor provin de pe coasta de sud a statului New South Wales însă criptozoologul Paul Cropper a colecționat și alte relatări „din regiuni îndepărtate cum sunt Dandenongs, din Victoria, New England din N. S. W. și Brâul Cerealier Central din Australia de vest."

Ca și cazurile comparabile de pretutindeni în lume, unde aparițiile s-au petrecut în lumina zilei și la distanță relativ mică; fiarele fuseseră implicate în atacarea cirezilor și turmelor (între 1956 și 1957, un fermier din Uralla, statul New South Wales, a pierdut 340 de oi ucise de o felină mare, neagră, pe care nu au putut-o depista nici vânătorii individuali și nici grupurile masive organizate de vânătoare); iar urmele labelor pe sol cuprindeau semne de gheare. De asemenea, la fel ca în alte cazuri similare nici una nu a fost capturată vreodată sau ucisă. În noiembrie 1977, Cropper a întreprins cercetări în urma unei relatări despre uciderea unui astfel de animal, la Cambewara Range. Când i-a fost arătată pielea, el a constatat că „nu era altceva decât un exemplar mare de pisică sălbatică".

Este tentant ca toate aparițiile să fie explicate în felul acesta, dar descrierile și amănuntele din relatările cele mai verosimile nu vin în susținerea unei asemenea ipoteze. Iată un incident despre care se spune că a avut loc la mijlocul anului 1975, în zona Nowra din Munții Sudici, din statul New South Wales, despre care Cropper scria:

„[Un fermier] și fiul său se înapoiau acasă după ce hrăniseră porcii, în jurul orei cinci, când – deodată – au zărit un animal mare, negru, care mergea fără grabă de-a lungul unui gard, a trecut de gaterul fermei și s-a îndepărtat vreo 200 de iarzi. Cei doi au privit animalul de la o distanță de 300 de iarzi, timp de 4-5 minute. Fermierul a apreciat că fiara cântărea între 400 și 500 de pounds, măsura cam două picioare și șase inci și că semăna perfect cu o panteră neagră. Pe când îl priveau, animalul a sărit peste un pârâu lat de 9 picioare și a dispărut în tufișuri, lăsând pe malul apei amprentele clare ale labelor sale".

Fermierul a povestit pățania unui vecin, care și el văzuse anterior animalul, la fel ca și nepoata sa, cu alt prilej. Cei doi fermieri, însoțiți și de alții, s-au dus la pârâu și au făcut mai multe mulaje ale urmelor lăsate de fiară. Erau niște labe uriașe, de patru inci pe cinci.

Mult mai cunoscut este așa-numitul tigru de Queesland, deși prezența sa a fost semnalată și la sud, în statul Victoria sau pe coasta cea mai sudică a Australiei. Tigrul a fost menționat pentru prima oară în literatura zoologică de Philip Lutley Sclater, secretar al Societății Zoologice din Londra, care se referea – după cum a calificat el – „la un animal necunoscut, aproximativ de dimensiunile unui dingo... nici un exemplar al acestuia nefiind încă obținut", în zona districtului golfului Cardwell, din Queensland. Unul din

rapoarte fusese redactat de magistratul de poliție Brinsley G. Sheridan:

„Într-o noapte, pe când mă plimbam pe o cărare din apropierea golfului Rockingham, un terier - câinele fiului meu - a mirosit ceva lângă un tufiș de pe plajă și, lătrând furios, a început să alerge de-a lungul coastei, spre vest, pe urma mirosului pe care îl surprinsese. Băiatul meu, care are 13 ani și este un împătimit scormonitor al tufișurilor și ar putea scrie romane cu jumătate din descoperirile făcute, s-a ținut după câine și, cam la o jumătate de milă de locul unde inițial fusese depistat mirosul, a zărit - ascuns în ierburile înalte - un animal pe care l-a descris așa: «Stătea întins în ierburile înalte și era mare cât un câine bâstinaș [dingo]; avea fața rotundă ca a unei pisici și o coadă lungă, iar trupul îi era vărgat pe coaste și pe burtă cu dungi galbene și negre.» Câinele meu a alergat spre el lătrând, dar animalul s-a cățărat într-un copac înclinat, iar câinele a continuat să latre la el. Atunci animalul a devenit furios și s-a repezit la câine, apoi la mine. M-a cuprins frica și am fugit acasă."

Printre martorii oculari apăruți ulterior s-a numărat și naturalistul George Sharp, care la începutul secolului al XX-lea a văzut în amurg o ființă asemănătoare, la izvorul râului Tully. Era, a spus el, „mai mare și mai închis la culoare decât tigrul de Tasmania, cu dungi clare, vizibile". Nu mult după aceea, un fermier a împușcat un animal, care îi atacase turmele de capre. Sharp a mers pe urmele lui, printre tufișuri până a dat peste stârvul fiarei. Între timp, mistreții devorară capul și o bună parte din trup, dar rămăseseră suficiente resturi care i-au permis fermierului să-și dea seama că animalul fusese lung de cinci picioare. Din păcate el nu avea la îndemână mijloace pentru a conserva rămășițele, care curând au putrezit.

Ian L. Idriess, care locuia de multă vreme în peninsula York, a văzut odată un „tigru" care sfâșia un cangur matur. Cu un alt prilej, el a descoperit hoitul unuia la malul râului Alice. Animalul pierise în luptă cu câinele de vânătoare al fermierului care zăcea și el mort în apropiere. Idriess a descris „pisica tigru" ca un animal „puternic, de dimensiunea unui câine de mărime medie. Avea trupul mlădios, cu părul lucios, lins și era splendid vărgat cu dungi negre și cenușii. Labele îi erau armate cu gheare ca niște vârfuri de lăncii, cu mare putere de sfâșiere. Avea urechile ascuțite, ciulite, iar capul era ca al unui tigru."

În 1926, în cartea lor *Animalele sălbatice din Australia*, A. S. Le Souef și H. Burrell au menționat ca făcând parte din fauna Australiei de Nord „un animal mare, cu blana vărgată", care a fost descris sugestiv ca „o pisică ce tinde că crească și să devină tigru. Animalul viețuiește în ținuturi unde omul rareori pune piciorul... Locul său de refugiu pare să fie ținutul aspru, stâncos, din vârfurile munților... deobicei împădurite dens."

Aparițiile, deși mai rare, continuă până în prezent. Dacă specimenele ucise sunt adevărate - și nu avem motive să ne

îndoim - atunci putem presupune că ele se referă la animale „reale", spre deosebire de pantera neagră iluzorie. Pentru zoologii australieni, pantera neagră ocupă un loc periferic, la fel ca yowie, versiunea australiană a lui Bigfoot sau a lui Yeti, dar tigrul de Queensland cel puțin constituie subiect de discuție. După cum nota un cronicar „el este candidat la recunoaștere științifică", nu ca o felină uriașă, ci ca un marsupial sau „leu de buzunar", specie care e cunoscută sub denumirea de *thylacoleo*, despre care există o documentație bogată în fosile și care se crede că a dispărut în urmă cu 10.000 de ani. Fără îndoială acesta e animalul descris de martorii oculari în detaliu, până la colții lui care ies afară în mod vizibil din maxilare. Dacă e corectă această presupunere, atunci nu va trece mult timp până când un exemplar, viu sau mort, va încăpea pe mâinile unui zoolog, cu condiția - bineînțeles - ca fiara să nu fi dispărut ca specie în ultimii ani.

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals*. Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Battriell, Lena G. *Review of Francis' Cat Country. Cryptozoology* 4 (1985): 80–83.

Bowen, Charles. *Mystery Animals. Flying Saucer Review* 10, 6 (November/December 1964): 15–17.

Brocke, Rainer H., Fred G. VanDyke, and Robert L. Downing. *Comments and Responses. Cryptozoology* 4 (1985): 102–05.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge*. New York: Warner Books, 1978.

Coleman, Loren. *Mysterious America*. Boston, MA: Faber and Faber, 1983.

*** *Phantom Panther on the Prowl. Fate* 30, 11 (November 1977): 62–67.

*** *Black 'Mountain Lions' in California? Pursuit* 12, 2 (Spring 1979): 61–62.

*** *On the Trail. Fortean Times* 32 (Summer 1980): 21–22.

Cropper, Paul. *The Panthers of Southern Australia. Fortean Times* 32 (Summer 1980): 18–21.

Dash, Mike. *Mystery Moggies. Fortean Times* 64 (August/September 1992): 44–45.

Downing, Robert L. *The Search for Cougars in the Eastern United States. Cryptozoology* 3 (1984): 31–49.

The Eastern Puma: Evidence Continues to Build. The ISC Newsletter 8, 3 (Autumn 1989): 1–8.

Eveland, Thomas E. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 9, 3 (Autumn 1990): 9–10.

Goss, Michael. *Britain's Phantom Cats. Fate* 37, 4 (April 1984): 40–49.

*** *The Queensland Tiger. Fate* 40, 3 (March 1987): 38–47.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals*. New York: Hill and Wang, 1958.

Lion at Large? Newsweek (March 27, 1961): 31, 34.

Magin, Ulrich. *Continental European Big Cats. Pursuit* 18, 3 (Third Quarter 1985): 114–15.

Maloret, Nick. *Swamp Cat Fever. Fortean Times* 55 (Autumn 1990): 44–46.

Out of Place. Fortean Times 18 (October 1976): 25–27.

Out of Place. Fortean Times 20 (February 1977): 18–20; 25 (Spring 1978): 33–36; 26 (Summer 1978): 42–44; 28 (Winter 1979): 48–51; 30 (Summer 1979): 8–11; 40 (Autumn 1984): 40–44.

Rickard, R. J. M. *'If You Go Down to the Woods Today'... INFO Journal* 4, 1 (May 1974): 3–18.

*** *The 'Surrey Puma' and Friends: More Mystery Animals. The News* 14 (January 1976): 3–8, 17.

*** *The Exmoor Beast and Others. Fortean Times* 40 (Summer 1983): 52–61.

*** *Once More with Felines. Fortean Times* 44 (Summer 1985): 28–31.

Rosen, Sven. *Out of Africa. Fortean Times* 65 (October/November 1992): 44–45.

Sass, Herbert Ravenel. *The Panther Prowls the East Again! Saturday Evening Post* 226, 7 (March 13, 1954): 31, 133, 136.

Shuker, Karl P. N. *Mystery Cats of the World: From Blue Togers to Exmoor Beasts.* London: Robert Hale, 1989.

*** *The Kellas Cat: Reviewing an Enigma. Cryptozoology* 9 (1990): 26–40.

Tischendorf, Jay W. *Cryptoletters. The ISC Newsletter* 10, 1 (Spring 1991): 11.

Wright, Bruce S. *The Ghost of North America.* New York: Vantage Press, 1959.

*** *The Eastern Panther – A Question of Survival.* Toronto, Canada: Clarke, Irwin, 1971.

PĂMÂNT GĂUNOS

Ideea că pământul posedă un interior găunos, care adăpostește o civilizație subterană, este veche - credința religioasă, larg răspândită, în existența iadului este expresia acestei noțiuni - dar primul american care a încercat să dovedească lucrul acesta a fost excentricul John Cleves Symmes (1779-1829). Symmes credea că pământul e constituit dintr-o serie de sfere concentrice cu spații goale, late de 4000 de mile, la polul nord și la polul sud. În pofida faptului că lumea l-a ridiculizat cu strășnicie, Symmes s-a încăpățânat să scrie, să conferențieze și să facă lobby pentru strângerea de fonduri în vederea organizării unei expediții la poli, către interior, unde el și însoțitorii săi erau convinși că vor întâlni lumea dinăuntrul pământului, „ceea ce va oferi noi surse de comerț și schimburi".

Lumea își amintește - dacă își amintește - de Symmes ca sursă de inspirație pentru Edgar Allan Poe la crearea primei sale povestiri științifico-fantastice - *Aventurile lui Arthur Gordon Pym* (1838). Symmes a fost un pionier în felul său; el a încurajat generații de gânditori independenți să-și imagineze o nouă geologie terestră și să viseze la rase fabuloase care împart în taină planeta cu omenirea de pe suprafața ei.

Primul care s-a molipsit a fost însuși fiul lui Symmes, Americus, care a menținut legătura cu adepții credinței că pământul e găunos și, în 1878, a publicat o antologie a conferințelor pe care le ținuse părintele său. Între timp, tema pătrunsese în spiritul lumii. În 1871, mediumul M. L. Sherman a publicat volumul *Globul găunos*, care se întemeia pe presupusele contacte stabilite cu ființe decedate prin intermediul spiritismului. H. P. Blavatsky, fondatoarea unei influente școli de ocultism numită *Teozofia*, a publicat două volume, devenite clasice, despre spațiile libere din interiorul Terrei, intitulate *Isis fără văl* (1877) și *Doctrina secretă* (1888). Frederick Culmer a publicat *Lumea interioară*, în 1886, iar douăzeci de ani mai târziu apărea *Fantoma de la poli*, de William Reed. În 1931, în cartea sa *Lemuria, continentul dispărut din Pacific*, H. Spencer Lewis adăuga un nou ingredient la toată această mixtură, susținând că rămășițele unei super-rase supraviețuiau în muntele Shasta, din nordul Californiei.

Către sfârșitul secolului al XIX-lea a luat ființă o religie întemeiată pe doctrina „pământului găunos" al cărei lider era Cyrus Teed (1839-1908). Teed pretindea că a fost contactat de - nici

mai mult și nici mai puțin - Maica Universului, care i-ar fi împărtășit o veste importantă: el avea să fie izbăvitorul lumii. Teed a întemeiat o comunitate utopică ce își avea centrul la Fort Myers, statul Florida și s-a dedicat „koreșanității", conform căreia „universul e o celulă, un glob gol, al cărui corp fizic este pământul, iar soarele se află în centru. Noi viețuim în interiorul celulei, iar soarele, lumina, planetele și stelele sunt toate în interiorul globului". Cu alte cuvinte, universul este cu interiorul afară.

Mai puțin radical (exprimându-ne relativ) era conținutul unei cărți apărute în 1913 - *Călătorie spre interiorul pământului*, al cărei autor - Marshall B. Gardner - revenea la modelul lui Symmes al pământului găunos (deși îl bârfea la tot pasul pe mentorul său). Gardner considera că există un soare interior - altul decât soarele nostru - cu diametrul de 600 de mile, care furniza lumii subpământene o climă plăcută ce le permitea locuitorilor să trăiască în splendoare tropicală.

Între timp, conceptul pământului găunos - deși calificat drept ilogic și imposibil din punct de vedere fizic, de către savanți - pusese ferm stăpânire pe imaginația multor ocultiști. Următoarea personalitate importantă din domeniul ocultismului, care a preluat conceptul acesta, a fost Guy Warren Ballard (1878-1939). El a publicat, în 1934, sub pseudonimul Godfre Ray King, cartea intitulată *Mistere dezvăluite*, unde povestea extraordinara întâmplare al cărui subiect fusese în urmă cu patru ani. Ballard scria că odată, pe când străbătea muntele Shasta, a întâlnit un străin care i-a oferit să bea o licoare vâscoasă. După ce a băut-o, Ballard și-a dat seama cine era „cu adevărat" străinul: contele Saint Germaine, personalitate importantă a ocultismului din secolul al XVIII-lea, despre care Blavatski scrisese că trăia ca Maestru Tibetan nemuritor.

Ballard a afirmat că l-a mai întâlnit și după aceea și că - în tovărășia lui - a efectuat mai multe incursiuni sub pământ, unde a explorat o lume minunată plină de splendori științifice și spirituale. Cu timpul, el a întâlnit chiar și extratereștri în măruntaiele pământului. A participat la o conferință cu 12 „maeștri" venusieni, care s-ar fi desfășurat sub muntele Grand Teton din statul Wyoming. În continuarea cărții sale, el a publicat volumul *Prezența magică* (1935) care cuprindea istorii asemănătoare. El a cutreierat până la moarte Statele Unite, împreună cu soția, Edna și fiul, Donald, vorbind în fața numeroșilor auditori dintre care mulți au aderat la grupul său ocult intitulat Activitatea „1. A. M.".

Misterul Shaver

Până la apariția pe scenă a lui Richard Shaver aproape toți adepții pământului găunos din cursul secolelor al XIX-lea și al

XX-lea i-au prezentat pe locuitorii subpământeni ca membrii unei rase dezvoltate și binevoitoare cu care era bine ca oamenii să se întâlnească și să se împrietenească. Dar Shaver avea altfel de povești de istorisit. Shaver a tehnologizat iadul.

Ray Palmer, editorul revistei *Amazing Stories* din Chicago, a primit - în septembrie 1943 - o scrisoare de la un cititor din orașul Barto, statul Pennsylvania, care pretindea că are cunoștință de un străvechi alfabet din Lemuria, un continent care se spune că s-ar fi scufundat în Oceanul Pacific cu mii de ani în urmă, împreună cu puternica sa civilizație. (De fapt legenda „Lemuriei" a fost inventată în secolul al XIX-lea de biologul Ernst Haekel, ca ipotetic loc de baștină al originalului *Homo Sapiens*; apoi ea a fost elaborată de Blavatski în imaginara sa „istorie" a rasei umane. Nu există nici o dovadă geologică sau biologică în sprijinul ideii că acest continent ar fi existat vreodată. Palmer a tipărit alfabetul în ediția din ianuarie 1944 a revistei sale și curând el și Shaver, cititorul, corespondau cu regularitate.

Shaver pretindea că ani de zile ființe malefice numite „deros", o prescurtare de la „detrimental robots", (care nu erau roboți în sensul obișnuit al noțiunii, ci „roboți" în sensul sclavilor pasiunii), l-ar fi chinuit. „Derosii" erau urmașii degenerați ai „titanilor", populația din Lemuria, care - în urmă cu 12.500 de ani - a fost nevoită să se refugieze în cavernele subpământene spre a evita radiațiile nocive ale soarelui. (Totuși, unii titani au rămas și s-au adaptat vieții la suprafața pământului, alții s-au refugiat pe planete îndepărtate). Derosii, demoni în pofida numelui, erau niște descreierați sadici; ei dețineau tehnologia avansată a titanilor pe care o foloseau pentru a face să crească plăcerea sexuală în timpul orgiilor organizate. De asemenea, ei foloseau mașini cu prilejul ședințelor maraton de tortură la care erau supuși oameni răpiți de pe suprafața pământului, precum și „derosii" (roboți integrați, care de fapt nu erau roboți, ci titani buni ce luptau împotriva derosilor, deși aceștia îi depășeau cu mult ca număr); totuși, ei foloseau mașinile spre a provoca accidente, nebunie și alte nenorociri lumii care se găsea pe scoarța pământului.

Curând, *Amazing Stories* și revista-tovarășă *Fantastic Adventures* erau pline de povești despre lumea subterană, care provocau tulburare și spaimă. Cele mai multe povești purtau amprenta lui Shaver, dar acela care le scria era Palmer. Prima poveste - *Îmi amintesc Lemuria!* - a apărut în întregime (31.000 de cuvinte) în numărul din martie al revistei *Amazing Stories*. În introducere, Shaver împărtășea amintirile vii din viața sa ca „Mutan Mion care a trăit cu multe mii de ani în urmă în Sub Atlan, unul din marile orașe din Lemuria antică!"

Scrisorile au inundat biroul lui Palmer, unele trimise de persoane care susțineau că și ei întâlniseră derosi, de care de-abia izbutiseră să scape pentru ca acum să povestească revistei *Amazing*... pățaniile

lor. Chester S. Geier, unul din colaboratorii permanenți ai revistei, a pus bazele Clubului Shaver Mistery pentru a rezolva vasta corespondență sosită și pentru „a examina dovezile" cu privire la derosi. Palmer și Shaver au stârnit o adevărată agitație.

Totuși, nu toți cititorii erau mulțumiți. Mulți se mâniaseră, convinși că se punea la cale o mare înșelătorie; ei se temeau că serialul despre „misterul Shaver" îi va face pe toți iubitorii de povești științifico-fantastice să fie considerați proști, dacă nu chiar și mai rău. Protestele acestora a determinat pe Ziff-Davis, compania care patrona *Amazing Stories*, să oprească publicarea serialului.

După ce în 1948 a fondat, împreună cu Curtis Fuller, revista *Fate*, abandonând compania Ziff-Davis, Palmer s-a mutat în orășelul Amherst, în Wisconsin, și și-a tipărit propriile reviste, în deosebi *Flying Saucers* și *Mystic* (ulterior numită *Search*), în care a publicat cu regularitate materialele lui Shaver. În 1961, a înființat *The Hidden World*, o revistă broșată, în format popular, unde în următorii trei ani a retipărit toate articolele originale ale lui Shaver, precum și noile materiale primite de la o ceată de sprijinitori, care se diminua tot mai mult.

Shaver a murit în Arkansas, în noiembrie 1975, iar Palmer a murit și el doi ani mai târziu, în Florida.

Alți adepți ai pământului găunos

Un alt cititor al revistei *Amazing...*, care susținea că și el i-a întâlnit pe derosi, a fost Maurice Doreal (pe numele real Claude Doggins). La fel ca Ballard, el susținea că e prieten cu Maeștrii care trăiau în interiorul muntelui Shasta; dar - spre deosebire de Ballard - afirma că locuitorii aceștia subterani proveneau din Atlantida, nu din Lemuria. Potrivit spuselor sale, atlanții și lemurienii trăiau în caverne uriașe subpământene; vizitau și primeau vizite cu regularitate din alte sisteme solare. El și-a constituit propriul grup ocult pe care l-a numit Frăția Templului Alb, stabilindu-și cartierul general la Pleiades și implicându-se în rezolvarea problemelor complexe de război și diplomație stelară pe care Doreal le-a detaliat în scrierile sale.

W. C. Hefferlin a scris în revista *Amazing* despre aventurile sale în Rainbow City, o metropolă construită de extratereștri sub cupola de gheață antarctică pe care însă au părăsit-o de mult, lepădând în urmă, pe loc, tehnologia lor avansată. Relatările lui Hefferlin despre tainele populației extraterestre nu au izbutit să-i impresioneze pe cititori, dintre care unii aveau cunoștințe științifice. Aceștia au scris bătându-și joc de erorile elementare comise de populația din Rainbow City, fapt care l-a determinat pe Hefferlin să se dea la fund un an întreg. A reapărut sub sponsorizarea

Asociației de Cercetări în Științele de Frontieră, o grupare de orientare ocultă cu sediul în orașul Vista, din statul California. În diferite publicații ale C. S. F., Hefferlin și soția sa, Gladys, au povestit că locuitorii din Rainbow City aparțineau unei rase care se stabilise pe Marte ca să scape de Poporul Șarpe, care îi persecuta. Când atmosfera pe Marte a devenit nerespirabilă, ei au emigrat pe Terra, stabilindu-se în șapte orașe mari (Rainbow City fiind cel mai mare dintre ele) pe continentul Antarctida, pe atunci un paradis tropical. Din nefericire, ei au fost descoperiți de Poporul Șarpe, care i-a atacat și i-a împrăștiat pe tot pământul; accidental, în cursul tulburărilor, axa pământului a fost deviată, ceea ce a transformat Antarctida într-un teritoriu glaciar.

Rainbow City a fost reactualizat în 1951 de Robert Ernst Dickhoff în cartea sa *Agharta, lumea subterană* și din nou, în 1960, în volumul *Rainbow City și poporul din interiorul pământului* de Michael Barton, care a semnat sub pseudonimul Michael X. Barton a reînviat și misterul Shaver, relatând că venusienii și Maeștrii s-au aliat în lupta menită să-i lichideze pe derosi. El a susținut, de asemenea, că a primit comunicări oculte, pe cale psihică, de la demult decedatul Marshall Gardner, care ar fi susținut cu entuziasm cartea lui Barton.

De departe cea mai populară dintre toate cărțile publicate a fost volumul *Pământul găunos* (1964) de Raymond Bernard, care este pseudonimul lui Walter Siegmeister. Siegmeister era un tip ciudat. El a activat la limita scenei oculte încă din 1930, inițiind diferite acțiuni, printre care înființarea coloniei utopice sudamericane, pe care Poșta Americană a declarat-o inexistentă. El și-a publicat teoriile bizare despre relațiile sexuale (pe care le considera nesănătoase) și sexul bărbătesc (o mutație care trebuia eliminată). *The Hollow Earth* a contribuit prea puțin la legenda vieții subpământene. De fapt, ea a preluat citate lungi din textele apărute în secolul trecut cu privire la acest subiect; restul cărții își focalizează atenția pe reflecțiile lui Palmer, precum și pe speculațiile privind pretinsa conspirație de a ascunde adevărul despre lumea subpământeană, farfuriile zburătoare și orificiile de la poli. Cu toate acestea cartea s-a vândut bine, a fost retipărită de multe ori și a atras mulți cititori noi.

Versiunea lui Shaver despre lumea subterană domină volumul *Taina veacurilor*, publicat în 1974 de Brinsley le Poer Trench (care ulterior a devenit lord Clancarty). Potrivit acestuia - adept înfocat de orientare ocultă al farfuriilor zburătoare - un membru malefic al lumii subterane răpea cu regularitate locuitori de pe pământ, le spăla creierii, transformându-i în agenții săi. De-acum, afirma el - „activitatea pregătitoare a luat sfârșit... terenul e pregătit pentru ca această planetă să fie acaparată de aceia care trăiesc în interiorul ei."

Naziștii în interiorul pământului

Unii adepți ai teoriei pământului găunos manifestă nu doar fascinație, ci de-a dreptul simpatie față de Germania nazistă. Personajul principal din mișcarea nazistă subpământeană este un om din Toronto pe care îl cheamă Ernst Zundel și care scrie sub numele de Christof Friedrich. Locuința lui Zundel este un fel de magazie pentru materialele naziste. De asemenea, la fel ca neonaziștii el socotește că nici un holocaust nu a avut loc. În cartea sa: *O.Z.N.-urile – arma secretă a naziștilor?* (1976) el pretinde că atunci când Al Doilea Război Mondial a luat sfârșit, Hitler și Ultimul Batalion s-au îmbarcat pe un submarin care i-a transportat în Argentina. Ulterior, aceștia au stabilit în interiorul orificiului de la polul sud o bază pentru construirea de aeronave perfecționate în formă de farfurie. Când aliații au aflat ce se întâmplase, l-au trimis pe amiralul Richard E. Bird, împreună cu o „expediție științifică" (de fapt o armată) spre a ataca baza nazistă, dar membrii expediției nu au rezistat în fața superiorității tehnicii militare a naziștilor.

Zundel îi considera pe naziști drept „reprezentanți ai extratereștrilor în interiorul pământului", ceea ce se datora – potrivit opiniei sale – superiorității lor rasiale. În 1978, concomitent cu publicarea cărții sale: *Expediția polară secretă a naziștilor*, el a solicitat fonduri pentru a organiza propria expediție, care – după cum plănuise – urma să fie efectuată cu un avion-charter, purtând pe fuselaj o zvastică măreață. Zvastica avea să dezvăluie orientarea ideologică a lui Zundel, asigurându-i – totodată – pe cei din interiorul pământului că vizitatorii sosiți le erau prieteni.

Cam în aceeași perioadă, Tawani Shoush din Houston, Missouri, plănuia o expediție la polul opus, nordic. Shoush, fost pilot în Corpul de Infanterie Marină al S. U. A., era liderul Societății Internaționale pentru un Pământ Complet. Shoush dorea să zboare cu un dirijabil la pol pentru ca el și tovarășii de expediție să-i întâlnească pe „subpământenii nordici" și, ulterior, să li se alăture pentru totdeauna ca să trăiască pe tărâmul lor. La 31 octombrie, 1978, el declara lui Bob Greene, reporter al ziarului *Chicago Tribune*: „Pământul găunos este mai bun decât lumea noastră." A negat că ar nutri sentimente pronaziste, dar hârtiile sale de corespondență etalau toate o zvastică proeminentă. Nici expediția lui Zundel, nici cea plănuită de Shoush nu au avut loc vreodată.

Regatul din interiorul pământului (1985) de Norma Cox este o carte – fără nici un dubiu – pronazistă. Autoarea susține că o conspirație intrnațională sionistă a ascuns adevărul despre pământul găunos, ca parte a complotului care urmărește înrobirea rasei

umane. Aceeași temă este propovăduită de literatura publicată de Cosmic Awareness Communications din orașul Olympia, statul Washington. Această organizație pretinde că deține informațiile de la spiritele ființelor, care le transmit reprezentanților grupului.

BIBLIOGRAFIE

Bernard, Raymond [pseudonim of Walter Siegmeister]. *The Hollow Earth: The Greatest Geographical Discovery in History.* New York: Fieldcrest Publishing, 1064.

Cox, Norma. *Kingdoms Within Earth.* Marshall, AR: The Author, 1985.

Crabb, Riley. *The Reality of the Underground.* Vista, CA: Borderland Sciences Research Associates, 1960.

Fitch, Theodore. *Our Paradise Inside the Earth.* Council Bluffs, IA: The Author, 1960.

Friedrich, Christof [pseudonym of Ernst Zundel]. *UFOs - Nazi Secret Weapons?* Toronto, Ontario: Samisdat, 1976.

***. *Secret Nazi Polar Expeditions.* Toronto: Samisdat, 1978.

Kafton-Minkel, Walter. *Subterranean Worlds: 100,000 Years of Gragons, Dwarfs, the Dead, Lost Races and UFOs from Inside the Earth.* Port Townsend, WA: Loompanics Unlimited, 1989.

Michell, John. *Eccentric Lives and Peculiar Notions.* San Diego, CA: Harcourt Brace Jovanovich, 1984.

Trench, Brinsley le Poer. *Secret of the Ages: UFOs from Inside the Earth.* London: Souvenir Press, 1974.

Walton, Bruce A. *A Guide to the Inner Earth.* Jane Lew, WV: New Age Books, 1983.

X, Michael [pseudonym of Michael Barton]. *Rainbow City and the Inner Earth People.* Los Angeles: Futura, 1960.

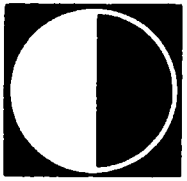

PĂSĂRILE TUNETELOR

O credință cândva larg răspândită în rândul triburilor indiene din America de nord, susținea că există niște viețuitoare uriașe zburătoare supranaturale - cunoscute ca „păsările tunetelor" - care provoacă tunetele și fulgerele în văzduh. Tunetele le provocau bătând aripile, iar fulgerele clipind din ochi. Păsările tunetelor de asemenea se războiau cu alte entități supranaturale, iar uneori îi ajutau pe oameni. Ele sunt adesea pictate pe stâlpii totemici.

Relația dintre aceste păsări mitologice și uriașele păsări la care fac referire relatările contemporane este îndoielnică. Pentru cercetătorii de fenomene anormale ea nu e decât un mit; tradiția însă susține că pasărea a fost zărită de multă vreme pe platoul Allegheny, foarte împădurit, din Pennsylvania, și i-a dat un nume.

Robert L. Lyman, scriitor din Pennsylvania relata în 1973:

„Păsările tunetelor nu aparțin trecutului. Ele există și în zilele noastre, dar nimeni nu crede lucrul acesta decât aceia care le-au văzut. Sălașul lor actual se găsește la marginea de sud a Pădurii Negre, la nord de râul Susquehanna, între pârâul Pinului la est și pârâul Ceainicului la vest. Toate informațiile primite în ultimii 20 de ani despre ele provin din zona aceea."

Lyman a susținut că la începutul anilor '50, el însuși a văzut o astfel de pasăre, pe un drum la nord de Coudersport. Pasărea s-a înălțat câteva picioare în văzduh intinzând aripile care măsurau cel puțin 20 de picioare, apoi a zburat în (nu deasupra) pădurea deasă care se alinia de-a lungul șoselei, depășind „fără greutate" copacii crescuți din generația a doua. La fel ca și alții care văzuseră pasărea tunetului, Lyman a descris-o ca „un vultur mare", cafeniu la culoare, cu gât scurt, ochi și aripi „foarte înguste".

Martorul ocular a rămas cu impresia că pasărea întâlnită era un exemplar tânăr din specia sa. În 1969, soția lui John Boyle - șeriful ținutului Clinton - ședea în pragul cabanei lor de lângă pârâul Micul Pin, când - deodată - a văzut o pasăre gigantică de culoare cenușie, care s-a lăsat chiar în mijlocul pârâului. Câteva momente mai târziu s-a înălțat și a zburat, iar „aripile - după cum a relatat femeia - acopereau albia pârâului pe toată lățimea lui, care „aș zice că măsura vreo 75 de picioare", ceea ce conferea păsării cu adevărat aspectul unei ființe de pe altă lume. În vara aceea, trei bărbați au afirmat că au zărit o pasăre a tunetului în clipa când a înșfăcat și s-a înălțat în văzduh cu o căprioară de vreo 15 pounds în gheare, în apropiere de pârâul Ceainicului.

De-a lungul anilor au parvenit numeroase informații despre apariția pasărilor tunetului pe coasta Jersey-ului, din zona Pennsylvania, chiar la est de ținutul Clinton. La 23 octombrie, 1970, mai multe persoane care călătoreau cu mașina la vest de oraș, au zărit o pasăre pe care una din martore, Judith Dingler, a descris-o așa: „O făptură înaripată, gigantică, ce zbura spre coasta Jersey-ului, iar aripile aveau anvergura aripilor unui avion".

Istoriile cu păsările tunetului din Pennsylvania și-au făcut auzit ecoul încă din secolul trecut. Din păcate, nu a fost publicată nici o relatare cuprinzătoare despre ele, iar materialele tipărite în legătură cu acest subiect de interes deopotrivă pentru folcloriști și pentru cercetătorii de fenomene anormale au fost sporadice și s-au limitat în majoritate la scurte (și nerelevante) articole în ziarele locale.

Există, totuși, relatări care descriu pasărea tunetului ca o acvilă sau un vultur uriaș și care fac problema să capete o dimensiune națională. Descrierile făcute de diferite persoane se aseamănă atât de mult între ele încât Mark A. Hall - o autoritate în materie - a izbutit - pe baza declarațiilor martorilor oculari - să realizeze portretul general al fenomenului:

„Pasărea aceasta se distinge prin dimensiunea și forța sa de a ridica o greutate, care le întrec pe ale oricărei alte păsări de pe lume din zilele noastre. Anvergura aripilor e o chestiune deschisă, dar observatorii au avut uneori șansa să aibă la îndemână un obiect cu care să-l compare ca măsură; ori au putut aprecia dimensiunea unei asemenea păsări aflată în repaos. Drept rezultat adesea s-a susținut că ea măsura 15-20 de picioare. Pasărea, atunci când se află în repaos pe sol... măsoară patru-opt picioare în înălțime... În mod obișnuit pasărea este de culoare închisă-brună, cenușie sau neagră."

Atacul vulturilor uriași

În 1925, doi oameni, care vizitau Valea Consolării din Munții Stâncoși de la Alberta, au zărit ceva care inițial li s-a părut că era un uliu la mare altitudine. Când pasărea s-a apropiat de Turnul lui Babel, un pisc înalt de 7500 de picioare din lanțul muntos, cei doi oameni și-au dat seama că era uriașă, de culoare brună și - ceea ce era uluitor - ținea în gheare o pradă de mari dimensiuni. Speriată de țipetele oamenilor, pasărea a scăpat prada din gheare, care s-a dovedit a fi un căprior de 15 pounds.

Specialiștii ornitologi susțin că relatările de genul acesta descriu imposibilul, deși - după cum vom vedea în continuare - povestea celor doi oameni nu era cea mai fantastică. Pasărea răpitoare cea mai mare, vulturul, atacă numai „mici mamifere, reptile, pești și, poate, alte păsări", după cum afirmă Roger A. Caras, specialist în fauna sălbatică. Cea mai mare pasăre din America, rară și pe cale de dispariție - condorul - are de regulă anvergura aripilor

până la 10 picioare, deși un exemplar capturat la începutul secolului măsura 11 picioare și 4 inci. Dar picioarele lor slabe nu le permit să transporte prada, de aceea ele se hrănesc pe loc, din stârv.

În continuare vă prezentăm câteva apariții de pasăre a tunetului din varietatea vulturului:

Kentuky, 1870. „O pasăre-monstru, ceva de soiul condorului lui Simbad marinarul" a coborât și s-a oprit pe hambarul lui James Pepples din satul Stanford. Pepples a tras în pasăre, a rănit-o și a capturat-o. O relatare din presa timpului spunea: „Pasărea măsura șapte picioare de la un capăt la altul. Era neagră și semăna cu o acvilă de care însă se și deosebea în multe privințe". Nu se știe care a fost soarta pasării. *Illinois, la granița cu Missouri, 1948.* Mai multe persoane au afirmat că văzuseră o pasăre imensă de dimensiunea unui aeroplan Piper Cub, care avea aspectul unui condor. *Porto Rico, 1975.* Fermierii au declarat că animalele lor muriseră noaptea în mod misterios și că ei fuseseră treziți de niște „țipete ciudate" și de fâlfâitul unor aripi imense. Mai mulți martori oculari au afirmat că văzuseră în timpul zilei ceva pe care unul din ei l-a descris ca „un condor sau un vultur gigantic de culoare albicioasă". *California de nord, octombrie 1975.* Locuitorii din vecinătatea Pârâului Nucului, au zărit o pasăre uriașă, înaltă de peste cinci picioare; avea capul „ca de vultur" și aripi cenușii. În comparație cu pasărea, eucaliptul din apropiere părea un arbore pitic. Când și-a luat zborul, după cinci minute, s-a putut vedea că anvergura aripilor era de vreo 15 picioare. Cam în aceeași perioadă, mai multe persoane au văzut în Golful de Est, din apropiere, aceeași pasăre, sau alta similară, stând pe acoperișul unei case.

În 1977 a avut loc o serie de evenimente remarcabile, care s-au bucurat de o largă publicitate. Evenimentele s-au declanșat în seara zilei de 25 iulie la Lawndale, din zona centrală a statului Illinois. Trei băieți, unul - Marlon Lowe - în vârstă de 10 ani, se jucau când au zărit două păsări mari apărând de la sud și năpustindu-se asupra lor. Unul din băieți și-a găsit scăparea sărind în bazinul cu apă, dar o pasăre l-a înșfăcat cu ghearele pe Marlon de cămașa fără mâneci și a zburat, după ce se săltase cam două picioare de la sol. Auzindu-i țipetele deznădăjduite, părinții - Jake și Ruth Lowe - și doi prieteni - Jim și Betty Daniels - au alergat afară unde au văzut bizara privelițe a pasării răpindu-l pe Marlon. Băiatul s-a zbătut și a lovit cu pumnii până când, după ce îl cărase vreo 40 de picioare, pasărea l-a abandonat. Mama a alergat, s-a apropiat de păsări, dar s-a oprit. Ea a spus: „Păsările au zburat peste bivuacul de corturi, s-au oprit la rădăcina unor stâlpi de telegraf, fâlfâind încă o dată, cu grație, din aripi". Apoi s-au făcut nevăzute zburând spre miazănoapte, în direcția șirului de copaci înalți care mărgineau pârâul Kickapoo.

Martorii oculari au afirmat că păsările erau negre, cu un inel

alb pe gâtul lung, aveau ciocuri coroiate, iar anvergura aripilor măsura 8–10 picioare. După ce au consultat câteva cărți, părinții lui Marlon Lowe au spus că păsările semănau cu condorii.

Autoritățile, fără a pierde vremea și fără menajamente au decretat că martorii oculari erau niște mincinoși, făcându-i de batjocură pe soții Lowe. Marlon, deși nu fusese vătămat trupește, multe săptămâni de zile a avut coșmaruri.

Soții Lowe și prietenii lor nu au fost singurii care au văzut păsări ciudate în zona aceea. La 18 iulie, o femeie care călătorea cu mașina pe lângă Armington, nu departe de Lawndale, pe la ora 17.30, a zărit câteva zile, zburând deasupra acoperișului, o pasăre care – după cum a apreciat – era mai mare decât capota mașinii. Ea a observat că pasărea avea un inel alb în jurul gâtului. Două ore și jumătate mai târziu, la o fermă din ținutul McLean, șase persoane încercau niște aeromodele când au observat o pasăre gigantică ce tocmai se lăsa pe acoperișul hambarului. Țipetele oamenilor se pare că au deranjat-o, căci pasărea și-a reluat zborul planând mai întâi câteva minute deasupra oamenilor, înainte de a se face nevăzută spre nord, în direcția orașului Bloomington. S-a apreciat că anvergura aripilor măsura 10 picioare, iar trupul 6 picioare în lungime. Vârfurile aripilor erau albe, iar pasărea însăși avea culoarea brună.

A doua zi dimineața la ora 5.39 poștașul James Majors s-a oprit între Armington și Delavan ca să privească două pasări ce pluteau în văzduh. Una din ele a rămas în urmă, cealaltă s-a rotit deasupra unui lan de grâu. Apoi și-a întins ghearele și s-a abătut deasupra fermei, înșfăcând un purcel de vreo 30–40 pounds (conform aprecierii factorului) după care – purtând prada – s-a alăturat tovarășei sale. Majors a auzit fâlfâitul aripilor care răsuna ca „un avion turbojet când decolează". Cu alte cuvinte, acestea erau pasările tunetului! Majors considera că anvergura aripilor măsura vreo opt picioare și că pasărea semăna cu un condor, doar că era mai mare.

Au avut loc și alte apariții dintre care cea mai interesantă a fost ultima vizionată. Evenimentul s-a petrecut în ziua de 11 august, într-o fermă din Odin, statul Illinois. La 7 dimineața, o pasăre cenușie-neagră a apărut dinspre nord-est și s-a rotit prin văzduh la distanța de vreo 300 de picioare, căutând parcă un copac suficient de mare care să o susțină. În cele din urmă a coborât pe un copac de lângă iaz, în apropierea casei. John și Wanda Chappell au putut-o privi cu atenție cinci minute, făcând apoi o descriere din cele mai amănunțite: „Parcă era o pasăre preistorică și avea un aspect cu adevărat fantastic – a spus doamna Chappell. Capul ei era complet pleșuv, iar gâtul lung avea forma literei «S». Trupul îi era acoperit cu pene... Nu am izbutit să observăm prea bine picioarele, dar le avea lungi". Soțul a apreciat că anvergura aripilor măsura 10–12 picioare, soția a zis 14 picioare,

dar amândoi au fost de acord că era înaltă de 4 picioare. De la vârful ciocului şi până la ceafă măsura opt inci.

După câteva minute pasărea a dispărut spre sud.

Acvile-monştri

Roger Caras scrie în volumul său *Primejdios pentru om*: „Poveştile cu vulturi ce răpesc pruncii, ori chiar şi copii mici, sunt nenumărate. Totul nu este decât mit, însă ele persistă."

Dar nu toţi oamenii de ştiinţă au respins atât de categoric, aşa cum a făcut Caras, deşi este cert că un vultur de dimensiuni neobişnuite (care nu depăşeşte şapte pounds în greutate) nu poate cără decât animalele cele mai mici, contrariul nefiind niciodată dovedit. Cu toate acestea, o astfel de „răpire", oricât de imposibilă s-ar părea, a fost consemnată şi însoţită de o documentaţie impresionantă.

La 5 iunie, 1932, Svanhild Hansen, o fetiţă de 5 ani, cântărind 52 de pounds, a fost răpită de la ferma părinţilor ei din oraşul Leka, din Norvegia, de o acvilă uriaşă. Pasărea a cărat-o mai bine de o milă, după care a slobozit-o pe un tăpşan, la înălţime, apoi a continuat să se rotească deasupra locului cu pricina. Când echipa de salvare a ajuns la faţa locului a găsit-o pe fetiţă dormind, nevătămată, cu excepţia unor zgârieturi fără importanţă. Zoologul Hartvig Huitfeldt-Kaas a investigat timp de o lună cazul acesta, după care a declarat că era „perfect credibil". Vulturul - dacă era vultur - a fost zărit ulterior de mai multe ori.

Sunt şi alte cazuri, mai puţin documentate, dar la fel de interesante, deşi nu toate cu final fericit. Felix A. Pouchet, care a publicat în 1868 *Universul*, o enciclopedie a naturii, narează următorul caz petrecut în Alpii francezi:

„Marie Delex, o fetiţă de 5 ani, se juca împreună cu o prietenă pe povârnişul muntelui acoperit de muşchi. Deodată, un vultur s-a năpustit din văzduh şi a înşfăcat-o în gheare, fără a se speria de ţipetele copiilor. Câteva persoane din împrejurimi, care auziseră ţipetele, au venit în fugă, dar nu au găsit decât un pantof al victimei la marginea prăpastiei. Copila nu a fost dusă la cuibul vulturului, căci acolo căutătorii care porniseră să salveze fetiţa răpită, au găsit doar mormane de oase de capră şi de oaie. De-abia după două luni un păstor a găsit cadavrul îngrozitor mutilat al Mariei Delex, pe o stâncă, la distanţa de o jumătate de leghe de locul unde se născuse".

Un învăţător din ţinutul Tippah, statul Mississippi, a consemnat, în toamna anului 1868, următoarele:

„Un caz tragic s-a întâmplat zilele trecute la şcoala mea. Vulturii din împrejurimi deveniseră foarte periculoşi în ultimul timp răpind purcei, miei, etc. Nimănui însă nu i-a trecut prin cap că vor îndrăzni să atace şi copii.

Joia trecut, la sfârșitul orelor, băieții jucau bile în apropierea locuinței lor. Deodată, un vultur uriaș s-a năpustit din văzduh și l-a înșfăcat pe Jeremy Kenney, un băiețel de 8 ani. Am alergat afară din clasă, dar de-acum vulturul era atât de sus încât nu se mai auzeau țipetele copilului. Vulturul a fost determinat să-și slobozească victima, dar ghearele pătrunseseră adânc în trupul victimei, iar căderea s-a făcut de la mare înălțime încât copilul a murit."

O întâmplare cu final mai puțin tragic s-a petrecut la 12 iulie, 1763, în munții Germaniei. O tânără pereche de țărani lăsase, dormind, fetița în vârstă de 3 ani, la malul râului iar ei coseau iarbă pe un teren din apropiere. Când s-au dus să verifice, au rămas consternați căci fetița dispăruse. Înnebuniți, părinții au căutat-o în zadar. Un alt țăran, care trecea de partea cealaltă a dealului, a auzit un copil plângând și ducându-se să vadă ce se întâmplase, a stârnit un vultur uriaș care, speriat, și-a luat zborul. La locul de unde fugise pasărea el a găsit fetița cu brațul rupt și cu vânătăi pe trup. Atât salvatorul, cât și părinții, care își găsiseră copila, au apreciat că vulturul o cărase la peste 1400 de picioare distanță.

C. H. Keeling, zoolog contemporan, consideră că această poveste despre răpirea unei fetițe de către un vultur „poate fi considerată - deși cam vagă - totuși convingătoare, în pofida faptului simplu și de netăgăduit... că nici un vultur de pe pământ nu poate cără mai mult decât propria greutate a corpului."

Problema explicațiilor

Nici un ornitolog cu experiență nu s-a preocupat vreodată de fenomenul pe care îl prezintă pasărea tunetului în ansamblul lui și și mai puțin au participat la elucidarea vreunui caz care nu putea fi negat. Nu e greu de înțeles scepticismul acestora. Angelo P. Capparella, profesor ornitolog la Universitatea de Stat Illinois, care manifestă interes pentru criptozoologie, observa: „Lipsa de interes a ornitologilor pentru pasărea tunetului are, probabil, două cauze. Prima o constituie lipsa martorilor oculari competenți, iubitori ai pasărilor... Numărul acestor amatori în S. U. A. și Canada este impresionant. În fiecare an se înregistrează observații surprinzătoare despre păsări dincolo de mediul lor firesc, documentația cuprinzând uneori și fotografii. Oare prin ce împrejurare pasărea tunetului a scăpat de privirile lor scrutătoare?" O a doua cauză, conform părerii lui Capparella, o constituie faptul că aceste vieţuitoare nu au o sursă permanentă de hrană în zonele unde au fost semnalate. În unele cazuri (chiar dacă nu au fost menționate aici) martorii oculari au confundat cocorii, bâtlanii albaștri sau vulturii-șoricari cu vreo pasăre extraordinară și misterioasă. În alte cazuri (dintre care unele au fost menționate aici) e mai convenabil să crezi că

pur şi simplu au fost inventate şi că, deci, nu constituie greşeli de interpretare. Cine respinge aceste interpretări înseamnă că este convins de existenţa universului fiinţelor miraculoase care poate chiar este sălaşul păsării tunetului.

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Copparella, Angelo P. Review of Mark A. Hall's *Thunderbirds!: The Living Legend of Giant Birds.* Cryptozoology 9 (1990): 94–96.

Caras, Roger A. *Dangerous to Man: The Definitive Story of Wildlife's Reputed Dangers.* Revised edition. South Hackensack, NJ: Stouger Publishing Company, 1977.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edge.* New York: Warner Books, 1978.

Coleman, Loren. *Curious Encounters: Phantom Trains, Spooky Spots, and Other Mysterious Wonders.* Boston, MA: Faber and Faber, 1985.

Hall, Mark A. *Thunderbirds!: The Living Legend of Giant Birds.* Bloomington, MN: Mark A. Hall Publications and Research, 1988.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Living Wonders: Mysteries and Curiosities of the Animal World.* New York: Thames and Hudson, 1982.

Robiou Lamarche, Sebatian. *UFOs and Mysterious Deaths of Animals. Flying Saucer Review* 22, 5 (1976): 15–18.

Stein, Gordon. *Unidentified Flapping Object. Fate* 41, 5 (May 1988): 66–71.

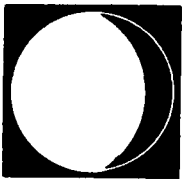

PIETRELE-TUNETULUI

Relatarea care urmează a apărut în respectabila revistă ştiinţifică britanică *Nature*, din 14 martie 1912:

„În timpul unei furtuni violente care a avut loc în ziua de luni 4 martie, între orele 14.30 şi 16.15, a fost observat un aerolit care a căzut la Colney Heath, lângă St. Alban (Hertfordshire). H. L. G. Andrews, cetăţeanul care fusese martor ocular, mi-a înmânat specimenul pentru a-l examina şi mi-a spus că piatra căzuse la câţiva paşi de el, pătrunzând vreo trei picioare în sol. Căderea pietrii a fost însoţită de un tunet neobişnuit de puternic. Exemplarul cântărea 5 pounds şi 14 şi jumătate uncii şi măsura şase inci şi jumătate pe cinci inci şi jumătate în partea sa cea mai lungă şi, respectiv, cea mai lată. Masa e constituită dintr-un oval neregulat la un capăt şi în linie frântă la celălalt. Piatra e spongioasă şi prezintă o structură cristalină cu particule de fier-nichel".

Săptămâna următoare, în ediţia din 21 martie, G. E. Bullen, corespondentul revistei, scria: „Am predat piatra spre a fi examinată de dr. George T. Prior de la secţia de istorie naturală de la British Museum, care m-a informat că piatra era de origine meteoritică".

Dacă episodul e autentic, el trebuie considerat ca una din rarele şi remarcabilele relatări ale timpurilor noastre, care ne-a parvenit din Occident, despre „piatra tunetului". Aproape toţi comentatorii savanţi au respins relatările despre pietrele tunetului, considerându-le rezultatul unei percepţii eronate sau o superstiţie absurdă; totuşi, ele constituie subiectul multor tradiţii folclorice, deşi rareori sunt documentate sau susţinute de martori oculari de primul rang. Se spune că ele sunt obiecte care pică din văzduh în timpul furtunilor violente, de regulă premergător unor fulgere şi tunete. Adesea se spune că au o formă ce lasă impresia că sunt obiecte confecţionate de om.

Tradiţii care implică pietrele tunetelor fac parte din istoria meteoriţilor. Charles Fort, marele colecţionar de fenomene anormale, recapitulează, după cum urmează, această istorie: „Ţăranii cred în meteoriţi. Oamenii de ştiinţă exclud meteoriţii. Ţăranii cred în pietrele tunetelor. Oamenii de ştiinţă le exclud". Până la începutul secolului al XIX-lea aceştia negau existenţa meteoriţilor; nici o teorie nu se potrivea cu noţiunea pietrelor „căzute din cer" şi atunci „explicau" fenomenul meteoriţilor considerându-l drept o simplă iluzie. Ei susţineau că fulgerele loveau rocile existente pe

sol, creând impresia că pietrele se abătuseră din cer, o dată cu fulgerul.

În prezent se știe că meteoriții nu au nici o legătură cu fulgerele, deși nu este exclus ca vreodată sulița unui fulger chiar să lovească o stâncă, în mod cu totul accidental, cu prilejul unei furtuni electrice. În orice caz, pare tot mai evident că oamenii de știință din secolul al XVIII-lea se refereau în relatările lor la pietrele tunetelor și nu la meteoriți. În plus, fulgerul lovește și alte obiecte de la sol. John G. Burke, profesor de istoria științei, observa că de fapt tradiția pietrelor tunetelor a împiedicat recunoașterea științifică a meteoriților. El remarcă: „Studiile timpurii efectuate de paleontologi, arheologi și mineralogi... țin să evidențieze faptul că pietrele care picaseră din văzduh în timpul furtunilor cu trăsnete și tunete erau fie fosile, fie unelte străvechi de piatră, fie mase de cristal ale unui mineral comun".

Totuși, potrivit numeroaselor relatări - uneori credibile - se întâmplă ca pietre meteoritice să cadă în mod nefiresc din văzduh (a se vedea *Precipitații din cer, materii anorganice*). În acest context, bizuindu-ne și acceptând cu generozitate interpretarea unor dovezi firave, putem declara că pietrele tunetelor constituie o varietate de enigmă deocamdată neelucidată, dar - probabil - care nu reprezintă nimic extraodinar din punct de vedere paranormal.

Dovezile, chiar și insuficient concludente, nu lipsesc cu desăvârșire. Ni se dezvăluie doar faptul că împotrivirea la noțiunea de „pietre ale tunetelor" i-a descurajat și i-a determinat pe cercetătorii sceptici să nu mai caute dovezi valabile. Citind revistele științifice din secolul trecut ne dăm seama de ridicolul cu care era înconjurat acest subiect. Ostilitatea evidentă a fost ilustrată de răspunsul apărut în 1884 în revista *American Journal of Science* la un articol publicat de revista *Cornhill Magazine*. În răspuns se exprima surprinderea că „un om cu putere de judecată normală putea scrie un articol spre a dovedi că pietrele tunetelor nu există". Însă colaboratorul lui *Cornhill Magazine* nu își putea permite să eludeze sau să ignore mărturiile populației indigene, dacă nu vroia să se compromită într-un mod care - în termeni comtemporani - ar fi fost taxat drept atitudine „rasistă". După aproape un secol, William Corliss observa: „Se pare că acela care redactase răspunsul, implicit vroia să spună că cine nu se conformează normelor științifice ale anului 1884 se situează el însuși în rândul populației sălbatice".

În legătură cu pietrele tunetelor, precum și cu alte fenomene descrise în acest volum, ar fi bine - credem - să se țină seama că peste un secol știința anului 1990 va fi socotită la fel de învechită ca știința anului 1884 în prezent. Este însă sigur că noi nu le cunoaștem pe toate și, de aceea e inutil să pretindem contrariul.

BIBLIOGRAFIE

Burke, John G. *Cosmic Debris: Meteorites in History.* Berkeley, CA: University of California Press. 1986.

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G–1.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1974.

***. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena, Volume G–2.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1974.

***. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.

Moore, Alvin E. *Mystery of the Skymen,* Clarksburg, WV: Saucerian Press, 1979.

X, Mr. *Tasaday, Tau't Batu and Thunderstones. Fortean Times* 49 (Winter 1987): 48–49.

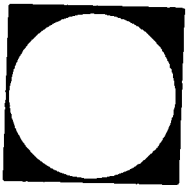

PITICI PĂROȘI

În toamna anului 1954 a izbucnit un val de apariții de O.Z.N.-uri în toată lumea. Din mulțimea rapoartelor, un număr însemnat se referea la ocupanții lor umanoizi, descriși uneori ca niște ființe pitice păroase. La 9 octombrie, de exemplu, trei copii francezi din mediul rural, pe patine cu rotile, au spus că „o mașină rotundă și lucioasă a coborât foarte aproape de noi. Din ea a ieșit un fel de om înalt de patru picioare, care purta un veșmânt negru ca sutana domnului preot. Avea cap și ochi mari. Ne-a vorbit, dar nu am priceput ce ne-a spus și am fugit. Când ne-am oprit și am privit înapoi am văzut mașina înălțându-se cu viteză în văzduh". Cinci zile mai târziu, un miner francez a întâlnit un umanoid mic și îndesat, cu trup îmblănit, precum și ochi supradimensionați, oblici, care ieșeau din orbite. Purta căciulă, avea nasul turtit și niște buze groase.

La începutul lunii decembrie, relatări provenite din Venezuela semnalau întâlniri în timpul nopții cu pitici păroși înalți de trei picioare și cu predispoziții agresive. Cu un asemenea prilej, petrecut - se spune - la 10 decembrie, patru asemenea făpturi s-au ivit dintr-un O.Z.N. care plutea deasupra solului și au încercat să răpească un tânăr. Tovarășul acestuia avea o pușcă (amândoi ieșiseră la vânătoare) și l-a lovit în cap cu patul armei pe unul din agresori. Patul puștii s-a rupt ca și când ar fi lovit o stâncă. Cei doi tineri, cu vânătăi și zgârieturi și evident speriați au povestit la poliție pățania. Nouă zile mai târziu, la Valencia, un jocheu care se antrena în timpul nopții, a spus că a văzut șase pitici păroși care cărau și încărcau bolovani într-un O.Z.N. aflat în apropiere. Când l-au observat, unul din ei a lansat o fâșie de lumină violetă paralizându-l în timp ce încerca să fugă. Poliția a descoperit urme de pași la fața locului. „Nu păreau a fi urme nici de ființe umane, nici de animale", au spus polițiștii.

Relatări despre întâlniri cu O.Z.N.-uri s-au făcut până în zilele noastre, dar piticii păroși au dispărut de pe scenă către sfârșitul anului 1954 și nu au mai fost, ori - cel puțin - nimeni nu a mai comunicat că i-ar fi zărit.

BIBLIOGRAFIE

Bawen, Charles, ed. *The Humanoids: A Survey of Worldwide Reports of Landings of Unconventional Aerial Objects and Their Alleged Occupants.* Chicago: Henry Regnery Company, 1969.

Keyhoe, Donald E. *The Flying Saucer Conspiracy*, New York: Henry Holt and Company, 1955.

Lorenzen, Coral, and Jim Lorenzen. *Encounters with UFO Occupants.* New York: Berkley Publishing, 1976.

Michel, Aime. *Flying Saucers and the Straight-Line Mystery.* New York: Criterion Books, 1958.

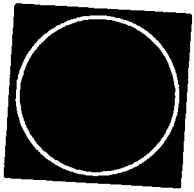

PLOAIA, FENOMEN ANORMAL

După cum relata *Charlotte Chronicle* din 21 octombrie, 1866, timp de trei săptămâni, târziu în fiecare după-amiază, fie că era zi senină sau mohorâtă, ploaia s-a abătut pe o bucată de teren cuprinsă între doi copaci din orașul Charlotte, statul Carolina de nord. În ziua publicării știrii a fost trimis la fața locului un observator specializat din partea Corpului Meteorologic al S. U. A., care a văzut și a comunicat publicației *Monthly Weather Review* (numărul din octombrie) „precipitații în formă de picături de ploaie care au avut loc între 16.47 și 16.55, pe vreme foarte însorită".

A revenit în după-amiaza următoare. „Între 16.05 și 16.25 - a scris el - o ploaie slabă a căzut din cerul fără nori... Ploaia se abătea, de obicei, pe o jumătate de acru, suprafață cuprinsă între cei doi copaci". Puțin după aceea, fenomenul a încetat la fel de misterios cum începuse.

Între timp, ceva asemănător se petrecerea în Aiken, statul Carolina de sud. La finele lunii octombrie a plouat de dimineață până seara târziu pe două morminte din cimitir - și nicăieri în altă parte - evenimentul fiind văzut de sute de cetățeni. Pe cer nu era nici o urmă de nor.

Căderile de apă din cer senin sunt explicate (sau respinse) de obicei ca efect al vântului care transporta precipitațiile din alte părți. William R. Corliss, cel care a compilat *Sourcebook Project*, un catalog în mai multe volume, oferă și alte explicații, printre care „tulburări atmosferice trecătoare, cum ar fi undele de gravitație și brusca expansiune și răcire provocată de vântul care suflă din zona munților. Și fluxurile abundente de praf meteoritic pot, de asemenea, stimula precipitațiile". Nici una din aceste ipoteze însă nu constituie o explicație valabilă pentru cazurile prezentate mai înainte în care căderile de ploaie au fost - precis și ciudat - localizate. Dar asemenea cazuri sunt rare.

Ploaie roșie ca sângele

O anomalie mai obișnuită în legătură cu precipitațiile, care a fost semnalată de sute și mii de ori, sunt ploile colorate. Cele

mai dramatice sunt „ploile de sânge". Corliss exprimă părerea comună a oamenilor de știință scriind: „Colorantul ploilor de sânge se dovedește întotdeauna a fi praf roșu și materie organică", iar părerile contrare le pune pe seama „superstițioșilor". De fapt adverbul „totdeauna" supralicitează oarecum cazul. Totuși, nu se poate nega că „ploaia de sânge" nu este numai incredibilă, ci și foarte alarmantă, fapt care ne influențează intelectual să respingem cât mai repede posibil existența ei.

În iulie 1841, muncitorii sclavi de pe un câmp din ținutul Wilson, statul Tennessee, au povestit că în jurul amiezei a apărut un „norulet roșu" pe cerul altminteri senin; din nor s-a abătut „o ploaie de sânge, de fibre musculare și de țesuturi adipoase", după cum a descris W. P. Sayle, medic din localitate, care a fost la fața locului și a examinat precipitația. Sayle l-a informat pe un profesor de chimie de la Universitatea Nashville, căruia i-a trimis și câteva eșantioane:

„Particulele pe care vi le trimit le-am adunat cu mâinile mele. Suprafața pe care s-a extins, precum și regularitatea picăturilor constatate pe unele frunze de tutun, nu dă loc la nici o îndoială că a fost vorba de un ropot de ploaie... Vă trimit ceea ce e o picătură de ploaie și alte particule formate din mușchi și grăsime; dar proporția de sânge părea că e mai mare față de celelalte materiale componente".

Un alt medic, G. W. Basset din Virginia, povestește într-o scrisoare trimisă unui coleg, următoarea întâmplare petrecută în primăvara anului 1850:

„Ieri, pe la orele 16.00 (de Vinerea Mare) un norișor a trecut peste domnul H. Clarke și peste unii dintre servitorii mei la câțiva pași de malul râului Pamunkey, la capătul inferior al ținutului Hanover, din Virginia, pe proprietatea numită Farmington. Norul a descărcat peste oameni și pe o suprafață de aproximativ un sfert de acru, bucățele de carne și ficat, foarte distincte, încât orice greșeală este exclusă în ce privește caracterul lor. Azi dimineață am adunat 4 până la 6 uncii din materiile împrăștiate pe suprafața menționată. Bucățelele le-am cules din punctele cele mai îndepărtate, pe o linie care se întindea de la nord-vest la sud-est și se aflau cam la 25 de pași una de alta... Norul plutea de la nord-est la sud-vest, după cum a afirmat domnul Clarke, o persoană inteligentă și credibilă. Azi-dimineață domnul Brown și eu însumi ne-am dus la fața locului și toată lumea m-a ajutat să adun 15-20 de bucăți pe care le am la mine. Vă trimit un eșantion din aceste bucățele pe care vă rog să-l transmiteți doctorului Gibson, care va putea determina natura cărnii. Carnea și ficatul sunt în perfectă stare; le voi conserva în alcool și le voi păstra pentru eventualii curioși care ar dori să le cerceteze".

O ploaie asemănătoare se spune că se abătuse anterior, în luna februarie a aceluiași an, în ținutul Simpson, din Carolina de nord. Bucăți de carne, ficat, creieri, precum și sânge, totul în stare proaspătă, au căzut dintr-un nor roșu și s-au împrăștiat pe o

suprafață lată de 30 de picioare și lungă de 250–300 de iarzi. *San Francisco Herald* din 24 iulie 1851, relata un alt caz când sânge și bucăți de carne, de mărimea unui ou de porumbel „au plouat" pe cazarma militară de la Benicia, California, acoperind o suprafață de 30 de iarzi pe 300 de iarzi.

Într–o duminică din luna iulie a anului 1869 s–a semnalat o ploaie de sânge care a căzut din cer senin pe o suprafață de doi acri cu grâu, pe un ogor din apropierea orașului Los Angeles. Martorii oculari, printre care o coloană funerară cu preoți, nu au manifestat nici o îndoială că era vorba de sânge. Era sânge gros, dar fluid și conținea peri și părți de organe.

Este mai ușor să crezi că asemenea povești sunt mai degrabă inventate, decât că precipitațiile se compuneau din apă colorată cu praf sau materii vegetale. Martorii care fuseseră prezenți la eveniment erau, la urma urmelor, oameni educați și raționali.

Dar acestea nu sunt singurele cazuri. În timpul unei furtuni, în zilele de 16 și 17 octombrie 1846, a căzut o ploaie roșie ca sângele, care a provocat groază în rândul martorilor oculari francezi. Un chimist a examinat la microscop materia precipitată și a observat „o mare cantitate de corpuscule". În altă parte, la Mesignadi, în Calabria, materia roșie precipitată sub formă de ploaie a fost examinată de Biroul Meteorologic, care a identificat–o ca fiind sânge de pasăre.

La 8 martie 1876, au căzut din văzduh „fulgi de carne" pe un ogar din ținutul Bath, Kentucky. Un cetățean curajos a gustat „o bucățică de carne perfect proaspătă – după cum a declarat. Gustul – după cum a scris revista *Scientific American* din martie 1876 – îi amintea carnea de oaie sau de vânat". Cazul acesta, căruia i s–a făcut mare publicitate, a stârnit o controversă care a ajuns la niște concluzii convenționale, contradictorii și neconvingătoare. S–a susținut, de pildă, că materia precipitată era *nostoc* (alge albastre–verzui) care se afla pe teren și a răsărit înviorată de ploaie; de fapt, în momentul când se produsese precipitația, cerul era limpede. Alții explicau susținând că fusese vorba de materie vomitată de vulturi; dar materia era consistentă, se compunea din numeroși fulgi, având dimensiunea de unul până la patru inci pătrați și a acoperit terenul, copacii și gardurile pe o fâșie lungă de 100 de iarzi și lată de 50 de iarzi.

În 1888, o ploaie roșie a căzut într–o regiune a Mediteranei, de două ori, la interval de 12 zile una de alta. Un eșantion din materia căzută a fost ars și s–a constatat că emana „o duhoare de materie animală", puternică și persistentă, după cum relata revista franceză de știință *L'Astronomie*.

Nu putem explica așa cum se cuvine acest fenomen, care – de altfel – după secolul al XIX–lea a devenit extrem de rar. Nu ne dăm seama – ci doar putem face speculații – dacă lucrul acesta se datorează faptului că fenomenul se bucură de publicitate redusă sau pur și simplu a devenit cu adevărat rar.

O asemenea rară întâmplare petrecută în secolul actual a fost consemnată la 30 august 1966, de ziarele din Sao Paolo, Brazilia, care au semnalat ploaia de sânge şi carne care s-a abătut asupra a două mici localităţi dintre Sao Paolo şi Rio de Janeiro. După cum declara un funcţionar public:

„...bucăţelele de carne, care se împrăştiaseră cam la o jumătate de metru una de alta, măsurau 5 până la 20 cm. în lungime. Carnea era spongioasă, de culoare violetă şi era însoţită de picături de sânge. Nu au fost văzute avioane zburând nici înainte, nici după eveniment; de asemenea, nici păsări nu se aflau în văzduh."

BIBLIOGRAFIE

Aldrich, Hal R. *Rainbows Keeps Falling an My Head. INFO Journal* 6, 2 (July/August 1977): 2–6.

Constance, Arthur. *The Inexplicable Sky.* New York: The Citadel Press, 1957.

Corliss, William R., ed. *Handbook of Uniusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebooks, Project, 1977.

***. *Tomados, Dark Days, Anomalous Precipitation, and Related Weather Phenomena: A Catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1983.

D'Ercole, Tom, as told to Rene Decker. *True Mystic Experiences: My Own Little Cloud. Fate* 32, 2 (February 1979): 54–55.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Knight, Damon. *Charles Fort: Prohpet of the Unexplained.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1970.

Splitter, Henry Winfred. *Wonders from the Sky. Fate* 6, 10 (Octomber 1953): 33–40.

World Round-up: 'Fortean' Fall of Flesh and Blood. Flying Saucer Review 14, 6 (November/December 1968): iv.

X. *The Charlotte Phenomena. INFO jorunal* 13, 3 (March 1990): 15–17.

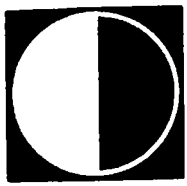

PRECIPITAȚII DIN CER (MATERII ANORGANICE)

De când există o istorie scrisă a omenirii cronicile au consemnat tot felul de fenomene, printre care și căderile din cer de lucruri însufleţite sau neînsufleţite. Deși nu totdeauna, căderile au loc de obicei pe vreme de furtună. Rareori, ele se petrec și pe timp senin.

Primii sceptici „au explicat" precipitaţiile drept rezultante ale neînţelegerii unui proces fundamental din natură, anume acela prin care ploaia declanșează generaţiile spontanee din noroi, mocirlă și pulbere, adică lucruri (mai ales însufleţite), care deja se aflau acolo, la sol. Această idee, susţinută și de Pliniu în *Istoria Naturală* (anul 77 e. n.), a evoluat cu timpul și a culminat prin ipoteza mai realistă, care afirmă că oamenii naivi asociau ploaia cu apariţia animalelor, materiilor vegetale și a diverselor resturi de cultură sau alte materii anorganice. Aceste lucruri au existat totdeauna, dar ploaia le-a scos la iveală.

La vremea potrivită, după ce s-a dovedit inutilă încercarea de a combate observaţiile făcute (unele de oameni de știinţă) cu privire la precipitaţiile de obiecte din văzduh, opiniile tradiţionale s-au înclinat în faţa superiorităţii mărturiilor oculare. Dar tradiţionaliștii au propus îndată o altă explicaţie prin care se susţinea că aversele, tornadele și vârtejurile atmosferice smulg și transportă materiile pe care le depozitează în altă parte; prin urmare, deși precipitaţiile sunt reale, ele nu reprezintă nimic extraordinar, ci doar o curiozitate.

Nu încape îndoială că vânturile puternice smulg obiectele de la sol, le poartă și le slobozesc aiurea. Pe de altă parte, este categoric mai puţin sigur că asemenea fenomene atmosferice constituie cauza precipitaţiilor celor mai anormale. Caracterul deosebit de enigmatic al precipitaţiilor anormale este conferit de ciudata lor selectivitate. Furtunile violente smulg și aruncă tot ce le iese în cale; însă majoritatea precipitaţiilor cuprind, de regulă, o singură categorie de lucruri și foarte puţin alte materii. De asemenea, în multe cazuri, volumul materiilor lepădate de vânt este uluitor încât dispariţia lor nu ar putea trece neobservată acolo de unde au fost dizlocate. Unele precipitaţii se prelungesc timp de mai multe ore, iar materiile cad din văzduh în șuvoi neîntrerupt pe sol, pe o arie întinsă.

Dintre cele două tipuri de precipitații (anorganice și organice - ultimul urmând a fi discutat în proximul capitol) cele care implică materii anorganice - îndeosebi dacă materia respectivă este praf sau cenușă - sunt mai ușor de înțeles pentru oamenii de rând. Dar despre aceste precipitații nu ne vom ocupa aici.

Foc în cer

Deși multe precipitații considerate a fi de „sulf" s-au dovedit a fi în fapt căderi de polen, există câteva relatări care - dacă ar fi să le dăm crezare - nu pot fi explicate în acest fel. Cu alte cuvinte, precipitațiile sunt cu adevărat de sulf sau de compuși ai sulfului. William R. Corliss, de la Sourcebook Project, făcea observația că pare puțin probabil, deși nu imposibil, ca vijelia să poarte prin văzduh un nor de sulf, o materie care rareori se găsește în stare nativă la suprafața solului; totuși, „poveștile despre sulful în flăcări - dacă sunt adevărate - constituie o importantă anomalie". Un astfel de caz a relatat revista *American Journal of Science*:

> *„În martie trecut [1812], pe ogoarele satului Kourianof, din Rusia, a căzut o... substanță gălbuie, inflamabilă, care a acoperit o suprafață de 600-700 de picioare pătrate și o grosime de cel puțin doi inci. La început, locuitorii au crezut că era zăpadă, dar când au examinat mai atent s-a dovedit că substanța avea proprietățile bumbacului, aceeași tărie când era toarsă, dar când au pus-o într-un vas cu apă a căpătat consistența rășinii. Când a fost pusă pe foc a ars cu flacără vie, dar în stare rășinoasă a fiert fără să ia foc, probabil pentru că se amestecase cu zăpada în momentul când fusese adunată. Când a fost examinată cu și mai mare atenție s-a constatat că rășina căpătase culoarea chihlimbarului, era elastică așa cum este cauciucul indian [sic] și mirosea a ulei încins amestecat cu ceară".*

Un eveniment și mai straniu s-a petrecut la 18 octombrie, 1867, în satul Thames Ditton, comitatul Surrey din Anglia, când locuitorii au fost uluiți de „ploaia de foc" ce s-a abătut seara din văzduh. Lumina care a emanat-o era „strălucitoare" și așa a rămas în timpul celor zece minute cât a durat. „A doua zi dimineața s-a descoperit că ciuberele de apă și băltoacele din partea superioară a satului erau acoperite cu un strat gros de sulf", a relatat revista *Symon's Monthly Meteorological.*

Pietre

O categorie mai vastă și mai semnificativă de precipitații anormale ce implică materii anorganice este aceea a rocilor și pietrelor nemeteorice. Se spune că un mare număr de pietre negre ar fi căzut din văzduh asupra orașului Birmingham, Anglia, în luna august, 1858 și din nou la Wolverhampton, Anglia, în iunie

1860. Ambele incidente s-au petrecut în timpul unei puternice furtuni. Evenimente de genul acesta ies, de bună seamă, din cadrul obișnuit și poate că ele sunt declanșate de cauze extraordinare (deși lucrul acesta e departe de a fi crezut); totuși ele nu știrbesc, fără ambiguitate, noțiunea de consens-realitate, așa cum fac alte soiuri de roci și pietre.

Iată, de pildă, evenimentele petrecute la Chico, în statul California, în primăvara anului 1922, de-a lungul mai multor săptămâni, care au uluit și tulburat națiunea. Aceste evenimente au fost urmărite, probabil, de cel mai mare număr de martori oculari din toată istoria precipitațiilor de roci.

În noiembrie 1921, J. W. Charge, proprietarul unui hambar de cereale din vecinătatea liniei ferate a Pacificului de sud, la Chico, s-a plâns șefului de poliție al districtului, J. A. Peck, că un necunoscut îi bombarda cu pietre magazia. Socotind a fi un incident nesemnificativ, șeriful nu i-a acordat atenție până la 8 martie, 1922, când o ploaie de pietre de dimensiuni variind între un bob de mazăre și o minge de baseball s-a abătut asupra hambarului. Pietrele au continuat să cadă, cu intermitență, tot timpul zilei. Ziarul *Chico Record* scria că „se poate auzi impactul pietrelor cu acoperișul magaziei și pot fi văzute când cad de pe streașină pe sol". O pândă organizată de la mai multe clădiri din împrejurimi nu a izbutit să-l depisteze pe acela care arunca pietrele.

În zilele care au urmat magazia lui Charge a suferit avarii importante. Pietrele și bolovanii au căzut nu doar pe magazie, ci și pe casele înșirate de-a lungul liniei ferate. Au fost lovite și unele persoane care se aflau în spațiu deschis. Chiar și aceia care fuseseră trimiși să cerceteze cazul au devenit ținta loviturilor. Despre o asemenea situație, petrecută la 9 martie, ziarul *Chico Record* semnala:

> *„Șeful pompierilor, C. E. Tovee și J. J. Corbett, de la poliția de cercetare, au tras o spaimă nemaipomenită tocmai când dădeau târcoale magaziei lui Charge în nădejdea că vor izbuti să stabilească direcția din care cădeau pietrele. În clipa când se apropiaseră de capătul sudic al hambarului și priveau spre cer, un bolovan de dimensiuni respectabile a lovit cu mare putere acoperișul de lemn din fața lor, apoi a sărit și a căzut la picioarele lor, lăsând o crăpătură în lemn, acolo unde lovise".*

Către finele lunii episodul luase sfârșit, însă publicitatea imensă care i se făcuse a atras un număr considerabil de curioși. Charles Fort, vestit cronicar de evenimente anormale, a rugat-o pe prietena sa, scriitoarea Miriam Allen deFord, să se ducă la Chico și să cerceteze personal situația. Acolo, după cum s-a exprimat ea, „am văzut o piatră care a pornit de la un punct invizibil din cer și a aterizat lin la picioarele mele". Fort a subliniat că, întâmplător sau nu, tot la Chico, la data de 20 august, 1878, „o mare cantitate de pește a căzut din văzduhul senin, aterizând pe acoperișul unei case și pe străzile din împrejurimi."

Căderi de roci au mai fost consemnate (vezi *Atacatorii de fantome*), dar evenimentele petrecute la Chico au rămas în memoria oamenilor datorită intensei publicități care i s-a făcut. Antony Boucher, scriitor și critic, a relatat că a întâlnit-o pe deFord „pe când investiga un caz similar de pietre căzute din cer la Oakland, în California, în 1943. Am comparat notițele noastre și am constatat că toate cele notate de noi erau identice". Precipitații de pietre - fierbinți la pipăit - au avut loc chiar în fața birourilor ziarului *Charleston News and Courier*, în trei rânduri: la 2.30, 7.30 și 13.30, la 4 septembrie, 1886. După cum au declarat martorii oculari, pietrele proveneau dintr-un punct nedeterminat din cer și au căzut pe un spațiu limitat de circa 75 de picioare. Un caz similar s-a petrecut la periferia orașului Tucson și a durat patru luni, din septembrie până în decembrie 1983. Evenimentul a fost urmărit și cercetat în mod amănunțit atât de poliție, cât și de experimentatul parapsiholog D. Scott Rogo (care a decedat).

Căderi de obiecte făurite de mâna omului

Cele mai fantastice sunt căderile care implică obiecte manufacturate, iar dintre ele cele mai faimoase sunt pietrele purtate de rafalele vijeliilor. Acestea au devenit subiectul unui folclor mondial, care susține că uneori pietre cioplite (capete de toporișcă, de pildă) pică din văzduh pe vreme de furtună, cu precădere înainte de a se auzi bubuitul unui tunet azurzitor, însoțit de un fulger orbitor. În epoca dezvoltării moderne, „pietrele furtunii" au fost aproape cu totul uitate; totuși, continuă să fie semnalate precipitații din văzduh de lucruri nu mai puțin improbabile.

În dimineața zilei de 28 mai, 1982, o tânără fată străbătea curtea bisericii Sf. Elisabeta din Redding, un orășel care se găsește în apropiere de Manchester, Anglia, când - după cum i-a povestit ea ulterior reverendului Graham Marshall - deodată a văzut picând „de nicăieri" o monedă de 50 de pence. În cursul zilei, copiii au descoperit numeroase alte monede pe aceeași arie. În cele din urmă, proprietarul unei prăvălii de dulciuri a sesizat creșterea bruscă a numărului micuților clienți, care veneau după bomboane, și trăgând concluzia că aceștia spărseseră cutia milelor l-a informat pe paroh. Dar din cutie nu lipseau bani, iar când parohul i-a chestionat, copiii s-au jurat că nu se atinseseră de cutie și au susținut că bănuții picau din cer. Cel puțin așa au presupus ei, căci auzeau un clinchet metalic și, privind în jos „găseau bănuții pe trotuar".

Marshall a efectuat investigații proprii, eliminând mai întâi situațiile evident imposibile, ca de exemplu: pe farsorul care arunca banii (căci zidul bisericii era prea înalt, iar în al doilea rând,

trecătorii l-ar fi văzut pe glumeţul care ar fi azvârlit banii); sau păsările care lăsau să cadă monedele (prea multe monede ar fi trebuit adunate laolaltă, iar în apropiere nu erau cuiburi de păsări). Unele monede rămăseseră înţepenite pe dungă ceea ce sugera că ele au căzut de la oarecare înălţime. Marshall a făcut un experiment aruncând un pumn de monede, dar ele nu au lăsat urme.

Un incident de genul acesta nu dovedeşte nimic, într-un fel sau altul, dar nu era primul. Într-o zi de decembrie a anului 1968, negustorii cu prăvălii într-un alt oraş englezesc, Ramsgate, din Kent, au auzit bănuţii căzând şi i-au văzut pe trotuar. Jean Clements, unul din martorii oculari, i-a spus reporterului cotidianului *The London Daily Mirror*: „În circa 15 minute, 40-50 de monede au căzut în mai multe mănunchiuri şi s-au împrăştiat. Nu le puteai vedea, ci doar le auzeai când atingeau solul". Loveau destul de tare pavajul, deoarece semnele impactului erau vizibile pe ele. „Nu existau clădiri înalte prin împrejurimi şi nici un avion nu se vedea deasupra noastră", a mai spus Clements. Alte cazuri asemănătoare s-au petrecut la: Meshehera, Rusia, în vara anului 1940 (pe o vreme furtunoasă); Bristol, Anglia, în septembrie, 1956; Bourges, Franţa, la 15 aprilie, 1957 (au căzut mii de bacnote de câte 1000 de franci, care nu au fost niciodată revendicate) şi Limburg, Germania de vest, în ianuarie, 1976 (doi prelaţi au văzut căzând din văzduh 2000 de mărci germane).

De obicei lucrurile făurite de mâna omului (inclusiv legendarele „pietre ale furtunii") nu cad în grup, ci izolat. La 17 aprilie, 1969, reporterul ziarului *New York Times* relata un caz bizar, care s-a petrecut în California. Ruth Stevens călătorea către Palm Springs la volanul maşinii ei când, deodată, o roată a aterizat din văzduh direct pe acoperişul vehiculului în care se afla, făcând o adâncitură de un picior. În relatare nu se precizează ce fel de roată era, dar se sublinia că nici un aeroport din împrejurimi nu fusese înştiinţat de vreun pilot că avionul său a pierdut o roată.

Asemenea cazuri de căderi de obiecte făurite de om sunt - în general - insuficient documentate şi numai nesăbuiţii se vor încumeta să folosească „teorii" paranormale pe temeiul că nici o altă explicaţie nu este posibilă. Dacă nu au fost întreprinse cercetări temeinice şi nu există motive plauzibile care să respingă alternativele fireşti, aceste evenimente trebuie privite cu circumspecţie.

BIBLIOGRAFIE

Aldrich, Hal R. *Rainbows Keep Falling on My Head. INFO Journal* 6, 2 (July/August 1977): 2-6.

***. *Fireballs and Rockfalls. INFO Journal* 8, 4 (January/February 1981): 4-5.

Arnold, Larry E. *Money from Heaven. Fate* 31, 12 (December (1978): 65-71.

Chico's 1920s Mystery of Falling Rocks Remains Unsolved. San Jose [California] *Mercury News* (October 27, 1985).

Chorvinsky, Mark. *Our Strange World: It Came from the Skies. Fate* 45, 9 (September 1992): 31–35.

Corliss, William R., ed. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook, Project, 1977.

***. *Tornados, Dark Days, Anomalous Precipitation, and Related Weather Phenomena: A Catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1983.

Falls! INFO Journal 4, 2 (November 1974): 22–30.

Fort, Charles, *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1841.

Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.

Knight, Damon. *Charles Fort: Prophet of the Unexplained.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1970.

Koenig, Vernon E., Jr. *Glob of Glass from the Sky. Fate* 34, 2 (February 1981): 81–83.

Magin, Ulrich. *Fortean Falls in Germany, Austria and Switzerland. UFO Journal* 13, 3 (March 1990): 12–1, iii.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Phenomena: A Book of Wonders.* New York: Pantheon Books, 1977.

Olmsted, Denison. *Observations on the Meteors of November 13th, 1833. American Journal of Science* 1, 26 (1834): 132.

Quast, Thelma Hall. *Rocks Rain on Chico, California. Fate* 29, 1 (January 1976): 73–81.

Rickard Robert J. M. *Falls. Fortean Times* 36 (Winter 1982): 26–27, 41.

Rogo, D. Scott, *On the Track of the Poltergeist.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice–Hall, 1986.

Shower of Sulphur. Symons' Monthly Meteorological Magazine 2 (1867): 130.

Splitter, Henry Winfred. *Wonders from the Sky. Fate* 6, 10 (October 1953): 33–40.

Vembos, Thanassis. *Some Accounts of Fortean Falls in Greece. Strange Magazin* 4 (1989): 20–22.

Whitley, Gilbert. *Falls: Fisher, Ice, Straw. INFO Journal* 3, 2 (Spring 1973): 22–25.

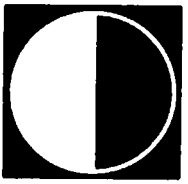

PRECIPITAȚII DIN CER (MATERII ORGANICE)

Un eveniment curios s-a petrecut în dimineața zilei de 1 februarie, 1859, la Mountain Ash, Glamorganshire, în Wales, în timp ce ploua cu găleata, iar vântul sufla cu putere. Numeroși martori oculari, printre care mai mulți preoți, au urmărit desfășurarea evenimentului. Unul din aceștia, John Lewis, a povestit următoarele, nu mult după aceea, corespondentului periodicului *Annual Register*:

„Tocmai scoteam un buștean ca să-l dau la fierăstrău, când am tresărit simțind că ceva cădea pe mine, pe cap, pe gât, pe spinare. Când m-am pipăit, am rămas uluit văzând că erau niște peștișori. Privind în jur am văzut că și solul era acoperit de peștișori. Mi-am scos pălăria și am scuturat-o căci borul era și el plin de peștișori. Peștișorii, care se zbăteau, acoperiseră o suprafață de 60 pe 12 iarzi – după cum ne-am dat seama măsurând mai târziu. Eu și tovarășii mei am adunat peștișorii cu mâinile și am umplut o găleată plină. I-am luat și i-am slobozit în havuzul cu apă de ploaie unde sunt și acum. Au fost două averse cu o pauză de vreo zece minute, sau cam așa ceva și fiecare aversă a durat vreo două minute. Asta s-a întâmplat la 11 dimineața, căci trenul spre Aberdare tocmai trecea. Vântul nu sufla prea tare, dar umezeala era mare. Peștișorii au picat o dată cu ploaia".

Un alt martor ocular, reverendul John Griffith, a adunat mai multe exemplare, cel mai mare măsurând 5 inci.

Căderi de pești – și, după cum vom vedea și alte animale precum și materii organice – au fost semnalate de multe secole. Prima referire tipărită despre acest fenomen găsim în *Istoria naturală* a lui Pliniu (77 e. n.) El a exprimat îndoiala, așa cum aveau să facă ulterior și alții, că asemenea ființe vii au putut cădea din cer, conform logicii că peștii netrăind în atmosferă, nici nu puteau să cadă din văzduh. După părerea sa peștii se aflau deja la sol (acolo unde, de fapt, nici nu viețuiesc) și unde ploile bogate de primăvară transformaseră pământul în băltoace și mocirle, dând naștere acestor animale care o dată cu venirea iernii se transformaseră din nou în țărână. În ultimele secole, inclusiv secolul nostru, diverși teoreticieni au susținut că marile averse izgonesc din sălașurile lor unele mici animale, de aceea impresia că ele au căzut o dată cu ploile este doar o iluzie. Fără îndoială că lucrul acesta se întâmplă uneori, de aceea noi ne ocupăm aici numai de precipitațiile care au fost urmărite de martori oculari. Un cercetător serios nu trebuie să ia în seamă alte „explicații". Un exemplu

elocvent în acest sens este aserţiunea unui om de ştiinţă de la British Museum, conform căreia precipitaţia de la Mountain Ash (despre care am menţionat mai înainte) a rezultat în urma faptului că a fost răsturnată o găleată cu peşti pe capul cuiva. O cădere masivă de crabi şi moluşte lângă oraşul Worcester, din Anglia, în 1881, a fost atribuită gestului unui pescar nebun, dar neidentificat.

În zilele noastre rareori cineva contestă căderea obiectelor, organice sau anorganice, din văzduh. Acum, controversa se concentrează asupra întrebării: cât de anormale sunt cauzele care le provoacă? Aceia care socotesc căderile din văzduh drept simple curiozităţi ale naturii susţin că asemenea fenomene se petrec atunci când au loc averse mari sau un tornado, care smulg animalele din mediul lor natural, le transportă prin atmosferă şi le slobozesc la sol. Eventual plauzibile, aceste explicaţii nu se preocupă de aspectele centrale şi total bizare ale fenomenului. Charles Fort a definit în mod concis neajunsurile, în felul următor:

„După cum bine se cunoaşte, din văzduh au picat şi coşciuge şi căpestre de cai şi pijamale. Dar lucrul acesta s-a petrecut pe vreme de furtună cu vijelie. Încep prin a face două afirmaţii, anume că nu au avut loc nici precipitaţii exclusiv cu soare, nici cu certificate de căsătorie şi nici cu ceasuri deşteptătoare, pe când căderile numai cu animale vii sunt un fapt comun. Totuşi, oamenii de ştiinţă ortodocşi, care recunosc că au avut loc precipitaţii din văzduh cu animale vii, afirmă că lucrul acesta a fost posibil datorită vijeliei şi vârtejurilor din aer. Explicaţia constă în faptul că – de pildă – broscuţele pică din cer fără a fi amestecate cu altceva, deoarece vârtejurile dizlocă selectiv făpturile, pe baza diferenţei în gravitatea specifică. Dar când o vijelie se dezlănţuie în oraş, ea nu smulge lucrurile selectiv. Nu s-a auzit niciodată despre căderea din văzduh a tuturor albiilor de rufe sau a tuturor pisicilor. Dar când vijelia loveşte oraşul ea smulge şi antrenează, într-un amestec monstruos prin văzduh toate lucrurile detaşabile şi nici o relatare nu arată că albiile de rufe ar fi căzut grămadă într-un singur loc, pisicile în alt loc, iar pisicuţele şi ele în cu totul alt colţ al oraşului, mieunând cu disperare după mămicile lor".

Adevăratele precipitaţii anormale cuprind de obicei o singură categorie de vieţuitoare sau de materii organice. Cu alte cuvinte o dată cu peştii sau cu broaştele nu cad amestecate şi alte specii de animale, ci cel mult alte categorii precum noroi, nisip, ierburi, diverse resturi de lucruri (acestea în cantităţi reduse) pe care orice vijelie le poate smulge în timpul trecerii sale peste un lac, pârâu, râu sau mare. Selectivitatea este atât de desăvârşită încât adesea cad nu doar animale din aceeaşi specie, ci chiar şi de aceeaşi vârstă.

Totuşi, sunt destule cazuri când corpurile străine au fost găsite amestecate în număr mare. La 23 septembrie, 1973, *zeci de mii* de broaşte au picat din văzduh la Brignoles, în Franţa, în timpul unei „furtuni-monstru". De fapt erau brotaci. În septembrie 1922, timp de două zile la rând, un alt sat francez – Chalon-sur-Saóne – a fost „inundat" tot de brotaci. La 23 octombrie, 1947, între 7 şi 8 dimineaţa, A. D. Bajkov, biolog naturalist, locuitor al oraşului

Marksville din Louisiana, a fost martor ocular la căderea din văzduh a mii de pești - reci și, în unele cazuri, chiar înghețați - pe o fâșie de teren care măsura 75 pe 1000 de picioare. Vremea era cețoasă, altminteri calmă, ceea ce face ca episodul să fie neobișnuit, totuși, deoarece precedente nu prea existau, majoritatea căderilor din atmosferă petrecându-se pe vreme furtunoasă. (O altă cădere de pești înghețați a avut loc la 22 decembrie, 1955. Atunci, un pește a pătruns prin parbrizul unei mașini în care se aflau doi bărbați în drum spre locul de muncă, lângă orașul Alexandria, din statul Virginia. Traficul era slab, iar mașina nu se afla în vreo trecătoare. Judecând după spărtura provocată la parbriz - o fotografie a fost publicată în aceeași zi de cotidianul *Washington Evening Star* - peștele, aparent un crap mare, a căzut de la o înălțime considerabilă).

Animalele care cad din văzduh pot fi cunoscute sau nu în zona respectivă. Peștii de la Marksville erau - după cum a afirmat Bajkov - identici cu fauna din apele locale. J. Hedgepath semnala, în revista *Science*, o scurtă precipitație de pești care s-a petrecut în 1936, în insula Guam, la care fusese martor ocular. El nota că „unul din pești... a fost indetificat ca fiind un lin (*Tinca tinca*) o specie care, după cunoștința mea, trăiește numai în apele din Europa. Este demn de reținut prezența printre speciile locale a unui pește la o depărtare atât de mare de habitatul său normal." Uneori animalele nu pot fi identificate. Când o ploaie de pește s-a abătut asupra ținutului Montgomery, din California, în februarie 1890, peștii s-au dovedit a aparține „unei specii cu totul necunoscută în regiune", după cum a declarat un martor ocular. (*Philadelphia Public Ledger* din 6 februarie). Locuitorii din Clifton, statul Indiana, nu au recunoscut viermii care au căzut asupra lor, într-o zi de februarie a anului 1892 și nici editorul revistei *Insect Life* („Viața insectelor").

Uneori animalele pică din văzduh în condiții neobișnuite. La 19 februarie, 1830, la fabrica Nokulhatty din India, a picat din văzduh o mare cantitate de pește. Despre acest eveniment M. Prinsep a relatat următoarele, în *American Journal of Science:* „Toți peștii erau morți, majoritatea erau mari, unii în stare proaspătă, alții deja în putrefacție. La început ei au fost zăriți în văzduh ca un stol de păsări care cobora vertiginos spre sol. Ploaia târâia, dar nu era furtună". Unora le lipseau capetele. Către mijlocul lunii mai a anului 1831, mii de pești morți și uscați au aterizat la Futtehpur, în India. La 24 august, 1918, în apropiere de Hendon, în Anglia, a avut loc o precipitație care a durat zece minute și în cursul căreia au căzut la sol țipari morți și uscați, unii dintre aceștia frângându-se când au atins pământul.

Fort, care era fascinat de fenomenul acesta, a adunat 294 de relatări despre căderile de materii organice. După decesul său, în 1932, au mai avut loc numeroase fenomene asemănătoare. În continuare vom prezenta unele categorii de materii organice care

au constituit obiectul precipitațiilor, în cadrul unor incidente semnificative. De reținut, în treacăt, că - exceptând căderea de broaște țestoase în gheață - nici unul din evenimente nu a implicat un singur soi. De asemenea, această listă nu epuizează varietatea materiilor despre care s-a raportat că au căzut din văzduh.

Stridii. 9, august 1892. Un nor galben, care se deplasa cu repeziciune, a declanșat brusc o ploaie torențială în cursul căreia sute de stridii au căzut pe străzile orașului Paderborn, din Germania.

Viermi. 25 iulie, 1872. La ora 21.15, pe o vreme senină până atunci, „un mic nor a apărut la orizont - a relatat revista *Nature* - iar după un sfert de oră a început să plouă. Locuitorii, consternați, au constatat că plouase cu niște viermi mici, negri, de mărimea muștelor obișnuite. Toate străzile erau acoperite cu aceste făpturi curioase".

Șopârle. Decembrie, 1857. În timpul unei ploi repezi, la Montreal, statul Quebec, din Canada, s-a observat că pe străzi și trotuare căzuseră șopârle.

Broaște țestoase. 11 mai, 1894. În timpul unei ploi cu grindină, o țestoasă mică, măsurând șase pe opt inci, a căzut din văzduh, la Bovina, statul Mississippi.

Aligatori. Decembrie, 1877. „Dr. J. L. Smith, din Silvertown Township [Carolina de sud] se pregătea să inaugureze noua sa fermă. Deodată, a observat căzând din văzduh ceva care a început să se târască spre cortul său, acolo unde ședea. Când s-a uitat mai bine a văzut că era un aligator. În câteva minute a apărut un al doilea aligator. Foarte curios, doctorul a încercat să caute prin împrejurimi și a descoperit alți șase aligatori pe o suprafață de 200 iarzi pătrați. Animalele - lungi de vreo 12 inci fiecare - erau foarte vioaie. Locul unde căzuseră era nisipos, situat pe o înălțime, la aproximativ șase mile de râul Savannah" (*New York Times*, 26 decembrie).

Salamandre. Decembrie, 1911. O fată, care mergea pe malul râului Sandy, lângă Boring, statul Oregon, a fost surprinsă de o furtună cu ploaie. Simțind ceva moale căzându-i pe cap și pe umeri s-a oprit și a privit în jur. A văzut „sute de salamandre căzând din cer. Erau atât de multe încât acoperiseră solul. Se zvârcoleau și alergau în toate direcțiile", își amintea Arlene Meyer.

Sânge și carne. Iulie, 1869. Pe când un grup îndoliat se pregătea de funeralii, la o fermă în apropiere de San Francisco, brusc și din senin a început să plouă sânge și carne, timp de trei minute. Substanțele au acoperit un lan de doi acri. Examinându-se, s-a constatat că sângele era amestecat cu peri de blană de animale. Carnea varia în dimensiune, de la particule infime, până la fâșii de șase și opt inci și părea să provină de la rinichi, ficat și inimă. Un martor ocular a colectat mai multe mostre pe care le-a dus la ziarul *Los Angeles News.* Ca urmare, la 3 august, cotidianul scria: „Nu încape nici o îndoială că bucățile de carne au căzut din văzduh. Chiar și preoții parohi din zonă sunt gata să depună

mărturie în acest sens. De unde au căzut ele, nu putem nici măcar să ne imaginăm".

Boabe de cereale. 24 martie, 1840. În timpul unei furtuni cu descărcări electrice, o ploaie de grâne s-a abătut asupra orașului Rajket, din India, acoperind cu boabe o arie considerabilă din întregul ținut. După cum comunica *American Journal of Science*, un căpitan englez, pe care îl chema Aston, a adunat mostre de boabe pe care le-a trimis în Anglia. Revista a consemnat următoarele: „Localnicii s-au îmbulzit la căpitanul Aston cerându-i părerea cu privire la acest fenomen, care îi îngrozise. Aceștia socoteau ploaia de boabe drept un semn prevestitor de rele; și erau foarte emoționați deoarece boabele nu făceau parte din categoria cerealelor cultivate în regiune, ci erau un soi cu totul necunoscut."

Paie. August, 1963. Deasupra orașului Dartfort, din comitatul Kent (Anglia), dintr-un nor au început să cadă paie în cantități uriașe, fenomenul prelungindu-se timp de o oră, fără întrerupere. „Când am privit în sus am văzut că cerul era acoperit de ele", a declarat un martor ocular. Precipitația a încetat tot atât de brusc precum începuse. Un polițist a spus: „Era mult prea mult ca să fie azvârlite din avion".

Frunze. 7 și 11 aprilie, 1894. În cursul a două zile senine și calme, frunze au căzut din văzduh, timp de câte o jumătate de oră, asupra a două sate din Franța, mai întâi la Clairvaux apoi la Pontcarré. Era primăvară, iar copacii de-abia începeau să înmugurească, dar frunzele care cădeau erau mature, uscate și moarte; cu alte cuvinte erau frunze de toamnă.

Semințe. Vara anului 1887. O jumătate de oră înainte de apusul soarelui, un mare număr de nori mici, purpurii, au început brusc să se adune deasupra orașului Macerata, din Italia și după o oră a izbucnit o furtună puternică. Îndată „atmosfera s-a umplut de semințe mici", a relatat R. Hedger Wallace în revista *Notes and Queries*. „Semințele au căzut deasupra orașului și ținutului, acoperind solul cu o pătură groasă de o jumătate de inci. A doua zi, toți oamenii de știință din Macerata au ieșit pe teren, în căutarea unei explicații. Profesorul Cardinalli, vestit naturalist italian, a stabilit că semințele erau din specia *cercis*, numit popular «pomul lui Iuda», care aparținea ordinului leguminoaselor, ce creștea exclusiv în Africa Centrală sau în Antile. Examinându-se, s-a constatat că o mare parte a semințelor se afla în primul stadiu de germinație".

Alune. 9 mai 1867. Alune „au căzut în mare cantitate și cu mare forță" asupra unei mici zone din Dublin, în Irlanda. Un corespondent al revistei *Symon's Monthly Meteorological Magazine* a scris: „Am fost informat că bombardamentul a fost atât de violent, încât chiar și polițiștii, care își au capetele acoperite de căști solide, au fost nevoiți să se adăpostească".

Noroi verde. 5 și 6 septembrie, 1978. „Un noroi verde, inexplicabil", după cum s-a exprimat *Journal of Meteorology*, a

împroşcat o zonă din Washington D. C., rănind animale, doborând plante şi murdărind automobile. Acoperişul unei clădiri de douăsprezece etaje a fost căptuşit în întregime, fapt care sugerează că noroiul cădea de la o înălţime considerabilă. Autorităţile nici nu au încercat să explice fenomenul.

Teorii

Dacă eliminăm aversele de ploaie, vârtejurile de aer, animalele terestre şi plantele, considerând că în mod greşit s-a apreciat căderea lor din văzduh, şi am accepta lucrul acesta ca o explicaţie plauzibilă pentru precipitaţiile cele mai anormale, ne trezim în faţa unei taine pentru care nu găsim răspunsuri convenabile. Ceea ce nu i-a împiedicat pe unii scriitori să formuleze nişte răspunsuri, deşi neplauzibile.

Fort - cel puţin - folosea o notă plină de ironie când îşi avansa teoria. „Teoria" sa favorită - care el însuşi recunoştea că este absurdă şi oribil de pseudoştiinţifică - sugera ideea că mase uriaşe de pământ plutesc deasupra globului terestru. Tornade, uragane şi cicloane smulg de pe suprafaţa globului şi poartă în sus tot soiul de lucruri pe care apoi le aruncă din nou pe pământ. Unele cad în „supermarea Sargaselor" şi se alătură rămăşiţelor din alte timpuri şi chiar alte lumi. În acel vast ocean atmosferic poate fi găsit aproape tot ce îţi imaginezi:

„Epave abandonate, gunoaie, cargouri interplanetare sfărâmate, lucruri aruncate în ceea ce este numit spaţiu, de convulsiile altor planete, obiecte de pe vremea Alexandrilor, Cezarilor şi Napoleonilor, de pe Marte, Jupiter şi Neptun; lucruri înălţate de cicloanele terestre; cai şi hambare, elefanţi şi muşte, pterodactili şi alte animale din epocile preistorice, frunze din arborii contemporani precum şi frunzele copacilor din era carboniferă - totul tinzând să se dezintegreze în noroaie aparent omogene, ori pulbere roşie, neagră sau galbenă - tezaure neaşteptate pentru paleontologi şi arheologi -; cicloane din Egipt, Grecia, Asiria - peşti uscaţi şi duri; alţi peşti vechi, intraţi în putrefacţie... sau peşti vii; de asemenea, iazuri de apă dulce, oceane de apă sărată".

Furtuni violente care au loc pe pământ nu doar depozitează lucruri în supermarea Sargaselor, ci provoacă şi tulburări datorită cărora uneori cad diferite lucruri de acolo, tot soiul de materii organice şi anorganice.

Spre deosebire de Fort, John Philip Bessor promova cu convingere „teoria" sa alarmantă. Potrivit părerii acestuia, „numeroasele precipitaţii de sânge şi carne din văzduh în vremurile trecute" sunt dovada faptului că O.Z.N.-urile sunt forme de viaţă extraterestră carnivoră, cunoscute ca „animale spaţiale"; altminteri cum ar putea fi explicate misterioasele dispariţii de oameni? Relativ mai prozaic, Morris K. Jessup, un alt scriitor O.Z.N.-olog de prin anii 1950,

considera că răspunsul era evident. Organismele vii care cad din ceruri provin

„din rezervoarele hidroponice[1] cereşti... iar precipitaţiile rezultă din pricina uneia din următoarele două cauze: (1) când rezervoarele sunt golite pentru a fi curăţate şi umplute la loc, din cine ştie ce motiv; sau (2) când precipitaţiile sunt reziduuri din materiile colectate de pe pământ pe care monitorii rezervelor le elimină ca fiind surplusuri".

În eforturile lor de a găsi un sens logic acestor căderi din văzduh, unii scriitori - adepţi ai concepţiei lui Fort - înclină să accepte ideea teleportării - transportul paranormal al obiectelor dintr-un loc în altul - ca un fel de explicaţie de circumstanţă. Însă chiar dacă teleportarea ar fi un fenomen real în natură - ceea ce nu este nicicum dovedit - ridică aceleaşi întrebări în legătură cu abordările mai convenţionale; cu alte cuvinte nu ia în seamă selectivitatea precipitaţiilor şi nici cantităţile şocante de căderi în unele cazuri.

Damon Knight a reformulat ipoteza lui Fort însă fără spiritul satiric al acestuia. Om lucid, cu spirit ştiinţific sofisticat, autor al singurei biografii cunoscute despre Fort, Knight a întocmit harta rapoartelor meteorologice şi le-a comparat cu lista fenomenelor spaţiale şi aeriene neobişnuite din cărţile lui Fort. Între anii 1877 şi 1892, o perioadă de activităţi anormale neobişnuit de intense, a constatat nişte corelaţii şocante. El a trecut în revistă şi alte soiuri de dovezi din fizică şi astronomie cu privire la efectele energiilor extraterestre asupra tuturor aspectelor, de la condiţiile atmosferice şi behaviorale, până la teoriile ştiinţifice despre universurile paralele. Toate acestea l-au determinat să conchidă că:

„în anumite condiţii de încordare gravitaţională şi electromagnetică din sistemul solar se deschid canale prin care lucrurile materiale pot ajunge pe Pământ din zone necunoscute, ori pot fi transportate dintr-o parte în alta a globului... Să presupunem că se deschide un canal între acest Pământ şi altul unde suprafaţa e mai ridicată cu câteva sute sau câteva mii de picioare. Atunci lucrurile de pe acel Pământ cad pe pământul acesta. Broaştele care îşi văd de treaba lor în lac simt că „terenul" le fuge de sub picioare."

Precipitaţiile din văzduh par a fi un fenomen destul de extraodinar pentru a necesita o explicaţie însă, în mod ironic, problema cuprinde aceleaşi elemente care fac ca ipoteza cu aversele să nu fie satisfăcătoare: selectivitatea şi volumul. Knight depune oarecare efort, abordând măcar prima chestiune. „Dacă aceste canale sunt de natură electromagnetică, atunci putem încerca să formulăm un răspuns la chestiunea enigmatică a selectivităţii... Tot ce este viu are o încărcătură electrică şi e cu putinţă ca un câmp electromagnetic să producă o discriminare între ele". Poate că, în mod înţelept, el se fereşte să elaboreze această idee.

1. Creşterea plantelor cu rădăcinile în substanţe chimice.

BIBLIOGRAFIE

Baikov, A. D. *Do Fish Fall from the Sky? Science* 109 (1949): 402.

Bessor, John Philip. *Are the Saucers Space Animals? Fate* 8, 12 (December 1955): 6–12.

Black Worms Fall from Sky. Nature 6 (1872): 356.

Chorvinsky, Mark. *Our Strange World: It Came from the Skies. Fate* 45, 9 (September 1992): 31–35.

Corliss, William R., ed. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

***. *Tornados, Dark Days, Anomalous Precipitation, and Related Weather Phebomena: A Catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1983.

Dobbins, Ron. *The 'Fish Falls' of Yoro, Honduras. Pursuit* 8, 4 (October 1975): 93–95.

A Fall of Green Slime. Journal of Meteorology 4 (1979): 312.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Frozen Flying Fish Sails Out of Sky to Smack Car. Washington Evening Star (December 22, 1955).

Hedepath, J. *Rainfall of Fish. Science* 110 (1949): 482.

Jessup, M. K. *The Case for the UFO.* New York: The Citadel Press, 1955.

Knight, Damon. *Charles Fort: Prophet of the Unexplained.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1970.

Little, Gregory L. *Snaker Fell on Memphis. Fate* 38, 2 (February 1985): 74–77.

Meyer, Arlene O. *Report from the Readers: Raining Dogs. Fate* 21, 12 (December 1968): 131–32.

Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Phenomena: A Book of Wonders.* New Yorj: Pantheon Books, 1977.

***. *Living Wonders: Mysteries and Curiosities of the Animal World.* New York: Thames and Hudson, 1982.

Pim, Arthur. *A Shower of Hazel Nuts. Symons's Monthly Meteorological Magazine* 2 (1867): 59.

Prinsep, M. *Fall of Fishes from the Atmosphere in India. American Journal of Science* 1, 32 (1837): 199.

Remarkable Hail. Monthly Weather Review 22 (1894): 215.

Sanderson, Ivan T. *Uninvited Visitors: A Biologist Looks at UFOs.* New York: Cowles, 1967.

Schadewald, Robert. *The Great Fish Fall of 1859. Fortean Times* 30 (Fall 1979): 38–42.

Shoemaker, Michael T. *Back from Limbo: The California Candy Falls. Strange Magazine* 4 (1989): 23.

Shower of Grain. American Journal of Science 1, 41 (1841): 40.

Vembos, Thanassis. *Some Accounts of Fortean Falls in Greece. Strange Magazine* 4 (1989): 20–22.

Wallace, R. Hedger. *A Marvelous 'Rainfall' of Seeds. Notes and Queries* 8, 12 (1897): 228.

Whalen, Dwight. *Niagara Fishfalls. Pursuit* 16, 2 (Second Quarter 1983): 64–67.

Whitley, Gilbert. *Falls: Fisher, Ice, Straw. INFO Journal* 3, 2 (Spring 1973): 22–25.

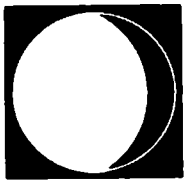

PWDRE SER

Secole de-a rândul fenomenul *pwdre ser* (cuvânt galez care înseamnă „pulberea stelelor") a fost cunoscut de toată lumea, de la țăranii de pe ogoare și până la savanții din universități și a fost menționat pretutindeni, în folclor și în lucrări academice. Azi, doar puțini cercetători de fenomene anormale și istorici ai științei își amintesc de *pwdre ser*. Cu toate acestea, se mai întâmplă să se petreacă uneori evenimente care în aparență amintesc de clasicul *pwdre ser*.

Ziua de 16 mai, 1808, era senină și caldă. Deodată, pe la ora 16, soarele a început să pălească din motive necunoscute. Un corespondent al *Revistei Academiei de Științe a Suediei* a scris (în 1808): „Deodată la orizont, dinspre apus, de-acolo de unde bătea vântul, au început să se înalțe treptat, în succesiune rapidă, un mare număr de mingi, ori niște corpuri sferice, de dimensiunea unui fund de pălărie, care se vedeau cu ochiul liber". Erau niște corpuri de culoare brună care, pe măsură ce se apropiau de soare, deveneau „negre de-a binelea". O scurtă perioadă de timp au încetat să se înalțe și au plutit liber în văzduh. Când și-au reluat zborul, au început să se înalțe aproape vertical, cu iuțeală tot mai mare, până au dispărut în zare, la răsărit. Corespondentul a consemnat următoarele:

> *„În timpul acesta unele sfere au dispărut, altele au căzut spre pământ... Fenomenul a durat două ore fără întrerupere, în care timp milioane de corpuri de felul acesta s-au înălțat neîncetat, la apus, în ritm neregulat, unul după altul, acționând în aceeași manieră. Nu s-a auzit nici un sunet în atmosferă, nici șuierături, nici bâzâit. În timp ce sferele își încetineau cursa și treceau prin dreptul soarelui, au început să se lege între ele, câte trei, șase sau opt în linie, ca un lanț. Dar își continuau cu și mai mare repeziciune ascensiunea și atunci din nou se despărțeau, fiecare părticică târând după ea o coadă lungă de patru stânjeni, mai largă la bază, acolo unde se lipea de sferă, apoi îngustându-se treptat, până se termina ca un punctuleț. În timpul ascensiunii cozile, care de asemenea erau negre la culoare, se estompau până dispăreau".*

Unele sfere au căzut la pământ nu departe de un observator, care întâmplător era o oficialitate a Academiei Suediei, pe care îl chema K. G. Wettermark. Acesta a băgat de seamă că atunci când sferele se lăsau spre sol își pierdeau culoarea de nuanță întunecată; apoi piereau scurt timp din raza vizuală și din nou

apăreau, însă cu culoarea schimbată; „în clipa aceasta ele semănau exact cu baloanele de săpun pe care le fac copiii în joacă, folosind un pai. Când s-a examinat materia unui balon imediat după ce căzuse, la început nu s-a observat aproape nimic, doar o peliculă de-abia perceptibilă, subțire și fină ca pânza de păianjen, care se decolora și dispărea repede".

În 1819, revista *American Journal of Science* relata un incident extraordinar care se petrecuse la 13 august al anului respectiv. Profesorul Rufus Graves a povestit că între orele 20 și 21 ale acelei nopți „o minge de foc incandescent" a coborât lent din văzduh în curtea din fața locuinței lui Erastus Dewey, un cetățean din Amherst, Massachusetts. Două femei zăriseră sfera de lumină albă-argintie reflectându-se pe perete, chiar înainte de a se așeza pe pământ. Dimineața, la 20 de picioare de intrarea principală, Dewey a găsit, după cum povestea Graves - care a și examinat imediat materia - un

> *„obiect circular asemănător unei farfurii cu fundul în sus, cu diametrul de opt inci și un inci grosime, de un galben strălucitor, acoperit cu o pânză fină ca acelea țesute la fabrică... După ce a fost înlăturată pânza catifelată a ieșit la iveală o substanță pulpoasă, de culoare galben-deschis, având consistența unui săpun moale de calitate bună, dar care emana un miros pătrunzător și sufocant. Dacă te apropiai prea tare, ori când te aplecai deasupra acelei materii mirosul devenea insuportabil, provocându-ți vomă și ameteli. După ce materia a fost expusă la aer câteva minute, ea a căpătat culoarea sângelui din vene. S-a observat că materia absorbea repede umezela din aer. A fost umplut un recipient cam cu un sfert de litru din această materie, care curând a început să se lichefieze formând o substanță mucilaginoasă de consistența și aspectului amidonului pregătit pentru folosința casnică".*

După două-trei zile substanța dispăruse, lăsând pe marginile și fundul recipientului un reziduu de culoare închisă. Când această materie reziduală a fost luată și frecată între degete ea a devenit un fel de cenușă inodoră. (În 1712, reverendul John Morton de la Colegiul Emanuel a ars puțin *pwdre ser* și a constatat că „a rămas o peliculă [sic] sticloasă, ceva asemănător cu pielea și cu viscerele din trupul animalelor").

Târziu, în seara zilei de 8 octombrie, 1844, doi bărbați mergeau pe o arătură, în apropierea orașului Koblenz, din Germania, când - deodată - au văzut cu surprindere căzând, la nici 20 de iarzi în fața lor, un obiect luminos care s-a zdrobit de pământ. Deoarece era prea întuneric, ei au marcat locul și au revenit a doua zi dimineață ca să cerceteze. Dar în locul presupusului meteorit au găsit o masă cenușie, gelatinoasă, care a tremurat ca piftia când a fost atinsă cu un băț. Cei doi bărbați nici nu s-au gândit să păstreze misterioasa materie, după cum comunica revista *Reports of the British Association*.

Creşterea scepticismului

După 1860, cei mai mulţi oameni de ştiinţă au ignorat asemenea relatări, în parte datorită faptului că natura cunoscută a meteoriţilor şi meteorilor eliminau posibilitatea ca ele să conţină sau să se compună din materie organică. Unii botanişti erau siguri că materia respectivă este ceea ce se numea *nostoc*, un soi de alge albastru-verzui, ori - poate - ceea ce vomitaseră păsările. Edward Hitchcock, profesor de chimie la Colegiul Amherst, era sigur că materia de la Amherst este „o specie de ciupercă gelatinoasă pe care am găsit-o uneori pe trunchiul putred al copacilor din locurile umede, în zilele caniculare". El a spus că observatorii „au greşit profund" considerând că materia căzută din cer are vreo legătură cu meteoriţii, dar colegul său, profesorul Graves, a susţinut cu tărie că „nu existau motive care să pună la îndoială faptul că substanţa precipitată era reziduu de origine meteoritică".

Dar, în mod ironic, a fost o vreme când oamenii de ştiinţă respingeau chiar şi existenţa meteoriţilor convenţionali. Ei considerau că „greşeau total" observatorii care făceau o legătură între pietrele şi rocile de pe pământ şi incandescentele „stele căzătoare", despre care ştiau exact locul unde au aterizat. Astăzi, desigur, nimeni nu mai pune la îndoială observaţiile martorilor oculari.

Totuşi, nu îi poţi învinui pe oamenii de ştiinţă care ezită să accepte un fenomen fantastic cum este *pwdre ser*, care nu are nici o legătură logică cu ceea ce cunoaştem despre meteoriţi; bineînţeles, cu excepţia faptului dacă acest fenomen este cu totul deosebit de meteoriţi şi nu trebuie calificat alături de aceştia.

Un caz din timpurile noastre

Relatările despre căderea din văzduh de materii gelatinoase au fost lipsite de frecvenţă în secolul al XX-lea; totuşi, poate că nu au fost mai rare decât în secolele trecute. Dacă nu sunt ignnorate cu totul, eventualele cazuri sunt tratate cu indiferenţă, prin explicaţii de complezenţă.

Un caz recent, căruia i s-a făcut publicitate de amploare, s-a petrecut în august, 1979, la Frisco, o suburbie a oraşului Dallas, din Texas. În noaptea de 10 august, a fost zărită o lumină strălucitoare care a coborât în vecinătatea locuinţei familiei Martin şi Sybil Christian. A doua zi dimineaţa, doamna Christian a găsit un soi de băşici, trei la număr, pe pajiştea din faţa casei. O băşică

s-a dizolvat, celelalte două au fost congelate şi trimise să fie analizate. Astfel, s-a „identificat" că ele erau resturi nefolosibile de la o fabrică de reciclare a bateriilor aflată în apropiere. Dar fabrica a negat orice legătură, iar analiza chimică a evidenţiat deosebiri semnificative între cele două categorii de substanţe - cea de la fabrică şi cea din grădină - care difereau şi la aspect.

BIBLIOGRAFIE

Burke, John G. *Cosmic Debris: Meteorites in History.* Berkeley CA: University of California Press, 1986.

Corliss, William R., ed. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Schultz, Ted. *Blobs from Space? Fate* 34, 12 (December 1981): 85-90, 92.

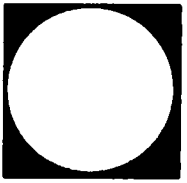

RI

Pe când Roy Wagner, antropolog cultural de la Universitatea Virginia, desfășura activitate de cercetare pe teren în insula Noua Irlanda, provincie a statului Papua-Noua Guinee, a auzit povești despre niște ființe stranii, a căror „existență reală" o susțineau chiar și cei mai educați informatori ai săi. Ele apăreau cu regularitate în ocean, în largul coastelor de centru și de sud ale Noii Irlande. Ființa era numită „ri" și avea în general aspect uman până la organele genitale. Mai jos nu avea picioare și se termina cu o pereche de aripi laterale. Indigenii afirmau că ființa era un mamifer care respira și o asemănau cu sirenele de pe etichetele cutiilor de conserve de ton.

În noiembrie 1979, Roy Wagner se găsea în statul Ramat, pe coasta de centru. De aici, el a zărit ceva în largul golfului Pamat, despre care un localnic a spus că era un ri. Wagner a scris: „La câteva sute de iarzi în larg înota ceva în arc larg de cerc spre mal. Am urmărit cu privirile și când s-a apropiat bine am putut distinge o ființă cu trup lung, de culoare închisă, care înota orizontal. Deodată, în fața misterioasei ființe a țâșnit un pește-fierăstrău. Atunci făptura s-a scufundat și nu a mai revenit, dar înainte de a dispărea i-am deslușit trăsăturile chipului."

Wagner a discutat cu mai mulți locuitori de pe insulă, vorbitori ai limbii barok, care au afirmat că mâncaseră carne de ri pe care nu o considerau a fi o ființă cugetătoare ca omul. Ri comunica prin șuierături și se hrănea cu pește. Wagner era sigur că indigenii nu confundau ri cu dugongi („vaci de mare"). Wagner scria că „un membru al clanului vorbitorilor de limbă barok nu ar fi luat drept dugong stârvul unui ri împins de valuri la mal sau prins în plasă, după cum vânătorul american nu ar fi confundat cu un urs cerbul pe care îl împușcase". El a adăugat că locuitorii Noii Irlande cunoșteau delfinii.

Comunicarea oficială făcută de Wagner, care a fost publicată în *Criptozoology*, revista nou constituitei Societăți Internaționale de Criptozoologie (S. I. C.), a stârnit senzație. În vara anului 1989, Wagner, secretarul S. I. C. și încă două persoane s-au deplasat în Noua Irlandă, unde au discutat cu martori oculari și au și văzut cu ochii lor un ri, în după-amiaza zilei de 5 iulie. Evenimentul s-a petrecut în dreptul satului Nokon, în golful Elisabeth, la vreo 40 de mile sud de Ramat. La fiecare 10 minute făptura, care în mod evident se hrănea, apărea câteva secunde la suprafață, astfel că a fost zărită destul de bine. Fotografiile făcute însă au fost

nereușite, aproape imposibil de deslușit. Era o ființă lungă de 5 până la 7 picioare, suplă și poseda coadă de mamifer. S-a încercat să o captureze, dar nu s-a izbutit din pricina unor probleme tehnice. Membrii expediției au zărit de mai multe ori, ulterior, aceeași ființă.

Membrii expediției s-au înapoiat convinși că era vorba de un animal neobișnuit și necunoscut căruia imaginația indigenilor îi conferise proprietății fantastice. Totuși, ei au reținut faptul că „satele mai de la nord din Noua Irlandă centrală considerau că ri și dugongii sunt unul și același animal". Alți locuitori ai insulei considerau că erau animale diferite, iar investigatorii înclinau să accepte acest punct de vedere. Ri rămânea sub apă chiar și zece minute, iar literatura zoologică arăta că dugongul trebuie să iasă la suprafață ca să respire la fiecare două-trei minute. Biologul-marin Paul Anderson, specialist în dugongi, i-a oferit lui Greenwell un film ce prezenta un dugong în clipa când ieșea la suprafață, dar Greenwell a considerat că nici forma trupului, nici modul cum acționa nu semănau cu ale animalului pe care el și însoțitorii săi îl văzuseră.

O a doua expediție organizată în februarie 1985, a rezolvat enigma. Un grup bine echipat, sponsorizat de Asociația de Cercetări Ecosofice a depistat un ri în golful Nokon, de la bordul navei *Reef Explorer*, prevăzut cu un clopot scufundător. Căpitanul Kerry Plesch s-a scufundat cu clopotul și a făcut trei fotografii. Puțin peste 5 picioare în lungime, animalul - de culoare verzui-cenușie - avea capul lipit direct de trunchi și era dotat cu membre în formă de lopeți. Era un dugong.

Ulterior, Tom Williams, unul din membrii expediției, comenta: „Persistă o întrebare: cum se pot naște și dezvolta miturile despre sirene și alte ființe miraculoase din aceeași categorie, în fața realității - evidenta existență a dugongilor. Se pare că funcționează un anumit sistem de credințe natura cărora transcede limitele stricte ale sociologiei ca disciplină și se extinde pe tărâmul antropologiei și psihologiei". Iar Greenwell conchidea: „Noi nu am descoperit o specie nouă, dar am cules noi amănunte despre comportamentul dugongilor la apă adâncă".

BIBLIOGRAFIE

New Expedition Identifies Ri as Dugong. The ISC Newsletter 4, 1 (Spring 1985): 1-3.

New Guinea Expedition Observes Ri. The ISC Newsletter 2, 2 (Summer 1983): 1-2.

Wagner, Roy. *The Ri - Unidentified Aquatic Animals of New Ireland, Papua New Guinea. Cryptozzology* 1 (1982): 33-39.

Wagner, Roy, J. Richard Greenwell, Gale J. Raymond, and Kurt Von Nieda. *Further Investigations into the Biological and Cultural Affinities of the Ri. Cryptozoology* 2 (Winter 1983): 113-25.

Williams, Thomas R. *Identification of the Fieldwork in New Ireland, Papua New Guinea. Cryptozzology* 4 (1985): 61-68.

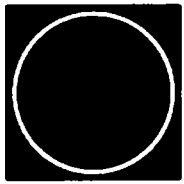

ROȚI DE LUMINĂ

În timp ce străbăteau strâmtoarea dintre Oister Red și insula Pidgeon din Oceanul Indian, în cursul unei seri calme și instelate a anului 1880, comandorul R. E. Harris și echipajul navei *Shahihehan* au fost martorii unei apariții incredibile. La 21 ianuarie, ziarul *Englishman* din Calcutta publica declarația comandorului Harris:

„Am văzut o săgeată de materie albă, brăzdând orizontul la sud-vest. Am urcat pe puntea de comandă și am atras atenția ofițerului al treilea asupra fenomenului. În câteva minute fenomenul căpătase forma unui arc de cerc de aproximativ 45 de grade în lungime și câteva grade în altitudine, la centru. În momentul acesta avea o strălucire albă deosebită (și semăna ca masă uriașă și intensitate luminoasă) cu nebuloasele pe care uneori le vedem pe boltă. Ne îndreptam spre sud când un braț de lumină s-a desprins și ne-a tăiat calea. Era ceva atât de deosebit față de tot ceea ce văzusem în viața mea încât am oprit nava ca să îmi pot forma o părere reală și corectă despre natura ei. Între timp toți ofițerii și inginerii urcaseră pe punte ca să urmărească scene și toți erau la fel de mirați și de interesați față de ceea ce vedeau. Cu puțin timp înainte ca primul corp luminos să ajungă la navă, am privit cu binoclul și am putut distinge ceea ce cu ochiul liber păruse a fi o uriașă masă nebuloasă. Am văzut cu claritate spații între ceea ce păreau a fi valuri de lumină foarte strălucitoare. Aceste valuri s-au apropiat cu iuțeală tot mai mare până când nava a fost învăluită din toate părțile de un singur corp de lumină unduitoare, luminoasă, care s-a extins la orizont din toate părțile. Când am privit apa am văzut că era acoperită de pete ușoare de materie imobilă ce măsura cam două picioare în diametru. Aceste pete emiteau și ele oarecare lumină care însă era nesemnificativă în comparație cu puternicele valuri de lumină ce pluteau la suprafața apei și care în momentul acesta se concentra asupra navei. Valurile de lumină pluteau la mai multe grade deasupra apei, ca o pâclă strălucitoare și prin intensitatea lor luminoasă întuneca orizontul îndepărtat. Valurile în succesiune rapidă ofereau unul din cele mai grandioase și strălucitoare – dar totodată și solemne – spectacole la care puteai fi martor ocular. Prin «valuri de lumină» nu doresc să acreditez ideea că ele erau niște încrețituri care uneori sunt provocate de trecerea bancurilor de pești, aproape de suprafața fosforescentă a mării, ci de valuri de lungime și lățime considerabile; cu alte cuvinte, corpuri mari de lumină. Dacă marea ar putea fi transformată într-o uriașă oglindă asupra căreia și-ar concentra lumina mii de becuri electrice, această imagine ne-ar putea sugera o idee potrivită despre caracterul bizar și totodată măreț al fenomenului.

Pe când valurile de lumină se focalizau asupra navei, din toate părțile, ele păreau că depășeau carena în înălțime și că vor învălui nava în totalitate; iar în acest timp aveai impresia că sub presiunea exercitată din toate părțile laturile navei se extind și se prăbușesc.

În timp ce toate acestea aveau loc, nava continua să rămână perfect imobilă, iar apa era liniştită ca a unui iaz. După vreo jumătate de oră strălucirea luminii s-a mai diminuat, iar numărul petelor – despre care am arătat mai înainte – a scăzut simţitor.

Nu cred că această lumină se putea produce fără ca un curent electromagnetic să exercite influenţa sa excitantă asupra vreunei substanţe organice animale sau vegetale. Un lucru doresc să subliniez, anume că atunci când nava s-a oprit iar lumina se găsea încă la o oarecare distanţă, în apă nu se zărea nimic; dar îndată ce lumina a ajuns la navă au apărut şi petele luminoase. Şi deoarece petele erau la fel de imobile ca şi nava este firească presupunerea că ele existau deja acolo, în vecinătatea noastră şi că au fost activate când lumina a ajuns la navă. Petele, până atunci invizibile, au devenit agentul de transmisiune pentru curentul electromagnetic. Această ipoteză se întemeiază pe faptul că fiecare val care trecea, succesiv le scotea în evidenţă cu claritate, dar pe măsură ce lumina scădea treptat şi petele se estompau, dispărând cu totul atunci când şi lumina a înceta."

La 15 mai, 1879, căpitanul navei britanice *H. M. S. Vulture* a notat un fenomen la fel de extraordinar, observat în golful Persic:

„Am observat valuri sau pulsaţii de lumină care se deplasau cu viteză mare şi treceau pe sub navă, de la sud către sud-est. Când am privit spre est am zărit o apariţie sub înfăţişarea unei roţi care se învârtea şi ale cărei spiţe erau luminoase; apoi am zărit o altă roată care se învârtea în sens opus. Atunci, împreună cu primul locotenent, am urcat pe arborele de la pupă (50 de picioare deasupra apei) şi am observat că valurile sau pulsaţiile de lumină se propagau paralel unul cu altul şi că mişcarea aparentă de rotaţie era provocată de marea lor iuţeală şi de mişcarea unghiulară mai mare a valurilor din apropiere, faţă de cele din depărtare. Lumina acestor valuri – care părea omogenă dar nu atât de scânteietoare cum sunt particulele fosforescente din mare se extindea de la suprafaţă destul de mult în adâncime, astfel că a luminat în trecere fundul alb al bărcii de salvare. Valurile de lumină aveau lăţimea cam de 25 de picioare, cu o perioadă de 745 pe minut ceea ce însemna o viteză de aproximativ 84 de mile engleze pe oră.

De la înălţimea de 50 de picioare am putut distinge şase sau şapte valuri, dar privindu-le în timp ce treceau pe sub navă, luminozitatea se întindea mult mai departe.

Fenomenul era minunat şi frapant. El s-a declanşat la 6.30, ora Greenwich, (ora 21.40) şi a schimbat direcţia iniţială treptat, de la sud-sus-vest spre sud est şi est. În ultimele cinci minute au apărut valuri de lumină concentrice, de la depărtarea de aproximativ 200 de iarzi la est care, întâlnind valurile de lumină paralele, nu s-au încrucişat cu ele, ci păreau că se întrepătrund, apropiindu-se de navă în unghi de 90 de grade."

Asemenea fenomene au fost observate şi în zilele noastre, cel mai adesea în Oceanul Indian (deşi nu numai acolo). Uneori ele apar în asociaţie cu bare luminoase paralel, aşa cum s-a întâmplat în cursul incidentului petrecut în arhipelagul Indiilor de est. Relatarea care este redată mai jos a apărut în revista *Marine Observer* din 1960:

„Prima indicaţie că se petrecea ceva neobişnuit a constituit-o apariţia, ici-colo, pe suprafaţa apei a unor «căciuli» albe ceea ce m-a făcut să cred

că vântul se va răcori, dar mi-am dat seama că nu va fi așa. Apoi, la suprafața apei au apărut săgeți sclipitoare, fapt ce l-a determinat pe ofițerul de cart să presupună că niște ambarcațiuni de pescuit foloseau reflectoare puternice. Aceste raze strălucitoare de lumină au devenit mai intense. Absolut paralele și late de 8 picioare, ele izvorau drept din față și se propagau la interval de jumătate de secundă. În timpul acesta mi s-a părut că aud un șuierat, dar mi-am zis că era doar închipuirea mea. Luminile nu se iveau ca niște inele sau arce de cerc; doar dacă cercul era atât de mare încât percepeam lumina ca linii drepte. Păreau ca o «zebră» care se scurgea pe sub picioarele pietonilor, aceștia stând pe loc. Când fenomenul era în toi aveai impresia că marea se năpustește asupra navei, iar suprafața apei parcă fierbea; dar era mai mult sau mai puțin normală în jurul unei ambarcațiuni de pescuit pe lângă care am trecut destul de aproape. Luminile bărcilor de pescuit se zăreau, dar erau oarecum estompate de strălucirea fâșiilor de lumină. Caracterul luminilor s-a schimbat luând aspectul razelor emanate de un far situat la două mile, la tribord; parcă centrul unei uriașe roți s-ar fi găsit undeva, la tribord, iar razele emanate îi erau spițele. Razele de lumină care cădeau asupra navei la tribord au slăbit; în același timp ele au apărut la babord în aceeași formă și la aceeași distanță, cu regularitate. Roata de la tribord se învârtea împotriva sensului acelor de ceasornic, pe când cea de la babord se învârtea în sensul acelor de ceasornic, adică ambele roți aveau mișcările spre vas. Roata de lumină de la tribord și-a diminuat strălucirea, pe când roții de la babord i se intensifica strălucirea; când luminozitatea acesteia din urmă ajunsese la apogeu, cealaltă dispăruse. Următoarea schimbare s-a petrecut când am văzut că acum razele evoluau în aceeași direcție cu nava, adică razele pe care le vedeam acum erau inversul razelor văzute la început".

În ultimul secol și jumătate au fost atestate peste o sută de apariții de genul acesta. Astfel că oamenii de știință au fost siliți să acorde atenție, recunoscând că fenomenul părea să respingă orice explicație. Aproape toți martorii oculari, precum și comentatorii, sunt de acord că luminozitatea se datorează organismelor bioluminiscente din apă. Problema consta în a explica ce anume declanșează luminozitatea și ce determină microorganismele să proiecteze forme geometrice luminoase complexe, care durează și se mișcă iute.

Nu este de mirare că aceste fenomene marine au stimulat speculațiile cu privire la „superconstrucții în formă de roată" – după cum s-a exprimat Charles Fort. Ivan T. Sanderson, discipol al lui Fort, a teoretizat, afirmând că „vreo sursă de energie începe să emită niște «unde» invizibile pe un spectru electromagnetic (sau de altă natură), care stimulează sau activează mecanismele producătoare de lumină de către *noctiluca* [viețuitoare marine unicelulare bioluminiscente].. Această energie este emisă în forma unei serii de benzi de radiații a căror sursă originară se rotește; astfel, vom avea în fața ochilor impresia provocată de razele de lumină că *noctiluca* se învârtește progresiv, într-o direcție și alta".

Asemenea speculații ar fi fost mai convingătoare dacă martorii oculari ar fi semnalat o tulburare, o agitație a mării, în loc de aceasta toți au subliniat calmul apei în timpul apariției luminozității.

De asemenea ne-am fi așteptat să ni se semnalizeze vreo structură aeriană. Chiar și Fort, care credea că roțile sunt de proveniență extraterestră nu a depistat decât un caz (din 20 decembrie, 1893, când s-a relatat apariția unei „roți enorme" deasupra a trei state din sud-est), dar nici acesta nu prezenta certitudine. Sanderson subliniază că „roțile de lumină" nu sunt nicidecum roți; ele ar putea fi numite mai degrabă „erupții solare", ca pe vechiul drapel japonez.

Totuși, o relatare incitantă lasă portița, măcar întredeschisă, pentru o eventuală relație existentă între O.Z.N.-uri și roțile de lumină. Se spune că episodul a avut loc în luna septembrie a anului 1961, în Polonia, în apropiere de Leba, o stațiune balneo-climatică la Marea Baltică. Într-o seară, Czeslav Kawecki, un vilegiaturist, se plimba printre dunele de nisip care despart marea de un lac din interior. El s-a oprit pe creasta unei dune și a privit spre Baltica, apoi s-a întors ca să-și continue drumul, când, deodată, a auzit un sunet puternic, ca un șuvoi de apă care se scurgea. S-a răsucit iute, tocmai la timp ca să vadă ceva țâșnind din mare, la depărtare de vreo sută de iarzi. „Parcă era o movilă rotundă, propulsată de dedesubt - își amintea el. Apoi din creștet au țâșnit trombe de apă, ca la o fântână arteziană și s-au scurs în «gaura» din apă. Din deschizătura din apă am zărit ivindu-se un obiect care la început mi s-a părut că avea forma unui triunghi alungit. Obiectul s-a înălțat câțiva metri și chiar a plutit pe locul de unde se ivise și unde s-a format un vârtej de apă. Apa se răsucea către interiorul pâlniei gâlgâind și aspirând. Obiectul era negru și silențios".

Leonard G. Cramp povestește următoarele în volumul său *Piesă pentru un balansoar*:

„Deodată a apărut un cordon de lumină albă care era secționat de un număr de linii convexe, întunecate. Lumina arunca reflexe strălucitoare pe marginea inferioară a obiectului și lumina destul de puternic marginea superioară și tot restul. Acum s-a putut vedea că acel «ceva» avea forma unei pâlnii uriașe cu două cercuri separate de un brâu de lumini segmentate. Cam la jumătatea drumului către partea superioară se găsea o bandă îngustă, mai albă decât restul obiectului. Capătul îngust al acestei «pâlnii» se termina cu un vârf rotunjit, din care se ivea un fel de ciot. Obiectul a rămas nemișcat cam un minut, apoi, de dedesubt, a țâșnit o a doua lumină strălucitoare. De asemenea a apărut și o lumină albă, dar mult mai puternică și mai intensă decât lumina emisă de brâul segmentat. Aproape imediat «pâlnia» s-a înălțat lăsând vederii partea de dedesubt. A rămas în poziția aceasta cam o jumătate de minut, apoi a plutit vreo 50 de metri spre est, s-a oprit și din nou a revenit plutind la locul inițial și s-a oprit. În tot timpul acesta, partea de jos a obiectului era vizibilă; ea consta dintr-un perimetru circular, care corespundea cu marginea inferioară, mai lată a «pâlniei». Spre centru se afla un inel de lumină albă, puternică, cu un număr de linii întunecate, în formă de cârlige pe el. Urma un inel întunecat cu trei spițe triunghiulare asemănătoare între ele care se extindeau dincolo

de inelul luminat. În sfârșit, la centru se afla un disc ce părea confecționat din argint foarte strălucitor sau din cristal «ce reflecta lumina cu mare intensitate»".

Kawecki a relatat: „Era implicată o mișcare de rotație. Nu mi-am dat seama dacă spițele sau dungile negre de dedesubt se mișcau în sens giratoriu. Dar sunt sigur că ori unul, ori amândouă se roteau. Lumina a devenit albastră și mai intensă. Apoi obiectul a pornit spre nord, în sus, în unghi de aproximativ 45 de grade, cu o viteză ce nu depășea cea a unui jet. S-a îndepărtat până a ajuns un punct luminos, apoi a dispărut. Nu s-a auzit nici un sunet. Episodul a durat patru sau cinci minute".

Obiectul măsura cam 18 picioare în lățime și vreo 20 de picioare în înălțime.

După dispariția O.Z.N.-ului el a observat că și alți oameni zăriseră bizara apariție.

BIBLIOGRAFIE

Corliss, William R., ed. *Strange Phenomena: A Sourcebook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Author, 1974.

***. *Handbook of Unusual Natural Phenomena.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1977.

***. *Lightning, Auroras, Nocturnal Lights, and Related Luminous Phenomena: A Catalog of Geophysical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1982.

Cramp, Leonard G. *Piece for a Jig-Saw.* Cowes, Isle of Wight: Somerton Publishing Company, 1966.

Durant, Robert J. *Submarine Lightwheels. Pursuit* 7, 3 (July 1974): 58-59.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Hall, Richard. *Aerial Anomalies at Sea. INFO Journal* 4, 3 (May 1975): 6-9.

Sanderson, Ivan T. *Invisible Residents: A Disquisition upon Certains Matters Maritime, and the Possibility of Intelligent Life Under the Earth.* New York: The World Publishing Company, 1970.

SPAȚII CIRCULARE ÎN LANURI

Li s-a dat numele de „cercuri în lanuri" pentru că inițial ele au apărut ca niște spații circulare cosite, cu recolta abătută, în terenurile cultivate cu graminee, printre care grâu, secară și orz. De-a lungul anilor aparent ele „au evoluat" în număr și complexitate de forme, care variază de la cercul simplu până la cercul „cvintuplu" (un cerc central înconjurat de patru inele satelite) și până la forma unor haltere, precum și alte forme complexe, combinații ale celor menționate (inclusiv linii, bare, scărițe, ș. a.). Formele menționate la urmă sunt numite și „pictograme", datorită asemănării, cel puțin superficială, cu desenele primitive rupestre.

Nu se poate preciza când a fost depistat primul spațiu circular într-un lan, dar apariția „cereologiei" - studiul acestui fenomen - poate fi asociată cu publicarea în *Washington Times* din 15 august, 1980, a unui articol însoțit de fotografii, în care erau descrise cercurile găsite pe ogoarele cultivate cu ovăz de John Sc.ll, care se aflau lângă Bratton, în Wiltshire, Anglia. Fiecare cerc măsura cam 60 de picioare în diametru; în interiorul cercului recolta fusese culcată la pământ în direcția acelor de ceasornic. Cercurile de la Bratton au reținut atenția atât a meteorologului George Terence Meaden, membru al Organizației de Cercetare a Tornadelor și Furtunilor (T. O. R. O.), cât și a O.Z.N.- ologului Jan Mrzyglod, editor al fostei reviste *Probe Report.* Mrzyglod a făcut două descoperiri importante: el a determinat - după ce a măsurat cu un geiger - că cercurile nu emanau radiații beta sau gama, precum și - fapt ce poate fi la fel de important - că ele nici nu erau cercuri perfecte, formațiunile fiind ușor elipsoidale, un detaliu care aparent pledează împotriva ideii unei eventuale farse.

Un an mai târziu, la 19 august, 1981, încă trei spații circulare au fost descoperite în ținutul învecinat Hampshire, pe fundul unei depresiuni naturale în formă de oală, sub punctul Cheesefoot Head, care se puteau vedea cu claritate de pe șoseaua A 272. Pe când cercurile de la Bratton păreau trasate la nimereală, spațiile circulare de la Cheesefoot Head păreau înșirate pe o linie dreaptă. De ambele părți ale cercului principal - de asemenea cu diametrul de 60 de picioare - se afla câte un cerc mai mic, cu diametrul de 25 de picioare, în care recolta fusese culcată la pământ tot în sensul acelor de ceasornic; toate cercurile erau ușor descentrate.

Evoluția dramatică va continua, dar elementele de bază ale fenomenului vor rămâne aceleași. Spațiile circulare, oricare ar fi fost natura provenienței lor, au continuat să apară cu predilecție primăvara și vara, în timp ce recolta se cocea, pe grânarele de la vest și sud-vest de Londra. De fapt, zonele „preferate" erau acelea cu priveliști minunate, de multă vreme marcate de mistere, ca – de exemplu – monoliturile de la Stonehenge și Avebury, vârful în formă de piramidă de la Silbury – cea mai mare formație topografică artificială din Europa – precum și numeroasele forme cioplite în dealurile calcaroase, dintre care se evidențiază cu deosebire Calul de la Westbury – care domină cercurile de la Bratton – fiind cea mai vestită. O controversă aprigă continuă să se desfășoare pe tema dacă vecinătatea acestor două mistere este sau nu întâmplătoare.

Din păcate, până în prezent nu au fost publicate date complete, pe care să te poți bizui, despre numărul și tipurile de spații circulare care apar anual în lanuri. Cele mai bune informații existente arată că între 1980 și 1987 au fost depistate între 100 și 120 de asemenea cercuri. În aceeași perioadă, fenomenul a înregistrat mai multe „mutații". Au apărut cercuri unde recolta era abătută în direcția contrară rotirii acelor de ceasornic, alături de cele în direcția acelor de ceasornic. S-au dezvoltat inelele din jurul cercurilor și au apărut diferențe între dimensiunile cercurilor descoperite. (Ele s-au micșorat, dar au și crescut considerabil în dimensiuni).

În 1988 au fost înregistrate cel puțin 112 cercuri, o „recoltă" care egala în număr spațiile circulare consemnate în opt ani

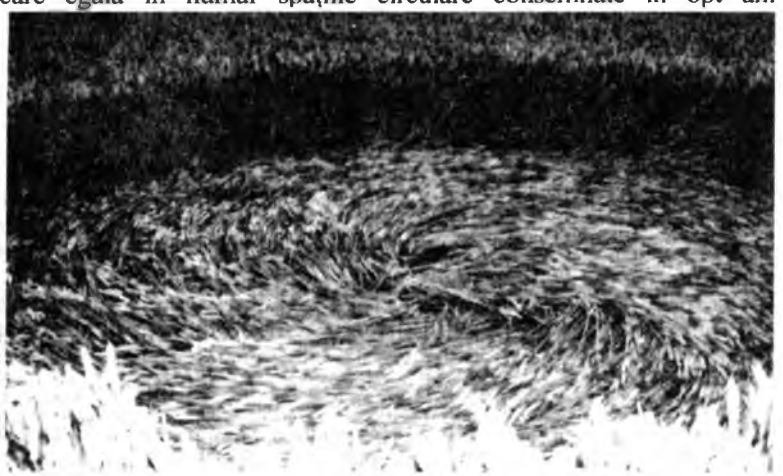

Un „cerc" simplu într-un lan din apropiere de Milk Hill, din Wiltshire, Anglia, în iulie 1992 (Prin amabilitatea lui Dennis Stacy).

precedenți. În anul următor numărul acestora aproape s-a triplat, ajungând la 305, iar după încă un singur an, în 1990, s-a triplat din nou, înregistrându-se aproximativ 1000 de cercuri. În 1991, fenomenul a evoluat mai lent, fiind consemnate în cele din urmă între 200 și 300 de spații circulare, multe din ele având forme complexe, de tipul pictogramelor.

Fenomenul declanșat cu un deceniu în urmă sub forma unor cercuri simple a crescut și s-a înmulțit ca ciupercile, ca o avalanșă de proporții globale, cu peste 2000 de spații circulare apărute în lumea întreagă. Cercuri similare - deși rareori comparabile în număr și complexitate cu acelea consemnate în Anglia - au apărut mai peste tot în lume, în fosta Uniune Sovietică, Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Japonia și alte câteva țări.

Caracteristic e faptul că spațiile circulare apar în lanuri peste noapte, cu o oră sau două înainte de sosirea zorilor, în răstimp de secunde, de obicei în 60 sau chiar mai puține clipe. Linia de demarcație dintre recolta afectată și cea neafectată este aproape totdeauna abruptă și dramatică. Spațiul în interior este mai totdeauna netezit de la centru către exterior, dar există și variațiuni pe această temă. Mai mult, recolta este adesea culcată la pământ în straturi suprapuse, în direcții opuse sau variate. Uneori tulpinele plantelor par împletite între ele, ori un mănunchi este culcat peste un altul. Dacă cercul este format la începutul sezonului de dezvoltare a recoltei, atunci plantele afectate continuă să se maturizeze și „se vor ridica" aproape la poziția normală. Dacă însă fenomenul se petrece mai târziu, în cursul anului, atunci tulpinele rămân culcate.

Într-un adevărat spațiu circular dintr-o recoltă plantele sunt culcate la pământ fără ca tulpinele să fie rupte sau vătămate în alt mod chiar când este vorba de plante foarte gingașe, cum este rapița, din care se extrage cunoscutul ulei. Adică, s-ar părea că tulpinele plantelor au fost muiate și făcute să devină elastice, pentru a putea reveni în starea lor inițială. Un inel poate avea plantele culcate împotriva sensului acelor de ceasornic, spre deosebire de cercul central pe care îl înconjoară, ori poate fi tocmai invers sau amândouă spațiile pot fi cu plantele abătute în aceeași direcție. Cercul cel mai mic descoperit vreodată avea diametrul doar de opt inci; pe când la Alton Barnes, în 1990, o pictogramă, adică un complex de spații circulare, se întindea pe aproape o optime de milă. Dimensiunile atât de diferite pledează împotriva ideii de implicare a omului, la fel ca și absența oricărei pictograme de mare dimensiune.

Martorii oculari la constituirea în timpul zilei a cercurilor simple sunt relativ rari, poate 30-35, declarațiile lor fiind consemnate mult după ce fenomenul avusese loc. De pildă, dr. Meaden și colegii săi de la Grupul de Cercetare a Efectelor Cercurilor (C. E. R. E. S.), care face parte din T. O. R. O., a cules declarațiile lui Gary și Vivienne Tomlinson și le-a publicat în ziarul *Mail* din 25 august, 1991, un an după ce se petrecuse evenimentul.

Soţii Tomlinson mergeau de-a lungul unui ogor cultivat cu cereale, lângă satul Hambledon, când – deodată – lanul care se afla la dreapta lor a început să foşnească. Doamna Tomlinson a povestit: „Deasupra lui a început să plutească o ceaţă rară şi am auzit un sunet ascuţit. Apoi am simţit un curent puternic de aer. Forţa vântului era atât de mare încât am fost siliţi să ne ţinem capetele aplecate şi cu greu izbuteam să rămânem în picioare. Dar părul pe capul soţului meu se făcuse măciucă. Era uluitor. Vârtejul de aer a părut că se rupe în două şi a început să alerge în zigzag peste câmp, la distanţă. Îl puteam urmări cu privirile cum se deplasa ca un abur uşor sau ca o pâclă peste câmp."

Meaden a acordat imediat girul său relatării făcute de soţii Tomlinson. El a postulat că spaţiile circulare sau cel puţin cercurile simple sunt cauzate de dezlănţuirea energiei electrice statice acumulată de vârtejurile de aer, sub forma vâltoarei de plasmă. Spre deosebire de vârtejurile tradiţionale de praf sau de apă – care aspiră aerul înconjurător la baza unei coloane verticale de aer, propulsată de curenţi calzi de convecţie – vâltoarea de plasmă presupusă de Meaden se destramă sau se prăbuşeşte într-o cascadă de vânt. În mod teoretic, această formă de vânt care se prăbuşeşte, înconjurată ocazional de un inel de aer încărcat cu electricitate, este aceea care decupează cercurile în mediul de la sol. Meaden susţine că este nevoie în general de calm atmosferic pentru formarea acestor vâltori statice în cadrul peisajelor văluroase, cum sunt terenurile din Wiltshire şi Wessex. Curenţii de aer, care se scurg peste aceste dealuri joase, tind să formeze vâltori la adăpost de vânturi sau în direcţia coborâtoare a obstacolelor. Plasma cu densitate scăzută, compusă din electroni liberi şi ioni pozitivi ar putea semăna la început cu un vag glob de lumină. Cu cât mai rapid se va răsuci vârtejul de plasmă, cu atât mai mult va aplatiza în forma unui taler discoidal, asemănător „farfuriilor zburătoare" menţionate în unele relatări. În cartea sa mult controversată *Zeiţa stâncilor* (1991) – Meaden susţine că anticele monumente construite din stânci masive, cum sunt şi monoliturile de la Stonehenge, au fost înălţate în timp ce se desfăşurau vâltorile de plasmă, ceea ce lămureşte şi forma inexplicabil elipsoidală a multora din aceste monumente. Meaden consideră că strămoşii noştri priveau cercurile din lanuri drept simboluri de fertilitate, locuri prielnice pentru înmormântări şi ritualuri de renaştere.

Întrebarea dacă cercurile în lanuri au avut loc de-a lungul întregii istorii a omenirii devine crucială pentru orice interpretare a fenomenului, mai ales pentru explicaţia meteorologică propusă de Meaden. Dacă cercurile din lanuri pot fi dovedite ca un fenomen care se petrece în mod curent în mediul natural, atunci teoria care se întemeiază pe rolul condiţiilor atmosferice este întărită mai ales dacă se presupune – cum de altfel consideră şi Meaden – că toate pictogramele complexe sunt falsuri comise de oameni. Invers, această teorie pierde teren dacă se dovedeşte că spaţiile circulare

din lanuri sunt produsul epocii moderne, o anomalie care a evoluat neașteptat cu repeziciune, atât ca frecvență, cât și ca structură de bază. De aceea merită să fie luată în considerație cum a fost, eventual, consemnată în trecut această chestiune.

Cercuri fermecate și cuiburi de farfurii zburătoare

Formele circulare neobișnuite apărute în lanuri sau ierburi au fost de multă vreme puse în legătură cu așa-numitele cercuri fermecate și, mai recent, cu „cuiburile de farfurii". Cercul fermecat tipic este cauzat de o ciupercă *Marasmius oreades* și prezintă două stadii. În prima fază sporii descompun materia organică și de fapt înlesnesc creșterea plantelor pe suprafața afectată; în faza următoare, sporii devin atât de abundenți încât sufocă plantele și le încetinesc creșterea, creând impresia unui cerc trasat de călcăturile unei mulțimi de picioruțe aparținând zânelor sau spiridușilor.

În general, inelele fermecate rămân un fenomen organic întâmplător căruia însă îi lipsesc cu totul definiția și complexitatea spațiilor circulare tipice din lanuri. Ele sunt, de asemenea, caracterizate fie de prezența, fie de absența plantelor aflate în creștere, pe când într-un adevărat cerc în lan plantele au fost doar „culcate" pe locul lor. Totuși, relatările apărute în cursul istoriei despre inele fermecate sau de alt tip sunt adesea împănate cu termeni atât de ambigui încât creează posibilitatea incitantă ca evenimentul vizionat de martorii oculari să fi fost de fapt un spațiu circular în lan, pigmentat de folclorul local.

Cea mai veche referire datează din 8 august (19 august pe stil nou) 1590 și ea e consemnată în *Istoria naturală a ținutului Stafford-Shire* de Robert Plott, publicată în 1686. Plott istorisește întâmplarea la care a fost martor o oarecare Nicolaea Lang-Berhand, care într-o zi în jurul amiezei, când se înapoia acasă, a zărit dansând hora într-un lan din apropiere ceea ce i s-a părut a fi niște ființe omenești. Privind mai atent ea a observat că unii dintre dansatori aveau *„copite ca vitele sau țapii"* (cursivele aparțin lui Plott). Deodată, toți dansatorii s-au făcut nevăzuți și a rămas doar Petter-Gross-Petter „pe care îndată după aceea l-a văzut săltat în văzduh... iar *ea însăși* a fost smulsă de vânt cu atâta forță, încât aproape i s-a tăiat respirația, iar când a ajuns acasă a fost silită să zacă la pat trei zile încheiate". În același timp un văcar, John Michael, adormind într-un stejar în care se urcase, „a fost luat de un vârtej" care l-a dus și l-a lăsat, în aparență fără a-l fi vătămat, pe pajiștea din apropiere. În continuare Plott spune că „pe locul unde ei dansaseră a fost găsit un cerc rotund". Mulți oameni s-au dus să vadă cercul care a rămas acolo „până iarna următoare, când plugul l-a tăiat".

Această poveste sugerează, de bună seamă, o suprafață circulară în lan asemănătoare cu cercurile contemporane, cu un adaos important: vârtejul de aer, care se pare că a fost de tipul ascendent normal, în opoziție cu tipul descendent preconizat de Meaden. Ceea ce intriga în mare măsură – pe lângă sunetul ascuțit și electricitatea statică asociate uneori cu formarea spațiilor circulare în lanuri – este relatarea lui John Aubrey publicată în *Istoria naturală a ținutului Wiltshire:*

„În anul 1633–1634, curând după ce intrasem în gimnaziul latin de la Yatton Keynal, liniștea abatelui nostru, domnul Hart, a fost tulburată peste noapte de elfii sau spiriduşii care apar înainte de zori, când încă e întuneric; apropiindu-se să privească unul din acele dansuri fermecate – cum le numesc oamenii de rând de prin partea locului, adică cercurile verzi făcute în iarbă de acele duhuri – a zărit deodată numeroase ființe mărunte, niște pitici care învârteau hora, cântau și făceau tot soiul de zgomote ciudate. Era teribil de uluit și, după cum spunea, nu se putea urni, să fugă de acele duhuri, fiind țintuit locului din cauza farmecelor – presupunea el. Îndată ce l-au zărit l-au și înconjurat din toate părțile, iar el, zăpăcit și înfricoșat, a căzut la pământ neștiind ce se petrece cu el. Apoi, aceste făpturi minuscule l-au ciupit peste tot și mereu scoteau un sunet ca un zumzet. Dar în cele din urmă l-au părăsit, iar când soarele s-a înălțat a văzut că se găsea exact pe locul unde se desfășurase dansul fermecat. Toate acestea mi le-a povestit el însuși peste câteva zile, după ce și-a revenit, căci fusese foarte amețit. Dar, când împreună cu tovarășul meu de cameră, Stump, ne-am dus în zori la locul fermecat nu am văzut nici elfi, nici spiriduși. Însă cu adevărat se spune că aceștia rareori se arată ochilor acelora care înadins se duc să-i caute."

Perioada anului (august) pare corectă, iar „soiul de zumzet iute" pe care Hart l-a auzit poate fi în mod acceptabil comparat (minus „piticii", desigur) cu sunetul ascuțit semnalat de soții Tomlinson după vreo trei secole și jumătate, aproximativ în aceeași zonă. De asemenea, există posibilitatea, oricât de minimă ar fi ea, ca senzația lui Hart de „ciupituri peste tot" să fie similară cu mâncărimea provocată de electicitatea statică ori vreo altă cauză electromagnetică. În primul caz nu se relatează despre existența unui vânt puternic; se menționează, totuși, starea de paralizie care l-a cuprins pe Hart „care a fost țintuit pe loc parcă de o vrajă". De asemenea există acea indicație directă de pierdere a cunoștinței, care poate fi comparată cu perioada „timpului absent" la care se referă unii din aceia care au fost răpiți de O.Z.N.-uri.

Trebuie comparate circumstanțele generale și efectele fizice semnalate în relatările acestea, care sunt de domeniul istoriei, cu comunicările despre cuiburi de farfurii care pot fi întâlnite în literatura privind O.Z.N.-urile și care sunt astfel numite deoarece depresiunile circulare lăsate pe sol seamănă cu acelea pe care se poate imagina că le-ar imprima un O.Z.N. care plutește sau a aterizat. Două din cele mai remarcabile cazuri de cuiburi de farfurii

s-au petrecut la Tully, statul Queensland din Australia, în ianuarie 1966 și în apropiere de Langenburg, din Saskatchevan, Canada, la 1 septembrie, 1974. Ambele apariții au avut loc în timpul zilei. Întâmplarea petrecută la Langenburg merită în mod deosebit să fie examinată în amănunt din mai multe considerente. Aceasta nu numai că a precedat actuala manie a cercurilor din lanuri, dar la lămurirea ei au fost implicați martori oculari credibili, fotografii și cercetări întreprinse atât de Poliția Montană Regală Canadiană, cât și de Ted Phillips, cercetător la Centrul de Studii pentru O.Z.N.-uri, care pe atunci se specializa în depistarea urmelor fizice.

În acea duminică de septembrie, pe la ora 11, Edwin Fuhr, în vârstă de 36 de ani, recolta rapița de pe ogorul familiei, cu o secerătoare mecanică. Vremea era noroasă și răcoroasă (vreo 5 grade), cu ceață și burniță în zonă. Apropiindu-se de un teren mlăștinos de la capătul ogorului, Fuhr a observat - la o distanță de vreo 50 de picioare - ceea ce părea să fie o boltă metalică. El s-a dat jos din secerătoare și s-a apropiat până la vreo 15 picioare de obiectul care semăna cu o oală răsturnată, cu buză, din oțel inoxidabil; diametrul lui era cam de 11 picioare, înălțimea de vreo 5 picioare și se învârtea cu repeziciune pe loc, plutind la 12-18 inci deasupra solului.

După câteva clipe de șovăială, Fuhr s-a înapoiat la secerătoare. De acolo el a văzut însă încă patru obiecte asemănătoare cuibărite deasupra terenului mlăștinos, aranjate în semicerc și rotindu-se cu viteză. Din pricină că motorul secerătoarei continua să funcționeze duduind, el nu și-a dat seama dacă obiectele respective emiteau sau nu vreun sunet propriu. În momentul acela toate cele cinci obiecte s-au oprit, înșirându-se în formație de scară și plutind la înălțimea de vreo 200 de picioare. În mod curios toate obiectele se opriseră, rotindu-se pe loc. În cele din urmă fiecare a emanat, pufăind, un norulet cenușiu de fum, apoi toate s-au făcut instantaneu nevăzute în plafonul jos de nori. „Plecarea lor - a povestit Fuhr lui Phillips - a fost însoțită de o presiune a aerului care a culcat la pământ rapița aflată dedesubt, făcându-mă să-mi spun: fir-ar să fie, s-a dus recolta mea de rapiță! Era un vânt stârnit de sus în jos și a trebuit să-mi țin pălăria cu amândouă mâinile."

Fuhr nu a putut preciza cât a durat întregul episod, dar a estimat că totul s-a petrecut în jur de „15 - 20 de minute", și a adăugat că „ar putea să fi durat mai puțin sau mai mult". Este interesant de reținut că Fuhr a relatat și despre senzația de paralizie momentană pe care a resimțit-o când se afla în prezența fenomenului. El i-a spus lui Phillips că „atunci când m-am apropiat de primul obiect capul îmi spunea să plec repede de acolo, dar picioarele nu mi se mișcau". În cele din urmă a izbutit să se urce pe secerătoarea al cărei motor continua să funcționeze, dar „când m-am așezat... atunci le-am văzut și pe celelalte patru și nu m-am

Un fermier isteț a perceput o liră de persoană drept taxă de la oricine dorea să vadă spațiul circular care apăruse pe ogorul său aflat în apropiere de Arebury (prin amabilitatea lui Dennis Storeu).

putut mișca... am rămas acolo de parcă încremenisem. Nu mă puteam mișca deloc!"

După ce obiectele dispăruseră, Fuhr a găsit cinci spații circulare cu plantele abătute în direcția acelor de ceasornic. El a spus: „Am căutat arsuri pe sol, dar nu am găsit nimic. *Iarba nu fusese ruptă ci doar presată la pământ* și nu se deosebea de restul ierbii decât că era culcată. Nu fusese smulsă, arsă sau vătămată altfel. A început deja să mijească iarbă proaspătă".

Au fost observate și alte efecte, menționate adesea cu prilejul întâlnirilor cu O.Z.N.-uri. Cam în aceeași perioadă cu pățania lui Fuhr vitele de pe un câmp învecinat au spart țarcul în patru locuri. În noaptea premergătoare și câinii lui Fuhr lătraseră ca apucați. La fel s-au comportat și în noaptea de luni, iar a doua zi dimineața a fost descoperit al șaselea spațiu circular pe ogor; treaba aceasta s-a repetat în noaptea de 14 septembrie și în dimineața de 15. Până la urmă pe ogoarele fermei lui Fuhr au apărut șapte cercuri în lanuri.

Cu toate acestea, legătura (dacă există cu adevărat vreuna) între cele câteva cazuri de inele fermecate, menționate în cronici, și actualul fenomen al cercurilor din lanuri este firavă și neconcludentă. Au fost semnalate lumini în vecinătatea zonelor unde ulterior au fost descoperite spații circulare pe ogoare. Se cunosc cel puțin două cazuri când, în timpul zilei, au fost zărite luminițe plutind chiar deasupra, ori lăsându-se pe locurile unde existau deja

spații circulare. Din dovezile existente nu s-a putut stabili originea lor, dar în ambele cazuri sursa luminilor avea un diametru de unul sau două picioare.

Efecte fizice

Relatările despre efectele fizice asupra ființelor umane care s-au apropiat de cercurile din lanuri sunt numeroase, dar confirmarea lor e dificilă. Adesea determinarea lor se întemeiază pe tehnici profund manieriste sau pe senzații subiective. Cu toate acestea, Centrul pentru Studierea Cercurilor din Lanuri a înființat un grup special care își concentrează atenția asupra acestor probleme. Până în prezent, cele mai comune efecte înregistrate la aceia care au vizitat cercurile din lanuri sunt greața, urmată de migrene și oboseală profundă. Toate aceste efecte sunt de scurtă durată. Unii vizitatori au semnalat o senzație plăcută, alții - dimpotrivă - una neplăcută. Însă senzații similare au fost exprimate și în legătură cu unele cercuri care, aparent, erau niște falsuri, de aceea - evident - este nevoie de date mai amănunțite înainte de a se putea formula o concluzie valabilă.

De asemenea, în mai multe ocazii s-a observat afectarea aparatelor electronice, mai ales a camerelor video sonore sau mute, dar și a magnetofoanelor. În cel puțin un caz, cercetătorii Colin Andrews și Pat Delgado, care erau însoțiți de o echipă video a B. B. C., au înregistrat niște sunete intense, ca niște triluri melodioase.

În prezent e dificilă înregistrarea cu instrumente a anomaliilor, dar viitorul pare promițător și, fără îndoială, noile mijloace vor fi folosite pentru testări de către cercetători. Biofizicianul W. C. Levengood a identificat un număr de domenii în care aceste cercetări pot da rezultate. De exemplu, comparate cu mostrele de referință, tulpinele plantelor din interiorul cercurilor apar la vedere mai groase, cu alte cuvinte sunt umflate. Examinarea microscopică relevă că vasele capilare din tulpine - prin care plantele absorb elementele nutritive - sunt dilatate, ceea ce sugerează o încălzire rapidă a microundelor. În plus, semințele selectate din recolta afectată par să germineze cu mai multă vigoare decât semințele din celelalte zone. Rămâne să se stabilească, prin cercetări asidue și repetate, dacă aceste observații se confirmă, iar în caz afirmativ să se stabilească semnificația lor.

Falsuri

Se cunoaște despre unele cercuri că au fost contrafăcute. Actuala controversă se concentrează asupra întrebării câte și care anume au fost falsificate. Unii cereologi acceptă ca fiind autentice

pictogramele și celelalte forme și modele complexe, pe când lagărul meteorologilor tinde actualmente să pună la îndoială orice altă formație mai complexă decât, cel mult, o cvintupletă de inele. De asemenea, se desfășoară o activitate considerabilă în vederea convenirii unor linii orientative și a unei metodologii precizate pentru a determina factorul subiectiv și pentru a îngădui cercetătorilor să cadă de acord asupra caracteristicilor unei formații autentice. Adesea e folosită „metoda fântânarilor"[1] pentru verificarea autenticității, dar tehnica e controversată din pricina naturii sale îndoielnice. Rezultatul obținut pe această cale diferă de la persoană la persoană, iar interpretarea naturii „energiei" depistate este controversată. În plus, s-a întâmplat ca uneori cercul din lan autentificat prin această metodă să se dovedească ulterior că a fost o înșelătorie.

În majoritatea cazurilor „autentificarea" se face prin verificarea la fața locului a cercului format și depinde de persoana care efectuează cercetarea. Inspecția aeriană e folositoare deoarece în felul acesta se pot determina fără greș mai ales falsurile grosoloane. Totuși, cercetarea la sol este de preferat, dacă există această posibilitate.

Implicarea înșelătorilor a atins, probabil, apogeul la 9 septembrie, 1991, când ziarul de scandal *Today* a publicat primul din cele două articole ale reporterului Graham Brough, în care detalia mărturiile făcute de Doug Bower și David Chorley, doi sexagenari englezi, care au recunoscut că au falsificat 250, dacă nu chiar mai multe cercuri complexe în lanuri. Potrivit afirmațiilor făcute de Bower și Chorley cariera lor de înșelători profesioniști a fost inaugurată în vara anului 1978, când au înfăptuit primul cerc

Meteorologul Terence Meaden (în centru) prezintă diferitele straturi circulare. Această formațiune, un cvintuplet, a apărut lângă Bishops Cannings, Wiltshire, în iunie 1990.

1. Metodă empirică de depistare a surselor subterane de apă, minereuri, etc. cu ajutorul unei vergi „miraculoase", cu crăcană la vârf.

simplu pe un amfiteatru natural lângă Cheesefoot Head, care se putea vedea cu uşurinţă de pe şoseaua principală. Bower, care între 1958 şi 1966 trăise în Australia, a afirmat că ideea i-a fost sugerată de cuiburile de farfurii care apăruseră pe atunci în Queensland. „Am râs copios în barbă după înfăptuirea primului cerc - îşi amintea Chorley - şi, pentru că era plăcut să fii sub cerul liber într-o noapte de vară, am hotărât să mai facem câteva. Dar timp de trei ani încheiaţi [ziarele] nu şi-au dat seama niciodată ce facem noi". După ce presa şi publicul luaseră cunoştinţă de primele lor dezvăluiri, Bower şi Chorley au continuat mărturisind că şi-au îmbunătăţit tehnica, înfăptuind cercuri tot mai elaborate, inclusiv o serie de forme abstracte - „insectograme" - primele în vara anului 1991. Adesea ei au încorporat iniţialele lor, în forma unui „D" dublu, în cadrul operei realizate. Cei doi au pretins că hotărârea lor de a ieşi la lumină şi de a face mărturisiri a fost determinată de alţii, în primul rând de Colin Andrews şi Pat Delgado, coautorii a două bestsellers-uri pe tema aceasta intitulate *Dovezile circulare şi cercurile din lanuri* şi *Cea mai recentă dovadă*, care culegeau profituri de pe urma trudei lor anonime. Cu sprijinul ziarului menţionat ei au creat, în timpul zilei, o formaţie complexă apoi l-au invitat pe Delgado să o cerceteze. Când acesta s-a grăbit să autentifice formaţia din lan, Bower şi Chorley au părăsit fundalul scenei şi au păşit la luminile rampei.

După ce s-au dezmeticit din zăpăceala iniţială, cereologii au convocat prompt o întrunire. Bower şi Chorley au făurit un alt cerc, tot în timpul zilei şi în faţa reprezentanţilor presei, care însă s-a dovedit a fi o treabă grosolană, de mântuială, după cum au relatat toţi şi au revelat fotografiile. Cei doi au susţinut că la crearea cercurilor au folosit unelte dezarmant de simple: sfori, frânghii, blăni de lemn de 4 picioare lungime şi un instrument primitiv de vizare, confecţionat dintr-o sârmă ataşată la cozorocul unei şepci de baseball, acesta menit să ajute la trasarea de linii drepte, luând ca punct de sprijin un obiect de la distanţă, un copac - de exemplu - la orizontul îndepărtat. Poate că cel mai convingător lucru ar fi fost ca Bower şi Chorley să demonstreze capacitatea lor de a făuri un cerc complex într-un lan în timpul nopţii, când în mod obişnuit apar mai toate spaţiile circulare din ogoare. Şi alte grupuri, inclusiv „scepticii din Wessex", au făurit falsuri semicomplicate, care iniţial i-au păcălit pe experţii în spaţii circulare din lanuri.

Cu toate acestea, multe întrebări legate de implicarea omului în fenomenul cercurilor de pe ogoare rămân fără răspuns. Diferitele formaţii cum sunt imensele pictograme, care au apărut la Alton Barnes, în 1991, sau la Mandlebrot, lângă Cambridge, anul următor, au dimensiuni monumentale, măsurând până la o optime de milă în diametru. Presupunând că aceste spaţii şi altele asemănătoare

sunt cu adevărat falsuri, de ce nu au fost niciodată descoperite cercuri masive în mod evident întrerupte sau abandonate - din orice motive - înainte de a fi completate?

Într-unul din prilejurile bine documentate din vara anului 1991, Meaden şi o echipă de oameni de ştiinţă japonezi au întreprins cercetări pe teren cu echipament electronic, care cuprindea radare, magnetometri, videocamere prevăzute cu infra-roşu şi senzori de înregistrare a mişcărilor. A fost descoperit un spaţiu mic în formă de haltere; totuşi, nici unul din aparate nu a revelat amestecul evident al vreunui intrus, uman cel mai posibil. În plus, încălcarea şi vătămarea proprietăţii sunt pedepsite cu asprime de legile engleze. Şi pe măsură ce cereologii şi-au ascuţit vigilenţa, la fel au procedat şi fermierii şi proprietarii locali de terenuri. Cu toate acestea, numărul falsificatorilor surprinşi asupra faptului este foarte modest. În cele din urmă, Bower şi Chorley pretind că au creat „doar" 250 (sau în jur de această cifră) de cercuri în lanuri. Dar în aceeaşi perioadă au fost semnalate peste 2000 de asemenea cercuri în lumea întreagă.

Teorii aflate în circulaţie

Ideea lui Meaden despre vârtejul de plasmă rămâne singura teorie meteorologică, însă mulţi membri ai comunităţii cereologilor o contestă, susţinând că ea nu ţine seama de ansamblul „comportamentelor" semnalate în legătură cu fenomenul care - consideră aceştia - indică o inteligenţă necunoscută. Doi foşti colegi, Delgado şi Andrews, l-au contrazis în mod deschis şi caustic, afirmând: „Am luat în consideraţie corelaţia meteorologică, dar ea nu se dovedeşte valabilă". Aceştia au format propriul grup de studiu intitulat Cercetarea Fenomenului Cercurilor (C. F. C.). Şi George Wingfield, director al Centrului de Studiu a Cercurilor din Lanuri (C. S. C. L.) a criticat vehement ipotezele care se bazează pe condiţiile atmosferice. Richard Andrews, asociat la C. S. C. L., a afirmat că modelele spaţiilor din lanuri, ori câmpul lor de energie, pot fi detectate prin „metoda fântânarilor" cu un an (ori poate chiar mai mult) înainte de apariţia în fapt a acestora.

Din păcate, puţine din ipotezele aflate în circulaţie sunt pe deplin lămuritoare. În general ele sunt formulate - în cel mai bun caz - în termeni vagi şi se referă la natura inteligentă a câmpurilor de energie - diferite şi subtile - variind de la curenţii obişnuiţi până la alţi curenţi „telurici" ai pământului şi până la spiritul zeiţei Gaia însăşi, presupusa Mama-Glie atotcuprinzătoare. Multe din aceste teorii ştiinţifice depind de „interpretarea" subiectivă a limbajului teoretic presupus a fi folosit de cercurile din lanuri. Mesajul transmis în felul acesta este de obicei interpretat ca o îngrozitoare

prevestire din partea mediului ambiant asupra unor viitoare dezastre ecologice - strigătele disperate de ajutor lansate de o planetă chinuită. Asemenea interpretări indică mai degrabă îngrijorarea cereologilor individuali implicați cât de cât, decât îngrijorarea „creatorilor de cercuri înșiși."

Alte teorii care încearcă să explice fenomenul includ omniprezentele O.Z.N.-uri, psihoza de masă, fascicolele de microunde, radiațiile emanate de laser (ca produs secundar al experiențelor secrete militare și altele). Adversarii înrăiți sugerează că vasta majoritate a spațiilor circulare din lanuri nu au nimic misterios și pot fi puse pe seama intervenției umane, cu alte cuvinte sunt înșelătorii.

Fapt este că cercurile care apar în lanurile din Anglia atrag o mulțime de curioși. Acest fenomen, la rândul lui, generează o adevărată industrie artizanală, prin constituirea de diferite organizații, publicarea de scrisori în ziare, cărți, videocasete, vizite turistice organizate, ca să nu mai pomenim de întreaga gamă de *T-shirts*[1], cărți poștale, bijuterii și suveniruri.

Ținând seama de atenția concentrată asupra acestui fenomen se poate presupune că este aproape iminentă o breșă pe calea lămurii lui. Totodată, așa cum a calificat Hilari Evans, autorul volumului *Intruziuni, Societate și Paranormal* (1982): „Spațiile circulare din lanuri pot fi orice, însă ele sunt, fără îndoială, anomalia cea mai democratică a tuturor timpurilor. Este adevărat că ele constituie o provocare la adresa bunului simț, dar spre deosebire de duhuri, strigoi și chiar O.Z.N.-uri, cercurile se află la fața locului, la îndemâna oricui dorește să le examineze. Problema se pune nu dacă ele există, ci ce sunt". *Dennis Stacy.*

BIBLIOGRAFIE

Brough, Graham, *How We Made the Circles That Fooled the World. Today* (September 9, 1991).

*** with Wayne Francis and Richard Creasy. *Come on, Pat, Admit You Were Had. Today* (september 10, 1991).

Chorost, Michael. *The Summer 1991 Crop Circles.* MUFON UFO Journal 282 (October 1991): 3-15.

Clift, Diana, and Lucy Pringle. *CCCS Human Effects Working Gourp: Preliminary Findings.* London: Center for Crop Circle Studies, Juanary 1992.

Delgado, Pat, and Colin Andrews. *Circular Evidence.* London: Bloomsbury, 1989.

***. Crop Circles: *The Latest Evidence.* London: Bloomsbury, 1990.

Hynek, J. Allen, and Jacques Vallee. *The Edge of Reality: A Progress Report on Unidentified Flying Object.* Chicago: Henry Regnery Company, 1975.

Meaden, George Terence. *The Circles Effect and Its Mysteries.* Bradford-on-Avon, England: Artetech, 1989.

***, ed. *Circles from the Sky.* London: Souvenir Press, 1991.

1. Maieuri cu mâneci scurte având imprimate diferite reclame, pe piept și pe spate. (*n. tr.*).

***. *The Goddess of the Stones.* London: Souvenir Press. 1991.

***. *Circles in the Corn.* New Scientist (June 23, 1990): 47–49. Nickell, Joe, and John F. Fischer. *The Crop–Circle Phenomenon: An Invetigative Report. Skeptical Inquirer* 16, 2 (Winter 1992): 136–49.

Noyes, Raplh, ed. *The Crop Circle Enigma.* Bath, England: Gateway Books, 1990.

Randles, Jenny, and Paul Fuller, *Crop Circles: A Mystery Spolved.* London: Robert Hale, 1990.

Reynolds, David J. *Possibility of a Crop Circle from 1590. Journal of Meteorology* (November 1990): 347–52.

Rutkowski, Chris, and John P. Timmerman. *Langenburg, 1974: A Classic Historical CE2 and a Crop Circle Progenitor? International UFO Reporter* 17, 2 (March/April 1992): 4–11.

Skinner, R. M. *A Seventeenth–Century Report of an Encounter with an Ionized Vortex? Journal of Meteorology* (November 1990): 346–47.

Stacy, Dennis. *Graffiti of the Gods? New Agge Journal* (January/February 1991): 38–44, 103.

***. *The Circle Game. New Age Journal* (November/December 1991): 12–13.

Tyrrel, Rebecca. *Shock Encounter as a Crop Circle Is Born. Mail on Sunday* (August 25, 1991).

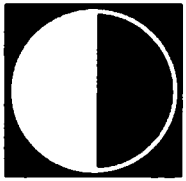

SPRINGHEEL JACK

Anglia victoriană a înregistrat periodic relatări despre un om sau o ființă pe care presa o numea „Springald", „Spring Heeled Jack" sau „Springheel Jack"[1]. Făptura aceasta și-a manifestat prezența prima oară în septembrie 1837, când a atacat pe rând patru persoane, – trei din ele fiind femei, – în Londra și împrejurimi. În unul din cazuri atacatorul a sfâșiat rochia victimei, Polly Adams, zgâriindu-i pântecul cu unghiile sale ca de fier.

Ceea ce făcea ca aceste incidente să se deosebească de obișnuitele atacuri sexuale era înfățișarea atacatorului: înalt, subțire și puternic, purta pelerină; avea urechi ascuțite, ochi scăpărători și o gură din care azvârlea flăcări albastre pe fața victimei. De asemenea, mergea făcând salturi enorme, încât nu era cu putință să-l urmărești sau să-l prinzi.

În ianuarie, 1838, Sir John Cowan, primarul-general al Londrei, l-a declarat pe Springheel Jack o „amenințare publică" și a constituit grupuri de vigilență cu misiunea de a-l prinde pe făptaș și de a-l aduce în fața justiției. Dar în pofida tuturor măsurilor, atacurile nu au încetat. Astfel, în seara zilei de 20 februarie, un străin a bătut la ușa unei locuințe, strigând: „Pentru Dumnezeu, aduceți-ne o lumânare că l-am prins pe Springheel Jack pe drum!" Jane Alsop, o tânără de 18 ani, a adus o lumânare și la lumina ei a văzut – după cum relata *The London Times* din 22 februarie – „o siluetă înfășurată într-o pelerină largă... După ce și-a înlăturat veșmântul exterior, lumina a dezvăluit o figură hidoasă, care vărsa din gură flăcări albe și albastre, iar ochii păreau niște mingi de foc... Purta un coif mare, iar veșmântul ce îi rămăsese lipit de trup părea a fi din piele albă unsuroasă".

Atacatorul a sfâșiat cu mâinile ca niște gheare rochia fetei. Fata s-a zbătut și a fost salvată la intervenția surorii sale. Cu greu cele două tinere au reușit să se refugieze în casă, trântind ușa. Fără a se intimida, Jack a continuat să zgâlțâie ușa și nu a plecat decât atunci când membrii familiei au țipat de la fereastra etajului, chemând poliția în ajutor. Jack s-a năpustit și a dispărut peste un câmp, pierzând din cauza grabei pelerina. Familia Alsop și ulterior și populația au tras concluzia că Jack avea un complice, deoarece pelerina a fost luată de altcineva.

Atacuri sporadice au continuat în 1839 și doar câteva s-au

1. „Jack cu arcuri la călcâie".

O ilustrație modernă a apariției lui Jack, în 1877, la baza militară Aldershot din Anglia, îl prezintă sub o înfățișare extraordinară (prin bunăvoința lui Loren Coleman).

înregistrat în 1843. În 1845, în plină zi și în fața unei mulțimi de oameni, Jack a atacat o tânără care traversa un pod dintr-o mahala londoneză. Suflându-i foc în față, Jack a înșfăcat-o de umeri și a aruncat-o în canalizarea de dedesubt, privind-o cum se îneca. Aceasta a fost singura victimă de care a fost legat numele lui Jack.

Oricât de bizare erau aparițiile și comportamentul, autoritățile care investigau cazul au considerat că Springheel Jack era o persoană reală. Au circulat zvonuri că sub înfățișarea acestuia se ascundea Henry, marchiz de Waterford, un tânăr nobil de origine

irlandeză cu apucături de nebun și plin de cruzime; dar era imposibil și este și acum cu neputință să faci salturi înainte enorme, chiar dacă cizmele ar fi prevăzute cu arcuri la tocuri. Când în timpul celui de al doilea Război Mondial soldații germani au încercat lucrul acesta, 85 la sută dintre ei s-au ales cu gleznele zdrobite.

În orice caz, Waterford a murit în 1859, iar în 1877 Jack sărea cu dezinvoltură de pe un acoperiș pe altul în orașul Caistor din Norfolk, practic în văzul tuturor cetățenilor care urmăreau spectacolul. Martorii oculari au declarat că avea urechi uriașe și era înveșmântat cu ceea ce părea a fi piele de oaie. În august același an, Jack îmbrăcat cu o haină de ploaie și cu „un coif strălucitor" pe cap a apărut în fața soldaților de la cazarma Aldershot de nord. O santinelă care a tras asupra lui a declarat că glonțul îl străbătuse fără a-i face vreun rău. Ultima apariție cunoscută a lui Jack în Anglia s-a petrecut în septembrie, 1904.

O jumătate de secol mai târziu și dincolo de ocean, în ziua de 18 iunie, 1953, la ora 2.30 dimineața, trei locuitori din Houston ședeau în fața casei unde locuiau căutând să se bucure de răcoarea nopții. Deodată au zărit „o umbră uriașă" străbătând peluza din fața lor, apoi, săltându-se într-un copac din apropiere. Un licăr cenușiu, slab, a luminat silueta din copac. Era un bărbat înalt „cu pelerină neagră, cu haine lipite de trup, precum și cizme trei-sferturi". Unuia din martori i s-a părut că umbra avea aripi, dar e posibil ca această părere să se fi datorat unei iluzii optice provocată de pelerină. După câteva minute silueta „pur și simplu s-a topit". Dispariția sa a fost însoțită de „un șuier puternic de vânt deasupra străzii", după care s-a înălțat în văzduh un obiect în formă de rachetă.

Ofițerii de poliție care au investigat cazul au socotit că martorii oculari erau sinceri și cu adevărat speriați. Aceasta a fost unica apariție a lui Jack împreună cu un O.Z.N.

BIBLIOGRAFIE

Gross, Loren E. *UFOs: A History, 1953: March–July.* Fremont, CA: The Author, 1989.

Haining, Peter. *The Legend and Bizare Crimes of Spring Heeled Jack.* London: Frederick Muller, 1977.

Outrage on a Young Ladu. London Times (Feabruary 1988): 48–54.

Vyner, J. *The Mystery of Springheel Jack. Flying Saucer Review* 7, 3 (May/June 1961): 3–6.

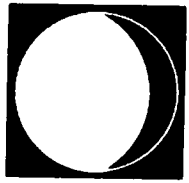

STÂNCI CARE RĂSUNĂ

Pennsylvania de sud-est este punctată de locuri unde se găsesc stânci care răsună când le lovești cu ciocanul. Printre aceste locuri se numără Grădina Stâncoasă din Haycock, ținutul Bucks, Hipodromul Diavolului din ținutul Franklin și altele care se găsesc în Munții de sud și la Pottsdown. De departe cel mai vestit și cel mai studiat loc este Black Eddy Superior din ținutul Bucks. Acest loc e situat la o milă vest de fluviul Delaware, în apropiere de linia ferată a statului New Jersey.

Situate într-o zonă împădurită, Stâncile Cântătoare se înalță pe un teren lipsit de vegetație, cu excepția lichenilor. Stâncile, care sunt compuse din diabază (cu alte cuvinte ele formează parte din crusta scoarței pământului) au grosimea de zece picioare și se întind pe o suprafață de șapte acri. Structura stâncilor nu prezintă nimic deosebit decât că răsună atunci când sunt lovite tare. În iunie 1890, dr. J. J. Ott a dirijat o fanfară care, urcată pe stâncă, a cântat mai multe piese în fața unei audiențe compusă din membrii Societății Istorice Buckwampum. Pe scurt, Ott a aflat ceea ce alți investigatori stabiliseră deja, anume că nu este nevoie ca stâncile să se găsească pe locul lor firesc. De fapt nici nu era nevoie ca ele să fie intacte.

Este curios faptul că deși au aceeași compoziție, nu toate stâncile prezintă fenomenul acesta, ci doar aproximativ 30 la sută dintre ele răsună, după cum au determinat cercetătorii.

Fără îndoială că e vorba de un fenomen natural, căruia însă până în prezent nu i s-a dat o explicație satisfăcătoare. În 1965, geologul Richard Faas de la Colegiul Lafayette din Easton, Pennsylvania, a făcut un experiment cu echipamente senzitive. El a aflat că atunci când se lovește o asemenea stâncă se produce o serie de frecvențe imperceptibile cu urechea, aceste frecvențe se adaugă unui ton ce poate fi perceput de urechea umană. Totuși, el nu a putut determina cauza fizică a fenomenului.

Unii scriitori au avansat idei aproape oculte susținând că efectul de rezonanță ar fi produs de niște animale-fantomă, ba chiar de niște insecte, care însă nu se dau în vileag. Însă cercetătorul Michael A. Frizzell a arătat că nu poate fi vorba de nimic misterios, deoarece zona este aridă, deschisă, iar temperatura aici este mai ridicată decât în pădurea înconjurătoare în timpul verii, deci este inospitalieră pentru tot ce este viu.

Mai interesantă este explicația dată de Ivan T. Sanderson

(decedat) care nu a căpătat până azi o replică scrisă: „Există unele stânci mari care, când sunt lovite la locul potrivit scot o întreagă gamă de sunete... dar două tuburi de rezonanță diferite suspendate, când sunt lovite scot (invariabil, se pare) un singur ton, oricâte combinații s-ar utiliza".

Stânci care răsună (sau cântă) au fost semnalate pretutindeni în lume. Curios este faptul că natura și compoziția acestor stânci variază. Absența unui model clar determinat al constituirii acestor stânci, care produc un fenomen geologic atât de ciudat, continuă să-i pună în încurcătură pe teoreticieni.

BIBLIOGRAFIE

Corliss, William R., ed *Strange Planet: A Sourcebook of Unusual Geological Facts, Volume E-1.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1975.

***. *Unknown Earth: A Handbook of Geological Enigmas.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1980.

Frizzell, Michael A. *The Riddle of the Ringing Rocks. Fate* 36, 10 (October 1983): 70–76.

Gibbosn, John, and Steven Schlossman. *Rock Music. Natural History* 79 (December 1970): 36–41.

Sanderson, Ivan T. Things. New York: Pyramid Books, 1967.

Why the Rocks Ring. Pursuit 4 (april 1971): 38–41.

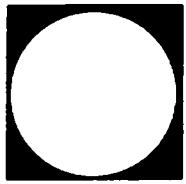

ŞERPII DE MARE

La 16 iunie, 1826, ora 18.30, corabia americană *Silas Richards* naviga în largul coastei insulei Sf. George, la sud de Noua Scoţie, când căpitanul Henry Holdredge şi un pasager, englezul William Warburton au văzut o priveliste uluitoare: o fiinţă enormă, cu mai multe cocoaşe, cu aspect de şarpe, se apropia lent de navă. Wartburton a alergat şi i-a anunţat şi pe ceilalţi pasageri cre se găseau în interiorul corabiei, dar numai câţiva au răspuns la chemarea sa. Wartburton îşi amintea ulterior: „Mulţi au refuzat să urce pe punte spunând că fuseseră deja făcute prea multe farse de genul acesta".

Însă de la începutul secolului al XIX-lea şerpii de mare aveau reputaţia - după cum s-a exprimat Bernard Heuvelmans - de „simbol adevărat al unei farse". Dar această reputaţie avea să fie zdruncinată în ultimii ani ai secolului; odată cu publicarea mai multor relatări care nu puteau fi considerate erori, halucinaţii sau minciuni.

Această reputaţie a şerpilor de mare este mai mult o ilustrare a spiritului uman de a respinge orbeşte, cu neîncredere, ceea ce nu poate cuprinde cu mintea şi mai puţin a caracterului îndoielnic al dovezilor în favoarea acestei fiinţe cândva numită „marea necunoscută". Poate că şarpele de mare e sortit să reînvie. O dată cu iniţierea, în anii din urmă, a cercetărilor sistematice la mare adâncime, biologii-marini au descoperit o uluitoare varietate de forme de viaţă, unele nebănuite, altele considerate a fi pierit de multe milioane de ani. Un articol publicat în *New York Times* din 2 iunie 1922, releva: „Oamenii de ştiinţă sunt de acord că şi alte fiinţe, poate mai mari şi mai monstruoase la înfăţişare chiar şi decât faimosul arhiteuthis (sepia uriaşă) continuă să rămână ascunse în vastele lor refugii acvatice."

Începuturile istorice

Şerpii de mare sunt nelipsiţi din mituri şi legende. Prima descriere a lor ca făpturi făcând parte din istoria naturală apare în lucrarea redactată în 1555 de Olahus Magnus, arhiepiscop catolic de Upsala, Suedia, care fusese exilat. Arhiepiscopul a scris că adesea mateloţii care navigau în largul Norvegiei au zărit „un şarpe de mari dimensiuni, lung de 200 de picioare şi gros de 10

picioare". Era o fiară periculoasă care trăia în grotele de pe coastă, hrănindu-se cu vietăți de mare și uscat, inclusiv – când se nimerea – cu vreun nefericit marinar. Olahus Magnus a scris: „Șarpele acesta îi înspăimântă pe navigatori... el își înalță capul ca pe un stâlp".

Cu excepția ultimului amănunt, relatarea lui Magnus este exagerată și incredibilă. Cronicarii care i-au urmat au consemnat că „șerpii" erau întâlniți cu regularitate în Marea Nordului, dar nu toată lumea îi considera primejdioși. În 1666, Adam Olschlager scria că zărise „un șarpe imens", care „de la depărtare părea să aibă grosimea unui butoi de vin și avea 25 de încolăciturі. Se spune că șerpii aceștia ies la suprafață numai când marea e calmă și la un anumit timp."

În 1734, un preot protestant, Hans Egede a zărit „un monstru lung de 100 de picioare", în apele de coastă ale Groenlandei, întâmplare pe care a consemnat-o într-o carte publicată în 1741. Cam după un deceniu a apărut cea mai însemnată lucrare de pionierat – *Istoria naturală a Norvegiei* (1752–1753) – scrisă de episcopul Erik Pontoppidan.

În unul din capitolele cărții, care avea să fie adesea amintită în cursul controverselor din următoarele două secole, episcopul a abordat problema ființelor miraculoase – sirene, tritoni, kraken (sepia uriașă, considerată inițial drept o ființă mitică pe la finele secolului al XIX-lea, dar ulterior recunoscută de oamenii de știință), precum și șarpele de mare – ființe care erau considerate că existau, atestate fiind de martorii de bună-credință și reputație. „Relatările arată, scria Pontoppidan, că există mai multe soiuri din acest animal. Monstrul lui Egede, de exemplu, arăta cu totul altfel decât animalele zărite pe coasta scandinavă. De pildă, toți descriu că fiara avea capul înalt, fruntea lată; dar în unele cazuri (ca în acela a lui Egede) are totul ascuțit, iar în altele este turtit ca la vacă sau cal, cu nări largi și cu niște fire dure de ambele părți, ca niște favoriți".

Din Lumea Nouă

În *Relatare despre două călătorii în Noua Anglie* publicată în 1674, John Josselyn povestește o convorbire avută în 1639 cu locuitorii coloniei din Massachussetts: „Aceștia mi-au vorbit despre un șarpe care șade încolăcit pe o stâncă la Capul Ann". Aceasta este prima referire tipărită la un șarpe de mare în America. În secolul care a urmat, peste 500 de locuitori din provinciile maritime ale Noii Anglii și Canadei au văzut ființe asemănătoare. Una din relatările mai semnificative în această privință îl are drept autor pe căpitanul fregatei *Boston*, George Little, care spune:

„În 1780, mă aflam în rada portului Round Pond din Golful Mare [în largul coastelor statului Maine] pe o navă publică înarmată. În zori am descoperit un șarpe uriaș, ori un monstru, care înota în josul golfului, la suprafața apei. Nava era înarmată, cu oamenii la posturi. Am coborât eu însumi în barcă și am început să urmărim șarpele. Când am ajuns la vreo sută de picioare am ordonat să se tragă, dar înainte ca soldații să fi apucat să țintească, fiara s-a scufundat. Era lungă de cel puțin 40–50 de picioare, iar în partea cea mai groasă a trupului diametrul cred că măsura 15 inci. Capul, mare cât al omului, îl ținea la vreo 4–5 picioare deasupra apei. Avea înfățișarea unui șarpe negru obișnuit".

Un an mai înainte echipajul canonierei americane *Protector* a fost martorul unei întâlniri extraordinare în golful Penobscot. Unul din martorii oculari a fost tânărul Edward Preble care avea să ajungă comandor, devenind o personalitate în istoria navală a S. U. A. James Fenimore Cooper, care a scris biografia acestuia, povestește evenimentul la care fusese martor Preble:

„Ziua era senină și calmă, când a fost descoperit șarpele nu departe de navă. Animalul stătea întins în apă fără să se miște. După ce l-a privit un timp prin ochean, căpitanul [John Foster Wiiliams] i-a ordonat lui Preble să lase barca mare pe apă și să se străduiască să omoare ființa aceea, ori să se apropie cât mai mult posibil de ea... Barca avea 12 vâsle, precum și un cârlig cu lanț, în afară de echipajul înarmat. Preble a îndreptat barca direct spre monstru și pe când se apropiau de el, șarpele și-a înălțat capul cam 10 picioare deasupra apei; apoi a privit țintă spre marinarii din barcă, după care a început să înoate lent, îndepărtându-se. Preble și-a îndemnat oamenii să lopăteze cu putere și, când au ajuns la distanță potrivită au tras. Dar gloanțele nu au avut alt efect decât să-l facă pe monstru să înoate în viteză și curând nu a mai putut fi zărit".

În deceniile următoare s-au înregistrat apariții sporadice, dar șarpele din Noua Anglie nu a devenit caz de celebritate internațională decât în deceniul al doilea al secolului al XIX-lea. Într-o perioadă de câțiva ani, de la Boston și până la Capul Ann, în partea de nord-est a statului Massachussetts, numeroase persoane de pe nave și de pe mal au zărit animalul. Iată câteva relatări interesante:

Hawkins Wheeler, 6 iunie 1819:

„Am izbutit să arunc o privire bună, să am o imagine clară și pot afirma că avea aspectul unui șarpe. Ființa era complet neagră; capul, care se înălța 4 până la 7 picioare deasupra apei, era capul perfect al unui șarpe. Spatele părea să se compună din niște umflături sau cocoașe mari, aproape cât o jumătate de butoi. Cred că am numărat 10 sau 12 asemenea umflături... am socotit că ele se datorau mișcării ondulatorii pe care animalul o făcea în timpul înotului. Coada nu i se vedea, dar de la cap și până la ultima umflătură măsura, aș zice, vreo 50 de picioare."

Solomon Allen III, 12, 13 și 14 august 1817:

„Am văzut în portul Gloucester un animal marin straniu, care cred că era un șarpe. Era lung de vreo 80 sau 90 de picioare și gros cât o jumătate

de butoi... Mă găseam la vreo 150 de iarzi de el... Capul lui semăna cu al unui șarpe cu clopoței, dar era mare cât un cap de cal. Mișcările la suprafața apei îi erau lente, uneori înota în cerc, alteori aproape în linie dreaptă. A dispărut aparent [sic] scufundându-se în adâncuri".

Samuel Cabot, 14 august 1819:

„Atenția mi-a fost brusc reținută de un obiect care s-a ivit din apă la vreo sută sau 150 de iarzi de mine. La prima vedere mi-a lăsat impresia unui cap de cal... Am observat la mică distanță opt sau zece umflături, ori protuberanțe și, după un mic interval, încă vreo patru... Capul semăna cu al unui șarpe... și îl ținea ridicat cam două picioare deasupra apei. Era lung de cel puțin 80 de picioare".

La 19 august 1817, Societatea Linean din Noua Anglie s-a întrunit la Boston și a ales trei persoane – un judecător, un medic și un naturalist – pentru a întreprinde cercetări. Ei urmau să discute cu martorii oculari și să obțină declarații. Expedițiile de depistare au avut loc aproape zilnic, până la finele lunii. Din declarațiile culese și din altele obținute în 1818 și 1819 s-a putut întocmi un portret-robot al șarpelui de mare: o ființă uriașă cu aspect de șarpe, cu spinarea de culoare întunecată și mai deschisă pe burtă, care înainta prin ondulații verticale.

Animalul putea fi orice, dar nu șarpe, căci șerpii avansează prin mișcări laterale, nu verticale. Grupul de investigații al Societății a tras concluzia că animalul apărea în apropierea coastei pentru că își depusese ouăle acolo, în zonă. Nu au fost descoperite ouă cu toate căutările efectuate. Dar întâmplător un fermier – care a omorât un șarpe negru, lung de trei picioare, pe câmp în apropiere

O schiță contemporană a șarpelui de mare a cărui prezență a fost adesea semnalată în largul coastelor de nord-est, la finele secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. (Prin bunăvoința lui Loren Coleman).

de Capul Ann – a observat că reptila avea umflături pe spate, așa după cum fusese descris că le avea șarpele de mare.

Societatea a acceptat, cu nesăbuință, sugestia fermierului că târâtoarea pe care o ucisese era un pui ieșit nu cu mult timp în urmă din găoace. Ulterior, un alt om de știință, Alexandre Lesueur, a dovedit că șarpele răpus nu era decât un specimen deformat al șarpelui negru comun. Lesueur nu intenționase să pună la îndoială aparițiile șerpilor de mare din Noua Anglie, dar scepticii au profitat de prilej și împreună cu gazetarii aliați lor, au preluat concluziile; s-a produs vâlvă și toată treaba s-a terminat în învălmășeală.

„Marele necunoscut"

Oricât de mult și-a bătut joc lumea de aceia care susțineau că văzuseră șerpi de mare, relatările au continuat să parvină din toate punctele de pe glob. Când marele om de stat american, Daniel Webster, a zărit un astfel de șarpe pe când pescuia în largul coastei statului Massachusetts (după cum povestește Henry David Thoreau, care îl însoțea) a exclamat: „Pentru Dumnezeu! Să nu sufli un cuvânt nimănui, că dacă se află că am văzut un șarpe de mare, numai eu știu ce îmi vor auzi urechile!"

În ciuda tuturor denigratorilor – unul din aceștia susținea că „aparițiile se datorau nălucirilor iscate de observații defectuoase îmbibate de o bună doză de frică" – șerpii de mare nu au fost abandonați cu totul de pătura oamenilor educați și cu rațiune. Aparițiile au fost consemnate în general de ziare, dar uneori au fost publicate relatări și în reviste științifice. În 1835, *The American Journal of Science* relata un caz clar și remarca: „De aceea, trebuie să considerăm că acest caz rezolvă chestiunea existenței reale a șarpelui de mare. Lipsa organelor de lopătat sau a brațelor nu ne permite să presupunem că era un saurian înotător!"

Dar problema nu a fost nicidecum rezolvată. În 1837, zoologul german Herman Schlegel a afirmat că șerpii de mare zăriți erau șiruri de delfini. Totuși, șarpele de mare a avut norocul să atragă atenția lui Edward Newman, editorul revistei *Zoologist*, care în 1847 a pus paginile publicației sale la dispoziția acelora care doreau să dezbată public această temă. Desigur, el era conștient că prin aceasta se ridica împotriva pozițiilor convenționale. Într-un editorial, el nota: „A fost la modă... timp de mulți ani să se ignore toate relatările despre acest monstru". El a continuat prin a-i dojeni pe critici pentru abordarea lor aprioricâ, ignorând „fapte și observații" pe temeiul că șerpii de mare „nu trebuie să existe". Pe de altă parte „naturaliștii sceptici adoptă o cale diferită spre cunoaștere; ei întreabă dacă asemenea lucruri există sau nu există".

Anul următor a avut loc cel mai celebru caz din toate timpurile

în legătură cu şerpii de mare. Evenimentul s-a petrecut în după-amiaza zilei de 8 august 1848, iar martori au fost căpitanul şi echipajul fregatei *Daedalus*, care se înapoia în Anglia de la Capul Bunei Speranţe.

Curând după ce, la 4 octombrie, nava acostase în portul Plymouth, ziarele s-au făcut ecoul zvonurilor despre apariţia unui şarpe de mare, care fusese urmărit timp de 20 de minute. Atunci, amiralitatea a cerut căpitanului Peter M'Quhae să prezinte un raport în care fie să nege, fie să confirme, dând detalii despre incidentul petrecut. La 11 octombrie, M'Quhae i-a scris amiralului Sir W. H. Gage, scrisoarea pe care ziarul *Times* din Londra a publicat-o două zile mai târziu. În scrisoare, printre altele, se spunea:

„Obiectul... descoperit era un şarpe enorm. Capul şi umerii îi ţinea permanent la vreo patru picioare deasupra apei. Am apreciat - făcând comparaţie cu catargul principal, imaginându-l plutind pe apă - că partea de deasupra apei a animalului măsura cel puţin 60 de picioare. După cum ne-am putut da seama, înainta prin mişcări ondulatorii orizontale sau verticale. A trecut foarte repede, dar destul de aproape încât dacă ar fi fost o persoană pe care o cunoşteam i-aş fi deslusit perfect cu ochiul liber trăsăturile feţei. Nici când s-a apropiat şi nici după ce ne-a depăşit nu şi-a modificat cu nici un grad direcţia în care naviga - spre sud-vest - înaintând cu viteza constantă de 12-15 mile pe oră, aparent spre o ţintă determinată.

Diametrul cefei era de 15-16 inci, iar capul era fără nici o îndoială al unui şarpe. Timp de 20 de minute, cât l-am urmărit prin ochean, a înotat deasupra apei şi niciodată nu s-a scufundat. Culoarea trupului era brun-închis şi alb-gălbui la gât. Nu avea aripioare, dar avea ceva ca o coamă de cal, ori poate un mănunchi de iarbă de mare încălcită pe spinare. Animalul a fost văzut de timonierul-şef, de şeful de echipaj, precum şi de marinarul de la cârmă, în afară de mine însumi".

Curând *Zoologist* a publicat observaţiile proprii ale altui martor ocular, locotenentul Edgar Drummond, care a confirmat relatarea lui M'Quhae, în toate detaliile, cu o singură excepţie: ceea ce M'Quhae considerase a fi coamă, Drummond a susţinut că era o aripioară dorsală. Zece ani mai târziu, un alt ofiţer se referea la acest incident, într-o scrisoare adresată ziarului *Times* în care spunea: „Impresia mea a fost că mai degrabă era o şopârlă, decât un şarpe, căci mişcările sale erau ferme şi uniforme, propulsată fiind parcă de aripioare şi nu de mişcarea ondulatorie."

Aceste declaraţii au stârnit furtună. Aceia care nu credeau în existenţa şerpilor de mare, chiar şi atunci când martorii oculari fuseseră ofiţeri sobri, echilibraţi şi experimentaţi ai marinei britanice, s-au năpustit şi s-au grăbit să eşafodeze noi explicaţii alternative. Cineva a sugerat că M'Quhae şi ceilalţi văzuseră un filon de iarbă de mare. Ceva mai puţin absurdă a fost ideea avansată de Sir Richard Owen, marele anatomist care în anii următori avea să devină vestit ca unul din cei mai înverşunaţi duşmani ai teoriei

evoluționiste formulată de Darwin, a afirmat că animalul văzut de M'Quhae nu putea fi șarpe (ceea ce era corect) și de aceea trebuie considerat că a fost o focă uriașă, căreia martorii oculari cu imaginația atâtată de tulburare și emoție i-au adăugat caracteristici neobișnuite.

M'Quhae a dat o replică dârză în *Times* din 28 noiembrie, onoratului profesor, care întâmplător era și consilier al amiralității în probleme privind șerpii de mare, a căror existență decretase că e mai puțin probabilă decât cea a stafiilor. Căpitanul a respins fără menajamente speculațiile lui Owen, arătând că savantul desprinsese unele citate din context spre a-și susține argumentele. M'Quhae a continuat să-și susțină poziția spunând: „Resping orice afirmație în legătură cu emoția de care am fi fost cuprinși, la fel și ideea că am fi suferit o iluzie optică. Îmi mențin declarația cu privire la formă, culoare și dimensiuni așa cum le-am precizat în raportul meu către amiralitate; aceste date le pun la îndemâna savanților și oamenilor de știință să-și exercite «plăcerea imaginației» până ce un prilej mai fericit va permite o cunoaștere mai îndeaproape a «marelui necunoscut», care cu siguranță nu e o stafie".

Deși contemporanii au considerat ca fiind convingătoare argumentele prezentate de M'Quhae, iar șarpele de mare continua să se bucure de credibilitate în rândul unor susținători proeminenți (ca, de pildă, faimosul naturalist Philip Gossel), opinia generală a început să încline spre negativism. În pofida multitudinii declarațiilor făcute de bărbați și femei cu poziții de răspundere în societate și de impecabilă reputație, în ciuda faptului că echipaje întregi fuseseră martore la aparițiile șerpilor, fără a mai vorbi de declarațiile făcute sub prestare de jurământ, ființa era din ce în ce mai mult considerată o imposibilitate. Se considera că lumea fusese bine explorată deja pentru a mai putea adăposti asemenea creaturi de mari dimensiuni. Și la urma urmei, dacă totuși exista, de ce marea nu a aruncat niciodată la mal stârvul unui astfel de animal, fapt care ar fi tranșat problema o dată pentru totdeauna? Desigur, această ultimă ipoteză ar fi fost justificatoare, dar prejudecățile îi determinau adesea pe oamenii de știință să nu examineze eventualele cadavre ciudate care erau găsite pe plaje; iar dacă totuși îl examinau, în mod inevitabil ele se dovedeau a fi resturile unui animal cunoscut, ca - de pildă - ale rechinului.

Cu regularitate se anunța că a fost descoperită soluția ultimă a problemei. Richard A. Proctor, a scris în 1885, observațiile sale pe un ton caustic la adresa acelora care încercau să îngroape monstrul:

> *„Un căpitan a interpretat în mod eronat o grămadă de resturi plutitoare la distanță de jumătate de milă luându-le drept un monstru marin. Prin urmare, povestea unei ființe marine care înainta repede împotriva vântului și a curenților marini la distanța de nici 200 de iarzi, nu înseamnă nimic altceva decât o interpretare greșită a unui morman de ierburi. Altul confundă*

un stol de păsări la distanță cu un cârd de delfini și chiar și un șir de dealuri dincolo de orizont era luat drept un monstru marin. Astfel se emit păreri neconcludente, considerându-le drept explicații valabile. Apoi și mai rău, un idiot inventează șarpele de mare ca să-și umple timpul și să le dea altora bătăi de cap, furnizând preocupare și pentru căpățâna sa îngustă. Curând povestea e preluată de oameni cu ținută și bun-simț – care nu sunt în stare să iveneze idiotenia de monstru marin, așa cum eu nu-s în stare să inventez o planetă – și care se presupune că vor să se amuze pe socoteala altora trimițând relatări pe un ton grav despre monștrii marini inexistenți, unor persoane în subordonarea cărora ei (marinarii, nu monștrii) se află; sau jurându-se în fața magistrului că au văzut ființe marine pe care de fapt le-a zămislit imaginația lor absurdă".

În 1892, A. C. Oudemans a reluat problema în cadrul unei lucrări devenită clasică - *Marele șarpe de mare*, care ca analiză și recapitulare va rămâne neegalată până la publicarea, în 1968, a lucrării *Pe urmele șarpelui de mare* de Bernard Heuvelmans. În cuprinsul a 591 de pagini, Oudemans - un respectat zoolog olandez - a trecut în revistă 187 de cazuri, trăgând concluzia că la toate aparițiile de șerpi de mare a participat o singură specie de animal, o focă uriașă cu gâtul lung.

Șarpele secolului al douăzecilea

În 1933, relatări despre existența unui animal bizar într-un lac scoțian a provocat senzație și astfel legenda monstrului din Loch Ness a pătruns în cultura populară internațională. Într-o perioadă relativ scurtă, presupușii rezidenți ai lacului Ness au dobândit reputație mondială, amintindu-le oamenilor de știință și altora misterul încă nerezolvat al șarpelui de mare. Oudemans a presupus că unul din animalele ce sălășluiesc în Loch Ness va fi ucis, în felul acesta elucidându-se și taina șerpilor de mare.

În 1933 a avut loc o avalanșă de informații despre apariția unui șarpe de mare în largul coastelor Columbiei Britanice. Aparițiii întâmplătoare avuseseră loc și în trecut, încă din 1897, dar tumultul iscat de Loch Ness a impulsionat și problema monștrilor marini. Curând, animalului canadian i s-a dat numele de Cadborosaurus, (o combinație între Cadboro, golf și insula Victoria din sud-estul coastei, și saurus). Nu mult după aceea Cadborosaurus a devenit Caddy.

Prima apariție, căreia i s-a făcut mare publicitate, s-a petrecut la 8 octombrie, martor ocular fiind o personalitate de solidă reputație, maiorul W. H. Langley, avocat pledant și membru al legislativului Columbiei Britanice. El naviga cu iahtul său în acea după-amiază prin dreptul insulei Chattam când a depistat un șarpe brun-verzui, cu trupul încrețit, „mare cât o balenă, deosebindu-se

însă în multe privinţe de balenă". El a apreciat că animalul măsura vreo 80 de picioare în lungime.

În 1937, după cum s-a relatat cu mulţi ani mai târziu, pescarii au capturat un caşalot, în largul insulei Queen Charlotte, la nordul Columbiei Britanice. Când l-au spintecat, pescarii au găsit în burta caşalotului resturile unui animal pe jumătate digerat, cu aspect de reptilă, cu capul ca de cal şi spinarea cocoşată. Specimenul acesta remarcabil a fost aruncat în ocean.

Doi oameni de ştiinţă - Paul LeBlond, oceanograf al Universităţii Columbia Britanică şi Edward Bousfield, biolog-marin al Muzeului Regal al Columbiei Britanice - au cheltuit ani buni cercetând astfel de relatări. În 1922, aceştia au declarat că sunt gata să susţină realitatea existenţei animalului într-o dezbatere în cadrul unei conferinţe oficiale la Societatea Americană de Zoologie.

Un alt şarpe căruia i s-a făcut de asemenea multă publicitate este Chessie, monstrul din golful Chesapeake. El a fost botezat astfel în 1982, după o serie de apariţii în primăvara şi vara anului respectiv. Ca şi în cazul lui Caddy, Chessie a atras atenţia oamenilor de ştiinţă care erau interesaţi în criptozoologie. Printre apariţiile semnalate se numără şi aceea din 11 mai 1982, la care au fost martori oculari Robert şi Karen Frew. La ora 19, pe când se aflau cu mai mulţi oaspeţi pe terasa locuinţei ce domina golful Love Point, în vârful nordic al insulei Kent de la gurile râului Chester, au văzut o fiinţă ciudată la 200 de picioare depărtare de mal, în apa calmă şi adâncă de numai 5 picioare.

Robert Frew l-a privit câteva minute prin binoclu, apoi a luat camera sa video, focalizând-o pe animal şi înregistrându-l în timp ce acesta s-a scufundat şi a reapărut de mai multe ori. Ciudata făptură s-a apropiat până la o sută de picioare de mal şi până la 50 de picioare de câţiva băieţi care se scăldau lângă nişte stânci în apă. Familia Frew şi oaspeţii au strigat ca să-i avertizeze (strigătele şi comentariile au fost înregistrate de aparatul de luat vederi); se pare că băieţii nu au auzit şi nu şi-au dat seama de apariţia animalului pe care nu l-au văzut.

Martorii oculari au apreciat că ciudatul animal era lung de 30-35 de picioare şi că în grosime măsura ceva mai puţin de un picior. O bună parte din trup rămânea ascuns sub apă, dar ieşirile repetate la suprafaţă l-au făcut tot mai vizibil. Frew a spus: „Când s-a înălţat prima dată i-am zărit capul şi vreo patru picioare lungime din spinare; a doua oară am zărit vreo 12 picioare, a treia oară 20 de picioare. Partea vizibilă a spinării părea că avea nişte umflături. Capul avea forma unei mingi de fotbal american doar că era ceva mai rotund". Martorii oculari nu i-au putut deslusi ochii, urechile şi nici gura. Orientându-se în primul rând după forma capului, Frew a negat ideea că animalul putea fi un şarpe. Buni cunoscători ai faunei marine, soţii Frew au respins de asemenea sugestia că ar fi interpretat eronat un animal obişnuit.

La 20 august, şapte savanţi de la Institutul Smithsonian, împreună cu mai mulţi reprezentanţi ai Acvariumului Naţional şi Departamentul Rersurselor Naturale s-au întrunit la Institutul Smithsonian ca să vizioneze banda realizată de Frew şi să discute pe marginea ei. Ulterior, George Zug de la Muzeul Natural Smithsonian a prezentat un raport cu concluziile dezbaterilor avute în grup, în cadrul căruia spunea: „Toţi aceia care au vizionat banda au avut puternica impresie că era vorba de o fiinţă vie... pe care nu au putut-o identifica... Astfel de apariţii nu sunt singulare, ele fiind semnalate de mai mulţi ani."

În secolul al XX-lea nu s-a produs o diminuare a relatărilor despre apariţii de şerpi de mare. Este elocvent faptul că o organizaţie respectabilă cum este Societatea Internaţională de Criptozoologie - care cuprinde în consiliul de conducere şi în rândurile ei un număr impresionant de biologi cu reputaţie stabilită - întreprinde cercetări serioase. Bernard Heuvelmans, preşedintele S. I. C., se poate mândri că a publicat cea mai cuprinzătoare lucrare din toate câte au fost scrise despre şarpele de mare. Este puţin probabil că vom avea curând parte de o lucrare care să depăşească în importanţă volumul *Pe urmele şarpelui de mare.*

Diversitatea şerpilor de mare

La ultimul capitol al cărţii sale, după o recapitulare şi o analiză amănunţită a tuturor relatărilor, credibile sau incredibile, despre şerpii de mare (587 la număr, dintre care 358 le-a considerat drept observaţii autentice despre vieţuitoare marine necunoscute), Heuvelmans s-a îndepărtat aproape de toţi predecesorii. El a recunoscut pe faţă inutilitatea încercărilor de a se reconstitui, pe baza tuturor apariţiilor consemnate, portretul unei singure specii de vieţuitoare marină. Toţi ceilalţi comentatori, inclusiv Oudemans şi Rupert T. Gould (autorul importantei lucrări *Cazul şarpelui de mare*, 1930), au evitat sau au prelucrat detaliile care se potriveau, socotindu-le erori de apreciere sau invenţii. Totuşi, având în vedere că presupusele sale caracteristici anormale apăreau atât de des, Heuvelmans a considerat că trebuie să se ţină seama de ele. Iar aceste detalii sugerau că „şarpele de mare" este un termen generic pentru mai multe tipuri de animale marine necunoscute, printre care:

Animale cu gât lung (48 de apariţii consemnate). Descriere: gât lung, îndoit în unghi spre cap; cocoaşă sau cocoaşe pe spinare; fără coadă; cu două coarne care uneori sunt prezentate drept urechi. Model de relatare: John Handley se scălda în apele de la coasta

ţinutului Kent, când a zărit o vieţuitoare cu gât lung scoţând capul din apă, la mai puţin de 100 de iarzi depărtare. Avea urechi şi un cap ca de cal, lat de peste două picioare. Fiinţa a fost zărită şi de o femeie. Clasificarea: aproape sigur era palmiped. Tip: cosmopolitan.

Cal de mare (37 de apariţii reţinute). Descriere: coamă care flutură, gât mediu sau lung, ochi mari, păr sau favoriţi pe faţă. Model de informare: în noiembrie 1947, George W. Saggers, pescar din insula Vancouver, a întâlnit un animal straniu cu aspect de şarpe, în portul Ucluelet, la distanţă de 150 de picioare. Capul şi gâtul se înălţau patru picioare deasupra apei. Avea „doi ochi negri cum e cărbunele, lat fiecare de trei inci, ieşiţi din orbite. Botul îl avea lunguieţ... Părea că are un soi de coamă... care era de culoare brun-închis", scria pescarul. Probabil că era palmiped. Tipul: cosmopolitan.

Cu multiple cocoaşe (33 de apariţii înregistrate). Descriere: un şir de umflături dorsale, gât mlădios, de lungime medie, ochi mici dar proeminenţi, dungi negre la capătul trupului, alb în părţi, dungi albe pe spinare. Mod de relatare: La 20 iunie 1815, căpitanul Elkanah Finney a surprins în obiectivul telescopului, la golful Cape Cod, un şarpe de mare. „L-am putut vedea bine prin telescop deşi se afla la distanţă de un sfert de milă. Înfăţişarea lui semăna cu un şir de balize. Am numărat 30-40 de asemenea protuberanţe sau umflături care aveau dimensiunea unui butoi. Capul, vizibil deasupra apei, măsura şase până la opt picioare în lungime, iar acolo unde se lega de trup era ceva mai lat decât trunchiul. Capul era mare, aproape cât capul unui cal... Ceea ce mi s-a părut a fi maxilarul inferior era marcat de o dungă albă care se extindea pe toată lungimea capului ce de-abia ieşea afară din apă. În această poziţie se părea că măsoară 100 sau 120 de picioare în lungime". Clasificare: cetaceu. Tipul: din Atlanticul de nord.

Cu multiple aripioare (20 de apariţii notate). Descriere: aripioare triunghiulare ca nişte zimţi uriaşi, gât mlădios. Model de relatare: În decembrie 1878, doamna Turner se afla la bordul pachebotului *Poonah* ancorat la Suez sau Aden. Ea nu şi-a amintit cu exactitate locul întâmplării în momentul când i-a povestit lui Robert F. Greg episodul la care fusese martoră; iar acesta, la rândul lui, i-a scris lui Oudemans. „Femeia a zărit un animal extraordinar care plutea fără să se mişte pe suprafaţa apei la distanţă de 150 de picioare. Ea a văzut capul şi şapte sau opt cocoaşe care se înşirau în linie pe spinarea animalului. Nu îşi amintea numărul aripioarelor dorsale, dar a observat că ele erau mari, uşor curbate spre spate, dar nu erau toate de aceeaşi mărime... Capul măsura cam 4-6 picioare

în diametru și arăta ca un trunchi mare de copac... Animalul era negru aproape ca o balenă. Lungimea părea să fie considerabilă, poate cât a unui copac sau a unui iaht de dimensiuni moderate". Clasificare: cetaceu. Tip: animal de ape tropicale.

Super-vidră (13 apariții notate). Descriere: animal mlădios, gât de lungime medie, coadă conică, ascuțită la vârf, mai multe dungi ondulate pe trup. Model de relatare: Hans Egede, misionar protestant, cunoscut ca „apostolul din Groenlanda", a consemnat în 1734, următoarea întâmplare petrecută pe când făcea a doua călătorie în Groenlanda: „Monstrul era atât de uriaș încât atunci când a ieșit din apă, capul lui a ajuns la vârful catargului principal; avea trupul mătăhălos, mare cât corabia, dar era de 3-4 ori mai lung; botul lung și ascuțit și pufăia ca balena; avea labe mari și late, iar trupul părea acoperit de plăcuțe de scoică. Pielea era aspră, neregulată. Partea de dedesubt avea forma unui șarpe gigantic. Când a intrat în apă din nou s-a scufundat pe spate și și-a înălțat coada care mi s-a părut că era lungă cât corabia". Clasificare: nesigură. Tipul: din Atlanticul de nord (posibil să fie dispărut, ultima sa apariție fiind semnalată în 1848).

Super-țipar (12 apariții). Descriere: trup de reptilă, coadă lungă, ascuțită. Model de relatare: la jumătatea dimineții de 7 decembrie 1905, doi naturaliști britanici, îmbarcați pe corabia *Valhalla*, efectuau o croazieră științifică. Ei se aflau în momentul acela la 15 mile de gurile fluviului Parahiba, din Brazilia, când au descoperit o vietuitoare stranie în apă. E. G. B. Meade Waldo scria: „Am zărit o aripioară mare sau ceva asemănător ivindu-se din apă; era de culoare brun-închis ca a ierbii de mare... Se părea că măsura cam șase picioare în lungime; partea trupului care ieșea din apă măsura între 16 inci și două picioare". După ce a folosit ocheanul, Meade-Waldo a putut deslușI „capul mare și gâtul ieșind din apă... Gâtul nu atingea aripioara din apă, ci se înălța *în fața ei*, la distanță cu siguranță nu mai mică de 18 inci... Cam 7-8 picioare se aflau deasupra apei. Capul și gâtul aveau aceeași grosime. Capul și ochii semănau mult cu ai unei broaște țestoase... Capul și-l mișca într-un mod ciudat. Culoarea părților vizibile - cap, gât - era brun-închis deasupra și alburie, aproape albă dedesubt, cred." Clasificare: pește. Tipul: cosmopolitan.

Heuvelmans recunoștea: „Nu pretind că am rezolvat deplin problema marelui șarpe de mare, dar am lămurit o bună parte a ei. Ca să putem soluționa această enigmă complexă fără a avea posibilitatea de a examina rămășițele animalelor implicate, avea nevoie însă de mult mai multe relatări exacte". El a subliniat că falsurile și identificările eronate au sporit considerabil confuzia. În

afară de relatările care au trebuit să fie eliminate de la analiză din lipsă de amănunte pertinente, Heuvelmans a enumerat 49 de falsuri şi 52 de interpretări greşite dintre toate cele culese.

(Cele mai spectaculare falsuri aveau să fie efectuate un deceniu după apariţia volumului *Pe urmele...* Au fost implicate fotografii – cărora li s-a făcut publicitate intensă – şi care, chipurile, erau opera unei oarecare „Mary F.", o persoană care nu a putut să fie depistată. Se pretindea că fotografiile erau ale şarpelui Morgawr şi fuseseră făcute în largul golfului Falmouth, din Marea Cornish. Cercetările intense întreprinse de Mark Chorvinski şi rezultatele publicate în *Strange Magazine* l-au demascat pe autorul înşelăciunii, un anume Tony „Doc" Shiels, un farsor de profesie. Însă, până în prezent acesta nu a recunoscut nimic. Oricine ar fi făptaşul, nu există nici o îndoială că fotografiile sunt trucate. (Shiels a făcut şi nişte fotografii ale monstrului din Loch Ness care pretindea că sunt autentice).

În acord cu toţi comentatorii din secolul nostru, Heuvelmans respinge ideea că şerpii de mare sunt şerpi ca atare. Toţi candidaţii propuşi pe lista şerpilor, cu o singură excepţie, sunt mamifere. Rămâne totuşi posibilitatea ca o dată, cu un prilej rarisim, să se fi întâlnit o reptilă marină necunoscută. Colecţia lui Heuvelmans cuprinde un minim de patru relatări despre ceea ce numeşte „un saurian marin", o vieţuitoare cu aspect de şopârlă sau crocodil uriaş, întâlnită în apele tropicale. Dacă există, acesta ar putea fi – conform părerii lui Heuvelmans – „un talattosuchian" care a supravieţuit, cu alte cuvinte este un crocodil adevărat din speciile străvechi, un crocodil deosebit şi exclusiv oceanic, care a trăit din jurasic până în cretacic. Dar ar putea fi şi un mosazaur care a supravieţuit, văr primar cu crocodilii contemporani. Nu ar fi surprinzător dacă a supravieţuit vreme atât de îndelungată în mare, deoarece e bine construit ca să se scufunde în adâncuri şi să rămână nedescoperit.

Interesant e faptul, pe care Heuvelmans nu îl menţionează, că unii martori oculari au declarat că văzuseră „crocodili", „aligatori" sau „salamandre" gigantice în Loch Ness. Scriitorii şi cercetătorii obsedaţi de noţiunea clasică a unui animal cu gât lung, cu aspect de plesiozaur, în speţă Nessie, au ignorat sau au neglijat relatările despre asemenea apariţii.

La obiecţia cea mai des formulată – absenţa unei carcase aruncată de valuri la mal – Heuvelmans atrage atenţia că fiarele care fac subiectul acestor apariţii „sunt toate, prin natura lor, animalele cele mai puţin susceptibile de a fi măturate şi împinse de valuri pe plaje, ele fiind în stare să iasă în larg în caz de nenorocire". Aparent, ele mor departe, în largul mării.

După toate indicaţiile existente, problema şerpilor de mare e pe cale de a fi reactualizată. Fără îndoială însă că numai un

specimen capturat i-ar putea satisface pe sceptici. Însă dimensiunea ignoranței noastre despre fauna și flora adâncurilor oceanice devine tot mai evidentă, astfel că nu se poate formula o obiecție *a priori* cu privire la existența unor viețuitoare marine gigantice necunoscute. Este posibil să fi sosit vremea șarpelui de mare.

BIBLIOGRAFIE

Aldrich, Hal B. *Was It a Plesiosaur? INFO Journal* 6, 3 (September/October 1977): 13-14.

Bandini, Ralph. *I Saw a Sea Monster. Esquire* (June 1934): 90, 92.

Bayanov, Dmitri. *Black Sea Serpents. Fortean Times* 51 (Winter 1988/1989): 59.

Bradford, Gersham. *Sea Serpents? No or Maybe. The American Neptune* 13, 4 (October 1953): 268-76.

Burr, Malcolm. *Sea-Serpents and Monsters. The Nineteenth Century and After* 115 (February 1934): 220-30.

Chorvinsky, Mark. *The 'Mary F. ' Margawr Photographs Investigation. Strange Magazine* 8 (Fall 1991): 8-9, 11, 46-48.

Chorvinsky, Mark, and Mark Opsasnick. *A Field Guide to the Monsters and Mystery Animals of Maryland. Strange Magazin* 5 (1990): 41-46.

Clark, Jerome. *America's Water Monsters: The New Evidence. Fate* 36, 4 (April 1983): 62-65, 68-70.

Colombo, John Robert. *Mysterious Canada: Strange Sights, Extraordinary Events, and Peculiar Places.* Toronto: Doubleday Canada Limited, 1988.

Corliss, William R., ed. *Strange Life: A Sourcebook on the Mysteries of Organic Nature, Volume B-1.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1976.

Costello, Peter. *In Search of Lake Monsters.* New York: Coward, McCann and Geoghegan, 1974.

Geller, L. D. *Notes on Sea Serpents of Coastal New England. New York Folklore Quarterly* 26, 2 (June 1970): 153-60.

Gould Rupert T. *The Case for the Sea-Serpent.* London: Philip Allan, 1930.

Heuvelmans, Bernard. *In the Wake of the Sea-Serpent.* New York: Hill and Wang, 1968.

***. *How I Conquered the Sea-Serpent Some Twenty-Five Years Ago. Strange Magazine* 3 (1988): 10-13, 56-57.

LeBlond, Paul H. *A Previously Unreported 'Sea-Serpent' Sighting in the South Atlantic. Cryptozoology* 2 (1983): 82-84.

Lester, Paul. *The Great Sea Serpent Controversy: A Cultural Study.* Birmingham, England: Protean Publications, 1984.

Ley, Willy, *Exotic Zoology*, New York: The Viking Press, 1959.

McLellan, Wendy. *A Serpent Lurking in the Deep? Voncouver* [British Columbia] *Province* (August 2, 1992).

Mangiacopra, Gary S. *The Great Unknowns of the 19th Century. Of Sea and Shore* (Winter 1976-77): 201-05, 228.

Mawnan-Peller, A. *Morgawr: The Monster of Falmouth Bay: A Short History.* Falmouth, Cornwall, England: Morgawr Productions, 1976.

Meurger, Michel. *In Jormungandra's Coils: A Cultural Archaeology of the Norse Sea-Serpent. Fortean Times* 51 (Winter 1988/1989): 63-68.

Moore, Gary. *The Gloucester Moncester. Boston Herald American Beacon* (January 9, 1977): 20-22, 26-27.

Oudemans, A. C. *The Great Sea-Serpent.* Leiden, Netherlands: E. J. Brill, 1892.
Proctor, Richard A. *Monster Sea-Serpents. Knowledge* 7 (1885): 273–74.
Saggers, George W. *Sea-Serpents off Cancouver. Fate* 1, 2 (Summer 1948): 124–125.
Sonsom, John H. *Fabulous Lunkers. Fate* 41, 3 (March 1988): 62–69.
Sea-Serpent. American Journal of Science 1, 11 (1826): 196.
Sea-Serpents' Seen off California Coast. The ISC Newsletter 2, 4 (Winter 1983): 9–10.
W. *On the History of the Great Sea-Serpent. Blackwood's Edinburgh Magazine* 13, 3 (April 1818): 32–42.
Westrum, Ronald. *A Note on Monsters. Journal of Popular Culture* 8, 4 (Spring 1975): 862–70.
***. *Sea-Serpent Reporting Dynamics. Pursuit* 8, 4 (October 1975): 86–88.
***. *Knowledge About Sea-Serpents.* In Roy Wallis, ed. *The Sociological Review Monograph No. 27: On the Margins of Science: The Social Construction of Rejected Knowledge,* 293–314. Great Britain: University of Keele, March 1979.
Wood, J. G. *The Trail of the Sea-Serpent. The Atlantic Monthly* 53, 320 (June 1884): 799–814.
Yoon, Carol Kaesuk. *In Dark Seas, Biologists Sight a Riot of Life. New York Times* (June 2, 1992).

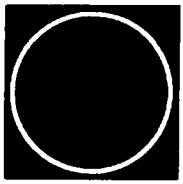

ŞERPII VĂZDUHULUI

Din antichitate şi până în secolul al XIX-lea periodic s-a semnalat apariţia în văzduh a unor dragoni sau şerpi gigantici zburători.

Asemenea relatări au apărut pentru prima oară în evul mediu. De exemplu, *Cronica Anglo-Saxonă* din anul 793 e. n. menţionează că „semne îngrozitoare s-au arătat... Fulgere şi trăsnete extraordinare şi dragoni înfricoşători au apărut zburând prin văzduh şi curând a urmat o foamete teribilă." Cu 19 ani mai înainte, Henry, arhidiacon de Huntington, scria în *Historia Anglorum*, în 774: „Semne roşii au apărut pe cer după apusul soarelui, iar în Sussex au fost zăriţi cu uluire şerpi."

În aprilie 1388, „a fost zărit un dragon zburând în multe locuri" (*Knighton's Continuator*). La 5 decembrie 1762, „un şarpe ce se zvârcolea" a întunecat cerul în timp ce cobora lent, dispărând peste Bideford, în Devonshire (Anglia). A fost vizibil timp de şase minute.

Nu este de mirare că întâlnim în cronicile medievale asemenea fenomene miraculoase incredibile; este însă surprinzător că le întâlnim în vremuri relativ recente. La mijlocul secolului al XIX-lea emigranţii stabiliţi în Nebraska au declarat că au fost martorii unor apariţii bizare. Istoricul apusean Mari Sandoz nota: „În timpurile grele din 1857-1858 s-a povestit despre un şarpe zburător care plutea deasupra unui vapor care naviga în apele fluviului Missouri, căutând un loc de aterizare. În amurgul târziu arăta ca un şarpe care se ondula intrând şi ieşind din nori şi vărsând fulgere de foc pe gură încât părea că este învăluit de săbii de foc". O baladă populară din epoca eroică a cuceririi frontierelor se referea la „maşina zburătoare, / Fără aripi sau roţi/ A venit duduind în văzduh/ Cu lumini pe alături/ Şi cu solzi ca pielea şarpelui".

Referirea la „maşina zburătoare" poate sugera ideea că era vorba de vreun aparat nepământean şi nu de o vieţuitoare; dar sunt alte poveşti ce indică altceva. În iunie 1873, cotidianul *Bombay Enterprise* scria că fermierii din apropierea oraşului Bonham, din Texas, au zărit „un şarpe uriaş" în nori şi de care, bineînţeles, oamenii au fost „foarte înfricoşaţi". În continuare ziarul povesteşte:

„Părea că este la fel de lung şi de gros cât un stâlp de telegraf; era de culoare galben cu dungi şi aveai impresia că plutea fără efort. Oamenii l-au văzut cum se încolăcea, apoi se desfăcea şi se avânta, aruncând corpul

înainte ca și când ar fi vrut să lovească ceva, comportându-se la fel ca un șarpe. Norul și șarpele s-au îndreptat spre est și au fost văzuți de multe persoane în această parte de la Honey Grove".

Câteva zile mai târziu, la 6 iulie, *New York Times* consemna episodul menționat calificându-l drept „cel mai rău caz de delirium tremens întâlnit vreodată". Dar ziarul nu amintea nimic despre o altă întâmplare relatată de *Fort Scott Monitor*, din statul Kansas, în urmă doar cu câteva zile, la 27 iunie:

„Ieri-dimineață, la răsăritul soarelui s-a observat un fenomen ciudat de remarcabil... Când discul soarelui ajunsese la jumătatea drumului spre orizont s-a zărit un șarpe uriaș, aparent în perfectă formă... care a fost văzut cu claritate rotindu-se și a putut fi urmărit mai multe momente".

Apariția menționată în *Fort Scott Monitor* a existat probabil în imaginația autorului relatării, indus în eroare aparent de un fenomen de aurora neobișnuit. Șarpele de la Bonham nu poate fi explicat cu ușurință - dacă ar fi să dăm crezare relatărilor - deoarece ziarele din regiunile de frontieră erau pline de farse și de povești gogonate.

O ultimă apariție în secolul al XIX-lea a fost semnalată de cineva care a iscălit cu inițialele „R. B." scrisoarea trimisă și publicată în cotidianul *Frederick News*, din statul Maryland. Într-o dimineață, la ora 6,30, povestitorul se afla pe vârful unui deal, când - deodată - a zărit deasupra muntelui Catoctin „un dragon monstruos cu ochii incandescenți, cu gura larg căscată din care atârna o limbă lungă cu o flacără. Fiara a coborât și s-a făcut nevăzută."

BIBLIOGRAFIE

Bullard, Thomas E., ed. *The Airship File: A Collection of Texts Concerning Phanton Airships and Other UFOs, Gathered from Newspapers and Periodicals Mostly During the Hundred Years Prior to Kenneth Arnold's Sighting.* Bloomington, IN: The author, 1982.

Chorvinsky, Mark, and Mark Opsasnick. *A Field Guide to the Monsters and Mystery Animals of Maryland. Strange Magazine* 5 (1990): 41-46.

Evans, Jonathan D. *The Dragon.* In Malcolm South, ed. *Mythical and Fabulous Creatures: A Source Book and Research Guide*, 27-58. New York: Greenwood Press, 1987.

Gaddis, Vincent H. *Visitors from the Void. Amazing Stories* 21, 6 (June 1947): 159-61.

Reid, Frank. *A Rare UFO - The 'Flying Serpent'. Saucer News* 3, 6 (October/November 1956): 4-5.

Sandoz, Mari. *Love Song to the Plains.* Lincoln, NE: University of Nebraska Press, 1966.

Wilkins, Harold T. *Flying Saucers on the Attack.* New York: The Citadel Press, 1954.

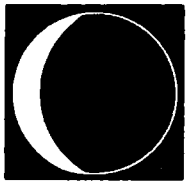

TATZELWURM

Zoologii nu recunosc existența tatzelwurm-ului (în limba germană înseamnă „vierme cu gheare"), dar există relatări vechi de două secole (poate chiar mai mult) despre acest fenomen semnalat mai ales în Alpii elvețieni și austrieci.

Pe lângă o vagă tradiție folclorică despre un balaur cu cap de pisică și o coloană crestată ca un fierăstrău de-a lungul șirei spinării, circulă și mitul despre tatzelwurm pe care l-ar fi văzut pentru întâia oară în 1779 un oarecare Hans Fuchs. Înspăimântat de moarte, acesta ar fi suferit un atac de inimă, dar înainte de a-și da duhul a apucat să povestească familiei pricina șocului suferit. O rudă a pictat un tablou, pentru a comemora decesul lui Fuchs, în care apar imagini mari, ca niște șopârle, de tatzelwurm. Criptozoologul Ulrich Magin comentează: „Această pictură a doi monștri este tot ce aveam ca imagine despre tatzelwurm". O fofografie din 1934, în care se pretinde că figurează un tatzelwurm, este cu certitudine un fals.

Către sfârșitul secolului trecut aparițiile au devenit mai frecvente. În mod tipic, martorii oculari au descris o viețuitoare cu corp cilindric, gros, de culoare deschisă, cu patru picioare fiecare prevăzut cu trei degete, precum și o gură cu dinți ascuțiți. Se afirma că ființa fie nu avea gât, fie avea unul scurt și că măsura cam șapte picioare în lungime. Majoritatea celor care îl văzuseră spuneau că avea pielea netedă, dar au fost și câțiva cărora li s-a părut că avea solzi mărunți. Aproape toți martorii oculari au confirmat că tatzelwurm-ul avea o coadă scurtă, boantă, care semăna cu coada de șopârlă.

Nu au existat nepotriviri între părerile martorilor nici cu privire la comportamentul tatzelwurm-ului. Dacă nu fugea îndată ce își dădea seama că a fost depistat, atunci îl ataca pe intrus, făcând salturi mari înainte, de unde i se trage și cel de al doilea nume „springwurm" (adică „viermele care sare", în limba germană), scoțând un soi de pufăit sau șuierat în timpul săriturii.

Se spune că tatzelwurm hibernează în crăpături de munte, de unde i se trage al treilea nume - „stollenwurm", adică „vierme care trăiește în orificii"; rareori fermierii l-au descoperit hibernând în fân. Un fermier care a pretins că a ucis un tatzelwurm în timpul hibernării, spunea că din gura victimei s-a prelins un lichid

verzui. În 1924 s-a pretins că fusese găsit, de către doi băieți, scheletul unui tatzelwurm care semăna cu al unei șopârle.

În ultimii ani veștile despre tatzelwurm au fost rare, iar problema a fost trecută în rândul superstițiilor populare minore (poate un ecou întârziat al legendei cândva omniprezentă despre balauri) de către sceptici; ori a fost menționată în subsidiar de către criptozoologi, socotind că s-ar putea să fie o vietate reală, dar încă necunoscută. Unii dintre aceștia din urmă emit teoria că tatzelwurm ar putea fi o specie necunoscută de jder, o varietate europeană de salamandră gigantică asiatică, ori o rudă a monstrului american Gila.

BIBLIOGRAFIE

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wang, 1958.

Magin, Ulrich. *European Dragons: The Tatzelwurm. Pursuit* 19, 1 (First Quarter 1986): 16–22.

Meurger, Michel, with Claude Gagnon. *Lake Monster Traditions: A Cross-Cultural Analysis.* London: Fortean Tomes, 1988.

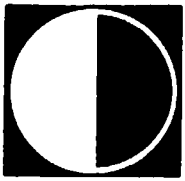

TELEPORTARE

Teleportare - cuvânt inventat de Charles Fort pentru a descrie transportul instantaneu al unei persoane sau al unui obiect dintr-un loc în altul - este binecunoscut amatorilor de romane ştiinţifico-fantastice. Mai puţin cunoscut e faptul - ori pretinsul fapt - că ea se petrece în viaţa reală. Relatările despre acest fenomen nu sunt puţine, însă evidenţele convingătoare sunt rare. Există, totuşi, un număr de relatări despre teleportare care sunt - fără nici o îndoială - frauduloase.

Acestea au apărut, nu rareori, în rapoartele unor cercuri care practicau spiritismul, în secolul trecut. În colectivele respective, vreun mediu fizic de reputaţie dubioasă îşi exercita meseria în faţa unei asistenţe de creduli, izbutind uneori să convingă pe vreunul din aceştia că l-a mişcat în spaţiu prin cine ştie ce metodă inexplicabilă. Nu vom detalia acest subiect deoarece cartea de faţă nu-şi propune să analizeze problemele psihice. (O trecere în revistă cuprinzătoare a apărut în introducere la capitolul „Teleportarea" din volumul al doilea al lucrării lui Leslie A. Shepard intitulată *Enciclopedia ocultismului şi parapsihologiei*, ediţia a III-a, editura Gale Research, 1991, paginile 1675-1679). Discuţia noastră se va concentra asupra acelor incidente care se pretinde că s-au petrecut spontan în cadru natural.

În interiorul celei de A Patra Dimensiuni

Dintre toate cazurile de teleportare cel mai bine cunoscut este acela al lui David Lang, fermier din Tennessee, care în vara anului 1880, în timp ce străbătea ogorul s-a făcut nevăzut în faţa ochilor unei mulţimi de oameni, între care se găseau şi trei membri ai familiei sale. Majoritatea acelora care s-au preocupat de cazul acesta au presupus că David Lang, la fel ca alte persoane care dispăruseră în mod misterios, „căzuse în A Patra Dimensiune". (Sau, aşa cum a spus Charles Fort în volumul *Lo!*, publicat în 1931: „O, da, am auzit despre A Patra Dimensiune". Dar eu nu voi apela la un astfel de subterfugiu pentru a-mi ascunde ignoranţa cu privire la cele ce scriu"). În anii de după 1970, scriitorul Robert

Schadewald a întreprins cercetări și a stabilit că nici David Lang și nici unul din „martori" nu existaseră în realitate și că episodul acesta avea o asemănare frapantă cu nuvela lui Ambroise Bierce, publicată la finele secolului trecut și intitulată *Dificultatea de a străbate un ogor* (vezi *Dispariția lui David Lang*).

O altă întâmplare, aparent mai credibilă, despre o presupusă dispariție în altă dimensiune a fost relatată în paginile cotidianelor *Bristol Daily Post* și *London Times* din decembrie 1873. Articolele tratau cazul drept o dispariție obișnuită și nu una misterioasă. La 8 decembrie, domnul și doamna Thomas Cumpston, doi bătrâni respectabili din orașul Leeds, au sosit la Bristol și au tras la hotelul Victoria. Câteva ore mai târziu ambii erau arestați pentru comportament turbulent. Arestarea s-a efectuat la gară, iar domnul Cumpston, evident speriat, i-a spus șefului gării: „Eu și soția am fost atacați de o bandă de tâlhari și am fost nevoiți să ne apărăm cu pistolul". Cumpston a tras de două ori, o dată în tavan, a doua oară în stradă. Bănuind că nu sunt sănătoși la minte, șeful gării a informat poliția.

La poliție, soții Cumpston au declarat că devreme, în seara respectivă, auziseră zgomote stranii și puternice în camera lor sau în apropierea acesteia. Ei s-au plâns proprietăresei care însă nu le-a acordat atenție. Zgomotele au încetat, iar soții Cumpston s-au culcat. Pe la ora 3 sau 4 dimineața zgomotele au început din nou, de data aceasta însoțite de senzația că podeaua se clatină. Soții au țipat, cuvintele rostite de ei răsunând ciudat, fiind repetate de niște entități invizibile. Podeaua „s-a deschis" iar domnul Cumpston a căzut înăuntru, parcă absorbit de o forță nevăzută; dar soția l-a prins și l-a tras înapoi în cameră. Cuprinși de panică și convinși că au de-a face cu tâlhari care vor să-i jefuiască, soții au sărit pe fereastră și au fugit la gară, având impresia tot timpul că erau urmăriți de răufăcătorii care voiau să-i răpească.

Proprietăreasa a confirmat că a auzit niște zgomote neobișnuite, dar nu a fost în stare să precizeze natura lor. Poliția a cercetat camera și a conchis că nu găsise nimic neobișnuit. La judecătorie s-a socotit că soții Cumpston suferiseră de „halucinație colectivă"; în consecință au fost eliberați și dați în custodia unui cetățean din Leeds.

Natura reală a întâmplării ai cărei eroi au fost soții Cumpston nu va fi lămurită niciodată, dar - spre deosebire de dispariția lui David Lang - episodul acesta s-a petrecut cu adevărat. Unii, nemulțumiți de explicația cu halucinațiile, au preferat să recurgă la un răspuns mai fantastic. Optzeci de ani mai târziu, Harold T. Wilkins avansa următoarele sugestii:

„Zgomotele stranii și orificiul din podea, la care s-au referit soții Cumpston, nu pot fi explicate decât dacă se acceptă că, în anumite condiții, operează

o forță necunoscută care e în stare să creeze vârtejuri în materia solidă... Materia e „solidă" numai în raport cu percepția umană; la nivelul atomic, ea poate fi descrisă ca spațiu vid, în general. O ființă omenească atrasă într-un astfel de vârtej poate fi – de fapt – aruncată într-un alt loc aflat la zeci, sute, ba chiar la mii de mile depărtare de punctul de pornire. De fapt, în anumite ocazii se pare că un vârtej poate opera pe distanțe astronomice, teleportând o ființă de pe o planetă pe alta."

Oameni teleportați

Poveștile despre teleportarea de ființe omenești se întâlnesc adesea în textele folclorice și religioase. Un exemplu folcloric timpuriu a consemnat reverendul Robert Kirk în lucrarea clasică din secolul al XVIII-lea despre tradițiile populare scoțiene, intitulată *Common-Wealth-ul secret* (1692), în care descrie pățaniile unui biet om:

„Vecinii îl vedeau adesea pe omul acesta într-un anumit loc. După vreo oră apărea la distanța de o aruncătură de săgeată de la locul de unde se făcuse nevăzut la început. El a spus că la locul de unde dispărea, era întâmpinat de subpământeni [ființe miraculoase] care îl năpădeau și îl copleșeau".

Într-o altă întâmplare petrecută în secolul al XVIII-lea, cunoscută prin declarația semnată de preotul suedez, Peter Rahm, ni se povestește că într-o seară a anului 1660, un pitic a apărut în pragul casei sale. După multe rugăminți doamna Rahm l-a însoțit pe pitic la locuința acestuia unde soția lui se afla în chinurile facerii. La înapoiere, doamna Rahm i-a spus preotului că atât la dus, cât și la înapoiere i s-a părut că era purtată pe aripi de vânt.

Senzația fizică descrisă de doamna Rahm, asociată cu teleportarea, o întâlnim menționată și în *Vechiul Testament*, unde se spune că „profetul Ilie s-a urcat la ceruri purtat pe aripi de vârtej" (II *Cartea regilor*, 2: 1).

Despre marele filosof păgân și medic Apollonius, care a trăit în secolul întâi, se spune – de exemplu – că s-a autotransportat instantaneu la Efes pentru a-i lecui pe bolnavii de ciumă. Potrivit legendelor, mulți sfinți creștini s-au lăsat transportați uneori de îngeri, dintr-un loc în altul, cu aceeași repeziciune. La începutul scurtei sale cariere, Sathya Sai Baba, un propovăduitor religios indian din vremurile moderne, care susținea că posedă puteri miraculoase supranaturale, s-a teleportat în prezența mulțimii. Unul din martorii la eveniment i-a povestit psihologului islandez Erlendur Haraldsson: „Când ne-am apropiat de râu, lăsând dealul la dreapta noastră, deodată s-a făcut nevăzut. De exemplu, plesnea din degete și spunea celor din jur să facă la fel. Nici nu apucam bine să

facem cum ne ceruse, că el se făcea brusc nevăzut și îl zăream tocmai pe creasta unui deal, așteptându-ne să-l ajungem din urmă". În cartea sa *Miracole moderne* (1987) care cuprinde rezultatul cercetărilor sale despre Baba, Haraldson dedică un întreg capitol acestui fenomen și altor relatări asemănătoare.

În 1901, la scurt timp după ce familia Pansini s-a mutat într-o locuință mai încăpătoare în orașul Ruvo din Italia, casa a început să fie bântuită de duhuri și alte fenomene. Alfredo Pansini, în vârstă de 7 ani cădea în transă și „îngerii" vorbeau prin intermediul lui, în acest timp. De asemenea, avea viziuni prevestitoare și a început să dispară brusc de acasă, ivindu-se - complet uluit - prin alte locuri din oraș, ba chiar prin orașele învecinate. Aceste așa-zise teleportări au continuat frecvent trei ani de zile și au încetat în 1904, la vârsta pubertății subiectului. Cu puțin timp înainte de aceasta, Paolo, fratele mai mic al lui Alfredo, a început și el să se teleporteze; cu un prilej, amândoi frații au dispărut de acasă și au apărut la bordul unui vas de pescuit, la câteva mile în largul portului Baletta.

Joseph Lapponi, consilier medical al papilor Leon al XIII-lea și Pius al X-lea, a discutat cu martori oculari și a scris o carte despre cazul acesta. Odată, susține Lapponi, episcopul Bernardi Pasquale i-a încuiat pe cei doi băieți în camera lor și a sigilat ușile și ferestrele. Totuși, în câteva minute tinerii dispăruseră.

Cu toate acestea, nu te poți abține să bănuiești că doi băieți isteți se amuzau pe socoteala semenilor mai vârstnici.

Obiecte teleportate

Renumitul cercetător psiholog Hereward Carrington, care se interesa de comportamentul omului față de un obiect pe care l-a rătăcit, considera că lucrul acesta nu se datora doar faptului că persoana în cauză era distrată sau neglijentă și că asemenea episoade ar putea să aibă la bază altceva. Carrington a descris un astfel de incident:

„Domnișoara K., soră medicală, o femeie foarte metodică, avea obiceiul să plaseze legătura de chei pe masa de la sufragerie îndată ce revenea acasă. Într-o zi a procedat la fel (așa a declarat) și la scurt timp s-a dus să ia cheile deoarece trebuia să meargă la un alt „caz", dar legătura de chei dispăruse. Le-a căutat peste tot, dar nu le-a găsit și în cele din urmă a fost nevoită să confecționeze chei noi la intrare, etc. Câteva zile mai târziu ea a avut nevoie de un dop special pentru o sticlă de medicament. Știa că păstra astfel de dopuri într-o cutie metalică ce se găsea la fundul unei lăzi, care se afla în antreu. Domnișoara K. a declarat că nu a avut nevoie să umble în ladă nici în ziua dispariției cheilor și nici în zilele următoare, până când i-a trebuit dopul. Cheile dispărute se aflau în cutia metalică."

Raymond Bayless, un pictor din Los Angeles, care se interesa de fenomenele parapsihologice, a relatat o întâmplare petrecută în 1957. El ţinea în mână o pensulă cu coadă lungă şi discuta cu un student într-o cameră foarte sumar mobilată: un şevalet şi două scaune, nimic altceva, nici măcar un covoraş. Soarele lumina din plin încăperea pătrunzând pe fereastra largă. Deodată, pictorul a scăpat din mână pensula şi atât el, cât şi studentul au auzit zgomotul când pensula s-a lovit de podea. Baylles s-a aplecat s-o ridice, dar spre uimirea sa nu a găsit-o deşi a căutat-o peste tot. „Aşa cum se spune, parcă intrase în pământ", a exclamat pictorul.

În primul caz se poate spune că femeia suferise un puseu de amnezie şi că în această condiţie aşezase cheile în fundul cufărului. Desigur, nu avem nici o dovadă certă în sprijinul acestei speculaţii, dar apelăm la ea fiindcă este mai uşor să acceptăm posibilitatea unui lapsus mental, decât să credem în teleportare. Dar în cel de al doilea caz, experienţa lui Bayless nu se pretează la o explicaţie simplă.

În afară de Carrington, singurul care s-a preocupat cu seriozitate şi a colectat sistematic cazuri de „dematerializare spontană", a fost D. Scott Rogo (decedat), cunoscut cercetător de fenomene anormale. Rogo susţinea că el însuşi avusese ocazia unor astfel de întâmplări în timpul vieţii sale. După ce a publicat în volum cazurile de genul acesta petrecute cu el şi cu alte persoane, Rogo a fost potopit de scrisorile cititorilor care povesteau propriile experienţe.

Incidente de felul acesta nu constituie, desigur, o dovadă serioasă în sprijinul afirmaţiilor despre teleportare şi alte dimensiuni, deşi nu e posibil să nu fi atras de argumentul implicit că asemenea lucruri ni se pot întâmpla nouă, tuturor.

Unii teoreticieni au sugerat că teleportarea e cauza precipitaţiilor din văzduh şi a apariţiei unor animale departe de habitatul lor normal (vezi „canguri rătăcitori"). Ivan T. Sanderson, zoolog cu experienţă şi „anomalist" cu imaginaţie, a scris că e „raţional să se bănuie" că furnicile „şi-au creat şi dezvoltat un sistem de teleportare a proviziilor preţioase în caz de necesitate".

BIBLIOGRAFIE

Carrington, Hereward. *Mysterious Disappearances. Psychic Research* 24 (1930): 554-55.

Creighton, Gordon. *Teleportations. Flying Saucer Review* 11, 2 (March/April 1965): 14-16.

Fodor, Nandor. *Mind Over Space.* New York: The Citadel Press. 1962.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Haraldsson, Erlendur. *Modern Miracles: An Investigative Report on Psychic Phenomena Associated with Sathya Sai Baba.* New York: Fawcett Columbine, 1987.

Keightley, Thomas. *The Fairy Mythology.* London: G. Bell, 1878.
Knight, Damon. *Charles Fort: Prophet of the Unexplained.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1970.
Michell, John, and Robert J. M. Rickard. *Phenomane: A Book of Wonders.* New York: Pantheon Books, 1977.
Palmer, Stuart. *How Lost Was My father? Fate* 6, 7 (July 1953): 75–85.
Rogo, D. Scott. *The Haunted Universe: A Psychic Look at Miracles, UFOs and Mysteries of Nature.* New York: New American Library, 1977.
***. *Miracles: A Parascientific Inquiry Into Wondrous Phenomena.* New York: The Dial Press, 1982.
***. *Beyond Reality: The Role Unseen Dimensions Play in Our Lives.* Wellingborough, Northamptoshire, England: The Aquarian Press, 1990.
Sanderson, Ivan T. *Things.* New York: Pyramid Books, 1967.
Sanderson, Stewart, ed. *The Secret Common-Wealth and A Short Treatise of Charms and Spels by Robert Kirk.* Totowa, NJ: Rowman and Litlefield, 1976.
Schadewald, Robert. *David Lang Vanishes... Forever. Fate* 30, 12 (December 1977): 54–60.
Wilkins, Harold. *They Fly Throught the Air. Fate* 6, 11 (November 1953): 88–92.

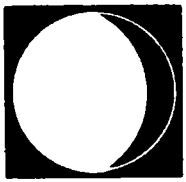

TRIUNGHIUL BERMUDELOR

Legenda Triunghiului Bermudelor s-a născut în urma corespondenței trimisă la 16 septembrie, 1950, agenției „Associated Press" de către reporterul E. V. W. Jones, în cadrul căreia semnala ceea ce el considera dispariția misterioasă a unor nave și avioane în spațiul dintre coasta Floridei și Bermude. Doi ani mai târziu, George X. Sand relata în revista *Fate* despre „o serie de dispariții misterioase marine, care nu au lăsat urme și care s-au petrecut în ultimii ani... în triunghiul marin cuprins aproximativ între Florida, Bermude și Puerto Rico."

În cartea sa editată în 1955, intitulată *O întâmplare cu O.Z.N.-uri*, M. K. Jessup a reluat câteva din aceste relatări, sugerând că forțe extraterestre au provocat incidentele, părere împărtășită de Donald E. Keyhoe (*Conspirația farfuriilor zburătoare* - 1955) și de Frank Edwards (*Mai stranie decât știința* - 1959). Însă sintagma ce avea să se bucure de cea mai largă popularitate a fost aceea folosită de Vincent H. Gaddis când și-a publicat - în revista *Argosi* din februarie 1964 - articolul intitulat *Triunghiul mortal al Bermudelor* pe care anul următor l-a inclus în cartea sa *Orizonturi invizibile.* Curând, aproape toate cărțile populare care tratau „mistere adevărate", cuprindeau secțiuni cu privire la Triunghiul Bermudelor sau „Triunghiul diavolului" cum l-au numit unii, ori „marea primejdie". Ivan T. Sanderson, autorul volumului *Rezidenții invizibili* (1970), a citat-o ca dovadă a unei civilizații subacvatice inteligente și cu tehnologie avansată, care - pe lângă alte mistere - era răspunzătoare și pentru O.Z.N.-uri.

Prima lucrare dedicată nemijlocit acestui subiect a fost cartea publicată de John Wallace Spencer, intitulată *Tărâmul celor pieduți* (1973), care a fost republicată de editura Bantam în tiraj de masă și s-a bucurat de un imens succes. Un film artistico-documentar - *Triunghiul diavolului* - a stârnit un nou val de interes popular asupra subiectului. Febra pentru Triunghiul Bermudelor a atins apogeul în 1974 o dată cu publicarea cărții intitulată *Triunghiul Bermudelor*, un bestseller (cinci milioane de exemplare vândute în lumea întreagă), scrisă de Charles Berlitz, împreună cu John Manson Valentine. În același an și lucrările *Triunghiul diavolului*

de Richard Winer și *Explicație pământească*, de John Wallace Spencer au fost tipărite și vândute în cifre impresionante.

Articolele și cărțile respective conțineau puține dovezi ale unor cercetări directe în materie. Cititorii atenți au putut observa că autorii se inspirau reciproc din lucrările lor. În 1975, Larry Kusche, bibliotecar la Universitatea Statului Arizona, a publicat o lucrare care demitiza categoric ceea ce el numea „un mister fabricat". În cartea sa intitulată *Misterul Triunghiului Bermudelor a fost rezolvat*, el prezenta rezultatele cercetărilor sale în arhive, lucru pe care ceilalți autori nu îl făcuseră. Prognozele meteorologice, rapoartele întocmite în urma investigațiilor oficiale întreprinse, relatări din presă și alte documente pe care le cercetase, dar pe care ceilalți autori le neglijaseră, dezvăluiau că lucrările publicate anterior despre Triunghi trataseră fără seriozitate dovezile. De exemplu, marea calmă la care se refereau autorii în cărțile lor s-a dovedit că în realitate era bântuită de o furtună puternică; disparițiile misterioase s-au dovedit a fi naufragii datorate unor cauze obișnuite; iar navele dispărute, ale căror rămășițe „nu au fost niciodată găsite" s-a dovedit că fuseseră de mult descoperite.

Într-o scrisoare cu data de 4 aprilie, 1975, adresată lui Mary Margaret Fuller, directoarea revistei *Fate*, purtătorul de cuvânt al companiei Lloyd din Londra îi scria: „Conform evidențelor deținute de Compania Lloyd, 428 de nave au dispărut în lumea întreagă începând din 1955. Cred că vă va interesa să aflați că serviciile noastre de informații nu au găsit dovezi care să sprijine alegația că în Triunghiul Bermudelor au dispărut mai multe nave decât în altă parte. Această constatare este susținută de Garda de coastă (sic) a Statelor Unite, care menține o evidență computerizată a naufragiilor în Atlantic, încă din anul 1958".

Dacă partizanii Triunghiului ar fi adus o dovadă cât de cât valabilă, Triunghiul ar fi putut dobândi statutul credibil de anomalie. Dar ei au păstrat o tăcere totală. O controversă apărută în *Pursuit* între Berlitz și scriitorul englez Paul Begg, un alt critic al Triunghiului, nu a izbutit să aducă dovezi care să întărească convingerea virtualilor suporteri ai Triunghiului. În răspunsul său la o lungă listă de erori, Berlitz releva că de fapt Kusche și Begg nu vizitaseră Triunghiul și că odată Kusche îl întrebase dacă *The New Yorker* era un ziar din New York.

Deși mai apare, sporadic, pe rafturile supermagazinelor, cândva vestitul *Triunghi al Bermudelor* supraviețuiește ca o mențiune la subsolul istoriei despre unele capricii și subiecte senzaționale. Către mijlocul anilor '70, un alt „mister" dubios - acela al presupuselor mutilări enigmatice de vite - i-a luat locul, captând imaginația populară.

BIBLIOGRAFIE

Begg, Paul. *Into Thin Air: People Who Disappear.* North Pamfret, VT: David and Charles, 1979.

Berlitz, Charles, with J. Manson Valentine. *The Bermuda Triangle* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1974.

*** *Without a Trace.* Garden City, NY: Doubleday and Company, 1977.

Gaddis, Vincent. *Invisible Horizons: True Mysteries of the Sea.* Philadelphia, PA: Chilton Books, 1965.

Kusche, Lawrence David. *The Bermuda Triangle and Other Hoaxes. Fate* 28,10 (Octomber 1975): 48–56.

*** *The Bermuda Triangle Mystery – Solved.* New York: Harper and Row, Publishers, 1975.

Sand, George X. *Sea Mystery at Our Back Door. Fate* 5, 7 (Octomber 1952): 11–17.

Sanderson, Ivan T. *Invisible Residents: A Disquisition Upon Certain Matters Maritime, and the Possibility of Intelligent Life Under the Waters of This Earth.* New York: World Publishing Company, 1970.

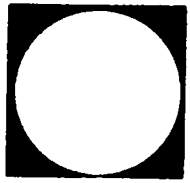

UMANOIZI ZBURĂTORI

În seara zilei de 14 aprilie, 1897, un obiect misterios a survolat muntele Vernon, din statul Illinois. Obiectul a fost zărit de 100 de cetăţeni, printre care şi primarul B. C. Wells şi – după cum s-a relatat în presă – „semăna cu trupul unui om uriaş care plutea în aer, cu o lumină electrică în spate". Fiinţele omeneşti zburătoare sau – în general – cu aparenţă umană, fac parte din fenomenele anormale despre care se vorbeşte mai rar; totuşi, relatări în acest sens se fac auzite din când în când. „O siluetă înaripată omenească" a fost zărită deasupra Brooklyn-ului la 18 septembrie, 1877, potrivit relatării lui H. Smith, apărută în cotidianul *New York Sun* din 21 septembrie. După exact trei ani, la 12 septembrie, 1880, ziarul *New York Times* publica informaţia că pe cerul de la Coney Island a fost zărit „un om cu aripi de liliac şi picioare ca de broască evoluată... zburând spre coasta statului New Jersey... la altitudinea de cel puţin 1000 de picioare... [cu] o expresie de hotărâre aspră pe faţă." În cartea sa publicată în 1947, scriitorul rus V. K. Arseniev a repovestit întâmplarea petrecută la 11 iulie, 1908, în munţii Sikhote, lângă Vladivostok, din Orientul Îndepărtat al fostei Uniuni Sovietice:

> *„Ploaia s-a oprit, temperatura a rămas constant scăzută, ceaţa s-a lăsat pe apă. Chiar atunci am zărit imprimate pe cărare urme foarte asemănătoare cu ale unui picior omenesc. Câinele meu, Alfa, s-a oprit brusc şi a început să mârâie. Atunci, ceva s-a auzit foşnind în tufişurile din apropiere, care însă nu a fugit, ci s-a oprit, rămânând încremenit ca o stană. Am rămas şi noi nemişcaţi preţ de câteva minute... după care am luat o piatră şi am azvârlit-o spre animalul acela necunoscut. Atunci s-a petrecut ceva cu totul neaşteptat. Am auzit fâlfâitul unor aripi, ceva mare şi întunecat a ţâşnit prin ceaţă şi a zburat peste râu topindu-se în câteva clipe în pâcla deasă. Speriat rău, câinele se lipise de picioarele mele. După cină am povestit incidentul oamenilor din Udehe, iar aceştia au început să-mi nareze cu vioiciune o poveste despre un om care putea zbura. Vânătorii văzuseră adesea urmele paşilor acestuia: ele apăreau brusc pe sol şi tot atât de neaşteptat dispăreau, de o asemenea manieră încât lucrul acesta nu ar fi fost cu putinţă decât dacă «omul» ateriza şi apoi decola din nou".*

În cursul unei nopţi a anului 1952, când soldatul Sinclair Taylor – din Forţele Aeriene ale S. U. A. staţionate în Japonia – era de gardă la Camp Okubo, de lângă Kyoto, a auzit – după cum a declarat – un puternic fâlfâit de aripi. Privind în sus a văzut, la lumina lunii, „o pasăre enormă". Când aceasta s-a

apropiat, soldatul s-a speriat şi şi-a încărcat arma. „Pasărea" încetase să bată din aripi şi plutea nu prea departe, privind în jos către soldat.

Taylor povestea: „Fiinţa aceea, care acum începuse să coboare lent, avea trup omenesc şi măsura peste şapte picioare de la cap la călcâie, iar anvergura aripilor era aproape egală cu înălţimea lui. Am început să trag spre punctul de pe sol unde aterizase, până am golit de cartuşe magazia armei. Dar când m-am uitat să văd dacă atinsesem ţinta, nu am zărit nimic". Când sergentul de gardă a auzit împuşcăturile, a venit să vadă ce s-a întâmplat şi aflând motivul i-a spus lui Taylor că îl credea, deoarece cu un an în urmă un alt soldat păţise la fel.

Un alt soldat, Earl Morrison, din Divizia I-a de Infanterie Marină care a luptat în Vietnam, i-a relatat O.Z.N.-ologului Don Worley despre un umanoid zburător. În timp ce staţionau lângă Da Nang, în august 1969, el şi încă doi camarazi au văzut, în timp ce făceau de gardă, în jurul orei 1 dimineaţa, o apariţie extraordinară. Stăteau pe un buncher şi discutau, când deodată au zărit ceva apropiindu-se în zbor de ei. Morrison i-a spus lui Worley:

„Am văzut ceva care semăna cu aripile unui liliac, doar că erau gigantice în comparaţie cu aripile unui liliac obişnuit. Când s-a apropiat destul am putut distinge ceva care semăna cu o femeie. O femeie goală. Era neagră. Avea pielea neagră, totul la ea era negru, dar sclipitor. Sclipea în noapte şi răspândea o strălucire verzuie... Ajunsese deasupra noastră şi tot nu auzeam nici un sunet. Când a ajuns exact deasupra capetelor noastre se afla la numai şase sau şapte picioare altitudine... Am privit-o cum plutea peste creştetele noastre şi tot nu auzeam vreun fâlfâit de aripi. La un moment dat ea a acoperit luna, atât de aproape de noi se găsea. Era întuneric beznă, dar puteam desluşi contururile deoarece sclipea... Adevărată strălucire. Apoi, fiinţa s-a îndreptat spre tabăra noastră. În timp ce o priveam – trecuse de noi şi se îndepărtase vreo zece picioare – am auzit-o bătând din aripi. Şi semăna, ştiţi cum, cu un adevărat fâlfâit de aripi. S-a îndepărtat în zbor, urmărită de privirile noastre."

Morrison considera că învelişul trupului ei aducea mai degrabă a blană şi nu a pene. „Pielea aripilor părea mulată pe mâinile ei", a spus soldatul, iar mişcările aripilor sugerau că erau lipite de oase.

Şi O.Z.N.-uri

Apariţia pe muntele Vernon a avut loc în primăvara anului 1897, în timpul marelui val de O.Z.N.-uri în America; iar în epoca modernă a O.Z.N.-urilor (inaugurată în iunie, 1947), apariţiile unor umanoizi înaripaţi au fost semnalate de obicei, ori interpretate, tot în contextul O.Z.N.-urilor.

Uneori aparițiile nu implicau siluete înaripate, ci se refereau la oameni sau umanoizi care evoluau în văzduh cu ajutorul unor mecanisme atașate de trupul lor. Prima relatare cunoscută, de genul acesta, a fost consemnată lângă Louisville, în statul Kentucky, la 29 iulie, 1880, (*Louisville Courier-Journal* din 6 august). Printre incidentele petrecute în era O.Z.N.-urilor se numără acela din 6 ianuarie, 1948, la Chehalis, în statul Washington, când o bătrână și mai mulți copii se spune că ar fi văzut un om cu aripi lungi, mecanice, pe care le punea în mișcare cu instrumente fixate pe piept și care zbura în poziție verticală. Șase ani și jumătate mai târziu, un băiat de doisprezece ani și jumătate, angajat la o fermă din Coldwater, statul Kansas, a susținut că văzuse un omuleț tuciuriu, cu nas și urechi ascuțite, care zbura spre un O.Z.N. ce plutea în apropiere (*Wichita Evening Eagle* din 8 septembrie, 1954).

Trei locuitori din Houston au semnalat că au văzut ceva care putea fi (sau nu) o ființă înaripată dintr-un O.Z.N. În primele ore ale dimineții de 18 iunie, 1953, ei ședeau în pragul casei, nădăjduind să se bucure de răcoarea începutului de zi, când, deodată, au văzut o umbră uriașă, care a acoperit pajiștea din fața casei lor; apoi au văzut „silueta unui om... în veșminte cenușii sau negre mulate pe corpul scăldat într-o lumină gri, difuză. Martorii oculari nu au putut spune cu precizie dacă ființa purta o pelerină sau avea aripi. După 15 minute «aceasta pur și simplu s-a topit», puțin după aceea s-a auzit un sunet puternic de-a lungul străzii și un obiect în formă de rachetă a țâșnit în sus și s-a pierdut în zare, la nord-est."

Dintre toate poveștile standard bizare despre umanoizi zburători se desprinde de departe aceea privitoare la „omul-fluture" care a băgat spaima în locuitorii din valea râului Ohio, în 1966 și 1967, prin caracterul său deosebit de straniu. Presupusele legături ale „omului-fluture" cu O.Z.N.-urile sunt doar speculații intemeiate pe faptul că în perioada activității acestei creaturi, O.Z.N.-urile și-au făcut apariția într-un număr neobișnuit de mare de cazuri. Zecile de martori oculari care le-au văzut, au afirmat că avea aripi ca de liliac, membrele inferioare ca de umanoid și un bust larg, pe care, în parte superioară, sclipeau doi ochi „hipnotici". În mod ciudat, aripile nu se auzeau fâlfâind și, ocazional, când ajungea destul de aproape de martorii oculari, se auzea un sunet mecanic emanând din el. Altminteri sunetul scos semăna a „scârțâit".

BIBLIOGRAFIE

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Clark, Jerome, and Loren Coleman. *Creatures of the Outer Edgge.* New York: Warner Books, 1978.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Keel, John A. *Strange Creatures from Time and Space Greenwich,* CT: Fawcett Gold Medal, 1970.

***. *The Mothman Prophecies.* New York: E. P. Dutton and Company, 1975.

Petrenko, Yurij B. *Mail Bag: Forerunner of the Flying 'Lady' of Vietnam? Flying Saucer Review* 19, 2 (March/April 1973): 29–30.

Taylor, Sinclair. *True Mystic Experiences: The Bird Thing. Fate* 13, 12 (December 1960): 53–54.

Worley, Don. *The Winged Lady in Black. Flying Saucer Review Case Histories* 10 (June 1972): 14–16.

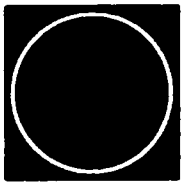

UMMO

Nici o altă înșelăciune în materie de O.Z.N. nu a depășit în ciudățenie și complexitate așa-numita „afacere Ummo". Episodul a fost declanșat, se pare, în 1965, când Fernando Sesma, un „contactat", care patrona Societatea Vizitatorilor din Spațiul Extraterestru, a pretins că luase legătura cu el, prin telefon, un bărbat care i-a vorbit în spaniolă cu accent străin. Persoana care îi telefonase i-a spus că reprezintă „un ordin extraterestru" și a refuzat să se întâlnească personal cu Sesma, dar i-a promis că va reveni.

Curând, documente care se pretindea că fuseseră redactate de locuitorii din Ummo - o planetă care, așa cum se afirma, evolua în orbita stelei Jumma, situată la distanță de 14,6 ani lumină de soare - au început să parvină, prin poștă, lui Sesma și tovarășilor săi. Fiecare document purta tipărit un simbol neobișnuit, care semăna cu semnul plus plasat între două paranteze, prima închisă, ultima deschisă: (+). Deși astronomia convențională nu recunoaște existența nici unei planete Ummo și nici a stelei Jumma, curând discipolii fideli ai acestei științe, din Europa și America, și-au făcut o profesie de credință din căutarea lor.

La 6 februarie, 1966, mai mulți militari și doi civili au zărit un obiect mare, care s-a lăsat jos pentru scurt timp într-o suburbie a Madridului. Un martor ocular a observat în partea inferioară a O.Z.N.-ului un simbol ciudat pe care fidelii lui Ummo l-au recunoscut imediat.

Ziarul spaniol *Informaciones* din 20 mai, 1967, publica un anunț în cadrul micii publicități prin care se informa că la 1 iunie va ateriza în împrejurimile Madridului o navă sosită din Ummo, care va organiza pentru fidelii săi o croazieră pe planeta-mamă. La data respectivă, la San Jose de Valderas, o suburbie a Madridului, mai mulți cetățeni au văzut un obiect zburător purtând semnul Ummo. Două seturi de fotografii ale așa-zisei aeronave s-au dovedit a fi falsuri. Omul cu fotografiile a încercat din răsputeri să camufleze, dar s-a dovedit că toate pozele fuseseră realizate de aceeași personaă, un oarecare „Antonio Pardo", care însă a fost imposibil de identificat. Imaginea în care simbolul se vedea cu claritate nu era mai mare de 8.5 inci în diametru - un simbol model făcut dintr-o farfurie de plastic. După toate aparențele simbolul a fost desenat în partea de jos a modelului cu un creion special.

În aceeași seară, dar mai târziu, la Santa Monica - o altă suburbie madrilenă - mai mulți cetățeni au văzut un O.Z.N. coborând spre sol, apoi înălțându-se și dispărând în întuneric. A doua zi la locul respectiv au fost găsite urme care lăsau impresia că acolo aterizase un obiect zburător. Printre ele s-au găsit niște cilindri metalici cu capac, înăuntrul cărora se aflau simbolurile Ummo. Curând după aceea, un negustor local a primit o scrisoare semnată „Henri Dagousset" prin care i se cerea ca unul din cilindrii-capsulă să fie trimis lui „Antoine Nancey". S-a dovedit că nici una din aceste două persoane nu exista în realitate. Așa-zisele obiecte extraterestre au fost examinate în laboratoare științifice, dezvăluindu-se că ele fuseseră confenționate din materii obișnuite de pe pământ. Un cercetător a opinat că „O.Z.N.-urile" care își făcuseră apariția în cursul celor două incidente au fost în realitate modele dirijate prin radio. Este, poate, semnificativ faptul că ambele apariții s-au petrecut în apropierea unui aeroport și a unei școli aerotehnice, „două instituții foarte convenabile pentru a construi, controla și ascunde un model în formă de disc".

Între timp, un număr crescând de O.Z.N.-ologi au primit documente din Ummo. La finele deceniului fuseseră adunate peste 600 de documente cuprinzând considerații despre știința, filosofia, politica și civilizația din Ummo. Documentele soseau prin poșta obișnuită, majoritatea purtau ștampila poștei din Madrid, dar alte scrisori fuseseră trimise din Australia, Noua Zeelandă, Anglia, Argentina, Franța, Cehoslovacia, Iugoslavia și S. U. A.

Fermierii folosiți în cadrul acestor comunicări demonstrau că autorii lor aveau educație universitară, că erau familiarizați cu termeni și cunoștințe fizice și biologice. Dar puțini cititori sofisticați s-au lăsat convinși că documentele cuprindeau teoriile unei rase extraterestre cu inteligență adevărat avansată.

Jaques Vallée, un O.Z.N.-olog cu experiență în astrofizică și știința computerelor, observa: „Tehnologia Ummo nu prezintă surprize majore; ea e de fapt o extrapolare inteligentă, care poate fi întâlnită în orice roman științifico-fantastic. Computerele din Ummo... poate că au părut avansate în comparație cu standardul echipamentelor existente în Spania prin anii șaizeci, dar ea este pur și simplu primitivă în comparație cu nivelul aparaturilor din Silicon Valley."

Locuitorii de pe Ummo, care semănau în mare măsură cu noi, se zice că ar fi descins din Alpii francezi la 24 aprilie, 1950. De atunci ei urmăresc desfășurarea vieții pe Terra, fără a se amesteca. Ei comunică prin telepatie deoarece la împlinirea vârstei de 14 ani coardele lor vocale se atrofiază. Se pare, totuși, că la telefon pot vorbi, dacă ar fi să-i credem pe martorii care afirmau că primiseră chemări telefonice de la aceștia. Potrivit lui Hilary Evans: „Majoritatea scrisorilor erau redactate în limba spaniolă,

iar restul în franceză, dar și acestea erau scrise de un spaniol deoacere uneori, cuvinte franceze erau scrise în grafia spaniolă."

Ummo a declanșat un adevărat cult cu adepți în toată lumea. Compilații ale documentelor Ummo au fost publicate în spaniolă și engleză; între timp continuă să apară documente redactate de presupușii locuitori de pe Ummo. Se consideră că este foarte probabil ca O.Z.N.-ologii spanioli Carlos Borche Cruz și Ignacio Cabria Garcia să se afle în spatele lui Sesma și să fie instigatorii acestei înșelăciuni, deși cercetătorii recunosc că nu au dovezi de a-și susține bănuielile. Ei evidențiază, totuși, că după 1950, Sesma a inventat un limbaj cabalistic și a făcut să circule scrieri despre contactele spațiale înainte de apariția lui Ummo, în care erau prezentate concepte și idei asemănătoare cu ale locuitorilor de pe Ummo, mai târziu.

Alți scriitori au făcut speculații „neîntemeiate pe dovezi", conform cărora Ummo ar fi un experiment sociologic pus la cale de o agenție secretă de informații.

BIBLIOGRAFIE

Evans, Hilary. *Ummo: A Perfect Case? The Unexplained* 12, 134 (1983): 2661–65.

***. *The Ummites Tell All. The Unexplained* 12, 135 (1983): 2686–89.

***. *Ummo – Red Alert. The Unexplained* 12, 137 (1983): 2738–40.

Vallée, Jacques. *The Invisible College: What a Group of Scientists Has Discovered About UFO Influences on the Human Race.* New York: E. P. Dutton and Company, 1975.

***. *Revelations: Alien Contact and Human Deception.* New York: Ballantine Books, 1991.

URMELE DE LA PALUXI

Oare dinozaurii și oamenii au coexistat? Răspunsul paleontologilor e negativ. Aceștia susțin că cele două specii au fost despărțite în timp de 60 milioane de ani, una de cealaltă. Dovezile în sprijinul acestei evidențe i-a îndârjit pe „creaționiști" – fundamentaliștii creștini care sunt pentru interpretarea ad literam a Cărții Creațiunii – deopotrivă cu teoreticienii seculari, atrași de interpretarea neortodoxă a preistoriei pământului.

Spre finele deceniului al patrulea al acestui secol, Roland Bird – explorator terestru pentru Muzeul American de Istorie Naturală – a examinat niște urme curioase întipărite pe fundul albiei calcaroase a râului Paluxi, în apropiere de Glen Rose, statul Texas, la sud-vest de Fort Worth. Multe urme, pe care paleontologii au apreciat că datează din era cretacică, veche de 100 de milioane de ani, fuseseră – fără îndoială – lăsate de dinozauri. Existau însă și alte urme, stranii și necunoscute ca formă; ele păreau – în mod ciudat – lăsate parcă de ființe omenești. Deși acestea nu puteau fi făpturi omenești obișnuite – urmele măsurau 15–20 de inci în lungime și 8 în lățime – chiar și Bird a recunoscut că ele păreau a prezenta interiorul tălpii și călcâiului, plasate la locul potrivit.

Bird a respins ideea că aceste urme ar impune o revizuire radicală a paleontologiei convenționale, dar alții care au intervenit ulterior nu au fost la fel de circumspecți. Unii au considerat că aceste urme dau o lovitură mult urâtei doctrine evoluționiste. În deceniul al șaptelea, în timp ce mișcarea „creaționiștilor științifici" prindea contur, oamenii de știință creștini-conservatori s-au pus în fruntea asaltului împotriva darwinismului, iar descendenții acestora au susținut că „descoperirea demonstrează coexistența formelor simple și complexe din timpul erelor geologice". După cum comenta Clifford Burdick în lucrarea sa *Urme de pași în nisipurile vremurilor* (1975): „Aceasta nu se armonizează cu ipoteza că formele complexe de viață au evoluat din formele inferioare sau mai simple". Mai mult, urmele pun la îndoială afirmația științei cu privire la marea vechime a globului terestru – afirmau creaționaliștii – ele constituind, totodată, dovada Marelui Potop, care – susțineau aceeași creaționaliști – s-ar fi petrecut cam cu 4000 de ani înainte de Christos. În timpul potopului oamenii și dinozaurii deopotrivă – au pierit. De asemenea, urmele demonstrează că – după cum arată Cartea Creațiunii din *Biblie* – uriașii pășeau și ei cândva pe pământ.

După ce creaţioniştii au ridicat urmele de la Paluxi la rangul de dovezi zdrobitoare ce infirmau teoria evoluţionistă, oamenii de ştiinţă evoluţionişti, care până atnci se mărginiseră să ridiculizeze pretenţiile creaţioniştilor, au declanşat un studiu serios, deşi cam întârziat, al urmelor de „paşi omeneşti". La începutul deceniului al nouălea, patru cercetători ştiinţifici s-au deplasat la Glen Rose şi la alte două locuri din Texas, examinând fiecare exemplu citat în literatura antievoluţionistă. Unele fuseseră săpate şi nu constituiau cu adevărat urme, după cum au recunoscut chiar şi creaţioniştii. Altele - au considerat oamenii de ştiinţă - erau rezultatul eroziunii şi deci nu erau urme de paşi, ori fuseseră urme de dinozauri la care - din cine ştie ce motive - urmele călcâielor nu se păstraseră.

Enigma a fost rezolvată de un cercetător amator în probleme privind dinozaurii, care nutrea vederi nu lipsite de simpatie faţă de creaţionişti. Încă din 1980, Glen J. Kuban, programator de computere din Ohio, efectuase cu regularitate pelerinaje la Paluxi spre a studia urmele. După patru ani de investigaţii a făcut o descoperire remarcabilă: culoarea care domina urmele de paşi ai dinozaurilor. Peste urmele iniţiale ale tălpilor de dinozauri, cu timpul se depusese un nou strat de sedimente, de culoare şi natură diferite, care se pietrificaseră.

La început, specialiştii în dinozauri au ezitat să accepte descoperirea făcută de Kuban, deoarece ea venea în contradicţie cu credinţa înrădăcinată că dinozaurii bipezi mergeau aproape totdeauna pe picioarele din spate. Urmele de la Paluxi lasă impresia că aceşti dinozauri uneori îşi lăsau toată greutatea corpului pe tălpile picioarelor, pe sol. Uneori, când paleontologii au găsit aceeaşi coloratură în nişte urme similare descoperite lângă Clayton, în New Mexico, interpretarea făcută de Kuban a fost acceptată ca fiind corectă. Kuban şi colegul său Ronnie Hastings, i-au invitat pe cei mai de seamă savanţi creaţionişti la faţa locului şi i-au convins că urmele descoperite erau lăsate de dinozauri şi nu de oameni. Un film documentar realizat de creaţionişti, intitulat *Urme de paşi în piatră*, a fost retras în grabă din circulaţie.

Scriitorii „necreaţionişti", care s-au preocupat de „mistere adevărate" au dezbătut şi ei problema urmelor, nu atât pentru a combate dogma creaţiunii, cât mai ales pentru a dovedi că istoria omenirii e mai veche decât se crede.

În lucrarea *Lumi mai vechi decât propria noastră lume* (1978), Brad Steiger - de exemplu - scria că este posibil ca, în urmă cu milioane de ani, să fi existat o civilizaţie avansată a giganţilor umani. „Modificări cataclismice survenite în scoarţa pământului" precum şi un „război nuclear preistoric" au şters aproape complet dovezile despre prezenţa lor. Printre rarele dovezi care au supravieţuit, se numără şi urmele de paşi întipărite în roca râului Paluxi.

BIBLIOGRAFIE

Kitcher, Philip. *Abusing Science: The Case Against Creationism.* Cambridge, MA: The MIT Press, 1982.

Patterson, John W. *Dinosaurs and Men: The Case for Coexistence. Pursuit* 18, 3 (Third Quarter 1985): 98–102.

Schafersman, Steven. *Raiders of the Lost Tracks: The Best Little Footprints in Texas. The Skeptical Inquirer* 7, 1 (Spring 1993): 2–6.

Steiger, Brad. *Worlds Before Our Own.* New York: Berkley–Putnam, 1978.

Wilford, John Noble. *Fossils of 'Man Tracks' Shown to Be Dinosaurian. New York Times* (June 17, 1986).

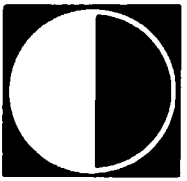

URMELE PAŞILOR DIAVOLULUI

Unul din marile mistere ale lumii este ceea ce a fost numit „urmele paşilor diavolului". Din păcate, documentaţia nu este pe de-a-ntregul satisfăcătoare, dar nimeni nu pune la îndoială că ceva ieşit din obişnuit s-a întâmplat după căderea zăpezii, în noaptea de 7 spre 8 februarie, 1855, în Devonshire, Anglia.

La 16 februarie, *The Times* din Londra publica următoarele:

„În oraşele Topsham, Lympstone, Exmouth, Teignmouth şi Dawlish, din sudul ţinutului Devon, au fost descoperite un mare număr de urme de paşi din cele mai ciudate şi misterioase, care au provocat mare senzaţie în rândul populaţiei. Oamenii superstiţioşi cred chiar că ele sunt semne lăsate de Satan însuşi, iar emoţia imensă, care a cuprins toate clasele de oameni, reiese din aceea că subiectul a fost evocat de la amvon.

Se pare că joia trecută, în timpul nopţii, a nins abundent în împrejurimile Exeter-ului şi în sudul Devon-ului. În dimineaţa următoare, locuitorii oraşelor menţionate mai înainte au rămas surprinşi descoperind urmele lăsate de un animal ciudat şi misterios, dotat cu puterea omniprezenţei, deoarece urmele paşilor săi au fost descoperite peste tot şi în locurile cele mai inaccesibile - pe acoperişurile caselor şi pe ziduri înguste, în grădini şi curţi împrejmuite cu ziduri înalte, dar şi pe câmp deschis. În Lympstone nu a existat nici o curte care să nu aibă imprimate pe sol urmele paşilor misterioşi.

Urmele păreau să fie lăsate de un biped, iar nu de un patruped. Distanţa între paşi măsura cam opt inci. Urma imprimată în zăpadă semăna foarte mult cu aceea a potcoavei măgarului şi măsura între un inci şi jumătate până la (în unele cazuri) doi inci şi jumătate de-a curmezişul. Ici-colo, potcoava părea crăpată, dar în majoritatea cazurilor, în zăpadă, ea apărea întreagă; la fel şi zăpada de la centrul potcoavei şi - judecând după marginea exterioară a piciorului, care era scoasă în relief - el trebuie că era convex [concav?].

Fiinţa se pare că s-a apropiat de uşile mai multor case, apoi s-a îndepărtat, dar nimeni nu a descoperit locul unde misteriosul vizitator s-a oprit sau şi-a întrerupt mersul. Duminica trecută, reverendul Musgrave, în cadrul predicii a făcut aluzie la acest subiect, sugerând posibilitatea ca urmele să fi fost lăsate de un cangur, ceea ce e puţin probabil deoarece ele au fost descoperite de ambele părţi ale estuarului de la Exe.

În prezent această întâmplare rămâne o taină şi mulţi cetăţeni superstiţioşi din oraşele respective se tem să se aventureze afară din locuinţe în timpul nopţii."

Aceasta a fost tot ce a relatat *Times* în legătură cu subiectul respectiv. Cele mai amănunţite relatări, de fapt singurele, vor fi

găsite în scrisorile adresate editorului revistei *Illustrated London News* de către cetățenii care povesteau ceea ce au văzut, au auzit sau credeau despre urmele enigmatice, care se întindeau în zigzag cam vreo sută de mile. Corespondenții afirmau că urmele aveau forma unei potcoave de cal și fiecare era la distanță exact de opt inci și jumătate una de alta.

De atunci și până în prezent teoreticienii au oferit tot felul de soluții pentru autorul urmelor: șoarece, șobolan, lebădă, iepure, căprioară, cârtiță, vidră, broscoi, măgar și cangur. Dacă însă aceste relatări – pe care nici un investigator independent nu le-a verificat – cu privire la forma urmelor și la direcția pe care păsiseră sunt corecte, atunci nici unul din animalele sugerate nu poate fi autorul lor.

Singurul caz cunoscut în afară de acesta în legătură cu astfel de urme este acela relatat de căpitanul Sir James Clark Ross, comandantul a două nave de explorare a regiunilor de la polul sud, care în mai 1840 debarca în insulele Kerguelen. Căpitanul a publicat o carte – *Călătorie de descoperiri și cercetări în regiunile sudice și antarctice* (1847) – în care scria: „Nu am găsit nici un animal. Singurele semne pe care le-am descoperit au fost urmele pașilor unui ponei sau măgar, care au fost depistate de către grupul detașat să exploreze, sub comanda locotenentului Bird, urme care au fost descrise de doctorul Robertson ca având 3 inci în lungime și 2 și jumătate inci în lățime, cu depresiune mică, dar adâncă, în părți, în formă de potcoavă! Nu este cu neputință ca animalul să fi ajuns pe insulă de pe o navă naufragiată. Ei au urmărit o bună distanță urmele imprimate în zăpada care căzuse nu de mult, nădăjduind să vadă animalul, dar i-au pierdut urma când au ajuns pe un teren stâncos și întins pe care nu căzuse zăpadă."

Rupert T. Gould se întreabă, pe drept cuvânt, dacă ar fi izbutit, oare ce soi de animal ar fi întâlnit aceștia?

BIBLIOGRAFIE

Gould, Rupert T. *Oddities: A Book of Unexplained Facts.* New Hyde Park, NY: University Books, 1965.

Stein, Gordon. *The Devil's Footprints. Fate* 38, 8 (August 1985): 88–95.

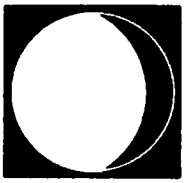

VÂRTEJURI MALEFICE

Ivan T. Sanderson, zoolog dotat cu un ascuțit spirit de curiozitate și o imaginație fecundă, care adesea a depășit dovezile palpabile existente, a fost de acord cu părerile potrivit cărora în oceanele de pe globul pământesc ar putea viețui ființe inteligente. (Ar fi posibil – a mai spus el – să existe entități inteligente, care vin din alte locuri și care își stabilesc baze în oceane pentru a nu fi descoperite). Unele O.Z.N.-uri sunt navele lor aerospațiale care au și dubla calitate de submarine.

Referindu-se la ceea ce el a numit dispariții misterioase de avioane și vapoare, a sugerat că aceste așa-numite „alte inteligențe (A. I.) marine ar putea răpi oameni în timp ce traversează oceanele. Aceste dispariții se petrec în număr disproporționat de mare în zece «vârtejuri malefice», zone în formă de capsulă medicinală, care se extind în benzi paralele, situate la depărtare egală deasupra și dedesubtul ecuatorului la distanța exact de 72 de grade. În afară de aceste zece vârtejuri, Sanderson a adăugat alte două situate la poli, astfel că numărul lor total a ajuns la douăsprezece. Și să nu credeți – scrie el – că „disparițiile de avioane, nave și submarine sunt singurele întâmplări ciudate relatate. Au fost dezvăluite și alte anomalii, printre care și apariții de O. A. N." („obiecte aeriene neidentificate").

Vârtejurile – dintre care cel mai vestit este acela pe care Sanderson l-a numit (în mod eronat) Triunghiul Bermudelor – sunt zone unde operează „alte inteligențe". Ele sunt, de asemenea, zone unde se petrec fenomene naturale neobișnuite (vânturi care se stârnesc brusc, furtuni puternice, mare agitată) care cauzează tulburări în spațiu și timp. În mediul acesta, unde se presupune că „alte inteligențe" ar putea fi detectate, acestea sunt silite uneori să întreprindă acțiuni dramatice spre a tăinui prezența lor. Nedorind ca prezența și activitatea lor să fie dezvăluite, „aceste alte inteligențe răpesc uneori o navă întreagă cu tot ce se află pe ea".

Nu există rațiuni – înainte de toate – să credem că vârtejurile malefice există și cu atât mai puțin că ele ar fi legate de inteligențe acvatice, extraterestre sau interdimensionale. Dovezile prezentate de Sanderson erau fragile și neconcludente. Uneori, ele erau doar cu puțin mai mult decât niște zvonuri vagi despre evenimente

inexplicabile petrecute în zonele de referință. Chiar și în cazul celui mai faimos și mai documentat „vârtej" – Triunghiul Bermudelor – analiza obiectivă făcută de Larry Kusche și alții, a demonstrat că nu era nici pe departe atât de misterios cum îl prezentau Sanderson și alți cronicari necritici. Altfel spus, vârtejurile malefice nu au existat decât în imaginația lui Sanderson.

BIBLIOGRAFIE

Kurche, Larry. *The Bermuda Triangle Mystery Solved.* Buffalo, NY: Prometheus Books, 1986.

Sanderson, Ivan T. *More* Things. New York: Pyramid Books, 1969.

***. *Invisible Residents: A Disquisition Upon Certain Matters Maritime, and the Possibility of Intelligent Life Under the Waters of the Earth.* New York: World Publishing Company, 1970.

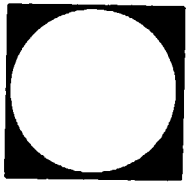

VULCAN

În 1846, Urbain Leverrier, de la Observatorul din Paris, a fost unul din cei doi astronomi care a prevăzut locul unde poate fi descoperită a opta planetă din sistemul solar. Când a fost zărită (ori măcar recunoscută) calculele lui Leverrier s-au dovedit în cea mai mare măsură corecte. Planeta se găsea la mai puţin de un grad de arc de cerc de poziţia indicată de Leverrier. Astronomul francez a dedus existenţa lui Neptun, orientându-se după tulburările observate în orbita planetei Uranus.

Leverrier, bine cunoscut pentru egocentrismul său deopotrivă uriaş şi legendar, dorea ca planeta să poarte numele său şi în scopul acesta a făcut tot ce-i stătea în putinţă să diminueze meritele astronomului britanic John Adams, pe care mulţi îl considerau îndreptăţit să se bucure de recunoaşterea sa în calitate de coautor la descoperire.

Leverrier şi-a considerat onoarea pătată. Sentimentul acesta, precum şi dorinţa de a obţine recunoaşterea unică şi unanimă, au fost cauzele care, câţiva ani mai târziu, l-au făcut să se implice într-un episod deosebit. Acum, Leverrier şi-a îndreptat atenţia la capătul celălalt al sistemului solar, spre planeta Mercur, a cărei orbită prezenta anomalii similare cu ale planetei Uranus. În timp, teoria relativităţii avea să ofere problemei o explicaţie satisfăcătoare, dar - la vremea sa - Leverier nu îşi putea imagina altă cauză decât un „implant" intramercurian, cu alte cuvinte o lume aflată pe o orbită între Mercur şi Soare.

La 22 decembrie, 1859, Leverrier a primit o scrisoare de la doctorul Lescarbault, medic de ţară şi împătimit astronom amator, care îi comunica ceva extraordinar: la 26 martie, 1859, zărise un punct negru, rotund - o planetă în trecere - care a traversat partea superioară a discului solar, evoluând pe o pantă ascendentă. În răstimp de o oră şi un sfert, cât a fost vizibil, punctul străbătuse mai puţin de un sfert din diametrul soarelui.

Îndată Leverrier a chemat o cunoştinţă care să-i servească drept martor, apoi s-a dus drept la satul Orgeres, unde locuia Lascarbault. Ajuns aici, Leverrier a bătut la uşa doctorului şi fără a-şi dezvălui identitatea, i s-a adresat cu grosolănie numindu-l „omul care a zărit o planetă intramercuriană". Apoi i-a cerut să-i spună cum a ajuns la o concluzie atât de absurdă. Intimidat de intervenţia acestui străin belicos, doctorul i-a povestit în amănunt cum făcuse observaţia. În cele din urmă Leverrier i-a spus cine

este, l-a felicitat cu căldură și la înapoiere la Paris a avut grijă ca Lescarbault să fie decorat cu Legiunea de Onoare.

În câteva zile lumea astronomică era stârnită. Leverrier - care poate după neplăcutul episod cu Neptun devenise mai modest - a propus ca planeta să fie numită Vulcan. În ianuarie, discuții aprinse pe marginea acestui eveniment apăreau în revistele de specialitate. Leverrier a calculat dimensiunea planetei (aproximativ 1/17 din masa planetei Mercur) și a emis părerea că ea traversa discul solar la începutul lunilor aprilie și octombrie. De asemenea a dezvăluit douăzeci de observații personale, făcute anterior, care identificau cu certitudine planeta Vulcan.

Scepticii au apărut încă de la început. Unul dintre aceștia, un astronom brazilian, a comunicat că și el observa suprafața soarelui în aceeași perioadă cu Lescarbault, însă cu un telescop mult mai puternic, dar nu descoperise nimic ieșit din comun.

În următoarele decenii, astronomii au căutat să depisteze Vulcan în perioadele când Leverrier presupusese că va fi vizibil. Rezultatele au fost în general dezamăgitoare: observații eronate (majoritatea pete solare) și câteva apariții de obiecte anormale, care puteau fi orice dar nu Vulcan. Spre finele secolului, scepticismul era aproape total. În 1899, Asaph Hall, descoperitorul sateliților lui Marte, observă că „planeta Vulcan" nu mai constituia preocuparea „astronomilor raționali".

Cu toate acestea, unele din aparițiile controversate sunt enigmatice și tulburătoare. Unele din ele, în zilele noastre, ar putea fi socotite O.Z.N.-uri. Cele mai interesante erau acela apriții care indicau că obiectele zărite se aflau mult mai aproape de martorul ocular, decât se presupusese inițial. Această situație ar explica de ce, în cazul aparițiilor detectate de Lescarbault, astronomii din alte zone nu zăriseră același lucru.

Observații asemănătoare cu ale lui Lescarbault au mai făcut doi astronomi (independent unul de celălalt), unul din Wyoming, al doilea din Colorado la 28 iulie, 1878, în timpul eclipsei totale de soare. Ca urmare, s-a declanșat în presa de specialitate o violentă polemică, cei doi astronomi fiind învinuiți că au comis eroarea cea mai elementară: au confundat două stele bine cunoscute cu două obiecte necunoscute. Cei doi au respins acuzația. Unul din ei, Lewis Swift, a spus în cadrul unui articol publicat în revista *Nature*: „Nu am făcut niciodată o observație mai valabilă și mai lipsită de orice dubiu."

BIBLIOGRAFIE

Campbell, W. W. *The Closing of a Famous Astronomical Problem. Popular Science Monthly* 74 (1909): 494-503.

Corliss, William R., ed. *Mysterious Universe: A Handbook of Astronomical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1979.

***. *The Sun and Solar System Debris: A Catalog of Astronomical Anomalies.* Glen Arm, MD: The Sourcebook Project, 1986.

Fort, Charles. *The Books of Charles Fort.* New York: Henry Holt and Company, 1941.

Gould, Rupert T. *Oddities: A Book of Unexplained Facts.* London: Philip Allan, 1928.

Grossinger, Richard. *The Bihgt Sky.* Los Angeles: Jeremy P. Tarcher, 1981.

Hall, Asaph. *Plus Probans Quam Necesse Est. Popular Astronomy* 7 (1899): 13.

Hricenak, David. *Phantom Planets and Free-Worlds. INFO Journal* 8, 5 (March/June 1981): 5–6.

Swift, Lewis. *The Intra-Mercurial Planet Question. Nature* 21 (1880): 299.

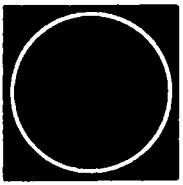

YETI

În 1882, H. B. Hodgson, rezidentul britanic la curtea Nepalului, a publicat în *Journal of the Asiatic Society of Bengal*, lăsându-ne ceea ce constituie probabil prima referire tipărită în limba engleză despre un biped straniu, care sălăşluieşte în munţii Himalaia. El a relatat că, în timpul unei expediţii de explorare în nordul Nepalului, vânătorii indigeni care îl însoţeau au povestit că au întâlnit o fiinţă care umbla în două picioare. Făptura nu avea coadă şi era acoperită cu păr de culoare închisă pe tot trupul. Crezând că au de-a face cu un demon, oamenii s-au speriat şi au fugit. Hodgson a presupus că fusese un urangutan.

Maiorul L. A. Waddell a fost primul european care – în 1889 – a găsit întipărit în zăpada munţilor Himalaia urma misterioasă a unui picior aparent omenesc. Călăuza indigenă – şerpaş – i-a spus că urma de picior – descoperită la peste 17.000 de picioare înălţime – este a unui om sălbatic, păros, dintr-un soi pe care îl cunoşteau de mult. În cartea sa *Prin Himalaia* (1899) Waddell scria: „Credinţa în existenţa acestei făpturi e împărtăşită de toate triburile de tibetani... dar nimeni din localnicii cu care am vrobit nu îl văzuse vreodată. Cercetările întreprinse de mine s-au încheiat, de regulă, spunându-mi-se că cineva l-a auzit pe altcineva povestind despre această fiinţă". Maiorul era convins că aceste fiinţe erau de fapt „urşi galbeni, uriaşi, de zăpadă".

În decursul timpului diverse persoane au pretins că îl întâlniseră, însă fără a prezenta dovezi concludente în favoarea afirmaţiilor făcute. Primul european care se pare că a văzut o asemenea fiinţă a fost locotenent-colonelul C. K. Howard Bury, care în septembrie 1921 întreprindea o expediţie pe muntele Everest. La altitudinea de 20.000 de picioare, în acea parte a muntelui dinspre Tibet, grupul a descoperit urme de paşi de trei ori dimensiunea piciorului omenesc. În raportul său oficial, Howard Bury a arătat că – potrivit afirmaţiilor făcute de şerpaşi – urmele aparţin unei fiinţe pe care raportul a notat-o sub numele de *metoh-kangami*. Acest cuvânt a fost interpretat greşit de redactorul ziarului *Statesman* din Calcutta – care citise raportul oficial al colonelului – cuvânt pe care l-a tradus „abominabilul om al zăpezilor". Se pare că şerpaşii folosiseră cuvântul *meh-teh* care înseamnă, aproximativ, „ceva care seamănă cu omul, dar nu e om".

Oricum „abominabilul om al zăpezilor" a pătruns curând în limba engleză şi cultura populară, datorită publicităţii masive făcute

Mâna de la Pangboche, probabil cea mai valabilă dovadă a existenței a ceea ce a fost numit yeti (prin bunăvoința lui Loren Coleman).

de presă „raportului Howard Bury", fără a ține seama de părerea acestuia că „urmele sunt, probabil, ale vreunui lup care șchiopăta și care din cauză că își târa laba, a lăsat în zăpada moale urme alungite, de două ori mai mari decât piciorul desculț al omului".

Explicația dată de Howard Bury nu se potrivea deloc cu descrierea urmelor făcute tot de el.

Patru ani mai târziu, N. A. Tombazi, fotograf britanic, membru al *Royal Geographical Society*, a văzut o ființă stranie în munții Himalaia. Incidentul s-a petrecut în apropierea gheţarului Zemu, la altitudinea de 15.000 de picioare. El a consemnat această întâmplare:

> *„Lumina intensă și strălucirea puternică a zăpezii m-au orbit și câteva secunde nu am putut privi. Curând însă am desluşit «obiectul» la care m-am referit: se afla la vreo două-trei sute de iarzi în josul văii, la est de tabăra noastră. Fără îndoială, silueta semăna exact cu o ființă omenească, mergea drept, pe două picioare, oprindu-se din când în când ca să smulgă ceva din tufele de rododendroni pitici. Silueta apărea întunecată pe fondul alb și din câte mi-am dat seama nu avea veşminte pe ea. După câteva minute, a intrat în tufişuri, dispărând."*

Două ore după ce grupul coborâse, Tombazi s-a dus să cerceteze zona unde zărise ființa misterioasă. Acolo a examinat 16 urme de picior „similare la formă cu piciorul omului, șase sau

şapte inci în lungime şi patru inci în partea cea mai lată... Urmele erau cu siguranţă ale unui biped, ordinea paşilor neavând nimic din caracteristicile unui patruped oricare ar fi fost el."

Dar aceste relatări relativ vagi la care s-au adăugat informaţiile specifice mult mai detaliate oferite de populaţia indigenă, cuvântul *yeti* (care provine din modul cum şerpaşii pronunţă *yehteh*, adică „lucrul acela") a pătruns în conştiinţa mondială. De atunci au fost organizate nenumărate expediţii, au fost formulate multe speculaţii şi au avut loc dezbateri pe această temă fără rezultate în perspectivă şi fără o ameliorare a dovezilor.

Probabil cea mai interesantă apariţie la care a fost martor un european s-a petrecut în 1970, pe muntele Anapurna. Martorul, cunoscutul alpinist britanic Don Williams, căuta într-o seară un loc potrivit pentru a-şi instala tabăra, când atenţia i-a fost atrasă de nişte ţipete ciudate. Şerpaşul care îl însoţea i-a spus că erau strigătele lansate de un yeti, iar Williams a zărit o siluetă întunecată pe o creastă din depărtare. A doua zi a găsit urme de paşi omeneşti întipărite 18 inci adânc în zăpadă; în aceeaşi noapte, Williams a simţit prezenţa fiinţei şi, scoţând capul din cort, a văzut la lumina lunii silueta unui animal asemănător cu un antropoid, care smulgea ramuri din copaci. Williams l-a privit prin binoclu timp de 20 de minute, apoi făptura a dispărut.

Această descriere, departe de a fi relevantă, este - totuşi - cea mai completă care provine din altă sursă, decât una locală. Mulţi scriitori occidentali privesc cu suspiciune relatările şerpaşilor deoarece - aşa cum remarca primatologul Napier - „ele sunt totdeauna vagi în ceea ce priveşte timpul şi locul întâlnirii, fiind - totodată - prea apropiate de temele folclorice comune şi de motivaţiile care derivă din filosofia animistă a budismului tibetan". De asemenea, sunt şi alte probleme - după cum vom vedea - legate de unele afirmaţii dubioase - care pot fi demonstrate - despre prezenţa fizică a vreunui yeti.

Cu toate acestea, în cazul când yeti există, se poate presupune că ei vor fi văzuţi de populaţia din împrejurimi şi în primul rând de îndrăzneţii şerpaşi. Cercetătorii care au luat în consideraţie cu seriozitate declaraţiile acestora, au reţinut convingerea exprimată de martorii oculari că există cel puţin două tipuri de yeti: *dzu-teh* („lucrul mare"), înalt de 7-8 picioare şi *meh-teh* înalt de 5-6 picioare. *Meh-teh*, care este pomenit mult mai des decât *dzu-teh*, se presupune a fi ceea ce este numit „abominabilul om al zăpezilor". Edward W. Cronin, ne oferă această descriere generală:

„Trupul său voinic, cu forme de antropoid, are aspect şi calităţi distinct omeneşti, care contrastează cu ursul. Este înalt de 5-5 şi jumătate picioare, are trupul acoperit cu păr scurt şi aspru, de culoare brun-roşcată spre negru, uneori cu pete albe pe piept. Părul cel mai lung îl are pe umeri. Are faţa robustă, dinţi mari (dar nu se văd canini), iar gura este lată. Capul este ţuguiat, cu creştetul ascuţit. Braţele îi atârnă până aproape de genunchi. Are umeri laţi, puţin aduşi. Nu are coadă."

Dovezi fizice?

Discuțiile și controversele desfășurate în cercurile științifice și în presa populară serioasă s-au focalizat asupra urmelor de pași. Căci orice îndoieli s-ar fi exprimat cu privire la credibilitatea relatărilor despre prezența fizică a misterioasei ființe, urmele existau și erau vizibile. Totuși, scepticii au susținut, de obicei, că urmele fuseseră lăsate de animale covenționale cum sunt leopardul de zăpadă, vulpile, ursii, etc., ori chiar lamași tibetani rătăcitori (cărora - desigur - nu le păsa că le înghețau picioarele); alteori susțineau că zăpada topindu-se a deformat urmele, transformându-le și adâncindu-le aspectul de „pași de yeti". Deși folosit cu insistență de sceptici, acest argument este dubios. Napier însuși, care nu este adeptul celor care cred că yeti există, scria: „Ipoteza conform căreia urma unui pas se poate lăți prin topirea zăpezii menținându-și totuși forma inițială sau că doi pași ușori prin topire s-ar putea contopi în forma unui singur tipar de picior, nu are o bază experimentală reală".

Oricum, uneori urmele sunt descoperite când încă sunt proaspete și elementele naturii nu au avut timp să acționeze asupra lor. Unul din cazurile cele mai interesante legat de urmele unor pași s-a petrecut în 1972, martori fiind membrii unui grup expeditionar care efectuau cercetări în valea adâncă a unui râu din estul Nepalului, acolo unde viețuiesc și cresc netulburate animale și plante rare. Participanții la Expedița de Cercetare a Naturii din Valea Arun (cum a fost numită această acțiune condusă de zoologul Edward Cronin) nu au purces cu idei preconcepute față de posibilitatea ca yeti să existe, ba chiar s-au străduit să găsească dovezi în favoarea acestei idei în cursul celor doi ani cât au ținut cercetările multidisciplinare ecologice. Totuși, nu acesta era țelul principal al expedției.

În noaptea de 17 decembrie, Cronin și medicul grupului expeditionar, Howard Emery, împreună cu călăuzele de șerpași au instalat tabăra într-o depresiune aflată la altitudinea de 12.000 de picioare, pe creasta muntelui Kongmaa La. Dimineața când Emery a ieșit afară a rămas surprins văzând urmele pașilor unui biped lăsate în timpul nopții în zăpadă, între cele două corturi. Lungi de 9 inci și late de 4 inci și trei sferturi, pașii - perfect imprimați în zăpadă - prezentau, potrivit observațiilor lui Cronin:... „un deget mare opozabil, scurt și lat, un aranjament asimetric al celorlalte patru degete și un călcâi lat, rotunjit". Semănau foarte bine cu presupusa urmă a unui picior de yeti fotografiată în 1951 de alpinistul Eric Shipton.

Membrii expedției au mers pe urmele pașilor pe o distanță oarecare. Misterioasa ființă coborâse panta de la nord, străbătuse tabăra și își continuase drumul pe panta de la sud. Pașii se pierdeau

în josul pantei sudice printre tufișuri și stânci. „Panta era foarte abruptă – a notat Cronin – și din pricina aceasta cercetarea devenea primejdioasă. Ne-am dat seama că ființa, indiferent de specie, era mai puternică decât oricare dintre noi."

Urmele de pași, în favoarea existenței unui yeti, constituie singura dovadă care nu poate fi explicată pe căi convenționale; celelalte presupuse dovezi au fost dezamăgitoare, ori cel puțin neconcludente. În 1954, expediția sponsorizată de cotidianul *London Daily Mail* a examinat „scalpul unui yeti" păstrat într-o mănăstire de lamași tibetani ca relicvă sacră despre care se spunea că ar fi vechi de 350 de ani. Patru ani mai târziu, membrii expediției organizată de magnatul petrolist texan Tom Slick, au examinat un alt specimen de scalp. După încă doi ani a mai avut loc o expediție patronată de editorii lucrării *World Book Encyclopedia*, acțiune căreia i s-a făcut o imensă publicitate. Sir Edmund Hillary – a cărui atitudine fățiș zeflemitoare a determinat în mare măsură descurajarea și subminarea interesului în anii care au urmat față de fenomenul yeti – a descoperit un al treilea specimen de scalp. Dar specialiștii care l-au analizat au fost de acord (cu o singură excepție notabilă a lui John Hill, specialist la British Museum) că „scalpul" era de fapt pielea unui țap sălbatic.

Expediția patronată de Slick, în 1958, a mai cules de la o mănăstire de lamași din Makulu, două exemplare de mâini presupuse a fi ale unui yeti. Un exemplar a fost identificat ca fiind laba din față a unui leopard de zăpadă. Al doilea însă este o piesă mult mai interesantă, poate unică și cea mai relevantă dovadă că yeti există; dar, în mod ironic, datorită confuziei și neînțelegerilor, este de regulă prezentată tocmai invers, adică în sprijinul negării existenței.

La începutul anului 1959, Peter Byrne, membru al expediției, a căpătat permisiunea de a vizita o mănăstire de lamași din Pangboche, Nepal, unde auzise că este păstrată, ca relicvă sfântă, o mână. Călugării au atras atenția că relicva nu trebuie să fie scoasă din sfântul lăcaș, dar nu știau ce pune la cale Byrne. Acesta a izbutit să capete îngăduința de a examina de unul singur mâna, iar lamașii i-au acordat permisiunea necunoscându-i planul. Byrne adusese cu el secțiuni ale unei mâini umane obținute cu sprijinul primatologului britanic W. C. Osman Hill, consilierul științific al expediției. Într-o scrisoare adresată lui Slick, la 3 februarie, Byrne semnala:

> *„Nu voi detalia acum modul cum am obținut degetul mare și falanga mâinii de la Pangboche. Principalul este că ele sunt în posesia noastră și că lamașii nu știu lucrul acesta. Și pentru ca ei să nu cunoască adevărul, trebuie să evităm publicitatea o bucată de vreme. Din punctul de vedere al lamașilor, mâna de la Pangboche este aceeași. Ea continuă să aibă degetul mare și falanga arătătorului. Ceea ce ei nu cunosc și nu trebuie niciodată să afle este că degetul mare și falanga aflate în posesia lor sunt umane și că le-am schimbat noi."*

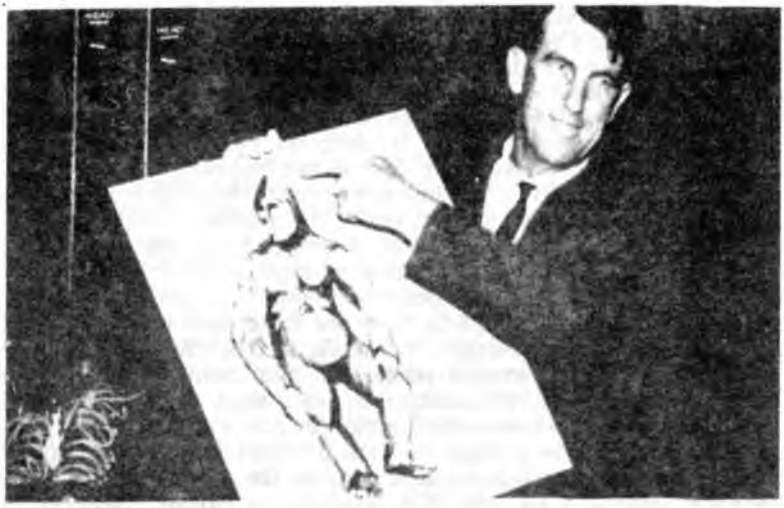

Sir Edmund Hillary a cărui atitudine negativă față de yeti a contribuit în mare măsură la descurajarea cercetărilor ulterioare, în problema „abominabilului om al zăpezilor."

Piesele furate, printre care și o bucată de piele a mâinii – au fost ambalate cu grijă și scoase afară din Nepal fără ca autoritățile să observe. Însă scoaterea lor din India, unde autoritățile vamale sunt stricte, a fost o chestiune mai complicată. Întâmplător doi buni prieteni ai co-sponsorului expediției, Kirk Johnson, trăseseră la același hotel din Calcutta, iar Byrne a apelat la sprijinul lor. Prietenii – actorul de film James Stewart și soția sa, Gloria, au ascuns piesele respective adânc în bagajele lor. Astfel au izbutit să le aducă la Londra, unde i le-au înmânat lui Johnson, iar acesta i le-a transmis, la 20 februarie, lui Hill.

Hill a rămas dezamăgit constatând că degetul mare și falanga erau „umane". Ulterior și-a modificat opinia, declarând că erau „mai puțin decât umane" fiind, poate, oricât de improbabil s-ar părea, rămășițele unui om de neanderthal. Alți doi oameni de știință, care au examinat în același timp rămășițele, și-au exprimat nedumerirea. Zoologul Charles A. Leone a manifestat și el regretul pentru „neputința de a face o identificare pozitivă"; iar antropologul George Agogino i-a spus ulterior scriitorului Gardner Soule: „Mulți oameni care au examinat aceste rămășițe împărtășesc senzația că ele provin de la o mână umană cu caracteristici foarte primitive... Nu mi se pare deloc o mână normală de om... Dar este caracteristică, în mod vădit, tuturor antropoizilor gigantici". Testele de sânge din piele au indicat că rămășițele nu aparțineau unui om sau unui primat cunoscut.

Datorită modului în care fuseseră obținute rămășițele (care în termeni tehnici se cheamă „furt"), nimic din toate aceste constatări nu îi erau cunoscute lui Hillary, care socotea yeti drept o glumă (de pildă, Hillary spunea că obiceiul de a bea și de a avea viziuni nu pot fi disociate la șerpași). Hillary a decalrat cu umor că mâna de la Pangboche era „mână de om, oasele fiind prinse cu sârmă, între ele introducându-se, posibil, și câteva oscioare de animale".

Din păcate, nu se cunoaște ce au devenit aceste rămășite-relicve.

Situația actuală a controversei

După avalanșa de expediții din anii '50, care a culminat cu atitudinea negativă adoptată de Hillary în urma acțiunii sale aventuroase din 1960, interesul popular și științific față de „abominabilul om al zăpezilor" a scăzut. Cu toate acestea, unele cărți publicate și articole apărute în reviste, precum și incursiunile sporadice de jaf în Himalaia, cum au fost acelea efectuate de Cronin în anii 1972-1974, au reanimat atenția față de problemă. În 1986 s-a petrecut un episod hazliu. Un călător englez a fotografiat ceea ce în mod sincer i s-a părut a fi un yeti, dar cercetările efectuate ulterior au dovedit în mod concludent că fusese fotografiată o stâncă. În lunile februarie și martie ale aceluiași an, Asociația Exploratorilor din Lumea Nouă a colectat relatări (unele relativ recente) de la indigeni și a revenit acasă aducând eșantioane de păr care se presupuneau că aparțineau misteriosului yeti. Eșantioanele, descrise ca „păr lung, aspru și negru" au fost transmise Societății Internaționale de Criptozoologie spre a fi analizate, dar rezultatul cercetării efectuate nu fusese dat publicității până în 1992.

Un alt soi de dovadă o constituie fecalele lepădate, după cum se bănuiește, de yeti. În eșantioanele culese de expediția lui Slick, din 1959, au fost descoperite ouăle unui vierme-parazit necunoscut până atunci. În legătură cu faptul acesta, Bernard Heuvelmans făcea următoarea observație: „Deoarece fiecare specie de mamifer are propriii paraziți înseamnă că și animalul care i-a găzduit era dintr-o specie necunoscută".

Mulți dintre aceia care au studiat problemele legate de yeti consideră că *dzu-teh* (care se presupune că este versiunea cea mare a animalului) este de fapt ursul albastru și că - dacă yeti există cu adevărat - acesta trebuie să fie *meh-teh*. Aceia care cred că yeti este cu adevărat un animal necunoscut sunt de acord că el nu sălășluiește în zăpezile de pe piscurile munților, ci în pădurile înconjurătoare de la poale.

Nicholas Warren oferă o interpretare pozitivă, conservatoare, afirmând: „Conceptul unui antropoid vegetarian, care uneori

Peter Byrne, membru al expediției Slick, cel care a organizat scoatera din Nepal prin contrabandă a unor părți din presupusul trup al unui yeti. (Prin bunăvoința lui Loren Coleman).

părăsește pădurea și rătăcește pe întinsurile înzăpezite din înălțimile munților nu este doar logic, ci constituie o explicație pentru existența acelui yeti de dimensiuni reduse". Cu toate acestea, cercetătorii fenomenului yeti – cum sunt Willy Ley, Edward Cronin sau Loren Coleman – oferă adesea o interpretare extraordinară care a fost folosită și în cazul altor antropoizi necunoscuți, dar a căror prezență a fost semnalată, ca de exemplu Bigfoot și omul-sălbatic chinez: *Gigantopithecul*, ale cărui rămășițe fosile au fost descoperite între altele și în regiunile muntoase de la poalele Himalaiei.

Slick a arătat martorilor oculari indigeni diferite fotografii și le-a cerut să indice care dintre imagini semăna mai bine cu yeti. „Alegerea a fost făcută în unanimitate – a arătat Slick – și totdeauna în următoarea ordine: în primul rând imaginea unei gorile în picioare; în al doilea rând, desenul unui artist reprezentând antropoidul *Australopithecus* și în al treilea rând, imaginea unui urangutan în picioare, care le-a plăcut mai ales pentru părul lui lung."

BIBLIOGRAFIE

Bishop, Barry C. *Wintering on the Roof of the World. The National Geographic* 122, 4 (October 1962): 502–47.

Bord, Janet, and Colin Bord. *The Evidence for Bigfoot and Other Man-Beasts.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1984.

Burton, Maurice. *The World of Science: The Snowman. The Illustrated London News* 229, 6126 (November 3, 1956): 756–59.

Coleman, Loren. *Tom Slick and the Search for the Yeti.* Boston, MA: Faber and Faber, 1989.

***. *The Yeti and the Yeren.* Portland, ME: The Author. 1992.

Cronin, Edward W., Jr. *The Yeyi. The Atlantic Monthly* 236, 5 (November 1975): 47–53.

***. *Tracking the Yeti in the Snowfields of the Himalayas. Pursuit* 15, 3 (Third Quarter 1982): 100–05, 128–30.

Heuvelmans, Bernard. *On the Track of Unknown Animals.* New York: Hill and Wang, 1958.

Hillary, Sir Edmund. *Epitaph to the Elusive Abominable Snowman. Life* 50, 2 (January 13, 1961): 72–74

Hunt, John. *Unseen Yeti. Geographical Magazine* 51, 9 (June 1979): 629–34.

Kirtley, Bacil F. *Notes Upon a Central Asian Legend. Folklore* 74 (spring 1963): 318–20.

Ley. Willy. *Exotic Zoology.* New York: The Viking Press, 1959.

Markotic, Vladimir, ed. Grover Krantz, associated ed. *Sasquatch and Other Unknown Hominoids.* Calgary, Alberta: Western Publishers, 1984.

Masters, John. *The Abominable Snawman. Harper's Magazine* 219, 1304 (January 1959): 30–34.

Miller, Marc E., and William Cacciolfi. *Results of the New World Explorers Society Himalayan Yeti Expedition. Cryptozoology* 5 (1986): 81–84.

Murray, W. H. *Is There an Abominable Snowman? The Scots Magazine* n. s. 59, 2 (May 1953): 91–97.

Napier, John. *Bigfoot: The Yeti and Sasquatch in Myth and Reality.* New York: E. P. Dutton and Company, 1873.

People: Looking for a Legend. Newsweek (February 18, 1957): 29–30.

Sanderson, Ivan T. *Abominable Snowmen: Legend Come to Life.* Philadelphia, PA: Chilton Books, 1961.

Smythe, F. S. *'Abominable Snowmen'! Mysterious Himalayan Tracks Explained. The Illustrated London News* 191, 5143 (November 13, 1937): 818.

Soule, Gardner. *Trail of the Abominable Snowman.* New York: G. P. Putman's Sons, 1966.

Topley, Marjorie. *Correspondence: Literary Evidence for the Existence, of the 'Snow Man'. Man* 60 (February 1960): 27.

Vlcek, Emanuel. *Old Literary Evidencer for the Existence of the 'Snow Man' in Tibet and Mongolia. Man* 59 (August 1959): 133–34.

Vlcek, Emanuel, with Josef Kolmas and Pavel Poucha. *Shorter Notes: Diagnosis of the 'Wild Man' According to Buddhist Literary Sources from Tibet, Mongolia and China. Man* 60 (October 1960): 153–55.

Wilkins, Harold T. *The Abominable Snowmen. Fate* 4, 2 (March 1951): 36–43.

YETI ÎN FOTOGRAFIE

La 6 martie, 1986, britanicul Tony Wooldridge străbătea pe jos ținutul Garhwal din nordul Indiei, când a descoperit ceva neobișnuit. „Niște urme ciudate coborau pe o râpă abruptă, la dreapta și se extindeau din tufiș în tufiș, până la pădure", a povestit el și, nedumerit, s-a întrebat: „Ce lighioană o fi aceea care se plimbă cu mine în pădure?" Dar nu a găsit răspuns satisfăcător. Peste vreo două ore, puțin după ora 12.30, Wooldridge s-a oprit din urcuș îngrijorat de instabilitatea zăpezii pe un povârniș puternic înclinat unde existau semne că recent avusese loc o avalanșă. El a privit cu atenție încercând să-și dea seama dacă există riscul dezlănțuirii bruște a unei noi avalanșe. „Am observat - a povestit el - un șanț mare și neted în zăpada imaculată, care era posibil să fi fost tăiat de o stâncă alunecând în cădere. Dar șanțul se întrerupea brusc chiar la punctul unde un șir de urme se continuau peste povârniș, în spatele și dincolo de un arbust fusiform. În picioare, în spatele arbustului se deslușea o siluetă voluminoasă, înaltă de vreo doi merit. Convins că vedenia va dispărea repede, am făcut la iuțeală câteva fotografii și m-am apropiat până la vreo 50 de metri, pe o ieșitură de stâncă; mai departe, pe spațiul larg și deschis acoperit de zăpada avalanșei nu am îndrăznit să mă aventurez. Nu mi-am putut stăpâni emoția când mi-am dat seama că singurul animal la care mă puteam gândi și care putea să semene de departe cu ființa aceasta era yeti".

Wooldridge a privit intens la „această făptură reală care stătea nemișcată, cu picioarele răschirate și - după cum părea - se uita în josul pantei, cu umărul drept împins spre mine. Avea capul mare, pătrat, trupul acoperit cu păr de culoare închisă, cu excepția brațelor unde părul era mai deschis. Așa nemișcat cum stătea, arăta splendid."

El a făcut un număr de fotografii de la distanța de 500 de picioare. Au trecut 45 de minute fără ca silueta să se fi clintit. Deoarece vremea începea să se deterioreze, Wooldridge a părăsit scena. În drum, pe pantă în jos, a observat urme de pași asemănătoare cu acelea văzute mai devreme.

La 15 mai, după ce s-a înapoiat în Anglia, Wooldridge a prezentat fotografiile autorităților care se ocupă de natura cu viața ei sălbatică. Reacția acestora s-a încadrat între moderație și entuziasm. Fotografiile au fost prezentate pentru prima oară publicului

la 13 iulie, în cadrul emisiunii Natura Sălbatică în Marea Britanie. Se părea că acum, în sfârșit, oamenii de știință posedau o dovadă semnificativă că yeti există. Singurul care a formulat obiecții majore a fost antropologul american Grover S. Krantz, unul din puținii oameni de știință care a afirmat că „este ferm convins de existența nord-americanului Bigfoot". El a declarat ziarului *New York Times*: „Fotografiile acelea în mod hotărât nu prezintă un yeti".

În afară de faptul că Wooldridge nu a văzut silueta mișcându-se măcar o dată, „sunt și alte amănunte care nu se potrivesc - a spus Krantz. Capul, de exemplu, nu se îmbină la spate într-un unghi normal la primate, dacă a fost un primat."

Un an mai târziu, Wooldridge s-a înapoiat în India și a făcut mai multe fotografii tridimensionale ale locului cu pricina de pe munte. Revenind în Anglia, a prezentat noile fotografii unor specialiști în materie, David Stevens și Ernest Wickens de la University College din Londra. După ce au analizat și le-au comparat cu cele realizate anterior, Stevens și Wickens au conchis că „obiectul care s-a crezut că era însuflețit, era de fapt un colț de stâncă acoperit parțial cu zăpadă, ceea ce face să semene cu silueta unei ființe vii." O fotografie color făcută de un localnic în timpul verii, după ce zăpada se topise, a dezvăluit o formație stâncoasă ciudată pe locul unde fusese depistat „yeti".

Wooldridge și-a recunoscut greșeala declarând că este „evident dezamăgit. Am tras în pripă o concluzie greșită pentru clarificarea căreia au fost necesari aproape doi ani de verificări."

BIBLIOGRAFIE

Browne, Malcolm W. *Abominable Snowman Wins Another Believer. New York Times* (November 3, 1987).

Rickard, Bob. *The Yeti: Photographed, at Last! Fortean Times* 48 (spring 1987): 38–43.

Rickard, Bob. *Yeti Was a Rock After All. Fortean Times* 50 (Summer 1988): 8.

Bayanov, Dmitri. *The Case for the Australian Hominoids.* In Vladimir Markotic, ed. Grover Krantz, associated ed. *The Sasquatch and Other Unknown Hominoids*, 101–26. Calgary, Alberta: Western Publishers, 1984.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

Healy, Tony, *The Riddles of Oz. Fortean Times* 49 (Winter 1987): 42–45.

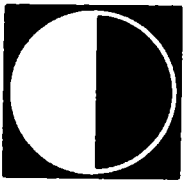

YOWIE

Yowie, versiunea australiană a americanului Bigfoot, a devenit de multă vreme o temă preferată a peisajului criptozoologic. În fapt, nici un zoolog australian contemporan nu recunoaște existența lui căci – într-adevăr – ar fi ceva incredibil. Australia s-a separat de Asia în urmă cu 70 de milioane de ani, cu alte cuvinte cu mult timp înainte ca maimuțele antropoide să fi pătruns în Australia și să fi evoluat sub forma unei ființe a cărei apariție australienii – indigeni și emigranți deopotrivă – o semnalează de mulți ani.

Prima mențiune tipărită despre această ființă apare în 1835, în volumul *Călătorii* de J. Holman, unde se spune că: „Indigenii sunt foarte îngrijorați de apariția unei persoane mascate pe care îl numesc «diavolul» sau *Yah-hoo*, care înseamnă duh rău". În 1842, revista *Australian and New Zeeland Monthly Magazine* publica articolul intitulat: *Superstiții ale aborigenilor australieni: Yahoo*, în care se spunea:

> *„Indigenii din Australia nu au idee despre ființe supranaturale; în același timp ei cred în existența unei clase de ființe închipuite, despre care vorbesc la singular numindu-l Yahoo, ori dracul (când vorbesc în limba engleză despre el)... Dar naturaliștii australieni discută de mult timp în contradictoriu despre existența acestui animal, yahoo; o parte din oamenii de știință cred în existența lui, dar raritatea lui ca specie, spiritul de viclenie, precum și solitudinea în care trăiește nu i-au permis omului să captureze un exemplar, care – foarte probabil – face parte din tribul maimuțelor."*

Doi ani mai târziu, doamna Charles Meredith a scris o carte – *Notițe și schițe din New South Wales în timpul șederii mele în colonie, din 1839 până în 1844* – în cadrul căreia menționa teroarea pe care yahoo o inspira aborigenilor. Ea scria că: „Yahoo trăiește pe crestele cele mai stâncoase și mai abrupte ale munților, care sunt cu totul inaccesibile omului."

(Nimeni nu cunoaște originea cuvântului „yahoo" – de obicei pus în legătură cu Jonathan Swift, autorul faimoasei satire *Călătoriile lui Gulliver* [1726], în care Yahoo sunt prezentați ca o rasă decadentă de oameni – și modul cum a ajuns el în vocabularul aborigenilor. Cuvântul a început să fie folosit în mod curent pentru desemnarea unui individ grosolan sau ignorant. În secolele al XVIII-lea și al XIX-lea vorbitorii de limbă engleză l-au folosit în locul cuvântului „urangutan". Nu se știe dacă este sau nu o coincidență faptul că locuitorii din insulele Bahamas numesc „yahoo" pe omul-maimuță autohton).

Şi emigranţii din Australia l-au depistat pe yahoo. Un articol de ziar din 1881 menţiona: „Prima apariţie [a unui yahoo] după mult timp." Doi sau trei locuitori din zonă ar fi zărit ceva, care semăna cu un babuin sau o maimuţă uriaşă... ceva mai mare decât un om. În după-amiaza zilei de 3 octombrie, pe când călărea printre tufişurile din New South Wales, Johnnie McWilliams a afirmat că a zărit „un om sălbatic sau o gorilă". A apărut din spatele unui copac, l-a privit câteva clipe, apoi a pornit în fugă spre un deal împădurit care se afla la vreo milă. Ziarul *Queanbeyan Observer* din 30 noiembrie, care l-a calificat pe martorul ocular drept „un cetăţean de încredere", scria: „De mulţi ani circulă poveşti despre vânătorii de fiare care au dat peste nişte urme enorme ale unor animale necunoscute în munţii din jurul localităţii Snowball".

Se spune că spre finele secolului, Joseph şi William Webb, care îşi stabiliseră tabăra în munţii din New South Wales, au tras cu arma asupra unei fiinţe asemănătoare maimuţei antropoide. Avea „aspect formidabil... şi a lăsat urme mari de picioare, ca ale omului, dar mai lungi... Avea degetele răşchirate, iar paşii erau de asemenea mai mari decât paşii omului... Nu s-au găsit pete de sânge sau alte dovezi că împuşcăturile şi-ar fi atins ţinta", a scris John Gale în *O excursie alpină* (1903).

La 7 august 1903, ziarul *Queanbeyan Observer* a publicat o scrisoare primită de la un om care pretindea că a fost martor ocular la uciderea unui yahoo, de către aborigeni. El a scris: „Era ca un negru, dar acoperit peste tot cu păr cenuşiu."

Crescătorul de vite şi poetul Sydney Wheeler Jephcott a publicat următoarea notaţie remarcabilă în *Sydney Herald* din 23 octombrie, 1912:

„Am auzit că duminică 12 octombrie, după ce străbătuse o scurtătură ce lega Bembola de Bombaka, vecinul meu George Summerell a ajuns – la vremea prânzului – în apropierea unui pârâu cam la o milă mai jos de Packer's Swamp. Acolo a zărit, destul de aproape, un animal ciudat, care, în patru labe, bea apă. Fiinţa era acoperită toată de păr cenuşiu, ceea ce l-a făcut pe Summerell să gândească: «Iată un cangur uriaş». Auzind tropotul copitelor pe cărare, animalul s-a ridicat în toată înălţimea lui (măsura cam 7 picioare) şi l-a privit liniştit pe călăreţ. Apoi s-a aplecat din nou şi a continuat să bea apă, după care a apucat un băţ care se afla jos, lângă el şi, păşind ferm, a plecat spre povârnişul de la dreapta drumului, dispărând printre copacii şi stâncile care se aflau la o depărtare de 150 de iarzi. Summerell a descris animalul spunând că semăna cu o maimuţă antropoidă, mai puţin fruntea şi bărbia. Trupul era solid construit de la umeri până la coapse, iar mâinile îi ajungeau până aproape de glezne.

Aflând această întâmplare, luni dimineaţă m-am dus călare la faţa locului. Acolo am descoperit vreo zece urme de paşi, ceea ce atesta că povestea lui Summerell era adevărată. De asemenea, am găsit la malul pârâului, acolo unde se sprijinise în patru labe ca să bea apă, intipărite foarte clar pe sol urmele palmelor. Tiparul mâinilor se deosebea prin mărime de mâna omului şi mai ales degetul mic, care era plasat la fel cu degetul mare (o formaţie care explică seriile 3–1 de zgârieturi pe coaja copacilor).

Urmele paşilor au dezvăluit o deosebire care sărea în ochi; ele semănau cu un picior de om extrem de lung şi de urât la călcâi care avea numai patru degete, lungi – de aproape cinci inci – cilindrice şi dovedea o foarte mare flexibilitate. Chiar şi în tiparul adânc imprimat în noroiul de la mal nu se deslușea «degetul mare» caracteristic «piciorului» unui antropoid.

Pe lângă cele vreo zece urme proaspete se deslușeau şi urme vechi, care demonstrau că animalul mai traversase pârâul cu cel puțin două săptămâni înainte. După o întârziere supărătoare, am reuşit miercuri să fac mai multe mulaje în ghips, unul în noroiul foarte uscat, altul în noroiul moale, iar al treilea al mâinii cu palma în faţa piciorului corespunzător. Toate aceste mulaje le-am trimis profesorului David de la universitate unde doritorii le pot consulta. Desigur, toţi aceia care cunosc natura noroiului nu se vor aştepta ca mulajele să fie perfecte din punct de vedere tehnic, dar cred că orice om rezonabil va rămâne satisfăcut dacă va cerceta cele trei mulaje, convingându-se că ceva necunoscut şi nebănuit de ştiinţă aşteaptă să fie adus la lumină."

Jephcott a spus că publicitatea făcută acestei apariţii i-a încurajat pe aceia care – temându-se să nu fie ridiculizaţi – tăcuseră până atunci şi care acum au dezvăluit „un număr uluitor de cazuri asemănătoare". Un astfel de caz a fost publicat în *Sydney Sun* din 10 noiembrie, 1912, cu o descriere amănunţită făcută de inspectorul Charles Harper:

„Un animal uriaş, care semăna cu un om, stătea în picioare la nici 20 de iarzi de foc, schimonosindu-se şi bubuindu-şi pieptul cu labele sale ca mâinile omeneşti. Aş zice că părea să fie înalt de 5 picioare 8 inci – 5 picioare 10 inci. Trupul, picioarele şi braţele erau acoperite de păr lung, brun-roşcat, care se mişca odată cu mişcările bruşte făcute de animal. La lumina slabă a focului părul de pe umeri şi de pe spate în general, părea negru ca funinginea. În mod deosebit m-a frapat silueta lui aparent umană şi totuşi atât de diferită.... Am văzut că oasele metatarsului (oasele piciorului) erau foarte scurte, mult mai scurte decât la genus homo, dar falangele erau extrem de lungi, ceea ce indica o mare putere de apucare cu picioarele. Peroneul era mult mai scurt decât la piciorul uman. Femurul, în schimb, era foarte lung, disproporţionat faţă de restul piciorului. Trupul era enorm indicând o forţă imensă şi o mare capacitate de rezistenţă. Braţele erau extrem de lungi şi musculoase, mâinile mari, acoperite cu păr mai scurt. Capul şi faţa erau foarte mici, dar foarte umane. Ochii erau mari, întunecaţi, privirea pătrunzătoare. O gură înfiorătoare era împodobită cu doi canini mari. Când ţinea maxilarele lipite, partea de sus depăşea buza inferioară. Burta îi atârna ca un sac până sub genunchi; nu mi-am dat seama dacă era forma ei naturală sau era un prolaps. Toate aceste amănunte le-am observat în cele câteva minute, timp în care făptura a rămas în picioare, parcă paralizată de lumina focului."

De la yahoo la yowie

Ca şi tradiţia asociată cu yahoo, apariţiile de yowie se limitează, cu rare excepţii, la sudul şi regiunile centrale de coastă ale statului New South Wales şi la Coasta de Aur a statului Queensland.

Originea cuvântului „yowie" presupus nou (dar nu cert) este la fel de necunoscută ca și a predecesorului. Un scriitor aborigen contemporan își amintește că în adolescență membrii tribului său Wiradjuri din sud-vestul statului New South Wales pomeneau despre „youree" părosi - ființele uriașe și flocoase asemănătoare oamenilor pe care albii le numesc „yowie". Poate că „yowie" este o deformare a cuvântului „youree".

În orice caz, relatări despre yowie sau yahoo s-au făcut auzite în tot cursul secolului al XX-lea.

În 1971, un echipaj al Forțelor Aeriene Regale Australiene a aterizat cu elicopterul pe vârful inaccesibil cu piciorul, al muntelui Sentinel; membrii echipajului au rămas uimiți găsind aici urme de pași (deși erau prea mari pentru a fi ale unui om) imprimate în noroiul provocat de o ploaie recentă. La 13 aprilie, 1976, în valea Grose din apropierea localității Katoomba, din New South Wales, cinci oameni ar fi întâlnit un yowie, care putea îngrozitor. Animalul măsura vreo cinci picioare în înălțime și - judecând după pieptul care pendula - era o femelă. La 8 martie, 1978, se spune că un bărbat care dobora copaci în apropiere de Springbrook, pe Coasta de Aur, ar fi auzit un fel de grohăit ca de porc și s-a dus să-l caute în pădure, acolo unde percepuse sunetul. „Ceva m-a făcut să-mi înalț privirile - a povestit martorul ocular - și acolo, la vreo 12 picioare în fața mea se afla o ființă mare și neagră, cu aspect uman. Părea mai degrabă o gorilă; avea mâini uriașe și cu una din ele apucase un puiet... Avea o față turtită, neagră și lucioasă, doi ochi mari, gălbui, precum și un orificiu drept gură. Ne uitam unul la celălalt și eram atât de șocat încât nici nu am ridicat toporul."

Rex Gilroy, acela care spre finele deceniului al optulea a înființat Centrul de Cercetări pentru Yowie, afirmă că a adunat peste 3.000 de relatări. Însă nici una din ele nu a zdruncinat scepticismul oamenilor de știință, care - așa cum s-a exprimat unul dintre ei - susțin: „Primul și singurul primat care s-a aflat pe pământul Australiei a fost ființa omenească". Colin P. Groves, antropolog la Universitatea Națională a Australiei, respinge toate relatările pe care le consideră că „au valoare redusă ca dovezi". El spune că lumea vede ceea ce dorește să vadă. De asemenea, a respins raportul Harper, calificându-l ca „exagerat". Pe de altă parte, Graham Joyner - care a participat intens, în scris, la dispută - este singurul dintre cronicarii acestui mister care susține că „yahoo era un marsupial nedescoperit, cu o conformație care aducea - în mare - a urs, la care s-a făcut referire cu intermitență de-a lungul secolului al XIX-lea, precum și în secolul al XX-lea... Însă yowie este o ficțiune recentă care a luat naștere în 1975... Nu are, desigur, istoric, deși a fost inventat unul pentru el."

Fără îndoială că din punctul de vedere al zoologiei, yowie este o fiară cu totul incredibilă, la fel de improbabilă ca și bipezii

semnalați în Midwest-ul Americii, în regiuni comparabil asemănătoare. Yowie-ii sălășluiesc - la fel ca multe alte făpturi care au constituit preocuparea acestei cărți - la frontiera criptozoologiei, care nu ignoră chiar și acele ființe care în mod firesc nu pot exista.

BIBLIOGRAFIE

Bayanov, Dmitri. *The Case for the Australian Hominoids.* In Vladimir Markotic, ed. Grover Krantz, associated ed. *The Sasquatch and Other Unknown Hominoids*, 101-26. Calgary, Alberta: Western Publishers, 1984.

Bayanov, Dmitri, Graham C. Joyner, and Colin P. Groves. *Comments and Responses. Cryptozoology* 6 (1987): 124-29.

Bord, Janet, and Colin Bord. *Alien Animals.* Harrisburg, PA: Stackpole Books, 1981.

***. *The Evidence for Bigfoot and Other Man-Beats.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1984.

Bottrell, Leigh. *Getting to Grips with a Yowie. Sydney* [Australia] *Daily Telegraph* (March 16, 1979).

Groves, Colin P. *The Yahoo, the Yowie, and Reports of Australian Hairy Bipeds. Cryptozoology* 5 (1986): 47-54.

Healy, Tony. *The Riddles of Oz. Fortean Times* 49 (Winter 1987): 42-45.

Joyner, Graham. *The Hairy Man of South Eastern Australia.* Canberra, Australia: National Library of Australia, 1977.

***. *The Orangutan in England: An Explanation for the Use of Yahoo as a Name for the Australian Hairy Man. Cryptozoology* 3 (1984): 55-57.

***. *Scientific Discovery and the Place of the Yahoo in Australian Zoological History. Cryptozoology* 9 (1990): 41-51.

Joyner, Graham C., and Colin P. Groves. *Comments and Responses. Cryptozoology* 8 (1989): 136-41.

Joyner Graham C., and Malcolm Smith. *Comments and Responses: The Yahoo: An Improbable Hypothesis. Cryptozoology* 9 (1990): 116-19.

Maguire, Tony. *Monsters Prowl the Peaks. Sydney* [Australia] *Sunday* (May 6, 1979).

Raynal, Michel, John Becker, Dmitri Bayanov, and Graham C. Joyner. *Comments and Responses. Cryptozoology* 4 (1985): 106-12.

Smith, Malcolm. *Analysis of the Australian 'Hairy Man' (Yahoo) Data. Cryptozoology* 8 (1989): 27-36.

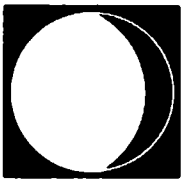

ZÂNE, SPIRIDUȘI ȘI ALTE FĂPTURI MIRACULOASE

Într-o noapte de vară a anului 1919, Harry Anderson, în vârstă de 13 ani, mergea pe un drum de țară pustiu din apropierea orașului Barron, statul Wisconsin, când - deodată - a văzut ceva cu totul ciudat. Din partea opusă veneau spre el, înșirați unul după altul, douăzeci de omuleți, care se vedeau bine sub clarul de lună. Omuleții au trecut pe lângă Harry Anderson fără să-i acorde atenție, iar băiatul a observat că aceștia purtau pantaloni scurți cu bretele, dar nu și cămăși. Toți erau chei, iar pielea lor avea o culoare palidă, albă. Deși „murmurau" ceva, nu păreau să vorbească între ei. Speriat, Anderson și-a continuat drumul fără să privească înapoi. Băiatul nu a uitat toată viața această bizară întâlnire.

Pentru americani și pentru întreaga lume occidentală zânele, spiridușii și alte entități miraculoase asemănătoare acestora sunt doar născociri ale imaginației sentimentale, bune de amuzat copiii.

În cadrul poveștilor aceștia sunt prezentați aproape invariabil ca niște făpturi micuțe, cu aripi și cu suflet bun. Această versiune despre ființele minunate își are sorgintea în literatura romantică, nu în tradiția populară universală, deși aceasta a nutrit de-a lungul întregii istorii a omenirii credința că făpturi nevăzute, de speță necunoscută, există alături de rasa umană.

Tradiția și misterele ei

Cu un secol sau două în urmă nimeni nu ar fi avut vreo îndoială în ce privește identitatea omuleților pe care Harry Anderson îi socotise doar ca pe niște figuri ciudate. Lucrul acesta ar fi fost valabil dacă el ar fi trăit într-un ținut celtic unde drumurile, stâncile, cavernele, câmpurile, râurile, lacurile și pădurile care - conform opiniei generale - sunt infestate de entități cu temperament atât de nestatornic, încât doar cine e lipsit de înțelepciune sau este naiv le poate numi „zâne, spiriduși" sau altminteri, căci lor nu le place să-și audă numele rostite cu glas tare. Din pricină că vreuna din aceste entități minunate ar fi putut oricând trage cu urechea, norodul de la țară s-a obișnuit să folosească eufemisme,

precum „făpturile cu suflet bun", „preacinstiții", „boierii", „tribul celor buni" și altele asemenea, cu scopul de a le îmbuna evitând riscul de a le supăra. Reverendul Robert Kirk, un cronicar din secolul al XVIII-lea, scria în legătură cu credința în zâne și alte entități supranaturale că „irlandezii... binecuvântează tot ceea ce se tem că potate face rău."

Credința în făpturi miraculoase a populat panteonul mondial cu o varietate uluitoare de entități, chiar și într-o singură regiune. Totuși, se poate spune că ele au - mai mult sau mai puțin - aspect uman, deși uneori sunt mai mari de statură, alteori mai scunzi (dar niciodată cu aripi), iar comportamentul lor în general se aseamănă cu a omului. Ele au guverne, pături sociale și diviziune a muncii, artă, muzică, ba chiar și conflicte. Ele se căsătoresc, fac copii, poartă războaie și mor. Totodată, ele posedă puteri supranaturale, care - în caz fericit - îi fac să fie imprevizibile și - în cazul cel mai rău - periculoase. Puține persoane au căutat tovărășia acestor entități miraculoase, majoritatea ferindu-se din calea lor.

Originea credinței în entități supranaturale este obscură și în prezent ea nu poate fi precizată (Stewart Sanderson spune: „«credința» este una din cele mai dificile probleme în studiul folclorului"). Folcloriștii și antropologii au teoretizat, susținând că la origine ființele miraculoase erau membrii populațiilor învinse, care se refugiau în munți, urmașii acestora fiind zăriți în rare ocazii și considerați drept ființe supranaturale. De asemenea, s-a sugerat că făpturile miraculoase erau rămășițe ale vechilor zeități și spirite pe care creștinismul le-a înlăturat, dar care au supraviețuit în credința populară ca făpturi inferioare lui Dumnezeu, Iisus și Duhul Sfânt. Unii scriitori au susținut că credința în zâne, spiriduși, iele, etc. este tot ce a rămas din vechiul cult al morților; se afirmă, de pildă, că uneori morții apar însoțiți de aceste făpturi miraculoase. O părere modernă și la modă este aceea exprimată de folcloristul Alan Bruford, care susține că făpturile miraculoase sunt „forma antropomorfică" a ceea ce e misterios și sălbatic în natură și univers în ansamblu și care depășește puterea de înțelegere a omului.

Pe lângă speculațiile savanților, există și explicațiile populare, mai ales în țările creștine, care consideră zânele ca fiind îngeri decăzuți. Ceea ce se poate afirma cu certitudine este faptul că oricare ar fi izvorul credinței în făpturi miraculoase, ca zâne, spiriduși etc., ea va fi găsită în fiecare societate tradițională.

Zânele și toate celelalte făpturi supranaturale le vom găsi mai ales în mituri, legende și povești pe care folcloriștii le-au cules pe teren sau le-au descoperit în surse arhaice tipărite. Unul din primele studii importante s-a intitulat *Common-Wealth-ul tainic*, lucrare redactată în 1691 de Robert Kirk, cleric presbiterian care a slujit în regiunile muntoase ale Scoției. Kirk era pasionat de poveștile cu făpturi supranaturale care circulau în regiune și era

convins de existența zânelor, spiridușilor și a celorlalte făpturi miraculoase. La urma urmelor – întreba el – cum se putea răspândi asemenea credință care „chiar dacă doar a zecea parte din ea ar fi reală, nu putea izvorî din nimic". El și-a continuat cercetările cu gândul că – o dată perfectate și după ce ar fi cules informații suficiente – va fi în măsură să descrie cu acuratețe natura vieții făpturilor miraculoase în cele mai mici amănunte.

Kirk spune că zânele și celelalte făpturi supranaturale au o „constituție medie, de om și înger", cu trupuri „oarecum de natura unui nor condensat". Ele „se îmbracă și vorbesc ca populația din țara în care trăiesc". Uneori, făpturile acestea miraculoase pot fi auzite când trec pe lângă noi, dar nu pot fi văzute. Ele călătoresc, adesea prin văzduh, pot fura orice doresc (de la alimente până la copiii oamenilor) și nu respectă o anumită religie. Muritorii care posedă o „a doua privire" (clarvăzătorii) sunt singurii care le pot vedea, pentru ochii celorlalți oameni ele fiind invizibile. În fapt, denumirea engleză „fairy" dată acestor făpturi miraculoase își are originea în cuvântul arhaic „fai-erie" care desemna o stare de vrajă, de farmec și nu o entitate supranaturală.

Puțini sunt savanții moderni care au acceptat credința în existența făpturilor miraculoase. Cel mai important dintre aceștia a fost W. Y. Evans-Wentz, autorul apreciatului volum *The Fairy – Faith in Celtic Countries* („Credința în ființe miraculoase în țările celtice"), care a fost publicată prima oară în 1911. Evans-Wentz, antropolog al religiilor cu doctorat de la Universitatea Oxford, a străbătut insulele britanice și Bretania de pe coasta de nord-vest a Franței, consemnând rezultatele cercetărilor sale într-un volum gros, care rămâne o lucrare clasică în domeniul folclorului. Autorul a cules tot ce s-a putut din tradiția orală în legătură cu credința în zâne și alte făpturi miraculoase; pe de altă parte, fiind interesat în religia răsăriteană și în ocultismul apusean, el a afirmat: „Putem postula în mod științific, pe baza datelor obținute din cercetările psihice, existența unor inteligențe invizibile precum zeii, duhurile, demonii, tot felul de făpturi miraculoase adevărate și oameni care și-au pierdut trupul." Însă și cei mai convinși de necesitatea efectuării unui atare pas – care nu e mic – în materie de credință se trezesc puși în încurcătură de faptul că atunci când se analizează în ansamblu tradițiile legate de făpturile miraculoase se dovedesc a fi extrem de complexe, variate și fantastice pentru a putea adăuga o notă de coerență la problemă. Dar pe măsură ce parcurgi vasta literatură în legătură cu tradițiile și folclorul despre tărâmurile făpturilor miraculoase ești tentat să crezi mai degrabă în caracterul labil al imaginației umane, decât în tainele lumii invizibile. În plus, dacă accepți ideea lumii minunate a făpturilor miraculoase, trebuie să admiți și posibilitatea existenței – pe temeiul unor „dovezi" care nu-s mai rele – a zeilor, sirenelor și tritonilor, a uriașilor, monștrilor care își pot schimba înfățișarea,

a vârcolacilor, vampirilor și a altor creații folclorice. Bunul-simț te îndeamnă să te oprești mai devreme, decât prea târziu.

Totuși, misterele dăinuie. Chiar dacă ele sunt ultraextraordinare, iar unele de-a dreptul incredibile despre existența unui tărâm minunat al zânelor, răspunsurile nu devin mai simple. Lumea vede, ori are impresia că vede tot felul de lucruri ciudate și între aceste lucruri ciudate pe care oamenii cred că le-au văzut se numără și făpturile miraculoase. Aceste „apariții" continuă chiar dacă ele nu sunt însoțite de credința în existența lor, așa cum ne dovedește și pățania lui Harry Anderson. E posibil că în societatea tradițională lumea credea, măcar parțial, în ființe miraculoase deoarece ele „erau nevăzute". Cu alte cuvinte făpturile miraculoase nu constituiau doar subiect de povești, ci ele existau – după cum se credea – pe baza experienței acumulate.

Marele folclorist irlandez Douglas Hyde scria: „Poveștile populare... nu trebuie confundate cu credința populară. Povestea... este mult mai încâlcită, complicată și complexă decât credința. Este ușor de perceput deosebirile dintre ele. Una (credința) e scurtă, orală și se referă în principal la personaje reale și nu cuprinde o mare succesiune de evenimente: pe când cealaltă (povestea populară) e lungă, complicată, mai mult sau mai puțin convențională și – înainte de toate – își concentrează interesul asupra persoanei centrale, a eroului sau a eroinei". Ceea ce Hyde denumește „credințe", alții le-ar numi „apariții".

Evans-Wentz, poetul W. B. Yeats – care a scris cu multă elocință despre tradiția irlandeză în legătură cu zâne și întâlniri miraculoase în *The Celtic Twilight* („Amurgul celților") [1893, 1902], precum și Leslie Shepard, istoric modern preocupat de științele oculte, consideră că aceste „apariții" sunt suficiente pentru a stabili existența tărâmului minunat al ființelor miraculoase, situat undeva într-o a patra dimensiune sau într-o realitate paralelă. Folcloriștii, precum Stewart Sanderson și Katharine Briggs, trec ușor peste capitolul „apariții" și îl transferă – fără alte considerații – parapsihologilor, al căror interes față de problemă a fost egal cu zero. Savantul behaviorist David J. Hufford consideră că scepticismul radical – care socotește chiar și încercările „științifice" de a explica credințele în supranatural ca fiind contaminate de prejudecăți culturale neîntemeiate, ele însele o expresie a credinței – ne obligă să recunoaștem existența unor limite în cunoștințele noastre ce privesc unele domenii ale experienței umane. Criticând literatura academică ce caută să demitizeze mărturiile despre întâlniri anormale, Hufford scria: „Când se recurge la sprijinul autorităților științifice se consideră imediat că se încearcă să se acrediteze niște înșelătorii sau un șir întreg de eroi neoficiali. Totuși, deoarece dimensiunea inductivă a științei este invocată mai rar, pentru a se cerceta în amănunțime, și din pricina efortului de a formula întrebările și de a stabili limitele discursului despre supranatural,

în linii mari, cu multe secole și generații în urmă... prejudecata sistematică a tradițiilor operează aproape pe nesimțite în prezent."

Pe scurt, nici o explicație convențional „credibilă" sau „sceptică", care s-ar presupune că oferă o soluție formală acestor povestiri, nu răspunde complet și pe de-a-ntregul convingător tuturor întrebărilor. Chiar dacă nu înțelegem cauzele care le generează - psihologice sau paranormale - nimic nu ne împiedică să ne minunăm de ele ca simple povești. Căci, la urma urmelor, e tot ce ne stă la îndemână.

Văzute și auzite

Un exemplu din categoria întâmplărilor culese din surse nemijlocite de folcloriști pe vremea când credința în făpturi miraculoase dăinuia încă vie este întâmplarea pe care lady Campbell a auzit-o din gura unui bătrân fermier irlandez orb: „Am prins-o strâns în brațe și am dus-o acasă. Am chemat-o pe femeie [soția] să vadă ce i-am adus. «Ce-i cu păpușa asta?» a exclamat ea. «E una vie», i-am răspuns și am pus-o pe masă. Țineam ușa încuiată de teamă să nu o scăpăm. Vorbea și murmura cuvinte ciudate... După vreo două săptămâni i-am zis nevesti-mi: «Dacă o ducem să o vadă lumea de la orașul cel mare, ne-a pus Dumnezeu mâna pe cap». Așa că am pus-o într-o colivie. Noaptea lăsam ușița deschisă și o auzeam umblând prin cameră... O hrăneam cu pâine și orez cu lapte dintr-o ceașcă, cu coada unei linguriță".

Totuși, curând zâna a scăpat. Nu mult după aceea omul și-a pierdut vederea, apoi norocul l-a părăsit, ceea ce era - după cum socoteau cei doi soți - răzbunarea zânei.

O altă poveste, anterioară, cu zâne a avut un final fericit. Iată textul declarației făcute sub prestare de jurământ în secolul al XVII-lea de P. Rahm, un preot suedez:

„În 1660, eu și soția ne dusesem la ferma care se afla la vreo trei sferturi de milă de parohia Ragunda. Într-o seară, târziu, ședeam și discutam când la ușă a apărut un omuleț care a rugat-o pe soția mea să se ducă și să o ajute pe femeia lui, care se afla în chinurile facerii. Tipul era scund de talie, avea tenul măsliniu și purta haine vechi, de culoare cenușie. Eu și soția mea l-am privit puțin timp - cu mirare - pe vizitator, căci ne-am dat seama că era un Troll. Noi auzisem că asemenea făpturi, pe care țăranii le numesc Vettar, [duhuri] obișnuiau să se aciuiască în fermele unde recolta nu era strânsă, iar gospodarii lipseau de acasă. Dar când el și-a repetat rugămintea încă de patru sau cinci ori, mai întâi ne-am amintit de necazurile suferite de săteni din pricina acestor Vettar, când le vorbiseră cu cuvinte urâte și îi trimiseseră «la dracu»; apoi m-am hotărât să rostesc o rugăciune, să binecuvântez soția, rugând-o - în numele Domnului - să se ducă împreună cu vizitatorul acesta neobișnuit. Ea a luat în grabă niște cârpe vechi și a plecat cu omulețul, iar eu am rămas singur. Când s-a înapoiat ea mi-a spus că îndată ce ajunsese afară, la poartă, cu omulețul, s-a simțit parcă

purtată pe aripi de vânt și curând a ajuns la o locuință unde, în colțul unei cămăruțe întunecoase femeia zăcea în pat, zbuciumându-se în chinuri mari. Soția s-a dus la ea și a ajutat-o să aducă pe lume copilul, la fel cum nasc toate ființele omenești. Omulețul a poftit-o să mănânce ceva, dar soția mea a refuzat; atunci el i-a mulțumit, a însoțit-o afară și din nou a fost purtată de vânt până acasă unde a ajuns exact la zece noaptea. A doua zi, pe când făcea curat, soția mea a găsit pe policioară niște bani vechi și mai mulți arginți, puși acolo probabil de Vettar. Semnez cu propriul nume ca să adeveresc cele întâmplate. Ragunda, 12 aprilie, 1671."

Mari Sion din Llanddeusant Anglesey, în Wales, a povestit unui folclorist propria pățanie petrecută la începutul secolului al XX-lea cu o familie de ființe miraculoase. Într-o noapte cu lună – a povestit ea – pe când ședea la gura focului împreună cu bărbatul și copiii – au auzit niște ciocănituri la ușă. Vizitatorii erau un omuleț și o femeie micuță cu un prunc în brațe. Bărbatul, care măsura vreo două picioare și era cel mai înalt dintre ei doi, i-a spus gazdei: „Noi v-am fi recunoscători dacă ne-ați împrumuta un vas cu apă și niște cărbuni de încălzit. Vrem să-l spălăm pe copilaș. Nu ne trebuie chiar acum, vom reveni după ce v-ați culcat."

Doamna Sion a lăsat ceea ce i se ceruse, apoi familia s-a culcat. Peste noapte au auzit omuleții trebăluind. Dimineața au găsit totul în ordine, cu excepția oalei care era răsturnată cu gura în jos: sub ea au găsit patru șilingi.

Edward Williams, cunoscut prelat care a trăit în secolul al XVIII-lea, a scris că în 1757, pe când avea șapte ani, se juca împreună cu alți copii pe un tăpșan din Wales, când – deodată – au zărit la vreo sută de iarzi șapte sau opt perechi, bărbat și femeie, de omuleți îmbrăcați în roșu, fiecare cu o batistă albă în mână. Unul din omuleți i-a fugărit și era aproape să-l prindă pe unul din copii, care – după cum susține Williams – „i-a văzut bine fața bătrânicioasă, negricioasă și încruntată" înainte de a izbuti să scape de el. În timpul alergăturii unul din omuleți a strigat ceva urmăritorului într-o limbă necunoscută. Incidentul l-a intrigat toată viața pe dr. Williams, care conchide: „Sunt silit să-l clasez între necunoscutele mele".

Reverendul Sabine Baring-Gould, istoric și folclorist din epoca victoriană, a scris că, „pe când aveam vreo patru ani și călătoream cu caleașca împreună cu părinții, am văzut cete de pitici, înalți de vreo două picioare: unii râdeau, alții se căzneau să se cațere pe hamuri ca să urce pe cai." Părinții lui nu au băgat de seamă nimic. Baring-Gould a menționat o întâmplare și cu soția sa, când aceasta avea 15 ani și mergea pe o potecă din Yorkshire. Pe drum, „ea a întâlnit un omuleț verde, perfect proporționat la trup, care a privit-o cu ochii săi pătrunzători, ca niște mărgele negre sclipitoare. Fata s-a speriat tare și a fugit acasă." Se pare că întâmplările cu făpturile miraculoase se petrec în familie. Unul

din fii lui Baring-Gould se dusese în grădină să culeagă niște mazăre (așa le-a povestit el ulterior părinților), când - deodată - a zărit „un omuleț cu o cușmă roșie pe cap, hăinuță verde și pantaloni scurți cafenii. O barbă căruntă îi împodobea fața palidă, bătrânicioasă, iar ochii îi erau negri cum sunt cărbunii. Omulețul l-a privit atât de aspru încât băiatul a rupt-o la fugă".

T. C. Kermode, membru al parlamentului din insula Manx, i-a povestit lui Evans-Wentz: „Într-o noapte de octombrie, acum vreo 40 de ani, eu și un alt tânăr ne duceam la o clacă de strâns recolta, la Cronk-a-Voddy. Pe drumul spre Glen Helen, chiar pe când treceam discutând prin fața fermei lui Beary, prietenul meu și-a aruncat întâmplător privirile peste râu (de fapt un pârâiaș) și mi-a spus: «O, ia te uită colo, niște făpturi miraculoase. Ai mai văzut așa ceva?» Am privit peste râu și am văzut un cerc de lumină supranaturală. Locul pe care apăruse lumina era neted, înconjurat de niște dealuri mici, care îl despărțeau de râu. În cercul acesta, în spațiul de lumină, am văzut cum au pătruns, venind câte doi și câte trei, o mulțime de ființe mai mărunte decât Tom Degețel. Mărșăluiau înainte și înapoi ca niște soldați disciplinați. Am vrut să mergem mai aproape, dar prietenul meu mi-a spus: «Nu, eu am să mă duc la petrecere». Apoi, după ce îi privisem câteva minute, prietenul meu a lovit cu bățul zidul de la marginea drumului și a țipat și deodată priveliștea a dispărut, iar lumina a pierit".

Într-o noapte a anului 1842, un om din Stowmarket, Anglia, traversa o pajiște, în drum spre casă, când, deodată - după cum i-a povestit ulterior unui istoric din localitate - a zărit la lumina lunii „niște făpturi miraculoase. Erau vreo zece-doisprezece, cea mai înaltă având de abia vreo trei picioare, cele mai mărunte fiind ca niște păpuși. Îmbrăcămintea lor arunca sclipiri ca paietele... Se învârteau în horă, ținându-se de mână, în tăcere. Se mișcau lin ca niște umbre, de parcă trupurile nu erau solide. Am trecut pe lângă ele rugându-l pe bunul Dumnezeu să se îndure de mine, că ele trebuie că sunt zâne și spiriduși și fiindcă acolo, pe pajiște le puteam vedea așa cum vă văd; iar ele erau acolo tot învârtindu-se în cerc. Am alergat acasă și am chemat trei femei să vină să vadă și ele, dar când am ajuns la locul cu pricina nu mai era nimeni. Nu pot să spun nimic despre figurile lor, că nu am vrut să mă opresc și să le privesc mai atent fețele. Nu băusem nimic și eram treaz".

După mai bine de un secol, la 30 aprilie 1973, Mary Treadgold - femeie cu educație - călătorea cu autobuzul prin regiunea muntoasă. În apropiere de orașul Mull autobuzul a tras la marginea drumului îngust ca să facă loc unui automobil care venea din direcția opusă. Doamna Treadgold și-a aruncat, întâmplător, privirea pe fereastră și acolo, printre bălării, a zărit „o făptură micuță, cam de vreo 18 inci înălțime, care încremenise cu piciorul pe sapă,

surprins în momentul efectuării actului de săpare (parcă înghețase ca o vrabie sau o veveriță la apropierea unui străin). Era subțirel, avea o față atrăgătoare (care mi-ar plăcea s-o revăd), păr castaniu, cârlionțat; era îmbrăcat cu o salopetă de un albastru strălucitor, cămașa albă imaculată, cu mânecile suflecate. Lângă el se afla un sac în miniatură cu gura deschisă. El nu era, în mod categoric, un pitic, nici un copil mic și nici (ultimul argument al unui sceptic înverșunat) un gnom de plastic din aceia care împodobesc grădinile. Era o ființă vie perfect structurată ca oricare dintre noi, doar că era minusculă", a afirmat doamna Treadgold. Autobuzul și-a reluat călătoria, iar imaginea s-a pierdut în urmă.

„Când am ajuns acasă – a scris ulterior doamna Treadgold – am întrebat o cunoștință de la munte, care mi-a confirmat că și alți prieteni de ai ei văzuseră la Mull asemenea ființe micuțe și că Mull era vestit în această privință. Aceeași cunoștință mi-a spus că ființele acestea mărunțele aveau în general fețe palide, strălucitoare, un amănunt pe care nu l-am remarcat; dar îmi amintesc strălucirea părului și a hainelor și înfățișarea generală energică și vioaie".

Uneori colecționarii de folclor au avut ei înșiși prilejul să înregistreze manifestări ale ființelor miraculoase din partea locului. Sir Walter Scott se plângea de un corespondent cu educație care – „deși savant și gentleman" – îi mărturisise că „adesea am văzut urme de pași mici imprimați pe zăpadă, iar odată am auzit un șuierat în ureche, dar nimeni nu se afla în apropierea mea". Scott a pus aceste închipuiri pe seama unor „efecte-contagioase ale atmosferei superstițioase. [Anticarul George] Waldron [corespondentul] a trăit vreme atât de îndelungată printre locuitorii insulei Manx încât a ajuns aproape să creadă legendele lor." John Cuthbert Lawson, care a studiat tradițiile rurale grecești de la întretăierea ultimelor două secole, inclusiv credința în existența nereidelor – femei de talie înaltă cu forțe miraculoase – a remarcat „desăvârșita coincidență a descrierilor făcute de martorii oculari înfățișării și veșmintelor acestora. O dată, ghidul meu a descoperit și mi-a arătat o nereidă și când am privit am văzut cu adevărat o siluetă care semăna cu o femeie înfășurată în faldurile veșmântului alb, înaltă peste măsura obișnuită a unei ființe umane, care ședea în amurg lângă trunchiul noduros și răsucit al unui măslin bătrân dintr-o grădină. Nu am avut timp să-mi dau seama bine ce era cu apariția aceea deoarece călăuza, făcând de zor semnul crucii și invocând-o pe Sfânta Fecioară, a dat ghes catârului, care a pornit în trap periculos pe îngusta potecă de munte".

Multă lume susține că a auzit muzica și cântecele ființelor miraculoase. Lăutarul William Cain din insula Manx, a jurat că a auzit melodiile care proveneau dintr-un palat de sticlă ce strălucea de lumini, peste care a dat într-o noapte, într-un luminiș de munte. El s-a oprit, a ascultat, s-a dus acasă și a învățat melodia pe

care apoi a cântat-o la vioară și a popularizat-o. În vara anului 1922, pe când ședea pe malul râului Teign, compozitorul Thomas Wood a auzit un glas ciudat chemându-l pe numele mic. El a căutat, chiar și cu binoclul, dar nu a putut descoperi sursa. Apoi a auzit „deasupra capului, la început lin ca răsuflarea", apoi din ce în ce mai tare „o muzică plutind în aer, care a durat 20 de minute", a spus el scriitorului Harold G. Wilkins. „În 1922 nu existau aparate de radio portabile... Muzica auzită se baza în esență pe armonie nu pe melodie și nici pe arii. Muzica părea o împletire de sunete melodioase, subțiri și minunate". El a ascultat-o cu atenție și a pus-o pe note.

În 1972, pe când se plimba pe malul unei peninsule din Scoția, cântărețul american de muzică folk - Artie Traum - a auzit niște voci din surse nevăzute, care cântau „Run, man, run" („Fugi omule, fugi") într-o armonie ciudată însoțită de sunete de viori și cimpoaie. Traum s-a refugiat în pădure, fiind însoțit de pârâituri și de „multă agitație". El și-a amintit că tot timpul „capul îmi vuia de mii de voci, de mii de cuvinte fără nici o noimă". Totul a încetat îndată ce a ieșit în aer liber.

Aproape cu totul dispărută în Occident, credința în făpturi miraculoase continuă să dăinuie în Islanda, în forma ei cea mai tradițională. Un studiu întocmit de Universitatea din Islanda releva că 55 la sută din populația țării crede în elfi (*huldufolk* sau „populația ascunsă") ca într-o realitate certă, probabilă sau posibilă și numai 10 la sută respinge categoric existența lor. Credința e atât de înrădăcinată, încât uneori construcțiile și proiectele de drumuri sunt amânate pentru a se pune de acord cu dorințele „norodului nevăzut" care sălășluiește pe câmp, în păduri, printre stânci și în porturi. În asemenea cazuri se apelează la medii transcedentale pentru a negocia. Cât privește celelalte făpturi miraculoase, entitățile nu sunt totdeauna invizibile pentru percepția normală. Un articol apărut în 1990, în *Wall Street Journal*, constată că „oamenii și huldufolk se înțeleg bine, în general. Mai multe moașe i-au spus [folcloristului Hallfredur] Eriksson că au moșit femei de elfi, iar fermierii au susținut că au muls vacile acestora. Uneori, membrii celor două populații se îndrăgostesc, deși adesea aceste raporturi sentimentale se termină rău."

Ființe miraculoase sau umanoizi?

În 1938, *Irish Press* din Dublin informa: „A sta la pândă pentru a surprinde zânele și alte ființe miraculoase a devenit o preocupare foarte populară în West Limerick". Acolo, un număr de bărbați și băieți au pretins că zăriseră grupuri de astfel de ființe și chiar că le fugăriseră, dar fără folos. Unul din martorii

oculari a spus că „ele săreau șanțurile ca niște ogari. Și deși străbăteau tufișuri, șanțuri și mocirle ele rămâneau veșnic nemurdărite, curate". Aveau „fețe aspre, păroase, dar fără urechi". Emoția s-a declanșat când un elev, pe care îl chema John Keely, a întâlnit pe drum un om de o șchioapă, îmbrăcat în roșu; întrebându-l dacă nu cumva este un gnom, acesta i-a răspuns înțepat: „Eu vin de la munte și nu te privește ce treabă am aici!" Băiatul a povestit pățania prietenilor și cunoștințelor, iar a doua zi aceștia, împreună cu Keely, s-au dus și s-au pitit prin tufișuri, în apropierea locului unde avusese loc întâlnirea în ziua precedentă. Când un grup de făpturi miraculoase s-a apropiat, una din ele l-a luat de mână pe Keely și așa au mers împreună o bucată de drum, până când au descoperit ființele umane ascunse prin tufișuri. Atunci ele s-au făcut nevăzute.

Dacă incidentul acesta s-ar fi petrecut un deceniu mai târziu și ar fi fost relatat în altă parte decât în Irlanda, el ar fi fost socotit drept o întâlnire cu ocupanții unor O.Z.N.-uri, (*Belfast Telegraph* din 9 noiembrie, 1959, publica știrea că un om, care se căznea cu buldozerul să înlăture un tufiș la o fermă din ținutul Carlow, a rămas uluit când un omuleț roșu, înalt de vreo trei picioare, a țâșnit de sub mașină și a fugit „vreo sută de iarzi peste câmp și peste un gard și s-a făcut nevăzut pe o pajiște învecinată". Încă trei persoane au observat silueta care alerga. Numai ziarul local a făcut o legătură între acest incident și O.Z.N.-uri, deși nici unul nu fusese zărit). Într-adevăr, literatura despre O.Z.N.-uri a consemnat un număr de incidente cu elemente familiare, menționate în episodul de mai sus. În aprilie, 1950, Kenneth Arnold - acela care la 24 iunie, 1947, a marcat inaugurarea erei O.Z.N.-urilor în urma întâlnirii pe care o avusese și în jurul căreia se făcuse multă vâlvă - a discutat cu Ellen Jonerson, o locuitoare a orașului Canby, din statul Oregon, care nu de mult văzuse un omuleț doar de vreo 12 inci, în cămașă, negricios la față și de constituție robustă, care - cu un mers „legănat" - a trecut pe sub mașină și s-a făcut nevăzut.

În mod inevitabil au fost scriitori care au sugerat existența unei legături între fenomenul O.Z.N. și manifestările atribuite zânelor, gnomilor și, în general, unor făpturi miraculoase. Uneori - după cum releva Robert Sheaffer, cu mult sarcasm, în lucrarea sa *Verdictul O.Z.N.* (1981) - legătura este efectuată de o manieră care umple de ridicol relatările despre O.Z.N.-uri. Alteori, așa cum este cazul cu *Pașaport pentru Magonia* (1969) de Jaques Vallée, lucrul acesta e făcut cu scopul de a veni în sprijinul unei păreri oculte ce presupune că realitatea entităților paranormale, care se ivesc și își pot modifica înfățișarea, depinde nemijlocit de preocuparea subiectului de a le percepe ca ființe miraculoase sau ca extratereștri. Mai aproape de timpurile noastre unii teoreticieni, ca - de exemplu - Hilary Evans în lucrarea sa *Zei, duhuri, străjeri*

cosmici (1987) susţin că întâlnirile cu „entităţi" se petrec în condiţii fizice viciate şi se datorează halucinaţiilor. Dar în pofida sensului aparent atrăgător, teoria lui Evans nu este deloc mai convingătoare decât cea a lui Vallée; abordările psihosociale suferă de lipsa dovezilor empirice şi sunt susceptibile de a fi criticate, aşa cum a făcut David Hufford (despre care am menţionat mai înainte).

În orice caz, legăturile dintre cunoştinţele şi tradiţiile despre O.Z.N.-uri şi cele despre făpturile miraculoase sunt firave şi impun ca teoreticianul să parcurgă cu mare băgare de seamă şi selectiv literatura respectivă. Folcloristul Thomas E. Bullard califică aceste presupuse legături drept indirecte şi speculative, în cel mai bun caz, părere a cărei relevanţă cititorul o poate aprecia comparând conţinutul a două cărţi apărute simultan, în 1976: *Întâlniri cu ocupanţii O.Z.N.-urilor* de Corral şi Jim Lorenzen şi *O enciclopedie a făpturilor miraculoase* de Katharine Briggs.

O altă deosebire importantă este faptul că măcar unele din „întâlnirile de gradul trei" au fost bine investigate şi minuţios documentate de către particulari şi cercetători oficiali, pe când „aparitiile" de zâne, spiriduşi şi alte făpturi de acelaşi soi, oricât de incitante, au rămas doar simple istorioare. De bună seamă această situaţie se datorează faptului că aceia care le-au ascultat nu au considerat necesar să întreprindă cercetări suplimentare, fie pentru că ei credeau în existenţa făpturilor miraculoase şi implicit acceptau poveştile auzite ca fiind reale, fie nu credeau în fiinţe miraculoase sau colectau poveştile despre ele ca piese de „folclor", în care caz statutul lor devenea nerelevant. În toate cazurile s-a considerat inutilă continuarea cercetărilor.

Poate o cercetare reală ar transforma credinţa sau necredinţa într-un răspuns întemeiat mai degrabă pe informaţii, decât pe presupuneri. Dar aparitiile de zâne, elfi şi alte fiinţe miraculoase riscă să rămână acolo unde s-au aflat totdeauna: la limita existenţei umane.

BIBLIOGRAFIE

Barry, John, *Fairies in Eire. The Living Age* 355 (November 1938): 265-66.

Briggs, Katharine. *An Encyclopedia of Fairies: Hobgoblins, Brownies, Bogies, and Other Supernatural Creatures.* New York: Pantheon Books, 1976.

Calder, Rev. George, ed. *Highland Fairy Legends: Collected from Oral Tradition by Rev. James MacDougall.* Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1978.

Evans, Alex. *Encounters with Little Men. Fate* 31, 11 (November 1978): 83-86.

Evans, Hilary. *Gods, Spirits, Cosmic Guardians: A Comparative Study of the Encounter Experience.* Wellingborough, Northamptonshire, England: The Aquarian Press, 1987.

Evans-Wentz, W. Y. *The Fairy-Faith in Celtic Countries.* New York: University Books, 1966.

Horwitz, Tony. *Iceland Has Elves, Who Live in Rocks, Nowhere to Be Seen. Wall Street Journal* (July 13, 1990).

Hufford, David J. *Reason, Thetoric, and Religions: Academic Ideology Versus Folk Belief. New York Folklore* 11, 1–4 (1985): 177–94.

Jones, T. Gwynn. Welsh *Folklore and Folk–Custom.* Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1979.

Keightley, Thomas. *The Fairy Mythology.* London: G. Bell, 1878.

Lake, E. F. Coote. *Folk Life and Traditions. Folklore* 71 (March 1960): 52–58.

Lawson, John Cuthbert. *Modern Greek Folklore and Ancient Greek Religion: A Study in Survivals.* New Hyde Park, NY: University Books, 1964.

Lorenzen, Coral, and Jim Lorenzen. *Encounters with UFO Occupants.* New York: Berkley Medallion Books, 1976.

McKerracher, Archie. *The Minister of Fairyland. Fate* 43, 1 (January 1990): 59–64.

Nordic News. Fortean Times 43 (Spring 1985): 45–47.

Sanderson, Stewart, ed. *The Secret Common–Wealth & A Short Treatise of Charms and Spels by Robert Kirk.* Totowa, NJ: Rowman and Littlefield, 1976.

Scott, Sir Walter. *Letters on Demonology and Witchcraft.* New York: Ace Books, 1970.

Traum, Artie. *Rollin' and Tumblin': The Cambridge Festival. Crawdaddy* (November 1972): 20–22.

***. Letter to Jerome Clark (December 27, 1972).

Treadgold, Mary. *Correspondence. Journal of the Society for Psychical Research* 48, 765 (September 1975): 186–87.

Trends. Fortean Times 31 (Spring 1980): 42–43.

Vallee, Jacques. *Passport to Magonia: From Folklore to Flying Saucers.* Chicago: Henry Regnery Company, 1969.

Wilkins, Harold T. *Pixie–Haunted Moor. Fate* 5, 5 (July/August 1952): 110–16.

Winder, R. H. B. *The Little Blue Man on Studham Common. Flying Saucer Review* 13, 4 (July/August 1967): 3–4.

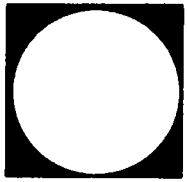

ZBORUL 19

Dintre toate „dispariţiile misterioase" puse pe seama Triunghiului Bermudelor nici una nu este mai faimoasă decât „Zborul 19". Ca mai toate poveştile, care constituie legenda, există serioase nepotriviri între ceea ce s-a putut verifica şi ceea ce cronicarii triunghiului au pretins că s-a întâmplat.

Tragedia

În după-amiaza zilei de 5 decembrie, 1945, la ora 14.10, cinci bombardiere-torpiloare, de tipul Avenger, au decolat de la Staţia Aeronavală (S. A. N.) de la Fort Lauderdale, Florida, îndreptându-se spre est. Zborul 19 cuprindea 14 membri, toţi aflându-se în ultimele stadii de antrenament, cu excepţia comandantului, locotenentul Charles Taylor. Cei cinci piloţi fuseseră transferaţi de puţină vreme de la staţia aeronavală din Miami. Taylor cunoştea bine strâmtoarea Florida, dar nu şi insulele Bahamas spre care se îndreptau.

Avioanele urmau să efectueze un exerciţiu practic de bombardare a punctelor numite Hens Shoal şi Chicken Shoal aflate la o distanţă de 56 de mile. După înfăptuirea exerciţiului ele urmau să zboare încă 67 de mile spre est, apoi trebuiau să navigheze încă 73 de mile spre nord. După aceea trebuiau să zboare spre sud-vest, străbătând ultimele 120 de mile direct spre bază. Pe scurt, avioanele aveau să parcurgă un traseu triunghiular, care de atunci a căpătat denumirea de Triunghiul Bermudelor.

La 15.40, locotenentul Robert Cox, pilot şi instructor, care era pe cale de a ateriza la Fort Lauderdale, a interceptat o emisie de radio adresată cuiva care se numea Powers. Powers a răspuns: „Nu ştiu unde ne aflăm. Probabil ne-am rătăcit după ultima cotitură". Fort Lauderdale a încercat să restabilească legătura cu Powers (de fapt era căpitanul de marină Edward Powers Jr), dar nu a primit răspuns. Câteva minute mai târziu Cox a luat legătura cu Taylor, pilotul care vorbise cu Powers. Pilotul era locotenentul Taylor; acesta i-a spus lui Cox că busola sa nu mai funcţiona, dar „sunt sigur că am ajuns în strâmtoarea Florida... însă nu ştiu cum să ajung la Fort Lauderdale". Cox i-a cerut să zboare spre nord, către Miami, „dacă te afli în strâmtoare".

Totuşi, Taylor nu ajunsese în strâmtoarea Florida, ci în insulele

Bahamas. Zburând spre nord nu ar fi făcut decât să iasă și mai adânc în largul mării. Eforturile lui Cox și a celorlalți de a stabili poziția exactă a Zborului 19 au fost stânjenite de legăturile radio deficitare. La un moment dat i s-a cerut lui Taylor să transfere comanda unuia din tinerii însoțitori, dar se pare că nu a acceptat; dialogurile dintre el și ceilalți piloți ai Zborului 19, interceptate din când în când, sugerează un anumit grad de dezacord. Îndată după ora 16.30, Taylor a întrebat prin radio Amenajările Navale de la Port Everglade, o Unitate de Salvare din apropiere de Fort Lauderdale: „Credeți că ar trebui să ne îndreptăm spre vest așa cum presupun ceilalți piloți ai mei?" Neștiind unde se aflau aceștia, Port Everglade doar a confirmat recepționarea mesajului. Dacă în stadiul acesta Zborul 19 s-ar fi îndreptat spre apus, el ar fi fost salvat.

La 16.45, Taylor a indicat că bombardierele se vor îndrepta spre nord-nord-est o scurtă bucată de timp, apoi se vor îndrepta spre nord „să ne asigurăm că nu suntem deasupra golfului Mexic". De-acum cei de la sol erau de-a dreptul îngrijorați; era evident că Taylor nu se rătăcise temporar, cum se întâmplă cu mulți piloți, ci că nu avea idee unde se găsea. Pe măsură ce amurgul se lăsa, interferențele atmosferice cu semnalele radio au crescut. În receptoare s-au mai auzit doi piloți care dialogau spunând: „Dacă zburăm spre vest ajungem acasă". Totuși, ei au zburat spre nord, apoi au virat ușor spre vest, câteva minute. La 17.15, Taylor a transmis la Port Everglade: „Acum ne îndreptăm spre vest". Taylor i-a chemat pe tovarășii săi să se regrupeze; îndată ce unul din grup ar fi rămas fără combustibil urmau să aterizeze toți împreună.

Soarele a apus la 17.29. Vremea rea se apropia dinspre nord, situația devenea tot mai îngrijorătoare, iar cei de la sol nu știau unde se afla Zborul 19. În jurul orei 18.00, recepția s-a ameliorat o perioadă scurtă de timp. Lui Taylor i s-a cerut să folosească frecvența de urgență de 3000 kilocicli, dar a refuzat de teamă să nu piardă legătura cu celelalte avioane. Din nefericire, interferența stațiilor comerciale cubaneze și neputința altor stații costale de a descifra semnalele emise de Fort Landerdale au rupt în mod efectiv legăturile Zborului 19 cu restul lumii.

Câteva minute mai înainte, la ora 17.50, ComGulf Sea Frontier Evaluation Center („Centrul de evaluare a frontierei maritime din golf") a crezut că a izbutit să stabilească poziția aproximativă - la est de golful New Smyrna, Florida, și departe la nord de insulele Bahamas. La ora 18.04, Taylor a fost auzit dând ordin celorlalți: „Întoarceți-vă și îndreptați-vă din nou spre est". El a repetat ordinul timp de două minute, explicând: „Cred că vom avea șanse mai bune să fim reperați." Aparent, el mai credea că zburau deasupra golfului.

Până atunci nu fusese trimis nici un avion cu misiunea de salvare deoarece poziția fixă nu fusese stabilită și nici făcută cunoscută părților în cauză. Dar în cele din urmă o aeronavă

Dumbo a decolat de la baza de hidroavioane Dinner Key din Miami şi s-a îndreptat spre nord-est, la ora 18.20, pentru a întreprinde practic o acţiunea de stabilire - pe nevăzute - a contactului. Totuşi, chiar şi legăturile avionului Dumbo cu baza de la ţărm s-au întrerupt pentru o scurtă perioadă de timp, provocând îngrijorare că şi acesta s-ar fi putut rătăci. Problema s-a dovedit a fi gheaţa acumulată pe antenă. După înlăturarea ei Dumbo şi-a continuat misiunea, care s-a dovedit a fi inutilă.

În decurs de o oră şi alte avioane s-au alăturat acţiunii de căutare, inclusiv două avioane Martin Mariner, al doilea luându-şi zborul de la S. A. N. Banana River, la 19.27. Acest avion trebuia să se alăture primului avion Mariner care decolase cu 20 de minute mai devreme la est de golful New Smyrna. Ulterior, locotenentul Gerald Bammerlin a declarat investigatorilor maritimi: „Am ajuns în zona unde, la 17.50, fusese poziţionat Zborul 19; la 20.15, plafonul norilor se găsea la o altitudine care varia între 800 şi 1500 de picioare. Ploaia cădea cu intermitenţă, vântul sufla de la vest-sud-vest cu o viteză de 25-30 de noduri pe oră. Atmosfera era foarte încărcată, iar marea deosebit de agitată. Am navigat toată noaptea, folosind comenzile manuale".

Între timp, cel de al doilea avion Mariner nu izbutise să efectueze întâlnirea programată şi nici nu răspundea apelurilor prin radio. La 19.50, echipajul navei *SS Gaines Mill* a observat o pătură enormă de foc provocată de explozia unui avion. Câteva minute după aceea nava trecea printr-o băltoacă mare de ulei; marinarii au căutat supravieţuitori sau trupuri, dar fără succes. Au fost zărite nişte resturi, dar echipajul nu a încercat să le pescuiască din cauza oceanului foarte agitat.

De acum avioanele Zborului 19 îşi epuizaseră rezervele de combustibil şi se presupunea că aterizaseră. Ultima transmisie a lui Taylor fusése captată la ora 19.04. Acţiunile de căutare au continuat toată noaptea, în ritm redus datorită condiţiilor atmosferice precare şi a furtunii care bântuia pe ocean. A doua zi sute de avioane şi nave şi-au conjugat eforturile, brăzdând în zadar spaţiul şi oceanul furios în căutarea avioanelor Avenger şi Mariner. Nici o urmă nu a fost descoperită atunci şi niciodată.

La 3 aprilie, 1946, după încheierea intenselor investigaţii cu privire la acest dezastru aerian - căruia i s-a făcut o publicitate atât de vastă - Marina Militară a conchis că: „eroarea comisă de liderul zborului, care a confundat insulele zărite cu strâmtoarea Florida, a viciat hotărârile sale ulterioare şi i-a alterat puterea de judecată... El a ordonat să se continue zborul spre est... deşi, fără îndoială, se afla la est de Florida". Când mama şi mătuşa lui Taylor au respins această concluzie, Marina Militară a constituit o comisie care să reexamineze raportul. În august comisia a exprimat acordul cu prima concluzie. Furioase, cele două femei au angajat un avocat şi au izbutit să obţină o nouă audiere, în

octombrie următor. La 19 noiembrie, Consiliul de Corectare a Registrelor Navale a retractat verdictul original și, în mod oficial, a pus dezastrul pe seama unor „cauze de origine necunoscută".

Soarta avioanelor Mariner părea relativ clară. Aceste avioane erau cunoscute ca „bombe de gaz zburătoare", care puteau exploda la cel mai mic impuls, ca – de pildă – o țigară aprinsă sau o scânteie electrică. Cât privește avioanele Avenger din Zborul 19, nimeni nu se îndoia că valurile înalte de 50 de picioare, care brăzdau suprafața oceanului, le absorbiseră, le nimiciseră și trimiseseră resturile în adâncuri, în câteva secunde.

Mit și mistificare

În septembrie 1950, E. V. W. Jones, reporter al agenției Associated Press, a transmis prin cablu o relatare al cărei ecou avea să răsune decenii de-a rândul. El scria că o zonă triunghiulară, cu laturile cuprinse între Florida, Bermude și Porto Rico, constituia „pragul iadului celor pierduți" unde avioanele și navele adesea „se evaporau". Un mister uluitor îl costituia dispariția Zborului 19 și a avioanelor Martin Mariner, care porniseră în căutarea Zborului. În octombrie, 1952, avea să apară în *Fate* – o revistă populară de tipul „digest"-urilor, care se ocupa de „mistere adevărate" – un articol care se inspira copios din materialul publicat anterior de agenția Associated Press despre Zborul 19 și care în deceniile de după 1960 avea să evolueze sub forma conceptului intitulat Triunghiul Bermudelor.

În 1955, Donald E. Keyhoe, maior în rezervă din corpul de infanterie marină și susținător de seamă al ideii O.Z.N.-urilor ca vizitatoare din spațiul extraterestru, a publicat volumul *Conspirația Farfuriilor Zburătoare*, lansând sugestia că „o navă-mamă uriașă" ar fi înșfăcat avioanele. Keyhoe a pretins, așa cum au procedat ulterior mulți alți scriitori, că oceanul a fost calm pe toată durata desfășurării episodului. O influență mai mare a exercitat un articol publicat în *American Legion Magazine*. Autorul articolului, Allan W. Eckert, s-a referit la niște dialoguri imaginare, ce aveau să fie reluate la nesfârșit de ceilalți cronicari care s-au preocupat de Triunghi. Eckert afirma că Taylor ar fi transmis prin radio la Lauderdale: „Totul merge prost, e straniu... Oceanul nu arată cum ar trebui".

Un alt scriitor, Art Ford, a relatat ulterior că a discutat cu un operator de radio care l-ar fi auzit pe Taylor zicând: „Arată de parcă ar veni din spațiul extraterestru... să nu veniți după mine". Recitind însă transcripția dialogurilor din ziua respectivă, purtate de Taylor cu alții în timpul zborului, nu se descoperă nici un element în favoarea acestei afirmații. Într-adevăr, la un moment dat Taylor i-a cerut lui Cox să nu se pornească în căutarea sa,

dar majoritatea analiștilor consideră că prin aceasta Taylor a subînțeles că totul era în ordine, iar nu că nave extraterestre s-ar fi aflat în urma sa.

Într-un articol publicat în februarie 1964, în revista *Argosy*, precum și în cartea sa *Orizonturi invizibile*, care a apărut un an mai târziu, Vincent Gaddis - acela căruia i se datorează denumirea „Triunghiul Bermudelor" - a calificat soarta Zborului 19 „cel mai incredibil mister din istoria aviației". Alți autori, cum sunt Charles Berlitz, Richard Winer, Allan și Sally Lansberg și John Wallace Spencer au formulat alte versiuni la fel de fanteziste despre episod, care induc în eroare. După ce au respins toate posibilitățile oricărei explicații obișnuite pentru această tragedie, acești scriitori și-au luat libertatea de a face tot felul de speculații în legătură cu tâlharii extratereștri, a patra dimensiune, distorsionarea spațiului și timpului și anomaliile magnetice extraordinare. La sfârșitul filmului științifico-fantastic *Întâlnire de gradul trei*, regizat în 1977 de Steven Spielberg, echipajul Zborului 19 revine pe Pământ prin intermediul O.Z.N.-ului.

În decursul timpului au fost întreprinse cercetări cu mai multă precauție, care au reactualizat - și uneori au extins - concluziile originare ale Marinei Militare. Larry Kusche a scris o carte - *Dispariția Zborului 19* - care se întemeiază cu precădere pe cercetările originale. Kusche a afirmat că Consiliul de Corecție al Marinei Militare nu ar fi trebuit să-l disculpe pe Taylor. Decizia a reprezentat „o amabilitate față de doamna [Kathleen] Taylor [mama lui Charles] dar... ea a fost incorectă. Concluzia inițială a Comisiei de Investigație, conform căreia Charles Taylor se făcea vinovat, era corectă".

În primăvara anului 1991, Zborul 19 a reapărut pe prima pagină a ziarelor, când echipajul navei de salvare *Deep See*, care căuta galioane spaniole scufundate, a descoperit intacte resturile a cinci avioane Avenger la adâncimea de 600 de picioare, la 10 mile nord-est de Fort Lauderdale. Unul din avioane purta numărul 28, la fel cu avionul lui Taylor. Însă la 4 iunie, Graham Hawkes, care comandase echipa de cercetare, a recunoscut că aeronavele descoperite nu aparțineau Zborului 19. Numerele celorlaltor avioane nu corespundeau numerelor celebrului zbor. În plus, epavele descoperite aparțineau unui tip mai vechi de avioane Avenger.

În 1985, Willard Stoll, care comandase Zborul 19 cu o jumătate de oră înaintea zborului lui Taylor, își depăna amintirile spunând: „Ce naiba i s-o fi întâmplat lui Charlie? Ei bine, nu degeaba avioanele alea erau numite «păsări de fier». Ele cântăreau 14.000 de pounds neîncărcate. Astfel că atunci când s-au prăbușit, s-au dus repede la fund. Dar au găsit ei *Titanicul*, așa că - poate - va veni ziua când îl vor găsi și pe el. Oriunde s-ar afla ei sunt împreună cu toții."

BIBLIOGRAFIE

Begg, Paul. *Into Thin Air: People Who Disappear.* North Promfret, VT: David and Charles, 1979.

Christensen, Dan. *After 40 Years, Story of Flight 19 Still Unknown. West Palm Beauch* [Florida] *Post* (December 8, 1985).

Clary, Mike. *Mystery of 'Lost Patrol' May Be Solved. Los Angeles Times* (May 18, 1991).

Eckert, Allan W. *The Mystery of the Lost Patrol. The American Legion Magazine* (April 1962): 12-23, 39-41.

Explores Say Planes Aren't Lost Squadron. Staunton [Virginia] *Daily News Leader* (June 5, 1991).

Kusche, Larry. *The Disappearance of Flight 19.* New York: Harper and Row, Publishers, 1980.

Kusche, Lawrence David. *The Bermuda Triangle Mysters -- Solved.* New York: Harper and Row, Publishers, 1875.

McDonell, Michael. *Lost Patrol. Naval Aviation News* (June 1973): 8, 10-16.

Sand, George X. *Sea Mystery at Our Back Door. Fate* 5, 7 (October 1952): 11-17.

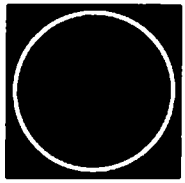

ZONA 51

Zona 51 e situată la colțul Poligonului de Testări Nevada unde au fost experimentate timp de mai multe decenii proiectele strict secrete de securitate națională, inclusiv avioanele de spionaj U-2 și S. R-71, aeronava Stealth și tehnologia care făcea parte din Inițiativa de Apărare Strategică, cunoscută sub denumirea populară de „războiul stelelor".

În anii din urmă mulți observatori au relatat că au văzut lumini ce evoluau în văzduh așa cum aeronavele convenționale nu ar fi izbutit: se deplasau cu mare viteză, se opreau brusc și planau o bucată de vreme. La început, aproape toate aparițiile s-au petrecut în timpul nopții, însă de câteva ori martorii oculari au văzut obiectele sclipind la lumina lunii și au izbutit să le deslușească; ei au afirmat că obiectele aveau forma unor triunghiuri uriașe. În mai 1990, martori oculari au relatat că au zărit în timpul zilei, în aer, o aeronavă care avea același aspect ciudat. Conform unui articol publicat la 1 octombrie, 1990, în *Aviation Week and Space Technology*, triunghiurile „au fost depistate recent la capătul de nord al regiunii Antelope Valley, în apropiere de Edwards A. F. B.[1] și Mojave, în California, precum și în Nevada de centru." John D. Morrocco, editor al revistei și autor al articolului, constata că – în conformitate cu toate indicațiile existente – „s-a realizat, probabil, un important salt înainte de aviație", în condiții de secret absolut, care depășește chiar și tehnologia avionului Stealth.

Intervievat de postul National Public Radio, Morrocco a fost întrebat ce crede despre aparițiile similare (dublate de filme și înregistrări radar) ale unor triunghiuri uriașe pe cerul Belgiei și al altor state europene. El a susținut că aparițiile din Nevada și California erau „altfel decât (sic) acelea" și că celelalte au fost „simple aparții de O.Z.N.-uri".

Totuși, pentru unele persoane cel puțin, ambele serii de evenimente erau legate între ele. Ceea ce le unea era convingerea că tehnologia care făurise remarcabila aeronavă nouă nu era de origine pământeană. Progresul fusese realizat în urma studierii rămășițelor aeronavelor extraterestre care se zdrobiseră de pământ și erau păstrate în Zona 51 a Poligonului de Testări din Nevada. Asemenea zvonuri sunt atât de captivante, încât nici o revistă sau un ziar

1. Air Force Base (Baza Forțelor Aeriene) (*n. tr.*).

care a întreprins investigații la fața locului nu a omis să le menționeze. De exemplu, într-un articol din *Las Vegas Review Journal* fuseseră redate zvonurile conform cărora „rămășițele unei aeronave din spațiul extraterestru sunt păstrate" acolo. James C. Goodall, scriitor specializat în probleme aviatice, care a verificat zvonurile, scria: „Conform unor zvonuri, unele din aceste sisteme implică tehnologia câmpului de forță, sisteme antigravitaționale și planuri de farfurii zburătoare. În continuare, zvonurile lasă să se înțeleagă că este posibil ca schițele planurilor să nu fie de origine umană, pământeană; însă cine le-ar fi putut proiecta sau cine ar fi putut ajuta la schițarea lor, despre aceasta se vorbește mai puțin".

Alți scriitori și cercetători au intervievat persoane care vorbeau despre proiecte bazate pe tehnologie extraterestră, dar nici una dintre acestea nu a putut aduce o dovadă în sprijinul afirmațiilor făcute. Unul dintre cei care a determinat concentrarea întregii atenții asupra sa a fost Robert Scott Lazar, care în noiembrie 1989 a apărut la emisiunea de știri a televiziunii din Las Vegas. Lazar a susținut că încă de pe vremea când lucra la Zona 51 și-a dat seama de sistemele perfecționate, care erau în curs de elaborare și care cuprindeau mijloace de propulsie bazate pe o tehnologie aproape de neimaginat, un motor pe care l-a descris drept „un reactor antigravitațional". De asemenea el a pretins că a văzut rămășițele O.Z.N.-urilor zdrobite de la care se obținuseră secretele tehnologice. Lazar afirma că nici măcar Congresul nu cunoștea nimic despre acest proiect și considera puțin probabil ca el să fie adus vreodată la cunoștința poporului american.

Aceste dezvăluiri au stârnit freamăt o bucată de vreme, dar informațiile obținute în timpul investigațiilor care au urmat au pus la mare îndoială credibilitatea lui Lazar. Pretențiile sale cu privire la nivelul educației sale și la funcția pe care o deținuse nu au putut fi verificate; totodată s-a aflat că este un om cu caracter labil. În 1990 el a fost arestat fiind implicat într-o afacere cu un bordel din Nevada.

Totuși zvonurile au persistat. Ele au dat naștere unui folclor științifico-fantastic despre contactele guvernamentale cu extratereștrii, inclusiv încheierea unui acord în virtutea căruia extratereștrii ar fi furnizat guvernului american tehnologia lor avansată în schimbul permisiunii de a răpi cetățeni. Unii furnizori de asemenea basme au adăugat detalii și mai fanteziste la aceste scenarii și așa incredibile, susținând, de exemplu, că un guvern secret – condus de Central Intelligence Agency (C. I. A.) și de „bancherii internaționali", în alianță cu extratereștrii malefici – controlează lumea, și că deja au fost create colonii de sclavi pe Lună și pe Marte.

BIBLIOGRAFIE

Cameron, Grant R., T. Scott Crain, and Cris Rutkowski. *In the Land of Dreams. International UFO Reporter* 15, 5 (September/Octomber 1990): 4–8.

Cooper, Milton William. *The Secret Government: The Origin, Identity, and Purpose of MJ–12.* Fullerton, CA: The Author, May 23, 1989.

Ecker, Don. *The Saucers and the Scientist. UFO* 5, 6 (November/December 1990): 16–19, 40.

*** *Tales of the Bizarre. UFO* 6, 1 (January/February 1991): 7–8.

Good, Timothy. *Alien Liaison – The Ultimate Secret.* London: Random Century, 1991.

Howe, Linda Moulton. *An Alien Harvest: Further Evidence Linking Animal Mutilations and Human Abductions to Alien Life Form.* Littleton, CO: Linda Moulton Howe Productions, 1989.

Multiple Sightings of Secret Aircraft Hint at New Propulsion, Airframe Designs. Aviation Week & Space Technology (Octomber 1, 1990): 22–23.

SUMAR

Introducere 5
Cuvânt de mulțumire 24
Aeronave neidentificate 25
Aligatori în canalizare 31
Almas 33
Animale îngropate 36
Anomalii selenare și vestigii preistorice de cultură materială 41
Apariții de pterozauri 47
Arca lui Noe 53
Big Bird 57
Bigfoot 59
Bipezi păroși 74
Canguri rătăcitori 86
Caracatiță gigantică 90
Căderi de gheață din văzduh 97
Câinii negri 103
Champ 108
Combustie spontană umană 117
Copiii verzi 120
Coșciuge care se mișcă 122
Demonul din Dover 126
Diavolul din Jersey 129

Dinozauri vii **132**
Dispariția lui David Lang **142**
Dispariția lui Oliver Lerch **144**
Evenimentul Tungus **146**
Fantome agresive **149**
Fiara din Exmoor **160**
Fiara din Gevaudan **162**
Ființe fabuloase marine. Sirene și tritoni **165**
Forme de viață atmosferică **180**
Fotografia pasării furtunii **182**
Fotografiile zânelor din Cottingley **185**
Frații extratereștri **189**
Fulgerele globulare **192**
Hangarul 18 ..... **196**
Hărmălaia din ceruri **204**
Jacko **206**
Kraken **209**
Lindorm **215**
Liniile de la Nazca **217**
Lumini fantomatice **220**
Lumini terestre și teoria stresului tectonic **232**
Luminile de la Muntele Brun **234**
Lupul marsupial **236**
Marea diavolului **244**
Mingi verzi de foc **246**
Misterul Sirius **250**
Mokele-mbembe **253**
Momo **262**
Mono grande **264**
Monstrul de la Flatwoods **268**

Monstrul de la fluviul Alb 270
Monstrul din Crawfordsville 272
Monstrul din lacul Worth 274
Monștrii din Loch Ness 277
Monștrii lacurilor 292
Morag 302
Mutilarea vitelor 307
Nebunul care gazează 314
Nori anormali 320
Oameni în negru 328
Oameni-lup 331
Oameni-reptile 338
Obiecte submarine neidentificate 341
Obiecte zburătoare neidentificate 348
Ogopogo 367
Omul-fluture 371
Omul ghețurilor din Minnesota 376
Omul sălbatic 380
Onza 385
Orang-pendek 389
Panterele negre și alte feline neobișnuite 392
Pământ găunos 407
Păsările tunetelor 414
Pietrele tunetului 421
Pitici părăși 424
Ploaia, fenomen anormal 426
Precipitații din cer (materii anorganice) 430
Precipitații din cer (materii organice) 436
Pwdre ser 444
Ri 448

Roți de lumină **450**
Spații circulare în lanuri **455**
Springheel Jack **469**
Stânci care răsună **472**
Șerpii de mare **474**
Șerpii văzduhului **489**
Tatzelwurm **491**
Teleportare **493**
Triunghiul Bermudelor **499**
Umanoizi zburători **502**
Ummo **506**
Urmele de la Paluxi **509**
Urmele pașilor diavolului **512**
Vârtejuri malefice **514**
Vulcan **516**
Yeti **519**
Yeti în fotografie **528**
Yowie **530**
Zâne, spiriduși și alte făpturi miraculoase **535**
Zborul 19 ..... **547**
Zona 51 ..... **553**